

INGEKOMEN BIJDRAGE.

ENIGE AANTEKENINGEN INZAKE ENKELE DER GRONDBEGINSELEN, WAARVAN BIJ DE SAMENSTELLING VAN EEN NIEUW WETBOEK VAN MILITAIRE STRAFVORDERING ZOU MOETEN WORDEN UITGEGAAN, opgesteld op last van de Commandant der Koninklijke Marechaussee, Brigade-generaal L. DE ZEEUW.

INLEIDING.

Met betrekking tot de door de redactie van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift in het januari-nummer 1957 aan de lezers voorgelegde vraagpunten omtrent de hoofdbeginselen, waarop een nieuw W.v.M.Sv. zou moeten berusten, heb ik mij beperkt in onderstaande verhandeling tot drie punten, welke voor de Koninklijke Marechaussee bij de uitoefening van de politietaak t.b.v. de strijdkrachten als bedoeld in punt 2 van het enig artikel van het K.B. van 6 februari 1954, Stbl. nr. 45 van overwegend belang zijn. Uiteraard betreft dit in de eerste plaats de punten 5 en 6 der opgeworpen problemen, terwijl ik voorts mede de verwijzing (vraagpunt 4) in beschouwing heb genomen, daar deze ten nauwste samenhangt met de positie van de auditeur-militair (fiscaal). Voor de tekst van het K.B. van 6 februari 1954, Stbl. nr. 45 zij verwezen naar M.R.T. XLVIII (1955) blz. 276.

In het midden latende in hoeverre het wenselijk is de auditeur-militair (fiscaal) t.a.v. de opsporing van strafbare feiten in het militair strafproces een gelijke positie te doen innemen als de officier van justitie in de burgerlijke rechtspleging (art. 148 W.v.Sv.) ben ik er van uitgegaan, dat ongetwijfeld in het nieuwe wetboek van militaire strafvordering aan de auditetur-militair (fiscaal) een zekere taak zal moeten worden toebedeeld met betrekking tot de opsporing van strafbare feiten, gepleegd door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen. De beperkte bevoegdheden van genoemde functionaris (nasporing ingevolge art. 274 R.L., resp. art. 242 R.Z.) blijken in de praktijk niet te hebben voldaan. Meerdere auditeurs-militair plegen — in het belang der goede zaak — wel degelijk tijdens het opsporingsonderzoek informeel richtlijnen te geven aan korpscommandanten en opsporingsambtenaren (o.a. ten aanzien van het al of niet arrest aanzeggen, ontslag uit arrest, eventuele sectie etc.). In deze richting wijst ook het gestelde in punt 42 van voorschrift 27-1, waarin aan de onderscheidene commandanten wordt aanbevolen inzake juridische vraagpunten in strafzaken zich te verstaan met o.m. de auditeur-militair.

I.

DE VERWIJZING.

Vraag: Is het wenselijk de verwijzing (en daarmee: de hantering van het opportunititeitsbeginsel) in vredestand in handen te laten van

de verwijzingsautoriteit (vlootvoogd; commanderend generaal), of verdient het voorkeur deze bevoegdheid te leggen in handen van de openbare aanklager (militair openbaar ministerie)?

Ogenschijnlijk lijkt het uit formeel-strafrechtelijk oogpunt aantrekkelijk de bevoegdheid tot verwijzing bij uitsluiting in handen te leggen van een militair openbaar ministerie, als zijnde terzake geheel deskundig. Evenwel dient hierbij niet uit het oog te worden verloren, dat in tegenstelling tot de burger-strafprocedure in de militaire rechtspleging de krijgstucht een essentiële factor is; immers het plegen van een strafbaar feit door een militair is in nagenoeg alle gevallen tevens een min of meer ernstige schending van de krijgstucht.

Uit dien hoofde zal het onmogelijk zijn de commanderend generaal (vlootvoogd) bij de verwijzing uit te schakelen. Deze toch is in hoogste instantie verantwoordelijk voor de tuchthandhaving in het krijgsmacht-onderdeel onder zijn bevel, terwijl tuchthandhaving en handhaving der rechtsorde in de militaire maatschappij moeilijk te scheiden zijn. Zij bestrijken in zeer veel gevallen hetzelfde terrein. Een oplossing welke het bovenstaande probleem ondervangt zou kunnen worden verkregen, indien de verwijzing onder de uiteindelijke verantwoordelijkheid van de commanderend generaal (vlootvoogd) zou geschieden door een Militair Openbaar Ministerie.

In de practijk zal dit er dus op neerkomen, dat de verwijzing daadwerkelijk geschiedt door de auditeurs-militair (fiscaal) bij de krijgsraden, zulks in overeenstemming met de richtlijnen door de commanderend generaal (vlootvoogd) gegeven.

In de geest van de thans geldende regeling in art. 15 R.L. (art. 10 R.Z.) zal er echter een correctief dienen te blijven op het verwijzingsbeleid van de commanderend generaals (vlootvoogd), dit teneinde een eventueel onjuist gebruik van de aan deze autoriteiten toe te kennen verstrekkende bevoegdheden te voorkomen.

II.

MILITAIRE POLITIE.

Vraag: A) Is het wenselijk aan de Marechaussee, althans aan haar officieren en onderofficieren dan wel aan haar officieren ten aanzien van *alle* militairen (onafhankelijk van hun rang) de bevoegdheden toe te kennen, welke krachtens het W.v.Sv. toekomen aan opsporingsambtenaren en hulpofficieren van justitie ten aanzien van burgers?

B) Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord en men dus aan de militaire politie volledige militaire opsporingsbevoegdheden wil toekennen, is het dan wenselijk dat zij ten aanzien van de uitoefening dier bevoegdheden onder contrôle van de justitiële autoriteit (Militair Openbaar Ministerie) komt, of dient zij het opsporingsonderzoek op last van de commanderende officieren te blijven verrichten?

Zoals de redactie in haar toelichting op punt 5 der vraagpunten reeds heeft gesteld, toont de uitoefening van de politietaak t.b.v. de strijdkrachten voorzover het de opsporing van strafbare feiten betreft, verschillende aspecten:

- 1) op verzoek van de met het opsporingsonderzoek belaste korpscommandant;
- 2) als patrouille bedoeld in artikel 26, lid 3 van het Reglement betreffende de Krijgstucht (zie ook artikel 128 van het W.v.M.Sr.);
- 3) als opsporingsambtenaar c.q. hulpofficier van justitie krachtens de bepalingen van artikel 141, resp. 154 W.v.Sv.

Achtereenvolgens in de door de redactie van het M.R.T. gegeven volgorde deze drie aspecten behandelende, dienen de volgende factoren in beschouwing te worden genomen.

ad 1. De vraag rijst in hoeverre het wenselijk is de commanderend officier ingevolge art. 7 R.L. (art. 5 R.Z.) te handhaven als autoriteit onder wiens verantwoordelijkheid het opsporingsonderzoek in door militairen gepleegde strafbare feiten dient te geschieden. Niet ontkend kan worden, dat de oorlogvoering een steeds omvangrijker bedrijf is geworden en het steeds moeilijker zal zijn te verwezenlijken dat de korpscommandant — naast de voor de oorlogvoering noodzakelijke bekwaamheid — ook nog over de noodzakelijke ruime kennis beschikt met betrekking tot het formele en materiële strafrecht.

Gelet op de practijk der na-oorlogse jaren lijkt de conclusie gerechtvaardigd, dat de korpscommandant (in het algemeen gesproken) een tekort aan kennis bezit om in niet-eenvoudige gevallen als algemeen leider bij het onderzoek van strafbare feiten te kunnen optreden. Speciaal is dit het geval indien het nodig is, dat bij de opsporing van strafbare feiten van deskundigen of technische hulpmiddelen moet worden gebruikgemaakt (vingerafdrukken, bloedonderzoek, schriftvervalsing etc.). Van de korpscommandant kan redelijkerwijs niet meer worden verlangd, dat hij voldoende deskundig is om de verrichtingen van de opsporingsambtenaren op hun juistheid te kunnen beoordelen, om niet te spreken van aanwijzingen geven hoe in een bepaald geval moet worden gehandeld.

De opsporing van strafbare feiten is in vele gevallen zo veelomvattend en zo technisch geworden, dat de leiding daarvan niet kan en mag worden opgedragen aan een terzake niet-deskundige. Zou dit wel geschieden dan zouden veel onderzoeken van huis uit door ondeskundigheid worden verknoeid, zulks ten detrimente van de militaire rechtspleging. De ervaring heeft te dien aanzien geleerd dat vele korpscommandanten zich onttrekken aan de hun in de R.L. (R.Z.) opgedragen taak en de leiding van het opsporingsonderzoek in ingewikkelde zaken overlaten aan de — wel deskundige — opsporingsambtenaar. Pas wanneer het proces-verbaal der Koninklijke Marechaussee voor hem ligt, komt de korpscommandant in actie. Moge de geschetste gang van zaken formeel dan ook niet juist zijn, in de dagelijkse practijk geeft zij geen aanleiding tot moeilijkheden.

Een oplossing van de geschetste moeilijkheden zou worden ver-

kregen indien de auditeur-militair (fiscaal) belast zou worden met de leiding van het opsporingsonderzoek inzake strafbare feiten, gepleegd door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen. Uiteraard zal de korpscommandant op de hoogte moeten zijn van tegen personeel onder zijn bevel ingestelde onderzoeken. Dit is noodzakelijk daar deze functionaris aansprakelijk is voor de tucht onder de militairen die onder zijn bevel staan (art. 27 R.K.). Nochtans zal hij zich dienen te onthouden van direct ingrijpen in het onderzoek. Hoe de noodzakelijke samenwerking tussen auditeur-militair (fiscaal) en korpscommandant tot stand zou moeten worden gebracht, blijve hier buiten beschouwing.

Er aldus van uitgaande, dat de auditeur-militair belast wordt met de leiding van het opsporingsonderzoek, ligt het in de rede, dat evenals de officier van justitie in het burger-strafproces beschikt over de ambtenaren genoemd in de artt. 141 en 154 W.v.Sv. (algemene opsporingsambtenaren, hulpofficieren van justitie), aan wie hij de nodige bevelen kan geven, ook de auditeur-militair (fiscaal) bij het opsporen van strafbare feiten moet kunnen beschikken over de nodige bevoegde opsporingsambtenaren. Gelet op de inhoud van het K.B. van 6 februari 1954, Stbl. nr. 45 zou in beginsel het personeel der KMar moeten worden belast met de daadwerkelijke opsporing van door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen gepleegde strafbare feiten. Het behoeft geen betoog, dat dit een aanzienlijke verzwaring van de taak der KMar met zich zou brengen, immers van ieder strafbaar feit — hoe onbelangrijk ook — zou door de KMar bij proces-verbaal moeten worden gerelateerd. De organieke sterkte der KMar zou ten enenmale ontoereikend zijn om aan deze opdracht te voldoen, terwijl uitbreiding voor het beoogde doel niet verantwoord zou zijn.

Een regeling, welke in de practijk gunstig zou kunnen werken en deswege aanvaardbaar moet worden geacht kan worden verkregen door de KMar het opsporingsonderzoek te doen verrichten in de gevallen, voor de Koninklijke Landmacht omschreven in punt 24 van Voor-schrift 27-1 (aanwijzingen voor de commandanten bij de toepassing van het militair tuchtrecht, het militair strafprocesrecht enz.), in het algemeen dus bij misdrijven of ongevallen van ernstige aard, strafbare feiten waarbij burgers zijn betrokken enz.

In de overige — derhalve dus de eenvoudige — gevallen ware de korpscommandant middels het instellen van een huishoudelijk onderzoek te belasten met het opsporingsonderzoek. Deze zal dus voor hetgeen hij in verband met de opsporing van strafbare feiten verricht, verantwoordelijk moeten zijn aan de auditeur-militair (fiscaal). Hetzelfde geldt uiteraard voor personeel der KMar, belast met de opsporing van strafbare feiten.

Vorenstaande regeling komt er dus op neer, dat de auditeur-militair (fiscaal) als leider van het militair opsporingsonderzoek zich bedient van twee instanties nl. de korpscommandant voor gevallen van eenvoudige aard en van de opsporingsambtenaren der Koninklijke Marechaussee voor meer ingewikkelde strafbare feiten. De voorgestelde

regeling zal derhalve met zich mede brengen dat van ieder gepleegd strafbaar feit, waarvoor instelling van een nader opsporingsonderzoek vereist is — behoudens van de hierna te noemen uitzonderingen — zo spoedig mogelijk zal moeten worden kennis gegeven aan de auditeur-militair (fiscaal), teneinde deze autoriteit te laten beslissen aan wie (korpscommandant of KMar) hij het onderzoek ter behandeling wil opdragen. De auditeur-militair (fiscaal) zal bij ontvangst van de kennisgeving van een gepleegd strafbaar feit als hiervoor bedoeld aanwijzingen inzake de opsporing kunnen geven (b.v. ten aanzien van arrest-aanzegging, inbeslagnemen enz.).

Uiteraard zal dit het werk der auditeurs-militair (fiscaal) aanzienlijk verzwaren. Gedeeltelijk zou hieraan tegemoet kunnen worden gekomen door een regeling te ontwerpen, waarin een kennisgeving als hiervoor bedoeld o.m. achterwege kan blijven in bepaalde, zo duidelijke gevallen, dat stilzwijgend kan worden aangenomen dat het onderzoek kan geschieden door de korpscommandant. Een dergelijke regeling zou b.v. kunnen bepalen, dat kennisgeving achterwege kan blijven t.a.v.:

- a) alle c.q. bepaalde strafbare feiten, genoemd in art. 2 sub 2 t/m 6 van de Wet op de krijgstucht, welke van zodanige lichte aard zijn dat zij buiten strafrechtelijke behandeling kunnen worden afgedaan;
- b) alle strafbare feiten door een opsporingsambtenaar op heterdaad ontdekt, welke geen nader opsporingsonderzoek vereisen en waarvan de opsporingsambtenaren bij proces-verbaal relateren (de meeste verkeersovertredingen).

Vorenstaande opsomming bedoelt in genen dele limitatief te zijn. Zij kan naar behoefte worden uitgebreid en dient ten doel te hebben overbodig werk te voorkomen. Uiteraard dient de voorgestelde oplossing geen beperking mede te brengen van de bevoegdheid in art. 2 van de Wet op de Krijgstucht aan de strafoplegger verleend om bepaalde strafbare feiten onder de gestelde wettelijke voorwaarden krijgstuchtelijk af te doen. De kennisgeving na een dergelijke afdoening blijve eveneens onverminderd van kracht, met dien verstande dat in-stede van aan de commanderend generaal volstaan kan worden met kennisgeving aan de auditeur-militair (fiscaal).

ad 2. Het meergenoemd K.B. van 6 februari 1954, Stbl. 45 draagt aan het Wapen der Koninklijke Marechaussee onder meer op de uitoefening van de politietaak t.b.v. de strijdkrachten. Ongetwijfeld is in deze politietaak mede begrepen het onder verantwoordelijkheid van de garnizoenscommandant helpen handhaven van de krijgstucht onder de niet in dienst zijnde militairen, die zich buiten kazernecomplexen in de garnizoenen ophouden. Krachtens art. 12 van het Reglement op de Garnizoensdienst treft de garnizoenscommandant de nodige maatregelen voor handhaving van de krijgstucht onder de hierboven genoemde militairen. Gelet op het feit dat het hierboven genoemd K.B. expressis verbis de politietaak t.b.v. de strijdkrachten aan de KMar opdraagt, verdient het aanbeveling de patrouilledienst in de garnizoenen in beginsel op te dragen aan personeel der KMar. De dienst

der garnizoenspatrouilles hangt ten nauwste samen met de politietaak voor de strijdkrachten. Van de garnizoenspatrouilles dient — evenals van de surveillance der burgerpolitie — een grote preventieve werking uit te gaan. Daarbij komt, dat de praktijk heeft uitgewezen, dat de wijze van uitvoering van de dienst der garnizoenspatrouilles door andere onderdelen der strijdkrachten *over het algemeen* niet het effect sorteert dat men er van zou mogen verwachten. Een algemeen voorschrift kan evenwel niet worden gegeven, daar er omstandigheden kunnen voorkomen dat de Koninklijke Marechaussee niet ter plaatse aanwezig kan zijn c.q. geen of geen voldoende personeel beschikbaar heeft. Voor wat betreft zich buiten Nederland bevindende troepen (hierbij bv. te denken aan oefeningen in Duitsland), zal het bij deze troepen steeds ingedeelde marechaussee-personeel door de ter plaatse hoogst in rang aanwezige en voor de tuchthandhaving verantwoordelijke troepencommandant, met inachtneming van de terzake geldende internationale bepalingen voor deze patrouilletaak kunnen worden aangewezen.

De bescherming, welke art. 128 W.v.M.Sr., jo. art. 26 sub 3 van het Reglement op de Krijgstucht aan de met patrouilledienst belaste troepenafdeling biedt, blijkt in de praktijk voldoende te zijn. Een tot op heden nog onoplosbare moeilijkheid baart echter de laatste zinsnede van de eerste alinea van art. 80 van het Reglement op de Garnizoensdienst. Art. 80 verleent aan de garnizoenscommandant de bevoegdheid om tot handhaving van de krijgstucht onder de niet in dienst zijnde militairen die zich buiten kazernecomplexen in de garnizoensplaats ophouden patrouilles uit te zenden. Deze patrouilles treden op tegen militairen die buiten de kazernes handelingen plegen, strijdig met de krijgstucht of de orde en rust in de garnizoensplaats. Voorts verleent dit artikel aan de garnizoenspatrouilles de bevoegdheid minderen in de hoofdwacht of in de kazernewacht in arrest te stellen, terwijl deze patrouilles voorts bevoegd zijn meerderen en/of gelijken in rang te bevelen zich te melden bij de naastbij liggende kazerne der KMar, c.q. bij de hoofdwacht of de kazernewacht ingeval er geen onderdeel van de KMar in de nabijheid is gelegd. Tenslotte draagt dit artikel aan deze patrouilles op, dat zij toezien *dat aan deze bevelen wordt voldaan*. Hoe dit toezicht echter moet worden geëffectueerd laat het Reglement op de Garnizoensdienst in het midden. In de praktijk blijkt van dit toezicht weinig terecht te komen, aangezien de patrouilles de middelen ontbreken om gehoorzaamheid af te dwingen.

Er van uitgaande, dat het inderdaad de bedoeling der militaire overheid is de garnizoenspatrouilles de bevoegdheid te verlenen krachtig op te treden tegen in overtreding zijnde militairen van een hogere of gelijke rang, dient niet volstaan te worden met het geven van een vaag voorschrift als thans het geval is (zij zien toe dat aan deze bevelen wordt voldaan), doch is een positieve opdracht noodzakelijk. Juister zou zijn indien de hiervoor genoemde zinsnede zou worden vervangen door een nieuwe bepaling luidende:

„Indien de meerdere, cq. gelijke in rang weigert aan het gegeven
„bevel te voldoen, of indien de patrouille op grond van feiten of

„omstandigheden een redelijk vermoeden heeft dat de meerdere, „c.q. gelijke in rang niet aan het gegeven bevel zal voldoen, is de „patrouillecommandant bevoegd de meerdere, c.q. gelijke in rang „aan te houden en over te brengen naar de naastbij liggende mare- „chausseekazerne, dan wel andere kazerne of politiebureau”.

Hoewel een dergelijk voorschrift ongetwijfeld een inbreuk betekent op de regel dat de „ondergeschiktheid de ziel is van de militaire dienst” (art. 2 van het Reglement betreffende de Krijgstucht) en er dezerzijds volledig begrip bestaat voor de eis, dat het handhaven van goede krijgstuchtelijke verhoudingen in de strijdkrachten een zaak is van primair belang, moet hiertegenover uitdrukkelijk worden gesteld dat in sommige gevallen de aantasting van de rechtsorde van zodanig ernstige aard zal kunnen zijn dat een doorbreking van de verhouding meerdere-mindere gerechtvaardigd is.

Wellicht ten overvloede zij opgemerkt, dat de bepalingen van art 26 sub 3 van het Reglement betreffende de Krijgstucht en art. 128 van het W.v.M.Sr. in bepaalde gevallen het optreden van de schildwacht en de met patrouilledienst belaste troepenafdeling ook losmaakt van de normale krijgstuchtelijke verhoudingen. Aangezien de verhouding meerdere-mindere in de *wet* is geregeld en ook de doorbreking dezer verhouding is vastgelegd in wettelijke bepalingen (art. 26 R.K.) verdient het aanbeveling de hiervoor omschreven regeling van de bevoegdheid der garnizoenspatrouilles bij optreden tegen meerderen, c.q. gelijken in rang te verankeren in een wettelijke bepaling.

De voorgestelde regeling legt verstrekkende bevoegdheden in handen van het met patrouilledienst belaste lagere personeel der KMar. De door CKMar terzake te geven nauwkeurige richtlijnen en instructies zullen waarborg moeten zijn dat de krijgstucht nimmer meer dan strikt noodzakelijk zal worden aangetast.

Volledigheidshalve zij nog opgemerkt dat de door de redactie van het M.R.T. in de betrokken enquête onder vraagpunt 5 ten tweede vermelde zinsnede, luidende: „in patrouille in de hoedanigheid van „meerdere” enigszins misleidend is. Naar dezerzijdse mening moeten beide begrippen afzonderlijk worden beschouwd nl. men oefent bevoegdheden uit hetzij als meerdere, hetzij als patrouille.

ad 3. Zoals hiervoor reeds werd betoogd is de opsporing van strafbare feiten in veel gevallen zo technisch en veelomvattend geworden, dat de leiding daarvan zal moeten worden opgedragen aan terzake kundige ambtenaren. In militaire zaken zullen dit bovendien *militairen* moeten zijn. Inschakeling van burger-opsporingsambtenaren zal niet de gewenste oplossing kunnen brengen, daar de opsporing van strafbare feiten — gepleegd door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen — naast de noodzakelijke politievakkennis tevens een goed inzicht in de militaire verhoudingen vereist. Veelal zal aan de burger-opsporingsambtenaar het juiste inzicht in de speciale facetten van de militaire samenleving ontbreken, waarbij het gevaar niet denkbeeldig is, dat juist door het gebrek aan inzicht in deze verhoudingen niet het juiste licht valt op die elementen, welke voor de militaire

rechter bij de beoordeling van een zaak dikwijls van groot belang zijn. Gelijke argumenten als destijds aanleiding zijn geweest tot het instellen van een militair justitie-apparaat mogen thans ook gelden voor het aanwijzen van een militair opsporingsapparaat. Voorts bewijst de vele politie-vakliteratuur, dat de opsporing een dusdanig delicaat onderwerp is, dat terdege geschoolde opsporingsambtenaren niet meer zullen kunnen worden gemist, ook niet bij de opsporing van strafbare feiten in de militaire sector. Ook hier zal het streven erop gericht moeten zijn de juiste man op de juiste plaats te stellen.

Tot op heden ontlene de opsporingsambtenaren der KMar hun bevoegdheden aan de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering. De R.L., noch de R.Z. geven voorschriften omtrent het instellen van het opsporingsonderzoek, zij volstaan met aan de commanderende officieren op te dragen „de zaak te onderzoeken” (art. 7 R.L., art. 5 R.Z.). In de meeste gevallen wordt bij de hantering van verscheidene dwangmiddelen door de opsporingsambtenaren der KMar gehandeld analoog aan de bepalingen van het W.v.Sv. Dit geschiedt o.a. bij inbeslagneming, huiszoeking, fouillering etc. Anders is het gesteld ten aanzien van de vrijheidsbeneming. Hier kunnen de bepalingen van het W.v.Sv. niet worden toegepast, daar de R.L. in de artt. 4 en 5 (artt. 2 en 3 R.Z.) een — zij het summiere — regeling betreffende het aanzeggen van arrest geeft. In deze dient de militaire wetgeving te worden gevolgd en kunnen de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering niet worden toegepast.

Ten aanzien van de aanwijzing der opsporingsambtenaren ware het wenselijk in het nieuw te ontwerpen Wetboek van Militaire Strafvordering een volledige opsomming te geven van alle personen belast met de opsporing van strafbare feiten, gepleegd door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen. Daarbij zal het noodzakelijk zijn dat bepaalde in de artt. 141 en 142 W.v.Sv. genoemde personen mede bevoegd worden verklaard tot het opsporen van strafbare feiten, waarvan de militaire rechter kennisneemt. Ook blijft de mogelijkheid, dat het nieuwe W.v.M.Sv. t.a.v. deze materie zal aansluiten op de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, hetgeen echter geen aanbeveling verdient.

Indien zou worden overgegaan tot een limitatieve opsomming van de personen, belast met de opsporing van door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen gepleegde strafbare feiten, verdient het aandacht dat de functionarissen der KMar nochtans ook zullen moeten blijven genoemd in de artt. 141 en 154 W.v.Sv.; immers het uitoefenen van de politietaak t.b.v. de strijdkrachten — als bedoeld in het K.B. van 6 februari 1954, Stbl. nr. 45 — brengt met zich mede dat niet alleen moet worden opgetreden tegen aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen, doch in zeer veel gevallen ook tegen burger-justitiabelen. Enkele cijfers mogen dit demonstreren. In 1955 werden in het kader van de politietaak t.b.v. de strijdkrachten terzake van *misdrif* 779 processen-verbaal opgemaakt tegen burger-verdachten, terwijl 73 personen in verzekering werden gesteld. Over 1954

bedroegen deze cijfers resp. 602 en 58 en in 1953 resp. 716 en 95. Uit deze cijfers blijkt wel zeer duidelijk dat de bemoeienissen der KMar zich niet beperken tot militair-justitiabelen, doch dat tegen een aanzienlijk aantal personen uit de burgersector moest worden opgetreden.

Voorts dient bij deze materie niet uit het oog te worden verloren dat het laatste lid van art. 143 van het W.v.Sv. bepaalt, dat het bewijs, dat een verdachte het ten laste gelegde feit heeft gepleegd — door de rechter kan worden aangenomen op het proces-verbaal van de opsporingsambtenaar — een regel welke eveneens geldt in het militaire recht. Bij constatering van een strafbaar feit op heterdaad vergemakkelijkt deze bepaling de bewijslevering in aanzienlijke mate.

In beginsel waren aan de opsporingsambtenaren in het militaire strafproces dezelfde bevoegdheden toe te kennen welke het W.v.Sv. deze functionarissen t.o.v. burgers toekent. Een moeilijk punt hierbij blijft ongetwijfeld, dat de eisen van de krijgstucht hun stempel zullen drukken op het optreden van deze opsporingsambtenaren. De bevoegdheden, welke het W.v.Sv. aan de opsporingsambtenaren toekent, komen er in grote lijnen op neer dat zij bevoegd zijn tot staandehouding van de verdachte, onder bepaalde voorwaarden tot diens aanhouding en onderzoek aan diens kleding. Indien door een opsporingsambtenaar der KMar noodgedwongen moet worden overgegaan tot aanhouding van een verdachte met hogere militaire rang, betekent dit *in beginsel* steeds een aantasting van de goede krijgstuchtelijke verhoudingen. Het rechtsbelang, hetwelk door deze aanhouding wordt gediend, zal de schending der krijgstuchtelijke verhoudingen moeten rechtvaardigen („middel niet erger dan het doel”). Interne voorschriften in het Wapen der Koninklijke Marechaussee zullen een duidelijke waarborg moeten scheppen, dat de krijgstucht niet meer geweld wordt aangedaan dan de omstandigheden in het gegeven geval noodzakelijk maken. Zoals reeds eerder in dit betoog werd vermeld, dient de bevoegdheid tot doorbreking van de verhouding meerdere/mindere *wettelijk* te worden vastgelegd. Dit zal derhalve ook hier moeten geschieden.

Aannemende dat de auditeur-militair (fiscaal) soortgelijke bevoegdheden zal krijgen als de officier van justitie bezit, lijkt het wenselijk om naar analogie van de in het W.v.Sv. neergelegde regeling bepaalde functionarissen der KMar soortgelijke bevoegdheden te geven als hulp-officieren van justitie in het burger-strafproces. Deze functionarissen, die om de gedachte te bepalen als hulp-auditeur-militair (hulp-fiscaal) zouden kunnen worden aangeduid, zouden in beginsel het recht moeten hebben om op te treden tegen *alle* militairen, ongeacht hun rang. Voorshands moge de vrijheidsbeneming hier buiten beschouwing worden gelaten, aangezien onder de paragraaf „voorlopig arrest” hierover een nadere beschouwing zal worden gegeven. De hulp-auditeurs-militair (hulp-fiscalen) zouden bevoegd moeten zijn o.m. tot het afgeven van een last tot binnentreden van een woning tegen de wil van de bewoner ter aanhouding en inbeslagneming. Door het opnemen in het W.v.M.Sv. van een regeling inzake dit binnentreden zou in deze ge-

vallen geen beroep meer behoeven te worden gedaan op de — in feite — verouderde bepalingen van de Wet op de Vrijheidsbeneming (wet van 21 juli 1892, Stbl. nr. 127). Voorts zullen aan deze hulp-auditeurs-militair bepaalde bevoegdheden moeten worden toegekend ten aanzien van onderzoek van de verdachte aan het lichaam, aanwijzing van deskundigen etc.

Daar de aan de hulp-auditeurs-militair (hulp-fiscalen) te verlenen bevoegdheden in bepaalde gevallen wederom een doorbreking van de krijgstucht met zich mede zullen brengen, dienen ook hier voor de KMar interne voorschriften te worden gegeven als hiervoor omschreven voor de opsporingsambtenaar. Een juist gebruik van genoemde bevoegdheden zou wellicht het meest gewaarborgd zijn, indien als hulp-auditeurs-militair (hulp-fiscalen) zouden worden aangewezen officieren en oudere onderofficieren (adjudanten-o.o. en opperwachmeesters) der KMar. In het algemeen zal dit er op neerkomen, dat deze onderofficieren de functie van brigadecommandant of plv.-brigadecommandant vervullen. Hiermede zou voor het gehele Nederlandse territorium een doelmatige spreiding zijn verkregen van bevoegde functionarissen. Verwacht mag worden dat deze met tact en beleid deze bevoegdheden zullen uitoefenen.

Reeds vroeger werd vermeld, dat het noodzakelijk zal zijn aan de commanderende officieren — als bedoeld in art. 7 R.L. (art. 5 R.Z.) — de bevoegdheid te laten om in niet-ingewikkelde zaken het noodzakelijk opsporingsonderzoek te doen instellen. Het moet evenwel bezwaarlijk worden geacht aan deze autoriteiten algemene opsporingsbevoegdheid in militaire zaken te verlenen, daar er geen waarborg is dat de daaraan verbonden bevoegdheden juist zullen worden uitgeoefend. Hun bemoeienissen zouden zich moeten beperken tot het doen instellen van een huishoudelijk onderzoek. Mocht een aanvankelijk eenvoudig lijkend onderzoek uitgroeien tot een zaak van meer ingewikkelde aard, dan zal de korpscommandant het onderzoek na overleg met en in opdracht van de auditeur-militair (fiscaal) dienen over te dragen aan de KMar. Aan de korpscommandant zowel als aan de aan te wijzen opsporingsambtenaren zou recht worden gedaan, indien in het W.v.M.Sv. een artikel zou worden opgenomen b.v. luidende:

„Onverlet de bevoegdheid van de korpscommandant om door
 „onder zijn bevelen staande militairen gepleegde strafbare feiten
 „te doen onderzoeken, worden met de opsporing van strafbare feiten
 „gepleegd door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen
 „belast”

Aan bepaalde niet tot de marechaussee behorende opsporingsambtenaren kan moeilijk het recht worden ontzegd op te treden bij ontdekking op heterdaad van een strafbaar feit door een aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon. Zo zal een agent van politie bevoegd moeten blijven om tegen een militair, die hij een verkeersovertreiding ziet plegen op te treden. Bij ontdekking van een strafbaar feit

buiten heterdaad dient, indien een nader opsporingsonderzoek moet worden ingesteld, de behandeling aan de KMar te worden overgedragen, een regeling, welke ook thans reeds geldt. Een goede samenwerking tussen de KMar en rijks- en gemeentepolitie is daarbij van overwegend belang.

III.

VOORLOPIG ARREST.

Vraag: Moet de bevoegdheid tot het aanzeggen van voorlopig arrest, zoals dit in de huidige militaire wetgeving is neergelegd, worden gehandhaafd of moet deze bevoegdheid worden beperkt?

De bevoegdheid tot het aanzeggen van „het arrest” is neergelegd in de artt. 4 en 5 R.L. (artt. 2 en 3 R.Z.). Bovendien is in art. 44 W.K. een bepaling opgenomen betreffende het aanzeggen van het z.g. krijgsmatig voorlopig arrest. In de hier volgende verhandeling is deze laatste arrestaanzegging buiten beschouwing gelaten. Geeft art. 4 R.L. (art. 2 R.Z.) aan de officieren en onderofficieren in het algemeen het recht om dezulken die van lagere rang zijn het arrest aan te zeggen, van verdergaande strekking is art. 5 R.L. (art. 3 R.Z.), waarin aan de officieren en onderofficieren de plicht wordt opgelegd van het recht gebruik te maken, zodra hun bekend is of door hen op waarschijnlijke gronden wordt vermoed dat een mindere in rang zich aan een ernstig strafbaar feit heeft schuldig gemaakt. Hierbij zijn geen voorwaarden gesteld. Formeel zou door een officier of onderofficier bij het plegen van een geringe overtreding aan een militair van lagere rang het arrest ingevolge art. 4 R.L. kunnen worden aangezegd.

De thans nog steeds geldende artt. 4 en 5 R.L. (artt. 2 en 3 R.Z.) zijn een overblijfsel van het overwegend inquisitoire stelsel, dat bij de totstandkoming der Regtsplegingen vigeerde. Aangezien onze huidige procedure in burger-strafzaken een gematigd accusatoir karakter draagt is het noodzakelijk, dat deze zelfde geest aan de betreffende artikelen van het nieuwe W.v.M.Sv. ten grondslag zal moeten liggen. Dit betekent dat de enkele omstandigheid van het plegen van een ernstig strafbaar feit zonder meer geen reden meer mag zijn een verdachte in arrest te stellen c.q. te houden. Ook de duur van het arrest zal nader dienen te worden gezien, waarbij de geest van het W.v.Sv. als grondslag zou moeten worden genomen.

Overeenkomstig de regeling, neergelegd in art. 64 W.v.Sv. ware in het nieuwe W.v.M.Sv. een opsomming te geven van een aantal delicten, waarvoor arrestaanzegging is toegelaten. Naast de delicten uit het commune recht dienen in deze opsomming een aantal militaire delicten te worden vermeld. Art. 57 W.v.Sv. geeft de grond aan waarop een verdachte, van wie wordt vermoed dat hij zich heeft schuldig gemaakt aan een in art. 64 W.v.Sv. omschreven delict, in verzekering kan worden gesteld. Als enige grond is daar aangegeven: „het belang van het „onderzoek”. Voor het verlenen van een bevel tot bewaring tegen een verdachte is het noodzakelijk, dat ten aanzien van die verdachte

„ernstige bezwaren” zijn gerezen, terwijl tevens uit bepaalde omstandigheden moet blijken van „gevaar voor vlucht, c.q. een gewichtige „reden van maatschappelijke veiligheid” aanwezig moet zijn, welke de onverwijldde vrijheidsbeneming vorderen. De geest van de hier vermelde voorwaarden ware als grondslag te aanvaarden voor de in arreststelling van militairen. Hierbij dient evenwel niet uit het oog te worden verloren, dat behalve onder de hiervoor genoemde voorwaarden het om dringende redenen aan de krijgstucht ontleend noodzakelijk kan zijn een verdachte het arrest aan te zeggen, c.q. hem in arrest te houden.

Voorts zullen regelingen moeten worden getroffen, welke waarborgen dat de verdachte niet langer in arrest blijft dan de omstandigheden rechtvaardigen. Dit zou kunnen geschieden door aanwijzing van bepaalde functionarissen die op gezette tijden de noodzakelijkheid van het in arrest blijven beoordelen en bevoegd zijn eventueel het arrest op te heffen.

Omringd door de hiervoor omschreven waarborgen ontmoet het naar dezerzijdse mening geen bezwaar het recht tot aanzegging van het arrest in handen te laten van officieren en onderofficieren. In het midden moge worden gelaten in hoeverre het aanbeveling zou verdienen de term „officieren of onderofficieren” te wijzigen in „meer-„dere”. Voorts ware te bepalen, dat de auditeur-militair (fiscaal) als leider van het militaire opsporingsonderzoek onmiddellijk van een in arreststelling in kennis dient te worden gesteld. Aan hem ware — met uitsluiting van de korpscommandant — de bevoegdheid te verlenen het arrest op te heffen c.q. te bestendigen. De rechtszekerheid zal hiermede worden gediend, daar in stede van evenzovele korpscommandanten de beslissing omtrent het bestendigen van het arrest aan een zeer beperkt aantal functionarissen wordt opgedragen. Aan de verdachte zal voorts het recht moeten worden toegekend — ook voor de verwijzing — een beslissing betreffende zijn in arrest blijven te onderwerpen aan het oordeel van de krijgsraad (zie art. 156 R.L. resp. art. 161 R.Z.). Ook deze regeling dient te worden gezien als een verdere bescherming van de positie van de verdachte (beklaagde) in het militair strafproces.

De vraag rijst in hoeverre aan de voorgestelde hulp-auditeurs-militair (hulp-fiscalen) de bevoegdheid zal moeten worden toegekend om met eventuele terzijdestelling van de verhouding meerdere-mindere de vrijheidsbeneming te gelasten van *elke* militair, ongeacht diens rang. Hierbij dient in aanmerking te worden genomen dat er omstandigheden denkbaar zijn, dat geen meerdere van een bepaalde verdachte aanwezig is, cq. tijdig ter plaatse kan zijn. De wet zal daarom noodgedwongen de mogelijkheid moeten openen dat een mindere in rang, die is aangewezen als hulp-auditeur-militair (hulp-fiscaal) een gelijke c.q. meerdere in rang het arrest aanzegt, c.q. rechtens op andere wijze diens vrijheidsbeneming bewerkstelligt, zulks onder onverwijldde kennisgeving van het opgelegde arrest aan de korpscommandant en bevoegde auditeur-militair (fiscaal). Uiteraard zal van deze vèrgeaande bevoegdheid pas in de uiterste noodzaak gebruik mogen worden ge-

maakt. De verplicht voor te schrijven kennisgevingen zullen bovendien een waarborg scheppen dat niet ten onrechte van deze bevoegdheid gebruik zal worden gemaakt.

Volledigheidshalve moge tenslotte nog worden vermeld, dat t.a.v. het vraagstuk „voorlopig arrest” de positie der gewezen militairen nader dient te worden geregeld. Immers genoemde personen, die na hun dienstverlating geen „militair” in de zin der wet meer zijn en van wie blijkt, dat zij gedurende hun werkelijke dienstvervulling een strafbaar feit hebben gepleegd, zullen moeten terechtstaan voor de militaire rechter. De bepalingen van het W.v.Sv. zijn op hen niet toepasselijk, zodat inverzekeringstelling niet mogelijk is, terwijl aanzegging van voorlopig arrest krachtens de R.L. en R.Z. niet kan geschieden, aangezien betrokkenen geen militair meer zijn. Nadere voorzieningen zijn derhalve noodzakelijk.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 23 mei 1957.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. t. Zee J. N. J. v. d. Mey, Kapt.-Lt. t. Zee H. W. v. d. Wall Bake, Luit. t. Zee (A) 1e kl. J. H. Prinsen en Luit. t. Zee (AR) 1e kl. C. M. N. Kuiters.
Raadsman: Mr M. Thoolen.

(1) *Diefstal d.m.v. verbreking (openbreken van een ijzeren geldkistje en wegnemen van de inhoud aan geld); (2) verduistering (een huurkoop-bromfiets omgeruild tegen een motorrijwiel); (3) diefstal d.m.v. valse sleutels (met een „loper” een huis binnengedrongen en aldaar geld weggenomen) en (4) diefstal (wegneming van een geldkistje met geld).*

Psychiatrisch rapport; toepassing van art. 37a W.Sr. Gevangenisstraf en ontslag.

Aangezien beklaagde heeft verklaard genegen te zijn ter afdoening van zijn schuld aan de huurverkoper het bewuste motorrijwiel aan die huurverkoper af te staan, heeft de Krijgsraad de Fiscaal opgedragen, beklaagde daarbij de nodige medewerking en bemiddeling te verlenen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie achter het vonnis): *De opdracht aan de fiscaal steunt niet op enige wettelijke bepaling. Voorts is de beklaagde niet op grond van de begane feiten ongeschikt geacht om in de militaire dienst te blijven.*

(W.M.Sr. art. 23 ¹⁾; W.Sr. art. 37a, 310, 311, 321; R.Z. art. 190).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. H., oud 22 jaren, laatstelijk vóór

¹⁾ Dit artikel is in het vonnis niet aangehaald. (Red.).

de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als zeemiliciënmatroos der 2e klasse, gedetineerde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 7 mei 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 1 november 1956 te Julianadorp (gemeente Den Helder) uit een zich in perceel Schoolweg 56 bevindend ijzeren geldkistje met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening heeft weggenomen gelden tot een bedrag van circa f 117, toebehorende voor een bedrag van f 35 aan A. Schonenburg, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde, en toebehorende voor een bedrag van circa f 82 aan het „Nederlands Her-vormd Kerkkooor”, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde, waarbij hij — beklagde — deze gelden onder zijn bereik heeft gebracht door voormeld ijzeren geldkistje, dat met slot en sleutel gesloten was, open te breken met een schroevendraaier;

„2e. dat hij op een tijdstip in of omstreeks de maand augustus 1956 te Julianadorp (gemeente Den Helder), althans elders in Nederland, opzettelijk een rijwiel met hulpmotor merk „Germaan”, toebehorende aan de N.V. Algemene Crediet en Discontering Maatschappij „Al-credis” te Amsterdam, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde, welk rijwiel met hulpmotor hij krachtens een met genoemde maatschappij gesloten huurkoopovereenkomst, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

„3e. dat hij op of omstreeks 28 november 1956 te Julianadorp (gemeente Den Helder) uit een woning, gelegen aan de Schoolweg no. 62, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een blikken sigarendoosje, bevattende klein geld tot een bedrag van f 15 of daaromtrent, alles toebehorende aan C. Purmer, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde, waarbij hij, beklagde, zich de toegang tot die woning heeft verschaft door het slot van de middels dat slot gesloten voordeur van meer-genoemde woning te openen met een daartoe niet bestemd werktuig, te weten met een zogenaamde loper;

„4e. dat hij op of omstreeks 11 december 1956 te Julianadorp (gemeente Den Helder) met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening heeft weggenomen een geldkist bevattende een geldsbedrag van f 115 of daaromtrent, alles toebehorende aan A. Hoornsmann, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat J. H., oud 22 jaar, ten processe, als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

a. dat hij op 1 november 1956 uit een zich in perceel Schoolweg 56 te Julianadorp (gemeente Den Helder) bevindend ijzeren geldkistje een hem niet toebehorend geldsbedrag ad f 117 heeft weggenomen met de bedoeling om zich dit geldsbedrag toe te eigenen, waartoe hij

van niemand toestemming had gekregen; dat hij dat geld onder zijn bereik heeft gebracht door voormeld ijzeren geldkistje, dat met slot en sleutel gesloten was met een schroevendraaier open te breken;

b. dat hij op 16 mei 1956 bij de rijwielhandelaar Staalman te Den Helder een rijwiel met hulpmotor, merk „Germaan” in huurkoop heeft gekocht voor f 827.95 welke huurkoop is gefinancierd door de N.V. Algemene Crediet- en Disconteringsmaatschappij „Alcredis”, te Amsterdam; dat volgens de huurkoopovereenkomst de eigendom van deze bromfiets bij voornoemde N.V. berustte; dat hij op een dag in de eerste week van augustus 1956, toen hij op de huurkoopprijs van f 827.95 een bedrag van ongeveer f 158.67 had afbetaald, te Den Helder opzettelijk zich dat hem niet toebehorende rijwiel met hulpmotor heeft toegeëigend waartoe hij van niemand toestemming had gekregen en het bij Sonderman heeft ingeruild voor een motorrijwiel en daarbij van Sonderman nog f 10 toekreeg;

c. dat hij op of omstreeks 28 november 1956 uit de woning, gelegen aan de Schoolweg 62 te Julianadorp (gemeente Den Helder) heeft weggenomen een hem niet toebehorend blikken sigarendoosje, bevattend hem niet toebehorend klein geld tot een bedrag van ongeveer f 15 met de bedoeling zich een en ander toe te eigenen, waartoe hij van niemand toestemming had gekregen; dat hij zich de toegang tot die woning heeft verschaft door het slot, waarmede de voordeur dier woning was afgesloten, met een daartoe niet bestemd werktuig t.w. een zogenaamde loper te openen;

d. dat hij op of omstreeks 11 december 1956 uit een woning gelegen aan de Schoolweg te Julianadorp (gemeente Den Helder) een hem niet toebehorende geldkist, bevattende een hem niet toebehorend geldsbedrag ad f 110 à f 115 heeft weggenomen, met de bedoeling zich een en ander toe te eigenen, waartoe hij van niemand toestemming had gekregen;

Post alia:

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

- 1e. „*Diefstal, waarbij de schuldlige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van verbreking*”;
- 2e. „*Verduistering*”;
- 3e. „*Diefstal, waarbij de schuldlige zich de toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschaft door middel van valse sleutels*”;
- 4e. *Diefstal*”;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door Dr J. Lindner, zenuwarts te 's-Gravenhage, na de eed als deskundige te hebben afgelegd betreffende de beklagde opgemaakt psychiatrisch rapport, waarvan de conclusie luidt:

dat de onderzochte een jongeman is met aanpassingsstoornissen als gevolg van zwakke aanleg en een aan zijn aanleg niet adaequate opvoeding; dat zijn normbesef gering is; dat hij is wilswaak, doorzettingsvermogen mist, geneigd is met schijnoplossingen, waaronder stelen en liegen, moeilijkheden uit de weg te gaan; dat de stoornis niet zo ernstig lijkt, dat er — reeds? — van een psychopathie moet worden gesproken;

dat de stoornis in zijn persoonlijkheid niet zo zeer berust op een gestoord normbesef als op de houding van de persoonlijkheid tegenover deze normen, die onvoldoende verankerd zijn in zijn structuur, daardoor onvoldoende standvastige werking daarop kunnen uitoefenen, hetgeen veroorzaakt, dat hij steeds aanvullende invloed van buiten behoeft in leiding en toezicht; dat er dus enige beperking aangenomen moet worden niet zozeer van zijn besef van het ongeoorloofde der begane feiten, maar vooral van het vermogen zijn wil ten aanzien daarvan te bepalen;

Overwegende, ten aanzien van het vorenstaande, dat naar 's krijgsraads oordeel er niet een zodanig verband bestaat tussen de ziekelijke storing van beklaagde's geestvermogens en de door hem gepleegde feiten, dat *wegens* die ziekelijke storing de feiten hem niet zouden kunnen worden toegerekend, weshalve ten aanzien van beklaagde recht gedaan behoort te worden met inachtneming van de bepalingen van Titel II van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat gelet op de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van een jaar passend is, terwijl de tijd door hem van 3 tot 7 november 1956 en sinds 14 december 1956 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

Overwegende, dat beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst niet gepaard behoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat beklaagde ten processe heeft verklaard, dat hij genegen is ter verdere afdoening van zijn schuld aan de N.V. „Alcredis” de motorfiets welke hij in ruil voor de bromfiets heeft gekregen, welke motorfiets in beslag is genomen, aan die N.V. af te staan;

[Volgt: Veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. één jaar met aftrek van voorarrest vanaf 3—7 november 1956 en vanaf 14 december 1956; Bevel tot teruggave, na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, van het huurkoopcontract aan de N.V. Algemene Crediet- en Disconterings Maatschappij „Alcredis” te Amsterdam, een geldkistje, een bewerkt houten doosje en een sieraden doosje aan A. Hoornsman te Julianadorp, gemeente Den Helder, welke personen die voorwerpen tijdelijk als stukken van overtuiging hebben afgestaan; Last tot vernietiging van de inbeslaggenomen loper, gediend hebbende tot het plegen van het onder 3e genoemde strafbare feit; Opdracht aan de fiscaal om bij de uitvoering van het vonnis de nodige medewerking en bemiddeling te verlenen bij de eventuele overdracht door de veroordeelde van de motorfiets merk Harley Davidson aan de N.V. „Alcredis” te Amsterdam; Ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 13 augustus 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwers, Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr Schepers en Zegers.

Raadsman: Mr Thoolen, Advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de door appellant ingediende memorie, behelzende de middelen en gronden, waarop het beroep steunt;

Gezien de oproeping, vanwege de Advocaat-Fiscaal aan de beklagde betekend;

Gezien het vonnis in eerste aanleg geweest;

Gehoord de beklagde zo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door de raadsman aangevoerd;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende de beklagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een jaar, met aftrek van voorarrest doorgebracht van 3 tot 7 november 1956 en van 14 december 1956 af;

Overwegende, dat het Hof zich niet kan verenigen met de opdracht door de Krijgsraad gegeven aan de Fiscaal om bemiddeling te verlenen bij de overdracht van de motorfiets merk Harley Davidson aan de N.V. „Alcredis” aangezien de bevoegdheid tot het geven van een dergelijke opdracht niet steunt op enige wettelijke bepaling;

Overwegende, dat overigens de behandeling dezer zaak in hoger beroep, ook na het aldaar gehouden verhoor van de getuige en de getuige-deskundige het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklagde opgelegde straf, aangezien het Hof beklagde niet op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van art. 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd doch alleen voor zover dit betreft de aan beklagde opgelegde straffen, de daarop betrekking hebbende overwegingen en de opdracht aan de Fiscaal om medewerking en bemiddeling te verlenen bij de eventuele overdracht door de

veroordeelde van de motorfiets merk Harley Davidson aan de N.V. „Alcredis” te Amsterdam;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van een jaar, met bepaling, dat de tijd door de veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak van 3 tot 7 november 1956 en van 14 december 1956 af in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

Beveelt de teruggave na verloop van acht dagen na de uitspraak van deze sententie, van het huurkoopcontract aan de N.V. Algemene Crediet- en Disconteringsmaatschappij „Alcredis” te Amsterdam, een geldkistje, een bewerkt houten kistje, een bewerkt houten doosje en een sieradendoosje aan A. Hoornsman te Julianadorp, gemeente Den Helder, door wie die voorwerpen tijdelijk als stukken van overtuiging werden afgestaan;

Gelast de vernietiging van de in beslaggenomen loper, gediend hebbend tot het plegen van het onder 3e genoemde strafbare feit;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 8 augustus 1957.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. t. Zee (T) W. Beets, Kapt.-Lt. t. Zee H. J. Baaij, Luit. t. Zee (AR) 1e kl. C. A. Eindhoven en Luit. t. Zee (A) 1e kl. J. H. Prinsen.

Raadvrouw: Mej. Mr J. B. R. Marcus.

Desertie: zich verwijderen met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken.

Beklaagde, 17 jaren oud, wordt door de psychiater verminderd toerekeningsvatbaar geacht, zijnde beklaagde infantilist en homoseksueel. Met toepassing van artikel 37a en 39 W.Sr. beklaagde ter beschikking van de regering gesteld (waarmede de verbreking van het militaire dienstverband van rechtswege gepaard gaat).

In hoger beroep (zie de achter het vonnis afgedrukte sententie) beklaagde veroordeeld tot 4 maanden gevangenisstraf met aftrek van 4 maanden voorarrest; geen ontslag.

(W.M.Sr. art. 42, 98; W.Sr. art. 37a, 39, 39septies).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen W. J. R. J. v. A., oud 17 jaren, getineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als kok der 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 22 juli 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende bij de zeemacht als kok der 3e klasse, op of om-
 „streeks 8 mei 1957 te 's-Hertogenbosch, althans elders in Nederland,
 „in tijd van oorlog, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienst-
 „verplichtingen te onttrekken, zich heeft verwijderd”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden „in tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelij element omdat deze woorden in de telastelegging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

Overwegende, dat W. J. R. J. v. A., oud 17 jaar, ten processe als beklaagde, zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

dat hij op 1 mei 1957, dienende bij de zeemacht als kok der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” is opgenomen in het militair hospitaal te Eindhoven; dat hij op 6 mei 1957 te 10.00 uur van de dokter van dat hospitaal de opdracht kreeg naar Den Helder terug te keren en zich aan boord van Hr. Ms. „De Zeven „Provinciën te melden, waarna hij zich per trein op weg naar Den Helder heeft begeven; dat hij zich in de trein van Eindhoven naar 's-Hertogenbosch onwel voelde, in 's-Hertogenbosch uit de trein is gestapt en zich in de Citadel kazerne aldaar heeft ziek gemeld, waarna hij in het hospitaal dier kazerne werd opgenomen, op 8 mei d.a.v. daaruit werd ontslagen en van de dokter opdracht kreeg zich onverwijld terug te melden aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”; dat hij daarvoor niets voelde en op 8 mei 1957, dienende bij de zeemacht als kok der 3e klasse, te 's-Hertogenbosch zich heeft verwijderd met de bedoeling om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een uit-treksel uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, houdende o.m.:

7 mei 1957: mankerend sinds 6 mei 1957 te 15.30 uur kok der 3e klasse W. J. R. J. v. A.;

9 mei 1957: mankerend sinds 6 mei 1957 te 15.30 uur kok der 3e klasse W. J. R. J. v. A.;

Overwegende, dat door de inhoud der vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld eraan, het-geen hem is te laste gelegd, behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar” niet te worden bewezen, vermits terzake kan worden volstaan met de overweging dat het immers van algemene bekendheid is, dat het, ten tijde in de telastelegging vermeld, tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen be-wijs behoeven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „Desertie in tijd van oorlog gepleegd”;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door T. Stelma, zenuwarts te Santpoort, na de eed als deskundige te hebben

afgelegd, betreffende de beklaagde opgemaakt psychiatrisch rapport, waarvan de conclusie luidt:

dat beklaagde tijdens het begaan van het feit lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke storing der geestvermogens zijnde hij infantilist en homosexueel;

dat deze gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke storing een weinig beperkend werkten op zijn geschiktheid om de feitelijke strekking en het ongeoorloofde van het begane feit te beseffen, maar het duidelijk hem practisch onmogelijk was hiertegen zijn wil te bepalen, voor zover er bij hem nog wil aanwezig was;

Overwegende, dat er naar 's krijgsraads oordeel niet een zodanig verband tussen de geconstateerde gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke storing van beklaagdes geestvermogens en het gepleegde feit bestaat dat dit feit hem *deswege* niet zou kunnen worden toegerekend, zodat de krijgsraad krachtens artikel 37a van het Wetboek van Strafrecht ten aanzien van beklaagde recht behoort te doen met inachtneming van de bepalingen van de Tweede Titel van het Eerste Boek van voornoemd wetboek;

Overwegende, dat beklaagde het hem te laste gelegde feit heeft begaan op 8 mei 1957, terwijl hij op 27 maart 1958 pas de leeftijd van 18 jaar bereikt, zodat de regelen van het Kinderstrafrecht dienen te worden overwogen;

Overwegende, dat het gepleegde feit valt in de bepalingen van een misdrijf, zodat in verband met het feit, dat beklaagde zich verwaarloosd en in de steek gelaten voelt, voor deze infantilist als opvoedingsmaatregel, met toepassing van artikel 39, eerste lid van het Wetboek van Strafrecht, ter beschikkingstelling van de Regering zonder toepassing van enige straf passend wordt geacht, temeer daar krachtens artikel 42 van het Wetboek van Militair Strafrecht bij toepassing van deze maatregel de verbreking van het militaire dienstverband van beklaagde, die als homosexueel in de militaire maatschappij niet thuis hoort, daarmee van rechtswege gepaard gaat; . . . enz. (*Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 8 oktober 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Luit.-Generaals Mr Schepers en Zegers, Kapt. t. Zee van Vreeswijk (plv.).

Raadsvrouwe: Mej. Mr Marcus.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde maatregel, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden, met aftrek van vier maanden voorlopige hechtenis;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de door de krijgsraad bevolen ter beschikkingstelling van de regering van beklaagde, zonder toepassing van enige straf, die het Hof onjuist is voorgekomen, met de daarop betrekking hebbende overwegingen;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde en op de conclusie van een op 4 juli 1957 omtrent beklaagde door T. Stelma, zenuwarts te Santpoort, uitgebracht psychiatrisch rapport, zakelijk luidende, dat beklaagde tijdens het begaan van het feit lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke storing zijner geestvermogens, als gevolg waarvan hij verminderd toerekeningsvatbaar moet worden geacht ten aanzien van het hem tenlastegelegde, welke conclusie het Hof overneemt en tot de zijne maakt;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, — met uitzondering van artikel 39, 1e lid van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van de artikelen 10, 27 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden;

Bepaalt, dat van de tijd door de veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van deze uitspraak in voorlopig arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf een termijn van vier maanden in mindering zal worden gebracht;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

NASCHRIFT.

Het Hof vernietigt het vonnis „voor zover de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft”. Nauwkeuriger geformuleerd is de vordering van de Advocaat-Fiscaal, die bevestiging van het vonnis, behalve ten aanzien van de opgelegde m a a t r e g e l vorderde. Bovendien heeft het Hof, de (= alle) daarop betrekking hebbende overwegingen vernietigende, ook die, inhoudende dat beklaagde 17 jaren oud is, vernietigd. Mogelijk is daarvan het gevolg dat artikel 39 septies laatste lid niet in de sententie als toegepast is vermeld.

Wij vernemen nog dat beklaagde op 1 september 1957 op zijn verzoek eervol ontslag uit de zeedienst is verleend.

W. H. V.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 3 oktober 1957.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. t. Zee J. N. J. v. d. Meij, Kapt. t. Zee D. J. van Doorninck, Luit. t. Zee (A) 1e kl. J. H. Prinsen en Luit. t. Zee (AR) 1e kl. C. M. N. Kuiters.
Raadsman: Luit. t. Zee (A) 2e kl. (OC) C. L. Dekking.

Opzettelijk nalaten aan de bevoegde autoriteit een mededeling te doen waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van de Staat kan schaden: als onderofficier, belast met de waarneming van „chef „van de tap van de onderofficieren”, toen hij een tekort in kas constateerde, nagelaten van dat tekort melding te maken.

(W.M.Sr. art. 132).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen Th. M. L., oud 42 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als sergeant-bottelier,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 16 september 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als sergeant-bottelier aan boord van Hr. Ms. „„„. . . .” te Den Helder, op of omstreeks 31 juli 1956, althans in of „omstreeks het tijdvak van 21 juni 1956 tot 12 oktober 1956, te Den „Helder, in tijd van oorlog, toen hij chef was van de tap van de onder- „officieren van die bodem en bevonden had, dat er aanzienlijk minder „gelden (circa f 400) in de — door hem beheerde — kas van die tap „aanwezig waren, dan daarin alstoen volgens de stand van zaken had- „den behoren te zijn, derhalve hij een zogenaamd tekort in de kas van „die tap had geconstateerd, opzettelijk heeft nagelaten daarvan mede- „deling te doen aan de chef der equipage van die bodem, opperschipper „C. Tienpond, althans aan de eerste-officier van die bodem (kapitein- „luitenant ter zee H. A. van Oorde en/of kapitein-luitenant ter zee „G. A. M. Saraber), althans aan de bevoegde overheid, kunnende ver- „zwijging van deze mededeling over deze aangelegenheid het belang „van de dienst bij de zeemacht of van Staat der Nederlanden schaden”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden „in tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element omdat deze woorden in de telastelegging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

Overwegende, dat T. M. L., oud 42 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij gedurende het tijdvak van 21 juni 1956 tot 12 oktober 1956, toen hij diende als sergeant-bottelier aan boord van Hr. Ms. „. . . .” te Den Helder chef van de tap van de onderofficieren van die bodem is geweest; dat hij op of omstreeks 31 juli 1956 bevond, dat er aanzienlijk minder gelden in de door hem beheerde kas van die tap aanwezig waren dan daarin alstoen volgens de stand van zaken hadden behoren te zijn; dat dit kastekort ongeveer *f* 300 à *f* 400 bedroeg; dat hij alstoen te Den Helder opzettelijk heeft nagelaten daarvan mededeling te doen aan de chef der equipage van die bodem, opperschipper Tienpond; dat hij daarvan evenmin mededeling heeft gedaan aan de eerste officier van die bodem of aan iemand van de bevoegde overheid; dat hij het bedrag ad *f* 400 zeer zeker niet heeft verduisterd of op enigerlei andere wijze heeft ontvreemd, maar dat hij het tekort niet heeft aangegeven bij de bevoegde autoriteiten omdat hij *bang* was te worden verdacht van verduistering of ontvreemding dier gelden en heilige schrik had voor het huis van bewaring; dat hij in feite moet erkennen, dat het kastekort te wijten moet zijn aan slordig beheer en onkunde en dat hij daarvoor hoogstens krijgstuuchtelijk ter verantwoording zou kunnen worden geroepen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door C. A. Kat en J. Holtrop, sergeanten-rechercheur, tevens onbezoldigd rijksveldwachters, d.d. 18 juni 1957 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de daarin opgenomen verklaringen van na te noemen personen, door dezen te overstaan van relatanten afgelegd en luidende, zakelijk gerelateerd:

a. die van A. Bimmel, oud 49 jaar:

dat hij op 12 oktober 1956 de functie van chef van de tap onderofficieren aan boord van Hr. Ms. „. . . .” te Den Helder van de sergeant-bottelier L. heeft overgenomen; dat hij bij de overname-overgave van L. diens verantwoordingsboek ontving, waarin deze maandelijks diens verantwoording tot op het moment van overgave geschreven had; dat de verantwoording van 1 tot en met 12 oktober 1956 met potlood geschreven was, daar volgens L. deze nog geen tijd gevonden had om diens laatste verantwoording in het net met inkt te schrijven en dit alsnog na de overgave zou doen, waarmede hij zich accoord verklaarde; dat hij van L. ongeveer *f* 275 aan baar geld ontving, volgens L. het kassaldo zonder het totaal bedrag van de aanwezige schuldbonnen; dat hij niet heeft gecontroleerd of dit bedrag van *f* 275 in overeenstemming was met het in de verantwoording aangegeven kassaldo en het totaal bedrag schuldbonnen; dat L. hem het pakje schuldbonnen gaf; dat L. hem zei, dat het totaal bedrag van deze schuldbonnen ruim *f* 700 bedroeg, doch hij weer niet controleerde of dit juist was; dat bij de bescheiden, die hij verder van L. ontving zich twee rekeningen van de firma Boll en Dunlop bevonden, elk groot *f* 592.80 voor geleverde dranken; dat L. verklaarde dat deze het totaal bedrag ad *f* 1185.60 reeds aan de firma Boll en Dunlop had betaald, maar het betreffende betalingsbewijs nog niet had ontvangen; dat L. hem diens kladverantwoording toonde en hij zag dat deze daarin de

beide rekeningen als zijnde betaald had opgebracht; dat tenslotte L. hem voorrekende dat het totaal bedrag van de schuldbonnen en het aanwezige kasgeld tezamen het totale kassaldo zoals in de verantwoording was aangegeven, vormden; dat bleek, dat L. zich hierbij verrekend had, daar er een tekort van f 37.50 bleef; dat deze echter direct bereid bleek dit tekort aan te zuiveren; dat nadat hij zich met diens beheer accoord had verklaard, hij diens kladverantwoording voor overname en accoord tekende; dat L. de bescheiden nog bij zich hield omdat deze diens verantwoording nog met inkt moest schrijven; dat deze na ongeveer 20 minuten in zijn hut kwam en hem toen al de bescheiden betreffende de tap overhandigde en hij niets meer controleerde; dat aan het eind van de maand oktober 1956 Couwenberg en hij de boeken en verdere bescheiden controleerden om een verantwoording over de tweede helft van oktober op te maken; dat het hen toen bleek dat vorenbedoelde rekeningen van de firma Boll en Dunlop in de verantwoording van de eerste helft van oktober vermeld waren als nog te betalen; dat hij zeker wist dat L. hem had verklaard dat die rekeningen wel waren betaald en hij dit zelf in diens kladverantwoording had gezien; dat hun eerste ontdekking toen was, dat hij volgens de onder hun ogen hebben verantwoording na de overname al direct een tekort had van f 118560; dat de vertegenwoordiger van Boll en Dunlop, de heer Pals, hem mededeelde dat de beide rekeningen inderdaad nog betaald moesten worden; dat zij vervolgens een en ander hebben gerapporteerd aan de eerste officier aan boord, die direct een commissie van onderzoek benoemde;

b. die van T. J. J. Couwenberg, oud 31 jaar:

dat eind augustus 1956 L. hem verzocht deze te assisteren bij het opmaken van de verantwoording van de tap onderofficieren aan boord van Hr. Ms. „. . . .” te Den Helder; dat het hem bleek dat L. in het geheel geen kennis had omtrent het bijhouden van een boekhouding; dat hij sindsdien op diens verzoek de verantwoordingen van de tap onderofficieren voor deze heeft opgemaakt; dat hij ook op 12 oktober 1956, toen L. diens beheer aan adjudant Bimmel overgaf de verantwoording tot die datum in klad voor deze heeft opgemaakt en deze hem daartoe een aantal rekeningen, waaronder twee van Boll en Dunlop overhandigde; dat L. hem vertelde dat hij deze rekeningen tezamen groot f 1185.60 als betaald in de kladverantwoording moest opbrengen, daar deze die rekeningen had betaald en de betalingsbewijzen nog moest ontvangen; dat hij dit zonder meer heeft aangenomen; dat aan het eind van de maand oktober 1956 Bimmel hem verzocht voor deze de verantwoording op te maken; dat hij van deze de daartoe nodige bescheiden ontving; dat hem toen bleek, dat L. in strijd met diens bewering dat de beide rekeningen van Boll en Dunlop reeds waren betaald, deze rekeningen in diens verantwoording als niet betaald had opgebracht; dat hij zich echter goed kon herinneren, dat hij in de kladverantwoording, die hij voor deze had opgemaakt de beide rekeningen als betaald zijnde had opgebracht; dat de vertegenwoordiger van Boll en Dunlop, de heer Pals te Den Helder hem verklaarde, dat be-

doelde rekeningen nog niet waren betaald; dat nadat de eerste officier aan boord terzake in kennis was gesteld, deze een commissie van onderzoek benoemde;

c., d. en e. . . .enz. (*Red.*);

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklagdes schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar” niet te worden bewezen vermits terzake kan worden volstaan met de overweging dat het immers van algemene bekendheid is, dat het, ten tijde in de telastelegging vermeld, tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, waarvan de verzwijging het belang van de dienst, of van de Staat kan schaden, het feit gepleegd in tijd van oorlog”;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door Dr C. Lely, zenuwarts te 's-Gravenhage, na de eed als deskundige te hebben afgelegd, betreffende de beklagde opgemaakt psychiatrisch rapport, waarvan de conclusie luidt:

dat beklagde tijdens het begaan van het te laste gelegde feit, lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van zijn geestvermogens; dat hij n.l. een domme man is met allerlei hysterische karaktertrekken, welke onder het hoofd „Psychodiagnostisch onderzoek” zijn beschreven, dat zijn domheid en zijn hysterisch karakter niet beperkend werkten op zijn geschiktheid om de feitelijke strekking of het ongeoorloofde van het begane feit te beseffen, echter wel enigszins beperkend op zijn geschiktheid om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen;

Overwegende, dat naar 's krijgsraads oordeel, er niet een zodanig verband bestaat tussen de geconstateerde gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van beklagde's geestvermogens en het gepleegde feit, dat dit feit hem deswege niet zou kunnen worden toegerekend, zodat de krijgsraad ten aanzien van beklagde met toepassing van artikel 37a van het Wetboek van Strafrecht recht behoort te doen naar de bepalingen van de Tweede Titel van het Eerste Boek van voornoemd wetboek;

Overwegende, dat met inachtneming van het vorenstaande, gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van negenennegentig dagen passend is, terwijl de tijd door hem van 8 mei tot 15 augustus 1957 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;enz. (*Red.*).

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 10 oktober 1957.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. t. Zee J. N. J. van der Meij, Kapt. t. Zee (T) W. Beets, Luit. t. Zee (A) 1e kl. J. H. Prinsen en Luit. t. Zee (AR) 1e kl. C. M. N. Kuiters.

Raadsman: Mr Dr Ir F. Schuijlenburg.

Diefstal (van benzine) meermalen gepleegd en heling (van benzine en olie) meermalen gepleegd.

Verworpen het verweer van de raadsman dat geen diefstal is gepleegd nu niet bewezen is dat beklaagde de benzine heeft weggenomen met het oogmerk om z i c h dezelve toe te eigenen, daar hij het oogmerk had de benzine voor e e n a n d e r toe te eigenen. In casu immers wordt oogmerk als motief en oogmerk in de zin van bijkomend oogmerk, het streven naar een nader doel, verward.

Verworpen ook het verweer, gebaseerd op het adagium „geen „heling zonder winstbejag” vermits in het ten geschenke aannemen van enig voorwerp hetwelk economische waarde vertegenwoordigt, dit adagium reeds vanzelf begrepen is.

(W.Sr. art. 310, 416).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 's-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen H. v. d. H., oud 38 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Krijgsraad gediend hebbende als korporaal-chauffeur,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 23 september 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks het tijdvak „van 13 september 1954 tot 1 februari 1957 telkens te Katwijk, althans elders in Nederland, telkens met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen hoeveelheden van telkens „circa 10 liter motorrijtuigbenzine, alles toebehorende aan het Rijk „der Nederlanden, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, „beklaagde;

„2e. dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks het tijdvak „van 13 september 1954 tot 1 januari 1956 telkens te Katwijk, althans „elders in Nederland, telkens opzettelijk een hoeveelheid van telkens „circa 20 liter, althans een aantal liters, motorrijtuigbenzine, welke „door C. J. B. telkens door diefstal, althans door verduistering, in „ieder geval door misdrijf was verkregen, van genoemde B. als geschenk heeft aangenomen;

„3e. dat hij op twee tijdstippen in of omstreeks het tijdvak van „1 november 1956 tot 1 februari 1957, telkens te Katwijk, althans „elders in Nederland, telkens opzettelijk een hoeveelheid van telkens

„circa 400 liter vliegtuigbenzine, welke door P. L. G. telkens door „diefstal, althans door verduistering, in ieder geval door misdrijf was „verkrege, van genoemde G. als geschenk heeft aangenomen;

„4e. dat hij op — omstreeks zes — verschillende tijdstippen in of „omstreeks het tijdvak van 1 januari 1956 tot 1 februari 1957 telkens „te Katwijk, althans elders in Nederland, telkens met het oogmerk van „wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen hoeveelheden van „telkens circa 5 à 10 liter motorolie, alles toebehorende aan het Rijk „der Nederlanden, althans aan een ander of aan anderen dan aan „hem, beklaagde;

„of, zo het vorenstaande ad ten 4e niet tot zijn veroordeling mocht „leiden:

„dat hij op — omstreeks zes — verschillende tijdstippen in of „omstreeks het tijdvak van 1 januari 1956 tot 1 februari 1957 telkens „te Katwijk, althans elders in Nederland, telkens opzettelijk een hoe- „veelheid van telkens circa 5 à 10 liter motorolie, welke olie hij enige „tijd tevoren als chauffeur van de vliegtuigtakelwagen — bij periodieke „olieverversing van dat motorvoertuig — had afgetapt en ter bewaring „had opgeslagen en welke, aan het Rijk der Nederlanden, althans aan „een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde, toebehorende, „olie hij aldus onder zijn beheer had, althans anders dan door misdrijf „onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toeëigend”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben ver-
klaard:

1e. H. van der H., oud 38 jaar, als beklaagde:

a. dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks het tijdvak van eind november 1954 tot 1 februari 1957 telkens te Katwijk in de garage van het Marine Vliegkamp Valkenburg aldaar telkens circa 10 liter motorrijtuigbenzine, afkomstig van de in die garage in reparatie zijnde militaire motorvoertuigen, heeft weggenomen, telkens met de bedoeling om zich die hoeveelheden toe te eigenen; dat deze benzine hem telkens niet toebehoorde en hij telkens van niemand toestemming had gekregen om die benzine weg te nemen en zich toe te eigenen;

b. dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks het tijdvak eind november 1954 tot 1 januari 1956 telkens te Katwijk telkens opzettelijk een hoeveelheid van misdrijf afkomstige motorrijtuigenbenzine van C. J. B., die bediende was bij het benzinelaadstation der Koninklijke Landmacht op het Marine Vliegkamp Valkenburg, ten geschenke heeft aangenomen;

c. dat hij op twee tijdstippen in of omstreeks het tijdvak 1 november 1956 tot 1 februari 1957 telkens te Katwijk telkens opzettelijk een hoeveelheid van 400 liter van misdrijf afkomstige vliegtuigbenzine van P. L. G., die chauffeur was op een benzineauto als geschenk heeft aangenomen;

d. dat hij op of omstreeks zes verschillende tijdstippen in of om-
streeks het tijdvak van 1 januari 1956 tot 1 februari 1957 telkens te
Katwijk, telkens uit de jerrycan die in de garage van het Marine Vlieg-

kamp Valkenburg stond hoeveelheden van circa 5 à 10 liter, hem niet toebehorende motorolie heeft weggenomen, telkens met de bedoeling om zich die olie toe te eigenen, waartoe hij telkens van niemand toestemming had gekregen;

2e. C. J. B., oud 40 jaar, als getuige:

dat hij van december 1948 tot begin februari 1957 als bediende werkzaam is geweest bij het benzinelaadstation der Koninklijke Landmacht op het Marine Vlieggkamp Valkenburg te Katwijk als hoedanig hij belast was met het beheer en verantwoording van de aldaar aanwezige motorrijtuigbenzine, toebehorende aan het Rijk der Nederlanden; dat hij in de periode van omstreeks december 1954 tot januari 1957 op verschillende tijdstippen telkens te Katwijk telkens een hoeveelheid motorrijtuigbenzine aan Van der H. ten geschenke heeft gegeven; dat hij van niemand toestemming had gekregen om zich die hoeveelheden motorrijtuigbenzine toe te eigenen en ze daarna ten geschenke te geven;

3e. P. L. G., oud 28 jaar, als getuige:

dat hij sedert augustus 1956 bij het Marine Vlieggkamp Valkenburg te Katwijk als chauffeur dient op benzinetankauto's van de gronddienst aldaar, in welke auto's als regel zich een hoeveelheid van 9500 liter, hem niet toebehorende vliegtuigbenzine, bestemd voor het op-tanken van vliegtuigen, bevindt; dat de chauffeurs van die tankauto's het beheer hebben en verantwoordelijk zijn voor de zich in die tankauto's bevindende vliegtuigbenzine; dat hij op een tweetal tijdstippen in of omstreeks het tijdvak van 1 november 1956 tot 1 februari 1957 telkens te Katwijk aan Van der H. telkens circa 400 liter vliegtuigbenzine, afkomstig uit de onder zijn beheer staande hoeveelheid, aanwezig in zijn tankauto heeft afgegeven zonder dat hij daarvoor van deze enige vergoeding heeft ontvangen; dat hij telkens van niemand toestemming had gekregen om zich deze benzine toe te eigenen en vervolgens ten geschenke te geven;

4e. A. W. Witholt, oud 45 jaar, als getuige:

dat hij sedert 14 september 1954 is belast met de functie van commandant van het Marine Vlieggkamp Valkenburg te Katwijk en als zodanig onder meer in laatste instantie verantwoordelijk is voor alle op dit vlieggkamp aanwezige aan het Rijk der Nederlanden toebehorende hoeveelheden motorrijtuigbenzine, vliegtuigbenzine en motorrijtuigolie; dat hij aan niemand toestemming heeft gegeven van die hoeveelheden gedeelten weg te nemen en/of zich toe te eigenen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door W. H. Kanbier, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee d.d. 7 februari 1957 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de daarin opgenomen verklaring van A. J. R. Kemper, geboren 7 juli 1915, door deze te overstaan van relatant afgelegd en luidende, zakelijk gerelateerd:

dat hij C. J. B., die het benzine-laadstation der Koninklijke Landmacht op het Marine Vlieggkamp Valkenburg te Katwijk bedient, rechtstreeks onder zijn bevelen heeft; dat de in het laadstation aanwezige

voorraad motorrijtuigbenzine, zodra deze de pompmeter is gepasseerd eigendom van de Staat der Nederlanden is; dat B. op generlei wijze gerechtigd was de bij zijn benzine-laadstation aanwezige benzine op enigerlei wijze weg te geven;

Overwegende, dat door de inhoud der verklaring van beklagde onder a en de inhoud der verklaring van getuige Witholt wettig en overtuigend is bewezen hetgeen de beklagde onder 1e, door de inhoud der verklaring van beklagde onder b, door de inhoud der verklaring van getuige C. J. B. en de inhoud van voornoemd proces-verbaal hetgeen hem onder 2e, met uitzondering van de woorden: „circa 20 liter, „althans”, door de inhoud der verklaring van beklagde onder c en de inhoud der verklaringen van de getuigen L. P. G. en Witholt hetgeen hem onder 3e en door de inhoud der verklaring van beklagde onder d en de inhoud der verklaring van getuige Witholt hetgeen hem onder 4e primair is te laste gelegd, telkens met zijn schuld eraan;

Overwegende, dat de raadsman beklagde namens deze als verweer heeft gevoerd:

a. dat het onder 1e en 4e primair te laste gelegde niet tot een veroordeling kan leiden, omdat noch te laste gelegd noch bewezen is, dat de beklagde de hoeveelheden benzine c.q. olie heeft weggenomen met het oogmerk om *zich* die hoeveelheden toe te eigenen, daar toch beklagde die hoeveelheden heeft weggenomen, met het oogmerk om ze voor een *ander* toe te eigenen (zie daaromtrent het leerboek van Simons);

b. dat het onder 2e en 3e telaste gelegde niet tot veroordeling kan leiden, omdat volgens de Memorie van Toelichting op artikel 416 van het Wetboek van Strafrecht (zie J. H. Smidt) het eigenlijk kenmerkende van heling is het trekken van *voordeel* uit voorwerpen die door misdrijf zijn verkregen, terwijl beklagde uit de telaste gelegde voorwerpen niet het minste voordeel heeft getrokken;

Overwegende, te dien aanzien:

a. a. dat in casu oogmerk „als *motief*” en oogmerk in de zin van „bijkomend oogmerk” het streven naar een nader doel wordt verward;

ad. b. dat het vereiste „geen heling zonder winstbejag” in het ten geschenke aannemen van enig voorwerp, hetwelk economische waarde vertegenwoordigt, reeds van zelf begrepen is;

Overwegende, dat de verweren mitsdien worden verworpen;

Overwegende, ten overvloede, dat de raadsman nog een juridisch verkeer heeft gevoerd ten aanzien van het onder 4e subsidiair te laste gelegd, doch dit verweer in casu irrelevant is, omdat nu het onder 4e primair te laste gelegde als bewezen is aangenomen en tot veroordeling leidt een onderzoek naar het subsidiaire verboden is;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

1e. „*Diefstal, meermalen gepleegd*”;

2e. „*Heling, meermalen gepleegd*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van vijf maanden passend is,

terwijl de tijd door hem van 29 tot 31 januari 1957 en van 1 februari tot 2 maart 1957 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf; dat er termen bestaan om een gedeelte dezer straf, groot twee maanden, voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet; [. . .enz., *Red.*].

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 31 oktober 1957.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. N. J. van der Meij, W. Beets, J. H. Prinsen en C. M. N. Kuiters.

Raadsman: Mr A. J. M. van Dal.

Als officier van zijn mindere hoeveelheden benzine en smeerolie, van misdrijf afkomstig, ten geschenke aangenomen.

Beklaagde heeft, vóór de terechtzitting, aan Hare Majesteit de Koningin ontslag uit de zeedienst verzocht hetgeen hem echter, wegens de aanhangig zijnde strafzaak, niet is verleend.

De Krijgsraad overweegt dat beklaagde ongeschikt is om in de militaire dienst te verblijven; waardeert het echter dat beklaagde dit zelf heeft ingezien en deswege ontslag heeft gevraagd. Vermits de Kroon vrij is om een verzoek om ontslag als van beklaagde in te willigen, wordt beklaagde voorwaardelijk ontslagen uit de militaire dienst (zonder ontzetting) met als bijzondere voorwaarde dat hij binnen een maand zijn verzoek om ontslag zal herhalen.

(W.M.Sr. art. 13-15, 23; W.Sr. art. 416; Wet Bev. & Ontsl. Beroepsoff. art. 18).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen M. P. K., oud 40 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als Luit. t. Zee (S.D.) 1e kl.;

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 23 september 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks het tijdvak van 13 september 1954 tot 1 februari 1957 telkens te A., althans elders in Nederland, telkens opzettelijk hoeveelheden motorrijtuigbenzine, hoeveelheden vliegtuigbenzine en hoeveelheden motorolie, welke benzine en olie door H. V. H. door diefstal en/of door verduistering en/of door heling, in ieder geval door misdrijf, was/waren verkregen, van genoemde H. als geschenk heeft aangenomen, althans heeft gekocht;

„of, zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht leiden:

„dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks het tijdvak van

„13 september 1954 tot 1 februari 1957 telkens te A., althans elders „in Nederland, telkens van H. V. H. telkens hoeveelheden motor- „rijtuigbenzine, hoeveelheden vliegtuigbenzine en hoeveelheden motor- „olie als geschenk heeft aangenomen, althans heeft gekocht, terwijl hij „telkens redelijkerwijs kon vermoeden, dat deze benzines en olie door „genoemde H. was/waren verkregen door diefstal en/of door verduiste- „ring en/of door heling, in ieder geval door misdrijf;

„2e. dat hij dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der „1e klasse bij op verschillende dagen in of omstreeks het jaar „1956 telkens te A., althans elders in Nederland, telkens door mis- „bruik van zijn invloed als meerdere tegenover de rechtstreeks onder „zijne bevelen dienende korporaal-chauffeur H. V. H., deze telkens „heeft overgehaald om op die en/of andere dagen in of omstreeks het „jaar 1956, aan zijn — beklagdes — particuliere automobiel her- „stellingen in de diensturen te verrichten, waardoor deze korporaal „telkens gedurende die tijden aan zijn normale dienstverrichtingen „werd onttrokken, waaruit aldus enig nadeel kon ontstaan”;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben ver- klaard:

1e. M. P. K., oud 40 jaar, als beklagde:

dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks het tijdvak van 13 september 1954 tot 1 februari 1957 telkens te A. telkens op- zettelijk hoeveelheden motorrijtuigbenzine, hoeveelheden vliegtuig- benzine en hoeveelheden motorolie van de korporaal-chauffeur H. V. H. als geschenk heeft aangenomen; dat hij wat de hoeveelheden motor- rijtuigbenzine betreft wist dat H. deze zelf als geschenk had gekregen van de bediende bij het benzine-laadstation der Koninklijke Land- macht op het Marine Vliegekamp Valkenburg, B., die hem meerdere malen heeft verteld, dat deze hoeveelheden motorrijtuigbenzine over had en hij zelf enkele malen aan B. heeft gevraagd of deze benzine over had; dat H. daarna dan naar het laadstation ging, de eerste maal op zijn verzoek, doch daarna verder als vanzelfsprekend aangenomen is, dat H. die hoeveelheden benzine bij het laadstation ging halen; dat wanneer hij 's avonds wegreed, hij bemerkte dat de tank van zijn auto met benzine was bijgevuld; dat wat de hoeveelheden vliegtuigbenzine betreft hij wist dat deze afkomstig waren uit het vat met vliegtuig- benzine, dat ten behoeve van schoonmaakdoeleinden in de garage van stond; dat hij in genoemd tijdvak in totaal een hoeveelheid vlieg- tuigbenzine en motorrijtuigbenzine van ongeveer 300 à 400 liter van H. heeft gekregen; dat hij wist dat de hoeveelheden motorolie afkom- stig waren uit de vliegtuig-takelwagen; dat H. maximaal drie keren de olie in de olietank van zijn auto heeft ververst met de olie afkomstig uit de vliegtuig-takelwagen en hij er één keer bij aanwezig is geweest dat deze dit deed; dat H. per keer ongeveer vier liter van die olie in de olietank van zijn auto heeft gedaan; dat hij wist dat H. bedoelde hoeveelheden motorrijtuigbenzine, vliegtuigbenzine en motorolie, welke niet aan deze toebehoorden, door misdrijf had verkregen en deze niet gerechtigd was hem deze als geschenk te geven;

2e. H. V. H., oud 39 jaar, als getuige:

dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks het tijdvak van januari 1955 tot 1 februari 1957 telkens te A. telkens hoeveelheden motorrijtuigbenzine, hoeveelheden vliegtuigbenzine en hoeveelheden motorolie aan de luitenant ter zee van Speciale Diensten der 1e klasse K. ten geschenke heeft gegeven en deze die hoeveelheden van hem ten geschenke heeft aangenomen; dat hij de hoeveelheden motorrijtuigbenzine had gekregen van de bediende bij het benzine-laadstation der Koninklijke Landmacht op het Marine Vliegveld Valkenburg, B.; dat B. dikwijls op het transportbureau, waar de heer K. en hij werkzaam waren, kwam en dan tegen hen zeide, dat deze hoeveelheden benzine over had, waarbij deze verzocht ze zo snel mogelijk weg te laten halen; dat hij ze weghaalde, waarna hij deze hoeveelheden in de tank van de particuliere auto van de heer K. deed; dat hij de hoeveelheden vliegtuigbenzine hetzij rechtstreeks uit bij de garage in reparatie zijnde tankauto's of later uit een vat met vliegtuigbenzine, dat in de garage stond, haalde; dat hij wist dat de hoeveelheden motorrijtuigbenzine, welke hij als geschenk van B. heeft aangenomen niet aan deze toebehoorden en dat deze niet gerechtigd was om hem die hoeveelheden als geschenk te geven; dat hij de hoeveelheden motorolie nam van de hoeveelheden verkregen bij de periodieke verversing van de olie in de vliegtuig-takelwagen; dat de hoeveelheden vliegtuigbenzine en motorolie hem niet toebehoorden en hij van niemand toestemming had gekregen die hoeveelheden weg te nemen en/of zich toe te eigenen en vervolgens aan de heer K. ten geschenke te geven;

Post alia:

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld eraan, hetgeen hem onder 1e primair is te laste gelegd, met dien verstande dat hij de hoeveelheden motorrijtuigbenzine, vliegtuigbenzine en motorolie als geschenk heeft aangenomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem onder 2e telastgelegde heeft gepleegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:
„*Heling, meermalen gepleegd*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van vijf maanden passend is, terwijl de tijd door hem van 1 tot 28 februari 1957 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

Overwegende, dat beklagde, zij het ook in verband met de onderhavige tegen hem aanhangige strafzaak, bij verzoekschrift d.d. 3 augustus 1957 aan Hare Majesteit de Koningin heeft verzocht om hem ontslag uit de zeedienst — zo mogelijk ingaande 1 september 1957 — te willen verlenen, daar hij vermeent, dat het voor zijn toekomst beter is, dat hij op verzoek uit de Rijkszeedienst wordt ontslagen;

dat bij missive van Zijne Excellentie de Minister van Marine d.d. 8 oktober 1957 no. 554600/453125, gericht aan de Commandant der Zeemacht in Nederland, ter zake van voornoemd request werd bericht, dat ingevolge machtiging van Hare Majesteit de Koningin aan Zijne Excellentie verleend bij kabinetsrescript van 21 september 1957 no. 25, het door luitenant ter zee van speciale diensten der 1e klasse M. P. K. ingediende request om deze met ingang van 1 september 1957 ontslag uit de zeedienst te verlenen niet voor inwilliging vatbaar is, welke afwijzing is gegrond op artikel 18, eerste lid sub f der „Wet „bevordering en ontslag beroepsofficieren”, waaraan ten grondslag ligt de overweging, dat aan verzoeker — die er van wordt verdacht zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt, waarvoor deze naar de Zeekrijgsraad werd verwezen en binnenkort zal moeten terechtstaan, geen ontslag uit de zeedienst zal worden verleend alvorens bovenbedoelde zaak door de militaire rechter zal zijn afgedaan;

dat nadat het betreffende vonnis door de Zeekrijgsraad zal zijn uitgesproken en in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, Zijne Excellentie zich zo nodig nog nader zal beraden omtrent de vraag op welke grond aan betrokkene eventueel ontslag uit de zeedienst moet worden verleend; dat de commandant der zeemacht in Nederland wordt verzocht genoemde officier van de inhoud van deze brief in kennis te doen stellen;

dat beklagde op grond der gepleegde misdrijven ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst niet gepaard behoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

dat de Krijgsraad, gelet op de aan deze bijkomende straf verbonden gevolgen en gelet ook op het feit, dat zij het waardeert, dat beklagde zelf heeft ingezien, dat hij niet in de zeedienst kan worden gehandhaafd de haar gegeven facultatieve bevoegdheid slechts node toepast en aan beklagde nog een kans wil bieden om aan Hare Majesteit de Koningin te verzoeken hem op eigen verzoek uit de zeedienst te ontslaan, hetgeen mogelijk is, omdat artikel 18 der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, aanvangende met de woorden: „Het verzoek „om ontslag uit de dienst kan door Ons niet worden afgewezen dan „enz.” de Kroon niet imperatief voorschrijft het verzoek af te wijzen, doch Haar de discretionnaire bevoegdheid verleent het verzoek al dan niet af te wijzen;

dat er gelet op het vorenstaande termen bestaan om van de opgelegde hoofdstraf een gedeelte groot twee maanden voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen *alsmede* om de opgelegde bijkomende straf voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 5 maanden met aftrek van de voorlopige hechtenis van 1-28 februari 1957; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. Van de hoofdstraf twee maanden en bijkomende straf voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren

en met de bijzondere voorwaarde „dat hij binnen de tijd van een „maand, nadat de proeftijd is ingegaan, zijn verzoek aan Hare Majesteit „de Koningin om hem ontslag uit de militaire dienst te verlenen, zal „herhalen” — *Red.*].

Zee-krijgsraad Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 27 augustus 1957.

(Uitgespr. 27 augustus 1957 — Fiat-executie 5 september 1957).

President: Kapt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee (T) A. Brinkhuis, Lt.-Kol. Mars. A. M. Luijk, Kapt.-Lt. t. Zee J. Toeset en Kapt.-Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes.

Raadsman: Luit t. Zee 2e kl. (OC) W. Gonggrijp.

Feitelijke insubordinatie: opgewonden over een gemaakte aanmerking heeft een korporaal een luitenant ter zee 3e klasse een slag in het gezicht gegeven.

Twee maanden voorwaardelijke gevangenisstraf.

(W.M.Sr. art. 117).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen J. T., oud 25 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zee-krijgsraad gediend hebbende als korporaal-seiner,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zee-krijgsraad d.d. 20 augustus 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij in Nederlands Nieuw Guinea, dienende als korporaal-seiner „aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer”, op of omstreeks 16 mei 1957 „aan boord van die bodem opzettelijk de luitenant ter zee 3e klasse „W. D. de Menthon Bake, welke in diens functie van ondergeschikt „officier van de wacht hem enige aanmerkingen had toegevoegd be- „treffende een door hem, beklagde, uit te voeren opdracht, een slag „tegen diens gelaat, althans tegen enig deel van diens lichaam heeft „gegeven”

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

1. J. T., oud 25 jaren, als beklagde:

dat hij op een avond in mei 1957, terwijl hij dienst deed aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer” als provoost van de wacht, van de ondergeschikte officier van de wacht, de luitenant ter zee der derde klasse W. D. de Menthon Bake, de opdracht kreeg het korporaalsverblijf de volgende ochtend in orde te laten maken voor een godsdienstoefening; dat de opdracht niet door hem persoonlijk werd uitgevoerd, daar hij de volgende ochtend na overal bemerkte, dat met het opruimen van het korporaalsverblijf reeds een aanvang was gemaakt; dat hij enige tijd later door de luitenant ter zee der derde klasse W. D. de Menthon

Bake werd onderhouden over het feit, dat er nog geen aanvang was gemaakt met het in orde brengen van het korporaalsverblijf; dat hij zich boos maakte over de wijze waarop betrokken officier zich tot hem wendde; dat hij toen hogergenoemde officier een klap in het gezicht toediende;

2. Willem Donald de Menthon Bake, oud 24 jaren, als getuige:

dat hij op woensdag 15 mei 1957, dienende aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer”, in functie van ondergeschikte officier van de wacht aan de provoost van de wacht, de korporaal T. opdracht heeft gegeven het korporaalsverblijf de volgende ochtend in orde te brengen voor een godsdienstoefening; dat hij, toen hem de volgende ochtend bleek, dat aan de opdracht nog geen gevolg was gegeven, zich in verbinding heeft gesteld met de korporaal T. en deze over de aangelegenheid heeft onderhouden; dat de korporaal T. op zeer onmilitaire wijze reageerde; dat hij T. heeft medegedeeld hem hiervoor te zullen rapporteren; dat T. hem hierop een slag in het gezicht heeft toegediend;

3. Gerrit Jan Wiersma, oud 28 jaren, als getuige:

dat hij zich medio mei 1957 in het korporaalsverblijf bevond terwijl zich een woordenwisseling afspeelde tussen de luitenant ter zee der derde klasse W. D. de Menthon Bake en de korporaal J. T., betreffende het in orde brengen van het korporaalsverblijf ten behoeve van een godsdienstoefening; dat de luitenant ter zee De Menthon Bake even later wegging; dat de woordenwisseling oplaaide bij de trap; dat hij, toen hij ging kijken, zag dat T. de LTZ De Menthon Bake vasthad en hem even later een slag in het gezicht toediende;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd, zomede zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „*Feitelijke insubordinatie*”;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf, dat beklagde blijkens een overgelegd uittreksel uit diens conduiteboekje overigens een alleszins goede staat van dienst heeft;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden passend is;

Overwegende, dat termen aanwezig zijn om deze straf voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet — enz. (*Red.*).

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 27 augustus 1957.

(Uitgespr. 27 augustus 1957; Fiat-executie 4 september 1957).

President: Kapt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee (T) C. A. Brinkhuis, Lt.-Kol. Mars. A. M. Luijk, Kapt.-Lt. t. Zee J. Toeset en Kapt.-Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes.

Raadsman: Kapt. Mars. E. Graaff.

Als schildwacht bij een munitiebunker o.m. belast met het beletten van roken en ontsteken van open vuur binnen de post, zelf een sigaret aangestoken en op post gerookt.

Rekening houdende met reeds opgelegde krijgstuuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest met inhouding van soldij en vermindering van kost gedurende de eerste drie dagen veroordeeld tot voorwaardelijke militaire detentie v.d.t.v. 2 maanden en onvoorwaardelijke geldboete van f 75.

(W.M.Sr. art. 129; W.Kr. art. 57).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen J. C. E. O., oud 21 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier 3e klasse z/m,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 20 augustus 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Sorong, althans in Nederlands Nieuw Guinea, op of omstreeks 5 juni 1957, toen hij als zeemilicien marinier 3e klasse met geweer gewapend op post was gesteld bij de munitiebunkers van de marinierskazerne te Sorong, teneinde aldaar te waken, in strijd met de op hem als zodanig rustende verplichting om het roken en het ontsteken van open vuur binnen die post te beletten, zelf aldaar een sigaret heeft gerookt”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

1. J. C. E. O., oud 21 jaren, als beklagde:

dat hij op of omstreeks 5 juni 1957, deelnemende aan de oefening „Festijn” te Sorong, was ingedeeld als schildwacht munitiebunkers; dat hij tijdens de HW daadwerkelijk op post staande een sigaret heeft opgestoken; dat het hem bekend was dat het binnen de post waarin de munitiebunkers liggen, verboden was te roken;

2. Adriaan Dourlein, oud 48 jaren, als getuige:

dat hij op 5 juni 1957, dienende bij de marinierskazerne te Sorong, dienst deed als officier van de wacht; dat hij in deze functie op 6 juni 1957 ten 01.30 uur een ronde maakte door het kamp en over de posten; dat toen hij de post munitiebunker naderde de schildwacht met een brandende sigaret in de mond stond; dat de schildwacht hem opmerkend de sigaret uittrapte met zijn voet; dat er bij de schildwacht tijdens het melden van de bijzonderheden een golf rook uit de mond kwam; dat hij de schildwacht heeft gevraagd of hij stond te roken en hierop een bevestigend antwoord ontving;

Overwegende, dat ten processe de navolgende schriftelijke bescheiden aanwezig zijn:

1. Een afschrift van het wachtbriefje voor het detachement Manokwari onder meer luidende:

Wacht op Woensdag 5 juni 1957 Det. Manokwari

- Schildwacht munitiebunker: 1 Marn. O.;
2. Een afschrift van de consignes voor de schildwacht munitiebunkers onder meer luidende:

1.

2. Roken en het ontsteken van open vuur binnen de post beletten.
Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, zomede zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:
„Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet „nakomen”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf, dat beklaagde blijkens een overgelegd uittreksel van diens straflijst, terzake reeds door zijn commandant werd gestraft met de krijgstuchtelijke straf van veertien dagen streng arrest met inhouding van de gehele soldij gedurende de gehele straftijd, met vermindering van kost gedurende de eerste drie dagen;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van de beklaagde, een militaire detentie voor de tijd van twee maanden passend is;

Overwegende, dat termen aanwezig zijn de straf voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militaire belang zich niet verzet, echter in combinatie met een onvoorwaardelijke geldboete van f 75 . . . enz. (Red.).

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 18 april 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel H. J. F. Naarding en Majoor F. G. J. de Waal.

Ten laste gelegd opzettelijke, althans hoogst nalatige ongeoorloofde afwezigheid van 18 tot 23 september. Deze alternatieve tenlastelegging aldus bewezen verklaard en beklaagde terzake van „desertie, gepleegd „in tijd van oorlog” veroordeeld.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie achter het vonnis): Artikel 98, eerste lid, aanhef en 2° kent onder de daar genoemde voorwaarden aan de delicten, bedoeld in de artikelen 96 en 97 (resp. culpose en doleuze ongeoorloofde afwezigheid) de qualificatie desertie toe, doch voegt niet aan de beide genoemde vormen van ongeoorloofde afwezigheid een derde toe, waarbij culpa noch dolus een element van het delict uitmaken. Het primair ten laste gelegde (opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van 18 tot 23 september) bewezen verklaard.

De door de Krijgsraad opgelegde voorwaardelijke gevangenisstraf van één maand vervangen door onvoorwaardelijke gevangenisstraf van gelijke duur; in-arrest-stelling van beklaagde en bevel zijner onmiddellijke gevangenneming.

(W.M.Sr. art. 96, 97, 98).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H. T., geboren 2 november 1934, dpl. soldaat (met groot verlof), beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 18 september 1955 te Venlo, terwijl hij „als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 2e Instructie „Compagnie Regiment Stoottroepen en gelegerd in de Frederik Hendrikkazerne te Venlo, na ommekomst van een hem verleend verlof „(bewegingsvrijheid) niet naar zijn onderdeel is teruggekeerd, maar „sindsdien daarvan opzettelijk, althans hoogst nalatig, ongeoorloofd „afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 23 september 1955 zich bij zijn onderdeel te Venlo terugmeldde”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring d.d. 30 september 1955, opgemaakt door de Kapitein G. J. Lucardie, Commandant 2e Instructie Compagnie Regiment Stoottroepen 2e Depôt Infanterie te Venlo, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 17 september 1955, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de 2e Instructie Compagnie van het Regiment Stoottroepen en gelegerd in de Frederik Hendrikkazerne te Venlo, met bewegingsvrijheid naar zijn woonplaats te Meerssen is gegaan; dat hij op zondagavond 18 september 1955 per laatste reisgelegenheid bij zijn onderdeel te Venlo moest terugkeren; dat hij toen op genoemde datum na ommekomst van zijn bewegingsvrijheid niet naar zijn onderdeel is teruggekeerd, maar sindsdien daarvan willens en wetens afwezig is geweest en gebleven, totdat hij zich op vrijdag 23 september 1955 bij zijn onderdeel terugmeldde;

Overwegende, dat de ten processe overgelegde hiervoren reeds genoemde justitiële verklaring onder meer zakelijk inhoudt:

dat beklaagde van 18 tot 24 september 1955 onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig is geweest van zijn onderdeel 2e Instructie Cie. Regiment Stoottroepen te Venlo;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat de afwezigheid is aangevangen op 18 september 1955 en geëindigd op 23 september 1955;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„*Desertie, in tijd van oorlog gepleegd*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 25 september 1956.

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Luitenant-generaals van der Kroon en Mr Schepers, Generaal-Maj. Vl. Waarn. Zegers.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de duur van twee maanden, met bevel tot onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis niet kan verenigen omdat het militair belang zich verzet tegen het opleggen van een voorwaardelijke straf en voorts omdat op grond van de inhoud van de in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen bewezen is verklaard, dat beklagde „opzettelijk, althans hoogst nalatig”, ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, blijkende echter uit de gebezigde bewijsmiddelen, dat beklagde *opzettelijk* afwezig is geweest en gebleven, immers, volgens zijn eigen verklaring, „willens en wetens”;

Overwegende, dat artikel 98, eerste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht, aanhef en sub 2e onder de daar genoemde voorwaarden aan de delicten, bedoeld in de artikelen 96 en 97, respectievelijk omschrijvende culpoze en dolute ongeoorloofde afwezigheid, de qualificatie „desertie” toekent, doch dat eerst genoemd artikel niet aan de vormen van ongeoorloofde afwezigheid, in beide laatstvermelde artikelen genoemd, een derde strafbare vorm van ongeoorloofde afwezigheid toevoegt, waarbij culpa noch dolus een element van het delict uitmaken;

Overwegende, dat dan ook de telastelegging, door te stellen dat beklagde opzettelijk, althans hoogst nalatig afwezig is geweest, alternatief twee verschillende misdrijven ten laste legt, zodat de Krijgsraad, nu uit de bewijsmiddelen blijkt dat beklagde opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest, het primair tenlastegelegde bewezen had moeten verklaren en niet zowel het primair als het subsidiair tenlastegelegde;

Overwegende, dat aan beklagde is tenlastegelegd:

„dat hij op of omstreeks 18 september 1955 te Venlo, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 2e Instructie Compagnie Regiment Stoottroepen en gelegerd in de Frederik Hendrik-kazerne te Venlo, na ommekomst van een hem verleend verlof-(be-)wegingsvrijheid, niet naar zijn onderdeel is teruggekeerd, maar sindsdien daarvan opzettelijk, althans hoogst nalatig ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 23 september 1955 „zich bij zijn onderdeel te Venlo terugmeldde”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken

bevindende Justitiële verklaring d.d. 30 september 1955, opgemaakt door de Kapitein G. J. Lucardie, Commandant 2e Instructie Compagnie Regiment Stoottroepen 2e Depôt Infanterie te Venlo, ten tijde, dat hij het hem tenlastegelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de bewijsmiddelen;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met zijn schuld daaraan hetgeen beklagde primair is tenlaste gelegd;

Overwegende, dat het bewezen behoort te worden gequalificeerd als: „Desertie in tijd van oorlog gepleegd”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 juncto artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat de zaak is van dien aard, dat beklagde die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Overwegende, dat, nu het primair tenlastegelegde bewezen is verklaard, het subsidiair tenlastegelegde buiten onderzoek behoort te blijven;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 10, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand;

Stelt beklagde in arrest; Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 16 januari 1957.

President: Kol. Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kol. G. J. Wulffhorst en Luit. Kol. W. de Bruyne.

Raadsman: Mr Th. J. J. M. de Kroon.

Niet voldoen aan een oproeping voor de werkelijke dienst, terwijl niet blijkt dat het feit opzettelijk is gepleegd. Beklaagde (die reeds eerder een oproeping had ontvangen doch daaraan niet had kunnen voldoen omdat hij, als matroos bij de grote vaart, toen buitengaats

verbleef) heeft zijn recht om zich op overmacht te beroepen verspeeld door zonder meer deel te nemen aan een zeereis van langere duur.
Met gebruikmaking van art. 24 Wb.Sr., geldboete opgelegd.

(W.M.Sr. art. 150; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. C. H., geboren 18 januari 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 2 februari 1956 te Vught, terwijl hij als „dienstplichtige van de lichterding 1955 buiten tegenwoordigheid was „ingelijfd en aldus in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor werke- „lijke dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk, althans hoogst na- „latig niet heeft voldaan aan een hem door of namens de Burgemeester „van zijn woonplaats, Amsterdam, gedane wettige oproeping om op „2 februari 1956 bij het 2e Regiment (pontonniers) te Vught, Lunet- „tenkazerne in werkelijke dienst te komen tot het volbrengen van de „eerste oefening voor zover deze nog niet door hem was vervuld”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 19 november 1956, opgemaakt door de kapitein der Infanterie J. W. van Stralendorff, Compagnies Commandant 2e Regiment Genietroepen 2e Cie te Vught, ten tijde dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was ¹⁾);

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van zijn burgerberoep matroos is bij de grote vaart; dat hij in januari 1955 heeft gemonsterd op het m.s. Amstelkroon en uitgevaren is; dat hij in Nederland terugkeerde omstreeks maart 1956; dat hij, toen hij daarna thuis kwam heeft aangetroffen een oproeping, gedaan door of namens de burgemeester van zijn woonplaats Amsterdam om op 2 februari 1956 bij het 2e Regiment Genietroepen (pontonniers) te Vught in de Lunettenkazerne in werkelijke dienst te komen tot het volbrengen van de eerste oefening, voorzover deze nog niet door hem was vervuld welke oproeping gelijk was aan de oproeping, die zich onder de processtukken bevindt;

¹⁾ Volgens de bewezenverklaring (waartoe na te noemen justitiële verklaring heeft medegewerkt) bevond beklaagde zich ten tijde dat hij het ten laste gelegde zou hebben begaan, juist *niet* in werkelijke dienst (zij het in de tijd gedurende welke hij voor de werkelijke dienst kon worden opgeroepen) en voldeed hij niet aan de oproeping om in werkelijke dienst te komen. Het is dan ook niet duidelijk hoe de justitiële verklaring van 19 november 1956 kan vermelden dat beklaagde toen (op of omstreeks 2 februari 1956) wèl in werkelijke dienst was. (Red.)

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P.390/56 opgemaakt en gesloten te 's-Hertogenbosch op 5 december 1956, door Pieter Gorissen, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar behorende tot de brigade 's-Hertogenbosch, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van J. W. van Stralendorff, kapitein der Infanterie, commandant 2e Compagnie Regiment Genietroepen, gelegerd Lunettenkazerne te Vught:

dat beklaagde niet heeft voldaan aan de oproeping om op 2 februari 1956 in werkelijke dienst te komen; dat beklaagde op 29 september 1955 buiten tegenwoordigheid was ingelijfd;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een oproeping gericht aan beklaagde, zakelijk inhoudende:

dat de burgemeester van Amsterdam beklaagde door deze oproept om op 2 februari 1956 bij het 2e Regiment Genietroepen (pontonniers) te Vught, Lunettenkazerne, in werkelijke dienst te komen tot het volbrengen van de eerste oefening, voor zover deze nog niet door hem is vervuld; terwijl daarop namens de burgemeester van Amsterdam is aangetekend dat aan geadresseerde een persoonlijke kennisgeving eensluitend met dit afschrift op 2 januari 1956 per post is toegezonden, welke niet als onbestelbaar is terugontvangen;

Overwegende, dat beklaagde blijkens eerdergenoemde Justitiële verklaring buiten tegenwoordigheid is ingelijfd als gewoon dienstplichtige m.i.v. 29 september 1955;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een zich bij de processtukken bevindende en door de chef afdeling Bevolking te Amsterdam geverifieerde verklaring is geboren op 18 januari 1935;

Overwegende, dat beklaagde derhalve behoort tot de lichter 1955;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande:

„dat hij op 2 februari 1956 te Vught, terwijl hij als dienstplichtige „van de lichter 1955 buiten tegenwoordigheid was ingelijfd en aldus „in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor werkelijke dienst kon worden opgeroepen, hoogst nalatig niet heeft voldaan aan een hem door „of namens de Burgemeester van zijn woonplaats Amsterdam gedane „wettige oproeping om op 2 februari 1956 bij het 2e Regiment Genietroepen (pontonniers) te Vught, Lunettenkazerne in werkelijke dienst „te komen tot het volbrengen van de eerste oefening voor zover deze „nog niet door hem was vervuld”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst terwijl niet blijkt dat het feit opzettelijk is gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 150 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde ten processe tot zijn verweer heeft

aangevoerd, dat hij buiten zijn schuld niet aan de oproeping om op 2 februari 1956 in werkelijke dienst te komen kon voldoen, omdat deze oproeping aan zijn adres te Amsterdam werd uitgereikt nadat hij uitgevaren was, en hij ten tijde van de datum van opkomst in een ziekenhuis in Italië lag;

Overwegende, dat dit verweer echter faalt; dat beklagde immers blijkens onder de processtukken zich bevindende verklaringen van hemzelf en van getuige van Stralendorff reeds eerder was opgeroepen voor de werkelijke dienst op 29 september 1955, aan welke oproeping hij niet heeft voldaan; dat hij sedertdien er op had behoren te rekenen, dat hij binnenkort opnieuw zou worden opgeroepen en dus door zonder meer deel te nemen aan een zeereis van langere duur zichzelf door eigen schuld in de onmogelijkheid heeft gesteld om aan een te verwachten oproeping te voldoen, zodoende zijn recht om zich op overmacht te beroepen verspelend;

Overwegende dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd.

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 20,—, subs. hechtenis van tien dagen. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 27 maart 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel W. Kloppenburg en Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes.

Raadsman: Mr A. W. G. M. Daverveldt.

Desertie, van een oorlogsvrijwilliger, vanaf juni 1946 (tot februari 1957). Nu gebleken is dat het niet terugkeren niets te maken had met de voorgenomen verscheping naar Nederlands-Indië maar slechts een gevolg was van angst voor de gevolgen, acht de Krijgsraad een korte vrijheidsstraf (8 weken gevangenisstraf) geboden.

(W.M.Sr. art. 98).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. W., geboren 26 april 1925, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 1 juni 1946 te Deventer, in ieder geval in „Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij het 3e Regiment Pantserafweergeschut, in ieder geval bij de „Koninklijke Landmacht en gelegerd in een kazerne te Deventer, zijn „onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan en van de onderdelen „van de Koninklijke Landmacht in Nederland waarheen hij sindsdien „administratief werd overgeplaatst, opzettelijk, althans hoogst nalatig

„ongoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of om „streeks 20 februari 1957 door de Koninklijke Marechaussee te „s-Gravenhage werd aangehouden”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring d.d februari 1957 opgemaakt door de 1e luitenant D. J. Tolsma, compagniescommandant Regt. v. Heutsz Adm. Compagnie te Oirschot, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 1 juni 1946, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij het 3e Regiment Pantserafweergeschut en gelegerd was in een kazerne te Deventer dat onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan willens en wetens ongoorloofd afwezig is geweest en gebleven totdat hij op 20 februari 1957 door leden van de Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage werd aangehouden;

Overwegende, dat de ten processe overgelegde hiervoren reeds genoemde Justitiële verklaring onder meer zakelijk inhoudt:

dat beklagde van 1 juni 1946 tot 20 februari 1957 onafgebroken zonder recht of vergunning, afwezig is geweest van zijn onderdeel voormalig 3-RATA te Deventer en dat hij is aangehouden op 20 februari 1957 te 's-Gravenhage door de Koninklijke Marechaussee;

Overwegende, dat meergenoemde Justitiële verklaring als overgenomen van de controlelijst vermeldt:

Vermist op 1-6-46

Over naar Algemeen Depot K.L. 20-4-48

Bij reorganisatie over naar Regt. Chassee 1-7-50;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande:

dat hij op 1 juni 1946 te Deventer, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 3e Regiment Pantserafweergeschut en gelegerd in een kazerne te Deventer, zijn onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan en van de onderdelen van de Koninklijke Landmacht in Nederland waarheen hij sindsdien administratief werd overgeplaatst, opzettelijk ongoorloofd afwezig is geweest en gebleven totdat hij op 20 februari 1957 door de Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage werd aangehouden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad rekening houdt met het feit dat beklaagde zich kort na de bevrijding in 1945 als oorlogsvrijwilliger heeft aangemeld en in een opgewonden stemming zijn onderdeel verliet zonder de bedoeling zich voor langere tijd aan de dienst te onttrekken; dat nu vast is komen staan dat beklaagdes desertie niets uitstaande heeft gehad met zijn voorgenomen verscheping naar het toenmalige Ned. Oost Indië *) en hij slechts uit angst voor de gevolgen van zijn daad heeft verzuimd zich terug te melden, de Krijgsraad mede met het oog op het grote tijdsverloop sedertdien, een korte vrijheidsstraf geboden acht;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 8 weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 20 februari 1957; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 27 maart 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel W. Kloppenburg en Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes.

Raadsman: 1e-Luit. F. A. Heijnen.

Diefstal van een rijwiel en het uit winstbejag bewaren van het frame van een ander rijwiel.

Uitlezing van het vonnis omdat er op de Legerplaats Oirschot met betrekking tot het gebruiken van andermans rijwielen sedert geruime tijd vrij algemeen verbreide doch ongewenste praktijken bestaan welke er alleszins geschikt toe zijn bij de daar geleverde militairen de juiste opvattingen omtrent hetgeen wel en niet geoorloofd is te doen verflauwen en zodoende dergelijke misdrijven in de hand te werken.

(W.Sr. art. 310, 416).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. M. G., geboren 9 november 1935, dpl. soldaat der 1e klasse (thans met klein verlof) beklaagde,

*) Ten rechte: het toenmalige Nederlands-Indië. (*Red.*).

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 25 januari 1957 te Oirschot, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een zwart sportrijwiel, toebehorende aan een ander dan aan hem, beklagde;

„II. dat hij op of omstreeks 25 januari 1957 te Oirschot met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een frame van een rood gelakt heren sportrijwiel, toebehorende aan J. M. S. Comuth, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklagde;

„althans indien uit het vorenstaande geen veroordeling mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 25 januari 1957 te Oirschot opzettelijk een frame van een rood gelakt heren sportrijwiel uit winstbejag heeft vervoerd, bewaard of verborgen, althans van J. A. ten geschenke heeft aangenomen, zulks terwijl hij wist, althans moest begrijpen en vermoeden dat genoemd frame door diefstal (in ieder geval door misdrijf) was verkregen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem sub II primair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde t.a.v. het feit sub I en II subsidiair ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op een dag in januari 1957 te Oirschot een zwart gelakt sportrijwiel heeft weggenomen uit een fietsenrek met de bedoeling om de onderdelen daarvan te gebruiken bij het bouwen van een fiets; dat hij wist dat dit zwart gelakt rijwiel hem niet in eigendom toebehoorde en hij van niemand recht of toestemming had gekregen om het rijwiel weg te nemen; dat hij op een dag in januari bij loods L. 4 van de legerplaats Oirschot het frame vond van een rood gelakt rijwiel; dat hij het frame niet meteen mee durfde nemen naar de garage en het toen een eindweegs verder heeft neergelegd; dat hij enkele dagen later het frame heeft meegenomen naar bedoelde garage en het daar heeft weggelegd met de bedoeling dit te gebruiken voor het bouwen van een sportfiets; dat hij diezelfde dag hoorde, dat bedoeld frame afkomstig was van een rood gelakt heren sportrijwiel dat door de wachtmeester A. was gestolen; dat hij daarna willens en wetens dit frame heeft verborgen en bewaard gehouden achter een in bedoelde garage staande DAF, zulks met de bedoeling daarmee een sportfiets op te bouwen;

Overwegende, dat Jan A., oud 21 jaar, wonende te Eerbeek, wachtmeester, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij medio januari 1957 te Oirschot een rood gelakt sportrijwiel in de legerplaats Oirschot heeft weggenomen, terwijl dat rijwiel hem niet in eigendom toebehoorde en hij daartoe van niemand recht of toestemming had bekomen; dat hij na de wielen van dit rijwiel te hebben gedemonteerd de rest heeft weggegooid in de buurt van loods 4

van de legerplaats; dat hij enige dagen later tegen beklaagde gezegd heeft dat hij bedoeld rood rijwiel in de legerplaats „geritseld” had; dat weer enige dagen later beklaagde hem vertelde dat hij het frame van bedoeld rijwiel zelf wilde gaan gebruiken om er een sportfiets mee op te bouwen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub I en II subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande:

I. dat hij op 25 januari 1957 te Oirschot, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een zwart sportrijwiel, toebehorende aan een ander dan aan hem, beklaagde;

II. dat hij op of omstreeks 25 januari 1957 te Oirschot opzettelijk een frame van een rood gelakt heren sportrijwiel uit winstbejag heeft bewaard, zulks terwijl hij wist, dat genoemd frame door diefstal, in ieder geval door misdrijf was verkregen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „*Diefstal*”,

II. „*Heling*”,

voorzien en strafbaar gesteld I. bij artikel 310 Wetboek van Strafrecht, II. bij artikel 416 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde sub I en II subsidiair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de strafmaat rekening houdt met de ter terechtzitting gebleken omstandigheid, dat in de legerplaats Oirschot met betrekking tot het gebruiken van andermans rijwiel reeds sedert geruimen tijd vrij algemeen verbreide doch bepaald ongewenste praktijken bestaan, welke er alleszins geschikt toe zijn bij de daar gelegerde militairen de juiste opvattingen omtrent hetgeen wel en niet geoorloofd is te doen verflauwen en zodoende het zich voordoen van misdrijven als de onderhavige in de hand werken;

Overwegende, dat het de Krijgsraad noodzakelijk voorkomt dat het in deze zaak te vellen vonnis door de Secretaris openlijk zal worden uitgelezen in de Legerplaats Oirschot ten overstaan van al het aldaar gelegerd militair personeel;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 8

weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 28 januari 1957 tot 19 februari 1957 (waarvan 5 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren); Bepaling dat het in deze zaak uitgesproken vonnis door de Secretaris openlijk zal worden uitgelezen in de legerplaats Oirschot ten overstaan van al het aldaar gelegerd militair personeel; Niet-bezeten verklaring van hetgeen beklaagde *sub I en II subsidiair* meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en vrijspraak daarvan — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 3 april 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel Mr L. F. de Groot en Luit.-Kolonel W. de Bruyne.

Raadsman: Mr G. J. P. Cammelbeeck.

Als wachtcommandant (soldaat 1e klasse) aan een dpl. soldaat, die circa 6 uur te laat in de kazerne terugkeerde, gezegd maar gauw door te lopen aangezien er nog geen contrôle van de officier van piket was geweest. Het feit gequalificeerd als wachtdelict (art. 129 W.M.Sr.), als hei, met het oogmerk een ander voor bestraffing te vrijwaren een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere (art. 139 W.M.Sr.) en als het opzettelijk nalaten een ambts-mededeling te doen (art. 132 W.M.Sr.); in verband met artikel 55, 1° W.Sr. alleen artikel 129 toegepast.

Uitvoerige motivering van de opgelegde straf.

(W.M.Sr. art. 129, 132, 139; W.Sr. art. 55, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. V., geboren 8 mei 1924, soldaat der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 13 november 1956 te Bergen op Zoom, „terwijl hij als soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de „15e compagnie Regiment van Heutsz en terwijl hij de functie ver- „vulde van wachtcommandant in de Oranje Nassau Kazerne te Bergen „op Zoom, met het oogmerk de dienstplichtig soldaat J. J. Otto van „zijn compagnie voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrij- „waren, opzettelijk aan de kennisgeving van zijn commandant of van „enige andere daartoe bevoegde meerdere heeft onthouden dat Otto „voornoemd in plaats van op 12 november 1956 vóór 24.00 uur, op „13 november 1956 omstreeks 6.00 uur op genoemde kazerne terug- „keerde door alstoen aldaar daartoe opzettelijk in zijn wachtrapport „geen melding te maken van het feit dat Otto voornoemd op 13 „november 1956 omstreeks 6.00 uur op meergenoemde kazerne terug-

„keerde welke mededeling hij van ambtswege in zijn bovengenoemde „functie van wachtcommandant moest doen, althans waarvan de verzwijging het belang van de dienst kon schaden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van 12 op 13 november 1956 als soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij de 15e compagnie van het Regiment van Heutsz, commandant was van de wacht van de Oranje Nassaukazerne te Bergen op Zoom; dat o.m. tot zijn taak behoorde middels het wachtrapport aan zijn compagniescommandant de namen te melden van de in die kazerne gelegde soldaten, die na 24.00 uur de kazerne binnenkwamen; dat in de ochtend van 13 november 1956 tegen 06.00 uur zich de in die kazerne gelegde soldaat Otto meldde; dat hij toen om deze Otto voor eventuele bestraffing te vrijwaren op 13 november 1956 te Bergen op Zoom heeft nagelaten in zijn wachtrapport te vermelden, dat genoemde Otto op 13 november 1956 tegen 06.00 uur in de kazerne terugkeerde; dat hij zeer wel wist dat hij, op grond van zijn functie van wachtcommandant van die kazerne, verplicht was dit feit te rapporteren;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal . . . enz. o.m. zakelijk inhoudt (*post alia* — *Red.*):

als verklaring van J. J. Otto:

dat hij op 12 november 1956 verlof had tot 24.00 uur; dat hij de nacht elders doorbracht en zich omstreeks 6.00 uur in de kazerne meldde; dat de wachtcommandant, de soldaat 1e klasse V. tegen hem zei: „Loop maar gauw door, ik heb toch geen controle gehad van de „Officier van Piket”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „althans waarvan de verzwijging het belang van de dienst kon schaden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”;

„Als militair met het oogmerk om een ander voor bestraffing te „vrijwaren een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van „den bevoegden meerdere”;

„Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, die hij van ambtswege doen moest, gepleegd in tijd „van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artt. 129, 139 en 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat ingevolge artikel 55, 1e lid Wetboek van Strafrecht ten deze slechts artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht dient te worden toegepast;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf,

dat de Krijgsraad schending van het in hem gestelde vertrouwen door een wachtcommandant in het algemeen zeer ernstig oordeelt; dat echter beklaagde blijkens diens registratielijst en straflijst op 27 juni 1956 bij wijze van krijgstuchtelijke straf werd verlaagd van korporaal 1e klasse tot soldaat 1e klasse terzake van zijn tekort schieten als wachtcommandant, zijnde hij tevoren reeds tweemaal voor gelijk te kort schieten krijgstuchtelijk gestraft; dat het voor beklaagde sedertdien, nu hij dagelijks als gelijke tussen de manschappen verkeerde, des te moeilijker werd zich als meerdere en wachtcommandant te handhaven;

dat de Krijgsraad dan ook op grond van het bovenstaande, mede de persoonlijkheid van beklaagde in aanmerking genomen, meent ernstig te moeten betwijfelen of beklaagde nog wel als wachtcommandant had behoren te zijn aangewezen; dat de Krijgsraad daarom wil volstaan met het opleggen van na te noemen straf;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van vier weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 19 juni 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel L. W. Proost en Lt.-Kolonel H. W. J. Teunissen.

Raadsman: 2e-Lt. H. J. E. Berkhuisen.

„Joy-riding” met een fiets, welke beklaagde vervolgens abandonneert: opzettelijk en wederrechtelijk wegmaken van een goed.

(W.Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
G. L., geboren 2 september 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij op of omstreeks 13 april 1957 te Rijswijk, in ieder geval „in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening „heeft weggenomen een damesrijwieltje, toebehorende aan F. P. Klaassen, „in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde;

*) Het meer-subsidiaire werd, met uitzondering van de door ons daarin aangebrachte cursiveringen, bewezen verklaard. (*Red.*).

„althans indien uit het vorenstaande geen veroordeling mocht volgen:
 „dat hij op of omstreeks 13 april 1957 te Rijswijk, in ieder geval in
 „Nederland, opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend een
 „damesrijwiel, toebehorende aan F. P. Klaassen, in ieder geval aan
 „een ander dan aan hem, beklaagde, welk rijwiel hij had gevonden en
 „tot zich genomen, in ieder geval anders dan door misdrijf onder zich
 „had;

„althans indien ook uit het vorenstaande geen veroordeling mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 13 april 1957 te Rijswijk, in ieder geval in
 „Nederland, opzettelijk en wederrechtelijk een damesrijwiel, toebe-
 „horende aan F. P. Klaassen, in ieder geval aan een ander dan aan
 „hem, beklaagde, uit het rijwielrek in het B-kamp van de Vliegbasis
 „Ypenburg heeft weggenomen en vervolgens opzettelijk en weder-
 „rechtelijk genoemd rijwiel onbeheerd en onafgesloten tegen een langs
 „de Rijksweg 13 staande haag, ter hoogte van de wegkruising Rijksweg
 „13 en de Brasserskade heeft neergezet en aldaar heeft achtergelaten,
 „tengevolge waarvan Klaassen voornoemd zijn rijwiel niet kon terug-
 „vinden, en bedoeld rijwiel zoek raakte, hebbende hij alstoen aldaar
 „opzettelijk en wederrechtelijk meergenoemd rijwiel wegemaakt”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring d.d. 10 mei 1957, opgemaakt door de Kapitein F. van Luijk, commandant Verzorgingssquadron, Vliegbasis Ypenburg te Rijswijk, ten tijde dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen dat beklaagde het hem primair en subsidiair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het hem tertiair ten laste gelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 13 april 1957, toen hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Luchtmacht in werkelijke dienst was en ingedeeld bij het Verzorgingssquadron op de Vliegbasis Ypenburg te plus minus 10 uur te Rijswijk in het B-kamp van genoemde vliegbasis een damesrijwiel uit een rijwielrek heeft weggenomen; dat hij geen recht of toestemming had gekregen om dit rijwiel weg te nemen en dat hij wist dat dit rijwiel hem niet toebehoorde; dat hij te plus minus 13.00 uur van voormelde dag met meergenoemde fiets, die hij tegen een muur van de manschappeneetzaal had neergezet, in de richting Den Haag is gereden, met de bedoeling die fiets even te gebruiken om een nieuwe jas te kopen; dat hij vervolgens voormeld rijwiel willens en wetens en zonder daartoe toestemming te hebben gekregen, onbeheerd en onafgesloten tegen een langs de Rijksweg 13 staande haag, ter hoogte van de wegkruising Rijksweg 13 en de Brasserskade heeft neergezet en bedoeld rijwiel aldaar heeft achtergelaten, terwijl hij zelf naar Rotterdam is gelift;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 111/57, opgemaakt en gesloten te 's-Gravenhage op

29 april 1957 door Quirinus Gerardus Heinsbroek, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade 's-Gravenhage, onder meer zakelijk inhoudt, als verklaring van F. P. Klaassen aan verbalisant:

dat hij op 13 april 1957 te 06.00 uur zijn rijwiel heeft gestald in het rijwielrek tussen de manschappen-eetzaal en de manschappencantine in het B-kamp van de vliegbasis „Ypenburg”; dat hij te plus minus 13.20 uur van voormelde dag zijn rijwiel uit voormeld rijwielrek miste en toen het gehele B-kamp heeft afgezocht echter zonder resultaat;

als verklaring van verbalisant:

dat hem na onderzoek was gebleken, dat op het hoofdbureau van politie te Delft als gevonden voorwerp aanwezig was een rijwiel, dat geheel overeenkwam met de beschrijving van aangever Klaassen en dat de hoofdagent H. A. Boots en van de gemeente-politie te Delft dienaangaande verklaarde, dat bedoeld rijwiel op 14 april 1957 te 21.00 uur onbeheerd was aangetroffen langs de Rijksweg 13 ter hoogte van de wegkruising Rijksweg 13-Brasserskade te Rijswijk; dat getuige Klaassen toen hem meerbedoeld rijwiel werd getoond terzake verklaarde dat rijwiel als het zijne te herkennen. . . .enz. (*Red.*);

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde tertiër is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande: (zie de niet-gecursiveerde gedeelten daarvan — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
„Opzettelijk en wederrechtelijk wegmaken van enig goed dat geheel „of ten dele aan een ander toebehoort”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 Wetboek van Strafrecht; [Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 14 dagen, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren, en onvoorwaardelijk tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 10 juli 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kolonel J. H. H. Lents en Lt.-Kolonel K. W. Woudenberg.
Raadsman: Mr M. P. C. A. Mol.

Bij het nemen van een bocht met een jeep de macht over het stuur kwijtgeraakt waardoor een inzittende uit de jeep werd geslingerd en om het leven kwam. Het ongeval vond plaats op een weg op de vliegbasis Soesterberg (dus niet op een weg in de zin van de Wegenverkeerswetgeving). Toepassing van artikel 307 W.Sr., hoewel artikel 36 W.V.W. het element „weg” niet inhoudt.

(W.Sr. art. 307; W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
 in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
 G. A. G., geboren 14 februari 1938, dpl. soldaat, beklaagde,
 Gezien: . . . enz.

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij op *of omstreeks* 24 april 1957 te Soesterberg, gemeente
 „Soest, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (jeep) waarin
 „zich nog drie andere personen bevonden hoogst roekeloos, onvoor-
 „zichtig, *onnadenkend, onoplettend* en ondeskundig met een snelheid
 „van ongeveer 60 à 65 kilometer per uur, *in ieder geval met een ge-
 „zien de omstandigheden ter plaatse te grote snelheid* over een op de
 „Vliegbasis Soesterberg liggende verbindingsweg tussen de grote start-
 „baan en de brandweerkazerne heeft gereden en met genoemde snel-
 „heid en rijdende over de gezien zijn rijrichting uiterste linkerzijde
 „van die weg *en met de linkerwielen van zijn voertuig naast het uit
 „klinkers bestaande wegdek*, een in die weg gelezen, gezien zijn rij-
 „richting, linker bocht is ingereden *en/of doorgereden*, tengevolge
 „waarvan hij de macht over zijn voertuig verloor, zijn voertuig begon
 „te slippen en omsloeg en de inzittende van zijn voertuig J. van Toledo
 „uit het voertuig werd geslingerd, tengevolge waarvan van Toledo
 „voornoemd een schedel- en schedelbasisfractuur met kneuzing van
 „het hersenweefsel, *in ieder geval zwaar lichamelijk letsel uitmakende
 „kwetsuren en verwondingen* bekwam, tengevolge waarvan hij kort
 „daarop is overleden”

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
 verklaard:

dat hij op 24 april 1957 als bestuurder van een vierwielig militair
 motorrijtuig, type jeep, gekentekend LM 05-71, daarmee op de vlieg-
 basis Soesterberg van de verkeerstoren naar de eetzaal reed; dat een
 der drie inzittenden van die jeep de soldaat van Toledo was; dat hij
 korte tijd later met van Toledo terugreed naar de verkeerstoren en wel
 omstreeks 17.50 uur; dat hij toen met een snelheid van circa 60 kilo-
 meter per uur over de verbindingsweg reed tussen de startbaan en een
 rolbaan in de richting van de brandweerkazerne; dat hij aldus rijdende
 de rolbaan wilde oversteken, vlak waarvoor die verbindingsweg een
 gezien zijn rijrichting flauwe bocht naar links maakte; dat hij te veel aan
 de linkerzijde van die weg bedoelde bocht heeft afgesneden en vermoede-
 lijk met de linkerwielen van de jeep van de verbindingsweg af gereden
 is; dat hij de macht over het stuur verloor en de jeep begon te slippen
 en omsloeg; dat van Toledo uit de jeep werd geslingerd en ernstig aan
 het hoofd verwond werd; dat zich dit alles afspeelde te Soesterberg,
 gemeente Soest;

Overwegende dat Robby Solinger, oud 22 jaar, dienstplichtig soldaat,
 wonende te Amstelveen, als getuige door de Officier-Commissaris
 gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen
 verklaard. (Red.).

dat hij op 24 april 1957 met sergeant Witteman en de soldaat van Toledo als passagier in de door soldaat G. bestuurde jeep over de vliegbasis Soesterberg reed over een verbindingsweg, leidende naar de brandweerkazerne; dat de snelheid ongeveer 60 kilometer per uur bedroeg; dat deze verbindingsweg een bocht naar links maakte en de jeep, toen deze de bocht inging, begon te slippen en kantelde; dat van Toledo uit de jeep werd geslingerd en zware verwondingen o.a. aan het hoofd opliep;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, . . . [zie de niet-gecursiveerde gedeelten der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de duur van twee maanden; bepaling dat dit vonnis door de Secretaris openlijk zal worden uitgelezen op de vliegbasis Soesterberg — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSING.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 12 november 1957.

President Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Luit.-Gen. Van der Kroon, Luit.-Gen. Mr Schepers, Luit.-Gen.-Vl.-Waarn. Zegers.

Tweemaal geld geleend tegen woekerrente bij een burger en daarbij telkenmale de bemiddeling van een mindere aanvaard.

Het ter verantwoording roepen van een militair, die verdacht wordt een krijgstuchtelijk vergrijp te hebben gepleegd, betekent voor diens commandant overlast, doch dit kan op zichzelf geen reden tot bestraffing zijn.

(W.Kr. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 24 juni 1957 van C. J. L. H., sergeant-majoor, dienende bij de stafcompagnie van de Koninklijke Landmacht Suriname, registratienummer 15.03.03.020, waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant Koninklijke Landmacht Suriname over de straf van veertien dagen verzwaaard arrest, hem op 24 mei 1957 opgelegd door zijn compagniescommandant wegens:

„Zijn compagniescommandant bij herhaling overlast bezorgd door „schulden te maken bij een burger en de tweede maal hiervoor be„middeling te hebben ingeroepen van minderen”

bij welke beschikking — op 20 juni 1957 genomen en op 22 juni 1957 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf doch met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„In strijd met de geldschietsverordening geld geleend tegen woeker„rente bij een burger en daarbij de bemiddeling aanvaard van een „mindere en door deze handeling zijn commandant wederom over„last bezorgd door het maken van schulden”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gezien het rapport betreffende het nader onderzoek, door het Hof opgedragen aan de commandant Landmacht Suriname, de kolonel der infanterie R. Boer;

Overwegende, dat klager onder meer heeft verklaard dat hij omstreeks augustus en november 1956 twee keer een bedrag groot Sf 50 door tussenkomst van de soldaat 1e klasse Zebeda van een chinees heeft geleend; dat hij beide keren een schuldbekentenis heeft moeten tekenen, inhoudende dat hij aan die chinees de bedragen respectievelijk groot Sf 50 en Sf 65 verschuldigd was voor geleverde goederen; dat hij geen goederen heeft ontvangen doch wel het geld kreeg; dat Zebeda de schuldbekentenissen uitschreef en deze door hem, klager, liet tekenen; dat Zebeda hem bij het overhandigen van het eerste bedrag zeide: „Je geeft wel wat bij als je mij dit geld terugbetaalt”, daarbij een bedrag van Sf 5 noemende; dat Zebeda hem, nadat hij de tweede schuldbekentenis had ondertekend ten bedrage van Sf 65, een bedrag van Sf 50 betaalde; dat hij de gelden leende omstreeks het midden van de maand en deze voor het einde van de maand telkens terugbetaalde;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal No. P 88/57, opgemaakt door Bastiaan van Elswijk, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, tevens buitengewoon agent van Politie voor geheel Suriname, d.d. 16 maart 1957, onder meer inhoudt als verklaring van:

a. klager:

dat hij tweemaal omstreeks oktober of november 1957 Sf 50 heeft geleend van een chinees door bemiddeling van de soldaat 1e klasse Zebeda; dat hij beide keren een schuldbekentenis moest tekenen waarop telkens stond, dat hij Sf 65 aan die chinees schuldig was voor geleverde goederen; dat hij deze bedragen betaalde in dezelfde maanden waarin hij deze ontvangen had; dat hij dus in totaal dertig gulden rente moest betalen;

b. de soldaat 1e klasse Zebeda:

dat hij zijn bemiddeling heeft verleend bij het lenen van geld door een geldschietser, Lo Si Sen genaamd, aan verschillende militairen; dat hij, getuige, de schuldbekentenissen uitschreef en liet tekenen voor het

te lenen bedrag vermeerderd met de rente over één maand; dat hij op de schuldbekentenissen vermeldde dat het geld schuldig was voor geleverde goederen; dat in werkelijkheid geen goederen geleverd werden doch dat Lo Si Sen aan de militair die de schuldbekentenis ondertekend had, een bepaald bedrag in contanten leende; dat zulks aldus geschiedde omdat Lo Si Sen van het uitlenen van geld tegen rente geen beroep mocht maken; dat de rente door Lo Si Sen werd vastgesteld aanvankelijk op Sf 1 per maand op elke Sf 5 geleend geld en later op Sf 15 per maand op elke Sf 50 geleend geld; dat de sergeant-majoor H. tweemaal Sf 50 leende van Lo Si Sen en op deze bedragen Sf 30 rente betaalde;

Overwegende, dat uit klagers verklaring kan worden afgeleid dat hij de eerste maal niet tegen rente geld zou hebben geleend, doch dat het Hof zulks niet kan aannemen omdat niet is aan te nemen dat een geldschietter zou uitlenen zonder daarvoor rente te bedingen, terwijl bovendien blijkens bovenvermeld proces-verbaal klager aanvankelijk een andere verklaring heeft afgelegd in overeenstemming met die van de soldaat 1e klasse Zebeda, waaruit blijkt dat bij beide geldleningen woekerrente is bedongen en betaald;

Overwegende, dat het maken van schulden in strijd is met het bepaalde in artikel 22 pt c van het Reglement betreffende de Krijgstucht en een onderofficier die geld leent tegen woekerrente en daarbij de bemiddeling van een mindere aanvaardt, in ernstige mate afbreuk doet aan het aanzien van de militaire stand;

Overwegende, dat klager nog heeft aangevoerd dat bij het aangaan van leningen bij de Volkscredietbank in vele gevallen minderen borg staan voor meerderen, doch dat zulks, indien juist, eveneens met een goede krijgstucht onverenigbaar is en in ieder geval voor klager geen verontschuldiging kan opleveren voor het aanvaarden van de bemiddeling van een mindere bij het lenen van geld tegen woekerrente;

Overwegende voorts, dat klager meent dat hem ten onrechte wordt verweten zijn commandant overlast te hebben bezorgd door het maken van schulden;

Overwegende dienaangaande, dat het ter verantwoording roepen van een militair, die verdacht wordt een krijgstuchtelijk vergrijp te hebben gepleegd, voor diens commandant overlast betekent, doch dat dit op zichzelf geen reden tot bestraffing kan zijn, zodat de door de beklagmeerdere vastgestelde omschrijving van de strafreden in dit opzicht onjuist is en moet worden gewijzigd zoals hierna zal worden vermeld;

Overwegende, dat — ook na wijziging van de omschrijving der strafreden — de straf in een juiste verhouding staat tot de ernst van klagers tekortkoming;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigd de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden:

„Tweemaal geld geleend tegen woekerrente bij een burger en daar-, bij telkenmale de bemiddeling van een mindere aanvaard”;

Bepaalt, dat de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zal worden ingeschreven in plaats van de omschrijving van de strafreden waarvan beklag, welke in klagers straflijst moet worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

De handhaving van de krijgstucht is opgedragen aan ieder die bij de krijgsmacht met enig gezag is bekleed, en in het bijzonder aan de commanderende officieren, daarin bijgestaan door de onder hun bevel dienende officieren en onderofficieren, terwijl ieder militair verplicht is tot de instandhouding van een goede krijgstucht mede te werken (art. 27 (1) R.Kr.). De tuchthandhaving behoort dus tot de dagelijkse, onafgebroken algemene taak van iedere meerdere. Het zondigen tegen de krijgstucht door een militair kan men dan ook niet beschouwen als overlast bezorgen aan de commandant, hetwelk op zichzelf reden tot bestraffing zou zijn; iemand overlast aandoen betekent iemand kwellen, plagen, hinderen, aldus van Dale en Koenen-Endepols.

A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 10 september 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd); Leden: Mr E. M. J. A. Sassen en Mr P. A. G. Ubink.

Beoordeling van een kapitein der infanterie.

- 1) *Bezwaar tegen samenstelling der beoordelingscommissie is pas bij de Raad — en niet in het bij de minister ingezonden bezwaarschrift — naar voren gebracht; toch kan 't niet buiten beschouwing worden gelaten, daar de Raad ambtshalve die samenstelling moet toetsen aan het V.B.O. In casu heeft één der beoordelaars betrokkene niet gedurende het gehele tijdvak der beoordeling onder zijn commando gehad, en de beide andere beoordelaars in het geheel niet; dit strijdt niet met het V.B.O., al zou de beoordeling grotere waarde hebben, als alle beoordelaars meer rechtstreeks met beoordeelde in aanraking zouden zijn gekomen.*
- 2) *De beoordeling zelf dient, mede naar aanleiding van het destijds voor de commissie van onderzoek verhandelde, op een aantal punten gewijzigd te worden; achter één punt moet een liggende streep worden geplaatst, daar een verantwoorde beoordeling hieromtrent onmogelijk is.*

(V.B.O., punten 9, 10, 11 en 18) MAW 1957/K 1.

De Centrale Raad van Beroep, inzake P., wonende te 's-Gravenhage, klager, tegen de Minister van Oorlog, verweerder;

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien: . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 2 mei 1956 omtrent klager, kapitein der infanterie, een beoordelingslijst is opgemaakt, betrekking hebbend op het tijdvak 16 april 1954 tot 16 april 1956, in welke beoordelingslijst voorzover te dezen in het bijzonder van belang, het volgende is aangegeven:

Gedrag in dienst: voldoende/ruim voldoende;
 Houding t.a.v. meerderen in rang: ruim voldoende;
 Houding t.a.v. minderen in rang: ruim voldoende;
 Houding t.a.v. gelijken in rang: voldoende/ruim voldoende;
 Tactische bekwaamheid: ruim voldoende;
 Bevelvoering in het algemeen: ruim voldoende;
 Geschiktheid voor een troepenfunctie: ruim voldoende;
 Geschiktheid voor een staffunctie: voldoende/ruim voldoende;
 Geschiktheid voor een bureaufunctie: voldoende;
 Administratieve bekwaamheden: ruim voldoende;
 Handhaving krijgstuicht t.a.v. minderen in rang: ruim voldoende;
 Is hij gezien bij zijn collega's: matig;

Overwegende dat klager ten aanzien van deze beoordelingslijst, en speciaal met betrekking tot de bovengenoemde punten, een bezwaarschrift heeft ingediend en verweerder naar aanleiding hiervan bij besluit van 30 januari 1957, voorzover te dezen van belang, ter kennis van klager heeft gebracht, dat aan hem door de d.d. 2 mei 1956 opgemaakte beoordelingslijst geen onrecht is aangedaan;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig bij de Raad in beroep is gekomen en op de in het klaagschrift aangevoerde gronden heeft verzocht het daarheen te willen leiden, dat de vorenbedoelde minder gunstige beoordeling wederom aan een nader onderzoek zal worden onderworpen;

Overwegende dat gedaagde bij contra-memorije heeft verzocht klager in zijn beroep ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager in zijn bij de Raad ingediend klaagschrift o.m. heeft aangevoerd, dat hij zich ernstig benadeeld gevoelt door de samenstelling van de commissie van beoordelaars;

dat klager tegen deze samenstelling weliswaar geen bezwaar heeft gemaakt in zijn bij gedaagde ingezonden bezwaarschrift, maar dit niet tengevolge heeft, dat de Raad deze grief geheel buiten beschouwing dient te laten;

dat de Raad immers ook ambtshalve verplicht is te onderzoeken of de bij het bestreden besluit bekrachtigde beoordeling is tot stand gekomen met inachtneming van de bepalingen van het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948, Stb. I 161

(verder aan te duiden als: het V.B.O.), en derhalve mede moet nagaan of de commissie van beoordelaars, welke die beoordeling heeft opgemaakt, was samengesteld in overeenstemming met het aldaar bepaalde;

dat niet is gesteld of gebleken, dat de samenstelling van die commissie in strijd was met een der bepalingen van het V.B.O., met name met het aldaar voorgeschrevene onder de punten 9, 10 en 11;

dat hieraan niet afdoet, dat de luitenant-kolonel D., die ten tijde van het opmaken der beoordeling klagers onmiddellijke commandant was en met de leiding der commissie was belast, klager niet gedurende het *gehele* tijdvak der beoordeling — wel gedurende het grootste deel ervan — onder zijn commando heeft gehad, noch dat de andere beoordelaars, de luitenant-kolonel G. en de toenmalige reserve-majoor R., hem in het beoordelingstijdvak niet onder hun commando hebben gehad, al kwamen zij toen wel zijdelings met hem in aanraking;

dat immers het V.B.O. niet de eis stelt, dat alle beoordelaars de beoordeelde gedurende het gehele beoordelingstijdvak of gedurende een deel ervan onder hun commando moeten hebben gehad;

dat de Raad echter niet wil verhelen, dat naar zijn oordeel de door de commissie opgemaakte beoordeling groter waarde zou hebben gehad, indien alle beoordelaars in het beoordelingstijdvak meer rechtstreeks met klager in aanraking zouden zijn gekomen;

Overwegende voorts ten aanzien van de inhoud van de over klager uitgebrachte beoordeling, dat de Raad bij de waardering hiervan zich voldoende voorgelicht acht door hetgeen blijkens het rapport d.d. 7 januari 1957 van de commissie van onderzoek als bedoeld in punt 38 van het V.B.O. is verklaard niet alleen door vorengenoemde beoordelaars, maar ook door de reserve-luitenant-kolonel P., die de chef was van genoemde luitenant-kolonel D. en volgens zijn verklaring klager zeer goed kent, en door de luitenant-kolonel N., die klager in het beoordelingstijdvak gedurende enkele weken tijdens herhalings-oefeningen onder zijn bevelen heeft gehad;

dat laatstgenoemde met betrekking tot vrijwel alle door klager gewraakte punten der beoordelingslijst een gunstiger oordeel over klager heeft geuit dan de vier andere genoemde personen, maar de Raad dit oordeel, behoudens ten opzichte van één nader te noemen punt, niet van beslissende betekenis kan achten, nu het steunt op ervaringen gedurende een zeer kort deel van het beoordelingstijdvak;

Overwegende dat de Raad het oordeel van de luitenant-kolonel N. wel van beslissende betekenis acht ten opzichte van het punt „tactische „bekwaamheid”, omdat 1e de luitenant-kolonel D., die dit punt heeft gewaardeerd met het cijfer 7, deze waardering uitsluitend heeft gegrond op de resultaten van een door klager in 1952 — dus geruime tijd vóór het beoordelingstijdvak — gevolgde cursus, 2e de luitenant-kolonels G., P. en R., allen voornoemd, zich tegenover de commissie van onderzoek niet in staat hebben geacht omtrent dat punt een beoordeling te geven, en 3e de luitenant-kolonel N., die klagers tactische bekwaamheid heeft gewaardeerd met het cijfer 8, juist op grond van zijn ervaringen met klager tijdens herhalingsoefeningen in het beoor-

delingstijdvak bij uitstek bevoegd moet worden geacht over dat punt te oordelen;

dat mitsdien moet worden aangenomen, dat het punt „tactische be-„kwaamheid” op de beoordelingslijst met „ruim voldoende” te laag is gewaardeerd en moet worden gewaardeerd met „goed”;

Overwegende dat het punt „geschiktheid voor een staffunctie” op de beoordelingslijst is gewaardeerd met „voldoende/ruim voldoende”, maar ten overstaan van de commissie van onderzoek de luitenant-kolonel D. te kennen heeft gegeven, dat hij klager op dat punt waardeerde met „naar verwachting 5”, de luitenant-kolonel R. zijn waardering heeft uitgedrukt met het cijfer 4 en de luitenant-kolonels G., N. en P. tot uitdrukking hebben gebracht, dat zij zich niet in staat achtten klager op dat punt te beoordelen;

dat de Raad onder deze omstandigheden het niet mogelijk acht omtrent het onderhavige punt een verantwoorde beoordeling te geven en daarom van oordeel is, dat — met toepassing van punt 18 van het V.B.O. — achter dat punt een liggende streep moet worden geplaatst;

Overwegende dat het punt „geschiktheid voor een bureaufunctie” op de beoordelingslijst is gewaardeerd met „voldoende”, maar dit blijkens de bijlage van het rapport van de commissie van onderzoek slechts in overeenstemming is met het oordeel van de luitenant-kolonel D., die dat punt tegenover die commissie waardeerde met het cijfer 6, in tegenstelling met de luitenant-kolonels G., P. en R., die bij dat punt onderscheidenlijk de cijfers 7+, 7— en 8 hebben gesteld, terwijl de luitenant-kolonel N. een liggende streep heeft geplaatst;

dat de Raad onder die omstandigheden van oordeel is, dat klagers geschiktheid voor een bureaufunctie behoort te worden gewaardeerd met „ruim voldoende” (7);

Overwegende dat de Raad, met name gelet op het rapport der commissie van onderzoek, geen genoegzame grond aanwezig acht de overige door klager gewraakte punten der beoordelingslijst onjuist te oordelen, daar ze voldoende steun vinden in hetgeen de luitenant-kolonels D., G., P. en R. ten overstaan van die commissie hebben te kennen gegeven;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de volgende beslissing moet worden genomen;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart verweerders bestreden besluit nietig;

Bepaalt, dat de op 2 mei 1956 over klager opgemaakte beoordelingslijst dient te worden gewijzigd zoals hierna is aangegeven;

tactische bekwaamheid: goed,

geschiktheid voor een staffunctie: —,

geschiktheid voor een bureaufunctie: ruim voldoende.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 10 september 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd); Leden: Mr E. M. J. A. Sassen en Mr P. A. G. Ubink.

Beoordeling van een kapitein der Koninklijke Luchtmacht.

- 1) *De commissie van onderzoek wenste een verandering in de karakteromschrijving te zien aangebracht, maar verzuimde de door haar voorgeslagen tekst in de conclusie van haar advies te vermelden; de minister heeft zodoende in zijn conform dat advies genomen besluit de wijziging der karakteromschrijving niet vermeld; deze omissie herstelde hij bij aanvullend besluit, nadat reeds beroep was ingesteld. De raad merkt beide besluiten aan als één besluit, waartegen beroep is ingesteld.*
- 2) *Op één punt van het destijds bij de minister ingediende bezwaarschrift heeft, naar klager — ten onrechte — meent, de minister geen besluit genomen; daarom heeft hij dit punt niet in zijn klaagschrift opnieuw gesteld, maar heeft hij het pas ter terechtzitting weer aangevoerd. De Raad, van oordeel, dat de minister hierdoor niet in zijn belangen is geschaad, onderzoekt ook deze grief.*
- 3) *Van klagers grieven is alleen die tegen de karakteromschrijving gegrond. Opgemerkt wordt, dat het verschil tussen „ruim voldoende tot goed” en „goed” niet zo groot is, dat het in de regel mogelijk zou zijn het laatste juist, het eerste onjuist te achten. De beoordeling van een kapitein dient op bepaalde punten naar strengere maatstaven te geschieden dan die van een eerste-luitenant. MZW 1957/K 2.*

(A.W. art. 58, 60; V.B.O.).

De Centrale Raad van Beroep, in zake A., wonende te 's-Hertogenbosch, tegen de Minister van Oorlog, verweerder,

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 21 januari 1956 omtrent klager, kapitein bij de Koninklijke Luchtmacht, een beoordelingslijst is opgemaakt, betrekking hebbende op het tijdvak 1 januari 1954 tot 1 januari 1956, in welke beoordelingslijst, voor zover te dezen in het bijzonder van belang, het volgende is aangegeven:

Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: middelmatig.

Voor bevordering: nog niet aan te bevelen wegens tekortkomingen voor wat betreft dienstverrichting en gedrag in 't algemeen.

Gedrag in dienst: ruim voldoende tot goed.

Gedrag buiten dienst: voldoende tot ruim voldoende.

Houding t.a.v. meerderen in rang: ruim voldoende tot goed.

Dienststopvatting (ijver): ruim voldoende.

Betoont bezieling bij de uitoefening van de dienst: ruim voldoende.

Geschiktheid voor een bureaufunctie: goed.

Administratieve bekwaamheden: ruim voldoende tot goed.

Geschiktheid voor een zelfstandig commando: naar verw. vold./goed.

Karakteromschrijving: Betrokkene heeft gevoel voor humor. Hij is onverschillig en laks, waardoor zijn dienstverrichtingen nadelig worden beïnvloed. Gesloten, goedig van aard, enigszins wantrouwend.

Overwegende dat klager ten aanzien van deze beoordelingslijst een bezwaarschrift heeft ingediend en verweerder naar aanleiding hiervan bij besluit van 29 januari 1957 ter kennis van klager heeft gebracht:

dat hem door de d.d. 21 januari 1956 omtrent hem uitgebrachte beoordeling niet in alle opzichten recht is wedervaren en dat het zal worden beschouwd alsof:

1e. achter de hieronder volgende punten het daarnaast gestelde is vermeld:

Beoordeelde wordt in zijn rang

beoordeeld met middelmatig (zie nota).

Voor bevordering nog niet aan te bevelen wegens
nog aan te vullen tekortkomingen.

Gedrag in dienst goed.

Houding t.a.v. meerderen in
rang goed.

Dienstopvatting (ijver) ruim voldoende tot goed.

Betoonst bezieling bij de uit-
oefening van de dienst ruim voldoende tot goed.

Geschiktheid voor een bureau-
functie goed tot zeer goed.

Administratieve bekwaamheden
goed.

2e. in een bijgevoegde nota is ge-
steld

onder „middelmatig” op de
voorzijde van de beoordelings-
lijst dient te worden verstaan:
„ruim voldoende tot goed”.

Overwegende dat klager hiervan kennis kreeg op 26 februari 1957;

Overwegende dat verweerder — kennelijk tot herstel van een in evengemeld besluit begane omissie — het bij nader besluit van 28 maart 1957 heeft aangevuld, ter kennis van klager toen brengende:

„dat de eerder genomen beschikking op vorenbedoeld bezwaarschrift „van 29 januari 1957, nr. P. 20.11.20.007/107 Conf. als volgt wordt „aangevuld.

„Onder 2e wordt een nieuw punt toegevoegd.

„3e. de karakteromschrijving luidt:

„„Een gesloten figuur, goedig van aard, met gevoel voor humor. Hij „„neemt het leven gemakkelijk, vestigt daardoor de indruk van een „„zekere onverschilligheid en laksheid, hetgeen zich somtijds ook in „„zijn dienstverrichtingen openbaart. Is prettig in de omgeving, enigszins wantrouwend van aard en loyaal””;

Overwegende dat klager, onder dagtekening 18 maart 1957, van

vorenomschreven besluit van 29 januari 1957 tijdig bij de Raad is gekomen in beroep en bij klaagschrift, op daarin aangevoerde gronden, kennelijk heeft bedoeld te verzoeken, dit besluit en de daarbij ten dele gehandhaafde beoordeling in een aantal punten nietig te verklaren, met bepaling dat die beoordeling in die punten te zijnen gunste dient te worden gewijzigd;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorïe heeft geconcludeerd, op daarin ontvouwde argumenten, mede daarbij in aanmerking nemende het door hem ter zake genomen voormelde nadere besluit d.d. 28 maart 1957, het door klager ingesteld beroep ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad allereerst wenst te beantwoorden de in de contra-memorïe door verweerder en ter openbare terechtzitting door klagers raadsman opgeworpen vraag van de invloed van verweerders aanvullend besluit van 28 maart 1957 op het onderhavige twistgeding;

Overwegende dienaangaande:

dat verweerder omtrent het door klager ingediende bezwaarschrift tegen voormelde beoordeling van 21 januari 1956, alvorens daarop te beschikken, advies heeft ingewonnen van een commissie van onderzoek, als bedoeld in punt 38 van het „Voorschrift, betreffende de beoordeling van de Officieren bij de Koninklijke Landmacht”, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948, Stb. I 161 (aan te duiden als „V.B.O.”);

dat die commissie in haar rapport van 1 december 1956 wel als haar mening heeft te kennen gegeven, dat de in die beoordeling vermelde karakteromschrijving ten gunste van klager dient te worden gewijzigd, doch heeft verzuimd om de door haar voorgeslagen tekst dier wijziging te vermelden in de slotsom van haar advies;

dat onder invloed daarvan verweerder — tegen zijn bedoeling, om zich geheel en ook op dit punt met dat advies te verenigen, in — naliet in zijn besluit van 29 januari 1957 ter kennis van klager te brengen zijn besluit tot wijziging ten gunste van klager van de in diens voormelde beoordeling vervatte karakteromschrijving, welke omissie verweerder bij zijn aanvullend besluit van 28 maart 1957 herstelde;

dat onder die omstandigheden de Raad deze beide besluiten in casu aanmerkt als tezamen te omvatten één besluit van verweerder, waartegen klager op 18 maart 1957 is gekomen in beroep;

dat dit beroep dus naar 's Raads oordeel moet worden beschouwd als ook gericht tegen verweerders besluit, voorzover vervat in zijn nader besluit van 28 maart 1957, waarbij althans enigermate werd tegemoetgekomen aan de grieven, die klager bij zijn klaagschrift tegen meerbedoelde karakteromschrijving aanvoerde en bij monde van zijn raadsman ter 's Raads terechtzitting handhaafde;

Overwegende voorts, dat klager niet uitdrukkelijk bij klaagschrift, doch bij monde van zijn raadsman wel aldus ter terechtzitting is opgekomen tegen het punt der beoordeling: „Geschiktheid voor een zelfstandig commando: naar verwachting ruim voldoende tot goed”, aan-

voerende, dat vorenbedoelde commissie van onderzoek dit punt in haar rapport niet eens vermeld heeft en dat verweerder er niet op heeft beschikt;

dat klager op dit punt zowel het rapport dier commissie als verweerdens besluit te dezen — naar 's Raads, in de voorlaatste overweging dezer uitspraak toegelicht, oordeel — misverstaat, welk misverstand klager er kennelijk toe heeft gebracht te menen, dat hij zijn reeds bij bezwaarschrift aangevoerde grief tegen vorenbedoeld punt van beoordeling niet ook nog bij klaagschrift behoefde te herhalen;

dat de Raad uit het verhandelde ter terechtzitting echter is gebleken, dat verweerder daardoor niet in zijn verweer op dit punt is geschaad, zodat hij in casu termen aanwezig acht om ook deze grief van klager te onderzoeken;

Overwegende vervolgens, dat klager zich bezwaard gevoelt door hetgeen op zijn beoordelingslijst, ook na verweerdens beschikkingen op zijn bezwaren daartegen, uiteindelijk staat vermeld ten aanzien van de punten:

1. Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: middelmatig, te verstaan als ruim voldoende tot goed.
2. Voor bevordering nog niet aan te bevelen wegens nog aan te vullen tekortkomingen.
3. Gedrag buiten dienst, voldoende tot ruim voldoende.
4. Dienstopvatting (ijver): ruim voldoende tot goed.
5. Betoont bezieling bij de uitoefening van de dienst: ruim voldoende tot goed.
6. Geschiktheid voor een zelfstandig commando: naar verwachting ruim voldoende tot goed.
7. Karakteromschrijving: Een gesloten figuur, goedig van aard, met gevoel voor humor. Hij neemt het leven gemakkelijk, vestigt daardoor de indruk van zekere laksheid en onverschilligheid, hetgeen zich somtijds ook in zijn dienstverrichtingen openbaart. Is prettig in de omgang, enigszins wantrouwend van aard en loyaal.;

Overwegende dienaangaande allereerst ad 7:

dat van de omschrijving: „... vestigt de indruk van een zekere „onverschilligheid en laksheid” naar 's Raads oordeel bezwaarlijk gezegd kan worden, dat zij oplevert een zo nauwkeurig mogelijke persoons- en karakterbeschrijving van beoordeelde, die duidelijk doet blijken het bezit van eigenschappen en het aanwezig zijn van hoedanigheden (als onverschilligheid en laksheid), zoals punt 22 van het V.B.O. voorschrijft;

dat blijkens de gedingstukken de majoor B. gehoord door eerdergemelde commissie van onderzoek, als bedoeld in punt 38 van het V.B.O., heeft verklaard, dat klager beslist niet onverschillig is, noch laks, terwijl de daar eveneens gehoorde toenmalige commodore Z. de aanduidingen „laks en onverschillig” te scherp oordeelde, „enigszins „nonchalant” beter achtte, en te kennen gaf, dat die mate van nonchalance zich tijdens het beoordelingstijdvak somtijds ook in klagers dienstverrichtingen openbaarde;

dat dit laatste ook is af te leiden uit een in het verslag dier commissie vermeld rapport nopens het meermalen ongemotiveerd te laat in dienst komen van klager;

dat de Raad voorts ongenoegzaam aannemelijk gemaakt acht, dat klager „enigszins wantrouwig van aard” zou zijn, welke eigenschap hij ook moeilijk te rijmen acht met andere hoedanigheden van klager, die naar 's Raads mening wel genoegzaam duidelijk bleken;

dat den Rade dan ook deze grief van klager gegrond is voorgelaten en zijn karakteromschrijving dient te luiden als hierna vermeld;

Overwegende ten aanzien van klagers overige grieven:

dat de Raad — gelet op de gedingstukken en op het verhandelde ter terechtzitting, mede gelet ook op de bescheiden, die ter terechtzitting op zijn verzoek nog aan de Raad zijn overgelegd door verweerders gemachtigde, omdat dit niet eerder was geschied maar verweerder daarover wel beschikte bij het nemen van het aangevallen besluit (voorzover de zakelijke inhoud dier bescheiden ter 's Raads terechtzitting door die gemachtigde is voorgelezen) — niet tot de overtuiging is kunnen komen, dat klager over het voormelde beoordelingstijdvak overigens onjuist zou zijn beoordeeld ten aanzien van de punten 1 t/m 6, als hiervoor omschreven;

dat daarbij opmerking verdient, dat het verschil tussen enerzijds „ruim voldoende tot goed” als sub 4, 5 en 6 vermeld, en anderzijds „goed” — zoals klager bij die punten gelezen wil zien — niet zò groot is, dat het althans in de regel mogelijk zou zijn de eerstgenoemde beoordeling als onjuist, daarentegen laatstvermelde als juist aan te merken;

dat verder met de sub 3 gegeven beoordeling aan klager over het beoordelingstijdvak naar 's Raads oordeel geen onrecht is aangedaan;

dat in verband met dat een en ander klagers grieven tegen de punten 1 en 2 aan de Raad ook ongenoegzaam gestaafd zijn voorgekomen;

dat hierbij nog in het algemeen is aan te tekenen, dat een beoordeling als reserve-eerste-luitenant en als beroeps-eerste-luitenant althans ten aanzien van bepaalde punten naar andere maatstaven dient te geschieden dan de strengere, die bij beoordeling van kapiteins moeten worden aangelegd;

Overwegende bovendien nog ten aanzien van punt 6:

dat onjuist is klagers mening, dat noch de commissie van onderzoek ex punt 38 V.B.O. noch verweerder klagers bezwaar tegen de onderhavige beoordeling van zijn geschiktheid voor een zelfstandig commando zou hebben behandeld;

dat toch evenbedoelde commissie ook op dit punt zowel de luitenant-kolonel K. hoorde als de toenmalige commodore Z., doch kennelijk in hun verklaringen geen aanleiding vond verweerder te adviseren om klagers beoordeling op dit punt te zijnen gunste te wijzigen;

dat verweerder klaarblijkelijk tot zulk een — hem niet geadviseerde — wijziging geen termen aanwezig heeft gevonden;

dat luitenant-kolonel K., die — evenals de toenmalige commodore

Z. — voor die commissie van klager een karakteromschrijving gaf, die gunstiger was dan die in de beoordelingslijst van 21 januari 1956 en in het aangevallen besluit vervat, nochtans voormeld punt 6 onderschreef;

dat de toenmalige commodore Z. alstoen heeft verklaard, dat hij klager, qua dienstprestaties, zeer zeker voor een zelfstandig commando geschikt achtte, maar die geschiktheid toch enigermate „gedrukt” achtte, gezien klagers dienststopvatting op sommige punten, zoals in het beoordelingstijdvak zijns inziens aan de dag getreden;

dat verweerder — deze verklaringen in onderling verband en samenhang beschouwende en daaruit besluitende, het hiervoor onder 6 vermelde punt ongewijzigd te laten — dit naar 's Raads oordeel kon doen, zonder dat hem in redelijkheid te verwijten zou zijn, daardoor klager geen recht te laten wedervaren;

Overwegende dat mitsdien beslist moet worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart nietig verweerders bestreden besluit, doch alleen voor zover dat is vervat in zijn nadere beschikking van 28 maart 1957;

Bepaalt, dat de op 21 januari 1956 over klager opgemaakte beoordelingslijst, zoals die luidt na verweerders besluit van 29 januari 1957, dient te worden aangevuld als volgt:

„Karakteromschrijving: Een gesloten figuur, goedig van aard, met „gevoel voor humor. Hij neemt het leven gemakkelijk, is enigszins „nonchalant, hetgeen zich somtijds ook in zijn dienstverrichtingen „openbaart. Is prettig in de omgang en loyaal”;

Verklaart het beroep voor het overige ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 17 september 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd); Leden: Mr E. M. J. A. Sassen en Mr. P. A. G. Ubink.

- 1) *Eerste-luitenant is gepasseerd voor bevordering op grond van beoordeling, waartegen hij bezwaar heeft. Door diverse verzuimen wordt die beoordeling pas na anderhalf jaar door de minister vernietigd (samenstelling der beoordelingscommissie materieel van onvoldoende gewicht). Inmiddels is betrokkene, later dan zijn ranggenoten, tot kapitein bevorderd op grond van nieuwe beoordeling. Hij vraagt nu bevordering gelijk met zijn ranggenoten, maar de minister wijst dit af: wel is de oude beoordeling vernietigd, maar de verklaringen der beoordelaars, indertijd voor de commissie van onderzoek afgelegd, blijven op ongeschiktheid wijzen. Dit ministeriële besluit wordt door het Ambtenarengerecht vernietigd, omdat het door een onbevoegde autoriteit is genomen. Daarna wordt een indientiek besluit gegeven door de Kroon, die terzake wel bevoegd is. De Centrale Raad neemt aan, dat pas door dit laatste besluit*

de passering en de latere bevordering definitief zijn vastgesteld. Op grond van een rapport van de luitenant-generaal Mr Schepers wordt aangenomen, dat de passering ten onrechte heeft plaatsgevonden; betrokkene dient alsnog gelijk met zijn jaargenoten te worden bevorderd.

- 2) *Voor bevordering of passering van een officier was het bestaan van een beoordelingslijst niet vereist, aangezien de Bevorderingswet 1902 dit niet verlangde. In uitzonderingsgevallen kan dus een besluit omtrent al dan niet bevorderen zonder beoordelingslijst worden genomen; dan echter moeten er wel deugdelijke gegevens zijn, waarvan de betrokkene — zo zij bezwarend zijn — moet kunnen kennis nemen en waartegen hij zich moet kunnen verdedigen.*
- 3) *De Ambtenarenwet en Militaire Ambtenarenwet geven geen recht op schadevergoeding op grond van onzorgvuldige behandeling door een administratief orgaan, nu geen „handeling” werd vernietigd en bovendien de vordering in het klaagschrift niet voorkwam.*
MA.W. 1957/B 5.

(Bevorderingswet 1902, artikel 9; V.B.O. (systeem); Ambtenarenwet 1929 artikel 60, artikel 47).

De Centrale Raad van Beroep, in zake: C., wonende te Rijswijk, eiser in hoger beroep, tegen: de Minister van Oorlog als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep,

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser op 8 september 1956 in kennis is gesteld met een schrijven d.d. 15 augustus 1956 van de Minister van Oorlog aan de chef van de Luchtmachtstaf, luidend:

„Ik deel U mede dat bij de uitspraak van het ambtenarengerecht „rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken van 14 mei 1956 inzake „het twistgeding van de Kapitein C., mijn beslissing van 29 september „1955, nr. P. 15.11.20.009/108 Conf. nietig werd verklaard en bepaald dat ik alsnog aan de Kroon zal voordragen een besluit te nemen „aangaande de ingangsdatum van de benoeming tot kapitein van „betrokkene.

„Dientengevolge heb ik zijn verzoekschrift, op hetwelk mijn voren- „genoemde beslissing was genomen, ter beslissing voorgelegd aan Hare „Majesteit de Koningin.

„Het heeft Hoogstdezelve behaagd bij Kabinetsrescript van 21 juli „1956, nr. 39, mij te machtigen afwijzend te beschikken op het ver- „zoekschrift om de Kapitein C. zijn oorspronkelijke plaats in de rang- „lijst te doen hernemen en zich ermede te verenigen dat de datum van „ingang van zijn bevordering tot kapitein op 1 november 1954 wordt „gehandhaafd.

„Ingevolge de mij verleende machtiging beschik ik mitsdien — bij deze — afwijzend op meergenoemd verzoekschrift, op dezelfde gronden welke hebben geleid tot mijn — thans vernietigde — beslissing van 29 september 1955, waarmede requestant alreeds in kennis is gesteld.

„Ik verzoek U de Kapitein C. voornoemd met het vorenstaande in kennis te stellen.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire Ambtenarenzaken, bij uitspraak van 8 april 1957 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep, door eiser tegen het in voormeld schrijven vervatte besluit ingesteld, ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de in het beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht, voorzover te dezen nog van belang, te willen bepalen, dat zijn bevordering tot kapitein in dier voege dient te worden gewijzigd en vastgesteld, dat hij zijn oorspronkelijke plaats in de ranglijst zijner jaargenoten herneemt, en zulks met terugwerkende kracht;

Overwegende dat 's Raads fungerend-voorzitter heeft bevorderd, dat de luitenant-generaal Mr J. D. Schepers een onderzoek heeft ingesteld met betrekking tot de vraag, of aannemelijk is, dat eiser per 16 december 1953 geheel geschikt was voor bevordering tot kapitein van de Koninklijke Luchtmacht, welke deskundige van dat onderzoek een verslag heeft uitgebracht d.d. 20 juni 1957;

IN RECHTE:

Overwegende dat het bestreden besluit tot stand is gekomen als gevolg van de uitspraak van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, van 14 mei 1956 — tegen welke uitspraak geen hoger beroep is ingesteld, zodat ze in rechte onaantastbaar is geworden — waarbij, met nietigverklaring van het destijds bestreden besluit van de Minister van Oorlog, is bepaald, dat deze Minister alsnog aan de Kroon zou voordragen een besluit te nemen aangaande de ingangsdatum van eisers benoeming tot kapitein;

Overwegende dat omtrent bedoelde ingangsdatum de volgende feiten en omstandigheden van belang zijn:

bij Koninklijk Besluit van 25 november 1953 is een aantal eerste-luitenants van de luchtmacht, die evenals eiser behoorden tot de oudsten hunner ranggenoten, met ingang van 16 december 1953 bevorderd tot kapitein, zulks in overeenstemming met een door de Minister van Oorlog op 18 november 1953 gedane voordracht, maar eiser is toen niet voor bevordering voorgedragen, omdat hij niet zodanig was beoordeeld, dat hij voor bevordering kon worden aanbevolen;

deze beoordeling had plaats gehad op 25 augustus 1953, doch de in punt 27 van het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948 Stb. I 161 (verder aan te duiden als het V.B.O.) verplicht voorgeschreven mededeling van die beoordeling aan

eiser had in november 1953 nog niet plaats gehad, maar die beoordeeling is eerst op 26 februari 1954 door hem gezien, waarna hij op 10 maart 1954 een bezwaarschrift heeft ingediend, hetwelk echter op het Ministerie van Oorlog is zoek geraakt, waarna eiser op 1 september 1954 zijn bezwaarschrift opnieuw heeft ingezonden;

de commissie van onderzoek als bedoeld in punt 38 van het V.B.O. heeft omtrent dat bezwaarschrift op 8 maart 1955 een rapport aan de Minister van Oorlog uitgebracht en deze Minister heeft op 31 maart 1955, in overeenstemming met het advies der Commissie, beslist, dat aan eiser door de op 25 augustus 1953 omtrent hem uitgebrachte beoordeeling niet ten volle recht is wedervaren en dat de gewone beoordelingslijst, opgemaakt op 25 augustus 1953, als zijnde niet juist opgemaakt, zal worden vernietigd;

inmiddels was op 5 augustus 1954 over eiser een tussentijdse beoordeelingslijst opgemaakt, over het tijdvak 1 juli 1953 tot 31 juli 1954, en naar aanleiding hiervan is eiser bij Koninklijk Besluit van 9 november 1954 bevorderd tot kapitein met ingang van 1 november 1954;

nadat genoemd ministerieel besluit van 31 maart 1955 pas op 25 mei 1955 ter kennis van eiser was gebracht, heeft eiser bij rekest van 17 juni 1955 aan de Minister van Oorlog verzocht hem alsnog volledig recht te doen wedervaren, namelijk de benoeming van hem tot kapitein alsnog te doen ingaan op een zodanige datum, dat hij zijn oorspronkelijke plaats op de ranglijst wederom zou innemen;

op dit verzoek heeft de Minister bij besluit van 29 september 1955 afwijzend beschikt, maar dit besluit is bij de vorenvermelde uitspraak van het Ambtenarengerecht van 14 mei 1956 nietig verklaard, en wel op de door de Minister zelf aangevoerde grond, dat dat besluit niet beschouwd kon worden als genomen door het ter zake bevoegde orgaan, en daarna is bij het in het onderhavige geding bestreden besluit vanwege de Kroon opnieuw eisers verzoek afgewezen;

Overwegende dat de Raad zich verenigt met het oordeel van het Ambtenarengerecht, dat eerst door laatstgenoemd besluit ten aanzien van eiser definitief is vastgesteld, dat hij op 25 november 1953 voor bevordering tot kapitein is voorbijgegaan en dat de datum van ingang van zijn benoeming tot kapitein is 1 november 1954;

Overwegende dat nu in het onderhavige geding moet worden onderzocht, of dit besluit kan worden aangetast op een der gronden, omschreven onder het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord — hierover bestaat tussen partijen geen geschil —, indien moet worden aangenomen, dat eiser reeds op 16 december 1953, de datum met ingang waarvan zijn eerder bedoelde jaargenoten tot kapitein zijn bevorderd, voldeed aan de voorwaarden voor bevordering, bedoeld in artikel 9 der destijds nog geldende Bevorderingswet voor de landmacht 1902, en hij toen met name de vereiste geschiktheid voor de hogere rang bezat;

Overwegende hieromtrent, dat ten tijde dat eiser voor de bevordering tot kapitein werd gepasseerd, in november 1953, de mening, dat

hij niet geheel geschikt was voor bevordering, uitsluitend was gegrond op vorengenoemde, op 25 augustus 1953 opgemaakte beoordelingslijst, geldend voor het tijdvak 1 maart 1950 tot en met 30 juni 1953, maar deze grondslag niet als deugdelijk kan worden erkend sedert die beoordelingslijst krachtens voormeld besluit van 31 maart 1955 van de Minister van Oorlog is vernietigd, zulks kennelijk om deze, uit het rapport van de genoemde commissie van onderzoek blijkende reden, dat de samenstelling der beoordelingscommissie, ofschoon formeel niet onjuist, materieel van zeer onvoldoende gewicht was te achten, daar de leden slechts konden oordelen over een klein gedeelte van het beoordelingstijdvak, want over het tijdvak van 1 maart 1950 tot eind november 1951 en over het tijdvak van medio 1952 tot januari 1953 geen der drie beoordelaars een oordeel kon uitspreken, zodat over een tijd van ruim twee jaren geen oordeel uitgesproken was;

dat de Minister van Oorlog zijn oordeel, dat eiser per 16 december 1953 voor bevordering tot kapitein niet geheel geschikt was, echter ook na de vernietiging der beoordelingslijst heeft gehandhaafd, en dit oordeel door het Ambtenarengerecht is onderschreven, op grond van de verklaringen, door de beoordelaars voor de commissie van onderzoek afgelegd, welke verklaringen in de aangevallen uitspraak zijn weergegeven; . . . enz. (*Red.*).

dat de luitenant-generaal Mr J. D. Schepers in zijn rapport d.d. 20 juni 1957, uitgebracht krachtens de hem vanwege de Raad verleende opdracht, onder andere het volgende heeft medegedeeld: . . . enz. (*Red.*);

„*Conclusie:*

„Het is aannemelijk, dat de toenmalige eerste-luitenant C. op 16 december 1953 geheel geschikt was voor bevordering tot kapitein „van de Koninklijke Luchtmacht.”;

Post alia:

Overwegende dat de Raad, gelet op al het vorenvermelde, het niet gerechtvaardigd oordeelt de door de drie vorengenoemde beoordelaars afgelegde verklaringen van beslissende betekenis te achten voor de beantwoording van de vraag, of eiser op 16 december 1953 de vereiste geschiktheid voor bevordering tot kapitein bezat, maar zich verenigt met de conclusie, waartoe Mr J. D. Schepers is gekomen, en dienovereenkomstig van oordeel is, dat eiser reeds op 16 december 1953 geheel geschikt was voor bevordering tot kapitein der Koninklijke Luchtmacht;

Overwegende dat de Raad, naar aanleiding van hetgeen ter zake in de aangevallen uitspraak is overwogen *) en ter terechtzitting is beoogd, nog wil opmerken:

*) Het A.G. overwoog dienaangaande het volgende:

Overwegende dat klager blijkbaar van oordeel is, dat voor een bevordering of passering van een officier vereist is, dat een beoordelingslijst over de betrokkene is opgemaakt overeenkomstig het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke Landmacht (V.B.O.), vastgesteld bij Koninklijk besluit van 21 april 1948, Stbl. I 161;

dat hij zich verenigt met het oordeel van het Ambtenarengerecht, dat voor een bevordering of passering van een officier geen vereiste was, dat over de officier een beoordelingslijst was opgemaakt overeenkomstig het V.B.O., aangezien met name de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 dit vereiste niet stelde;

dat echter, nu het V.B.O. is tot stand gekomen en op de beoordelingslijst, met toepassing van het V.B.O. opgemaakt, mede een oordeel dient te worden gegeven omtrent de geschiktheid van de officier voor bevordering, het voor de hand ligt, dat een besluit omtrent het al dan niet bevorderen van een officier in de regel slechts zal worden genomen, nadat een beoordelingslijst volgens het V.B.O. is opgemaakt;

dat evenwel in uitzonderingsgevallen een besluit omtrent het al dan niet bevorderen kan worden genomen zonder dat een rechtsgeldige beoordelingslijst voorhanden is, al zal zulk een besluit uiteraard wel moeten berusten op deugdelijke gegevens;

dat van zodanige gegevens in het algemeen niet kan worden gesproken, indien de juistheid daarvan niet voldoende vaststaat en indien — zo zij bezwarend zijn voor de betrokken officier — deze niet in de gelegenheid is geweest van de bezwaren kennis te nemen en zich daartegen te verdedigen;

Overwegende dat uit het eerder overwogene volgt, dat het bestreden besluit en de aangevallen uitspraak niet kunnen worden gehandhaafd, maar moet worden beslist zoals hierna is aangegeven;

Overwegende ten slotte naar aanleiding van het namens eiser ter 's Raads terechtzitting gedane verzoek hem een geldelijke vergoeding te geven van de schade, door hem geleden als gevolg van de onjuiste behandeling van zijn zaak, waardoor hij verplicht is geweest drie maal te procederen;

dat eiser, gelet op hetgeen in de tweede rechtsoverweging dezer uitspraak is vermeld, zich er terecht over beklagt, dat zijn zaak niet met de vereiste zorgvuldigheid is behandeld, maar dit voor de Raad

Overwegende dat voor dit oordeel echter geen steun is te vinden in de toepasselijke wettelijke bepalingen;

Overwegende dat ten tijde van klagers passering, krachtens het bepaalde in artikel 7 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, de bevordering van een officier geschiedde door de Kroon, met inachtneming van de regelen, daarvoor gesteld in de bevorderingswet voor de Landmacht 1902 en dat artikel 9 dier wet luidde als volgt:

„Om voor bevordering in aanmerking te komen, moet de officier, onverminderd de overige bij deze wet te stellen eischen, bij goed gedrag en ge„noegzamen dienstijver de vereischte bekwaamheid en geschiktheid voor den „hooger rang bezitten.”;

Overwegende dat het V.B.O. wel aangeeft op welke wijze officieren beoordeeld moeten worden en op grond van de krachtens dit voorschrift opgestelde beoordelingslijsten kan worden nagegaan of de beoordeelde officieren „de vereiste bekwaamheid en geschiktheid voor de hogere rang bezitten”, doch dit de bevoegdheid van de Kroon nog niet uitsluit en om een officier te bevorderen of voor bevordering te passeren indien langs andere weg dan aangegeven in het V.B.O., voldoende gegevens vaststaan omtrent betrokkene's bekwaamheid en geschiktheid voor de hogere rang;

geen reden kan zijn eisers verzoek om schadevergoeding toe te wijzen, daar hiertoe geen grond kan worden gevonden in enige bepaling der Militaire Ambtenarenwet 1931 of der Ambtenarenwet 1929, met name niet in het derde lid van artikel 47 van laatstgenoemde wet, nu te dezen geen „handeling” vernietigd wordt en bovendien de vordering tot schadevergoeding niet was gesteld in het klaagschrift;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het bestreden besluit nietig;

Bepaalt dat eiser tot kapitein der Koninklijke Luchtmacht alsnog dient te worden bevorderd met ingang van 16 december 1953.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

De omschrijving der strafreden.

De decemberaflevering 1957 (blz. 564-614) van de *Militaire Spectator*, waarin opgenomen de officiële mededelingen van het Ministerie van Oorlog (Moorman's Periodieke Pers N.V., den Haag), is geheel gewijd aan een verhandeling, getiteld „De omschrijving der Strafreden” van de hand van Mr A. F. STEFFEN, kolonel M.J.D., b.d.

Onder deze titel behandelt Mr A. F. STEFFEN aan de hand van de jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof, zoals deze gedurende een halve eeuw in het M.R.T. is opgenomen, de vereisten waaraan de omschrijving van een strafreden moet voldoen.

Na een beknopte Inleiding waarin hij met voorbeelden bespreekt de bevoegdheid van de commandant-strafoplegger, het onderzoek in tuchtzaken, het bewijs in tuchtzaken, de beslissing van de commandant en de tenuitvoerlegging van de straf, in het bijzonder van de vrijheidsstraf streng arrest, volgt een uitvoerige bespreking van de omschrijving der strafreden, waarna hij met een tweetal belangrijke conclusies het opstel besluit.

Daar de krijgstuuchtelijke vergrijpen in één algemene formule in de wet zijn omschreven, weten commandanten dikwijls niet goed wat in een strafreden moet worden vermeld en wat niet. Mr STEFFEN heeft aan de hand van uitspraken van het H.M.G. de vereisten welke gesteld moeten worden aan een strafreden duidelijk gemaakt.

De handelingen en gedragingen, welke naar het gevoelen van de tot straffen bevoegde commandant onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde behoren in de strafreden te worden vermeld, terwijl de daarin omschreven feiten moeten vaststaan. Deze feiten moeten objectief in de strafreden worden omschreven.

Uiteraard moet de strafreden in goed Nederlands worden opgesteld. Ook moeten de feiten nauwkeurig en duidelijk verstaanbaar daarin worden vermeld.

De omschrijving der strafreden moet niet te uitvoerig worden geformuleerd; naar beknoptheid dient te worden gestreefd. Zij mag niet

zo onbepaald (vaag) zijn, dat daaruit niet kan worden gelezen, welk krijgstuchtelijk vergrijp is gepleegd, welk gebeuren heeft plaats gevonden. Vaagheid kan ruimte laten voor bezwarende veronderstellingen ten nadele van de gestrafte, in strijd met de feiten.

In gevallen waarin een gevolg (gevolgen) van een krijgstuchtelijk vergrijp bijzonder van invloed is (zijn) geweest bij de bepaling van de straf(maat) behoort (behoren) ook dat gevolg (die gevolgen) in de omschrijving van het gepleegde vergrijp tot uitdrukking te komen.

Wanneer een strafreden een krijgstuchtelijk vergrijp inhoudt, terwijl de naar aanleiding daarvan opgelegde straf ogenschijnlijk in een niet juiste verhouding tot het gepleegde vergrijp staat, wordt aan de strafreden toegevoegd b.v.: „Een en ander onder (zeer) verzachtende om-, standigheden”; „met aanneming van een verzachtende omstandigheden(heid)”; „na (herhaalde) waarschuwing”; „herhaling” (in geval reeds eerder voor een soortgelijk vergrijp straf werd opgelegd).

Bewijsmiddelen behoren niet in de omschrijving der strafreden te worden opgenomen. Evenmin behoren daarin te worden opgenomen beschouwingen, gevolgtrekkingen, toelichtingen, motiveringen en andere voor de omschrijving van een krijgstuchtelijk vergrijp niet terzake dienende omstandigheden.

Artikelen uit het Reglement betreffende de Krijgstucht, de Wet op de Krijgstucht, Wetten (Wetboeken), Verordeningen, Voorschriften, Reglementen e.d. dienen niet te worden aangehaald in de omschrijving der strafreden.

Voor de omschrijving der strafreden van de z.g.n. oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen (art. 2, 2°-6° W.K.) gelden dezelfde beginselen als voor de omschrijving van de z.g.n. eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen (art. 2, 1° W.K.) behoudens de toevoegingen als vermeld in de Beschikking Straflijsten.

Aan het slot van zijn verhandeling trekt de schrijver een vergelijking tussen de omschrijving van een krijgstuchtelijk vergrijp met die van een strafbaar feit.

Onder „Conclusies” vermeldt Mr STEFFEN, dat het Voorl. Regl. op de Inwendige Dienst der K.L. deel A dient te worden aangevuld met een bepaling houdende aanwijzingen betreffende de omschrijving van een krijgstuchtelijk vergrijp, en dat bij de opleiding van a.s. (reserve-) officieren en bij de voortgezette opleiding der (reserve-) officieren het formuleren van strafredenen en het opstellen van beklagbeschikkingen dient te worden beoefend.

Wij zijn van mening dat de Redactie van de Militaire Spectator er goed aan gedaan heeft een heel maandblad van haar tijdschrift aan dit op duidelijke wijze behandelde en gemakkelijk leesbare onderwerp te wijden. Commandanten die zich dikwijls het hoofd breken over de vraag hoe een strafreden moet worden geformuleerd, zullen in dit opstel een praktische, op uitspraken van onze hoogste militaire rechter berustende, handleiding vinden.

W. H. V.

Maximum snelheid voor motorrijtuigen.

De rubriek „Wetgeving en voorschriften” in het tijdschrift voor de Kon. Marechaussee „ONS WAPEN”, 4e jaargang, No. 1, 26 oktober 1957 (blz. 7/8) bevat het volgende K.B. met annotatie.

Besluit van 3 juli 1957 tot wijziging van het Wegenverkeersreglement (Stb. 264).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Verkeer en Waterstaat van 26 maart 1957, nr 18183, Afdeling Waterstaatsrecht;

Gelet op artikel 7, derde lid, van de Wegenverkeerswet ¹⁾,

Gezien de door Onze Minister voornoemd overlegde adviezen van Gedeputeerde Staten der Provinciën,

De Raad van State gehoord (advies van 7 mei 1957, nr 38);

Gezien het nader rapport van Onze Minister voornoemd van 27 juni 1957, nr 38802, Afdeling Waterstaatsrecht;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1. Het Wegenverkeersreglement, vastgesteld bij Ons besluit van 28 augustus 1950 (Stb. K 377) ²⁾ wordt gewijzigd als volgt:

Na artikel 61 wordt een nieuw artikel ingevoegd luidende:

Artikel 61a

1. Het is de bestuurder van een motorrijtuig verboden daarmede te rijden over een weg of een weggedeelte, gelegen binnen een bebouwde kom, met een grotere snelheid dan 50 km per uur, tenzij de weg of het weggedeelte is aangeduid door een bord volgens model 8a van de bijlage, in welk geval het hem is verboden te rijden met een grotere snelheid dan 70 km per uur.

2. Het bepaalde in het eerste lid is niet van toepassing op motorrijtuigen ten dienste van de politie of brandweer en motorrijtuigen, welke kennelijk en uitsluitend zijn ingericht voor ziekenvervoer, indien de overschrijding van de maximum snelheid in het dienstbelang nodig is.

3. De aanduiding van een weg of van een weggedeelte door een bord volgens model 8a van de bijlage geschiedt:

a. ten aanzien van wegen of weggedeelten onder beheer van het Rijk door of vanwege Onze Minister,

b. ten aanzien van andere wegen of weggedeelten door of vanwege het openbaar lichaam, dat het beheer heeft over de weg of het weggedeelte of, indien geen openbaar lichaam het beheer heeft, door of vanwege de eigenaar, in beide gevallen op aanwijzing van Gedeputeerde Staten der Provincie, waarin de weg of het weggedeelte is gelegen en op haar kosten.

In artikel 105 wordt onder A. Theoretisch gedeelte tussen „61” en „65” ingevoegd: 61a, eerste lid”.

¹⁾ Stb. 1935, 554, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 23 juni 1952 (stb. 357).

²⁾ Laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 12 april 1957 (stb. 119).

In artikel 124 wordt tussen „61” en „62”, tweede lid”, ingevoegd: 61a eerste lid,.

In artikel 125 worden de woorden „56” en „61”, vervangen door: 56, 61 en 61a eerste lid,.

BIJLAGE

Afdeling 2 wordt gewijzigd als volgt:

In het opschrift vervalt „(art. 4, lid 1)”.

Aan paragraaf 3 wordt toegevoegd:

Model 8a

Bord, aanduidende een weg of een weggedeelte, gelegen binnen de bebouwde kom, waarop voor de bestuurders van motorrijtuigen een maximum snelheid van 70 km per uur geldt (artikel 61a).

Kleur: donkerblauw met witte letters en cijfers en rode rand.

II. Dit besluit treedt in werking met ingang van de vierde kalendermaand na de datum van uitgifte van het Staatsblad, waarin het wordt geplaatst.

Onze Minister van Verkeer en Waterstaat is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het Staatsblad geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

w.g. JULIANA

Soestdijk, 3 juli 1957

De Minister van Verkeer en Waterstaat,

w.g. J. Algera

Uitgegeven de zesentwintigste juli 1957

De Minister van Justitie,

w.g. Samkalden

Naschrift redactie (van „Ons Wapen”).

Met vorenstaand K.B., hetwelk in werking zal treden per 1 november 1957 is de maximum snelheid voor motorvoertuigen binnen de bebouwde kom een feit geworden.

Voor de K.L. en de K.Lu. brengt de bepaling in de praktijk weinig verandering, daar zowel de chef G.S. als de chef Luchtmachtstaf reeds begin augustus van dit jaar bepaalden dat met ingang van 15 augustus 1957 voor alle motorvoertuigen van de K.L., respectievelijk de K.Lu. binnen de bebouwde kom een maximale uursnelheid van 50 km zou gelden. Als motivering werd hiervoor opgegeven dat de eerstkomende maanden weer vrij grote aantallen militairen voor herhalingsoefeningen onder de wapenen zouden komen, die terstond na hun opkomst aan het verkeer zullen moeten deelnemen.

Naar wij vernamen zal het K.B. van 1 april 1953 (Staatsblad nr. 167), waarmede in afwijking van art. 45 van de Wegenverkeerswet een groot aantal bepalingen van de Verkeerswetgeving niettegenstaande het nog altijd heersende „oorlogsgevaar”, toch van toepassing worden verklaard op motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen gebezigt ten behoeve van de strijdkrachten, binnenkort worden gewijzigd,

in hier voege dat de rubriek B (Wegenverkeersreglement) ook zal worden opgenomen in het nieuwe artikel 61a.

Tot 1 november a.s. is overschrijding van de door de chef G.S. en de chef L.S. uitgegeven order derhalve een krijgstuhtelijk vergriip, waarvan de afdoening in handen ligt van de tot straffen bevoegde meerdere, terwijl na deze datum overschrijding der maximum snelheid een strafbaar feit wordt, waarvan de Krijgsraden in eerste instantie kennis zullen nemen.

Volledigheidshalve vestigen wij de aandacht op de redactie van het 2e lid van het nieuw ingevoegde artikel in het Wegenverkeersreglement. Dit lid bepaalt, dat de thans voorgeschreven maximum snelheid in de bebouwde kom *niet* van toepassing zal zijn op *motorvoertuigen ten dienste van o.m. de politie*, indien de overschrijding van de maximum snelheid in het dienstbelang nodig is.

De Wegenverkeerswet, noch het Reglement geeft een definitie van het begrip politie, zulks ondanks het feit dat in de artikelen 23, 27, 58, 66 van het W.V.R. en thans in het nieuwe ingevoegde artikel 61a het woord „politie” wordt gebruikt. De definitie, welke de onlangs door de Staten-Generaal aangenomen Politiewet van dit begrip geeft is *niet* toepasselijk bij de interpretatie van het woord „politie” zoals dit in de Wegenverkeerswetgeving wordt gebruikt; immers artikel 1 der z.g. Politiewet bepaalt nadrukkelijk, dat DEZE wet (dus de politiewet) onder politie verstaat de gemeentepolitie en de rijkspolitie.

Geredelijk kan worden aangenomen, dat de wetgever bedoeld heeft in artikel 61a van het Wegenverkeersreglement aan het woord „politie” een ruimere betekenis toe te kennen. Ongetwijfeld zal ook het personeel der Koninklijke Marechaussee indien het dienstbelang overschrijding van de thans wettelijk vastgestelde maximum snelheden voor bebouwde kommen noodzakelijk maakt, terecht een beroep kunnen doen op artikel 61a lid 2 van het Wegenverkeersreglement. H. J. A.

Ouderdom in rang.

De gegeven antwoorden van de Majoor der Artillerie H. M. DIJKMAN en van de Luitenant ter zee (A)-I J. SLUIJTER (opgenomen op de bladzijden 122 tot en met 124 van deel XLVII (1954) van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift) hebben mij er toe gebracht om nogmaals dit onderwerp aan de orde te stellen.

De vraag betreffende bovengenoemd onderwerp, welke de Sergeant der 1e klasse F. P. TOUSAIN van het Wapen der infanterie in de vragenbus van hetzelfde tijdschrift in deel XLVI (1953) op bladzijde 663 heeft gesteld, houdt in feite twee vragen in, n.l.:

- 1e. Wordt er bij het bepalen van de ouderdom in rang rekening gehouden met de categorie waartoe de betrokkene behoort?
- 2e. Wie is de oudste in rang van de volgende drie sergeanten, t.w.
Sergeant A is in 1946 *tijdelijk* tot sergeant o.v.w. bevorderd en is nog steeds niet definitief tot die rang bevorderd;
Sergeant B is in 1953 definitief tot beroepssergeant bevorderd en

Sergeant C is in 1952 definitief tot dienstplichtig sergeant bevorderd?

De vragensteller heeft hier kennelijk de bedoeling gehad om aan de hand van een „praktijk-geval” te weten te komen, op welke wijze de *verhouding van meerdere tot mindere* moet worden bepaald.

Aangezien het begrip „ouderdom in rang” een *tweeledige* betekenis heeft, is voor mij het gestelde in de laatste zin het criterium.

In de eerste plaats heeft het begrip „ouderdom in rang” een krijgstuuchtelijke betekenis voor alle militairen (bij het bepalen van de verhouding van meerdere tot mindere) en in de tweede plaats heeft het voor een *bepaalde groep van militairen* (beroepsmilitairen) beneden de rang van tweede-luitenant) een bevorderings-betekenis.

Uit het vorenstaande blijkt, dat men de bepalingen van de ene betekenis (krijgstuchtelijke ouderdom in rang) niet bij de andere betekenis (bevorderings-ouderdom in rang) mag toepassen en omgekeerd, hetgeen door de Majoor der artillerie H. M. DIJKMAN is aangegeven.

Allereerst wil ik vaststellen, welke bepalingen bij het vaststellen van de krijgstuuchtelijke ouderdom in rang en welke bij de bevorderings-ouderdom in rang worden toegepast.

I.

De *krijgstuchtelijke*-ouderdom in rang (verhouding van meerdere tot mindere) berust op artikel 67 onder 2b van het Wetboek van Militair Strafrecht, vastgesteld bij de wet van 27 april 1903 Stb. nr. 111. Het tuchtrecht werd bij de Wet op de Krijgstucht vastgesteld (de wet van 27 april 1903, Stb. nr. 112) en ter uitvoering van artikel 73 van deze wet, welk artikel luidt:

„Nadere bepalingen die ter uitvoering van deze wet noodzakelijk „zullen blijken te zijn, worden bij algemene maatregel van bestuur „uitgevaardigd, tenzij de wet anders bepaalt”.

Deze nadere bepalingen zijn bij algemene maatregel van bestuur uitgevaardigd, n.l. in het Reglement betreffende de krijgstuucht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 31 juli 1922 Stb. nr. 476. In dit reglement is het begrip „krijgstuchtelijke-ouderdom in rang” ook voor de toepassing van beide laatstgenoemde wetten nader uitgewerkt.

Artikel 3 van het Reglement is een copie van artikel 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht, terwijl de artikelen 4, 5 6 en 6a uitvoeringsbepalingen bevatten.

Slechts de hiervoren opgesomde bepalingen mogen bij het vaststellen van de krijgstuuchtelijke ouderdom in rang worden gehanteerd. Het Reglement betreffende de krijgstuucht kent drie soorten rangen, n.l. de effectieve rang, de titulaire rang en de tijdelijke rang. De tijdelijke rang wordt voor de toepassing van de bepalingen van dit reglement gelijkgesteld met de titulaire rang en voor deze rang is bepaald, dat aan wie een titulaire rang is toegekend, deze geacht moet worden de jongste der militairen van die rang te zijn. Bij het berekenen van de ouderdom in rang (verhouding van meerdere tot mindere) van de

titulaire rangen onderling is het tijdstip van bevordering tot die rang van invloed. Het Reglement betreffende de krijgstucht bevat echter geen enkele bepaling, waardoor onderbrekingen moeten worden aangebracht, vandaar dat b.v. gevangenisstraf, groot verlof, etc. geen wijziging brengt in de ouderdom in rang (verhouding van meerdere tot mindere).

II.

De *bevorderings*-ouderdom in rang van de beroepsmilitairen beneden de rang van tweede-luitenant liep vóór 1 november 1923 parallel aan de krijgstuchtelijke ouderdom in rang. (Zie b.v. punt 8 van het Bevorderingsvoorschrift 1913). Bij L.O. 1923 nr. 422 werd hierin verandering gebracht en door middel van deze legerorder werd punt 8 van het Bevorderingsvoorschrift 1921 aangevuld met een bepaling, waarin werd gezegd dat m.i.v. 1 november 1923 bij het bepalen van de ouderdom in rang alleen in aanmerking zou worden gebracht de *effectieve* dienstdiensttijd in een rang. Deze legerorder werd in 1928 vervangen door L.O. 1928 nr. 345 en uit de aanhef van deze legerorder blijkt overduidelijk, dat er sinds 1 november 1923 onderscheid is gemaakt in krijgstuchtelijke- en bevorderings-ouderdom in rang. Deze aanhef luidde n.l.:

„De bepaling van de ouderdom in rang *ten dienste van de bevoor-*
ring geschiedt naar onderstaande regelen: etc.”

Gedurende het tijdvak 1 november 1923 tot 1 januari 1932 werd — zoals hierboven reeds is gezegd — voor de bevorderings-ouderdom in rang slechts rekening gehouden met dienstdiensttijd, welke onder de wapenen was doorgebracht (z.g. *effectieve* dienstdiensttijd).

In 1931 verscheen de Militaire Ambtenarenwet 1931, vastgesteld bij de wet van 19 december 1931 Stb. nr. 519. Bij deze wet werden bepalingen betreffende de rechtspositie van de militaire ambtenaren (o.a. van de beroepsmilitairen beneden de rang van tweede-luitenant) ook ten aanzien van de bevorderingen vastgesteld. Dit is geschied in artikel 11 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht (algemene maatregel van bestuur). In dit artikel werd dan ook in grote lijnen de bevorderings-ouderdom in rang geregeld (zie de definitie van de grootste ouderdom in rang in het derde lid van dit artikel). Zoals het eerste lid van dit artikel aangeeft geschiedt de toepassing van dit artikel naar door de Minister gestelde of nader te stellen regelen.

Van deze gelegenheid heeft de Minister gebruik gemaakt om van de gebruikelijke gedragslijn der dienstdiensttijdberekening af te wijken en de dienstdiensttijdberekening van de bevorderings-ouderdom in rang *grotendeels* aan de dienstdiensttijdberekening van de pensioenwet gekoppeld.

Volledigheidshalve wil ik hier opmerken, dat in de jaren 1951 en 1952 — mede in verband met de overname van het vm. KNIL — er respectievelijk voor de adjudant-onderofficieren, sergeant-majors (opperwachtmeesters) en sergeanten (wachtmeesters) afwijkende bepalingen met betrekking tot de bevorderings-ouderdom in rang zijn toegepast.

Over de bevorderings-ouderdom in rang valt veel meer te vertellen, doch hiervoor dient men het door de Heer A. DALEN GILHUYS en mij samengestelde boek, getiteld: „*De Rechtspositie van de Militaire „Ambtenaren”*” te raadplegen.

G. A. CORNELISSEN,
Hoofd van het Bureau Ranglijsten Onderofficieren
van het Ministerie van Oorlog.

Eenheid tenue.

Tenue bij het verschijnen voor een rechtscollege.

Mannelijke militairen der Koninklijke Landmacht beneden de rang van adjudant-onderofficier, die voor een rechtscollege moeten verschijnen, zijn gekleed in de volgende tenue:

1. voor zover zij in het bezit zijn van een dagelijks tenue:
de dagelijkse tenue met bruine lage schoenen en ongewapend;
2. overige militairen:
veldtenue met baret c.q. pet Koninklijke marechaussee, veldschoenen c.q. hoge zwarte schoenen met enkelstukken, khakikleurige koppel en ongewapend.

Vrouwelijke militairen der Koninklijke Landmacht, die voor een rechtscollege moeten verschijnen, dragen de dagelijkse tenue.

[M.B. van 9 november 1957, Gen. Staf, nr. 233.979 (L.O. 57/43 nr. 57167), in aansluiting op M.B. van 11 december 1950, Gen. Staf, Sectie G 1, nr. 6399 (L.O. 1950, nr. 317), waarmede L.O. 1953, nr. 26.5 L komt te vervallen].

Uitbreiding van de redactiecommissie.

Ingevolge beschikking van de Minister voor Defensie van 12 november 1957, nr. M.v.O. 209325 H en M.v.M. 490900/49489, is de redactiecommissie van het militair-rechtelijk tijdschrift met ingang van 1 januari 1958 uitgebreid met een officier van de Koninklijke luchtmacht, waartoe bij deze beschikking is aangewezen Dr E. DE VLUGT, luitenant-kolonel der Koninklijke luchtmacht.

PERSONALIA.

Mr D. B. A. Franken †.

Op 27 december 1957 overleed onverwacht Mr D. B. A. FRANKEN, President van de Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage.

Mr FRANKEN, geboren op 20 december 1890, volgde te Amsterdam de opleiding voor officier van administratie bij de Koninklijke Marine; op 19 augustus 1912 werd hij benoemd tot adjunct-administrateur.

Nadat hij in 1922 de studie voor meer uitgebreide rechtskennis aan

de gemeentelijke Universiteit te Amsterdam had voltooid, werd hij in 1928 benoemd tot officier-commissaris bij de Zeekrijgsraad te Willemsoord en tevens tot leraar in het militaire straf- en procesrecht aan het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord. In deze periode zette FRANKEN, in zijn vrije tijd, zijn juridische studie voort. Zijn onvermoeibare ijver en noeste werklust werden op 26 juni 1933 bekroond door het met goed gevolg afleggen van het doctoraal examen in de rechtsgeleerdheid aan de vrije Universiteit te Amsterdam. Op 1 januari 1934 werd zijn langgekoesterde wens vervuld en zijn rechtenstudie van hogerhand gehonoreerd door zijn benoeming tot fiscaal bij de Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Toen in 1936 de Militair-rechtelijke vereniging werd opgericht, was FRANKEN een der initiatiefnemers; hij heeft daarin tot 1947 een bestuursfunctie vervuld.

Na de tweede wereldoorlog vervulde Mr FRANKEN de functie van militair raadsheer in het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam.

Toen eind 1945 wederom een Zeekrijgsraad in Nederland werd ingesteld, was FRANKEN (die toen de rang van hoofdofficier van administratie der 2e klasse bekleedde) de aangewezen man om die Raad te presideren: in hart en ziel marineman en volkomen bekend met de sfeer en de verhoudingen in de Marine, was hij waarschijnlijk tevens de meest deskundige op het terrein van het Nederlandse militaire straf- en procesrecht, zowel in theorie als in praktijk. Steeds had hij geijverd voor een moderne uitleg van de oude, doch door ruime tekst een lenige toepassing gedogende, Regtspleging. Op 1 november 1945 werd hij op zijn verzoek eervol ontslagen uit de Zeedienst en met ingang van dezelfde datum benoemd tot President van de Zeekrijgsraad.

Mr FRANKEN heeft deze functie tot aan zijn voor een ieder onverwachte dood bekleed. Op 8 april 1949 werd hij benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau (tijdens zijn actieve dienst was hij reeds begiftigd met het ridderkruis van deze Orde, met de zwaarden) en op 30 april 1952 deed Hare Majesteit van Haar waardering blijken door zijn bevordering tot de titulaire rang van Kapitein ter Zee (A).

Wie hem in zijn functie van President heeft medegemaakt, weet dat hij zijn taak verrichtte met warmte en overtuiging, en met een eenvoud, gemoedelijkheid en vormvrijheid, welke een ieder op zijn gemak kon stellen, terwijl toch door zijn sterke persoonlijkheid en karaktervastheid altijd en zonder twijfel het decorum en de vereiste afstand werd bewaard. Zo ontstond een gelukkige synthese tussen rust en gestrengheid, welke moest leiden tot het hoogste goed hetwelk FRANKEN, naast zijn sterke Godsvertrouwen, kende: de rechtvaardigheid en gerechtigheid.

Met hem verliest de militaire rechtspraak in het algemeen, de Koninklijke Marine en de Zeekrijgsraad in het bijzonder, een kundig militair jurist, een rechtschapen mens en een onvermoeid strijder voor de gerechtigheid. Hem was daarbij geen moeite of last te veel.

W. H. V.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Scheepsrampen en scheepsongevallen; werkzaamheden van de Marineraad en de Raad voor de scheepvaart

door

Mr H. C. VAANDRAGER,

Luitenant ter zee van administratie der 1e kl. KMROV.

Naar aanleiding van publicaties in de dagbladen bleek bij verschillende officieren van land- en luchtmacht belangstelling te bestaan voor de taak van de marineraad.

Aangezien ook voor vele officieren der zeemacht de marineraad nog steeds een ietwat mystiek college is, rondwarende aan de periferie van het marineleven, bestaat wellicht behoefte aan een globaal overzicht omtrent de functie van genoemde raad in ons staatsbestel.

Krachtens onze wetgeving wordt bij de scheepsrampen en ongevallen, waarbij Nederlandse schepen zijn betrokken, als regel van staatswege een onderzoek ingesteld.

Ten aanzien van in Nederland thuisbehorende schepen van de koopvaardijvloot, vissersvloot enz. is deze materie geregeld in de „scheidenwet” (1 juli 1909, stbl. 219 ¹⁾). Deze scheepwet — die dus *niet* op oorlogsvaartuigen van toepassing is — bevat bepalingen

- a. ter voorkoming van scheepsrampen;
- b. omtrent het instellen van een onderzoek omtrent voorgekomen scheepsrampen;
- c. omtrent maatregelen van tucht ten opzichte van kapiteins, stuurlieden, machinisten, radiotelegrafisten en radiotelefonisten.

De genoemde bepalingen ter *voorkoming* van scheepsrampen omvatten talloze veiligheidsvoorschriften. Alle schepen, welke onder de scheepwet vallen, zijn onderworpen aan toezicht van regeringswege, dat uitgeoefend wordt door de *scheepvaartinspectie*.

Om dit toezicht te effectueren zijn aan deze scheepvaartinspectie een aantal machtsmiddelen toegekend. Ondanks alle preventieve maatregelen kunnen scheepsrampen plaatsvinden. Hieronder dienen volgens de „scheidenwet” in de eerste plaats verstaan te worden de voorvallen, tengevolge waarvan *schade van betekenis* of *letsel* bij opvarenden is veroorzaakt. Daarnaast worden echter óók als scheepsrampen beschouwd die voorvallen — met misschien weinig ernstige gevolgen — waarbij de waarschijnlijkheid bestaat, dat uit het onderzoek *lessen geput kunnen worden* of de wenselijkheid kan blijken tot *het stellen van nieuwe voorschriften* ter voorkoming van scheepsrampen. Indien een scheepsramp heeft plaats gevonden wordt eerst een *voorlopig onderzoek ingesteld* door de scheepvaartinspectie, waarbij alle feitelijke gegevens worden verzameld.

De stukken worden hierna door het hoofd van de scheepvaartin-

¹⁾ Nederlandse Staatswetten, Editie Schuurman & Jordens No. 16.

spectie gezonden aan de voorzitter van de *Raad voor de scheepvaart*, vergezeld van het voorstel van genoemd hoofd om al dan niet een onderzoek door de Raad voor de scheepvaart te doen volgen. Omtrent dit voorstel wordt beslist door een commissie uit de raad zelf.

De Raad voor de scheepvaart, gevestigd te Amsterdam, bestaat uit een rechtsgeleerd voorzitter en twee gewone leden (één actieve of gewezen zeeofficier en een actieve of gewezen kapitein ter koopvaardij). Afhankelijk van de aard der zaak kunnen bovendien buitengewone leden zitting nemen (b.v. reders, kapiteins van resp. grote vaart, kleine vaart en zeevisserij, scheepsbouwkundigen, machinisten enz.) die ook aan de stemmingen deelnemen. Voor het nemen van beslissingen moet de raad uit tenminste drie leden — de voorzitter daaronder begrepen — bestaan.

De zittingen zijn openbaar, tenzij de raad om bepaaldelijk te vermelden redenen beslist dat de behandeling geheel of gedeeltelijk met gesloten deuren zal plaats vinden. De uitspraak geschiedt in het openbaar en moet een overzicht bevatten van het gehouden onderzoek ²⁾.

Het hoofd van de scheepvaartinspectie (of zijn vervanger) is bevoegd de zittingen van de raad bij te wonen, ook die met gesloten deuren. Hij heeft het recht om vragen te stellen aan getuigen, deskundigen, betrokkenen en aangeklaagden en om zodanige vorderingen te doen en toe te lichten, als hij nodig acht.

Behalve omtrent de scheepsramp zelf, kan het onderzoek van de raad zich uitstrekken tot de vraag, of de kapitein dan wel een of meer der stuurlieden, machinisten, radiotelegrafisten of radiotelefonisten ongeschikt zijn om hun beroepsplichten te vervullen (een vraag die door het hoofd van de scheepvaartinspectie óók aan de orde gesteld kan worden, indien géén scheepsramp heeft plaats gevonden). Komt de raad tot de conclusie, dat inderdaad van ongeschiktheid sprake is, dan kan hij de betrokkene(n) *onbevoegd verklaren* de betreffende functie van kapitein enz. uit te oefenen.

Verder heeft de raad voor de scheepvaart *tuchtrechtelijke bevoegdheden*; hij kan straffen hetzij met het uitspreken van een *berisping*, hetzij met *ontneming van de bevoegdheid* om gedurende een bepaalde tijd (ten hoogste twee jaren) de betreffende functie uit te oefenen.

Deze straffen kunnen in de eerste plaats opgelegd worden aan de *kapitein*, die zich ten opzichte van zijn rederij, de bevrachters, scheepelingen, passagiers of andere opvarenden op *enigerlei wijze heeft misdragen*. Een onderzoek hieromtrent vindt door de raad voor de scheepvaart plaats op aanklacht van de zijde van de scheepvaartinspectie of van de benadeelde(n).

In de tweede plaats kunnen genoemde disciplinaire straffen door de raad opgelegd worden aan de *kapitein, stuurman, machinist, radiotelegrafist of telefonist*, wanneer de raad bij het onderzoek naar een scheepsramp tot de overtuiging is gekomen, dat *de ramp aan de schuld van betrokkene te wijten was*.

²⁾ Zie blz. 128.

Blijkt bij een onderzoek naar een scheepsramp, dat door iemand een strafbaar feit is begaan, dan wordt de bevoegde ambtenaar van het openbaar ministerie daarvan in kennis gesteld.

Nu de regeling t.a.v. *oorlogsvaartuigen*.

De omstandigheid, dat de „schepenwet” niet voor oorlogsvaartuigen gold, leidde tot de totstandkoming van de *marinescheepsongevallenwet* (1935, stbl. 531)³⁾.

Laatstgenoemde wet kon aanmerkelijk beperkter zijn dan de „schepenwet”. Bepalingen ter *voorkoming* van scheepsrampen waren reeds in tal van voorschriften der Koninklijke marine opgenomen. Bepalingen van *disciplinair* recht waren eveneens overbodig, aangezien t.a.v. de betrokkenen (als regel natuurlijk militairen der zeemacht) deze materie reeds afzonderlijk was geregeld.

De marinescheepsongevallenwet bevat dan ook *uitsluitend bepalingen* omtrent het instellen van een (als regel openbaar) *onderzoek omtrent rampen en ongevallen*, overkomen aan Nederlandse oorlogsvaartuigen. Een dergelijk onderzoek werd in hoge mate wenselijk geacht, omdat — zoals de MVT zegt — dit „niet alleen in overeenstemming is met de geest des tijds, doch bovendien er toe zal kunnen „strekken, dat heersende wanbegrippen met betrekking tot personeel „en materieel der vloot in de toekomst worden weggenomen.”

Het onderzoek naar scheepsrampen volgens de marinescheepsongevallenwet is in grote lijnen op dezelfde leest geschoeid als dat ingevolge de „schepenwet”. Ook de marinescheepsongevallenwet beschouwt als een ramp of ongeval *niet alleen* de voorvallen, waarbij *aanmerkelijke schade* of *letsel* is veroorzaakt, doch ook die, waaruit lessen geput kunnen worden of die aanleiding kunnen vormen tot nieuwe voorschriften ter voorkoming van verdere ongevallen.

Het onderzoek krachtens de marinescheepsongevallenwet wordt — evenals dat krachtens de schepenwet — verdeeld in een voorlopig onderzoek en een daaropvolgend *onderzoek door de marineraad*.

Het *voorlopig* onderzoek (dat bij de koopvaardij door de scheepvaartinspectie geschiedt) is bij de marine opgedragen aan de *commandant der zeemacht* (vlootvoogd).

Iedere commandant van een oorlogsvaartuig, waaraan een ramp of ongeval is overkomen (bijv. bij aanvaring met andere schepen of waterwerken, bij aan de grond lopen enz.) is verplicht onverwijld hieromtrent een *uitvoerig verslag* te zenden aan de vlootvoogd, waarna deze zelf een voorlopig onderzoek instelt, of dit door een marine-officier doet instellen. In vele gevallen zullen de door de commandant ingediende bescheiden de feitelijke toedracht reeds voldoende vaststellen; zo niet, dan wordt het onderzoek aangevuld. Indien de vloot-

³⁾ Nederlandse Staatswetten, Editie Schuurman & Jordens No. 16.

Zie voor de wordingsgeschiedenis van de *marinescheepsongevallenwet*: M.R.T. XXI blz. 543 e.v.; XXII blz. 34 e.v.; XXIII blz. 341 e.v.; XXIV blz. 31 e.v., 207, 212.

voogd op grond van de verkregen gegevens van mening is, dat het gebeurde inderdaad een ramp of ongeval volgens de marinescheeps-ongevallenwet oplevert, zendt hij de stukken aan de voorzitter van de marineraad. (Indien de mogelijkheid bestaat, dat defensiebelangen in het geding zijn, welke een *geheime* behandeling vorderen, gaan de stukken eerst naar de *minister van marine* die beslist of een geheime behandeling en/of uitspraak inderdaad noodzakelijk is).

Is de vlootvoogd van oordeel, dat *niet* sprake is van een ramp of ongeval volgens de wet, dan zendt hij de stukken aan de *minister van marine*. Is deze van oordeel, dat de zaak wel aan het oordeel van de marineraad onderworpen moet worden, dan geschiedt dit.

Na ontvangst der stukken betreffende een ramp of ongeval, beslist de marineraad zelf of al dan niet een onderzoek zal worden ingesteld.

De marineraad — vergelijkbaar dus met de raad voor de scheepvaart bij de koopvaardij — bestaat uit een *rechtsgeleerd voorzitter* en *vier leden*. Laatstgenoemde leden moeten *zeeofficier* of *oud-zeeofficier* zijn, met dien verstande dat tenminste twee der leden vlag- of hoofd-officier moeten zijn en dat niet meer dan twee van hen *oud-zeeofficier* mogen zijn. Aan de marineraad kunnen, op verzoek van de raad zelf, voor elk geval afzonderlijk de nodige deskundige raadgevers worden toegevoegd.

De voorzitter en de leden worden bij Koninklijk Besluit benoemd voor tenminste één en ten hoogste vier jaar. Behalve in bijzondere omstandigheden vindt *herbenoeming niet* plaats.

De zittingen zijn openbaar, tenzij de marineraad om bepaalde redenen anders beslist of tenzij door de minister van marine geheimhouding is opgelegd. Op het onderzoek door de marineraad (en ook op het voorlopig onderzoek door of namens de vlootvoogd) zijn de bepalingen van de *rechtspleging bij de zeemacht* van overeenkomstige toepassing verklaard, met dien verstande echter, dat de getuigen de eed *tevoren* afleggen en niet achteraf. Tevens zijn voor diverse autoriteiten t.a.v. hun rechten en verplichtingen de bepalingen van de *rechtspleging bij de zeemacht* toepasselijk verklaard.

Voor de vlootvoogd of andere met het voorlopig onderzoek belaste autoriteit gelden de bepalingen omtrent de officier-commissaris, voor de voorzitter van de marineraad die omtrent de president van de zee-krijgsraad en voor de leden van de marineraad die omtrent de leden van de zee-krijgsraad.

De vlootvoogd of zijn vervanger die het voorlopig onderzoek heeft ingesteld, mag de zittingen — ook die met gesloten deuren — bijwonen en heeft het recht vragen te stellen aan hen, die bij de zaak betrokken zijn. Een recht tot het doen van bepaalde „vorderingen”, zoals het hoofd van de scheepvaartinspectie, heeft hij dus niet.

Nadat het onderzoek ter zitting is gesloten, volgt beraadslaging in raadkamer. De betrokken vlootvoogd woont deze vergaderingen *niet* bij. Wel kunnen eventuele deskundige raadgevers door de voorzitter uitgenodigd worden aanwezig te zijn.

De beslissingen dienen in *voltallige* vergadering te worden genomen. In geval van staking van stemmen, als gevolg van *onthouding* is de stem van de voorzitter beslissend.

De *uitspraak*, als regel openbaar, bevat een *overzicht van het gehouden onderzoek en de uitkomst daarvan* ⁴⁾.

Tevens deelt de marineraad aan de minister van marine mede, of naar het oordeel van de raad aanleiding bestaat maatregelen te nemen tegen een of meer der opvarenden van het betreffende oorlogsvaartuig, zo nodig met advies omtrent de te hunnen aanzien te volgen gedragslijn.

De uitspraken van de marineraad worden mede openbaar gemaakt door plaatsing in de staatscourant.

Is bij een ongeval zowel een oorlogsvaartuig als een in Nederland thuisbehorend schip betrokken, dan komt *eerst* de marineraad aan bod (dus ook als het oorlogsvaartuig zelf geen of nagenoeg geen schade bekam).

Voert het onderzoek de marineraad tot het vermoeden, dat het ongeval is veroorzaakt door een daad of nalatigheid van kapitein, stuurman, machinist of radiotelegrafist van het andere schip, dan stelt de marineraad (indien tenminste geen geheimhouding is vereist) de stukken in handen van de inspecteur-generaal voor de scheepvaart, waarna een eventuele procedure voor de raad voor de scheepvaart kan volgen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 24 september 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luit.-Generaal van der Kroon, Luit.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers en Commandeur Bakker (plv.).

Als kiezer niet voldaan aan de verplichting ingevolge de Kieswet.

De Krijgsraad had zich onbevoegd verklaard om te erkennen over de zaak van de beklagde. Het Hoog Militair Gerechtshof oordeelt dat de wetgever in die gevallen, waarin hij de bevoegdheid van de militaire rechter heeft willen uitsluiten, daarvan in de desbetreffende wettelijke bepaling in duidelijke bewoordingen uiting heeft gegeven, zoals in de artikelen 79 en 80 van de Inv.Wet en artikel 405 van de Invaliditeitswet.

(Inv.Wet art. 76; Kieswet art. X 7).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde West te 's-Gravenhage, appèllant, voor wie ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen H. W. K., geboren op 13 mei 1932, res.-sergeant, geïntimeerde,

Gezien: . . . enz.;

⁴⁾ Zie blz. 130.

Gezien het vonnis in eerste aanleg gewezen *);

Gehoord de beklagde, zo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem aangevoerd;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen;

Overwegende dat krachtens artikel 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, van 5 juli 1921, Staatsblad 841, de Militaire rechter kennis neemt van de strafbare feiten, begaan door militairen, behoudens de uitzonderingen bij de Wet gemaakt;

Overwegende, dat hieruit volgt, dat, wil enige wettelijke bepaling de aldus aan de militaire rechter algemeen toegekende bevoegdheid beperken, deze bedoeling uitdrukkelijk uit die bepaling moet blijken;

Overwegende, dat dan ook de wetgever in die gevallen waarin hij de bevoegdheid van de militaire rechter heeft willen uitsluiten, daarvan in de tekst van de desbetreffende wettelijke bepaling in duidelijke bewoordingen uiting heeft gegeven, zoals in de artikelen 79 en 80 van genoemde Invoeringswet en artikel 405 van de Invaliditeitswet;

Overwegende, dat deze bedoeling geenszins blijkt uit de tekst van artikel X 7 van de Kieswet en dat met name het in het tweede lid van dit artikel vervatte voorschrift kennelijk geen uitbreiding van de algemene bevoegdheid van de kantonrechter inhoudt, doch slechts een bijzondere regeling voor het aanhangig maken van een strafvervolgning terzake van de overtreding, omschreven in artikel X 8 van de Kieswet, in afwijking van de wijze waarop de overige delicten waarvan de kantonrechter kennis neemt bij deze aanhangig worden gemaakt;

Overwegende echter, dat uit niets blijkt dat de wetgever door het geven van deze bijzondere regeling heeft bedoeld om de aan de militaire rechter toegekende algemene bevoegdheid te beperken;

Overwegende dat aan beklagde is tenlastegelegd:

„dat hij, militair zijnde en als sergeant in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht op 13 juni 1956 te 's-Gravenhage bij gelegenheid van de op die dag gehouden stemming ter verkiezing van „de leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal, zich niet binnen „de voor die stemming bepaalde tijd heeft aangemeld bij het stembureau van het voor hem aangewezen stemdistrict in de gemeente „'s-Gravenhage, zulks terwijl hij volgens het door Burgemeester en „Wethouders dier gemeente bijgehouden kiezersregister bevoegd was „tot de keuze mede te werken”;

Overwegende dat uit een verklaring van werkelijke dienst dd. 4 april 1957, opgemaakt door de commandant 112 verbindingdienst

*) Vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 29 mei 1957, waarbij de Krijgsraad zich onbevoegd verklaarde om te erkennen over de zaak van beklagde op grond van artikel X 7 van de Kieswet, blijkens welk artikel de verdachte kiezer terecht moet staan voor de kantonrechter, binnen wiens kanton de gemeente gelegen is, in welker kiezersregister de kiezer was opgenomen, welke terechtzitting door de burgemeester aanhangig gemaakt moet worden. (Red.).

basis depot compagnie te Delft, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 30 september 1955 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij, toen hij als militair, te weten als sergeant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 13 juni 1956 te 's-Gravenhage, bij gelegenheid van de op die dag gehouden stemming ter verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zich niet bij enig stembureau in die gemeente heeft aangemeld;

dat hij omstreeks eind mei 1956 het adres, waarop hij in het bevolkingsregister der gemeente 's-Gravenhage was ingeschreven, heeft verlaten en elders is gaan wonen, van welke adreswijziging hij eerst na vorenbedoelde stemming, te weten op 27 juni 1956, aan het Bevolkingsregister heeft kennis gegeven;

B. dat hem nimmer een kaart, houdende een oproeping voor vorenbedoelde stemming, heeft bereikt;

C. dat hij niet op zijn oude adres heeft geïnformeerd of daar een dergelijke oproeping voor hem was bezorgd;

Overwegende, dat een verklaring, gedateerd 22 maart 1957, namens de Burgemeester van 's-Gravenhage afgegeven door het Hoofd van de Afdeling Bevolking, Verkiezingen en Burgerlijke Stand van die gemeente, zakelijk inhoudt dat blijkens van het stembureau terugontvangen uittreksel uit het Kiezersregister, H. W. K., geboren 13 mei 1932, bij gelegenheid van de op 13 juni 1956 gehouden stemming ter verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zich niet binnen de voor die stemming bepaalde tijd heeft aangemeld bij het Stembureau van het voor hem aangewezen stemdistrict en dat hem van een geldige reden van verhindering niet is gebleken;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van beklaagde slechts gebezigd voor zover onder A vermeld en bovenvermelde verklaring van de Burgemeester van 's-Gravenhage slechts gebezigd in verband met de inhoud van de verklaring van beklaagde — wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„Als kiezer niet voldoen aan de verplichting, opgelegd bij artikel 19 van de Kieswet”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen I 9 van de Kieswet juncto X 8 van de Kieswet;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2,

60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, D 1 van de Kieswet en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven bewezenverklaarde en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een geldboete van f 5 (subsidiair 2 dagen hechtenis — *Red.*)

NASCHRIFT.

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft, door bovenstaande uitspraak, de lijn doorgetrokken, welke men vindt in de beschikking van de Hoge Raad van 29 april 1947 (M.R.T. XL, blz. 420 v.) waarbij de Raad, in een (negatief) jurisdictiegeschil, met bijna gelijklopende overwegingen als thans door het H.M.G. gebezigd, de militaire rechter bevoegd achtte om kennis te nemen van een economisch delict.

Een ander voorbeeld dan het in de sententie genoemde artikel 405 Invaliditeitswet, van een uitdrukkelijke uitsluiting door de wetgever van de militaire rechter, vond men in artikel 12 van het Besluit Bijzondere Gerechtshoven (zie M.R.T. XXXIX, blz. 22/23) aanvangende met de woorden: „De bijzondere Gerechtshoven nemen, met uitsluiting „van eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter, in eersten „aanleg”

W. H. V.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 5 september 1957.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. N. J. v. d. Meij, B. Veldkamp, J. H. Prinsen en C. M. N. Kuiters.

Raadsman: Mr W. H. Vermeer, advocaat te Amsterdam.

Diefstal. Beklaagde, hofmeester, had twee flessen rum toebehorende aan de wijntoko der officieren, weggenomen en weggezet in een kast in de gamelle der officieren, alwaar die flessen later werden aangetroffen.

Het verweer dat geen sprake is van voltooide wegneming, vermits de beklagde de flessen met rum, toebehorende aan de gezamenlijke officieren aan boord, door ze in een kast in de gamelle der officieren te plaatsen, niet buiten de machtsfeer dier officieren had gebracht, verworpen, op grond van de ten deze door de Krijgsraad aangehangen contacts-theorie.

(W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. H. C. v. d. K., oud 29 jaren, ge-requireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad ge-diend hebbende als hofmeester der 1e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 19 augustus 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 februari 1957 aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” te Willemstad (Curaçao) met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen twee flessen rum, „toebehorende aan de wijntoko der officieren van die bodem, althans „aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde;

„of, zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht leiden:

„dat hij op of omstreeks 10 februari 1957 aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” te Willemstad (Curaçao) opzettelijk twee „flessen rum, toebehorende aan de wijntoko der officieren van die „bodem, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde, „de, welke flessen rum hij de vorige avond, althans enige tijd tevoren, aan „dek had gevonden en aldus, althans anders dan door misdrijf, onder „zich had, wederrechtelijk zich heeft toeëigend”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat J. H. C. v. d. K., oud 29 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij op 9 februari 1957 op het halfdek aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” te Willemstad te Curaçao, waar ter gelegenheid van een party een bar was opgetuigd twee aan de wijntoko der officieren aan boord van die bodem toebehorende flessen rum heeft weggenomen met de bedoeling om zich deze toe te eigenen, waartoe hij van niemand toestemming had gekregen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door F. Bonthond, sergeant-rechercheur, tevens onbezoldigd rijksveldwachter d.d. 8 april 1957 op ambtseed opgemaakt en getekend procesverbaal, houdende de daarin opgenomen verklaring van F. Polderman, oud 31 jaar, door deze te overstaan van relatant afgelegd en luidende, zakelijk gerelateerd:

dat hij sedert 1 februari 1957 is belast met het beheer van de wijntoko officieren aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”; dat aan boord van dat schip op 9 februari 1957 te Willemstad een ontvangst werd gegeven voor welke ontvangst hij een voorraad dranken o.a. rum heeft gereed gezet in een bar, welke was opgetuigd op het halfdek of op de kampanje; dat van der K. enkele keren is ingedeeld bij het barpersoneel op het halfdek; dat hij aan het eind van elke ontvangst het restant dranken opnam; dat niet viel te constateren of van de hoeveelheid gebruikte drank gestolen was; dat hij niemand toestemming heeft gegeven om van die dranken, toebehorende aan de wijntoko der officieren aan boord van die bodem hoeveelheden weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met bekaagdes schuld eraan, hetgeen hem primair is te laste gelegd;

Overwegende, dat de verdediger van beklaagde ten processe als verweer heeft gevoerd:

1e. dat de wijntoko der officieren niet als eigenaar der twee flessen rum kan worden beschouwd, aangezien de wijntoko der officieren niet onder de juridische structuur van rechtspersoon in de een of andere vorm is te brengen, weshalve dat deel der telastelegging luidende: „aan de wijntoko der officieren van die bodem, althans” niet bewezen behoort te worden verklaard;

2e. dat beklaagde de twee flessen rum naar een kast in de gamelle der officieren aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” heeft gebracht en dus die flessen rum niet uit de machtsfeer van de eigenaar t.w. „de gezamenlijke officieren aan boord” heeft gebracht, zodat er dus van een voltooide wegnemingshandeling geen sprake is;

Overwegende, te dien aanzien:

1e. wat het verweer onder 1e betreft dat het inderdaad geen betoog behoort, de de wijntoko der officieren aan boord van Hr. Ms. oorlogschepen en bij de inrichtingen der zeemacht niet als rechtspersoon in het rechtsverkeer deelneemt, doch met die uitdrukking reeds van oudsher in de marinespreektaal wordt bedoeld „de gezamenlijke officieren aan boord van een oorlogsschip of bij een inrichting der zeemacht” en de gewraakte uitdrukking naar het oordeel van de krijgsraad wel als *feitelijke* omschrijving van het in de marinespreektaal bedoelde begrip kan worden aangeduid, temeer, daar de krijgsraad uit de telastegelegde alternatieven op dit punt geen keuze behoeft te doen, daar zij elkaar niet uitsluiten;

2e. wat het verweer onder 2e betreft, dat in het algemeen bij een telaste gelegde diefstal de wegnemingshandeling voltooid wordt genoemd, wanneer de beklaagde het goed met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft aangeraakt of verplaatst (contactstheorie), doch inderdaad bij gevallen, waarin het gaat om een keuze uit de alternatieven „mededaderschap bij diefstal” of „begunstiging van diefstal” de jurisprudentie, indien zij beslist tot mededaderschap, de wegnemingshandeling wel doet voortduren totdat het goed uit de machtsfeer van de eigenaar is gebracht (ablationstheorie of zelfs wel totdat de daders het goed voor hen in veiligheid hebben gebracht (apprehensionstheorie), doch waar het hier gaat om een eenvoudige diefstal sec, de krijgsraad van oordeel is, dat met toepassing van de contactstheorie de wegnemingshandeling in casu voltooid was;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Diefstal”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen passend is; . . . enz. (*Red.*).

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 31 oktober 1957.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. N. J. v. d. Mey, W. Beets, J. H. Prinsen en C. M. N. Kuiters.
Raadsman: Mr L. C. Tas.

(Principiële) ongehoorzaamheid. „Jehova-getuige”.

Beklaagde wil geen beroep op de dienstweigeringswet doen aangezien hij, als bedienaar des Woords, aanspraak heeft op vrijstelling van dienstplicht. Nu echter zijn beroep op de dienstplichtwet in hoogste ressort (Raad van State) is afgewezen, is hij in een overmachtspositie geraakt. Door een beroep op de dienstweigeringswet zou hij bij een andere tak van staatsdienst tewerkgesteld worden en dan, wanneer hij tijdens die tewerkstelling geroepen zou worden, Gods Woord elders te verkondigen, rechtens gebonden zijn aan de plaats dier werkzaamheden.

Krijgsraad: verwerpt het beroep op overmacht. Beklaagde heeft de keus om in een staatsbedrijf tewerk gesteld te worden (waar hij, desnodig, rechtens niet doch feitelijk wel de vrijheid had om Gods Woord elders te verkondigen) verworpen en, door dienstweigerings te plegen, de gevangenisstraf gekozen en zich daardoor rechtens en feitelijk in de onmogelijkheid gesteld aan een eventuele roeping gevolg te geven.

(W.M.Sr. art. 114; Dienstpl.w. art. 18; Dienstweiger.w. art. 2).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
 TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen N. v. R., oud 21 jaren, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als zeemilicien-marinier der 3e klasse;

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 14 oktober 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 3 augustus 1957, in tijd van oorlog, toen „hij als dienstplichtige der zeemacht in werkelijke dienst (zeemilicien „marinier der 3e klasse) zich bevond in de röntgenafdeling van het „Marine Opkomst Centrum Voorschoten te Voorschoten, zulks in „verband met een door hem te ondergaan geneeskundig onderzoek „(waaronder een röntgen-onderzoek) waaraan hij als militair der zee- „macht verplicht was zich te onderwerpen, en het Hoofd Opkomst „bij dat Centrum, luitenant ter zee der 1e klasse KMR A. Blankestijn, „hem met betrekking tot dat röntgenonderzoek de order gaf zich daar- „toe gereed te maken, zeggende tot hem, daarbij hem een röntgen- „toestel aanduidende: „Trek de kleren van je bovenlichaam uit en ga „„,daarna achter dat toestel zitten”, althans woorden bezigende van

„dergelijke bevelende strekking, opzettelijk daarop die officier op die „order heeft geantwoord: „Het spijt mij wel, maar dat doe ik niet”, althans woorden van dergelijke weigerende strekking bezigende, en zich „noch aan zijn bovenlichaam heeft ontkleed noch achter dat röntgen-toestel is gaan zitten”;

Gezien: . . . enz.;

Post alia (na bewezenverklaring):

Overwegende, dat de raadsman van beklagde, namens deze, ten processe het volgende verweer heeft gevoerd:

dat beklagde, die Jehova-getuige is, geen beroep op de Dienstweigeringswet heeft gedaan en nog niet wil doen, omdat hij vermeent op grond van de Dienstplichtwet, als zijnde bedienaar des Woords, aanspraak op vrijstelling van de militaire dienst te hebben; dat toen zijn beroep terzake op de Dienstplichtwet niet werd ingewilligd en in hoogste ressort door de Raad van State werd afgewezen, hij in een overmachtspositie kwam te verkeren;

dat immers, vrij van alle dienstplicht, wanneer ook hij wordt geroepen om waar ook Gods Woord aan de wereld te verkondigen, hij vrij is om die roeping te volgen, vrij als hij is om zijn beroep als stratenmaker — ook hij moet, evenals Paulus, door handenarbeid in zijn levensonderhoud voorzien — in de steek te laten;

dat wanneer hij een beroep op de Dienstweigeringswet doet, hij in een Staatsbedrijf te werk zal worden gesteld, in casu bij de Postcheque- en girodienst te 's-Gravenhage, hetgeen voor hem, lijdende aan streekgebondenheid, zeer aantrekkelijk zou zijn, blijvende hij dan immers in de buurt van zijn geboorte- en woonplaats Zoetermeer;

dat hoe aantrekkelijk het vorenstaande voor hem ook moge zijn, hij dit op grond van zijn geweten niet kan aanvaarden, omdat wanneer hij tijdens die tewerkstelling wordt geroepen om Gods Woord elders te verkondigen, hij die roeping niet kan volgen, omdat hij dan rechtens gebonden is aan de plaats, waar hij zijn handenarbeid moet verrichten;

Overwegende dat dit verweer op overmacht faalt;

dat toch beklagde de keus had om in een Staatsbedrijf te werk te worden gesteld en dan rechtens niet, doch feitelijk wel in de mogelijkheid verkeert om wanneer hij eventueel geroepen wordt om elders Gods Woord te verkondigen om aan die oproeping gevolg te geven;

dat beklagde door dienstweigerering te plegen in voornoemd dilemma de gevangenisstraf kiest en zich daardoor rechtens *en* feitelijk in de onmogelijkheid stelt om aan zijn eventuele roeping gevolg te geven, dus, ook van zijn gezichtspunt uit geredeneerd, van twee kwaden niet het minst kwade, doch het meest kwade heeft gekozen;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, in tijd van oorlog gepleegd”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van twee jaar en drie maanden passend is, terwijl de tijd door hem sinds 3 augustus 1957 in voorarrest door-

gebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

Overwegende, dat beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst niet gepaard hoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; . . . enz. (*Red.*).

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 31 oktober 1957.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. N. J. v. d. Mey, W. Beets, J. H. Prinsen, C. M. N. Kuiters.

Raadsman: Dr Mr H. van Zanten.

Zonder voorzien te zijn van een jachtacte zich met een geweer in het veld bevonden.

Het verweer dat (althoewel een windbuks onder het begrip „geweer” wordt geacht te vallen) de windbuks, waarmede beklagde zich in het veld bevond, niet geschikt zou zijn om zelfs maar een dier ter grootte van een rat te bemachtigen, verworpen, aangezien de Krijgsraad alle vertrouwen heeft in de verbalisant, die als jachtopziener geen proces-verbaal zou hebben opgemaakt als beklagde slechts een stuk speelgoed bij zich gehad zou hebben.

Jachtwet art. 23).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal bij de Krijgsraad, tegen T. B., oud 21 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad geëind hebbende als hofmeester der 1e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 14 oktober 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 24 december 1956 omstreeks 10.45 uur „in de gemeente Rheden te Rheden zonder voorzien te zijn van een „jachtakte zich met een geweer heeft bevonden in het veld, gelegen „ten zuidoosten van de Lange Juffer en de Burgemeester Bloemers- „weg, terwijl hij niet uit andere hoofde tot het gebruik van het geweer „ter plaatse gerechtigd was;

„2e. dat hij op of omstreeks 24 december 1956 omstreeks 10.45 uur „in de gemeente Rheden te Rheden zonder daartoe gerechtigd te zijn „zich heeft bevonden op een perceel grond, gelegen ten zuidoosten van „de Lange Juffer en de Burgemeester Bloemersweg, toebehorende aan „de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten althans aan een „ander of aan anderen dan aan hem, beklagde, waarvan de toegang op „een voor hem blijkbaar wijze door de rechthebbende(n) was verboden

„door middel van aldaar geplaatste borden met het opschrift: „Verboden
 „„Toegang, artikel 461 Wetboek van Strafrecht”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat Tj. B., oud 21 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij op 24 december 1956 omstreeks 10.45 uur in de gemeente Rheden te Rheden zich heeft bevonden:

a. met een geweer, zonder voorzien te zijn van een jachtakte in het veld;

b. zonder daartoe gerechtigd te zijn op een perceel grond,

c. gelegen ten zuidoosten van de Lange Juffer en de Burgemeester Bloemersweg,

d. terwijl hij niet uit andere hoofde tot het gebruik van het geweer ter plaatse gerechtigd was,

e. welk perceel grond hem niet toebehoorde; dat hij de borden bij de toegangswegen en paden tot deze grond niet heeft zien staan en er trouwens ook niet op heeft gelet;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door B. Enkhof, jachtopziener, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, d.d. 30 december 1956 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende:

1e. de verklaring van relatant:

a. dat op 24 december 1956 omstreeks 10.45 uur hij in het veld, gelegen ten zuidoosten van de Lange Juffer en de Burgemeester Bloemersweg te Rheden een persoon aantrof, die later genaamd bleek te zijn Tj. B.;

b. die een geweer (luchtbuks, merk B.S.F. cal. 4.5 mm.) bij zich droeg; dat hij van deze vorderde hem ter inzage te verstrekken een te diens name staande geldige jachtakte, alsmede een schriftelijke en gedagtekende vergunning, waaruit kon blijken, dat deze ter plaatse gerechtigd was te jagen; dat deze aan zijn vordering niet voldeed; dat hem bij een door hem ingesteld onderzoek bleek, dat aan Tj. B. geen jachtakte was uitgereikt;

c. dat de toegang tot deze grond, die in eigendom toebehoort aan de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten in Nederland, voor een ieder verboden is verklaard, hetgeen kenbaar is gemaakt door het plaatsen van borden met het duidelijk leesbare opschrift „Verboden „Toegang. Art 461 Wetboek van Strafrecht” bij alle toegangswegen en paden tot bedoelde grond;

2e. de daarin opgenomen verklaring van D. Brinksma, oud 56 jaar, door deze te overstaan van relatant afgelegd en luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij als hoofdopzichter in dienst is bij de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten in Nederland en als zodanig optreedt als gemachtigde voor genoemde vereniging; dat hij aan Tj. B. noch schriftelijk noch mondeling toestemming heeft gegeven om zich op de gronden toebehorende aan die vereniging te mogen ophouden;

Overwegende, dat door de inhoud der verklaring van beklagde

aanhef en onder a, c, en d en de inhoud van voornoemd proces-verbaal onder 1e en onder a en b wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen de beklaagde onder 1e en door de inhoud der verklaring van beklaagde aanhef en onder b, c en e en de inhoud van voornoemd proces-verbaal onder 1e en onder a en c en onder 2e, hetgeen hem onder 2e is te laste gelegd, telkens met zijn schuld eraan;

Overwegende, dat de raadsman van beklaagde namens deze het verweer heeft gevoerd, dat het onder 1e te laste gelegde niet strafbaar is, omdat wel is waar door de Hoge Raad is uitgemaakt, dat een windbuks onder het begrip geweer in de zin van artikel 23 der Jachtwet valt, kunnende immers daarmee wild worden bemachtigd, doch zulks in casu in feite niet opgaat, omdat, wanneer een wapendeskundige terzake zou worden geraadpleegd, deze zou moeten verklaren, dat met een windbuks van het kaliber als door beklaagde gebruikt, hoogstens kleine vogels, maar niet een stuk wild al was het maar ter grootte van een rat zou kunnen worden bemachtigd;

Overwegende, ten aanzien van dat verweer, dat de vraag of met een windbuks van het kaliber als de onderhavige al of niet wild kan worden bemachtigd, niet ter beantwoording staat aan de wapendeskundige, maar aan een jager en dat de krijgsraad voorts alle vertrouwen heeft in de verbalisant van beklaagde, die als *jachttopziener* geen proces-verbaal tegen beklaagde zou hebben opgemaakt, als deze zich slechts met een stuk speelgoed in het betreffende jachtgebied had bevonden, zijnde voorts beklaagde ook overigens niet uit andere hoofde tot het gebruik van het *geweer* ter plaatse gerechtigd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

- 1e. „Overtreding van het bij artikel 23 eerste lid van de Jachtwet „bepaalde”;
- 2e. „Zonder daartoe gerechtigd te zijn zich bevinden op eens anders „grond, waarvan de toegang op een voor hem blijkbare wijze „door een rechthebbende is verboden”;

Overwegende, dat gelet op de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden, waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklaagde, terzake van het onder 1e genoemde feit een geldboete ad *f* 45 subsidiair negen dagen hechtenis en terzake van het onder 2e genoemde feit een geldboete ad *f* 15 subsidiair 3 dagen hechtenis passend is; . . . enz. *Red.*)

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 7 maart 1957.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Luitenant-Kolonel K. Timmerman.

Raadsman: 2e Luit. J. N. Laan.

Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, buiten dienst gepleegd

(een drietal soldaten had, in een café, een sergeant omringd, hem geduwd en gestompt en hem belet, zich te verwijderen). Niettegenstaande gezamenlijk plegen niet de qualificatie „muitelij” gebezigd.

(W.M.Sr. art. 119, 120, 121).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. G. H., geboren 23 juni 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 27 oktober 1956 te Ter Apel, in elk geval in Nederland, tezamen en in vereniging met de soldaten Müter en Arends, althans alleen, opzettelijk zijn meerdere de sergeant Fakkeldij heeft gestompt, geslagen of heeft geduwd dan wel opzettelijk die sergeant van zijn vrijheid van handelen heeft beroofd door, toen deze zich uit een café wilde verwijderen, opzettelijk met genoemde Müter en Arends dicht om die sergeant heen te gaan staan en hem de vrije doortocht te beletten en te belemmeren”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij zich op 27 oktober 1956, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, te omstreeks 23.45 uur in het café Hogendoorn te Ter Apel bevond; dat in dat café de soldaat 1ste klasse Müter en de soldaat Arends en de hem bekende burgers Buurman en de Vries bij hem waren; dat op genoemd tijdstip een sergeant van de Koninklijke Landmacht, gekleed in uniform, voorzien van de rangonderscheidingstekenen van sergeant, het café binnenkwam; dat hij, beklaagde en de hiervoor genoemde personen, direct nadat zij die sergeant zagen binnenkomen, met elkaar overlegden wat ze met die sergeant zouden doen en besloten die sergeant zo te sarren, dat deze zou gaan slaan; dat hij, beklaagde, daarop tezamen met Müter, Arends, Buurman en de Vries naar die sergeant is gelopen toen deze bij de tapkast stond en toen met z'n allen dicht om hem heen zijn gaan staan; dat hij, beklaagde, samen met die andere genoemde personen de sergeant daarbij enige duwen en porren met de elleboog gaf met de bedoeling, dat de sergeant zich kwaad zou maken; dat hij, beklaagde, met Müter, Arends, Buurman en de Vries zo dicht om de sergeant heen zijn gaan staan, dat het de sergeant niet gelukte zich uit het café te verwijderen toen hij dit wilde doen;

Overwegende, dat Wilhelmus Frederikus Fakkeldij, beroeps-sergeant, in zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 27 oktober 1956 te omstreeks 23.45 uur, gekleed in de uniform van de Koninklijke Landmacht, voorzien van de onderscheidingstekenen van sergeant, in het café Hogendoorn te Ter Apel

bij de tapkast bevond; dat er direct nadat hij daar een bestelling had gedaan, drie militairen, waaronder een soldaat 1ste klasse en twee burgers om hem heen kwamen staan; dat een van die burgers hem zeide zijn, getuige's, pet te willen passen en toen die van zijn, getuige's, hoofd aftrok; dat daarna diezelfde burger hem beledigend, spottend toevoegde: „soldaten-afknijper” en wel zo, dat iedere bezoeker in het café dit kon horen; dat hij door eerderbedoelde militairen en burgers daarna van alle kanten werd gestompt, geduwd en met de ellebogen gepord; dat al die personen daaraan meededen; dat hij zich zo snel mogelijk uit het café wilde verwijderen; dat de drie militairen en de burgers echter zo dicht om hem heen stonden, dat zij hem een vrije doortocht beletten;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 27 oktober 1956 te Ter Apel, tezamen en in vereniging met de soldaten Müter en Arends, opzettelijk zijn meerdere de sergeant Fakkeldij heeft gestompt en heeft geduwd en opzettelijk die sergeant van zijn vrijheid van handelen heeft beroofd door, toen deze zich uit een café wilde verwijderen opzettelijk met genoemde Müter en Arends dicht om die sergeant heen te gaan staan en hem de vrije doortocht te beletten en te belemmeren;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Feitelijke insubordinatie, in tijd van oorlog, buiten dienst gepleegd”; voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120 junctis artikelen 117 en 121 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende met betrekking tot deze qualificatie, dat weliswaar feitelijke insubordinatie gepleegd door twee of meer verenigde militairen (gelijk in casu) krachtens artikel 119 van het Wetboek van Militair Strafrecht, in het algemeen moet worden gequalificeerd als munitie, doch dat de wetgever onafhankelijk hiervan in artikel 120 aanhef en sub 1e van dat Wetboek de feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog onder een zwaardere strafpositie heeft gebracht, daarbij in het midden latend of dit feit in tijd van oorlog al dan niet door twee of meer verenigde militairen is begaan, weshalve het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als hierboven aangegeven, en niet als munitie;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden, waarvan twee maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren — *Red.*]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 24 april 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Mr L. C. v. d. Tas.

(Principiële) opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding: weigeren de militaire uniform aan te trekken. 2½ jaar gevangenisstraf en ontslag zonder ontzetting.

(W.M.Sr. art. 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen N. P., geboren 24 januari 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot voor „Discipline „Nieuwersluis” te Loenen, aldaar op 5 januari 1957, in „tijd van oorlog, toen de sergeant der eerste klasse A. G. de Otter hem „had bevolen een militair uniform aan te trekken heeft geweigerd, „althans opzettelijk heeft nagelaten, aan dit bevel te gehoorzamen, „zeggende: „dat weiger ik” en vervolgens, nadat genoemde sergeant „hem er op had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar „feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou „kunnen komen, opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, „zeggende: „Ik kan het niet aantrekken” en het uniform niet heeft „aangetrokken”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in militaire dienst was als dienstplichtig soldaat bij het Depot voor Discipline te Nieuwersluis, gemeente Loenen, aldaar op 5 januari 1957 van de sergeant 1e klasse A. G. de Otter het bevel heeft ontvangen een militair uniform aan te trekken; dat hij geweigerd heeft aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende: „Dat weiger ik” en het uniform niet heeft aangetrokken; dat hij, nadat genoemde sergeant hem er op had gewezen, dat hij zich aldus schuldig maakte aan een strafbaar feit en daarvoor met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en het uniform niet heeft aangetrokken, zeggende: „Ik kan het niet aantrekken”;

Overwegende, dat een rapport dd. 5 januari 1957, opgemaakt door Albertus Gerardus de Otter, sergeant der eerste klasse, zakelijk inhoudt als verklaring van rapporteur:

dat hij op 5 januari 1957, in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis, gemeente Loenen, aan de dienstplichtig soldaat N. P. heeft gelast een militair uniform aan te trekken; dat deze heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen en het uniform niet heeft aangetrokken, zeggende: „Dat weiger ik”; dat hij, rapporteur, hem er toen op heeft

gewezen, dat hij zich aldus schuldig maakte aan een strafbaar feit en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat genoemde soldaat niettemin in zijn ongehoorzaamheid volhardde en het uniform niet aantrok, zeggende: „Ik kan het niet aantrekken”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, waar-, bij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, na-, dat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft ge-, wezen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch tevens niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat beklagde zich sedert 5 januari 1957 in arrest bevindt en de aard en de omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar en zes maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 5 januari 1957; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 24 april 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Mr L. C. van der Tas.

(Principiële) dienstweigering: weigering de militaire uniform aan te trekken. 2½ jaar gevangenisstraf en ontslag zonder ontzetting.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. d. N., geboren 15 oktober 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 9 november 1956, in tijd „van oorlog, te Amsterdam, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft „nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de waarnemend com- „mandant van de 1e Compagnie van het Regiment Intendance Troe- „pen, de 1e luitenant Th. W. van den Boogaard, bij welk regiment hij, „beklaagde, was ingelijfd, gegeven dienstbevel om een militair uniform „aan te trekken, hebbende hij, beklaagde, ten tijde en ter plaatse „voormeld, instede van aan opgemeld bevel gevolg te geven opzettelijk „het militaire uniform niet aangetrokken onder het uiten van de woor- „den: „Dat doe ik niet om principiële redenen”, althans woorden van „een dergelijke strekking”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 13 november 1956, opgemaakt door de Commandant 1e Compagnie Regiment Intendance Troepen te Amsterdam, blijkt, dat beklaagde op voormeld tijdstip sedert 9 november 1956 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 9 november 1956 in Amsterdam in het kamp Zeeburg, na door de 1e luitenant Th. W. van den Boogaard ingelijfd te zijn bij het Regiment Intendance Troepen, heeft geweigerd te gehoorzamen aan een door deze luitenant gegeven dienstbevel om een militair uniform aan te trekken; dat hij dit uniform niet heeft aangetrokken, daarbij zeggende dat hij dit niet kon doen om principiële redenen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is telastegelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 9 november 1956 in voorlopig arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire dienst te blijven, doch niet

tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar en zes maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 9 november 1956; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 15 mei 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor R. P. Pieters en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Mr W. G. Koster.

Aan een korporaal, die in toestand van dronkenschap verkeert, opdracht gegeven in het brigadegebouw te blijven. Tot tweemaal toe heeft de korporaal zich verwijderd, waarna hij in een cel werd opgesloten.

De Krijgsraad acht het ten laste gelegde bewezen, met uitzondering telkens van het woord „opzettelijk”. Eigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp; terugverwijzing naar de commanderende officier.

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. W. H., geboren 26 januari 1926, beroepskorporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als korporaal-kok bij de Koninklijke Landmacht, „op 7 april 1957 te Putte, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen „aan de hem alstoen en aldaar in het Brigadegebouw der Koninklijke „Marechaussee, achtereenvolgens door de wachtmeester J. van der „Hoorn en de Opperwachtmeester H. Wijnen gegeven bevelen inhoudende, dat hij het Brigadegebouw der Koninklijke Marechaussee „aldaar niet mocht verlaten, hebbende hij zich toch in strijd met deze „opdrachten, opzettelijk tot tweemaal toe naar Putte begeven, de „laatste maal door een raam open te schuiven en daardoor naar buiten „te klimmen”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 10 april 1957, opgemaakt door de Commandant District Bergen op Zoom Koninklijke Marechaussee te Bergen op Zoom, blijkt, dat beklaagde sedert 17 september 1946 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepskorporaal-kok van de Koninklijke Landmacht, als zodanig ingedeeld bij de Brigade

Ossendrecht van de Koninklijke Marechaussee te Putte, op zondag 7 april 1957, door de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee van der Hoorn dronken uit een café is gehaald, waar hij een 15 à 18 tal biertjes had gedronken en overgebracht naar het Brigadegebouw der Koninklijke Marechaussee van genoemde brigade te Putte; dat hij nog weet, dat hij later op die dag op een gegeven moment weer met een jeep is teruggevoerd naar de marechausseebrigade waar hij toen in een cel is opgesloten;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 8 april 1957 opgemaakt en gesloten door Simon van der Giessen, adjudant-onder-officier der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Ossendrecht, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Jacobus v. d. Hoorn, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee: dat hij op 7 april 1957 omstreeks 20.15 uur in opdracht van verbalisant zich naar het café Hollands Hof te Putte-Kapelle (België) heeft begeven, alwaar hij de korporaal H. aantrof; dat hij genoemde korporaal, die onder de invloed van sterke drank verkeerde gelastte hem te vergezellen naar de Brigade van de Koninklijke Marechaussee te Putte, aan welke opdracht H. voldeed; dat hij, aangekomen op deze Brigade, H. de beslissing mededeelde van verbalisant, dat H. het brigadegebouw niet meer mocht verlaten die avond, door H. te zeggen: „De adjudant heeft bepaald, dat je vanavond de Brigade niet meer „mag verlaten”; dat hij hierna teruggekeerd is naar de doorlaatpost Putte; dat hij omstreeks 22.15 uur die dag zag dat korporaal H. zich wederom te Putte bevond;

Herman Wijnen, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee: dat hem op 7 april 1957 omstreeks 21.15 uur werd medegedeeld dat de korporaal-kok H. het brigadegebouw van de brigade Koninklijke Marechaussee te Putte had verlaten; dat hij, daar hij vermoedde dat H. de Putseweg te Putte was opgegaan, zich daar onmiddellijk heen heeft begeven; dat hij deze korporaal op vermelde Putseweg aantrof; dat hij H. daarna overgebracht heeft naar vermeld brigadegebouw; dat hij H. een dienstbevel gaf van de volgende inhoud: „H., ik „geef je opdracht op de kamer te blijven, dit is een dienstbevel en bij „niet opvolgen daarvan, maak je je schuldig aan een ernstig misdrijf”; dat hij zich na ongeveer 10 minuten wederom begaf naar de slaapkamer van H., waarna hij zag dat H. verdwenen was; dat de wachtmeester van der Hoorn omstreeks 22.15 uur die dag hem mededeelde dat hij de korporaal H. te Putte had aangetroffen; dat kort hierop de korporaal wederom naar de Brigade is overgebracht, waarna H. is ingesloten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten dat hij, dienende als korporaal-kok bij de Koninklijke Landmacht, op 7 april 1957 te Putte heeft nagelaten te gehoorzamen aan de hem alstoen en aldaar in het Brigadegebouw der Koninklijke Marechaussee achtereenvolgens door de wachtmeester J. van der Hoorn en de opper-

wachtmeester H Wijnen gegeven bevelen inhoudende dat hij het Brigadegebouw der Koninklijke Marechaussee aldaar niet mocht verlaten, hebbende hij zich toch in strijd met deze opdrachten tot tweemaal toe naar Putte begeven;

Overwegende, dat het aldus bewezene niet oplevert een feit voorzien en strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling;

Overwegende, dat het bewezene echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 2 onder 1e van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van die Wet onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad achtte geen „opzettelijke” ongehoorzaamheid aanwezig, vermoedelijk omdat beklaagde dronken was. De vraag rijst of, als beklaagde niet dronken geweest was, het gepleegde opzettelijke ongehoorzaamheid zou hebben opgeleverd en of niet veeleer sprake was van een afwezigheidsdelict. Men zie het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 29 juni 1949 (MR.T. XLII, blz. 643 m.n. W.H.V.) en de sententie van het H.M.G. van 11 mei 1948 (M.R.T. XLIV, blz. 32 m.n. W.H.V.).

W.H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 29 mei 1957

President: Majoor Mr D. J. R. Buisman; *Leden:* Lt.-Kol. A. J. J. H. van Dilst en Lt.-Kol. C. P. W. J. Hafkemeijer.
Raadsvrouwe: Mevrouw Mr R. E. Andringa.

„Joy-riding” (een geparkeerd staande auto weggenomen, de contactdraden verbonden en de auto in een andere plaats geabandonneerd) en desertie.

(W.M.Sr. art. 98; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. M. C. v. R., geboren 27 november 1936, dpl. soldaat, beklaagde,
Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde na voeging der afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 929e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal der Koninklijke Landmacht, „op of omstreeks 12 maart 1957 opzettelijk wederrechtelijk een aan „A. van Essen toebehorend motorrijtuig, personenauto Opel-Kapitän „RK 37-56 deels als bestuurder, deels als medepassagier heeft ge- „bruikt op diverse voor het openbaar verkeer openstaande wegen ge- „legen tussen de Lier en den Hoorn, gemeente Schipluiden, met name „op de Prinses Irenestraat en de Prins Bernhardstraat te De Lier, de „Rijksweg de Lier-den Hoorn en de Hof van Delftstraat te den Hoorn;

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 929e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal der Koninklijke Landmacht te „De Lier, aldaar op 10 april 1957 niet van avondpermissie bij zijn „voormeld onderdeel is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk „ongeoorloofd en onafgebroken langer dan vier dagen afwezig is ge- „bleven, tot hij op 26 april 1957 te Voorschoten werd aangehouden „door de Koninklijke Marechaussee en op 27 april 1957 naar zijn „onderdeel werd teruggebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 929e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te De Lier, op 12 maart 1957 omstreeks 1.00 uur in gezelschap van de soldaat J. L. van hetzelfde onderdeel in de Prinses Irenestraat te de Lier een aldaar geparkeerde personenauto Opel Kapitän, naar later bleek gekentekend RK 37-56, waarvan hij wist dat deze auto noch aan hem noch aan L. toebehoorde, heeft weggenomen en vervolgens in die auto eerst een eindweegs als medepassagier, daarna een eindweegs als bestuurder en tenslotte weer een eind als medepassagier daarin heeft gereden langs diverse voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen in de Lier en den Hoorn, gemeente Schipluiden, met name op de Prinses Irenestraat en de Prins Bernhardstraat te De Lier de Rijksweg en de Lier-den Hoorn en de Hof van Delftstraat te Den Hoorn; dat hij tijdens het bovenstaande wist, dat noch hij noch L. op enigerlei wijze gerechtigd was om die auto, die later bleek toe te behoren aan A. van Essen, te gebruiken in voege als voormeld;

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 929e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te De Lier, aldaar op 10 april 1957 niet van avondpermissie bij voornoemd onderdeel is teruggekeerd, doch daarvan eigendunkelijk sindsdien willens en wetens zonder toestemming en onafgebroken afwezig is gebleven, totdat hij op 26 april 1957 door de Koninklijke Marechaussee te Voorschoten is aangehouden, waarna hij op 27 april 1957 door de Koninklijke Marechaussee naar zijn voornoemd onderdeel is teruggebracht;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 1 april 1957

opgemaakt en gesloten door Bernardus Gerardus Oostrom, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Hoek van Holland, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Jacobus L.:

dat hij op 12 maart 1957 omstreeks 01.00 uur in een straat in de Lier een auto geparkeerd zag staan; dat hij aan van R. voorstelde om met die auto te gaan rijden; dat een achterportier niet afgesloten was, zodat zij in de auto konden komen; dat hij daarna achter het stuur ging zitten; dat van R. toen naast hem ging zitten en enige draden achter het dashboard vandaan trok; dat hij even later de auto kon starten; dat hij de eerste straat links inreed en aan het einde van die straat weer linksaf; dat hij toen met de voorzijde van de door hem bestuurde wagen tegen de voorzijde van een daar geparkeerd staande vrachtauto reed; dat van R. nu achter het stuur ging zitten en hij naast van R.; dat zij daarna enkele straten in de Lier doorreden en op de weg van de Lier naar den Hoorn kwamen; dat even buiten de Lier hij achter het stuur ging zitten en van R. weer achter in de wagen; dat zij verder reden in de richting den Hoorn; dat hij bij een brug moest terugschakelen en de motor afsloeg; dat van R. en hij toen besloten de auto ter plaatse in den Hoorn te laten staan; dat zij te voet naar de Lier teruggingen; dat hij van de eigenaar van die auto geen toestemming had deze te gebruiken;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 23 maart 1957 opgemaakt en gesloten door Izaak Warnaar, wachtmeester der Rijks-politie 1e klasse tevens onbezoldigd rijksveldwachter behorende tot de Groep de Lier, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Adriaan van Essen:

dat hij eigenaar en houder is van een vierwielig motorrijtuig merk Opel Kapitän, gekentekend RK 37-56; dat hij dit voertuig op 11 maart 1957 geparkeerd heeft voor zijn woning aan de Prinses Irenestraat te De Lier; dat de auto om 23.00 uur die dag nog voor zijn woning stond; dat hij toen hij de volgende dag omstreeks 8.00 uur met zijn auto naar de garage wilde rijden, tot de ontdekking kwam dat deze auto ter plaatse verdwenen was; dat hij aan niemand toestemming gegeven heeft zijn auto weg te nemen en toe te eigenen, noch om deze op een weg te gebruiken;

Overwegende, dat blijkens eerdergenoemde Justitiële Verklaring beklaagde van 10 april 1957 tot 27 april 1957 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel, 929e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal gelegerd in de Lier;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 27 april 1957 opgemaakt en gesloten door Izaak Jan Balk, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Valkenburg, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat hij op 26 april 1957 te omstreeks 22.30 uur in perceel Burgemeester Vernedepark 12 te Voorschoten heeft aangehouden een per-

soon die door hem naar diens naam gevraagd, opgaf te zijn genaamd: H. M. C. van R., geboren op 27 november 1936 te Waalre;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend „motorrijtuig op een weg gebruiken”;
 2. „desertie in tijd van oorlog gepleegd”;
- voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 37 van de Wegenverkeerswet,
2. artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 6 maanden (met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 20 maart 1957—6 april 1957 en vanaf 27 april 1957) waarvan twee maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren — *Red.*).

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 3 juli 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. v. Dongen.

Raadsman: Dr Mr H. van Zanten.

Na het veroorzaken van een aanrijding (met een militaire truck achteruitrijdende tegen een geparkeerde personenauto aangereiden) zich verwijderd zonder dat zijn identiteit behoorlijk kon worden vastgesteld. In de kazerne gekomen, enkele verfsplinters van de truck geveegd. 5 dagen gevangenisstraf.

(W.V.W. art. 30).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. v. d. B., geboren 1 februari 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 938e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie der Koninklijke Landmacht, op 4 april „1957 te circa 8.30 uur te 's-Gravenhage, als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig D.A.F. YA 314 (3-tonner), gekentekend „KL 06-28, na op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de „Louise Henriëttestraat bij het achteruitrijden een aanrijding te hebben „veroorzaakt met een aldaar geparkeerd vierwielig motorrijtuig Ford

„Taurus RX 71-74, toebehorende aan H. P. Gerritzen, die zich niet „in de door hem, beklaagde, bestuurde D.A.F. bevond, waarbij de „linkerkoplamp van genoemde Ford werd vernield, de sierrand ge- „deukt en beschadigd en de mistklep afbrak, alsook verfschade ont- „stond, althans genoemde Ford werd beschadigd, is weggereden, voor- „dat de identiteit van zijn persoon en van het door hem bestuurde „motorrijtuig behoorlijk was kunnen worden vastgesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 938e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te 's-Gravenhage, op 4 april 1957 omstreeks 08.30 uur te 's-Gravenhage, als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, DAF, drie-tonner, YA 314, gekentekend KL 06-28, reed op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Louise Henriëttestraat; dat die straat op een gegeven ogenblik bleek dood te lopen, waarna hij met het door hem bestuurde motorrijtuig in diezelfde straat achteruit is gereden; dat hij bij dit achteruitrijden glasgerinkel achter zijn wagen hoorde, naar aanleiding waarvan hij toen onmiddellijk is gestopt en uitgestapt is; dat hij zag, dat achter zijn wagen, gezien de rijrichting van zijn wagen, aan de rechterzijde van voornoemde weg een vierwielig motorrijtuig, Ford Taurus, gekentekend RX 71-74 geparkeerd stond, van welke Ford Taurus de linkerkoplamp was vernield en de sierrand aan de linkervoorzijde was gedeukt en beschadigd; dat de soldaat Vermaat, die als enige inzittende zich bij hem in de truck bevond, toen ook uitgestapt is; dat zij toen op een gegeven ogenblik weer zijn ingestapt en onmiddellijk zijn weggereden, voordat de identiteit van hem behoorlijk was kunnen worden vastgesteld; dat hij wist, dat de Ford Taurus noch aan hem noch aan de soldaat Vermaat toebehoorde; dat deze later bleek toe te behoren aan een zekere Gerritzen; dat hij, omstreeks 900 uur die dag in de Nieuwe Alexanderkazerne te 's-Gravenhage teruggekeerd, aan de rechterachterzijde van zijn truck een aantal verse verfschilfers zag zitten; dat hij die verfschilfers toen van zijn wagen afgeveegd heeft en over het gebeurde aan niemand iets heeft gemeld;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 12 april 1957, opgemaakt en gesloten door Simon Petrus Vriend, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade 's-Gravenhage, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Herman Paulus Gerritzen:

dat een vierwielige personenauto, merk Ford Taurus, gekentekend RX 71-74 in eigendom toebehoort aan zijn zoon, genaamd Herman Paulus Gerritzen, die deze wagen op 4 april 1957 aan de uiterste rechterzijde van de Louise Henriëttestraat te 's-Gravenhage met de voorzijde in de richting van de Koningin Sophiestraat had geparkeerd; dat zich omstreeks 9.30 uur die dag aan zijn woning Louise Henriëttestraat 94 te 's-Gravenhage vervoegde mevrouw Holdert, die hem mededeelde dat zij die morgen gezien had, dat de bestuurder van

een vierwielige militaire vrachtwagen, kenteken KL 06-28 tijdens het achteruitrijden tegen de linkervoorzijde van voornoemde Ford Taunus was gereden; dat hij aan het voertuig van zijn zoon de navolgende beschadigingen zag: glas linkerkoplamp vernield; sierrand gedeukt en beschadigd, mistklep afgebroken en enige verfschade;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Handelen in strijd met artikel 30 van de Wegenverkeerswet”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 junctis artikel 30 en artikel 45 van de Wegenverkeerswet, artikel I van het Koninklijk Besluit dd. 1 april 1953, S 167;

Overwegende, dat beklaagdes raadsman heeft aangevoerd, dat de identiteit van het motorrijtuig behoorlijk had kunnen worden vastgesteld, zodat het ten laste gelegde niet bewezen is;

Overwegende, dat wat hiervan zij, in ieder geval beklaagdes identiteit niet behoorlijk is kunnen worden vastgesteld, aangezien zolang beklaagde op de plaats van het ongeval aanwezig is geweest, geen andere personen zich in zijn onmiddellijke nabijheid vertoond hebben, terwijl beklaagde slechts zeer kort ter plaatse aanwezig is gebleven;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 5 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 17 juli 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel

P. A. van Rossum en Luitenant-Kolonel C. P. J. W. Hafkemeijer.

Raadsman: 2e Luitenant R. van Heerde.

Zwaar lichamelijk letsel door schuld: beklaagde had, tijdens een oefening, tweemaal een met losse patronen geladen geweer afgeschoten vlakbij het oor van een andere soldaat, teneinde hen daarmee aan het schrikken te maken. Vervolgens had beklaagde, zonder zich ervan te overtuigen of het geweer ontladen was en zonder het op veilig te stellen, het geweer onder de linkerarm genomen, met de loop enigszins omlaag gericht. Toen het geweer ging glijden is het schot afgegaan en trof een andere soldaat, die vlak bij hem stond, in de borst waardoor operatief ingrijpen noodzakelijk was en levensgevaar ontstond.

(W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M. J., geboren 27 september 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 2 mei 1957 te 's-Gravenhage zo roekeloos en onverantwoordelijk heeft gehandeld „dat aan zijn roekeloosheid en onverantwoordelijkheid, derhalve aan „zijn grove schuld te wijten is geweest, dat de dienstplichtig soldaat „H. J. J. Boot zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, althans zodanig „lichamelijk letsel waaruit verhindering in de uitoefening zijner ambts- „bezigheden is ontstaan, hebbende hij immers ten tijde en ter plaatse „voormeld tijdens een oefening waarbij losse patronen verschoten wer- „den, terwijl er zich in de kamer van zijn geweer nog een losse patroon „bevond en de spanveer nog gespannen was, zijn geweer niet ge- „inspecteerd of dit ontladen was, noch zijn geweer op veilig gesteld en „daarbij het wapen dusdanig onder zijn linkerarm gedragen, dat de „loop niet naar boven was gericht, tengevolge van welke omstandig- „heden, toen hij — beklaagde — onwillekeurig met zijn vinger aan „de trekker kwam, een schot is afgegaan, door welk schot genoemde „Boot, die toevallig voor de monding van de loop zich bevond, in de „linker borsthelft is getroffen en aldaar een wonde heeft bekomen die „operatief ingrijpen noodzakelijk maakte en door welke verwonding „levensgevaar voor genoemde Boot is ontstaan, althans door welke „verwonding genoemde Boot in het ziekenhuis moest worden opge- „nomen en omstreeks twee maanden verhinderd is geweest in de uit- „oefening van zijn ambtsbezigheden van militair in de stand van sol- „daat”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 4e Compagnie Instructie Bataljon van het Regiment Van Heutz te Schoonhoven, zich op 2 mei 1957 met zijn compagnie op oefening bevond op de Waalsdorpervlakte te 's-Gravenhage; dat hij die avond te omstreeks 21.30 uur met het hem van Rijkswege verstrekte Lee-Enfield-geweer kort na elkaar twee z.g. losse patronen met houten prop heeft afgeschoten op korte afstand van de oren van twee soldaten, om deze soldaten aan het schrikken te maken; dat hij na het laatste schot dacht, dat zijn geweer leeg was; dat hij toen zijn geweer niet nader heeft geïnspecteerd of ontladen, doch de spanveer nog gespannen gelaten en dat zonder zijn geweer op veilig te stellen; dat hij daarna het geweer met de kolf onder zijn linkerarm heeft gedragen, waarbij de loop schuin naar beneden was gericht en waarbij zijn, beklagde's, linker wijsvinger zich langs de beugelkrop bevond; dat toen op een gegeven moment onverwacht de kolf van het geweer onder zijn linkerarm vandaan is geschoten, waardoor hij met zijn linker wijsvinger aan de trekker trok, zonder dat zelf te willen; dat er toen een schot afging uit zijn geweer, door welk schot de soldaat Boot, die toevallig op ongeveer een meter afstand voor het uiteinde van de loop van zijn, beklagde's,

geweer liep, in diens linker borsthelft is getroffen en aldaar een wond heeft bekomen en die avond in het ziekenhuis is opgenomen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 5 juni 1957, opgemaakt en gesloten door Johan Andreas Schoenmeijer, opperwachmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade 's-Gravenhage, zakelijk inhoudt als verklaring van Hendrikus Jacobus Johannes Boot:

dat hij zich op 2 mei 1957 met zijn onderdeel op avondoefening op de Waalsdorpervlakte te 's-Gravenhage bevond; dat tijdens deze oefening losse patronen werden verschoten; dat hij omstreeks 22.00 uur in gezelschap van vier andere soldaten onderweg was naar het verzamel-punt; dat rechts achter hem een soldaat liep, die plotseling zijn geweer, naast zijn, Boot's, rechteroor, met een losse patroon afvuurde; dat even later deze zelfde soldaat nog een losse patroon met zijn geweer afschoot; dat weer even later hij, Boot, zag, dat genoemde soldaat de loop van diens geweer in zijn richting hield; dat die soldaat toen schuin links voor hem, Boot, stond, waarbij de monding van de loop slechts ongeveer één meter van zijn, Boot's, lichaam was verwijderd; dat hij, Boot, zich naar rechts omdraaide en tegelijkertijd een schot hoorde afgaan; dat hij merkte, dat hij door dat schot aan zijn linkerzijde was getroffen;

Cornelis Willem Schoorel:

dat hij op 2 mei 1957 te omstreeks 24.00 uur in het Centraal Militair Hospitaal te 's-Gravenhage de soldaat H. J. J. Boot, registratienummer 37.10.19.016, heeft geopereerd voor een verwonding aan de linker borsthelft; dat bij deze operatie bleek, dat tengevolge van de verwonding levensgevaar aanwezig was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zwaar lichamelijk letsel „bekomt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenisstraf voor de tijd van twee maanden — Red.]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 31 juli 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal, Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Mr L. C. van der Tas.

Principiële dienstweigeringswet.

Beroep op overmacht verworpen omdat beklagde, nadat zijn beroep op de Dienstplichtwet was verworpen, een beroep had kunnen doen op de Dienstweigeringswet.

(W.M.Sr. art. 114; Dienstweigeringswet art. 2).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. J. M., geboren 29 augustus 1936, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 16 mei 1957 „in tijd van oorlog, te Amersfoort, heeft geweigerd, althans opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de sergeant van de „week van de compagnie waarbij hij, beklagde, was ingedeeld, de „sergeant C. H. Nieuwenhuijs gegeven dienstbevel om een geweer in „ontvangst te nemen, door opzettelijk, in plaats van aan opgemeld bevel „gevolg te geven, het hem voorgehouden geweer niet aan te nemen „onder het uiten van de woorden: „dat doe ik niet”, althans woorden „van een dergelijke strekking”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 17 mei 1957, opgemaakt door de Commandant 1-1 Instructie Bataljon Regiment Geneeskundige Troepen te Amersfoort, blijkt dat beklagde op voornoemd tijdstip sedert 14 mei 1957 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Regiment Geneeskundige Troepen te Amersfoort, op 16 mei 1957 te Amersfoort van de sergeant C. H. Nieuwenhuijs, de sergeant van de week van de compagnie, waarbij hij was ingedeeld, opdracht had gehad om een geweer in ontvangst te nemen dat daartoe was gereedgelegd en hem werd voorgehouden; dat hij toen aldaar geweigerd heeft aan dat bevel gevolg te geven, zeggende: „dat doe ik niet” en het geweer niet in ontvangst heeft genomen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”,
 voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van
 Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen
 beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen
 is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde zich heeft beroepen op overmacht;

Overwegende, dat dit beroep door de Krijgsraad wordt verworpen,
 nu beklaagde, ook nadat zijn beroep op de Dienstplichtwet was afge-
 wezen, gebruik had kunnen maken van de hem bij de Dienstweige-
 ringswet geboden gelegenheid om vrijstelling te vragen van de militaire
 dienst;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
 omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden
 opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-
 ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden
 waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 15 mei 1957 in voorlopig
 arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat
 dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane
 misdrijf ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven, doch
 tevens niet zodanig ongeschikt dat hij voorgoed van de bevoegdheid
 om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie
 jaren met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer
 uitspraak in arrest doorgebracht vanaf 15 mei 1957 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 31 juli 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onder-
 stal en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Jhr Mr H. P. J. Quarles van Ufford.

*Zaakbeschadiging: uit baldadigheid het achterlicht van een gepar-
 keerde auto stukgetrapt.*

*Twee maanden gevangenisstraf voorwaardelijk en f 25 boete on-
 voorwaardelijk.*

(W.Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
 A. W. H., geboren 24 maart 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot Lucht-„doelartillerie der Koninklijke Landmacht te Ossendrecht, op of om-„streeks 5 mei 1957 te Delft opzettelijk en wederrechtelijk een „Re-„nault 4“-automobiel, toebehorende aan P. van der Ven, heeft be-„schadigd door opzettelijk en wederrechtelijk met zijn geschoeide voet „het linkerachterlicht van die auto kapot te trappen”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 21 juni 1957, opgemaakt door de Commandant Specialisten Batterij Kornwerderzand te Ossendrecht, blijkt, dat beklaagde op voornoemd tijdstip sedert 4 april 1956 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Depot Luchtdoelartillerie te Ossendrecht, op 5 mei 1957 te omstreeks 00.30 uur op de Markt te Delft, met zijn geschoeide schoen (voet? — *Red.*) het linkerachterlicht heeft kapotgetrapt van een aldaar geparkeerde „Renault-4” automobiel; dat die auto niet van hem was en dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen dat achterlicht kapot te trappen; dat dit kapotmaken van dat achterlicht pure baldadigheid was;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 13 juni 1957, opgemaakt en gesloten door Eelke Dijkstra, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Volkert van der Meer, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, beide behorende tot de brigade 's-Gravenhage, zakelijk inhoudt als verklaring van Jacob Kraak:

dat hij op 5 mei 1957 met de hem bekende A. W. H. te omstreeks 00.30 uur over de Markt te Delft liep; dat hij op die Markt een personenauto zag staan; dat H. en hij, getuige, ter hoogte van die auto bleven staan; dat H. toen op een gegeven moment met een zijner geschoeide voeten een harde trap tegen het linkerachterlicht van die auto gaf; dat dit achterlicht tengevolge van deze trap totaal werd vernield;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed, dat geheel of ten deele „aan een ander toebehoort, beschadigen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar, alsmede tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen, onvoorwaardelijk — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 14 augustus 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kol. D. Overbeeke en Majoor J. C. Engelman.

Raadsman: Kapitein A. A. van Vugt.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van minder dan vier dagen (de omstandigheid dat beklaagde, toen hij zich verwijderde, de krijgstuchtelijke straf van licht arrest onderging, niet in de qualificatie tot uitdrukking gebracht).

In de tenlastelegging is tweemaal het woord „althans” gebezigd, waardoor vier feiten alternatief ten laste zijn gelegd. Het is echter niet aanstonds duidelijk, welke volgorde de steller der tenlastelegging heeft willen geven.

(W.M.Sr. art. 97; W.K. art. 56).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. A. v. d. A., geboren 8 februari 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 18 mei 1957 omstreeks 13.00 uur te Vught, „terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het „1e Regiment Genietroepen gelegerd in de Lunettenkazerne te Vught „en terwijl hij een hem opgelegde straf van 10 dagen licht arrest onderging, zijn onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk, „althans hoogst nalatig ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven „totdat hij op of omstreeks 22 mei 1957 omstreeks 16.00 uur bij zijn „onderdeel terugkeerde, althans totdat hij op of omstreeks 22 mei „1957 te St. Michielsgestel van een militaire geneesheer opdracht „kreeg om mee te gaan naar de Citadelpkazerne te 's-Hertogenbosch”;

Overwegende dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 24 mei 1957, opgemaakt door de kapitein A. A. van Vugt, commandant 1e compagnie 1e regiment Genietroepen te Vught, ten tijde dat hij het aan hem ten laste gelegde zou hebben gepleegd, als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het aan hem primair ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat door tweemaal achtereen het woord „althans” te gebruiken de steller der telastelegging vier alternatieven heeft gecreëerd, doch daarbij niet aanstonds duidelijk is de volgorde waarin deze zijn gesteld;

dat de veronderstelling voor de hand ligt, dat het in de bedoeling des stellers heeft gelegen, die volgorde bepaald te zien door de ernst dier alternatieven af te lezen uit de straffen vermeld in de daarmede corresponderende strafbepalingen, zodat eerst na de doleuze en culpose afwezigheid langer dan vier dagen durende de beide overgebleven

alternatieven voor onderzoek in aanmerking zouden komen; dat echter deze volgorde, welke strafrechtelijk de meest bevredigende zou zijn, in de bewoordingen der telastelegging niet tot uitdrukking is gebracht, komende immers taalkundig de beide culpose vormen van afwezigheid eerst aan de orde nadat onderzocht is al datgene dat door het woord „opzettelijk” wordt beheerst, zodat achtereenvolgens zijn gesteld:

Primair: opzettelijke afwezigheid langer dan vier dagen durende,

Subsidiair: opzettelijke afwezigheid niet langer dan vier dagen durende,

Meer subsidiair: culpose afwezigheid langer dan vier dagen durende;

Nog meer subsidiair: culpose afwezigheid niet langer dan vier dagen durende;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het aan hem subsidiair tenlastegelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 18 mei 1957 tegen 10.00 uur, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 1e Regiment Genietroepen en gelegerd in de Lunettenkazerne te Vught, en terwijl hij een hem opgelegde straf van tien dagen licht arrest onderging, zonder daartoe op enigerlei wijze toestemming te hebben verkregen, om terug te zijn bij zijn moeder, zijn onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven tot op de 22ste mei 1957; dat hij op laatstbedoelde dag tegen 11.30 uur te St. Michielsgestel van een militaire geneesheer opdracht kreeg met deze mee te gaan naar de Citadelkazerne te 's-Hertogenbosch; dat hij dit deed en toen omstreeks 12.00 uur in die kazerne arriveerde;

Overwegende, dat eerdergenoemde justitiële verklaring voorts zakelijk inhoudt, dat beklaagde van 18 mei 1957 tot 22 mei 1957 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd afwezig is geweest van zijn onderdeel 1-1 Regiment Genie gelegerd te Vught (Lunettenkazerne);

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde subsidiair is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande: dat hij op 18 mei 1957 omstreeks 13.00 uur te Vught, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 1e Regiment Genietroepen gelegerd in de Lunettenkazerne te Vught en terwijl hij een hem opgelegde straf van 10 dagen licht arrest onderging, zijn onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 22 mei 1957 te St. Michielsgestel van een militaire geneesheer opdracht kreeg om mee te gaan naar de Citadelkazerne te 's-Hertogenbosch;

Overwegende, dat nu het aan beklaagde subsidiair tenlastegelegde als bewezen is aangenomen een onderzoek naar het aan hem meer subsidiair en nog meer subsidiair tenlastegelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet „langer dan vier dagen durende”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde subsidiair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat bij het onderzoek is gebleken dat milieufactoren in het verleden bij beklaagde een zeer sterke moederbinding hebben veroorzaakt, waardoor het hem aanvankelijk zeer zwaar viel na verlof of bewegingsvrijheid naar zijn garnizoen terug te keren; dat hierin thans verbetering schijnt te komen en beklaagdes compagniescommandant van oordeel is dat zich in den vervolge waarschijnlijk geen moeilijkheden met beklaagde meer zullen voordoen; dat de Krijgsraad hierin aanleiding ziet beklaagde een kans te geven te tonen dat het hem met zijn goede voornemens ernst is en na te noemen straf voorwaardelijk op te leggen in de hoop beklaagde daarmee in diens goede voornemens te sterken;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren — *Red.*]

NASCHRIFT.

Terecht naar mijn mening (zie mijn naschrift in M.R.T. L (1957) blz. 175) heeft de Krijgsraad niet geoordeeld dat het gepleegde afwezigheidsdelict plaatsvond terwijl de schuldige was dienstdoende.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 7 augustus 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kol. A. J. M. Groot en Majoor W. A. Freyser.

Raadsman: Kapitein A. J. van der Heijden.

Als bestuurder van een auto met te grote vaart een „S-bocht” ingereden en tegen een boom gebots, waardoor twee inzittenden lichamelijk letsel bekwamen, gepleegd in Duitsland: aan schuld te wijten lichamelijk letsel.

(W.Sr. art. 308; W.V.W. art. 36 *).

*) Zie sententie Hoog Militair Gerechtshof van 26 maart 1957, M.R.T. L (1957) blz. 682 e.v. (*Red.*).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
W. C. C., geboren 9 mei 1924, kapitein, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 1 januari 1957 te Gütersloh (Duitsland),
„alwaar hij als kapitein bij de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld bij
„de N.A.C. no. 2 Group in dienstbetrekking verbleef, als bestuurder
„met een vierwielig motorrijtuig (personenauto, merk Opel Kapitän
„Saloon), terwijl hij geen enkele, althans nagenoeg geen ervaring in
„het rijden met genoemd voertuig of een voertuig van het zelfde type
„en merk had en terwijl zich in totaal vijf volwassen personen in dat
„voertuig bevonden, hoogst roekeloos, onvoorzichtig, onnadenkend,
„ondeskundig en onoplettend met een snelheid van ongeveer 90, al-
„thans 80 kilometer per uur, in ieder geval met een gezien de om-
„standigheden ter plaatse te grote snelheid over de ter plaatse hem
„onbekende voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande en
„ongeveer 3.60 meter brede weg, de Brockweg heeft gereden, met ge-
„noemde snelheid een ter plaatse in genoemde weg gelegen onover-
„zichtelijke dubbele bocht (S-bocht) is ingereden en vervolgens tegen
„een aan de gezien zijn rijrichting linkerzijde van die weg staande
„boom is aangereden, tengevolge waarvan de inzittende van zijn voer-
„tuig R. Caine een breuk van de rechterarm en een gebroken heup-
„been, in ieder geval zodanig lichamelijk letsel uitmakende kwetsuren
„en verwondingen bekam dat zij gedurende enige maanden, althans
„meerdere weken haar beroepsbezigheden bij de Malcolmclub niet
„kon verrichten en de inzittende van zijn voertuig F. Minnaard een
„gecompliceerde communiteef fractuur van de linker tibia en fibula, in
„ieder geval zodanig letsel uitmakende kwetsuren en verwondingen
„bekam dat hij meerdere weken zijn ambtsbezigheden als kapitein
„bij de Koninklijke Luchtmacht niet kon verrichten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

dat hij op 1 januari 1957 te ± 16.30 uur toen hij als beroepskapitein
in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en ingedeeld
bij N.A.C. no. 2 Group, als bestuurder met een vierwielig motorrijtuig,
personenauto, merk Opel-Kapitän Saloon, gekentekend J 358 BZ heeft
gereden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande
weg de Brockweg te Gütersloh in Duitsland; dat zich behalve beklaagde
nog de majoor Houtkamp, de kapitein Minnaard en diens echtgenote
alsmede Miss Caine in voormelde auto bevonden; dat hij in het rijden
met meergenoemd voertuig of een voertuig van hetzelfde type en merk
geen enkele ervaring had; dat hij de Brockweg nog nooit als bestuurder
van een auto had bereden en dat bedoelde weg hem nagenoeg onbekend
was; dat hij op voormeld tijdstip, rijdende met een snelheid van onge-
veer 80 km per uur over meergenoemde Brockweg, die ter plaatse ±
4 meter breed is, een in die weg gelegen onoverzichtelijke dubbele

bocht, een zogenaamde S-bocht, is ingereden en toen tegen een aan de, gezien zijn rijrichting, linkerzijde van die weg staande boom is aangerezen; dat tengevolge van die aanrijding Miss Caine een breuk van de rechterarm en een gebroken heupbeen heeft bekomen en de kapitein Minnaard een fractuur bekam zowel aan zijn scheenbeen, kuitbeen als linkeronderbeen; dat hij toegeeft, dat gezien de omstandigheden ter plaatse en zijn onbekendheid met de plaatselijke situatie, de meergenoemde snelheid waarmee hij reed te groot is geweest;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamelijk „letsel bekommt, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 100, subs. hechtenis voor de tijd van 30 dagen — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSING.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 13 augustus 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luit.-Generaals van der Kroon, Mr Schepers, Luit.-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers, Commandeur Bakker (plv.).

Een beklag ingediend, na afloop van de termijn als bedoeld in art. 67 W.K., niet ontvankelijk verklaard. De beklagbeschikking in eerste instantie was op 12 juli 1957 ter kennis van klager gebracht; deze riep 15 juli d.a.v. (één dag te laat) de eindbeslissing in van het Hof.

De beschikking waarvan beklag, ambtshalve vernietigd, omdat de beklagmeerdere de omschrijving der strafreden heeft gewijzigd in dier voege, dat deze thans betrekking heeft op een geheel ànder feit dan aan de oorspronkelijke strafoplegging ten grondslag lag. Voor dit ànder feit is daardoor het uitoefenen van het beklag in eerste instantie (art. 61 W.K.) niet mogelijk.

De processtukken in handen gesteld van de beklagmeerdere, ten-einde met inachtneming van 's Hof's beschikking, opnieuw te beschikken op de door klager ingediende klacht.

(W.K. art. 61, 67, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 15 juli 1957 van A. M., reserve-sergeant-vlieger, registratienummer 27.09.09.128, dienende bij de 2e Tactische Vliegbasis te Eindhoven, waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de Commandant van de Basisgroep van de 2e Tactische Vliegbasis over de straf van vier dagen verzwaaard arrest, hem op 27

juni 1957 opgelegd door de Commandant van het 2e basissquadron bij eerdergenoemde Vliegbasis, wegens:

„Als Harvard vlieger te snel getaxied en de voorgeschreven handelingen voor de start, rijdende inplaats van stilstaande verricht. Terwijl „hem hierop door een meerdere aanmerkingen waren gemaakt, tegen „over deze meerdere een arrogante houding aangenomen”.

bij welke beschikking — op 11 juli 1957 genomen en op 12 juli 1957 ter kennis van klager gebracht — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf, doch met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze kwam te luiden:

„Na de start met een Harvard vliegtuig op weg zijnde naar de „thuisbasis, na het loskomen van het vliegtuig onnodig een bocht in „gezet op geringere hoogte dan de voorgeschreven veilige hoogte, met „de bedoeling een niet noemenswaardige tijdwinst te boeken voor de „uitvoering van de tweede vliegopdracht op de thuisbasis”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat de beschikking op het beklag op 12 juli 1957 ter kennis van klager is gebracht, doch deze eerst op 15 juli 1957, dus na verloop van de termijn, bedoeld in artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, 's Hof's eindbeslissing heeft ingeroepen;

Overwegende, dat klager derhalve niet ontvankelijk moet worden verklaard in zijn verzoek;

Overwegende echter ambtshalve, dat de beschikking waarvan beklag niet in stand kan blijven;

Overwegende dienaangaande, dat de meerdere van de strafoplegger de omschrijving van de strafreden heeft gewijzigd in dier voege, dat deze thans betrekking heeft op een geheel ander feit dan aan de oorspronkelijke strafoplegging ten grondslag lag ¹⁾;

Overwegende bovendien, dat aldus voor dit ander feit een straf is opgelegd ten aanzien waarvan het uitoefenen van het beklagrecht, omschreven in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht, niet mogelijk is;

Verklaart klager niet ontvankelijk in zijn verzoek;

Vernietigt ambtshalve de beschikking, waarvan beklag;

Stelt de stukken, op deze zaak betrekking hebbende, in handen van de beklagmeerdere teneinde met inachtneming van het bovenstaande opnieuw te beschikken op de door klager ingediende klacht tegen de hem op 27 juni 1957 door de commandant van het 2e Basis/Squadron bij de 2e Tactische Vliegbasis opgelegde straf;

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

¹⁾ Zie ook Besch. H.M.G. van 1 maart 1955, M.R.T. XLVIII (1955) blz. 483 e.v. (Red.).

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.**Kantongerecht te den Helder.**

Vonnis van 26 maart 1957.

Kantonrechter: Mr C. W. F. Pot.

De twee verdachten (gevoegde zaken) hadden foto's gemaakt van een aanvaring tussen twee mijnnevigers in de haven van den Helder, op welke foto's een aantal militaire werken voorkwamen.

Kantonrechter: ontslag van rechtsvervolging, omdat deze foto's in redelijkheid niet als „opneming van enig militair werk” kunnen worden beschouwd.

Rechtbank: (zie hierna) veroordeling.

Cassatie-beroep door de Hoge Raad verworpen (zie arrest, hierna).

(W.Sr. art. 430).

Proces-verbaal van de in het openbaar gehouden terechtzitting voor strafzaken van het Kantongerecht te Den Helder op 26 maart 1957 tegen de verdachten:

1. G. J. J. B., geboren te Schiedam, 20 maart 1932, journalist, wonende te Den Helder,
2. G. H. H. C. M., geboren te Arnhem, 15 juli 1927, journalist, wonende te Den Helder;

Post alia:

De verdachten B. en M. door de Kantonrechter ondervraagd, verklaren ieder afzonderlijk, doch eensluidend:

- A. op 18 februari 1957 te ongeveer 15.30 uur heb ik in de gemeente Den Helder vanaf de kade van de Buitenhaven ter hoogte van de Bewapeningswerkplaatsen zonder verlof van het bevoegde gezag, fotografische opnamen gemaakt van een aanvaring tussen twee mijnnevigers.
- B. De foto's heb ik genomen vanaf de openbare weg. Ik wist niet dat dit verboden was. Van een brief van het Commandement Maritieme Middelen Willemsoord/Den Helder, was mij niets bekend.

De deskundige Pieter Philipse verklaart als volgt:

- A. Betreffende de foto's die door de verdachten B. en M. zijn opgenomen en die mij getoond worden, kan ik mededelen, dat daarop voorkomen:
 1. de strekdam, lopende vanaf de Buitenhaven naar het voormalige fort Harssens;
 2. de steigers 6/7 en 8/9 met de zich daarop bevindende trafo-stations;
 3. het in aanbouw zijnde Marine Electronisch Bedrijf;
 4. de steiger 5 van het voormalige fort Harssens;
 5. de ingang van de haven Nieuwediep, alles behorende tot de militaire werken;
- B. deze foto's kunnen met andere foto's of gegevens een legpuzzle vormen, waardoor een algemeen overzicht van de militaire werken kan worden verkregen.

De deskundige, N. J. Jongewaard, voornoemd, binnengeroepen, verklaart als volgt:

A. Betreffende de foto's die door de verdachten B. en M. zijn opgenomen en die mij getoond worden, kan ik mededelen, dat daarop voorkomen:

1. de strekdam, lopende vanaf de Buitenhaven naar het voormalige fort Harssens;
2. de steigers 6/7 en 8/9 met de zich daarop bevindende trafo-stations;
3. het in aanbouw zijnde Marine Electronisch Bedrijf;
4. de steiger 5 van het voormalige fort Harssens;
5. de ingang van de haven Nieuwediep,
alles behorende tot de militaire werken;

B. Naar mijn oordeel zijn de militaire werken die op de foto's voorkomen niet bepaald van groot belang, doch deskundigen zouden er belang bij kunnen hebben.

Op het moment van de overtreding waren de verbodsborden geplaatst, althans twee daarvan, terwijl het derde bord die zelfde dag nog is geplaatst en het vierde eerst later.

De getuige G. D. Markus, binnengeroepen, verklaart als volgt:

Op 18 februari 1957 te omstreeks 15.45 uur werden voor mij in mijn hoedanigheid van Hulpofficier van Justitie voorgeleid, twee burgers, te weten C. J. J. B. en G. H. H. C. M., door de sergeant der Mariniers Herman Cornelis Liesewijker, die mij verklaarde, dat hij gezien had, dat deze burgers op de Buitenhaven te Den Helder bezig waren met het nemen van foto's van een aanvaring tussen twee mijnenvegers en daarbij vermoedelijk ook fotografische opnamen hadden gemaakt van de aldaar gelegen militaire havenwerken, waarop ik genoemde B. en M. heb gehoord en die aan mij hebben verklaard, dat zij zojuist foto's van de aanvaring der mijnenvegers hadden gemaakt. De fototoestellen waarmee de opnamen waren gemaakt, zijn door mij in beslag genomen en omstreeks 16.15 uur ter hand gesteld aan het Hoofd van het Fotografische Atelier der Bewapeningswerkplaatsen met verzoek de zich in deze toestellen bevindende rolfilmen daaruit te verwijderen en te ontwikkelen, aan welk verzoek door hem direct werd voldaan. Te 16.45 uur waren deze films zover ontwikkeld, dat de hierop voorkomende afbeeldingen zichtbaar waren en ik heb gezien, dat deze afbeeldingen genomen waren vanaf de Buitenhaven in de richting van het aldaar gelegen militair haven terrein en dat daarop zichtbaar waren de twee bij de aanvaring betrokken mijnenvegers en gedeelten van het militaire haven terrein.

De getuige A. v. d. Houten, binnengeroepen, verklaart als volgt:

Acht jaren lang ben ik belast met de leiding van het Noord Hollands Dagblad te Den Helder en ik kan als zodanig verklaren, dat mij vóór 18 februari 1957, de datum waarop de bewuste foto's zijn genomen, niet ter kennis is gebracht de inhoud van de brief van het Commandement Maritieme Middelen Willemsoord (Den Helder), gericht aan de

heer N. N. Smits, Hoofdredacteur van het Noordhollands Dagblad te Hoorn.

De getuige A. de Wilde, binnengeropen, verklaart als volgt:

Als gewezen Redacteur van de „Telegraaf”, kan ik verklaren, dat mij niets bekend was van een verbod tot fotograferen in de Marinehaven. Ikzelf heb dan ook meerdere malen daar foto's genomen, waarop nimmer aanmerking is gemaakt. Ik ben zelf Marineofficier geweest, zodat ik wel wist, dat het verboden was militaire werken te fotograferen, maar het was algemeen bekend, dat het fotograferen in de Marinehaven vanaf de openbare weg door de vingers werd gezien. Sinds 1945 werden daar dan ook regelmatig foto's gemaakt, zonder dat daarover ook maar enige opmerkingen werden gemaakt.

[Uit de aantekening van het mondelinge vonnis:

Ontslag van rechtsvervolging op grond, dat *deze* foto's in redelijkheid niet als „opnemingen van enig militair werk”, als bedoeld in artikel 430 W.Sr., kunnen worden beschouwd; voorts: Afgifte van de inbeslag genomen fototoestellen en films, welke als stukken van overtuiging hebben gediend, na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, aan de verdachten G. J. J. B. en G. H. H. C. M. voornoemd — *Red.*].

Arrondissements-rechtbank te Alkmaar.

Vonnis van 4 juni 1957.

President: Mr J. N. Alblas (vice-pres.); *Rechters:* Mrs R. W. J. C. van de Wall Bake en J. A. Markus.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

DE ARRONDISSEMENTS-RECHTBANK TE ALKMAAR,

in de zaak van de Officier van Justitie bij deze Rechtbank, vervolgende het hoger beroep door het Openbaar Ministerie ingesteld tegen het vonnis van de Kantonrechter te den Helder op 26 maart 1957 gewezen tegen de verdachten, volgens hunne opgaven in hoger beroep genaamd: 1) G. J. J. B. (enz.) en 2) G. H. H. C. M. (enz.),

Gelet. . . enz.;

Gezien de aantekening van gemeld vonnis, waarbij beide voornoemde verdachten, nadat aan ieder hunner in eerste aanleg was telastgelegd:

„dat hij op of omstreeks 18 februari 1957 te ongeveer 15.30 uur
„in de gemeente Den Helder vanaf de kade van de Buitenhaven ter
„hoogte van de bewapeningswerkplaatsen zonder verlof van het be-
„voegde gezag fotografische opnamen heeft gemaakt van gedeelten van
„het militaire werk 's Rijks Marine Haven te Den Helder, althans van
„na te noemen militaire werken of gedeelten van die werken, behoren-
„de tot het militaire haventerrein van 's Rijks Marine Haven te Den
„Helder, te weten:

„1. de strekdam, lopende vanaf de Buitenhaven naar het voor-
„malige fort Harssens,

- „2. de steigers 6/7 en 8/9 met de zich daarop bevindende trafo-
„stations,
- „3. het in aanbouw zijnde Marine Electronisch Bedrijf,
- „4. de steiger 5 van het voormalige fort Harssens,
- „5. de ingang tot de haven „Nieuwediep””,
en na bewezenverklaring van het telastgelegde, van alle rechtsvervolging zijn ontslagen;

Gezien de acten, waarbij het beroep is ingesteld;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gehoord de vordering van de Officier van Justitie;

Overwegende, dat de Rechtbank zich behalve wat betreft het ontslag van rechtsvervolging, in het vonnis, waarvan beroep, ten aanzien van ieder der verdachten uitgesproken en behalve wat betreft de daarin opgenomen bijkomende beslissing verenigt met het vonnis, waarvan beroep;

Overwegende, dat het vonnis, waarvan beroep, derhalve wat betreft dat ontslag van rechtsvervolging en wat betreft die bijkomende beslissing, moet worden vernietigd en voor al het overige moet worden bevestigd;

Overwegende, dat hetgeen ten laste van ieder der verdachten bij het vonnis van de Kantonrechter bewezen werd verklaard, strafbaar is, aangezien het ten aanzien van ieder hunner oplevert na te melden overtreding;

Overwegende, dat ten aanzien van geen van beide verdachten strafuitsluitingsgronden zijn gebleken, zodat verdachten terzake voormeld strafbaar zijn;

Overwegende, dat na te melden straf ten aanzien van ieder hunner in overeenstemming is met de ernst van de overtreding en de omstandigheden waaronder deze is begaan;

Bevestigt het vonnis van de Kantonrechter wat betreft de daarbij uitgesproken bewezenverklaring, zulks met overneming van de daarvoor in het vonnis opgenomen gronden;

Vernietigt het vonnis van de Kantonrechter wat betreft het daarbij ten aanzien van ieder der verdachten uitgesproken ontslag van rechtsvervolging alsmede wat betreft de daarin opgenomen bijkomende beslissing,

en te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Gezien de artikelen 23 en 430 van het Wetboek van Strafrecht;

Qualificeert het ten aanzien van ieder der verdachten bewezen verklaarde als:

„zonder verlof van het militair gezag ene opneming doen van enig „militair werk” *);

Verklaart het bewezene strafbaar;

Verklaart ieder der verdachten deswege strafbaar;

Veroordeelt ieder der verdachten G. J. J. B. en C. H. H. C. M. tot een geldboete van tien gulden bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van twee dagen;

*) Zie verbetering der qualificatie door de Hoge Raad. (Red.).

Gelast de vernietiging van de vier negatieven, afkomstig uit het in beslaggenomen fototoestel merk „Rolleicord” en van de zes negatieven, afkomstig uit het in beslaggenomen fototoestel merk „Agfa-Isolette” op grond, dat het algemeen belang zulks vordert;

Beveelt, dat die in beslaggenomen fototoestellen, die onder nummers 30 en 31/1957 als stukken van overtuiging hebben gediend, na verloop van acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, zullen worden afgegeven aan (onderscheidenlijk) de verdachte B. en de verdachte M., tenzij op die toestellen door de eigenaar(s) of recht-hebbende(n) binnen de voormelde termijn onder de griffier beslag is gelegd overeenkomstig de voorschriften van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Hoge Raad der Nederlanden.

Arrest van 26 november 1957.

President: Mr van der Meulen (vice-pres.); *Raden:* Mrs van Berckel, Westerouen van Meeteren, Kazemier en Dubbink.

Het langs fotografische weg in beeld brengen van een militair werk kan een bij uitstek doeltreffend middel zijn om afbreuk te doen aan de door artikel 430 W.Sr. beschermde belangen en de in genoemd voorschrift gebezigde woorden „een opneming doen van enig militair „werk” geven geen aanleiding tot de opvatting dat bovenbedoelde handeling niet door dit begrip wordt omvat.

De bepaling van artikel 358 (4) en (5) W.Sv. heeft slechts het oog op de maatregelen, bedoeld in artikel 351, derhalve op maatregelen, op het feit gesteld en de verdachte onder de in dat artikel vermelde voorwaarden op te leggen, doch onder die maatregelen — zoals ook de aanhef van artikel 353 kennelijk veronderstelt — is niet begrepen de voorziening, de vernietiging of onbruikbaarmaking van werktuigen of andere voorwerpen (artikel 354 W.Sv.) welke geheel omgaat buiten de verhouding van de verdachte tot het voorwerp.

De door de Rechtbank (zie het vonnis, hiervóór) gebezigde qualificatie „zonder verlof van het militair gezag ene opneming doen van „enig militair werk” vernietigd en, te dien opzichte ten principale recht doende, verbeterd in „zonder verlof van het bevoegde gezag een „opneming doen van enig militair werk”.

DE HOGE RAAD DER NEDERLANDEN,

op de beroepen van: 1. G. J. J. B. (enz.) en 2. G. H. H. C. M., requiranten van cassatie tegen een vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Alkmaar van den 4den juni 1957, houdende in hoger beroep bevestiging van een mondeling vonnis van den Kantonrechter te Den Helder van den 26sten maart 1957 voor wat betreft de daarbij uitgesproken bewezenverklaring, hebbende de Rechtbank, met vernietiging van het vonnis van den Kantonrechter voor wat betreft het daarbij ten aanzien van ieder der requiranten uitgesproken ontslag van

rechtsvervolging, alsmede voor wat betreft de daarin opgenomen bijkomende beslissing, ieder der requiranten ter zake van: „Zonder ver-
 „lof van het militair gezag ene opneming doen van enig militair werk”, onder aanhaling van de artikelen 23 en 430 van het Wetboek van Strafrecht veroordeeld tot een geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor den tijd van twee dagen, met last tot vernietiging van de vier negatieven, afkomstig uit het inbeslaggenomen fototoestel merk „Rolleicord” en van de zes negatieven, afkomstig uit het inbeslaggenomen fototoestel merk „Agfa-
 „Isolette” op grond, dat het algemeen belang zulks vordert, en bevel dat die in beslaggenomen fototoestellen, die onder nummers 30 en 31/1957 als stukken van overtuiging hebben gediend, na verloop van acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, zullen worden afgegeven aan (onderscheidenlijk) den verdachte R. en den verdachte M., tenzij op die toestellen door de(n) eigenaar(s) of recht-hebbende(n) binnen den voormelden termijn onder den griffier beslag is gelegd overeenkomstig de voorschriften van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Westerouen van Meeteren;

Gezien het gerechtelijk schrijven namens den Procureur-Generaal aan ieder der requiranten uitgereikt, ter kennisgeving van den dag voor de behandeling dezer zaak bepaald;

Gelet op de middelen van cassatie, namens de requiranten voorgesteld bij pleidooi en luidende:

„1. Schending althans verkeerde toepassing der artikelen 430 van „het Wetboek van Strafrecht en 350, 351, 352, 354, 358 en 359 van „het Wetboek van Strafvordering.

„De aangehaalde artikelen zijn geschonden althans verkeerd toe-
 „gepast:

„a. omdat het bewezenverklaarde niet oplevert het strafbare feit „van artikel 430 van het Wetboek van Strafrecht;

„b omdat niet met redenen omkleed is dat het bewezenverklaarde „feit het strafbare feit van artikel 430 van het Wetboek van Strafrecht „oplevert;

„c. omdat in strijd met het uitdrukkelijk door en namens requi-
 „ranten voorgedragen verweer is aangenomen dat het bewezenver-
 „klaarde het strafbaar feit van artikel 430 van het Wetboek van Straf-
 „recht oplevert, zonder dat het aangevallen vonnis daaromtrent be-
 „bepaaldelijk een beslissing inhoudt;

„2. Het nalaten van de vermelding van artikel 354 van het Wet-
 „boek van Strafvordering als wettelijk voorschrift ten aanzien van de
 „vernietiging der negatieven houdt in met name schending van artikel
 „358 lid 4 en 5 van het Wetboek van Strafvordering;

„3. De Rechtbank stelt: „Qualificeert het ten aanzien van ieder der
 „,,verdachten bewezen verklaarde als: zonder verlof van het *militair*

„„gezag ene opneming doen van enig militair werk. Verklaart het be-
„„wezene strafbaar”.

„Nergens is in de Wet en ook niet in artikel 430 van het Wetboek
„van Strafrecht strafbaar gesteld het zonder verlof van het *militair*
„gezag een opneming doen van enig militair werk. In artikel 430 van
„het Wetboek van Strafrecht staat wel vermeld: Hij, die zonder verlof
„van het *bevoegde* gezag een opneming doet etc., wordt gestraft.

„De Rechtbank vereenzelvigt derhalve het militair gezag met het
„bevoegde gezag en dit is uiteraard onjuist.

„Er zijn vele situaties denkbaar waar het militair gezag *niet* het
„bevoegde gezag is.

„Het door de Rechtbank gequalificeerde bewezenverklaarde is dan
„ook niet strafbaar gesteld in artikel 430 van het Wetboek van Straf-
„recht, zodat ook hier de aangehaalde artikelen zijn geschonden, al-
„thans verkeerd zijn toegepast.

„Een consequentie van de qualificatie van het bewezenverklaarde
„zoals dit door de Rechtbank bij vonnis is gesteld, is: deze qualificatie
„berust op een feitelijk element, dat echter niet in de dagvaarding
„voorkomt.

„Immers in de telastelegging wordt gesteld dat requiranten zonder
„verlof van het *bevoegde* gezag fotografische opnamen hebben ge-
„maakt etc., terwijl daarentegen de qualificatie in het vonnis spreekt
„van het zonder verlof van het *militaire* gezag doen van een opneming”;

Gehoord den Procureur-Generaal in zijn conclusie, daartoe strek-
kende dat de Hoge Raad

1e. het vonnis zal vernietigen ten aanzien van de qualificatie en
het bewezenverklaarde zal qualificeren als „zonder verlof van het be-
„voegd gezag een opneming doen van enig militair werk”;

b. ten aanzien van de niet-aanhaling van artikel 354 van het Wet-
boek van Strafvordering en dat artikel alsnog zal vermelden als zijnde
daarop de maatregel gegrond;

2e. het beroep voor het overige zal verwerpen;

Overwegende dat bij het in zoverre door de bestreden uitspraak
bevestigde vonnis ten laste van ieder der requiranten is bewezen ver-
klaard:

„dat hij op 18 februari 1957 te ongeveer 15.30 uur in de gemeente
„Den Helder vanaf de kade van de Buitenhaven ter hoogte van de
„bewapeningswerkplaatsen zonder verlof van het bevoegde gezag foto-
„grafische opnamen heeft gemaakt van gedeelten van het militaire
„werk 's Rijks Marine Haven te Den Helder, althans van na te noemen
„militaire werken of gedeelten van die werken, behorende tot het
„militaire haventerrein van 's Rijks Marine Haven te Den Helder, te
„weten:

„1. de strekdam, lopende vanaf de Buitenhaven naar het voor-
„malige fort Harssens, 2. de steigers 6/7 en 8/9 met de zich daarop
„bevindende trafostations, 3. het in aanbouw zijnde Marine Electro-
„nisch Bedrijf, 4. de steiger 5 van het voormalige fort Harssens, 5. de
„ingang tot de haven „Nieuwediep”;

Overwegende dat in hoger beroep de Rechtbank dit bewezene heeft gequalificeerd en strafbaar verklaard als boven vermeld;

Overwegende ten aanzien van het eerste middel:

dat het langs fotografische weg in beeld brengen van een militair werk een bij uitstek doeltreffend middel kan zijn om afbreuk te doen aan de door artikel 430 van het Wetboek van Strafrecht beschermde belangen en de in genoemd voorschrift gebezigde woorden „een opnemening doen van enig militair werk” geen aanleiding geven tot de opvatting, dat bovenbedoelde handeling niet door dit begrip wordt omvat;

dat het middel mitsdien in zijn onderdeel *a.* faalt;

dat de Rechtbank haar beslissing, dat het bewezene het strafbare feit van artikel 430 van het Wetboek van Strafrecht oplevert, niet nader met redenen behoefde te omkleeden en bepaaldelijk niet, gelijk requiranten schijnen te menen, gehouden was in haar vonnis tot uitdrukking te brengen, dat onder het begrip „opnemening van enig militair werk” in den zin van artikel 430 van het Wetboek van Strafrecht mede valt het doen van fotografische opnamen;

dat dus ook het onderdeel *b.* ondeugdelijk is;

dat van een uitdrukkelijk door of namens requiranten voorgedragen verweer als in het onderdeel *c.* bedoeld niet blijkt uit de stukken, waarvan de Hoge Raad kennis neemt, weshalve ook de klacht, vervat in dit onderdeel, vruchteloos is voorgedragen;

Overwegende ten aanzien van het tweede middel:

dat dit ongegrond is, aangezien de bepaling van artikel 358, 4e en 5e lid van het Wetboek van Strafvordering slechts het oog heeft op de maatregelen, bedoeld in artikel 351, derhalve op maatregelen, op het feit gesteld en den verdachte onder de in dat artikel vermelde voorwaarden op te leggen, doch onder die maatregelen — zoals ook de aanhef van artikel 353 kennelijk veronderstelt — de voorziening van artikel 354, welke geheel omgaat buiten de verhouding van den verdachte tot het voorwerp, niet is begrepen;

Overwegende ten aanzien van het derde middel:

dat dit, voor zover klagende over onjuiste qualificatie van het bewezenverklaarde door de Rechtbank doel treft en de Hoge Raad te dien opzichte ten principale recht zal kunnen doen;

dat hiermede naar den eis der wet de misslag zal zijn hersteld, en geen grond bestaat om — gelijk het middel blijkbaar verlangt — daaraan verdere gevolgen te verbinden ten aanzien van het bewijs of de strafbaarheid van het door de requiranten begane feit;

Vernietigt het bestreden vonnis, doch alleen voor wat betreft de daarbij aan het bewezenverklaarde gegeven qualificatie;

Te dien aanzien rechtdoende krachtens artikel 105 der Wet op de Rechterlijke Organisatie:

Qualificeert het bewezene als „zonder verlof van het bevoegd gezag een opnemening doen van enig militair werk”;

Verwerpt voor het overige het beroep van ieder der requiranten.

SCHEEPSRAMPEN EN SCHEEPSONGEVALLLEN.

Raad voor de Scheepvaart.

Uitspraak van 26 april 1957 (Bijvoegsel van de Ned.

Staatscourant van 28 mei 1957 nr 102, opgenomen onder nr 36).

Voorzitter: Mr A. Dirkzwager (1e plv. voorz.); *Leden:* H. A. Broere, F. v. d. Laan en J. Tissot van Patot.

Stranding van het motorschip „Michel Swenden” bij de haven van Port Talbot.

(Schepenwet art. 1, 42, 48 e.a.).

Op 2 februari 1957 is het motorschip „Michel Swenden”, dat op de rede van Port Talbot ten anker lag, door breken van het anker gestrand bij de haven; eerst 12 dagen later slaagde men erin het schip vlot te brengen.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden ter zitting van 26 april 1957, in tegenwoordigheid van de hoofdinspecteur voor de scheepvaart.

Uit de verklaringen en bescheiden is de raad het volgende gebleken:

Het motorschip „Michel Swenden” meet 499.8 brutoregister-ton en wordt voortbewogen door een 500 pk motor.

Op 1 februari 1957, te 11.05 vertrok de „Michel Swenden” leeg van Waterford met bestemming Port Talbot. De diepgang was vóór 5', achter 7' 06". De bemanning bestond, inclusief de kapitein, uit 9 personen.

Op 2 februari 1957, te 3.20 uur, kwam de „Michel Swenden” ten anker op de rede van Port Talbot, achter b.b.-anker met 30 vaam ketting. Het schip lag in $4\frac{1}{4}$ vaam water, ongeveer op $\frac{1}{4}$ mijl afstand in richting 76° r.w. van de wrakboei op de rede. Het was goed weer, de wind was W.Z.W. $\frac{3}{4}$, er stond wel enige deining. Er werd ankerwacht gelopen; volgens de kapitein moesten de stuurman en een matroos aan dek zijn. De kapitein ging naar zijn hut om de douaneformulieren in te vullen.

De stuurman heeft verklaard, dat hij op 2 februari 1957, te 4 uur, op wacht kwam en direct naar de brug ging. Hij zag, dat de wrakboei en de rode gasboei ongeveer in lijn waren, en hij schat de afstand tot de wrakboei op ruim een halve mijl. Het schip lag ongeveer halverwege de wal en de wrakton. Het was niet mogelijk een goede ankerpeiling te nemen. De stuurman had reeds bemerkt, toen hij nog in zijn kooi lag, dat het schip bij het ten anker komen hevig slingerde. Daar de stuurman de gloed van de karretjes van het hoogovenbedrijf aan de wal kon zien, meende hij, dat het schip dicht bij de wal lag dan de ankerpeiling van de kapitein aangaf, dicht bij dan hij ooit tevoren daar ter rede had gelegen. Het schip lag rustig met de kop op de deining. Toen te circa 4.40 de loodsboot naar buiten kwam, heeft de stuurman met de Aldislamp geseind en om een loods gevraagd. Hij liet de bemanning porren, waarschuwde de kapitein en de machinekamer en ging naar zijn hut om een jekker te halen. Hiervóór had de stuurman nog niets van eventueel verdrijven van het schip bemerkt.

Toen hij na het halen van zijn jas weer bovenkwam, lag het schip naar zijn mening bepaald dichterbij de wal dan tevoren. Het schip nam aan b.b.-achterschip een klap water over, waardoor de stuurman tegen dek sloeg. Hij liep gauw langs s.b.-zij naar de bak en stak nog 15 vaam ketting bij. Door zijn voet op de ketting te plaatsen, kon hij bemerken, dat het anker nog niet hield, en enige minuten later liet hij s.b.-anker vallen.

De kapitein was, na geroepen te zijn, naar de brug gegaan. Hij zag, dat de stuurman had bemerkt, dat het schip afdreef en meer ketting stak en, daar het schip ook toen nog naar de wal dreef, s.b.-anker liet vallen. De kapitein liet de stuurman b.b.-anker ophieuwen en liet met de machine volle kracht vooruitslaan. Toen het anker bovenkwam, zag men, dat de vloeiën waren verdwenen. Volgens de stuurman stootte het schip toen reeds zodanig, dat men bijna niet meer op de bak kon verblijven. De kapitein liet s.b.-anker hieuwen om de kop van het schip goed op zee te krijgen, maar ook dit anker krabde. De kapitein verzocht de loodsboot om assistentie en kreeg ten antwoord, dat over 20 minuten een sleepboot zou komen. Het schip dreef door de hoge deining en de stroom op de wal; het was $1\frac{1}{2}$ uur vóór hoogwater. Het achterschip kwam dicht bij de noordpier. Het s.b.-anker werd ingedraaid; de kapitein trachtte nog, met de machine vooruitslaande, vlot te komen, maar de schroef sloeg aan op de stenen en stopte dan. De loodsboot schoot een lijn over, maar toen daarmee trossen waren overgebracht, was het te laat geworden om afsleppogingen te maken en werden de lijnen verankerd met een dreg en een boei. Bij laagwater werd bemerkt, dat de schroef ernstig was beschadigd en dat het roer niet meer wilde draaien. Men bracht een sleepdraad uit en verankerde deze. Te 19.10 uur pikte een sleepboot de tros op en begon te trekken, maar na korte tijd brak deze. Het schip stootte hevig en het achterschip stootte herhaaldelijk tegen de noordpier. Op 3 februari kwam een agent van Lloyds aan boord en gaf adviezen over het afslepen. Toen de pogingen daartoe door de zware deining die dag en ook op 4 februari geen succes hadden, werd besloten de afsleppogingen te staken totdat de getijden gunstiger zouden zijn. Om het stoten te verminderen, is water in het ruim gepompt. Op 13 februari werden de trossen weer gereedgemaakt om te slepen en op 14 februari begonnen twee sleepboten, nadat het ruim door de brandweer was leeggepompt en trossen waren vastgemaakt, te 17 uur te trekken. Reeds te 17.30 uur kwam de „Michel Swenden” vlot; hierbij ging s.b.-anker verloren. Nadat twee andere sleepboten waren vastgemaakt, schutte het schip door en meerde te 19.15 uur aan de kade. De volgende dag werd het schip opgenomen in het droogdok. Nadat voorlopige reparaties waren uitgevoerd, begon op 27 februari de sleepboot „Tyne” de „Michel Swenden” naar Rotterdam te slepen. Op 3 maart werd aan de Parkkade gemeerd.

De loods te Port Talbot heeft een verklaring geschreven, meldende, dat volgens zijn mening de „Michel Swenden”, gezien de weersomstandigheden, op 2 februari 1957 op een veilige plaats ten anker was gekomen.

Het oordeel van de raad luidt als volgt:

Toen de „Michel Swenden” op 2 februari 1957 na 3 uur voor de haven van Port Talbot arriveerde en enige uren moest wachten voordat zou kunnen worden geschut, was er, wat de weersomstandigheden betreft, geen bezwaar om ten anker te gaan en te wachten totdat de loods zou komen. Doordat de kapitein reeds vaak daar ten anker was gekomen, heeft hij gemeend een zodanige plaatselijke bekendheid te hebben, dat controle op zijn ankermanoeuvre overbodig was. De raad merkt hier op, dat, hoe groot ook de plaatselijke bekendheid is, bij ten anker komen het steeds nodig is het lood te gebruiken, daarbij de bevonden diepten corrigerende voor het getij-verloop, en waar mogelijk de ankerplaats vast te stellen door een goede ankerpeiling. Eerst dan is het mogelijk later daarop controle uit te oefenen en eventueel verdrijven onmiddellijk vast te stellen. De kapitein liet alle controle na. Hij liet niet loden en door ten anker komen juist op de lijn van de lichtboei naar het licht op de pier, de enige onpeilbare punten aldaar, kon geen kruispeiling worden genomen. Hij schatte de afstand tot de lichtboei; dit is onbetrouwbaar. De door betrokkene als zodanig opgegeven ankerplaats is wel goed, maar het is zeer aan twijfel onderhevig of het schip inderdaad daar ten anker is gekomen.

De kapitein is er van overtuigd, dat het schip eerst na 4 uur, op de wacht van de stuurman, is begonnen te verdrijven, doch uit niets blijkt, dat dit inderdaad is gebeurd. De stuurman meende te 4 uur direct al, dat het schip dicht bij de wal lag dan andere keren. Het is ook meer waarschijnlijk, dat het anker is gebroken bij het vallen dan enige tijd nadat het schip al rustig ten anker lag. De stuurman heeft niet door peilingen kunnen vaststellen, dat het schip verdreef. Op het moment, dat de stuurman liet uitporren wegens het uitkomen van de loodsboot, moet het schip al zo ver zijn verdreven, dat het in de branding lag. Alle pogingen om het schip daarna nog in diep water te krijgen, hebben toen gefaald. Het schip strandde en is eerst 12 dagen later in ernstig beschadigde toestand vlot gebracht.

De raad is van oordeel, dat deze ramp het gevolg is van de verkeerde manier, waarop de kapitein zijn schip ten anker heeft gebracht, waardoor ook latere controle op de ligging van het schip vrijwel onmogelijk was.

De raad straft kapitein B. wegens diens schuld aan deze ramp door hem de bevoegdheid om als kapitein te varen op zeeschepen te ontnemen voor de tijd van 2 weken.

Nederlandse Marineraad.

Uitspraak van 28 november 1957 (Bijvoegsel van de Ned. Staatscourant van 18 december 1957 nr 246, opgenomen onder nr 1).

Voorzitter: Mr L. van Lookeren Campagne; *Leden:* G. B. M. van Erkel, M. C. van Grondelle, N. W. Sluyter, A. H. J. van der Schatte Olivier (plv.).

Aanvaring op 29 mei 1957 op de Noordzee tussen Hr. Ms. Groningen en de motorkotter „Nellie” TX 24.

(Marinescheepsongevallenwet, Stbl. 1935, nr 531, K.B. van 9 juni 1936, Stb. 582).

Op 29 mei 1957 te ongeveer 13.20 uur heeft op de Noordzee volgens radarpeiling van Hr. Ms. Groningen op 52-37-03 Nb. en 04-11-30 El. een aanvaring plaats gevonden tussen Hr. Ms. Groningen en de stalen motorkotter „Nellie” TX 24, waarbij genoemde motorkotter is gezonken en Hr. Ms. Groningen werd beschadigd.

Naar aanleiding van de vanwege de Commandant Zeemacht Nederland aan de voorzitter van de Nederlandse Marineraad toegezonden uitkomsten van het voorlopig onderzoek deze aanvaring betreffende, besliste de raad, dat in verband met de aard en de omvang van het ongeval een onderzoek door de raad wenselijk werd geoordeeld.

Dit onderzoek had plaats in de openbare zitting van de raad van 26 september 1957, te 's-Gravenhage gehouden.

De raad nam kennis van de stukken van het voorlopig onderzoek en hoorde ter zitting de getuigen:

1. Kapitein-Luitenant ter Zee A., op 29 mei 1957 commandant van Hr. Ms. Groningen;
2. Luitenant ter Zee IIe klasse B., ten tijde van bedoelde aanvaring dienstdoende als officier van de wacht;
3. Korporaal-seiner C., ten tijde der aanvaring dienstdoende als seiner van de wacht;
4. Korporaal Navigatie-gevechtinformatiedienst D;
5. Matroos IIe klasse E, ten tijde van genoemde aanvaring dienstdoende als uitkijk brug;
6. F., noordzeevisser, ten tijde der aanvaring dienstdoende als matroos-motordrijver aan boord van de „Nellie” TX 24.

Uit het onderzoek is de raad het navolgende gebleken:

Hr. Ms. Groningen is een onderzeebootjager, lang 116 m, breed 11.78 m en heeft een waterverplaatsing van 2780 ton bij een gemiddelde diepgang in zeewater van 41 dm. Het schip is gebouwd in 1956 te Amsterdam (N.D.S.M.) en is voorzien van 2 schroeven, aangedreven door stoomturbines van 30.000 pk elk.

Op 29 mei 1957 was het vertrek uit Den Helder bepaald van de bodems Hr. Ms. De Zeven Provinciën en Hr. Ms. Groningen, die een bezoek aan Norfolk (Virginia, U.S.A.) zouden brengen. Hr. Ms. De Zeven Provinciën is die dag te 09.00 A uit Den Helder vertrokken. Het tijdstip van vertrek van Hr. Ms. Groningen was gesteld op 11.30 A van die dag in verband met het feit, dat wegens het doorstomen naar Nederlands Nieuw-Guinea na het bezoek aan Norfolk, de opvarenden gelegenheid zouden krijgen op hun laatste week-end van hun verwanten afscheid te nemen.

Beide schepen zouden elkaar die dag bij Falmouth ontmoeten en vandaar gezamenlijk de reis vervolgen.

Nadat Hr. Ms. Groningen na het vertrek door de commandant uit de haven was gebracht en ter rede door hem opdracht was gegeven

aan te zetten tot 16 mijl, deed hij de navigatie-officier de navigatie overnemen. De commandant bleef op de brug. Na het passeren van de uiterton van het Schulpengat te 12.20 uur gaf de commandant order om vaart te vermeerderen tot 150 omwentelingen (17.4 mijl).

Te 12.31 uur, toen er — naar verklaring van de commandant — voldoende waterdiepte was tot vermeerdering van de vaart, deed hij aanzetten tot 160 omwentelingen (18.4 mijl) en liet hij de wacht overnemen door de officier van de wacht, de luitenant ter zee Ite klasse B., aan wie hij de mondelinge opdracht gaf om van 13 uur af elke 5 minuten de vaart met 10 omwentelingen te vermeerderen, tot 23 mijl.

Nadat de commandant de door hem opgegeven koers 226 r.w. met de navigatie-officier op de kaart had gecontroleerd en nadat hij deze koers tevens gecontroleerd had op het vrij zijn van obstakels, is hij te 12.45 uur van de brug gegaan en heeft hij zich naar de longroom begeven teneinde aldaar de nieuw aan boord geplaatste vlootaalmoezenier welkom te heten en enige afscheidstelegrammen aan de officieren voor te lezen.

De commandant was, naar hij heeft verklaard, op de hoogte van de antecedenten van de officier van de wacht, die op 1 april 1957 bij hem aan boord was geplaatst, met name ook van het tijdstip van zijn indiensttreding, zijn bevordering, zijn plaatsingen en van de zelfstandige en ondergeschikte wachten in zee, die hij gelopen had, alsmede van het feit, dat hij een cursus onderzeeboot-verkenningsofficier met succes had doorlopen. Bovendien had de commandant van de commandant van Hr. Ms. Limburg, waarop luitenant ter zee B. tevoren geplaatst was geweest, en van de eerste officier van die bodem gunstige inlichtingen omtrent betrokkene ontvangen. Ten slotte was hij in de gelegenheid geweest betrokkene in zijn dienst te observeren; deze had bij zijn wacht doen op zee geen reden tot klachten gegeven.

De commandant heeft verklaard, dat de omstandigheden, die zich gewoonlijk bij het vertrek van een bodem voordoen betreffende het afscheid, geen enkele rol hebben gespeeld ten aanzien van de latere gedragingen van de officier van de wacht. Deze laatste heeft die verklaring bevestigd.

Tijdens de vaart op zee waren de omstandigheden zeer gunstig: het weer was goed, helder zicht (20') wind N.W., kracht 1—2, kalme zee, zuidwest gaand tij ($\pm 0^{\circ}5$ per uur) weinig of geen deining, vrijwel geen scheepvaart.

De officier van de wacht heeft, na om ongeveer 12.30 uur bij het passeren van de uiterton van het Schulpengat de navigatie te hebben overgenomen van de navigatie-officier, naar hij heeft verklaard een vissersvaartuig waargenomen. Dat vaartuig, dat later de „Nellie” TX 24 zou blijken te zijn, was niet vissende. Hij nam dat vaartuig waar op een afstand van 8 à 9 mijlen. Hij peilde te 13.05 uur het vissersvaartuig over BB op ongeveer rood 20 graden.

Naar de officier van de wacht in het voorlopig onderzoek heeft verklaard en ter zitting heeft bevestigd, heeft hij op 29 mei 1957, kort na de aanvaring, als peiling van het vissersvaartuig opgegeven rood 40,

doch bij een latere reconstructie bleek hem dat de peiling rood 20 waarschijnlijker geacht moet worden. De officier van de wacht verklaart voorts, dat hij de kompaspeiling heeft bijgehouden; dat hij heeft geconstateerd, dat de peiling langzaam doorzette naar achteren; dat de onderlinge afstand tussen de beide schepen vrij snel verkleinde; dat hij in de veronderstelling verkeerde, dat het vissersvaartuig achter de Groningen langs zou lopen; dat het vaartuig vanaf 13.05 uur totdat het vlak bij was ongeveer 12 graden naar achteren was doorgezet; dat hij vanaf 13.05 uur tot 13.25 uur ongeveer een vijftal peilingen van het vissersvaartuig heeft genomen; dat hij geen van zijn peilingen heeft genoteerd; dat hij om 13.25 uur aan 23 mijl toe was en die order toen aan het stuurhuis heeft doorgegeven (204 omwentelingen); dat, toen het vaartuig vlak bij gekomen was, bleek dat de peiling constant bleef; dat de afstand toen 100 à 150 meter was; dat hij op een zeker moment uitgeroepen heeft „die visser wijkt niet uit”; dat de afstand tussen de TX 24 en Hr. Ms. Groningen toen ongeveer 100 meter bedroeg, (getuige D. geeft ter zitting de afstand op op 300 à 350 meter, getuige C. op ongeveer 1000 meter); dat hij op dat moment de masten van de TX 24 meer open zag, dat hij daaruit constateerde dat er een koerswijziging van de TX 24 heeft plaats gevonden, (de getuige F. verklaart zeker te weten, dat hij zijn koers niet gewijzigd heeft; getuige D. verklaart, dat het vissersvaartuig geen enkele keer koers of vaart gewijzigd heeft; getuige C. verklaart, dat hij, toen de afstand ongeveer 1 mijl was, waarnam, dat hij het beeld van de TX 24 geleidelijk zag veranderen in die geest, dat hij de masten meer uit elkaar ging zien); dat hij toen 6 korte stoten op de nautafoon gegeven heeft en de order volle kracht vooruit; dat hij hoopte dat er gereageerd zou worden op de signalen en dat hij de TX 24 vrij zou varen; dat hij na de order „volle „kracht vooruit” door de spreekbuis naar het stuurhuis hoorde „her- „haal laatste order”; dat hij de order niet meer heeft herhaald, daar de aanvaring toen niet meer te vermijden was; dat hij de machines heeft laten stoppen; dat de Groningen even daarna de TX 24 in zijn midscheeps raakte, dat de TX 24 toen ongeveer dwars op de koers van Hr. Ms. Groningen lag; dat hij onmiddellijk rood en blauw heeft laten sluiten en de commandant op de brug heeft verzocht en dat daarna de navigatie is overgenomen door de navigatie-officier.

Toen de commandant op de brug kwam, constateerde hij dat de klok 13.30 uur aanwees; Hr. Ms. Groningen liep weinig vaart, de commandant nam ongeveer 100 meter achteruit het aangevaren vaartuig waar, hetwelk met de kiel naar boven dreef. In de nabijheid zag hij twee reddingboeien aan een waarvan zich een man vastklampte. Na de navigatie van de officier van de wacht te hebben overgenomen, manoeuvreerde hij de Groningen zeer langzaam achteruit naar het wrak, terwijl de whaleboot werd gestreken. Gedurende deze manoeuvre begon het wrak zich langzaam op te richten en nadat het zich geheel had opgericht, zag hij een viertal opvarenden, die zich zoals later gebleken is, tijdens de aanvaring benedendeks bevonden, aan dek komen. Met de te water liggende drenkeling zijn allen door de whale-

boot aan boord van Hr. Ms. Groningen gebracht en daar verzorgd.

Hoewel de commandant van Hr. Ms. Groningen nog getracht heeft om door het inroepen van de hulp van de in de nabijheid zijnde onderzeebootjager Hr. Ms. Limburg de „Nellie” TX 24 drijvende te houden, is dit niet mogen gelukken, daar de „Nellie” TX 24 te spoedig zonk.

Hr. Ms. Groningen zette te 14.35 uur koers naar IJmuiden en meerde te 19.05 uur in de Noordersluizen aldaar.

De schade aan Hr. Ms. Groningen bestond volgens een eerste onderzoek uit:

1. Voorpiek onder het H-dek geheel weggescheurd;
2. Onderkettingbak ingedeukt;
3. Bovenkettingbak ingedeukt;
4. Aan BB om spant 175 ter hoogte van de waterlijn een verticale scheur van ± 40 cm aan de voorzijde en van ± 20 cm aan de achterzijde ervan;
5. Schot 195 aan de achterzijde van de bovenkettingbak enigszins ingedeukt;
6. Geusstok gedeeltelijk gebogen.

De „Nellie” TX 24, toebehorende aan de firma W. van der Vis en Zonen te Oosterend, Texel, was een stalen motorkotter, lang 19.29 m, breed 5.43 m, had een diepgang van plm. 26 dm en was voorzien van een Bronsmotor van 150 pk. Maximum snelheid $8\frac{1}{2}$ mijl p.u. Het schip was gebouwd in 1949 te Makkum.

Aan boord van dit vaartuig bevond zich de matroos-motordrijver F. op wacht. Te 11.45 uur van de 29e mei was hij op post gekomen tezamen met de stuurman. De opgegeven koers was NW. per kompas, vaart 8 mijl.

Op een gegeven moment, de tijd herinnerde getuige F. zich niet meer, ging de stuurman naar beneden. Wel herinnert hij zich, dat hij op een zeker moment op plm. 5 à 6 mijl een schip heeft gezien, waarvan hij echter geen koers of vaart kon schatten. Of dit vóór dan wel na het tijdstip was dat de stuurman naar beneden ging, kon hij zich niet meer herinneren.

Genoemd schip bevond zich voor hem in de zgn. blinde sector van het stuurhuis, dat gedeeltelijk was dichtgemaakt met een plank in de plaats van het rechtervoorraam, aan welke plank aan de binnenzijde de echograaf was bevestigd. Verder werd het uitzicht volgens zijn verklaring nog belemmerd door de knalpijp van de motor, zodat een totale blinde sector aanwezig was van ongeveer 45° tot 70° over SB.

Het waargenomen schip, dat later Hr. Ms. Groningen bleek te zijn, bevond zich in eerste instantie nog op de scheiding van de blinde sector en de open zijde daarvoor. Na deze eerste waarneming heeft hij volgens zijn verklaring gedurende de volgende ruim 10 minuten niet meer om de blinde sector heen gekeken. Hij had het schip niet zo vlug bij zich verwacht.

Plotseling werden door hem geluidssignalen waargenomen en zag hij een oorlogsschip vlak bij. Hij zette de motor door middel van het

keerkoppelingshandle nog op stop en vervolgens op achteruit en riep naar zijn collega's om deze te waarschuwen, maar vrijwel direct daarop werd de „Nellie” TX 24 in de midscheeps aangevaren. De aanvaring viel volgens zijn verklaring ongeveer gelijk met de derde stoot op de fluit. Door de schok van de aanvaring werd hij met het stuurhuis van het schip afgeslagen, waarna hij zich niets meer herinnert tot het moment, waarop hij weer boven water kwam. Het was hem onmogelijk, zo luidt zijn verklaring, om tussen het horen van de signalen en de aanvaring meer actie te nemen dan hij heeft gedaan om een aanvaring te voorkomen.

Het oordeel van de raad luidt als volgt.

Het is niet gebleken dat de omstandigheden, die zich in verband met het afscheid nemen bij het vertrek van een bodem voor een lange reis plegen voor te doen, van enige invloed zijn geweest op de latere gedragingen van de officier van de wacht.

De raad is van oordeel dat de commandant de capaciteiten van de nog weinig ervaren officier van de wacht heeft overschat en hem een taak heeft opgedragen, waarvoor hij niet de volle verantwoording kon dragen, temeer daar de commandant deze officier als traag van reactievermogen kenschetst.

Voorts vraagt de raad zich af, gelet op de beantwoordingen van de commandant van vragen van de raad ten aanzien van de hier behandelde uitwijkmanoeuvres, of deze commandant wel de juiste persoon was om in deze functie zijn officier van de wacht te indoctrineren in goede zeemanschap.

De officier van de wacht heeft zich schuldig gemaakt aan onzorgvuldigheid bij het nemen van de peilingen op de TX 24 gedurende een tijdsduur van ongeveer 20 minuten. Zijn verklaring, dat de peiling van de TX 24 in die periode regelmatig naar achteren zou zijn doorgezet, past immers niet in het beeld van de aanvaring.

De officier van de wacht heeft geen behoorlijke reconstructie van het verloop der gebeurtenissen gedurende het laatste half uur vóór de aanvaring kunnen geven en met name geen redelijke verklaring naar voren kunnen brengen betreffende de door hem geconstateerde doorzetting van de kompaspeiling naar achteren, anders dan dat de TX 24 kennelijk van koers moest zijn veranderd, een koerswijziging die in die mate door niemand is waargenomen.

De mogelijkheid bestaat dat de grote snelheid van Hr. Ms. Groningen de interpretatie van de visuele waarnemingen van de officier van de wacht in die mate heeft beïnvloed, dat bij hem de overtuiging post vatte, dat Hr. Ms. Groningen voor de TX 24 zou overlopen.

De raad twijfelt er echter aan of de bij de officier van de wacht postgevatte overtuiging wel verklaarbaar is en stelt zich de vraag of niet moet worden gesproken van verregaande slordigheid van de officier van de wacht, waar blijkbaar geen enkele van de ongeveer 5 genomen kompaspeilingen in zijn geheugen is blijven hangen, mede gelet op zijn verklaring van 29 mei 1957 dat hij het vissersvaartuig had gepeild op rood 40 en op zijn later, op 17 juni 1957 afgelegde ver-

klaring, dat de peiling rood 20 waarschijnlijker moest worden geacht.

De officier van de wacht heeft verklaard, dat hij er geen aanleiding in gevonden heeft naar SB van koers te veranderen, omdat hij er van overtuigd was, dat de TX 24 zou uitwijken. De verplichting tot uitwijken moge dan ingevolge de wettelijke bepalingen op de TX 24 gerust hebben, bij het onderzoek is niet gebleken van enig feit, waarop bedoelde overtuiging van de officier van de wacht zou kunnen steunen.

Een behoorlijk beleid en goede zeemanschap brachten mede, dat de officier van de wacht rekening hield met onachtzaamheid en zorgeloosheid aan boord van de TX 24 en dat hij voorzorgsmaatregelen moest treffen — door *tijdig* signalen te geven en zo nodig *tijdig* uit te wijken — die ten deze door de bijzondere omstandigheden geboden waren.

Door het nemen van die maatregelen na te laten en integendeel onmiddellijk vóór de aanvaring de order volle kracht vooruit te geven, heeft de officier van de wacht mensenlevens in groot gevaar gebracht en is hij in zeemanschap en beleid ernstig te kort geschoten.

De matroos-motordrijver F. van de „Nellie” TX 24, die in strijd met de wettelijke voorschriften alléén de wacht aan dek waarnam, heeft nagelaten te voldoen aan de op de TX 24 rustende verplichting uit te wijken voor Hr. Ms. Groningen en is bovendien in ernstige mate in oplettendheid te kort geschoten door, hoewel hij wist dat de andere opvarenden van de TX 24 zich benedende bevonden, niet uit te kijken, hetgeen hem ondanks de aanwezigheid van de echograaf zeer wel mogelijk was geweest, naar mogelijk aan stuurboord naderende schepen.

Met de maatregelen na de aanvaring genomen kan de raad volledig instemmen.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 15 november 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Prof. Mr W. F. Prins (plv.).

Een passering voor bevordering tot kapitein en een latere promotie kunnen niet definitief worden, zolang nog niet beslist is omtrent een bezwaar, ingediend tegen een beoordeling, die aan die passering ten grondslag lag. Ook nadat de betrokken beoordeling vernietigd is, laat de Kroon echter niets van zich horen ten aanzien van een vervroeging der promotie. Deze fictieve weigering moet te eniger tijd definitief worden; dit is zeker gebeurd in het onderhavige geval, waarin na de vernietiging der beoordeling door betrokkene $2\frac{1}{2}$ jaar is gewacht met het vragen van een nader besluit. (MAW 1957/B 7).

(AW art. 60).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake W., wonende te D., eiser in hoger beroep, in persoon ter open-

bare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr J. Schuurmans, kapitein van de Militair Juridische Dienst, wonende te 's-Gravenhage, tegen: de Minister van Oorlog als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. W. A. Snelders, referendaris bij het Ministerie van Oorlog, wonende te Voorburg.

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

Overwegende dat eiser — die als kapitein der infanterie bij de Koninklijke Landmacht sedert 1946 was gedetacheerd bij het toenmalige Koninklijk Nederland-Indonesisch Leger ten einde dienst te doen op de Nederlandse Antillen — in 1949 op voorstel van de Minister van Oorlog door Hare Majesteit de Koningin voor bevordering tot majoor is voorbijgegaan op grond van het gestelde in een over hem in april 1949 uitgebrachte beoordeling over het tijdvak februari 1947 tot april 1949;

dat eiser op 30 november 1949 tegen deze beoordeling een bezwaarschrift heeft ingediend en, nadat hij in mei 1951 in Nederland was teruggekeerd, bij Koninklijk Besluit van 1 december 1951 met ingang van deze datum is bevorderd tot majoor, dit alvorens een beslissing op dat bezwaarschrift te zijner kennis was gebracht;

dat bij besluit van 5 februari 1952 voormelde beoordeling is vernietigd op grond, dat die beoordeling formeel onjuist opgemaakt was, welk besluit in april 1952 ter kennis van eiser gebracht is;

dat eiser zich bij rekest van 30 november 1955 tot Hare Majesteit de Koningin heeft gewend en daarin onder meer heeft aangevoerd:

„dat hij tengevolge van de op 1 November 1955 plaats gehad hebbende promoties eerst thans vernam, dat de officieren der Infanterie „K.L. promotie 1933 per 1 November 1949 waren bevorderd tot „Majoor der Infanterie, behoudens enkelen die werden bevorderd op „1 December 1951;

„dat hij vermeende, dat eerstgenoemde bevordering slechts geschiedde op grond van buitengewone geschiktheid, tewerkstelling in „bepaalde functies, dan wel door overgang naar andere wapens of „krijgsmachtdelen, terwijl de op 1 December 1951 plaats gehad hebbende promotie de normale was;

„dat hij vernam, dat laatstgenoemde promotie slechts omvatte diegenen van promotie 1933, die fysiek minder geschikt waren, dan „wel op grond van uitgebrachte beoordelingen eerst op 1 December „1951 zouden worden bevorderd;

„dat de officieren de Infanterie KNIL promotie 1933 bij de opheffing van het KNIL op 26 Juli 1950 werden overgenomen in de „rang van Majoor bij de K.L. waarbij zij werden gerekend te zijn „bevorderd per 1 November 1949;

„dat hem vanwege Commandant Landmacht Curaçao, Ministerie van Oorlog of Ministerie van Overzeese Rijksdelen, nimmer werd „medegedeeld, dat een gedetacheerd zijn in de Nederlandse Antillen

„bezwaren voor promotie zou opleveren, dan wel dat terugkeer naar „Nederland en voortijdige afbreking der detachering de mogelijkheid „tot promotie zou openen;

„dat hij nimmer bij het volgen zijner detachering afstand heeft ge- „daan van promotie, hetzij tijdelijk, hetzij voor goed;

„dat indien de over de periode Februari 1947 tot April 1949 uit- „gebrachte beoordeling niet voldoende zou zijn geweest voor bevoor- „ding, de nietigverklaring hiervan dit bezwaar zou hebben wegge- „nomen, dan wel een behandeling van het door hem ingediende be- „zwaarschrift tot een ander oordeel zou hebben kunnen leiden;

„dat hij door een en ander vermeent in zijn promotie te zijn ge- „schaad en ook in de toekomst hiervan nadeel zal blijven ondervinden, „gezien de per 1 November 1955 plaats gehad hebbende bevorderingen „tot luitenant-kolonel van officieren behorende tot promotie 1934;

„Redenen, waarom requestrant zich tot Uwe Majesteit wendt met „het eerbiedig verzoek het daarheen te willen leiden, dat hij alsnog met „ingang van 1 November 1949 wordt geacht te zijn bevorderd tot „Majoor der Infanterie en mede gezien zijn medische geschiktheid, vide „schrijven M.v.O d.d. 21 April 1955 no. P 51.342 A/Conf., alsnog in „aanmerking te doen komen voor bevordering tot luitenant-kolonel „met ingang van 1 Mei 1954.”;

dat eiser bij Koninklijk Besluit van 18 april 1956 met ingang van 1 mei 1956 is bevorderd tot luitenant-kolonel;

dat de Minister van Oorlog met betrekking tot eisers voormeld rekest bij brief van 7 september 1956 aan de commandant van het 1e legerkorps heeft geschreven:

„Met verwijzing naar Uw advies dd. 8 december 1955, nr V/12. „07.10.006/101, deel ik U mede, dat Hare Majesteit de Koningin bij „kabinetsrescript dd. 11 augustus 1956, nr 39, mij heeft doen kennen „het request dd. 30 november 1955 van de inmiddels tot luitenant- „kolonel bevorderde Majoor der infanterie W., houdende verzoek om „bevordering tot onderscheidenlijk majoor en luitenant-kolonel te „rekenen van respectievelijk 1 november 1949 en 1 mei 1954, niet in „gunstige overweging te kunnen nemen.

„Bij vorengenoemd kabinetsrescript heeft Hoogstdezelve mij tevens „gemachtigd requestrant hiervan in kennis te stellen.

„Deze beslissing is gegrond op de overweging dat requestrant — „hoewel zijn vrijwillig verzochte detachering bij het voormalig Ko- „ninklijk Nederlands Indonesisch Leger mogelijk zijn belangen te „dezen kan hebben geschaad — ten onrechte vermeent, dat hij thans „na zes jaren nog aanspraak kan doen gelden op een bevordering „welke aan Hare Majesteit de Koningin ter keuze is voorbehouden.

„Ik verzoek U de Luitenant-kolonel W., voornoemd, van het voren- „staande in kennis te stellen.”;

Overwegende dat eiser tegen het bij evenvermelde brief medege- deelde Koninklijk Besluit tot afwijzing van het door hem gedane ver- zoek beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Graven- hage en dit gerecht, rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken, bij

uitspraak van 29 april 1957 — waarnaar hierbij wordt verwezen — dat beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de in het beroepschrift en ter 's Raads terechtzitting aangevoerde gronden heeft verzocht — naar ter 's Raads terechtzitting is gesteld, zulks in stede van de in het beroepschrift verzochte terugwijzing naar het Ambtenarengerecht — de passering voor bevordering in 1949 nietig te verklaren en te bepalen, dat eiser dient te worden bevorderd tot majoor met terugwerkende kracht tot 1 november 1949 en dientengevolge tot luitenant-kolonel tot 1 mei 1954;

Overwegende dat de Raad met het Ambtenarengerecht van oordeel is, dat noch het in 1949 genomen besluit om eiser per 1 november 1949 voor bevordering tot majoor te passeren noch het in 1951 genomen besluit om zijn bevordering tot deze rang te doen ingaan op 1 december 1951, een definitief karakter had zolang nog niet was beslist op eisers bezwaarschrift tegen de in april 1949 over hem opge maakte beoordeling;

Overwegende dat naar 's Raads oordeel niet behoeft te worden aangenomen, dat het passeren per 1 november 1949 en het bevorderen met ingang van 1 december 1951 op 5 februari 1952, toen die beoordeling werd vernietigd, onmiddellijk van definitieve aard werden;

dat immers door de vernietiging der beoordeling aan het besluit om eiser per 1 november 1949 te passeren de destijds daarvoor aangevoerde grondslag was komen te ontvallen en het al dan niet bevorderen van eiser per 1 november 1949 daarom opnieuw in overweging genomen diende te worden;

dat deze nadere overweging (of deze in het onderhavige geval heeft plaats gehad, is niet komen vast te staan) uiteraard hetzij tegelijk met het nemen van het vernietigingsbesluit hetzij spoedig erna tot een resultaat had moeten leiden, welk resultaat had kunnen bestaan òf in een volharden — op een andere dan de oorspronkelijke grond — bij de besluiten tot passeren per 1 november 1949 en tot bevorderen per 1 december 1951 òf in een terugkomen op die besluiten;

dat destijds, korte tijd na 5 februari 1952, noch van het een noch van het ander aan eiser is gebleken en dit, indien hij meende dat zijn bevordering ten onrechte eerst per 1 december 1951 had plaats gehad (van het besluit tot passering was hem geen kennis gegeven, daar kennisgeving aan de gepasseerde toentertijd niet gebruikelijk was) en indien hij meende dat hij alsnog behoorde te worden bevorderd met ingang van een vroegere datum, hem reden had moeten geven een verzoek in te dienen, hiertoe strekkend;

dat nu eiser heeft nagelaten om na 5 februari 1952 en voor 30 november 1955 over de ingangsdatum van zijn bevordering tot majoor enig nader besluit te vragen, de Raad van oordeel is, dat de datum van ingang van die bevordering — en daarmee tevens het passeren per 1 november 1949 — door de lange tijd sedert 5 februari 1952 verstreken, inmiddels een definitief karakter heeft verkregen;

dat eiser wel heeft medegedeeld zodanig verzoek aanvankelijk te

hebben achterwege gelaten, omdat hij destijds meende dat een bevordering per 1 december 1951 voor zijn promotiejaar normaal was, en hij pas op 30 november 1955 zijn vorengenoemd rekest heeft ingediend, nadat hem op of omstreeks 1 november 1955 uit gesprekken met collega's was gebleken, dat die mening onjuist was en de normale bevordering tot majoor voor zijn promotiejaar had plaatsgehad per 1 november 1949, maar deze mededeling de Raad niet tot een andere slotsom kan leiden, reeds hierom niet dat, al moge eiser tot het vormen van deze onjuiste mening enige grond hebben gehad, zulks niet insluit, dat hij voldoende diligent is geweest om zich te dezen zekerheid te verschaffen;

dat veeleer aanleiding bestaat het tegendeel aan te nemen, mede in aanmerking genomen, dat eiser in zijn vorenvermeld bezwaarschrift van 30 november 1949 onder meer heeft vermeld: „dat beoordeelde „thans mogelijk in zijn promotiekansen wordt geschaad, aangezien „bevorderingen van tot zijn promotiejaar behorende collega's binnen „afzienbare tijd te verwachten zijn of mogelijk reeds hebben plaats gevonden;”;

dat het hierin gelegen argument weinig aan kracht verliest door het door eiser ter 's Raads terechtzitting te dezer zake desgevraagd medegedeelde, dat die passage uit het bezwaarschrift slechts zag op tijdelijke bevorderingen;

Overwegende dat de Raad zich op grond van het vorenoverwogene verenigt met het in de aangevallen uitspraak — zij het met een andere motivering — ingenomen standpunt, dat het bestreden besluit, medegedeeld in de vorenvermelde brief van 7 september 1956, niets anders inhoudt dan een weigering om terug te komen op het besluit tot bevordering per 1 december 1951;

Overwegende dat deze weigering niet in strijd is met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift en dat ook niet kan worden aangenomen, dat de Kroon met die weigering van Haar bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor de bevoegdheid is gegeven;

dat dit te minder aannemelijk is, omdat de bevordering tot majoor geschiedt bij keuze en voorts geenszins vaststaat, dat eiser, ware hij in april 1949 gunstig beoordeeld, de bevordering per 1 november 1949 wel zou hebben verkregen; waarbij opmerking verdient, dat de gemachtigde van gedaagde er ter terechtzitting op heeft gewezen, dat krachtens artikel 16 van de destijds nog geldende Bevorderingswet voor de landmacht 1902 aan officieren in werkelijke dienst geen hogere rangen worden gegeven dan die, verbonden aan de betrekking, welke zij waarnemen, en dat de organisatie van de landmacht in de Nederlandse Antillen een bevordering tot majoor qua functie uitsloot;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

BOEKAANKONDIGING.

Prof. Mr B. V. A. RÖLING: „Nieuw Guinea, Wereldprobleem!”, van Gorcum & Comp. N.V., Assen, 104 bladzijden, f 4,90.

Deze studie is grotendeels geschreven op zee, tussen New York en Rotterdam, naar aanleiding van hetgeen de Schrijver ter XIIe Algemene Vergadering van de Verenigde Naties zag en hoorde. Hierdoor verontrust heeft Schrijver gemeend spoed vóór volledigheid te moeten laten gaan omdat, aldus in het „woord vooraf”, er periculum in mora is.

Schrijver begint met een historisch overzicht van de achtergrond van de Nieuw Guinea kwestie, zowel in een politieke als in een juridische belichting. Hij beschrijft hoe iets, wat aanvankelijk oplosbaar scheen, door een samenloop van misvatting en van de wens om kool en geit te sparen ter gelegenheid van diverse conferenties: Linggadjati (november 1946), Renville (januari 1948) en Ronde Tafel Conferentie (augustus-november 1949) is geworden tot een prestige-kwestie van het hoogste niveau voor beide partijen. Indonesië werd daardoor verleid tot verdragschending en opzegging van de Unie; Nederland voert thans voor zijn standpunt motieven aan, welke aanvankelijk niet hebben gegolden.

Tenslotte belicht Schrijver het aspect van het probleem als factor in de koude oorlog van het Communisme tegen het Westen. Hij beschrijft dat in de Oosterse psyche naast het gevoel van nationale glorie, óók geldt de (door de Westerling wellicht minder goed te begrijpen) amor fati: de zelfvernietiging uit nationale eer. En zo zou Indonesië, tégen zijn wil en niettegenstaande zijn duidelijke vrees daarvoor, gedrongen kunnen worden, Russische hulp en zelfs wapenleveringen te aanvaarden, met alle verstrekkende gevolgen daarvan voor de verhouding Europa-Azië.

Schrijver geeft twee mogelijke oplossingen voor de ontstane impasse, waarin grotere dingen op het spel staan dan Nederland in Indonesië kan verliezen.

W. H. V.

Ondervragingsmethode.

Het tijdschrift voor de Kon. Marechaussee „ONS WAPEN”, 4e jaargang Nr. 1, 26 oktober 1957 (blz. 25/26), bevat de volgende bespreking van het boek Psychology for Law Enforcement Officers van prof. GEORGE J. DUDYCHA.

Er zijn politiemensen die geacht worden te beschikken over geheimzinnige krachten. Want als zij ondervragen, dan komt uit de hardste ondervraagde iets te voorschijn, dat profijtelijk is voor het onderzoek en voor het leveren van het bewijs. Wij kennen zulke figuren wel, ook in het Wapen, die met het gebruik van de meest faire, eerlijke middelen,

met een zachte stem pratend, na een tijdje met de verdachte te hebben gesproken, met diens vlotte bekentenis het onderhoud sluiten. Dit is soms een kwestie van persoonlijkheid — en soms ook een kwestie van aangeleerde techniek van ondervragen.

Veelal wordt aangenomen, dat het een goede methode is een onder- vraagd persoon steeds aan het praten te houden, opdat het onderhoud zo veel mogelijk zal opleveren. Nu gaat dit niet altijd op, in zoverre, dat lange zwijgpauzes gedurende de ondervraging in sommige gevallen de tong van de ondervraagde tenslotte lossen kan maken dan door maar steeds het gesprek gaande te houden.

Intussen houden de meest ervaren ondervragers het erop, dat 't het best is, in de meeste gevallen althans, om het gesprek steeds gaande te houden. Hier is onlangs een *nieuwe techniek* bijgekomen, aangeduid als de „*indirecte ondervragingsmethode*”. Deze is afgeleid van een methode, die bij geneeskundige persoonlijkheidsonderzoeken is ontwikkeld en heeft dan ook een psychologische ondergrond. Het komt erop neer de patiënt aan het praten te houden, tot hij zelf (als het ware) een oplossing ontdekt van zijn eigen moeilijkheden en hij bereid is de waarheid dezer ontdekking te aanvaarden en ernaar te handelen. *De indirecte ondervragingsmethode wil zeggen: herhaling en onder andere woorden herzeggen van hetgeen de ondervraagde beweert.* Het beste is een voorbeeld te geven van een politiemans, die een jonge delinquent ondervraagt:

Jongen: Ik moet niks hebben van m'n vader.

Politie: Je haat je vader, hè!

Jongen: Ja, hij laat me maar werken en strijkt al het geld op.

Politie: Hij laat jou niets van wat je verdient.

Jongen: Nee, hij pikt alles om er drank voor te kopen. En hij slaat moeder.

Politie: Je vader is slecht voor je moeder.

Jongen: Ja, en hij stal geld ook.

Politie: Je vader stal geld.

Jongen: En of, en hij probeert te doen, of ik het gedaan heb.

Dus: de politiemans veroordeelt niets van hetgeen de jongen zegt. Ook vraagt hij niets, noch uit hij verbazing. Hij herhaalt slechts met andere woorden. Het resultaat hiervan is, dat dit leidt tot verdere uitspraken van de ondervraagde, zonder dat hierbij richting wordt gegeven aan diens denken, zoals bij de directe vraagmethode wel geschiedt. Bij zulk een herhaling met gebruik van andere woorden is de kans dat de ondervraagde alleen met ja of neen antwoorden zal, niet groot. Daar het gezegde van de ondervraagde al herhaald en, kennelijk, aanvaard is, gaat hij verder door nog iets meer te gaan zeggen hetgeen ook weer herhaald wordt en aanvaard, hetgeen weer tot een nieuw stukje uitspraak leidt. Zo gaat het voort. Telkens kaatst de politiemans de bal als het ware terug naar de ondervraagde, waarna deze hem weer terugslaat met een iets andere boog. Als de ondervrager tenslotte op weerstand om te antwoorden stuit, kan hij een vroegere uitspraak uit de ondervraging herhalen, of een directe vraag stellen, waarop de onder-

vraging die eigenlijk die naam letterlijk niet verdient in dit geval, weer voortgaat.

De voordelen van deze techniek zijn: (1) de ondervrager legt de ondervraagde geen woorden in de mond (hij laat de ondervraagde dus over aan zijn eigen gedachten); (2) hij houdt het gesprek gaande en (3) hij geeft gelegenheid om zich op een vrije manier te uiten.

De indirecte ondervragingsmethode kan niet altijd door hen die belast zijn met de handhaving van de wet worden toegepast, maar het is volgens prof. GEORGE J. DUDYCHA merkwaardig hoe vaak deze techniek met profijt kan worden toegepast om achter de waarheid te komen, althans wanneer men zich deze ondervragingsmethode op de juiste wijze eigen heeft gemaakt.

Wij hebben bovenstaande ontleend aan het boek *Psychology for Law Enforcement Officers*, door de reeds vermelde hooggeleerde, die verbonden is aan een hogeschool te Springfield (Ohio), in de Verenigde Staten van Amerika.

Ofschoon in veel Nederlandse leerboeken voor de politie, en die over opsporingskunst, tactiek bij de opsporing e.d. op de zo geweldig belangrijke manieren van ondervragen wordt ingegaan, menen wij dat bestudering van dit onderwerp, en andere voor het beheersen van het politievak belangrijke onderwerpen, uit het boek van prof. DUDYCHA (te verkrijgen Raamweg 4, uit de bibliotheek) ten zeerste aanbeveling verdient voor hen, die het engels voldoende machtig zijn. En een pracht van een serie onderwerpen voor belangwekkende en nuttige voordrachten voor ons personeel zouden er uit te halen zijn. *Daarvoor* is zelfs geen speurneus nodig!

J. v. W.

Bijzondere zitting van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

In een openbare bijzondere zitting van de Krijgsraad voor de Zee-macht binnen het Rijk in Europa op 23 januari 1958 werd de op 27 december 1957 overleden President Mr D. B. A. FRANKEN in aanwezigheid van talrijke belangstellenden herdacht ¹⁾.

Deze bijzondere zitting werd bijgewoond door de beide zoons van de overledene de Heren Ir J. W. FRANKEN en Drs B. FRANKEN. Onder de aanwezigen bevonden zich onder meer: de Schout-bij-nacht van administratie J. DEKKER als vertegenwoordiger van de Minister van Marine, de Kapitein ter Zee van administratie G. BAKKER als vertegenwoordiger van de Commandant Zeemacht in Nederland, de Vice-admiraal C. H. BROUWER als vertegenwoordiger van de President van het Hoog Militair Gerechtshof, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht Mr D. J. VAN GILSE, de Generaal-majoor der Mariniers H. O. ROMSWINCKEL, de Deken van de orde van Advocaten te 's-Gravenhage Jhr Mr J. H. DE BRAUW, de Presidenten en Auditeurs-Militair van de Krijgsraden te Velde of hunne vertegenwoordigers, de gep. Schouten-bij-nacht van admin. T.

¹⁾ Zie ook blz. 79.

MEYER, J. C. BEUGELINK en J. M. TINGA, de Hoofdvlootpredikant Ds J. H. SILLEVIS SMITT, de Directeur van de Militair Juridische Dienst Kolonel Mr P. J. LA GORDT DILLÉ, en een vertegenwoordiging van de Militaire Reclasseringsbroederschap.

Na de zitting te hebben geopend, memoreerde de fgd. president Mr A. J. VELDMAN uit het leven van wijlen Mr D. B. A. FRANKEN de functies welke deze bij de Militaire Rechtspraak heeft vervuld en diens activiteiten op het gebied van het Recht in het algemeen.

Achtereenvolgens voerden daarna het woord:

de Kapitein ter zee J. N. J. v. D. MEIJ, sprekende mede namens de leden van de Krijgsraad memoreerde hij dat Mr FRANKEN voor hen, die als niet-juristen zitting hebben in de Krijgsraad, door zijn heldere uiteenzettingen en humaniteit steeds een voortreffelijk leidsman is geweest.

De Fiscaal Mr N. B. SPOOR memoreerde onder andere de grote belangstelling, welke de overledene heeft gekoesterd jegens het Recht, welke gecombineerd met zijn gaaf karakter en diepe kennis der materie mede heeft geleid tot zijn benoeming na de tweede wereldoorlog tot President van de Zeekrijgsraad in Nederland.

De Secretaris, Luitenant ter Zee van Administratie der 2e klasse R. E. M. RAAP, zeide mede namens het administratief en huishoudelijk personeel dat ook hen het plotselinge overlijden van de Kolonel FRANKEN, die zij van nabij hebben gekend en leren hoogachten, zeer heeft getroffen.

Jhr Mr J. H. DE BRAUW, sprekende mede namens de advocaten, die geregeld bij de Zeekrijgsraad pleiten, verklaarde dat het voor diegenen van de zeemacht, die in de loop der jaren hebben moeten terechtaan, een voorrecht is geweest te moeten voorkomen bij een college dat werd geleid door Mr FRANKEN; dat er steeds een goede verstandhouding heeft geheerst tussen de Balie en Mr FRANKEN; dat hij de wens koestert, dat deze zelfde verstandhouding met diens opvolger moge bestaan.

PERSONALIA.

Aanwijzing van raden in het H.M.G.

Bij K.B. van 30 januari 1958, nr 52 (Ned. Staatscrt van 10 februari 1958, nr 28), zijn aangewezen tot raad (plaatsvervangend lid) in het Hoog Militair Gerechtshof:

prof. mr B. H. KAZEMIER, raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden;

mr L. VAN LOOKEREN CAMPAGNE, vice-president van het gerechtshof te 's-Gravenhage;

mr J. MILDEERS, raadsheer in het gerechtshof te 's-Gravenhage;

mr A. J. VELDMAN, raadsheer in het gerechtshof te 's-Gravenhage;

mr E. A. M. LAMERS, directeur-generaal van het gevangeniswezen bij het Ministerie van Justitie.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

De verwijzing door de Commanderende Generaal door

Mr J. BARENDRECHT,
kolonel van de Militair Juridische Dienst.

Nadat door de redactie van het M.R.T. op blz. 2 van deel L vraagpunten waren gesteld over de hoofdbeginselen, welke bij het ontwerpen van een wetboek van militaire strafvordering moeten gelden, zijn van verschillende zijden op deze vraagpunten reeds antwoorden binnengekomen en wel voornamelijk op het door de redactie gestelde vraagpunt betreffende de verwijzing dat luidde: „Is het wenselijk de ver-„wijzing in vreedestijd in handen te laten van de verwijzingsautoriteit „dan wel moet deze bevoegdheid worden gelegd in handen van het „openbaar ministerie?”

Het is begrijpelijk, dat hierop reeds enige uitvoerige antwoorden zijn ontvangen, omdat deze vraag het wezen van de militaire rechtspraak raakt.

Ik meen, dat men het in het algemeen er over eens is dat voor de militaire justitie het beginsel geldt, dat het militaire belang mede bepalend is bij de beslissing of een militair terzake van een door hem gepleegd strafbaar feit behoort te worden vervolgd.

Verskil van inzicht valt te constateren wanneer het gaat om de vraag op welke wijze en door wie dit beginsel moet worden toegepast.

Vandaar dan ook dat de redactie van het M.R.T. de vraag stelt: wie moet in militaire strafzaken de beslissing over de vervolging nemen: de militaire autoriteiten of de openbare aanklager? Om een juist antwoord op deze vraag te kunnen geven, moet men zich realiseren dat de stellers van de vraag duidelijk onderscheid hebben willen maken tussen de bevoegdheid tot verwijzing in oorlogstijd en die in vreedestijd. De vraag luidt immers: moet in *vreedestijd* de bevoegdheid tot verwijzing in handen blijven van de verwijzingsautoriteit dan wel in handen gegeven worden van de openbare aanklager?

Nu de vraag aldus geformuleerd is, mag men daaruit concluderen, dat het aan geen twijfel onderhevig is dat in oorlogstijd de verwijzing in elk geval in handen van de militaire autoriteiten moet blijven, omdat het militair beleid alsdan meer dan in vreedestijd en veelal zelfs uitsluitend beslissend zal zijn bij de vervolgingsvraag.

Ik maakte reeds melding van de uitvoerige antwoorden, welke op het vraagpunt over de verwijzing zijn ingezonden. Als ik echter toch nog enige opmerkingen maak over dit zelfde onderwerp, dan doe ik dit omdat ik meen, dat het wellicht nuttig kan zijn om weer te geven, wat mijn ervaring is met het verwijzingsstelsel, zoals dit zich na de oorlog hier te lande bij de Koninklijke Landmacht heeft ontwikkeld.

Volledigheidshalve wil ik, alvorens te spreken over het thans sinds jaren gevolgde systeem van verwijzing door de Commanderende

Generaal, enkele woorden wijden aan de verwijzing in vreedstijd, zoals deze in de Regtspleging Landmagt is voorgeschreven.

Ik heb in Nederland hierover geen ervaring opgedaan, doch als auditeur-militair bij de (in 1932 opgeheven) krijgsraad te Magelang en later bij de krijgsraad te Tjimahi gelegenheid gehad om het systeem van verwijzing waarbij de garnizoenscommandant (plaatselijk commandant) de verwijzingsautoriteit was, te leren kennen.

In de Regtspleging Landmagt is als verwijzingautoriteit van oudsher aangewezen de *commanderende officier van het garnizoen* waarmede zijn functie, welke ertoe leidde hem met deze taak te belasten, duidelijk wordt aangegeven.

Hij was immers de officier, die als commandant van het garnizoen, destijds van essentieel belang in het defensiesysteem, met de handhaving van tucht en orde belast was.

Sinds de garnizoenen veel van hun betekenis voor de defensie hebben verloren en de garnizoenscommandant al lang niet meer de functie vervult van hoogste troepencommandant, bestaat de basis voor zijn aanwijzing als verwijzingsautoriteit in feite niet meer.

Het gevolg van deze omstandigheid is geweest, dat vele jaren de garnizoenscommandanten belast zijn geweest met de verwijzing van strafzaken van militairen, die niet onder hun bevelen stonden. De verwijzing van deze zaken door de garnizoenscommandanten was eigenlijk niet meer dan een formaliteit geworden.

Ik meen dat het oordeel en het advies van de auditeur-militair de enige maatstaven waren voor de verwijzingsautoriteit en dat het doel van het verwijzen door de militaire autoriteit, n.l. om in de eerste plaats ook de zaak van militair standpunt in beschouwing te nemen, niet werd bereikt, ja zelfs niet duidelijk voor ogen werd gehouden.

Na de tweede wereldoorlog heeft men in Nederland de krijgsraden te Velde laten bestaan met het gevolg, dat de verwijzing nog steeds plaats heeft op de wijze als voorgeschreven in de rechtspleging voor deze krijgsraden.

De verwijzingsbevoegdheid is daarbij in handen gelegd van de Commanderende Generaal. Deze autoriteit kan echter een of meer officieren benoemen, die in zijn plaats zullen beoordelen of de zaak door de krijgsraad te Velde behoort te worden onderzocht (zie art. 245 RL). Inderdaad zijn door de Commanderende Generaal enige officieren en wel officieren behorende tot het na de oorlog opgerichte dienstvak „Militair Juridische Dienst” als verwijzingsofficieren benoemd.

Ik zal thans trachten in het kort weer te geven hoe dit systeem van verwijzing door de Commandend Generaal met enige verwijzingsofficieren in praktijk wordt gebracht.

Dit systeem wijkt uiteraard wel zeer af van het systeem van de verwijzing door de garnizoenscommandanten, dat hierboven reeds besproken werd. In stede van een groot aantal garnizoenscommandanten die, ieder in zijn eigen garnizoen, met de verwijzing belast waren, is het thans de voor de handhaving van de krijgstucht bij de gehele Land-

macht verantwoordelijke commandant, die met deze taak belast is.

Het is m.i. duidelijk dat de verwijzingsbevoegdheid in handen van deze commandant, die op het hoogste niveau, beter dan enig ander, kan beoordelen in hoeverre, van militair standpunt bezien een vervolging gewenst is, beter aan het met „verwijzing door de militaire autoriteit” beoogde doel beantwoordt dan een verwijzing door een groot aantal garnizoenscommandanten.

Dat de Commanderende Generaal niet alle zaken betreffende strafbare feiten, gepleegd door de justitiabelen van de krijgsraden, zelf in beschouwing kan nemen, behoeft geen betoog. Hij heeft daarom de bevoegdheid om officieren aan te wijzen, die hem bij de vervulling van dit gedeelte van zijn omvangrijke taak moeten bijstaan. Voor de beoordeling van het systeem: „verwijzing door de Commanderende Generaal” is het van belang om vast te stellen in hoeverre de Commanderende Generaal persoonlijk en in hoeverre de verwijzingsofficieren de bevoegdheid tot verwijzen hanteren.

Ik haalde hierboven reeds bijna letterlijk de tekst aan van het artikel, waarbij de Commanderende Generaal de bevoegdheid wordt gegeven om verwijzingsofficieren te benoemen. Volgens dit artikel kan de verwijzingsofficier in de plaats van de Commanderende Generaal beoordelen of een strafzaak aan het oordeel van de militaire rechter zal worden onderworpen.

De wetgever geeft dus de verwijzingsofficier het recht de verwijzingsbevoegdheid zelfstandig te hanteren. De taak van de verwijzingsofficier is echter, naar mijne opvatting niet om geheel zelfstandig deze bevoegdheid uit te oefenen. Hij behoort de zaken waaraan bijzondere aspecten zijn, welke op de beslissing omtrent de verwijzing van invloed kunnen zijn, aan het oordeel van de Generaal te onderwerpen en daarbij van advies te dienen en zal de overige zaken, met inachtneming van de opvattingen van de Commanderende Generaal, zelfstandig kunnen behandelen.

Ik zie als taak van de verwijzingsofficier dus niet alleen het in de plaats van de Commanderende Generaal zelfstandig beslissen over de verwijzing van strafzaken: hij is tevens de adviseur van de Commanderende Generaal.

Het is hier tevens de plaats om op het nut van een centraal gevoerd beleid bij de verwijzing van strafzaken de aandacht te vestigen. Nu alle zaken door de auditeurs-militair aan één en dezelfde autoriteit ter beoordeling worden voorgelegd, is het mogelijk een bepaald beleid te voeren. Hierdoor kan het beginsel dat voor alle justitiabelen zoveel mogelijk dezelfde maatstaaf behoort te worden aangelegd, worden verwezenlijkt. Ik ben mij zeer wel bewust dat een dergelijke eenheid bij de vervolging in de burgerrechtspraak niet te bereiken is.

Wanneer men echter, in tegenstelling met hetgeen bij de burgerrechtspraak mogelijk is, bij de militaire rechtspraak de gelegenheid heeft om een centraal beleid te voeren, moet men hieraan de voorkeur geven.

In het wetsontwerp tot partiële wijziging van het militaire proces-

recht komt duidelijk tot uiting, dat men aan het systeem van de (centrale) verwijzing door de Commanderende Generaal de voorkeur geeft boven dat van de verwijzing door de garnizoenscommandanten.

Juist omdat men de verwijzing door de garnizoenscommandanten niet wil doen herleven, heeft men in dit wetsontwerp voor de vredesrechtspleging voorgesteld de Commanderende Generaal als verwijzingsautoriteit aan te wijzen.

Ik heb hierboven aangegeven hoe n.m.m. de taak van de verwijzingsofficier in zijn verhouding tot de Commanderende Generaal gezien moet worden.

Ik wil hier nog aan toevoegen, dat de taak van de verwijzingsofficier zich niet beperkt tot het al of niet verwijzen van de hem toegezonden strafzaken en daarover, zonodig met de Commanderende Generaal overleg te plegen.

Hij besteedt tevens aandacht aan de achtergronden, waaruit zo dikwijls blijkt, dat ook anderen dan de in het proces-verbaal genoemde verdachte in enig opzicht te kort zijn geschoten. Er wordt dan, hetzij na overleg met de Commanderende Generaal, hetzij rechtstreeks met de betrokken commandanten of andere autoriteiten (Ministerie van Oorlog) contact opgenomen. Het komt ook voor dat de auditeur-militair zelf al de aandacht van de verwijzingsofficier vestigt op bepaalde ongewenste toestanden blijkende uit het proces-verbaal en hem in overweging geeft deze in beschouwing te nemen.

Thans kom ik tot het meest besproken gedeelte van het vraagstuk der verwijzing en wel de verhouding van verwijzingsofficier tot auditeur-militair.

Het is de taak van de auditeur-militair om de militaire verwijzingsautoriteit van advies te dienen omtrent strafzaken van de justitiabelen van krijgsraden waarnaar deze autoriteit kan verwijzen. De praktijk is, dat dit advies ongevraagd gegeven wordt, omdat alle processen-verbaal rechtstreeks aan de auditeur-militair worden toegezonden en de stukken niet, zoals de wet veronderstelt aan de Commanderende Generaal worden aangeboden, die daarna het advies van de auditeur-militair vraagt. De auditeur-militair neemt dus het eerst kennis van alle strafzaken en zendt deze met een advies rechtstreeks naar de verwijzingsofficier.

Het is nu dus de taak van de verwijzingsofficier om na de bestudering van de stukken te beslissen of hij zich met het advies van de auditeur-militair kan verenigen, dan wel op gronden ontleend aan het militaire belang, tot een andere conclusie dan de auditeur-militair moet komen.

Hiermede is zeer in het kort aangegeven wat de taak van de auditeur-militair en die van de verwijzingsofficier omvat.

Ik vermeldde reeds dat de auditeur-militair de door hem ontvangen strafzaken met zijn advies doet toekomen aan de verwijzingsofficier. Nu wordt wel eens de vraag gesteld of de toezending van al deze zaken, zowel commune als militaire strafbare feiten betreffende, noodzakelijk is, daar in vele zaken de verwijzingsautoriteit toch met het

advies van de auditeur-militair instemt en dus, zo redeneert men, een zelfstandige afdoening van een deel van de zaken door de auditeur-militair mogelijk moet zijn.

Er zijn inderdaad overtredingen, welke van zulk een geringe betekenis zijn en van zulk een eenvoudige aard, dat van geen enkele zijde tegen een zelfstandige afdoening door de auditeur-militair door het aanbieden van een schikking aan de betrokken militair bezwaar bestaat. Er bestaat dan ook al sinds jaren een afspraak tussen verwijzingsofficier en auditeur-militair, dat voor bepaalde overtredingen door de auditeurs-militair zelfstandig schikkingen kunnen worden aangeboden.

Bij de beantwoording van de vraag of er niet meer feiten zijn, welke aanleiding kunnen geven tot zelfstandige afdoening door de auditeurs-militair, moet men niet uit het oog verliezen, dat de wet voor vele strafbare feiten met inachtneming van de door de wet aangegeven voorwaarden, de mogelijkheid van krijgstuchtelijke afdoening heeft voorzien.

De beslissing of een feit krijgstuchtelijk kan worden afgedaan, behoort echter aan de verwijzingsautoriteit (Commanderende Generaal) niet te worden ontnomen, omdat de Commanderende Generaal verantwoordelijk is voor de tuchthandhaving in zijn krijgsmachtdeel. Het zou daarom onjuist zijn in al de gevallen, waarin krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten mogelijk is, de beslissing al bij voorbaat aan de auditeur-militair over te laten.

Wanneer, zoals te verwachten is, de mogelijkheid tot krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten nog wordt vergroot, zal het belang van militaire zijde om zich de beslissing over de afdoening van oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen voor te behouden, alleen maar groter kunnen worden.

Van hoeveel gewicht de beslissing soms is of een strafbaar feit, waarvan krijgstuchtelijke afdoening mogelijk is, krijgstuchtelijk wordt afgedaan dan wel naar de krijgsraad wordt verwezen, realiseert men zich pas goed, als men bedenkt hoe verschillend de gevolgen voor de betrokken militair kunnen zijn: enerzijds bij verwijzing, anderzijds bij krijgstuchtelijke afdoening.

Het is misschien niet overbodig hier ook te vermelden hoe belangrijk dikwijls de zaken zijn, waarin *tot sepôt wordt geadviseerd*.

Het feit dat tot sepôt wordt geadviseerd, behoeft immers geenszins te betekenen dat de zaak onbelangrijk is. Het afzien van een strafvervolging, is zelfs meermalen een zeer belangrijke en moeilijke beslissing. Het is veelal het militair belang, dat pleit voor een sepôt of juist voor strafvervolging, zodat over het al of niet seponeren van strafzaken in ieder geval de verwijzingsautoriteit zal moeten beslissen. Zou men dus willen overwegen om aan de auditeur-militair een ruimere bevoegdheid te geven om zaken zelfstandig af te doen, dan blijkt uit het bovenstaande dat dit wel een zeer principiële kwestie is.

Voor een juist inzicht in de door auditeur-militair en verwijzingsautoriteit gevolgde werkwijze wil ik ook vermelden, dat de auditeurs-

militair, in afwijking van de officiële weg de door hen ontvangen zaken somtijds aan de verwijzingsofficier aanbieden met het verzoek om zich, voordat officieel advies wordt gegeven, reeds over de zaak een oordeel te vormen, in het bijzonder of naar zijn mening in de betrokken zaak een redelijke grond voor verwijzing bestaat.

Er wordt ook geregeld overleg gepleegd tussen verwijzingsofficier (die uiteraard de commanderende Generaal inlicht en adviseert telkens wanneer hij dat nodig oordeelt) en auditeur-militair om bij verschil van inzicht omtrent de wijze van afdoening van een strafzaak een oplossing te vinden.

De ervaring leerde mij, dat in het bijzonder over de vraag of een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergriep moet worden verwezen dan wel krijgstuchtelijk kan worden afgedaan, tussen verwijzingsofficier en auditeur-militair nog al eens verschil van mening bestaat.

Het is somtijds de auditeur-militair, die de zaak zo ernstig acht, dat hij een advies tot verwijzing geeft, terwijl de verwijzingsofficier meent dat met krijgstuchtelijke afdoening kan worden volstaan, doch het komt ook voor, dat juist de verwijzingsofficier meent, dat een verwijzing noodzakelijk is, hoewel de auditeur-militair tot krijgstuchtelijke afdoening adviseerde of zelfs tot seponeren.

Indien overeenstemming onmogelijk blijkt, kan art. 15 R.L. worden toegepast. Het verzoek hiertoe wordt echter door de auditeurs-militair maar zelden gedaan.

Ik zie de taak van de auditeur-militair aldus, dat hij bij het uitbrengen van zijn adviezen de zaken in de eerste plaats van justitieel standpunt in beschouwing neemt.

De verwijzingsautoriteit daarentegen richt zijn aandacht vooral op de opportuniteitsvraag en op het militair-tuchtrechtelijk aspect van de zaak en geeft, tot verwijzing besloten hebbende, daarmee de zaak over aan de openbare aanklager, die thans geheel verantwoordelijk is voor de vervolging.

In het ontwerp tot partiële wijziging van het militaire procesrecht is echter wel voorzien, dat de verwijzingsautoriteit een verwijzing op advies van de auditeur-militair zal kunnen intrekken.

De verwijzingsofficier neemt voorts, zoals ik hierboven reeds uiteenzette, niet alleen de strafzaak met betrekking tot de beklagde(n) in beschouwing, doch hij besteedt daarnaast aandacht aan alle tekortkomingen van anderen, welke uit de stukken blijken.

Zaken, welke niet tot verwijzing leiden maar tot krijgstuchtelijke afdoening, worden daardoor geheel teruggebracht naar het terrein van het militaire tuchtrecht. De verwijzingsofficier zal, als hij met het advies tot krijgstuchtelijke afdoening instemt, voor de verdere afdoening van deze zaken en al wat er mee samenhangt, moeten zorgdragen.

Ik heb al vermeld dat tot verwijzingsofficieren zijn benoemd officieren van de Militair Juridische Dienst. Men maakt hiertegen wel eens bezwaar, omdat men meent dat tot verwijzingsofficieren benoemd moeten worden troepen-officieren. Zij alleen zouden in staat zijn door hun ervaring bij de troep om de zaken juist te beoordelen.

Ik meen hierover het volgende te moeten opmerken:

Uiteraard is het van groot belang, dat een verwijzingsofficier — en in het algemeen iedere met een bureau-functie belaste militaire autoriteit — troepenervaring bezit. Om deze reden wordt als eis gesteld voor aanstelling bij de Militair Juridische Dienst, dat men een troepenfunctie heeft bekleed en worden bureaufunctionarissen van deze Dienst periodiek zoveel mogelijk naar troepenfuncties overgeplaatst.

Overigens zal de vraag of een verwijzingsofficier voor zijn taak berekend is in de eerste plaats afhangen van de omstandigheid of hij zich deze taak, n.l. de beoordeling van de opportuniteitsvraag en het militair tuchtrechtelijk aspect van de taak, steeds voor ogen houdt en daarnaar handelt. Hij zal echter deze en de daarmee samenhangende taak, om de door de wet als verwijzingsautoriteit aangewezen Commanderende Generaal van advies te dienen, nimmer beter kunnen vervullen dan wanneer hij zelf juridisch geschoold is. Ik heb in de loop der jaren als verwijzingsofficier geconstateerd dat juridische kennis voor deze functie onontbeerlijk is.

Wat men doet, moet bepaald worden door de functie welke men bekleedt: wat de auditeur-militair te doen heeft, zal dus door zijn functie van justitieel ambtenaar bepaald worden en wat de verwijzingsofficier te doen heeft door zijn functie van militaire autoriteit die beoordeelt of van militair standpunt gezien een verwijzing opportuun is.

Het zou onjuist zijn te beweren dat een auditeur-militair minder berekend voor zijn taak is alleen omdat hij ook reserve-officier is. Evenzo kan men bezwaarlijk een verwijzingsofficier minder geschikt achten voor zijn taak op grond van het feit dat hij tevens jurist is.

De mogelijkheid is wel eens opgeworpen om de auditers-militair aan te wijzen als „verwijzingsofficieren” hetgeen zou meebrengen, dat zij overeenkomstig art. 254 Regtspleging Landmagt in een groot aantal zaken in de plaats van de Commanderende Generaal zelfstandig het vervolgingsbeleid zouden kunnen bepalen.

Hiermede zou dit beleid echter onvermijdelijk in de justitiële sfeer getrokken worden, daar immers de auditeur-militair ondergeschikt is aan de Minister van Justitie (art. 276 R.L.) en — behoudens bij krijgsraden te Velde — niet aan de Commanderende Generaal. Deze laatste zou zijn „verwijzingsofficier” derhalve geen bevelen kunnen geven met betrekking tot de hantering van het verwijzingsbeleid, noch hem daarvoor ter verantwoording kunnen roepen. De bezwaren, dat een centraal verwijzingsbeleid bij min of meer zelfstandig optreden van een aantal auditers-militair minder gewaarborgd zou zijn en dat bovendien regelmatig contact tussen Commandierend Generaal en verschillende verspreid gevestigde Auditers-Militair praktische moeilijkheden zou opleveren, laat ik nu nog terzijde.

In het bovenstaande heb ik getracht weer te geven wat de verwijzing door de Commanderende Generaal, na de oorlog hier te lande nog steeds toegepast, betekent.

Ik wil er nog eens de aandacht op vestigen, dat dit systeem door de wetgever alleen is voorgeschreven voor krijgsraden te velde en dat dus

alleen tengevolge van de handhaving van deze krijgsraden na de oorlog, de mogelijkheid werd geschapen om met dit systeem nu al een reeks van jaren bij de Landmacht ervaring op te doen, onder omstandigheden aan welke de wetgever, toen hij aan de Commanderende Generaal de verwijzingsbevoegdheid toekende, uiteraard niet gedacht heeft.

Hoewel „tijd van oorlog” (in juridische zin) nog steeds aanwezig is en hoewel de internationale spanningen na de oorlog niet hebben opgehouden te bestaan, moet men voor de beoordeling van het systeem van verwijzing door de Commanderende Generaal echter tot de conclusie komen, dat men dit niet in oorlogstijd maar in vreedstijd heeft toegepast.

De hierboven gegeven opmerkingen kunnen dus maatgevend zijn bij de beoordeling in hoeverre het beschreven systeem van verwijzing in vreedstijd voldoet.

Voor de beoordeling van het vraagstuk van de verwijzing kon ik gebruik maken van mijn ervaring als auditeur-militair gedurende een periode waarin de verwijzing niet meer dan een formaliteit was geworden en van mijn ervaring als verwijzingsofficier benoemd door de Commanderende Generaal, in een periode waarin de gelegenheid werd benut om dit systeem zo in praktijk te brengen, dat de verwijzing zoveel mogelijk beantwoordde aan de betekenis, welke de wetgever er aan toekende.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad in Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 18 december 1957.

(Uitgespr. 18 december 1957 — Fiat-executie 28 december 1957).

President: Kapt. t. Zee H. M. v. d. Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. v. d. Hoeden, Kapt. Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven, Maj. Marns. J. A. van Reijn en Luit. t. Zee (A) 1e kl. W. v. d. Braak.
Raadsman: Kapt. Marns. E. Graaff.

Hoewel op grond van artikel 123b R.Z. de Krijgsraad zitting moet houden aan boord van één der in Ned. Nieuw Guinea gestationeerde oorlogsschepen, wordt, aangezien ten tijde van het bijeenkomen van de Krijgsraad om operationele redenen geen oorlogsschip met voor het houden van een Krijgsraadzitting geschikte accommodatie aanwezig is, nu daardoor noch het proces, noch de procesvormen worden geschaad, noch de beklaagde en zijn verdediging worden benadeeld, de zitting gehouden in de Marinekazerne Hollandia te Hollandia.

Feitelijke insubordinatie, tweemaal gepleegd, voortgezette handeling: beklaagde, matroos 2e klasse, had tot tweemaal toe een kwartiermeester aangevallen en in het gezicht gestompt, waardoor deze bloedend gewond werd en op de grond viel.

(W.M.Sr. art. 117; R.Z. art. 123b; W.Sr. art. 56).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen A. A. M. v. d. P., oud 21 jaren, getinteerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 26 november 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Biak, althans in Nederlands Nieuw Guinea, dienende als „matroos der 2e klasse bij de marinekazerne Biak, op of omstreeks „25 oktober 1957 opzettelijk de kwartiermeester P. W. E. Beekman „een of meer slagen of stompen tegen diens gelaat heeft gegeven, en „vervolgens, nadat hij door omstanders van die kwartiermeester was „gescheiden, wederom op die kwartiermeester is afgegaan en opzettelijk „hem een of meer slagen of stompen tegen diens gelaat of lichaam heeft „gegeven”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende vooraf, dat de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea bij zijn beschikking van 26 november 1957 heeft bevolen dat de Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea zal bijeen komen op 18 december 1957 des voormiddags te 08.00 uur teneinde recht te doen in de bij beschikking van de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea dd. 8 november 1957 no. 20.093-19.937/CZMNG verwezen zaak tegen de matroos der 2e klasse A. A. M. v. d. P.;

Overwegende, dat op genoemd tijdstip van bijeenkomen van de Zeekrijgsraad wegens operationele redenen geen der in Nederlands Nieuw Guinea gestationeerde oorlogsschepen met voor het houden van een krijgsraadzitting geschikte accomodatie beschikbaar is;

Overwegende, dat op genoemd tijdstip van bijeenkomen van de Zeekrijgsraad voor het houden van een zitting door de Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea daartoe geschikte accomodatie beschikbaar is op het terrein van de marinekazerne Hollandia te Hollandia;

Overwegende, dat de Zeekrijgsraad het noodzakelijk acht, dat het tegen voornoemde beklagde te voeren proces zo spoedig mogelijk wordt beëindigd, dat zulks mede in het belang van beklagde is;

Overwegende voorts, dat alhoewel het houden van zittingen van de Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea op een andere plaats dan aan boord van één der in Nederlands Nieuw Guinea gestationeerde oorlogsschepen, in dit geval op het terrein van de marinekazerne Hollandia te Hollandia, formeel in strijd is met het gestelde in artikel 123b van de Regtspleging bij de Zeemagt, gezien de omstandigheden die hiertoe nopen, tegen deze zittingsplaats en derhalve tegen deze afwijking geen overwegende bezwaren bestaan, omdat hierdoor noch het proces, noch de procesvormen worden geschaad, noch de beklagde en zijn verdediging worden geschaad;

Overwegende aangaande het aan beklagde ten laste gelegde:

dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. A. A. M. v. d. P., oud 21 jaar, als beklagde:

dat hij op 25 oktober 1957, toen hij diende als matroos der 2e klasse bij de marinekazerne te Biak, aldaar de kwartiermeester Beekman een aantal klappen in zijn gezicht heeft gegeven, waardoor deze neerviel en bloed op zijn gezicht had; dat de kwartiermeester Beekman hem toen bij zich heeft geroepen en dat hij daarop genoemde kwartiermeester wederom enige klappen in zijn gezicht heeft gegeven;

2e. J. J. Schulken, oud 48 jaar, als getuige:

dat hij op 25 oktober 1957, toen hij diende als bootsman bij de marinekazerne te Biak en belast was met de functie van provoost van het cafetaria, aldaar zag, dat de matroos der 2e klasse v. d. P. de kwartiermeester Beekman een klap gaf; dat genoemde kwartiermeester neerviel; dat hij v. d. P. op de rug is gesprongen en bij zijn arm heeft gegrepen, toen deze kwartiermeester Beekman wilde slaan; dat hij zag, dat v. d. P. wederom op kwartiermeester Beekman afsprong en hem enkele slagen in het gezicht toediende; dat hij wederom de vechtenden heeft gescheiden en dat de kwartiermeester Beekman bloedde uit neus en mond;

3e. P. W. E. Beekman, oud 30 jaar, als getuige:

dat hij op 25 oktober 1957, toen hij diende bij de marinekazerne te Biak en belast was met de functie van ondergeschikte provoost van het cafeteria, aldaar door de matroos der 2e klasse v. d. P. werd aangevallen en een klap in het gezicht kreeg; dat hij een bloedneus had en dat hij door iemand van v. d. P. werd gescheiden; dat kort daarop v. d. P. wederom op hem afsprong en hem weer sloeg hoofdzakelijk in het gezicht; dat zij door de bootsman werden gescheiden;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld eraan, hetgeen de beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

„Feitelijke insubordinatie, tweemaal gepleegd, beide feiten als een „voortgezette handeling beschouwd“;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van de beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden passend is, terwijl de tijd door hem sedert 25 oktober 1957 in voorlopig arrest in de vorm van streng arrest doorgebracht, geheel in mindering dient te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak is van dien aard, dat de beklagde, die in arrest is, in arrest dient te verblijven; . . . enz. [Red.].

Zeekrijgsraad in Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 18 december 1957.

(Uitgespr. 18 december 1957 — Fiat-executie 28 december 1957).

President: Kapt. t. Zee H. M. v. d. Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee

(W) A. v. d. Hoeden, Kapt. Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven, Maj.

Marns. J. A. van Reijn en Luit. t. Zee (A) 1e kl. W. v. d. Braak.
Raadsman: Kapt. Marns. E. Graaff.

Feitelijke insubordinatie: een meerdere bij diens khakihemd gegrepen.

(W.M.Sr. art. 117).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen P. A. N., oud 22 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 1e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 26 november 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Biak, althans in Nederlands Nieuw-Guinea, dienende als „matroos der 1e klasse bij de marinekazerne Biak, op of omstreeks 28 „juli 1957 opzettelijk de korporaal-schrijver H. J. C. Frenken, welke „hem in verband met zijn onrustig gedrag had aangemaand rustig te „zijn en naar kooi te gaan, ter hoogte van diens borst bij diens kleding „heeft vastgegrepen”;

Post alia:

Overwegende aangaande het aan beklagde ten laste gelegde: dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1. P. A. N., oud 22 jaar, als beklagde:

dat hij op 28 juli 1957, toen hij diende als matroos der 1e klasse bij de marinekazerne te Biak, aldaar ongeveer vijftien flesjes bier heeft gedronken en dat hij vervolgens een beetje luidruchtig op de slaapzaal aankwam; dat de korporaal-schrijver Frenken hem gebood stil te zijn en onmiddellijk naar bed te gaan; dat hij die order om naar bed te gaan niet heeft opgevolgd; dat hij zich herinnert de korporaal-schrijver Frenken bij de voorzijde van zijn khakihemd te hebben gepakt ter hoogte van zijn borst;

2. H. J. G. Frenken, oud 26 jaar, als getuige:

dat hij op 28 juli 1957, toen hij diende als korporaal-schrijver bij de marinekazerne te Biak, op de slaapzaal aldaar bemerkte, dat het er zeer rumoerig was; dat hij meerdere malen heeft aangemaand stil te zijn en naar kooi te gaan; dat de matroos der 1e klasse N. geen gevolg gaf aan zijn orders om stil te zijn; dat genoemde N. vervolgens, toen hij in zijn buurt stond, hem met een hand bij de voorkant van zijn khakihemd heeft vastgegrepen ter hoogte van zijn hals;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld eraan, hetgeen de beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

„*Feitelijke insubordinatie*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de om-

standigheden waaronder het is begaan en de persoon van de beklagde, met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht, een militaire detentie voor de tijd van vier weken passend is, terwijl de tijd door hem in voorarrest doorgebracht v/m 29 juli 1957 t/m 5 augustus 1957 voor een gedeelte, groot een week, in mindering behoort te worden gebracht; dat er termen bestaan om een gedeelte dezer straf, groot drie weken, voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waar-
 tegen het militair belang zich niet verzet; . . . enz. [Red.]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 7 augustus 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel W. A. Feitsma, Luitenant-Kolonel A. J. J. H. v. Dilst.

Raadsman: Mr E. Stricker.

Diastal. Beklaagde, aan wie een „lift” gegeven werd van Assen naar Groningen, maakte van deze gelegenheid gebruik uit tassen achter in de auto diverse goederen weg te nemen. Straffklasse.

(W.M.Sr. art. 26; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. L., dpl. soldaat, geboren 23 november 1936, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 18 mei 1957 „op een of meerdere niet met juistheid aan te geven plaats of plaatsen „tussen Assen en Groningen, rijdende in een motorrijtuig op de open- „bare weg tussen genoemde steden, met het oogmerk of telkens met „het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen in „totaal drie doosjes elk inhoudende twintig Triumph-sigaretten, een „flacon half gevuld met Tosca-Eau de Cologne, een doosje Castella- „babyzalf, een crème-kleurig poederdoosje, een lippenstift, een rood- „kleurig plastic étuitje en een bustehouder, welke goederen toebehoor- „den aan M. J. Toxopeus of aan diens echtgenote K. M. C. Verwoerd, „althans aan een ander of anderen dan aan hem, beklagde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij 41 Geneeskundig Bataljon, op 18 mei 1957 zich te Assen bevond, alwaar hij een lift trachtte te krijgen teneinde zich naar zijn ouderlijke woning te Groningen te be-
 geven; dat op een gegeven moment een auto stopte, waarin een heer, waarvan hij later vernam, dat deze M. J. Toxopeus heette, en een dame zaten; dat die heer hem een lift aanbood naar Groningen; dat hij achter in de auto plaats nam, alwaar zich enige tassen bevonden; dat hij, rijdend in die auto over de openbare weg tussen Assen en

Groningen, uit die tassen de navolgende goederen heeft weggenomen, met de bedoeling deze goederen zich toe te eigenen, te weten: drie doosjes, elk inhoudende 20 Triumph-sigaretten, een flacon, half gevuld met Tosca Eau de Cologne, een doosje Castella babyzalf, een crème-kleurig poederdoosje met gouden bloemmotief, waarin Max Factor Crème Puff, een lippenstift (cerise), een rood-kleurig plastic étuitje, inhoudende een schaaftje, vijltje, pincet, spiegeltje en haarkam en tenslotte een bustehouder; dat die goederen hem niet toebehoorden; dat hij van niemand toestemming of recht gekregen had de hiervoor genoemde goederen weg te nemen en zich toe te eigenen; dat hij de sigaretten opgerookt heeft; dat hij de overige goederen later vanuit Groningen meegenomen heeft naar de Legerplaats Ermelo, waar hij gelegerd was, alwaar deze laatste goederen door de Koninklijke Marechaussee in beslag genomen zijn;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 1 juni 1957, opgemaakt en gesloten door Steven Tuinstra, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Ermelo, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Meentjo Jan Toxopeus:

dat hij op 18 mei 1957 te omstreeks 22.30 uur reed in zijn Volkswagen op de Rijksweg Assen-Groningen te Assen; dat naast hem zijn vrouw zat; dat achter in de wagen een paar tassen stonden; dat zij bij Assen een militair zagen staan liften; dat hij stopte en zei, dat deze militair wel plaats kon nemen achter in de wagen; dat, toen zij bij de trolleybushalte op de weg Groningen-Assen te Groningen waren, deze militair zei, dat hij daar wel kon uitstappen; dat hij de volgende morgen merkte, dat hij drie doosjes inhoudende 20 Triumph-sigaretten miste; dat zijn vrouw de volgende goederen miste: een doosje Castella-babyzalf, een flesje half gevuld met Tosca-Eau de Cologne, een lippenstift (cerise), een crème-kleurig poederdoosje met bloemmotief, inhoudende Max Factor Crème Puff, een roodkleurig plastic étuitje, inhoudende een schaaftje, vijltje, pincet, spiegeltje en haarkam, een bustehouder; dat hij noch zijn vrouw aan de militair recht of toestemming hadden gegeven om de door hem genoemde goederen, die hen geheel in eigendom toebehoorden, weg te nemen en zich toe te eigenen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Diefstal”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 21 mei 1957-25 mei 1957; bekrachtiging van het bestaande arrest; bevel tot plaatsing in een strafklasse voor de tijd van zes maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 21 augustus 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. P. A. van Rossum en Lt.-Kol. P. van Goor.

Raadsman: Mr A. L. Melai.

Lichamelijk letsel door schuld: een kameraad, die op zijn krib lag te dommelen, met ether besprenkeld, zonder te denken aan de grote ontbrandbaarheid van ether, zodat deze kameraad, toen hij even later een trek aan zijn sigaret deed, in brand vloog.

(W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. J. F. v. E., geboren 7 september 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 24 mei 1957 „te Amsterdam zo onvoorzichtig en roekeloos heeft gehandeld, dat „aan zijn onvoorzichtigheid en roekeloosheid, derhalve aan zijn grove „schuld, te wijten is geweest, dat de dienstplichtig soldaat H. Ziel „zodanig lichamelijk letsel heeft bekomen, waaruit tijdelijke ziekte of „verhindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden is ontstaan, „hebbende hij immers ten tijde en ter plaatse voormeld een hoeveel- „heid ether van omstreeks 20 gram in de rechter handpalm, althans op „de linker schouder of op de borst van genoemde Ziel uit een flesje „gegoten, toen Ziel op zijn krib lag te dommelen, zonder zich te ver- „gewissen of dit gevaar zou kunnen opleveren in verband met de „grote brandbaarheid van ether en de nabijheid van enig vuur, ten- „gevolge waarvan, toen genoemde Ziel — die een brandende sigaret „in zijn hand had — die hand in de nabijheid van de gestorte ether „bracht, deze ether ontvlamd is, waardoor genoemde Ziel verschillende „brandwonden, deels van de tweede graad, heeft bekomen op zijn kin, „borst, rechterschouder en rechterarm, waardoor hij in het Onze Lieve „Vrouwegasthuis te Amsterdam moest worden opgenomen en om- „streeks vijf weken aldaar ziek heeft gelegen, althans gedurende die „tijd verhinderd is geweest in de uitoefening van zijn ambtsbezigheden „van militair in de stand van soldaat”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 24 mei 1957 te omstreeks 23.15 uur te Amsterdam op de kamer van de Oranje Nassaukazerne, waar hij was gelegerd, bij wijze van grap op het lichaam van de dienstplichtig soldaat H. Ziel, die op zijn krib lag te dommelen, uit een flesje een hoeveelheid ether van omstreeks 20 gram heeft gegoten; dat hij zich daarbij niet ervan heeft vergewist of er gevaar bestond met het oog

op de grote brandbaarheid van de ether, dat deze in brand zou kunnen geraken; dat op een gegeven moment de door hem uitgegoten ether ontvlamde, tengevolge waarvan Ziel brandwonden opliep; dat Ziel in verband met de opgelopen brandwonden in het Onze Lieve Vrouwegasthuis te Amsterdam moest worden opgenomen en daar ongeveer 5 weken is verpleegd, waarna hij nog een week op de ziekenzaal van de kazerne is geweest; dat hij wist, dat ether een zeer brandbare stof is;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
Hendrik Ziel:

dat hij op 24 mei 1957 te omstreeks 22.50 uur op zijn bed op de kamer van de Oranje Nassaukazerne te Amsterdam, waar hij was gelegerd, is gaan liggen; dat hem, toen hij aldaar wat lag te dommelen, een sigaret werd aangeboden, die hij aanstak; dat hij op een gegeven moment plotseling iets kouds op het bovengedeelte van zijn blote linkerschouder en linkerarm voelde; dat hij dacht, dat men een grap met hem wilde uithalen met water; dat hij vrijwel onmiddellijk daarop een trek aan zijn sigaret, die hij in zijn rechterhand in de buurt van zijn mond had, nam en tegelijkertijd voelde en zag, dat zijn linker arm in brand stond; dat hem bleek, dat een van de op die kamer gelegerde soldaten, Van E., hem met ether had besprenkeld, welke ether door de brandende sigaret, die hij in zijn hand en bij zijn mond had, was ontbrand; dat hij tengevolge hiervan een tweede graads-verbranding heeft bekomen; dat de brandwonden op beide schouders, de borst, onder beide oksels en op zijn rechterhand waren terwijl ook zijn kin enigszins was verbrand; dat hij tengevolge van bovengenoemde verbranding van 24 mei 1957 tot 29 juni 1957 in het Onze Lieve Vrouwegasthuis te Amsterdam heeft gelegen en dat hij na een paar dagen verlof op 3 juli 1957 weer gewoon dienst is gaan doen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zoodanig lichamelijk „letsel bekomt waaruit tijdelijke ziekte ontstaat”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar; voorts een geldboete van f 40, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van tien dagen, onvoorwaardelijk — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 augustus 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Lt.-Kol. C. F. J. W. Hafkemeijer.

Raadsman: Mr P. C. M. van der Ven.

Feitelijke insubordinatie: als soldaat een sergeant, die hem een aanmerking maakte omdat hij met de handen in de zakken liep, een slag

in het gelaat gegeven. Vier weken gevangenisstraf en vier maanden strafklasse.

(W.M.Sr. art. 26, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. d. R., geboren 23 augustus 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 18 juli 1957, „in tijd van oorlog, te Kampen, opzettelijk de dienstplichtig wacht- „meester B. J. Zandink, derhalve een meerdere in rang, feitelijk heeft „aangerand, door opzettelijk met zijn, beklaagdes, rechterhand ge- „noemde wachtmeester een harde slag of klap in het gelaat te geven, „waardoor voormelde wachtmeester pijn heeft ondervonden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Staf en Stafcompagnie van het Garderegiment Prinses Irene te Harderwijk, op 18 juli 1957 omstreeks 21.00 uur in de Oudestraat te Kampen een hem onbekende maar in uniform geklede wachtmeester van de Koninklijke Landmacht, die hem gecorrigeerd had, omdat hij met zijn handen in zijn zakken liep en die aanstalten maakte om zijn naam te noteren in verband met zijn onkrijgstuchtelijk gedrag, met zijn rechterhand een klap in diens gelaat heeft gegeven, waarna hij hard is weggelopen; dat die wachtmeester later bleek te heten Zandink; dat hij wist dat hij met een meerdere te doen had en dat hij die meerdere uiteraard niet met geweld mocht bejegenen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 23 juli 1957 opgemaakt en gesloten door Ferdinand Wilhelm Uilhoorn, wachtmeester eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Kampen, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Bernardus Johannes Zandink:

dat hij op 18 juli 1957 omstreeks 21.15 uur in de Oudestraat te Kampen liep gekleed in de uniform van de Koninklijke Landmacht; dat op zijn veldblouse op duidelijke wijze zijn rangonderscheidings- tekenen van wachtmeester waren aangebracht; dat hij op het trottoir van de Oudestraat ter hoogte van de Plantage een hem onbekend persoon gekleed in de uniform van de Koninklijke Landmacht zag staan; dat deze persoon in veldtenu gekleed was en geen rangonderscheidings- tekenen droeg; dat hij zag dat die militair beide handen in de zakken van diens veldbroek had; dat hij zei: „Haal je handen uit je „zakken”; dat die militair niet aan zijn opdracht voldeed en hoorde dat deze militair zei: „Dat regelen we zelf”; dat die militair daarop diens handen uit diens zakken haalde en hem opzettelijk en met kracht een slag met een van diens handen op zijn neus en op zijn linkeroog

gaf; dat hem dit veel pijn deed; dat de militair onmiddellijk hard weg liep;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120 juncto artikel 117 van het wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 5 augustus 1957; bekrachtiging van het bestaande arrest; bevel tot plaatsing in een strafklasse voor de tijd van vier maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 11 september 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Mr W. van Dillen.

Desertie: niet teruggekeerd van avondpermissie en (gedurende ongeveer een maand) weggebleven totdat hij werd gearresteerd.

Vrijspraak wegens ontoerekeningsvatbaarheid van de beklagde.

(W.M.Sr. art. 98; W.Sr. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. P. W. v. L., geboren 12 maart 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op 12 juni 1957 in tijd van „oorlog te Amersfoort, na expiratie van zijn avondpermissie, eigen- „dunkelijk niet naar zijn aldaar gelegen onderdeel is teruggekeerd en „sindsdien langer dan vier dagen opzettelijk ongeoorloofd en onafge- „broken van zijn onderdeel afwezig is geweest, totdat hij op 10 juli „1957 te Boxtel door de gemeentepolitie is aangehouden”;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„desertie in tijd van oorlog gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde niet strafbaar is zijnde gebleken van feiten en omstandigheden, die zijn strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende te dien aanzien, dat een door de Luitenant-Kolonel-Arts Ph. P. Bieger en 1e Luitenant-Arts W. v. d. Bergh omtrent beklagde uitgebracht psychiatrisch rapport gedagtekend 22 augustus 1957 zakelijk als conclusie inhoudt, dat beklagde lijdende is en tijdens het bedrijven van het hem ten laste gelegde lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling van zijn geestvermogens in de vorm van een debilitas mentis en een ziekelijke stoornis daarvan in de vorm van genuïne heimwee en dientengevolge ten aanzien van het hem ten laste gelegde beschouwd moet worden als volledig ontoerekeningsvatbaar, welke de conclusie de Krijgsraad overneemt en tot de zijne maakt;

Overwegende dat beklagde mitsdien niet strafbaar is en van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Verklaart beklagde echter niet strafbaar;

Spreekt hem mitsdien vrij. _____

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 11 september 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel

P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Als bestuurder van een rijwiel een oversteekplaats voor voetgangers („knipperbollen”) gepasseerd en daarbij enige voetgangers bij het oversteken gehinderd.

Na het plegen van dit feit door een agent van politie aangeropen om te stoppen, doorgereden en korte tijd later door die agent achterhaald en aangevat zijnde, zich door rukken en trekken tegen die agent verzet.

Het tweede ten laste gelegde is niet strafbaar, nu niet is ten laste gelegd dat de agent beklagde op heterdaad had betrapt, terwijl in het doorrijden geen rechtvaardiging voor de aanhouding ter voorgeleiding wortelt, aangezien dit doorrijden geen strafbaar feit oplevert.

(W.Sr. art. 180; W.V.W. art. 30a).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. E. J. F., geboren 17 maart 1937, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 11 juli 1957 „te Haarlem:

„I. als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel, daar- „mede rijdende over de westelijke rijbaan van de voor het openbaar

„rij- of ander verkeer openstaande weg, het Houtplein, in de richting van Noord naar Zuid, toen hij was gekomen bij de aldaar aanwezige voetgangersoversteekplaats nabij perceel no. 10, alwaar het verkeer niet door middel van lichtsignalen of door een verkeersregelaar werd geregeld, deze oversteekplaats op zodanige wijze is opgereden en heeft gekruist, dat een zestal, althans enige voetgangers, die op deze oversteekplaats bezig waren de westelijke rijbaan van genoemde weg over te steken, gehinderd werden en wel gedwongen werden om stil te staan, teneinde een aanrijding met het door hem, beklagde, bereden rijwiel te voorkomen;

„II. zich met geweld heeft verzet tegen de agent van gemeentepolitie, tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter te Haarlem, D. Trap, die in de rechtmatige uitoefening zijner bediening als ambtenaar werkzaam was, immers hem, beklagde, na het plegen van het sub I vermelde feit wilde staande houden en, toen hij, beklagde, om een bekeuring te voorkomen, doorreed, naar het bureau van politie wilde overbrengen, hebbende hij, beklagde, ten tijde en ter plaatse voermeld, nadat hij door genoemde agent was aangevat om naar het bureau van politie te worden overgebracht, gerukt en getrokken in een richting tegenovergesteld aan die, waarin genoemde agent hem wilde brengen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 11 juli 1957 te Haarlem reed als bestuurder en gezeten op een tweewielig rijwiel over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, het Houtplein, gaande in de richting van Noord naar Zuid; dat hij, gekomen ten zuiden van het Houtplein, merkte, dat hij een voetgangersoversteekplaats, gelegen op de westelijke rijbaan, moest oversteken; dat deze voetgangersoversteekplaats aan beide zijden was aangegeven met zogenaamde knipperbollen; dat hij tegelijkertijd zag, dat enkele voetgangers bezig waren met oversteken; dat hij toen over deze oversteekplaats is heengereden; dat hij vrijwel onmiddellijk hierop (dat hij zich nog op de oversteekplaats bevond) iemand hoorde roepen: „stapt U eens af”; dat hij onmiddellijk omkeek en zag, dat deze persoon een agent van politie was, gekleed in uniform; dat hij toen met zijn hoofd een afwijzend gebaar naar deze agent maakte, waarna hij doorreed; dat het hem wel duidelijk was, dat hij op genoemde oversteekplaats iets had gedaan, wat niet juist was en dat genoemde agent hem waarschijnlijk voor een door hem gepleegde verkeersovertreding wilde bekeuren; dat hij gekomen op de Schouwttjeslaan plotseling in zijn kraag gegrepen werd door een agent van politie, die later bleek genaamd te zijn D. Trap, dat genoemde Trap tegen hem zei: „Nou heb ik je”; waaruit hij onmiddellijk opmaakte, dat hij te doen had met de agent, die hem tevoren had toegeroepen af te stappen; dat genoemde agent vervolgens tegen hem zei: „Je gaat nu mee naar het bureau”; dat hij zich toen aldaar trachtte te ontdoen van deze agent door te rukken en te trekken in een richting

tegenovergesteld aan die, waarin genoemde agent hem wilde voeren;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 17 juli 1957, opgemaakt en gesloten door Dirk Trap, agent van gemeentepolitie en onbezoldigd gemeenteveldwachter te Haarlem, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

(*post alia:*) dat hij in verband met het vorenstaande de bestuurder van dit rijwiel toeriep te stoppen door te roepen: „Stopt U mijnheer”; dat hij deze wielrijder wilde staande houden en deze wielrijder voor genoemde verkeersovertreding wilde bekeuren; dat deze hem aankeek, daarna diens schouders optrok en met dezelfde snelheid diens weg vervolgde; dat hij zich naar zijn rijwiel heeft begeven en een achtervolging ingezet heeft; dat hij bedoelde wielrijder rechtsaf de Schouw-tjeslaan in zag rijden; dat hij halverwege deze laan de verdachte ingehaald had; dat hij deze met zijn rechterhand beetgreep en deze wielrijder dwong te stoppen; dat hij zei, dat deze wielrijder mee moest gaan naar het bureau van politie; dat deze wielrijder toen zei: „Ik ga „niet met U mee”; dat hij, verbalisant, deze wielrijder toen bij diens arm gegrepen heeft om deze naar bedoeld bureau over te brengen; dat deze wielrijder zich toen tegen die overbrenging verzette door opzettelijk met kracht in tegenovergestelde richting te rukken en te trekken, als waarin hij, verbalisant, deze wielrijder trachtte te brengen; dat zij beiden kwamen te vallen; dat hierna verdachte overgebracht is naar het afdelingsbureau van politie aan de Smedestraat 9 alhier, alwaar deze opgaf te zijn genaamd: W. E. J. F., dienstplichtig soldaat, geboren te Amsterdam, 17 maart 1937;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder I en II is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan; ten aanzien van het onder I ten laste gelegde met uitzondering van de woorden: „teneinde „een aanrijding met het door hem, beklagde, bereden rijwiel te voor- „komen”; ten aanzien van het onder II ten laste gelegde met dien verstande „dat hij zich met geweld heeft verzet tegen de agent van ge- „meentepolitie, tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter te Haarlem, „D. Trap, die hem, beklagde, na het plegen van het sub I vermelde „feit wilde staande houden en, toen hij, beklagde, om een bekeuring „te voorkomen, doorreed, naar het bureau van politie wilde over- „brengen, hebbende hij, beklagde, ten tijde en ter plaatse voormeld, „nadat hij door genoemde agent was aangevat om naar het bureau „van politie te worden overgebracht, gerukt en getrokken in een rich- „ting, tegenovergesteld aan die, waarin genoemde agent hem wilde „brengen”;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde onder I en II meer of anders is ten laste gelegd, dan hier- vóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het onder I bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*overtreding van artikel 30a van het Wegenverkeersreglement*”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikelen 124 junctis 30a van het Wegenverkeersreglement, 4 lid 1 onder bb van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat het sub II tenlaste gelegde niet inhoudt een feit voorzien en strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling, met name niet het strafbare feit omschreven in artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat aanhouding en overbrenging door een opsporingsambtenaar slechts rechtmatig is onder de omstandigheden van artikel 53 en 54 van het Wetboek van Strafvordering;

Overwegende, dat het sub II bewezenverklaarde echter niet inhoudt, dat de agent van gemeentepolitie, tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter D. Trap beklaagde op grond van betrapping op heterdaad wilde aanhouden ter voorgeleiding doch slechts dat hij beklaagde na het plegen van het sub I vermelde feit wilde staande houden;

Overwegende, dat ook de omstandigheden van artikel 54 van het Wetboek van Strafvordering zich in casu niet hebben voorgedaan, nu voor het sub I ten laste gelegde feit, niet zijnde het delict van artikel 435 onder 3e van het Wetboek van Strafrecht, geen voorlopige hechtenis is toegelaten;

Overwegende voorts, dat op grond van het enkele feit, dat beklaagde doorreed om een bekeuring te voorkomen, geen rechtmatige aanhouding van beklaagde ter voorgeleiding kon plaats vinden, aangezien dit doorrijden niet een strafbaar feit oplevert;

Overwegende, dat beklaagde derhalve van het hem onder II ten laste gelegde en bewezene moet worden vrijgesproken;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 8, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis voor de tijd van 2 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 9 oktober 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L.

Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman Mr J. A. Hannivoort.

(1) *Niet voldoen aan de vordering van een ambtenaar (als wachtmeester niet voldaan aan het stopteken van een wachtmeester der Kon. Marechaussee); (2) Gereden zonder geldig rijbewijs. Voorwaardelijke gevangenisstraf (voor feit (1)) en onvoorwaardelijke geldboete (voor feit (2)).*

(W.Sr. art. 184; W.V.W. art. 9).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen

P. v. B., geboren 19 december 1933, beroepssergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij dienende als beroepswachtmeester bij het Depot Luchtdeel-
„artillerie der Koninklijke Landmacht, op 3 augustus 1957 te 12.00
„uur, onder de gemeente Utrecht, als bestuurder van een tweewielig
„motorrijtuig, kenteken NU 35-42, waarmee hij reed over het voor
„het openbaar verkeer openstaande verkeersplein Oudenrijn, vormende
„de verbinding tussen de voor het openbaar verkeer openstaande wegen
„en Rijkswegen 2, 12 en 26:

„I. opzettelijk niet heeft voldaan aan de vordering hem alstoen al-
„daar door de in uniform geklede wachtmeester der Koninklijke Mare-
„chaussee Jan van den Berg, zijnde een opsporingsambtenaar, gedaan
„overeenkomstig het bepaalde in artikel 33 lid 1 der Wegenverkeers-
„wet ter controle van de voor dit motorrijtuig vereiste papieren, welke
„vordering genoemde wachtmeester deed door zich tot hem, beklagde,
„te wenden en zijn, van den Berg's rechterarm nagenoeg loodrecht
„omhoog te houden op voor hem, beklagde, duidelijk zichtbare wijze;

„II. zonder dat aan hem, beklagde, was afgegeven een rijbewijs,
„als bedoeld in artikel 9 der Wegenverkeerswet, zodanig ingericht als
„door de Minister van Verkeer en Waterstaat is voorgeschreven en in
„de Staatscourant bekend gemaakt en welk bewijs zijn geldigheid niet
„had verloren, noch ingevolge artikel 27 der Wegenverkeerswet was
„ingevorderd en behoorlijk leesbaar was”;

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 14 augustus
1957, opgemaakt en gesloten door Jan van den Berg, wachtmeester der
Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Utrecht, zakelijk
inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat hij op 3 augustus 1957 omstreeks 12.00 uur op het verkeersplein
„Oudenrijn”, hetwelk gevormd wordt door de voor het openbaar rij-
en ander verkeer openstaande wegen, de Rijkswegen 2, 12 en 26 ge-
legen buiten de bebouwde kom der gemeente Utrecht, een tweewielig
motorrijtuig zag rijden, bestuurd door een persoon gekleed in uniform
der Koninklijke Landmacht; dat hij zag, dat dit motorrijtuig, geken-
tekend NU 35-42 voor de splitsing van wegen, Rijksweg no. 12 en 26
tot stilstand werd gebracht; dat hij de bestuurder daarna met het twee-
wielig motorrijtuig zag optrekken, kennelijk met de bedoeling om diens
weg over Rijksweg no. 26 in de richting 's-Hertogenbosch te vervolgen;
dat hij, teneinde deze bestuurder op de in diens bezit zijnde bescheiden
betrekkende hebbend op het motorrijtuig te controleren, zich op de rij-
baan van de Rijksweg no. 26 tot genoemde bestuurder heeft gewend
en deze daarbij een stopteken gaf door zijn rechterarm nagenoeg lood-
recht omhoog te heffen; dat hij daarbij met zijn linkerhand naar de
langs de rijbaan gelegen asfaltstrook wees; dat op dat moment deze
bestuurder hem tot op een afstand van ongeveer 25 meter was ge-
naderd; dat hij zag, dat deze in zijn richting keek; dat inplaats van het

motorrijtuig af te remmen, hij zag en hoorde, dat de bestuurder het motorrijtuig op bleef trekken, daarbij meer gas gevende; dat hij direct naar het midden van de rijbaan sprong en deze bestuurder andermaal een stopteken gaf; dat hij zag, dat deze bestuurder gezien diens rijrichting naar de linkerzijde van de rijbaan uitweek, waarna deze hem aan de rechterzijde voorbijreed over Rijksweg no. 26 in de richting 's-Hertogenbosch; dat hij onmiddellijk met de hoofdagent van gemeentepolitie te Utrecht, G. Hoving, per politieradioauto een achtervolging heeft ingezet; dat ongeveer 3 kilometer vanaf het verkeersplein „Oudenrijn”, zij op de motorrijder inliepen; dat hij de motorrijder de afrit van de Rijksweg no. 26 af zag rijden, bestemd voor het verkeer in de richting Jutphaas; dat zij onder aan die afrit de motorrijder rechtsaf zagen slaan, waarna deze het door deze bestuurde motorrijtuig tot stilstand bracht; dat hij deze bestuurder ter plaatse staande gehouden heeft en van deze vorderde aan hem behoorlijk ter inzage af te geven een rijbewijs, geldig voor het besturen van een motorrijtuig op twee wielen; dat deze niet aan deze vordering voldeed; dat door hem naar diens naam gevraagd, deze opgaf te zijn: P. van B., geboren te Amsterdam, 19 december 1933;

Overwegende, dat blijkens een door het Provinciaal Bestuur van Limburg afgegeven schriftelijke verklaring dd. 6 augustus 1957, aan P. v. B., geboren te Amsterdam, 19 december 1933, wonende te Heer, Barakkenstraat no. 50, geen rijbewijs A is afgegeven;

Overwegende: . . . (bewezenverklaring — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „opzettelijk niet voldoen aan eene vordering door een ambtenaar „belast met of bevoegd tot het opsporen of onderzoeken van „strafbare feiten”;
2. „overtreding van artikel 9 eerste lid van de Wegenverkeerswet”;
voorzien en strafbaar gesteld bij:
 1. artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht;
 2. artikel 35 junctis artikel 9 van de Wegenverkeerswet, 100 van het Wegenverkeersreglement;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 8 dagen, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar en voorts, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 8 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 9 oktober 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel W. A. Feitsma en Luitenant-Kolonel A. J. J. H. v. Dilst.

Raadsman Mr J. A. Hannivoort.

Feitelijke insubordinatie door een dpl. soldaat; na het verlaten van een café waar hij een 20-tal glazen bier had gedronken, een hem pas-

serende officier bij de uniform gegrepen, en deze geslagen of gestompt, na door deze officier te zijn terechtgewezen. Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke plaatsing in een strafklasse.

(W.M.Sr. art. 26, 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. D., geboren 27 juli 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij 101 Genie Basis „M.U.P. Compagnie der Koninklijke Landmacht, op 24 juli 1957, in „tijd van oorlog, te Gilze-Rijen opzettelijk de in uniform geklede „luitenant ter zee der derde klasse A. M. van Bemmelen feitelijk heeft „aangerand door deze bij de kleding te grijpen en tegen het boven- „lichaam te slaan of te stompen, nadat genoemde luitenant hem terecht „had gewezen wegens zijn onkrijgstuchtelijk gedrag”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de 101 Genie Basis M.U.P. Compagnie van de Koninklijke Landmacht, op 24 juli 1957 te omstreeks 22.15 uur te Gilze-Rijen na het verlaten van het café Dreijer aldaar na een woordenwisseling, een in uniform geklede luitenant ter zee der derde klasse, die hij overigens niet kende, heeft vastgegrepen bij diens kleren en een duw heeft gegeven; dat hij die avond in genoemd café had vertoefd met de soldaten Tilroe en Philippi; dat hij die avond ongeveer twintig glazen bier had gedronken; dat toen zij buiten kwamen, zij voornoemde officier tegen kwamen; dat hij, toen deze officier hen passeerde, een opmerking tegen deze gemaakt heeft, waarbij hij het woord „filler” gebruikte; dat de luitenant hem toen te kennen gaf dat hij niet van dergelijke opmerkingen gediend was; dat hij meende dat de luitenant daarbij tegen hem zei: „ga naar je ouwe moer”; dat hij daarover kwaad geworden is en toen de luitenant vastgepakt en geduwd heeft zoals voormeld; dat hij wist bij het plegen van het bovenstaande dat hij met een officier, derhalve een meerdere te doen had;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Antonius Marie van Bemmelen:

dat hij op 24 juli 1957 te omstreeks 22.00 uur zich lopende begaf naar café-restaurant Dreijer aan de Rijksweg Breda-Tilburg te Gilze-Rijen; dat hij gekleed was in uniform der Koninklijke Marine met de rangonderscheidingstekenen van luitenant ter zee derde klasse; dat toen hij het oprijpad van genoemd café opkwam, hem vanaf het café drie militairen van de Koninklijke Landmacht naderden; dat hij een van deze militairen een kennelijk voor hem bedoelde onkrijgstuchtelijke opmerking hoorde maken; dat dit gebeurde toen hij hen enkele meters was genaderd; dat hij, aangezien hij bemerkte dat ze kennelijk te veel gedronken hadden, tot een van hen, die een rijwiel bij zich had, gezegd

heeft dat deze diens collega's mee moest nemen om verdere moeilijkheden te voorkomen; dat direct daarop een van die militairen, die later bleek D. te heten, hem aan zijn revers van zijn uniformjas pakte; dat hij zei dat D. diens handen thuis moest houden; dat hij toen nogmaals gezegd heeft tegen de militair met de fiets dat deze de andere twee mee moest nemen, want dat zij zich anders zelf naar hun moer hielpen; dat D. hierna opstoot en riep dat hij dat niet hoefde te nemen en dat D. naar hem begon te slaan, waarbij D. hem een paar keer op de borst raakte;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120 juncto artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 9 oktober 1957 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt, dat beklaagde op grond van het gepleegde feit aan een gestrengere krijgstucht wordt onderworpen;

Overwegende, dat de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt, dat het ten deze te wijzen vonnis openlijk zal worden uitgelezen door de Secretaris op een nader in overleg met de Commandant van beklaagde te houden appèl;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 maanden (met aftrek van de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 9 oktober 1957), waarvan 5 maanden en 2 weken voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar. Voorts (onvoorwaardelijk) bevel tot plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 8 maanden; bekrachtiging van het bestaande arrest; bepaling dat het vonnis openlijk zal worden uitgelezen door de Secretaris op een nader in overleg met de Commandant 101 Genie Basis Mechanische Uitrustings Park te Gilze-Rijen te houden appèl — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 17 juli 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel C. J. Wulffhorst en Luit.-Kolonel D. Overbeeke.

Mishandeling (door een vuistslag of duw een ander tegen de grond geworpen, waardoor deze een hersenschudding opliep).

Een maand gevangenisstraf en onmiddellijke in-arrest-stelling wegens vrees voor ontvluchting.

(W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H., geboren 26 april 1936, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 6 januari 1957 te Well opzettelijk mis-
„handelend P. G. Reiniers met een zijner tot een vuist gebalde handen
„gewelddadig tegen zijn hoofd, in ieder geval tegen zijn lichaam heeft
„gestoten, geslagen, gestompt of geduwd tengevolge waarvan Reiniers
„kwam te vallen en een hersenschudding bekwam, in ieder geval
„pijnlijk werd getroffen en bloedend verwond;

Post alia:

Overwegende, dat Antonia Johanna Francisca Maria Kwanten, oud 20 jaar, onderwijzeres, wonende te Well, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat zij op zondag 6 januari 1957 tezamen met beklagde en getuige Peters om omstreeks 22.00 uur bij een patates frites-kraam te Well stond naast danszaal Klabbers, toen daar Piet Reiniers voorbij kwam; dat er toen een woordenwisseling ontstond, waarbij beklagde op ruzieachtige toon tegen genoemde Reiniers had gezegd: „Ik sla je tegen de „grond”, althans woorden van een dergelijke strekking; dat zij op een gegeven moment een smak hoorde en toen Reiniers achterover op de weg zag liggen terwijl H. voor de voeten van Reiniers stond;

Overwegende, dat Peter Gerardus Reiniers, oud 23 jaar, meubelmaker, wonende te Well, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op zondag 6 januari 1957 te omstreeks 22.00 uur de danszaal Klabbers te Well verliet op weg naar café Koenen; dat hij daarbij een naast genoemde danszaal gelegen patates frites-kraam passeerde en naast voornoemde kraam de hem bekende Johan H., Hendrik Peters en Tonny Kwanten zag staan; dat hij toen een twistgesprek had met beklagde en dat zijn herinnering omtrent hetgeen daarna gebeurd is geheel verdwenen is en dat hij zich slechts weer feiten herinnert vanaf het moment, dat hij bijkwam in het ziekenhuis te Venray; dat hij van dokter de Jong in genoemd ziekenhuis vernam, dat hij een hersenschudding had opgelopen; dat hij pijn had aan en in zijn hoofd;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Mishandeling*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat gevaar bestaat, dat beklaagde zich door vlucht aan de tenuitvoerlegging van de hieronder op te leggen straf zal onttrekken en derhalve zijn onmiddellijke in arreststelling noodzakelijk is;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van een maand, met bepaling dat beklaagde onmiddellijk in arrest zal worden gesteld — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 17 juli 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel C. J. Wulforst en Lt.-Kol. D. Overbeeke.

Eenvoudige belediging: op het station N.S. te Amsterdam voor twee negers duidelijk hoorbaar spreken over „roetnikkers”.

(W.Sr. art. 266).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. B., geboren 6 mei 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 24 februari 1957 te Amsterdam, in een „trein in het Centraal Station van de Nederlandse Spoorwegen aldaar „mitsdien in het openbaar, mondeling in hun tegenwoordigheid opzetteljk beledigend W. R. Drenthe en/of H. Botland op luide toon „de woorden: „daar komen weer een paar van die roetnikkers”, althans het woord „roetnikker”, in ieder geval woorden van een dergelijke strekking heeft toegevoegd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij zich op zondagavond 24 februari 1957 tezamen met de soldaten D. *), Burggraaf en Korvers tegen 23.00 uur in een coupé van een trein bevond, die gereed stond langs het 2e perron van het Centraal Station NS te Amsterdam; dat hij, hangende uit een coupé-raam op een gegeven moment twee negers voorbij zag lopen;

Overwegende, dat Willem Reinier Drenthe, oud 24 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 24 februari 1957 tegen 23.00 uur tezamen met zijn vriend Botland op het 2e perron van het Centraal Station NS te Amsterdam bevond terwijl daar een trein naar Utrecht gereed stond; dat hij toen twee militairen in bedoelde trein zag, waarvan er een uit een coupé-raam hing, terwijl de ander naast deze militair stond; dat hij toen zag en hoorde, dat de langste van beide militairen toen lachend in zijn richting de woorden uitsprak: „Kijk daar komt een zwarte roetnikker aan”, terwijl hij de andere militair aanstootte, die ook begon te lachen; dat hij zich door voormelde woorden beledigd voelde, aangezien hij een donkere gelaatskleur heeft; dat hij bij confrontatie tegenover beklaagde geplaatst nadrukkelijk verklaart, dat beklaagde de persoon is die hogergenoemde woorden heeft gezegd;

Overwegende, dat Humphrey Botland, oud 24 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 24 februari 1957 tezamen met zijn vriend Drenthe op het 2e perron van het Centraal-Station NS te Amsterdam bevond, terwijl daar een trein naar Utrecht gereed stond; dat hij toen uit de richting van een coupé-raam van genoemde trein de woorden hoorde: „Kijk, daar komen twee zwarte roetnikkers aan”; dat hij toen onmiddellijk in de richting kijkende vanwaar hij deze woorden hoorde, een militair uit een coupé-raampje zag hangen, terwijl een andere militair naast deze stond; dat hij bij confrontatie in deze militairen B. en D. herkende; dat hij kleurling is en zich door deze woorden beledigd gevoelt;

Overwegende: . . . (bewezenverklaring — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*eenvoudige belediging*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 266 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 15, subs hechtenis voor de tijd van 6 dagen — *Red.*].

*) Zie het vonnis van gelijke datum, hierachter. (*Red.*).

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 17 juli 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel C. J. Wulphorst en Luit.-Kolonel D. Overbeeke.

Mishandeling: een neger, die door zijn kameraad was beledigd), gestompt en tegen de buik getrapt en vervolgens ook de echtgenote van die neger tegen de buik getrapt.*

(W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. A. D., geboren 4 juli 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 24 februari 1957 te Amsterdam, tezamen en in vereniging met één of meer andere personen, althans alleen, opzettelijk mishandelend W. R. Drenthe met kracht met een zijner tot een vuist gebalde handen in diens aangezicht, in ieder geval tegen diens hoofd heeft geslagen, gestoten of gestompt, en vervolgens opzettelijk mishandelend W. R. Drenthe met kracht met één zijner geschoeide voeten tegen diens buik, in ieder geval tegen diens lichaam heeft geschopt of gestoten tengevolge waarvan Drenthe voornoemd pijn ondervond;

„II. dat hij op of omstreeks 24 februari 1957 te Amsterdam, opzettelijk mishandelend M. P. A. J. Willemse met kracht met één zijner geschoeide voeten tegen haar buik, in ieder geval tegen haar lichaam heeft geschopt of gestoten, tengevolge waarvan Willemse voornoemd pijn ondervond;

„III. dat hij op of omstreeks 24 februari 1957 te Amsterdam, in een trein in het Centraal Station van de Nederlandse Spoorwegen, aldaar, mitsdien in het openbaar, mondeling in hun tegenwoordigheid, opzettelijk beledigend W. R. Drenthe en/of H. Botland op luide toon de woorden: „daar komen weer een paar van die roetnikkers”, althans „kijk, daar komt een zwarte roetnikker aan”, althans het woord „roetnikkers”, in ieder geval woorden van een dergelijke strekking heeft toegevoegd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft aangevoerd:

dat hij zich op zondagavond 24 februari 1957 tegen 23.00 uur bevond in een coupé van een trein, die langs het 2e perron van het Centraal Station N.S. te Amsterdam stilstond; dat daar toen een opgewonden neger bedoelde coupé binnenkwam, die de opmerking maakte „dat moet je tegen je oude rotmoer zeggen”; dat hij toen, driftig en opvliegend van aard zijnde, zich kwaad maakte op de neger,

*) Zie het vonnis hiervóór. (Red.).

die naar hem later bleek Drenthe heette, en hem toen met een gebalde vuist een klap in diens aangezicht heeft gegeven en hem vervolgens al vechtende nog meerdere slagen heeft toegediend alsook met zijn, beklagde's, geschoeide voet enkele schoppen tegen diens buik heeft toegediend;

dat enkele ogenblikken later een vrouw verscheen, die hem later bleek de echtgenote van eerder genoemde neger te zijn; dat hij, eenmaal dritig zijnde, niet meer weet wat hij doet, zodat hij het wel mogelijk acht, dat hij genoemde vrouw tegen haar buik heeft getrap;

Overwegende, dat Willem Reinier Drenthe, 24 jaar, automonteur, wonende te Amsterdam, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 24 februari 1957 te plus minus 23.00 uur in de coupé van een trein, die stond langs het 2e perron van het Centraal Station te Amsterdam, heeft begeven; dat toen een militair, die hem bij confrontatie D. bleek te heten, met een zijner tot vuist gebalde handen, hem getuige in het aangezicht heeft geslagen en hem vervolgens met een zijner geschoeide voeten een schop tegen zijn buik heeft gegeven, tengevolge waarvan hij, getuige, pijn ondervond;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. 171/57, opgemaakt en gesloten te Amsterdam op 8 maart 1957, door Simon Gerardus Groot, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Amsterdam, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van M. P. A. J. Willemsse aan verbalisant:

dat zij zich op zondagavond 24 februari 1957 te plus minus 23.00 uur in een trein, die langs het 2e perron Oostzijde van het Centraal Station te Amsterdam stond, heeft begeven en toen een trap tegen haar buik kreeg, die met kracht werd toegebracht door de geschoeide voet van een militair en dat deze schop haar veel pijn veroorzaakte;

als verklaring van W. R. Drenthe aan verbalisant:

dat hij heeft gezien, dat een militair, die hij bij confrontatie herkende en genaamd bleek te zijn D., zijn echtgenote M. P. A. J. Willemsse met zijn geschoeide voet een trap tegen haar buik gaf in een trein, die gereed stond langs het 2e perron van het Centraal Station te Amsterdam;

Overwegende (bewezenverklaring I en II — *Red.*);

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen dat beklagde het hem sub III ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Mishandeling*” tweemaal *gepleegd*,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van een week — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 30 augustus 1957.

President: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet; *Leden:* Lt.-Kol. L. F. C. Potjes en Lt.-Kol. D. Overbeeke.

Een voor hem uit rijdende auto willende inhalen en daartoe zijn snelheid opgevoerd hebbende, kon beklaagde niet tijdig remmen toen de voor hem rijdende auto plotseling (voor een overstekende kat) remde.

Beklaagdes verweer, dat de auto (en de remmen van de auto) niet deugde(n) en dat zulks zijn commandant bekend was, verworpen, aangezien kennis van een dergelijk euvel reden had moeten zijn om de uiterste omzichtigheid te betrachten.

(W.V.R. art. 53, 124).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. Z., geboren 3 augustus 1925, korporaal 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 maart 1957 te St. Oedenrode als bestuurder met een vierwielig motorrijtuig heeft gereden over de voor „het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg de Veghelseweg „met zodanige snelheid dat hij zijn voertuig niet tot stilstand kon „brengen binnen de afstand waarover hij de weg voor zijn voertuig „kon overzien en waarover deze vrij was en met zijn voertuig tegen „een voor hem uit over genoemde weg rijdende vrachtauto is aange- „reden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 34/57 opgemaakt en gesloten te Uden 21 maart 1957, door Jacobus Mathias de Haan, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Volkel onder meer zakelijk inhoudt, als verklaring van beklaagde:

dat hij op 7 maart 1957 omstreeks 13.00 uur als bestuurder van een militair motorrijtuig, merk Sedon-diesel, over de weg van St. Oedenrode naar Veghel reed met een snelheid van ca. 50 km per uur; dat hij, teneinde een voor hem uit rijdende vrachtwagen in te halen, zijn snelheid opvoerde tot omstreeks 60 km per uur, daarbij naar het linker weggedeelte sturend; dat hij, bedoelde vrachtwagen tot op circa 15 meter genaderd zijnde aan de stoplichten zag dat deze werd afgeremd; dat hij zijn voertuig niet meer tijdig tot stilstand kon brengen en hij dientengevolge met zijn voertuig tegen de linkerachterzijde van de vrachtwagen reed;

als verklaring van Johannes Theodorus de Koning:

dat hij op 7 maart 1957 omstreeks 13.00 uur als bestuurder met een 3½-tonner Studebaker over de weg van St. Oedenrode naar Veghel reed met een snelheid van ca. 50 km per uur; dat hij toen voor een

kat, die de weg overstak, remde en toen voelde dat hij een klap kreeg tegen de achterzijde van zijn wagen; dat hij na te zijn uitgestapt achter zijn wagen een militaire vrachtauto zag staan;;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van het woord „vierwielig”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van art. 53 van het *Wegenverkeersreglement*”,

strafbaar gesteld bij artikel 124 van het *Wegenverkeersreglement*;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde blijkens eerdergenoemd proces-verbaal bij diens verhoor door verbalisant heeft aangevoerd, dat hij, ziende dat de voor hem rijdende vrachtauto snelheid verminderde, met kracht op het rempedaal trapte, doch zijn voertuig door de remmen schoot; dat zijn remmen niet in orde waren en ook nooit in orde geweest waren en zijn voertuig zoveel gebreken vertoonde, dat het een gevaar op de weg was, hetgeen zijn commandant bekend was;

Overwegende dienaangaande dat deze omstandigheid — zo zij al in overeenstemming is met de waarheid — beklaagde in het geheel niet disculpeert doch eerder voor hem een reden te meer moet zijn geweest de uiterste omzichtigheid te betrachten door ten alle tijde een ruime afstand te bewaren tot voor hem uit rijdende voertuigen en bij het bepalen van zijn snelheid bij voortdurende met het beweerde euvel rekening te houden;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 15, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 9 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 30 augustus 1957.

President: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet; *Leden:* Lt.-Kol. L. F. C. Potjes en Lt.-Kol. D. Overbeeke.

Wederspannigheid: toen een treinconducteur bezig was gegevens voor het opmaken van proces-verbaal te verzamelen van een drietal militairen die (bij herhaling) hadden gerookt in een niet-roken coupé:

ten aanzien van beklaagde A. A.: onder bedreiging die conducteur toegevoegd, dat hij géén proces-verbaal moest opmaken; ten aanzien van beklaagde Z. Z.: als voren en bovendien de conducteur de blocnote uit de handen gerukt en uit het open coupé-raampje naar buiten geworpen.

(W.Sr. art. 183).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. A., geboren 20 maart 1936, dpl. soldaat en Z. Z., geboren 20 juni 1938, dpl. soldaat, beklaagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden na voeging is ten laste gelegd:

t.a.v. beklaagde A. A.:

„dat hij op of omstreeks 5 mei 1957 in Nederland in de personen-trein van de Nederlandse Spoorwegen nr. 645 op het traject Heeze „Leende-Weert, toen de conducteur bij de Nederlandse Spoorwegen, „tevens beëdigd beampte der Nederlandse Spoorwegen, G. H. Nelissen, „die in uniform gekleed op genoemde trein als conducteur dienst deed „en die enige militairen op heterdaad had betrapt op het roken van „sigaretten in een coupé van een rijtuigafdeling van genoemde trein, „waarin het verboden was om te roken en doende was de namen en „verdere benodigde gegevens van die militairen te noteren teneinde „terzake van bedoeld feit proces-verbaal te kunnen opmaken, zich met „bedreiging met geweld tegen genoemde in de rechtmatige uitoefening „zijner bediening zijnde ambtenaar heeft verzet door alstoen aldaar „daartoe opzettelijk in een dreigende houding voor die ambtenaar te „gaan staan en opzettelijk op dreigende en luide toon die ambtenaar „de woorden: „Je moet niet zo kinderachtig zijn om een proces-verbaal op te maken tegen deze militairen. Je moet niet zo lullig doen, „„maak ze liever bang, anders zal ik je opentrappen” in ieder geval „woorden van een dergelijke strekking toe te voegen;

t.a.v. beklaagde Z. Z.:

„dat hij op of omstreeks 5 mei 1957, . . . [cfm. tenlastelegging „A. A. — Red.], zich met geweld en/of bedreiging met geweld tegen „genoemde in de rechtmatige uitoefening zijner bediening werkzame „ambtenaar heeft verzet en/of opzettelijk bedoelde, ter uitvoering van „enig wettelijk voorschrift door die ambtenaar ondernomen handeling „heeft belet, belemmerd of verijdeld door alstoen aldaar daartoe opzettelijk gewelddadig de blocnote, waarop meergenoemde ambtenaar „doende was eerdergenoemde gegevens te noteren, uit diens handen te „rukken, opzettelijk met kracht die blocnote in stukken te scheuren en „uit een raam van de rijdende trein te werpen en opzettelijk op dreigende en luide toon die ambtenaar de woorden: „Bewijs nu maar „„eens dat we gerookt hebben. Heb het lef maar eens er werk van te „„maken, dan zal ik je open trappen van onder tot boven. Ik zal je „„porum wel onthouden.”, in ieder geval woorden van een dergelijke „strekking toe te voegen tengevolge van welke handelingen van hem,

„beklaagde, genoemde ambtenaar niet meer in staat was genoemde „namen en verdere gegevens op genoemde blocnote te noteren”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde A. A. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij zich op 5 mei 1957 met o.a. de soldaten Z. Z., Vloten, Laborden en aan het Rot in een coupé van een rijtuigafdeling van een reizigerstrein rijdende van Utrecht naar Maastricht bevond; dat in die coupé het roken verboden was doch door verschillende militairen gerookt werd; dat de conducteur al verscheidene malen tegen dit roken bezwaren had gemaakt en de sigaretten daarop gedoofd doch later weer ontstoken werden; dat bedoelde conducteur tussen Eindhoven en Weert van de soldaten Z. Z., Vloten en Laborden de militaire identiteitsbewijzen vorderde en daarmee wegging, doch even later weer terugkwam en aan laatstbedoelde soldaten nog enige gegevens vroeg; dat hij zich begon op te winden en tegen bedoelde conducteur, terwijl deze de gegevens der soldaten op een blocnote schreef, zei dat hij niet zo kinderachtig en lullig moest zijn om tegen die soldaten proces-verbaal op te maken doch hen beter bang kon maken; dat hij in zijn kwaadheid verder tegen genoemde conducteur, terwijl hij voor deze stond nog gezegd heeft: „Anders zal ik je opentrappen”; dat hij begreep dat de conducteur gerechtigd was tegen het ongeoorloofde roken op te treden;

Overwegende, dat beklaagde Z. Z. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 5 mei 1957 zich met o.a. de soldaten A. A., Vloten, Laborden en aan het Rot in een coupé van een rijtuigafdeling van een reizigerstrein der Nederlandse Spoorwegen bevond, welke trein reed van Utrecht naar Maastricht; dat aan de coupé een bordje hing vermeldende: „Verboden te roken” doch er door vele gerookt werd; dat op aanwijzing van de conducteur de sigaretten werden gedoofd doch deze even later weer werden aangestoken; dat tussen Eindhoven en Weert bedoelde conducteur de coupé binnenkwam en van hem, beklagde, Vloten en Laborden de militaire identiteitsbewijzen invorderde, naar zijn zeggen omdat door hen gerookt was; dat de conducteur met die identiteitsbewijzen wegging doch deze later weer teruggaf en aan hem en de twee anderen, laatstgenoemde soldaten, nog enkele gegevens, zoals woonplaats en dergelijke, vroeg; dat toen de conducteur Laborden om diens gegevens vroeg, de soldaat A. A. voor de conducteur ging staan en tegen deze zei iets in de geest van „Je moet niet zo „kinderachtig zijn, anders zal ik je opentrappen”; dat hij zich inmiddels had opgewonden en in zijn drift vervolgens op 5 mei 1957 in genoemde trein, terwijl deze reed in de omgeving van Weert, de blocnote, waarop de conducteur doende was de gevraagde gegevens te noteren uit de handen van de conducteur heeft gerukt, die blocnote heeft stukgescheurd en uit het raam van de rijdende trein heeft geworpen; dat hij vervolgens voor de conducteur staande deze woorden heeft toegevoegd van een strekking als: „Bewijs nu maar eens dat wij gerookt hebben”.

„Heb het lef maar eens er werk van te maken, dan zal ik je open-
„trappen, ik zal je porum wel onthouden”; dat hij begreep, dat de
conducteur gerechtigd was om tegen het ongeoorloofde roken in de
trein op te treden;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambts-
edig proces-verbaal no. P 144/57 opgemaakt en gesloten te Maastricht
op 20 mei 1957 door Jan Hendrik Hendrikus Willemsen, opperwacht-
meester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade
Maastricht Wijk, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Gerardus Hubertus Nelissen:

dat hij zich op Zondag 5 mei 1957 als treinconducteur, gekleed in
de uniform der Nederlandse Spoorwegen, in dienst bevond op trein no.
645 van de normale dienstregeling der Spoorwegen, welke trein van
Utrecht naar Maastricht reed; dat hij in een der coupé's van deze trein
verschillende malen had zien roken en toen de trein om 23.38 uur op
het station Heeze-Leende stopte, zag, dat in diezelfde coupé drie in
militaire uniform der Koninklijke Landmacht geklede personen rook-
ten; dat hij, toen de trein even later in de richting Weert vertrok, be-
doelde coupé is binnengegaan en daar bedoelde militairen wegens over-
treding van artikel 27 van de Wet van 9 april 1875 — de Spoorweg-
wet — ter uitvoering van zijn bevoegdheid ontleend aan het gestelde
in artikel 52 van het Wetboek van Strafvordering, ter plaatse heeft
staande gehouden teneinde hen naar hun naam, voornamen en woon- of
verblijfplaats te vragen; dat zij opgaven te zijn genaamd Z. Z., Labor-
den en van Vloten; dat hij de namen, voornamen en registratienummers
van de verdachten benodigd voor het opmaken van een proces-verbaal
opnam uit hun militaire identiteitsbewijzen; dat hij in Weert de identi-
teitsbewijzen teruggaf aan de houders en hen aldaar de hem nog ont-
brekende persoonsgegevens vroeg; dat hem toen hij deze gegevens aan
van Vloten vroeg en gereed stond om deze in zijn blocnote te noteren,
die blocnote plotseling uit de handen gerukt werd door verdachte
Z. Z., die deze in stukken scheurde en door het open raam van de
inmiddels rijdende trein wierp; dat Z. Z. hem daarbij toeschreeuwde:
„Bewijs nu maar eens, dat we gerookt hebben, heb het lef maar eens
„er werk van te maken, dan zal ik je opentrappen van onder tot boven.
„Ik zal je porum wel onthouden”, althans woorden van gelijke strek-
king; dat toen een militair, die hem later bleek genaamd te zijn A. A.,
voor hem ging staan en op dreigende toon tegen hem zei: „Je moet
niet zo kinderachtig zijn om een proces-verbaal op te maken tegen deze
„militairen, maak ze liever bang, anders zal ik je opentrappen”; dat hij
zich door de dreigende houding en taal van de soldaten Z. Z. en A. A.
bedreigd voelde en aanvoelde dat, als hij nog langer ter plaatse bleef,
men handtastelijk zou worden; dat hij om dit te voorkomen de rijtuig-
afdeling verliet; dat hij als treinconducteur, tevens beëdigd beambte,
belast was met de dienst op de personentrein 645 onder meer tot taak
had te waken tegen overtredingen en daar tegen op te treden;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene ten aanzien van beide be-

klaagden moet worden gequalificeerd als:

„wederspanningheid”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 180 juncto 183 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling van beklaagde A. A. tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken en van beklaagde Z. Z. tot gevangenisstraf voor de tijd van 3 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 11 september 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kol. L. F. C. Potjes en Lt.-Kol. W. de Bruijne.

Joy-riding op een rijwiel: „straatschenderij”.

(W.Sr. art. 424).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. G. M. v. d. G., geboren 10 april 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht op „of omstreeks 2 april 1957 te 's-Hertogenbosch op of aan de openbare „weg Fonteinstraat baldadiglijk een hem niet toebehorend aldaar tegen „een winkel staand onafgesloten rijwiel heeft weggenomen en daarop „is weggereden, door welke baldadigheid nadeel kon worden teweeg- „gebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtse- dig proces-verbaal no. P. 98/57 opgemaakt en gesloten te 's-Her- togenbosch op 19 april 1957 door Johannes Hendrikus Bolder, opper- wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de Brigade 's-Hertogenbosch onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklaagde:

dat hij in de avond van 2 april 1957 te 's-Hertogenbosch op straat liep en daar toen een damesrijwiel op de weg zag staan voor een etalage; dat hem de lust becroop dat rijwiel te berijden; dat hij het rijwiel beetpakte en daarmee naar het in de nabijheid gelegen café „Sport” reed alwaar hij het tegen de gevel zette; dat hij dat café is ingegaan en verder niet meer aan het rijwiel heeft gedacht; dat het rijwiel niet afgesloten was; dat hij er niet bij nagedacht heeft dat hij door zijn handelswijze de eigenaar van het rijwiel schade kon be- rokkenen;

als verklaring van verbalisant:

dat hij na ontvangen bericht van de gemeentepolitie te 's-Hertogen- bosch omtrent vermissing van een zwart gelakt damesrijwiel, merk Eroba, voorzien van een witgelakte handpomp, dat voor het etalage-

raam van een winkel van Th. Dankers gelegen aan de Fonteinstraat no. 1 te 's-Hertogenbosch die avond zou zijn weggenomen door twee in militair uniform geklede personen een onderzoek heeft ingesteld; dat hij zich begaf naar café „de Sport” gevestigd in perceel Ridderstraat no. 10 te 's-Hertogenbosch; dat de caféhouder hem aldaar verklaarde dat hij die avond omstreeks 23.00 uur een damesrijwiel voor zijn café had aangetroffen en dit in de gang achter de gelagkamer had opgeborgen, dat de caféhouder hem daarop dit rijwiel toonde en hij daarbij zag dat dat rijwiel voldeed aan eerder omschreven signalement;

Overwegende, dat het van algemene bekendheid is, dat de Fonteinstraat te 's-Hertogenbosch een openbare weg is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*straatschenderij*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 424 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 15, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 6 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 21 augustus 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kol. M. van der Voo en Majoor A. J. Marinus.

Raadsman: Mr J. H. Blaauw.

Mishandeling, begaan tegen zijn echtgenote. Beklaagde, sergeant, had zich na cafébezoek en toen zijn echtgenote hem wilde beletten een ander café te bezoeken, tegen haar gekeerd door haar met de geschoeide voet tegen haar benen en lies te trappen.

Uitvoerige motivering van de opgelegde voorwaardelijke straf.

(W.Sr. art. 304).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. d. V., geboren 13 september 1923, destijds sergeant bij LBK/Brandweersquadron, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 27 maart 1957 te Enschede opzettelijk „mishandelend zijn wettige echtgenote M. V. met één zijner geschoeide „voeten met kracht tegen haar benen en haar lichaam heeft geschopt „of getrapt, tengevolge waarvan V. voornoemd pijn ondervond en bloe- „dend werd verwond”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 27 maart 1957 te omstreeks 15.00 uur met zijn echtgenote naar café Muller te Enschede was gegaan en toen hij dit café te 18.00 uur verliet lopende in de richting van zijn woning in de . . . straat 31 met zijn echtgenote ruzie kreeg; dat zijn echtgenote hem toen vastgreep, aangezien zij hem niet naar een ander café wilde laten gaan, en dat hij zijn echtgenote M. V. toen mogelijkwerwijs in woede met een van zijn schoenen tegen haar benen en haar lichaam heeft geschopt en haar daarbij mogelijkwerwijs pijn heeft gedaan;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 142/57, opgemaakt en gesloten te Enschede op 17 April 1957 door Klaas Hoekstra, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorend tot de brigade Vliegbasis Twenthe der Koninklijke Marechaussee onder meer zakelijk inhoudt, als verklaring van M. V.:

dat zij op 27 maart 1957 met haar echtgenoot, beklaagde, café Muller te Enschede verliet en op weg naar haar woning ruzie kreeg, omdat haar echtgenoot naar een ander café wilde; dat zij hem toen bij de ceintuur van zijn overjas heeft vastgegrepen, waarop hij zich losrukte en haar met één zijner geschoeide voeten met kracht tegen haar benen schopte en daarna in haar rechterlies trapte; dat zij toen een stekende pijn voelde en dat bij thuiskomst haar beide benen geheel blauw waren opgezwollen, terwijl haar rechter scheenbeen bloedde; dat zij zich toen onder behandeling van dokter G. J. Sluijmer te Enschede heeft gesteld, die de pijnlijke plekken heeft onderzocht en verbonden;

als verklaring van verbalisant:

dat hij op 28 maart 1957 zich in verbinding heeft gesteld met G. J. Sluijmer, arts en dat laatstgemelde hem mededeelde, dat mevrouw de V.-V. te 20.30 uur op 27 maart door hem was onderzocht, waarbij hij enige blauwe plekken en een wond op beide benen van vrij recente datum constateerde, welk letsel eventueel door trappen of schoppen ontstaan zou kunnen zijn;

Overwegende, dat uit een ten processe overgelegd uittreksel uit een der registers van de burgerlijke stand te Enschede dd. 11 april 1957 blijkt, dat op 2 juni 1956 te Enschede zijn gehuwd, de V. P. en V. M.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„mishandeling begaan tegen zijn echtgenoot”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 304 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, t.a.v. het voorwaardelijk karakter der na te noemen straf, dat beklaagde reeds eerder is veroordeeld bij vonnis dd. 25 april 1957 tot een voorwaardelijke straf voor eenzelfde misdrijf;

Overwegende dienaangaande, dat het thans ten laste gelegde en beezen verklaarde feit heeft plaatsgevonden op 27 maart 1957, derhalve vóór 25 april 1957, zodat in geval van gelijktijdige berechting slechts één straf zou zijn uitgesproken;

Overwegende verder, dat nu bij eerder gemeld vonnis een voorwaardelijke straf is opgelegd de Krijgsraad termen aanwezig acht om ook thans niet over te gaan tot het opleggen van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 18 september 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kol. H. W. J. Teunissen en Lt.-Kol. G. J. van Dijk.

Beklaagde was, als bestuurder van een militair motorrijtuig, een weg opgereden, welke voor verkeer in die richting gesloten was verklaard. De betreffende strafbepaling is, in tijd van oorlogsgevaar, op grond van artikel 45 W.V.W., niet toepasselijk. Het gepleegde levert echter wel een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrijp op aangezien de krijgstuuchtdert vordert dat ook voertuigen, gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten, zich zoveel mogelijk gedragen naar de algemeen geldende verkeersvoorschriften en daarvan slechts afwijken indien het militaire belang zulks vordert, hetgeen in casu niet het geval was.

(W.K. art. 58; W.V.W. art. 45; W.V.R. art. 9).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
W. J. R., geboren 27 mei 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 15 mei 1957 te Eindhoven als bestuurder „van een vierwielig motorrijtuig daarmede heeft gereden over de „middenrijbaan van de voor het openbaar rij- of ander verkeer open- „staande weg „Markt” terwijl die weg, althans het door hem bereiden „weggedeelte, krachtens hoofdstuk II van het Wegenverkeersreglement „voor het verkeer als het zijne was gesloten verklaard in de door hem „bereden richting”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende verklaring werkelijke dienst dd. 22 mei 1957, opgemaakt door de Commandant Motortransport Squadron de kapitein W. A. Langeraar te Eindhoven, ten tijde, dat hij het aan hem tenlastegelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambts-edig proces-verbaal no. P 162/57, opgemaakt en gesloten te Eindhoven, 16 mei 1957 door Arnoldus Duivis, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Eindhoven onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van verbalisant:

dat hij op 15 mei 1957 omstreeks 23.05 uur zag dat de bestuurder van een militaire jeep de middenrijbaan van de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Markt te Eindhoven opreed zulks terwijl genoemde rijbaan krachtens hoofdstuk II van het Wegenverkeersreglement bij besluit van de gemeenteraad Eindhoven voor het verkeer met alle voertuigen, rij- en trekdieren en vee gesloten was verklaard voor zijn rijrichting; dat de bestuurder van de jeep opgaf te zijn genaamd W. J. F. R.;

als verklaring van beklagde:

dat hij de middenrijbaan van de Markt is ingereden en niet gezien heeft, dat die gesloten verklaard is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat voor toepassing van het aldus bewezen verklaarde slechts artikel 9 van het Wegenverkeersreglement in aanmerking komt;

dat beklagde, blijkens diens in vorengenoemd proces-verbaal gelineerde verklaring, met het motorrijtuig de garnizoenspatrouille naar de „Markt” had gebracht en aldaar moest wachten; dat dit motorrijtuig derhalve ten behoeve van de strijdkrachten werd gebezigd, zodat, nu het Koninklijk Besluit van 10 april 1939 Stbl. 181) nog steeds van kracht is en derhalve ten tijde van het bewezenverklaarde feit oorlogsgevaar in de zin van de Wet aanwezig was, ten deze de uitzonderingsbepaling van artikel 45 van de Wegenverkeerswet toepasselijk is, zijnde immers voor de daarin omschreven omstandigheden artikel 9 van het Wegenverkeersreglement ten aanzien van motorrijtuigen gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten niet door de Kroon geldend verklaard; dat het bewezen verklaarde derhalve geen strafbaar feit oplevert, doch dit wel geacht moet worden onverenigbaar te zijn met de krijgstuicht; dat toch met het oog op de vrijheid en veiligheid van het wegverkeer militairen, ook wanneer zij voertuigen bezigen ten behoeve van de strijdkrachten, zich zoveel mogelijk dienen te gedragen overeenkomstig de algemeen geldende verkeersvoorschriften en van de hen door de Wet veroorloofde afwijkingen daarvan slechts gebruik behoren te maken indien het militair belang zulks vordert, hetgeen in casu niet het geval was;

dat de zaak derhalve ingevolge artikel 58 van de Wet op de Krijgs-

tucht, onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderend Officier behoort te worden verwezen;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen;

Bevindt dit op te leveren een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderend Officier van beklaagde.

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Commandant Zeemacht Nederland.

Beschikking van 31 mei 1952.

Beklagbeschikker: Schout bij nacht C. W. Slot.

Een matroos der 3de klasse was gestraft met plaatsing in de tucht-klasse voor de tijd van 6 maanden ter zake van „Zeer ondisciplinair „gedrag aan de bak en tegenover zijn baksmeester“.

Beklag ongegrond verklaard. Strafreden gehandhaafd; straf in verband met aanzienlijke vertraging ontstaan in de afdoening van het beklag door omstandigheden onafhankelijk van klager, waardoor deze langere tijd in arrest van rechtswege heeft doorgebracht dan het geval zou zijn geweest, indien deze vertraging niet was ontstaan, op grond hiervan uit billijkheidsoverwegingen naar evenredigheid verminderd (gewijzigd) tot 3 maanden plaatsing in de tuchtklasse.

(W.K. art. 20, 61, 62, 65, 67).

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT ZEEMACHT NEDERLAND,

Gelezen de brief van de Commandant Hr. Ms. „Karel Doorman” van 21 januari 1952 no. 7/11/6, houdende dat de matroos der 3e klasse R. P. B. (44641) zich wenst te beklagen over de hem op 27 december 1951 door de wnd. Commandant Hr. Ms. „Karel Doorman” de kapitein-luitenant ter zee M. C. van Grondelle opgelegde krijgstuchtelijke straf van:

„Plaatsing in de tuchtklasse voor de tijd van 6 maanden”; en de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Zeer ondisciplinair gedrag aan de bak en tegenover zijn baks-„meester”;

Overwegende dat het beklag tijdig werd ingediend;

Gehoord de gestrafte;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard, dat hij niet gehoord wenst te worden;

Gezien de verhoren en verdere informatiën ten deze genomen;

Overwegende dat klager terzake heeft verklaard:

dat het op 25 december 1951 tijdens theewater vrij rumoerig was aan de bak;

dat na de signalen stilte en doorgaan niet direct met schaften begonnen kon worden, omdat de soep nog niet aanwezig was;

dat hij heeft gezien, dat er niet genoeg kommaliewant aan de bak was, blijkbaar doordat er een nieuweling bij geplaatst was, waarop niet was gerekend;

dat hij heeft gehoord, dat er op- en aanmerkingen over de baksmeester, de kwartiermeester Guiljan, werden gemaakt, waaruit bleek, dat men het niet eens was met diens beleid en dat de kwartiermeester de orde aan de bak beter moest handhaven;

dat hij, omdat het onrustig was aan de bak, toen heeft gezegd: „Het „is hier een kolere zootje”;

dat hij zich verder niet met de bak heeft ingelaten;

dat hij verder tijdens het schaften met plakjes worst heeft zitten spelen;

dat hij een plakje worst aan het velletje in het rond heeft gedraaid, dat, toen het plotseling losschoot, in de buurt van bak 10 terecht kwam;

dat de baksmeester hem na aftrap mededeelde: „Je staat erop voor „het worst smijten”, waarop hij, klager, overtuigd van zijn onschuld deze opmerking niet ernstig nemend, zei: „Dat bestaat niet, want ik „heb niets gedaan”;

dat hij tijdens voorparade tegen zijn divisiechef heeft gezegd, dat hij bezwaren had tegen het rapport en zich hierover wenste te beklagen;

dat hij op de mededeling van zijn divisiechef, dat hij daarmee moest wachten totdat hij op parade geweest was, heeft geantwoord, dat hij nog wel andere middelen wist;

dat zijn vader „ook niet lekker zou zijn met het gebeurde” en dat hij geen dag van zijn winterverlof wenste te missen;

dat hij zich heeft beklaagd omdat hij zich onschuldig voelt aan het feit, waarvoor hij is gestraft, dat hij n.l. vindt, dat de uitdrukking „het „is hier een „kolere” zootje” niet onmilitair is, daar deze dagelijks gebezigd wordt;

dat het niet zal lukken om van hem een militair te maken;

Overwegende dat uit de overige verklaringen, opgenomen in het terzake opgemaakte proces-verbaal wel is komen vast te staan, dat klager door zijn opmerkingen openlijk critiek heeft geleverd op zijn baksmeester;

dat, hoewel klager verklaart, dat zijn uitlating: „Het is hier een „kolere zootje”, betrekking heeft gehad op de rumoerigheid aan de bak, de omstandigheden, die hij zelf aanvoert, er op wijzen, dat hij wel degelijk de bedoeling heeft gehad de baksmeester met zijn opmerkingen te treffen;

dat hij zich hierdoor zeer ongedisciplineerd en onmilitair heeft gedragen;

dat voorts is komen vast te staan, dat klager zich vrijwel altijd zeer rumoerig en luidruchtig gedraagt en daardoor een slechte invloed uitoefent op zijn omgeving;

dat ook klagers opmerkingen tegenover zijn divisiechef en tegenover de commissie van onderzoek klagers gebrek aan discipline en zijn onmilitaire mentaliteit duidelijk demonstrenen;

Overwegende dat klager zich door zijn gedrag aan de bak op 25 december 1951 aan een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, waarvoor hij derhalve terecht krijgstuchtelijk werd gestraft;

dat de aan klager opgelegde straf in een juiste verhouding staat tot de ernst van het gepleegde vergrijp, de persoonlijkheid en het doorgaande gedrag van klager, een en ander bezien in het licht van klagers hiervoren overwogen opvattingen;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 67 van de Wet op de Krijgstucht; Beschikkend op gemeld beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Overwegende evenwel dat door omstandigheden onafhankelijk van klager, aanzienlijke vertraging is ontstaan in de afdoening van zijn beklag;

dat hij daardoor langere tijd in arrest van rechtswege heeft doorgebracht dan het geval zou zijn geweest, indien deze vertraging niet was ontstaan;

dat het op grond hiervan uit billijkheidsoverwegingen noodzakelijk wordt geacht de opgelegde straf van plaatsing in de tuchtklasse voor de duur van zes maanden naar evenredigheid te verminderen;

Handhaaft de strafreden;

Wijzigt de straf in: „Plaatsing in de tuchtklasse voor de duur van „drie maanden”;

Bepaalt dat de gewijzigde straf in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in het conduiteboekje van de gestrafte zal worden ingeschreven;

dat hij — Commandant Zeemacht Nederland — als strafoplegger in genoemde bescheiden zal worden genoemd;

dat als datum van strafoplegging de datum dezer beschikking zal worden vermeld;

Geeft hiervan kennis middels toezending van een afschrift van deze beschikking aan:

de Commandant van de Marinekazerne Amsterdam,

klager, door tussenkomst van de Commandant Marinekazerne Amsterdam,

de Commandant Hr. Ms. „Karel Doorman” de Kapitein Luitenant ter zee M. C. van Grondelle.

NASCHRIFT.

(1) Nu de beklagbeschikker het beklag ongegrond heeft verklaard, had deze o.i. op grond daarvan de opgelegde straf dienen te handhaven (art. 66 W.K.). Daarna had hij o.i. gebruik dienen te maken van de hem bij het K.B. van 7 juli 1922 (Stb. 437) ter uitvoering van art. 53 W.K. verleende bevoegdheid om de gestrafte uit hoofde van buitengewone omstandigheden: vertraagde behandeling van het beklag door omstandigheden onafhankelijk van klager, die zich gedurende

deze vertraging van rechtswege in arrest bevond (art. 20 W.K.), 3 maanden vrijstelling te verlenen van de hem opgelegde straf.

(2) De handelingen en gedragingen, welke naar het gevoelen van de tot straffen bevoegde commandant onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, behoren in de strafreden te worden omschreven. Deze omschrijving mag niet zo onbepaald, vaag zijn, dat daaruit niet kan worden gelezen welk krijgstuchtelijk vergrijp is gepleegd, aldus meerdere beschikkingen van het Hoog Militair Gerechtshof. Zie „De „Militaire Spectator” 1957, aflevering 12: De omschrijving der strafreden door Mr A. F. Steffen, pt 9 blz. 576-577 en pt 15 blz. 590-593. Op grond van de aldaar aangehaalde jurisprudentie komt het ons voor dat de omschrijving der strafreden in bovenstaande beschikking: „Zeer „ondisciplinair gedrag aan de bak en tegenover zijn baksmeeester.” te onbepaald, te vaag is. Zie ook de juist verschenen Landmachtorder 52/10 Nr. 58024, Voorlopige regeling straf- en tuchtrecht voor de Koninklijke Landmacht, pt 1.

Gezien de inhoud van bovenstaande beschikking had de strafreden o.i. b.v. moeten luiden: „Tijdens theewater, terwijl het rumoerig was „aan de bak, openlijk kritiek geleverd tegen het beleid van de baksmeeester door te zeggen: „Het is hier een koleere zootje.”; voorts „zodanig met een plakje worst gespeeld, dat dit in een andere bak „terecht kwam. Tijdens de voorparade zich zeer ongepast uitgelaten „tegen zijn divisiechef.”

(3) De beschikking vermeldt wèl, dat klager zich vrijwel altijd misdraagt, slechte invloed uitoefent op zijn omgeving, alsmede zijn geestelijke instelling. Deze omstandigheden rechtvaardigen in het algemeen zeker de onderwerping van een mindere militair aan een gestrengere krijgstucht (art. 17 W.K.). De beschikking houdt echter niet in of klager voor deze vergrijpen reeds eerder was gewaarschuwd en/of gestraft; evenmin vermeldt zij de wijze waarop het arrest van rechtswege is ondergaan. Dit had o.i. aanbeveling verdiend, gezien de opgelegde straf 6 maanden plaatsing in de tuchtklasse een zeer zware krijgstuchtelijke straf is, welke voor een dienstplichtige even zovele maanden verlenging van de dienstdtijd kàn tengevolge hebben (art. 28 W.K., art. 32 Dienstplichtwet), enz. In de hierna volgende beschikking van het H.M.G. van 26 november 1957 zijn met name verschillende omstandigheden overwogen op grond waarvan het Hof een opgelegde straf van 3 maanden plaatsing in de tuchtklasse wijzigde in die van 14 dagen streng arrest.

A .F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 26 november 1957.

President: Mr Doornbos; Leden: Vice-Admiraal Brouwer; Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarn. Zegers, gep. Luitenant-Generaal Nijhoff (plv.) en Commodore Wartena (plv.).

Een dpl. soldaat roept de eindbeslissing in over een hem opgelegde krijgstuchtelijke straf van 3 maanden plaatsing in de tuchtklasse. Het

H.M.G. wijzigt deze straf in die van 14 dagen streng arrest, omdat noch uit de hem gedurende zijn werkelijke diensttijd (sedert 8 mei 1956 in werkelijke dienst) reeds opgelegde straffen (5 licht arreststraffen) met de daarbij behorende omschrijvingen, noch uit het tijdsverloop, tussen de verschillende straffen verstreken, blijkt, dat klager ongevoelig is voor straf, terwijl de feiten in de gewijzigde strafreden vermeld, hoewel ten dele ernstige krijgstuhtelijke vergrijpen, niet van dien aard zijn, dat het op grond daarvan noodzakelijk is om klager aan een gestrengere krijgstuht te onderwerpen (door deze in de tuhtklasse te plaatsen).

Het Hof wijzigt óók de strafreden, hoewel het beklag zich uitsluitend richtte tegen de opgelegde straf, omdat de beklagmeerdere, die een onderdeel der oorspronkelijke strafreden had gewijzigd, verzuimd had over de overige delen der strafreden een uitspraak te doen.

(W.K. art. 20, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 15 oktober 1957 van F. N. M., dienstplichtig soldaat, registratienummer 37.09.12.248, dienende bij het LBK squadron, vliegbasis Ypenburg, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag door hem ingediend bij de commandant van het commando luchtverdediging over de straf van drie maanden tuhtklasse hem door de commandant van de vliegbasis Ypenburg opgelegd wegens:

„Als LBK wachthebbende bij de wacht DMLU:

„1. De sleutel van de filmzaal uit de verzegelde enveloppe gehaald, „althans aangewezen waar deze sleutel te vinden was.

„2. Andere wachthebbenden overgehaald in de filmzaal het film- „apparaat en de taperecorder te beproeven, waardoor hieraan schade „ontstond;

„3. De taperecorder medegenomen naar het wachtlokaal alwaar „deze door kortsluiting doorsloeg;

„4. Bij het onderzoek in eerste aanleg niet de waarheid gesproken;

„5. Het betreden der filmzaal en het gebruiken van de aldaar aan- „wezige apparaten bij herhaling gepleegd”;

bij welke beschikking — op 14 oktober 1957 genomen en op 15 oktober 1957 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van punt 1 der strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager, zodat deze komt te luiden:

„Zich tezamen met 2 mede-wachthebbenden toegang verschaft tot „de filmzaal door middel van de sleutel van de filmzaal, welke was „opgeborgen in een verzegelde enveloppe”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als strafoplegger de luitenant-kolonel J. Roukens;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat — hoewel klagers klacht zich uitsluitend richt tegen de hem opgelegde straf — de beschikking van beklag met betrekking tot de omschrijving van de strafreden niet in stand kan blijven omdat de beklagmeerdere, na de omschrijving van het in de oorspronkelijke strafreden sub 1 gestelde te hebben gewijzigd, heeft verzuimd een uitspraak te doen ten aanzien van het daarin sub 2—5 gestelde;

Overwegende, dat klager blijkens het afschrift van zijn registratielijst sedert 8 mei 1956 in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Luchtmacht en blijkens het afschrift van zijn straflijst, voordat hem de straf, waarvan beklag, werd opgelegd, vijfmaal werd gestraft, telkens met licht arrest;

Overwegende, dat noch uit deze straffen met de daarbij behorende omschrijvingen, noch uit het tijdsverloop, tussen de verschillende straffen verstreken, blijkt, dat klager ongevoelig is voor straf;

Overwegende, dat de feiten, in de omschrijving van de strafreden sub 1 na wijziging en sub 2—5 oorspronkelijk vermeld, hoewel — ten dele ernstige — vergrijpen tegen de krijgstucht opleverend, niet van dien aard zijn dat het op grond daarvan noodzakelijk is om klager door plaatsing in een tuchtklasse aan een gestrengere krijgstucht te onderwerpen, in aanmerking genomen hetgeen in de beide voorgaande overwegingen ten aanzien van klagers gedrag is opgemerkt;

Overwegende, dat de hierna te vermelden straf als een juiste correctie van klager voor de door hem begane tekortkomingen moet worden beschouwd;

Overwegende, dat klager heeft verklaard de feiten, zoals deze in de strafreden sub 1 na wijziging en sub 2—5 oorspronkelijk zijn omschreven, te hebben gepleegd;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de opgelegde straf in die van veertien dagen streng arrest;

Bepaalt, dat deze straf zal geacht worden te zijn tenuitvoergelegd door het ondergaan van het arrest aan klager op grond van het bepaalde bij artikel 20 van de Wet op de Krijgstucht opgelegd;

Wijzigt ambtshalve de omschrijving van de strafreden zodat deze zal luiden:

„1. Zich tezamen met 2 mede-wachthebbenden toegang verschaft „tot de filmzaal door middel van de sleutel van de filmzaal welke „opgeborgen was in een verzegelde enveloppe;

„2. Andere wachthebbenden overgehaald in de filmzaal het film- „apparaat en de taperecorder te beproeven, waardoor hieraan schade „ontstond;

„3. De taperecorder meegenomen naar het wachtlokaal alwaar deze „door kortsluiting doorsloeg;

„4. Bij het onderzoek in eerste aanleg niet de waarheid gesproken;

„5. Het betreden der filmzaal en het gebruiken van de aldaar aan- „wezige apparaten bij herhaling gepleegd”;

Bepaalt, dat vorenstaande straf en de omschrijving van de strafreden

in klagers straflijst zullen worden ingeschreven in plaats van de straf en omschrijving van de strafreden waarvan beklag, welke in klagers straflijst moeten worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Gezien de beslissing op het beklag in eerste instantie d.d. 15 oktober 1957 ter kennis van klager is gebracht en de beslissing van het Hof d.d. 26 november d.a.v. is uitgesproken, heeft klager ruim anderhalve maand van rechtswege in arrest doorgebracht. Uit 's Hofs beschikking blijkt niet op welke wijze dit arrest van rechtswege is ondergaan. Ook valt het op, dat de inhoud van de gebezigde bewijsmiddelen niet in de beschikking is opgenomen gelijk zulks in de vooroorlogse beschikkingen van het Hof gebruikelijk was.

A. F. S.

MILITAIR JUSTITIËLE STATISTIEK.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek deed ons toekomen 5 overzichten betreffende de omvang van de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit met betrekking tot de jaren 1956 en 1957, welke overzichten wij hierna laten volgen. ¹⁾

Bij vergelijking van de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht (binnen het Rijk in Europa) en de Krijgsraden te Velde (tezamen) over het jaar 1956 met die over het jaar 1957 blijkt dat het aantal zaken, dat in de loop van 1957 bij verwijzing werd aanhangig gemaakt, is teruggelopen met totaal 467 zaken: voor wat betreft de commune misdrijven met 23 en de militaire misdrijven met 168 zaken, terwijl het aantal (commune) overtredingen is verminderd met 276 zaken (Staat 1). Als gevolg van het kleiner aantal zaken dat in 1957 bij verwijzing werd aanhangig gemaakt, liep uiteraard ook het aantal zaken dat in de loop van dat jaar bij eindvonnis werd afgedaan, terug.

Het aantal officieren dat in 1957 voor de krijgsraden heeft terechtstaan bedroeg in totaal 105; in 1956 bedroeg dat aantal 110. In 1956 werd in 14 gevallen hoger beroep ingesteld, in 1957 in 18 gevallen (Staat 2). Het aantal onderofficieren en manschappen dat zich als beklagde voor de krijgsraden moest verantwoorden, vertoonde in 1957 vergeleken met dat in 1956 een aanmerkelijke daling. In 1957 bedroeg dat aantal: 2374 en in 1956: 2764. In 1957 hebben dus 390 onderofficieren en manschappen minder voor de krijgsraden terechtstaan dan in 1956.

Buiten geding werden in 1957 totaal 1143 zaken (art. 74 W.Sr.)

¹⁾ Soortgelijke overzichten van het C.B.S. zijn opgenomen in het M.R.T. L (1957) blz. 210 e.v. en in vroegere jaargangen. (Red.).

STAAT 1. Omvang van werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechthof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen; 1956-1957

a. Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden te Velde (te zamen)	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Over-tredingen			
	1956	1957	1956	1957	1956	1957
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari reeds aanhangig, totaal	83	53	24	34	27	29
waarvan a.	40	16	7	6	12	8
b.	—	1	—	—	1	—
c.	43	36	17	28	14	21
B. Zaken, in de loop van het jaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	1.181	1.158	1.222	946	784	616
waarvan a.	121	108	71	56	102	73
b.	157	151	7	28	89	51
c.	903	899	1.144	862	593	492
C. Zaken, in de loop van het jaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal	1.203	1.151	1.202	948	770	604
waarvan a.	137	105	62	47	102	72
b.	156	152	7	27	90	51
c.	910	894	1.133	874	578	481
2. op andere wijze, totaal	8	9	10	9	12	13
waarvan a.	8	9	10	9	4	5
b.	—	—	—	—	—	—
c.	—	—	—	—	8	8
D. Zaken, op 31 december nog onafgedaan, totaal	53	51	34	23	29	28
waarvan a.	16	10	6	6	8	4
b.	1	—	—	1	—	—
c.	36	41	28	16	21	24

minder afgedaan dan in 1956; in 1956 bedroeg dat totaal aantal zaken: 12322 en in 1957: 11179 (Staat 3).

De aantallen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier terugverwezen zaken in de jaren 1956 en 1957, evenals de aantallen vrijspraken, vertonen weinig verschillen (Staat 4).

Het aantal onvoorwaardelijk veroordeelden door het H.M.G., de Zeekrijgsraad en de Krijgsraden te Velde (tezamen) was in 1957 kleiner dan in 1956. De aantallen uitsluitend voorw. veroordeelden in

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1956-1957

Instantie en aard der delicten	1956		1957	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	7	130	8	97
{ Overtredingen	6	56	9	38
Militaire delicten	1	101	1	71
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	2	154	2	150
{ Overtredingen	1	6	4	23
Militaire delicten	—	90	—	51
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)				
Commune delicten { Misdrijven . .	22	888	32	862
{ Overtredingen	72	1.061	65	809
Militaire delicten	13	565	2	479

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74, W. v. Str.); 1956-1957

	1956	1957
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van		
het Hoog Militair Gerechtshof	32	28
de Krijgsraad voor de Zeemacht	1.611	1.518
de Krijgsraden te Velde (te zamen)	10.679	9.633

1956 en 1957 vertonen slechts geringe verschillen, evenals de aantallen gedeeltelijk onvoorw. en gedeelt. voorw. veroordeelden in die jaren weinig uiteenlopen.

De aard en de aantallen der gepleegde delicten uit het W.Sr. vertonen in 1957 bij vergelijking met die in 1956 slechts kleine verschillen (Staat 5). In 1957 bedroeg het aantal veroordelingen terzake van overtreding van boek II W.Sr. (misdrijven): 736; in 1956 bedroeg dat aantal 795. Het aantal veroordeelden wegens overtreding van bijzondere wetten vertoonde slechts een gering verschil met dat in 1956.

Daarentegen vertoont het aantal veroordeelden terzake van militaire misdrijven (boek II W.M.Sr.) in 1957 een vermindering van 153 bij vergelijking met dat in 1956. In 1956 bedroeg dat aantal: 810 en in 1957: 657. In het bijzonder was in 1957 het aantal veroordeelden terzake van misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt met 50 gedaald, dat terzake van misdrijven tegen de ondergeschiktheid met 49, en dat terzake van schending van verschillende dienstplichten met 50 teruggelopen. Deze teruggang van militaire delicten kan op een toenemende verbetering der krijgstuicht wijzen.

STAAT 5. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1956-1957

Titel	Aantallen veroordeelden in								
	1956				1957				
	Totaal	onvoor- waarde- lijk	waarvan voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vw.	Totaal	onvoor- waarde- lijk	waarvan voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vw.	9
I	2	3	4	5	6	7	8	9	
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)									
II Misdrijven tegen de Koninklijke waardigheid (art. 108 t/m 114)	2	1	—	1	—	—	—	—	—
V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	5	4	—	1	3	1	1	1	1
VII Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	3	—	—	3	5	1	—	4	4
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	42	28	—	14	42	25	4	13	13
IX Meineed (art. 207)	4	4	—	—	—	—	—	—	—
X Valsheid in muntspeciën en munt- en bankbiljetten (art. 208 t/m 215)	—	—	—	—	1	—	—	1	1
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	14	7	1	6	18	12	—	6	6
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254)	115	31	29	55	99	37	25	37	37
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	8	5	—	3	16	12	—	4	4
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	3	1	—	2	2	2	—	—	—
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	87	52	2	33	85	53	3	29	29
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	33	24	5	4	26	16	2	8	8
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	322	116	35	171	304	150	21	133	133
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	81	37	6	38	62	31	4	27	27
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	19	6	1	12	15	8	1	6	6

Vuurwapenwet	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—
Telegraaf- en Telefoonwet	2	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2
Machtigingsbesluit Geldzuivering	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Bijzondere wetten. Totaal	431	293	24	114	439	298	29	112	—	—	—	—	—
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)													
Titel													
III Misdriven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	301	204	39	58	251	159	44	48	—	—	—	—	—
IV Misdriven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128).	348	256	36	56	297	216	17	64	—	—	—	—	—
V Schending van verschillende dienstplichten (art 129 t/m 150).	171	116	20	15	101	67	11	23	—	—	—	—	—
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158). . .	8	3	1	4	8	—	—	8	—	—	—	—	8
VII Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal	810	581	96	133	657	442	72	143	—	—	—	—	—
Totaal rubrieken A, B en C	2036	1225	204	607	1834	1121	166	547	—	—	—	—	—
Aantal dubbeltellingen ¹⁾	216	139	16	61	225	150	17	58	—	—	—	—	—
Aantal veroordeelden.	1820	1086	188	546	1609	971	149	489	—	—	—	—	—

¹⁾ Dit zijn personen, terzake van méér dan één strafbaar feit veroordeeld.

STAAT 4. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen vonnissen; 1956-1957

Instantie en aard der delicten ¹⁾	ten aanzien van wie		terug- verwezenen naar de commande- rende officier	vrijge- sprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telaste- legging werd nietig verklaard			onvoor- waard- lijk	voor- waard- lijk	ged. onv., ged. voor- waardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
Misdrijven a.	—	—	—	11	90	4	32
” b.	—	1	2	10	60	3	29
Overtredingen . . . a.	—	—	—	11	46	—	5
” b.	—	—	—	10	37	—	—
Militaire delicten a.	—	—	2	5	86	5	4
” b.	—	—	1	1	60	—	10
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
Misdrijven a.	—	—	—	1	100	13	42
” b.	—	—	1	2	100	10	39
Overtredingen . . . a.	—	—	—	—	7	—	—
” b.	—	—	—	—	27	—	—
Militaire delicten a.	—	—	—	3	79 ²⁾	6	2
” b.	—	—	—	1	45	1	3
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)							
Misdrijven a.	—	—	23	77	366 ³⁾	90	354
” b.	—	1	20	76	428 ⁴⁾	69	300
Overtredingen . . . a.	2	—	1	88	987	26	29
” b.	1	1	7	76	749	26	19
Militaire delicten a.	—	—	17	14	365	70	112
” b.	—	—	14	15	278	66	108

¹⁾ a = 1956, b = 1957.

²⁾ Bovendien 1 persoon, ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W.v.Sr.).

³⁾ Alsvoren 4 personen.

⁴⁾ Hieronder 4 personen als bedoeld in noot 2

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 6 december 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Prof. Mr S. F. L. baron van Wijnbergen (plv.).

De ambtenarenrechter kan niet ontvangen een beroep, gericht tegen een beslissing, door de President van het Hoog Militair Gerechtshof gegeven op beklag over vermeende krenkende of onbillijke behandeling, ondervonden van de militaire meerdere (i.c. de Chef van de Generale Staf). Uitvoerige beschouwing over het verschil tussen militair-tuchtrechtelijke en militair-administratiefrechtelijke zaken. (MAW 1957/K 4).

(M.A.W. art. 3).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake M., wonende te 's-Gravenhage, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Chef van de Generale Staf, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden de luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst Mr P. Westerdijk, wonende te Wassenaar.

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder bij schrijven van 7 mei 1956 aan klager, majoor-arts, heeft medegedeeld — dit ter bevestiging van een mondeling onderhoud op 17 april 1956 — dat klager met betrekking tot de aangelegenheid, in dat schrijven nader aangeduid, in zijn gedragingen buiten dienst ernstig is tekort geschoten;

Overwegende dat klager zich daarop met een bezwaarschrift d.d. 2 juni 1956 tot de Minister van Oorlog heeft gewend, houdende verzoek zich op grond van het bepaalde bij artikel 9 lid 4 van het Reglement betreffende de Krijgstucht te mogen beklagen over voormeld schrijven van verweerder;

Overwegende dat genoemde Minister, gezien dit bezwaarschrift, en na te hebben overwogen, dat geen tot straffen bevoegde meerdere aanwezig is onder wiens rechtstreeks bevel de meerdere staat tegen wie het vorenbedoelde beklag zich richt, zodat aan de hand van het ter zake bepaalde in het vorenvermelde vierde lid van artikel 9 van het Reglement betreffende de Krijgstucht door hem — Minister — een autoriteit moet worden aangewezen, die van het beklag kennisneemt, op 16 april 1957 de President van het Hoog Militair Gerechtshof, Mr J. W. U. Doornbos, heeft aangewezen om op dit beklag te beschikken;

Overwegende dat laatstgenoemde bij beslissing van 14 mei 1957 de klacht, vervat in het bezwaarschrift van 2 juni 1956, ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat klager zich vervolgens tot de Raad heeft gewend met een geschrift d.d. 13 juli 1957, waarin hij heeft verzocht bij de Raad in beroep te mogen komen tegen de „in administratief beroep in „opdracht van de Minister van Oorlog d.d. 14 mei 1957 genomen” en op 20 juni 1957 te zijner kennis gebrachte beslissing op zijn klacht over de beslissing van verweerder d.d. 7 mei 1956, hebbende klager, op de in dit klaagschrift aangevoerde gronden, verzocht de beslissing van verweerder en de daarop in beroep genomen beslissing te vernietigen;

Overwegende dat klager bij aanvullend klaagschrift zijn navolgende visie heeft gegeven omtrent het bepaalde in artikel 3 der Militaire Ambtenarenwet 1931, gezien in betrekking tot zijn klaagschrift:

„Art. 3 MAW bepaalt, dat geen beroep ingevolge de MAW mogelijk is tegen beslissingen, genomen ingevolge de bij de Wet op de „Krijgstucht (W o/d K) of krachtens deze Wet gegeven regelen. Naar „taalkundige betekenis en gelet op het bepaalde in art. 93 — bedoeld „zal zijn: 73 — W o/d K wil „krachtens de Wet op de Krijgstucht” „zeggen: „ter uitvoering van de W o/d K”.

„In deze is door mij nu beroep ingesteld tegen een beslissing ex „art. 9 lid 4 van het Reglement betreffende de Krijgstucht (R b/d K) „genomen. Dit beklag zou uiteraard niet ontvankelijk zijn indien het „bepaalde in art. 9 lid 4 „krachtens, — dat wil zeggen — ter uitvoering „van” de W o/d K gegeven zou zijn.

„Voor wat dit betreft moge allereerst de considerans van het Koninklijk Besluit (KB) van 31 juli 1922 S 476, houdende vaststelling „van het R b/d K worden aangehaald:

„„Gezien de artikelen 2 en 73 van de Wet op de Krijgstucht,
„„Overwegende, dat het wens(ch)elijk is (, in verband met de afschaffing van het Reglement van Krijgstucht of Discipline voor het „Krijgsvolk te Water en van dat voor het Krijgsvolk te Lande (achter- „eenvolgens gearresteerd bij) in aansluiting met de W o/d K „enige bepalingen vast te stellen betreffende de beginselen van de „krijgstucht, de handhaving van en de vergrijpen tegen de krijgstucht „bij onze Zee- en Landmacht.”

„Hieruit blijkt reeds, dat de considerans niet spreekt van „ter uitvoering van” doch van „in aansluiting met”. Zoals hierna in overeenstemming moge blijken te zijn met de inhoud van het R b/d K, „werden deze woorden uiteraard gebezigd om aan te duiden, dat er „niet of niet uitsluitend sprake was van bepalingen ter nadere regeling, „ter uitvoering van de in de W o/d K gegeven beginselbepalingen.

„Vele artikelen van het R b/d K geven zo slechts zonder meer de „inhoud van artikelen van de W o/d K weer, in welke gevallen dan „ook bepaald niet sprake kan zijn van uitvoeringsbepalingen.

„Zo worden: Artikelen 3-5 en 31-33 W o/d K zonder meer weer- „gegeven in de artikelen 32 en 33 R b/d K en art 69 W o/d K in „art 34 R b/d K.

„Voorts haalt de considerans slechts art. 2 W o/d K aan; dat wil „zeggen, dat slechts op dit artikel uitvoeringsbepalingen werden ge-

„geven, derhalve op het begrip krijgstuchtelijk vergrijp, hetwelk in „art. 2 W o/d K zeer algemeen wordt omschreven. De bepaling van „art. 9 lid 4 R b/d K kan echter beslist niet als uitvoering van dit „art. 2 W o/d K worden aangemerkt.

„De bepaling van art. 9 lid 4 R b/d K kan trouwens niet ter uitvoering gegeven zijn van enig artikel van de W o/d K, aangezien in „de W o/d K niets bepaald wordt, zelfs niet wordt gerept over het „beklag over een onbillijke behandeling, zulks in tegenstelling tot het „beklag over een opgelegde straf, geregeld in art. 61 t/m 68 W o/d K „en het beklag over een ontvangen bevel of order of over een uitspraak „in een zaak, waarin men als strafoplegger betrokken is geweest, nader „geregeld in KB 21-4-1922, S 204.

„De beslissing genomen krachtens het bepaalde in art. 9 lid 4 „R b/d K is dus niet een beslissing genomen krachtens regelen gegeven „in de W o/d K of gegeven in een regeling krachtens de W o/d K „getroffen.

„Het is dan volkomen in overeenstemming met de bedoeling van de „W o/d K dat het beklag over een onbillijke behandeling daarin niet „voorkomt.

„Immers, in feite behoort een „onbillijke behandeling” tot de be- „slissingen van de overheid welke strijdig zijn met algemeen verbin- „dende voorschriften of als zodanig aan te merken algemene rechts- „beginselen.

„Derhalve behoren regelen ter bescherming daartegen tot het ad- „ministratieve recht.

„De bepaling van artikel 9 lid 4 R b/d K is dus in feite een vorm „van administratief beroep, die reeds bestond voor de MAW tot stand „kwam en waarop de Centrale Raad van Beroep de sluitsteen werd.

„Ook door een beoordeling kan men b.v. onbillijk worden behandeld, „doch aangezien een speciale beklagprocedure is vastgesteld, moet dan „art. 9 lid 4 R b/d K wijken (lex generalis) en is dan dus niet bruik- „baar.”;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie heeft verzocht het ingestelde beroep niet-ontvankelijk althans ongegrond te verklaren, na daartoe in hoofdzaak te hebben aangevoerd:

„Klager heeft bij Uw Raad beroep ingesteld tegen de beslissing van „de President van het Hoog Militair Gerechtshof van 14 mei 1957 op „zijn beklag over een vermeende krenkende of onbillijke behandeling „welke hij (klager) van zijn meerdere, de Chef van de Generale Staf, „zou hebben ondervonden.

„Naar de mening van ondergetekende is klagers beroep in deze niet „ontvankelijk en wel omdat:

„1 de door klager aangevochten beslissing een beslissing is inge- „volge krachtens de Wet op de Krijgstucht gegeven regelen;

„2. deze beslissing niet is een besluit, handeling of weigering door „een administratief orgaan genomen, verricht of uitgesproken;

„3. deze beslissing niet is een besluit in administratief beroep ge- „nomen.

„Ad 1. De bevoegdheid van een militair om zich te beklagen over „een vermeende krenkende of onbillijke behandeling van zijn meerdere „ondervonden, berust op artikel 9, vierde lid, van het Reglement „betr. de Krijgstucht.

„Dat dit reglement een complex van krachtens de Wet op de Krijgstucht gegeven regelen vormt, volgt reeds uit de aanhef van de considerans van het Koninklijk Besluit van 31 juli 1922 (S. 476) tot „vaststelling van een algemene maatregel van bestuur, houdende bepalingen betreffende de krijgstucht, luidende:

„„Gezien de artikelen 2 en 73 van de Wet op de Krijgstucht”.

„Voorts wordt in de considerans overwogen, dat het wenselijk is „„in aansluiting met de Wet op de Krijgstucht enige bepalingen vast „„te stellen betreffende de beginselen van de krijgstucht, de handhaving van en de vergrijpen tegen de krijgstucht bij Onze Zee en „„Landmacht”.

„Uiteraard vormen bepalingen betreffende de beginselen van de „krijgstucht, de handhaving van en de vergrijpen tegen de krijgstucht „krachtens de Wet op de Krijgstucht gegeven, regelen als bedoeld in „artikel 3 van de Militaire Ambtenarenwet.

„Het Reglement betr. de Krijgstucht, aldus gekoppeld aan de Wet op „de Krijgstucht en aan geen enkele andere wet, vormt als het ware de „voornaamste sluitsteen op deze wet. Het dankt aan haar zijn ontstaan „en het is zonder haar niet denkbaar.

„Artikel 9, vierde lid, van het reglement, dat aan militairen het „recht geeft bepaalde onkrijgstuchtelijke gedragingen van hun meerdere „den ter kennis te brengen van de militaire tuchtrechter, c.q. wanneer er geen bevoegde tuchtrechter is, van een door de Minister van „Oorlog aan te wijzen autoriteit, past geheel in het kader van krachtens „de Wet op de Krijgstucht gegeven regelen.

„Uit het feit, dat het reglement mede als handleiding voor de militair op het gebied van het tuchtrecht is bedoeld (waardoor het een „aantal bepalingen bevat welke woordelijk uit de Wet op de Krijgstucht zijn overgenomen) valt stellig niet te concluderen, dat het, als „geheel genomen, niet als een complex van krachtens de Wet op de „Krijgstucht gegeven regelen moet worden aangemerkt.

„Ad. 2. Het orgaan bij hetwelk de militair bij beklag over een vermeende krenkende of onbillijke behandeling van zijn meerdere ondervonden moet doen, is in beginsel niet een administratief orgaan maar „„de tot straffen bevoegde meerdere onder wiens rechtstreeks bevel „„die meerdere (dat is de meerdere tegen wie het beklag is) staat” en „„dus de militaire tuchtrechter.

„In dit verband zij ook nog gewezen op hetgeen in de Memorie van „Toelichting op de Militaire Ambtenarenwet met betrekking tot artikel „9 van deze wet wordt opgemerkt.

„„De militaire ambtenarenrechter is uiteraard niet bevoegd in militaire strafzaken. . . . voor zover mogelijk moet er nu nog slechts „„voor gewaakt worden — ter voorkoming van conflicten welke nadelig zouden kunnen zijn voor de geest onzer weermacht — dat hij

„„in een samenhangend geding zijdelings ertoe gebracht zou worden
 „„met betrekking tot enig feit, hetwelk het voorwerp van een straf-
 „„rechtelijk of krijgstuchtelijk onderzoek uitmaakt of vroeger heeft
 „„uitgemaakt, zijn wellicht van dat van de strafrechter of disciplinaire
 „„rechter afwijkend gevoelen kenbaar te maken”.

„Ad 3. Onder „besluiten in administratief beroep genomen” (artikel
 „3, tweede lid sub a, Ambtenarenwet 1929) moeten blijkens de me-
 „morie van toelichting worden verstaan besluiten genomen door een
 „administratieve beroepsinstantie na gehouden administratief onder-
 „zoek.

„De militaire meerdere bij wie een beklag als bedoeld in artikel 9,
 „vierde lid, van het Reglement betr. de krijgstucht moet worden gedaan
 „is echter een tuchtrechtelijke instantie (zie hierboven) en het onder-
 „zoek, dat (zo nodig) naar aanleiding van een zodanig beklag wordt
 „gehouden, is een krijgstuchtelijk onderzoek. Dit laatste werd reeds
 „door Uw Raad beslist in zijn uitspraak van 2 oktober 1956 (1956/
 „B2) inzake de commandant van het 1e Legerkorps tegen B. Dat de
 „meerdere bij wie een beklag in de zin van artikel 9, vierde lid, van
 „het Reglement betr. de Krijgstucht in beginsel een tuchtrechtelijke
 „instantie is, vloeit ook nog voort uit het derde lid van dit artikel,
 „luidende: „Hij (de meerdere) zal zich ten enenmale onthouden van
 „„krenkende of onbillijke bejegening van zijn minderen, zomede in het
 „„algemeen van handelingen, uitspraken en gesprekken, welke hem de
 „„aanspraak op de eerbied en het vertrouwen van zijn minderen kun-
 „„nen doen verliezen. De meerdere die zich daaraan schuldig maakt,
 „„ondermijnt het gezag en vernedert zich zelf”. Aangezien de meer-
 „dere die het gezag ondermijnt en zichzelf vernedert aldus uiteraard
 „onkrijgstuchtelijk handelt, is het in beginsel ook de militaire tucht-
 „rechter tot wie de mindere die vermeent een krenkende of onbillijke
 „behandeling van zijn meerdere te hebben ondergaan, zich ingevolge
 „artikel 9, vierde lid, van het Reglement betr. de Krijgstucht moet
 „wenden. De militaire tuchtrechter zal, wanneer hem na gehouden
 „krijgstuchtelijk onderzoek, de juistheid van de in het klaagschrift ver-
 „melde feiten is gebleken, dan de passende maatregelen tegen de
 „schuldige hebben te treffen. Hij zal hem, zo er geen sprake is van
 „een strafbaar feit, krijgstuchtelijk straffen dan wel op andere wijze
 „hem zijn ongenoegen over de door hem (de meerdere) begane fout
 „kenbaar te maken. Overigens laat artikel 9, vierde lid, van het Regle-
 „ment betr. de Krijgstucht de militaire tuchtrechter geheel vrij in het
 „door deze hierbij te volgen beleid. Noch in genoemd artikel, noch
 „elders is immers voorgeschreven welke procedure de militaire tucht-
 „rechter bij wie een beklag als hier bedoeld is gedaan moet volgen.
 „Zo is dan ook een beklag over een vermeende krenkende of onbillijke
 „behandeling van een meerdere ondervonden, mondeling of schriftelijk
 „gedaan, op één lijn te stellen met een mondeling of schriftelijk rap-
 „port omtrent een laakbare handeling van een militair hetwelk bij de
 „militaire tuchtrechter wordt ingediend. Dat hier de vorm van het
 „beklag en niet die van het rapport gekozen is, vloeit voort uit de

„militaire verhoudingen welke niet toelaten dat een mindere een meer-
 „dere rapporteert. Het feit, dat het beklag over vermeende krenkende
 „of onbillijke behandeling van een meerdere ondervonden in het Regle-
 „ment betr. de Krijgstucht en niet elders (bijv. in het R.M.A.K.L. of
 „in een reglement op de inwendige dienst) geregeld is, toont overigens
 „ook al aan dat de wetgever het als een in beginsel krijgstuhtelijke
 „aangelegenheid heeft beschouwd.

„In de uitgave 1952 van „Nederlands Bestuursrecht” leest men op
 „blz. 318:

„„In het hiervoor reeds enige malen aangehaalde overzicht van de
 „„„commissie-Koolen, dat vanwege de commissie-De Monchy up to
 „„„date is gebracht treft men een vrijwel volledige opsomming aan van
 „„„de in ons positieve recht bekende gevallen van administratieve recht-
 „„„spraak en van administratief beroep.”

„Op de bladzijden 323 en vlg. van dit boekwerk, die de met be-
 „slissingen in administratief beroep belaste bestuursinstanties behan-
 „delen, wordt geen melding gemaakt van het beklag genoemd in
 „artikel 9, vierde lid, van het Reglement betr. de Krijgstucht, welk
 „beklag ook niet in de bovengenoemde opsomming voorkomt.

„Hieruit en uit hetgeen voorts in het door de meest gezaghebbende
 „schrijvers samengestelde boekwerk met betrekking tot het admini-
 „stratief beroep gedrukt staat blijkt ten overvloede, dat het bedoelde
 „beklag niet als een administratief beroep kan worden aangemerkt.

„Het recht van beklag over vermeende krenkende of onbillijke be-
 „handeling van een meerdere ondervonden, hetgeen dus zoals hier-
 „boven werd uiteengezet het recht van de mindere is om in bepaalde
 „gevallen een in zijn ogen laakbare gedraging van een meerdere aan
 „diens meerdere ter kennis te brengen, komt aan iedere militair van hoog
 „tot laag toe.

„In de „Handleiding Militair Recht ten dienste van de reserve-offi-
 „cieren en de aspirant-reserve-officieren van de Koninklijke Lan-
 „„„macht” door Mr H. H. A. de Graaff worden op blz. 186 als voor-
 „beelden van krenkende of onbillijke behandeling als hier bedoeld
 „genoemd: „het bezigen van onbehoorlijke uitlatingen en het „meten
 „„„met twee maten”, het voortrekken van vriendjes en het achteruit
 „„„zetten van hen die minder in de gratie staan”; daarnaast „het
 „„„weigeren van een redelijk verzoek, het tekort schieten in zorg voor
 „„„goede kleding en schoeisel, het bemoeilijken of belemmeren van de
 „„„vervulling van godsdienstplichten.” Uit deze voorbeelden, die nog
 „met vele andere zouden zijn aan te vullen, blijkt, dat zich in het
 „militaire leven naast meer ernstige talloze hoogst onbeduidende ge-
 „vallen van „krenkende of onbillijke behandeling” als hierbedoeld
 „kunnen voordoen welke tot een beklag aanleiding kunnen geven.
 „Uiteraard worden deze bagatelzaken voor het merendeel op het
 „laagste niveau (dat van de compagniescommandant) behandeld.

„Zou nu de beslissing op een beklag over vermeende krenkende of
 „onbillijke behandeling van een meerdere ondervonden als een niet
 „ingevolge de krachtens de Wet op de Krijgstucht gegeven regelen

„genomen beslissing en daarnaast als een in administratief beroep door „een administratief orgaan genomen besluit in de zin van artikel 3, „tweede lid sub a, van de Ambtenarenwet 1929 worden beschouwd, „dan zou dit tot de onaanvaardbare konsekventie leiden, dat Uw Raad „zich met tal van onbetekenende kwesties, welke bovendien nog geheel „in de militaire sfeer liggen, zou moeten inlaten. Dit kan onmogelijk „de bedoeling van de wetgever zijn geweest.

„De militaire en andere schrijvers, die in hun boeken artikel 9, „vierde lid, van het Reglement betreffende de Krijgstucht behandelen, zijn unaniem van mening, dat tegen de beslissing genomen op een be- „klag als daar genoemd geen beroep openstaat. Hier worden genoemd:

„1. Van Voorst Evekink en Kruls „De practijk van het Militaire „„tuchtrecht”, deel II, 2e druk, 1946, blz. 370 („Tegen de op een „„beklag ex art. 9 (4) R.K. genomen beslissing staat de klager geen „„beroep open.”).

„2. Steffen „Wet op de Krijgstucht en Reglement betreffende de „„Krijgstucht”, 4e druk, 1950, blz. 143 („Tegen deze beslissing staat „„geen bepaald beroep open.”).

„3. Van Dijk „Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de „„Krijgstucht”, 4e druk, 1952, blz. 351 („Ook staat geen bepaald „„beroep open op een beslissing op een beklag over een krenkende of „„onbillijke behandeling genomen”).

„4. De Graaff „Handleiding Militair Recht”, 1951, blz. 187. („Een „„recht van beroep tegen de beslissing is de klager niet toegekend”).

„5. Van Wermeskerken „Handleiding Militair Recht Deel II „„Tuchtrecht”, 3e druk, 1951, blz. 150 („Tegen een beslissing over „„een ingediend beklag (over een krenkende of onbillijke behandeling „„van een meerdere ondervonden) heeft de klager geen recht van be- „„roep op een hogere militaire autoriteit of op een rechtscollege”).

„Uit het laatstgenoemde boek zij ook nog de volgende passage „(op blz. 149) geciteerd, welke het hierboven met betrekking tot de „aard van het beklag over een krenkende of onbillijke behandeling „van een meerdere ondervonden betoogde adstrueert.

„„De krenkende of onbillijke behandeling kan opleveren een krijgs- „„tuchtelijk vergrijp (eigenlijk of oneigenlijk) of een strafbaar feit. In „„het eerste geval kan krijgstuchtelijke bestraffing van de meerdere „„volgen.””;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad dient te onderzoeken, of te dezen toe- passing moet vinden artikel 3 der Militaire Ambtenarenwet 1931, luidende:

„Beroep ingevolge deze wet kan, behalve wanneer het betreft een „besluit, houdende ontslag van een militair ambtenaar op grond van „artikel 69 van de Wet op de Krijgstucht, niet worden ingesteld tegen „beslissingen ingevolge de bij of krachtens die wet gegeven regelen.”;

Overwegende dat — dit wordt door klager niet betwist — het onderhavige beroep betreft een beslissing ingevolge regelen, gegeven in het Reglement betreffende de Krijgstucht, vastgesteld bij Koninklijk

Besluit van 31 juli 1922 (Stb. 476), tot vaststelling van een algemene maatregel van bestuur, houdende bepalingen betreffende de krijgstucht;

Overwegende dat derhalve slechts te beantwoorden blijft de vraag, of artikel 9, lid 4, van dit reglement moet worden aangemerkt als een regel, bij of krachtens de Wet op de Krijgstucht gegeven;

Overwegende dat dit antwoord naar 's Raads oordeel bevestigend moet luiden, verenigende de Raad zich met het bij contra-memoried ad 1 aangevoerde;

Overwegende nog naar aanleiding van het bij aanvullend beroepschrift gestelde:

dat de Raad met name niet kan volgen de stelling, dat de bepaling van artikel 9, lid 4 voormeld, niet ter uitvoering van enig artikel van de Wet op de Krijgstucht kan zijn gegeven, aangezien in deze wet zelfs niet wordt gerept over het beklag over een onbillijke behandeling;

dat immers deze omstandigheid zich er niet tegen verzet aan te nemen, dat voor de Kroon de noodzaak bestond een bepaling als de onderhavige vast te stellen ter uitvoering van genoemde wet, in aanmerking genomen de ruime omschrijving, welke in artikel 2 daarvan onder 1e als krijgstuchtelijk vergrijp aanmerkt alle niet in enige strafwet omschreven feiten, strijdig met enig dienstbevel of dienstvoorschrift, of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde;

dat veeleer het Reglement ook op dit punt als een sluitsteen op de wet moet worden gezien, zoals de contra-memoried ad 1 aanvoert, en ter ondersteuning waarvan ook ten dele hetgeen ad 3 is aangevoerd kan worden beschouwd;

dat de Raad op grond van het vorenstaande ook het beroep op de bedoeling van de Wet op de Krijgstucht moet verwerpen, zijnde de Raad van de door klager vermeende bedoeling geenszins gebleken;

dat overigens van meer belang te dezen is de bedoeling van de Militaire Ambtenarenwet 1931, en de memoried van antwoord betreffende het ontwerp, dat tot deze wet heeft geleid, een bedoeling doet uitkomen, waarmede het standpunt van klager zich niet verdraagt;

dat daarin immers onder paragraaf 6 de militair-administratiefrechtelijke zaken worden onderscheiden in twee categorieën, namelijk enerzijds de militair-disciplinaire zaken en de aanverwante geschillen, waarin de eisen van militaire tucht en discipline en bijzondere militaire verhoudingen een grote rol spelen, en anderzijds de meer eigenlijke administratiefrechtelijke gevallen, die grote gelijkenis vertonen met gelijksoortige geschillen van burgerambtenaren;

dat daarin vervolgens als het stelsel van het ontwerp wordt aangegeven: „de zuiver militaire zaken bij de bestaande militaire of goed-„deels militaire instanties, de eigenlijk administratiefrechtelijke bij de „meest competente gerechten op administratiefrechtelijk gebied”;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat klager in zijn beroep niet kan worden ontvangen;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het ingestelde beroep niet-ontvankelijk.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

De schandpaal in de jurisprudentie.

In de „Revue suisse de jurisprudence” van 15 februari 1957 schrijft Dr H. F. PFENNINGER hierover het volgende:

„De door het Zwitserse Federale Hooggerechtshof te Lausanne uitgegeven officiële uitgave „Arrêts du Tribunal Fédéral” heeft van den beginne af het gebruik in acht genomen de procespartijen met haar volle naam te noemen; hetzelfde doen de door den Procureur-Fiscaal gepubliceerde „Entscheidungen des Militärkassationsgerichtes”, de juridische bladen „Praxis des Bundesgerichtes”, „Semaine judiciaire”, „Journal des Tribunaux” en ten dele ook het door de Zwitserse Criminologische Vereniging uitgegeven „Rechtsprechung in Strafsachen”.

„Daarentegen beperken zich tot het vermelden van de initialen der partijen de „Bernische Rechtsprechung”, de „Entscheidungen des Deutschen Bundesgerichtshofes”, terwijl de „Schweizerische Juristenzeitung” in den regel geen namen noemt, evenmin de „Rechtsprechung des Eidgenössischen Versicherungsgerichtes”.

„De „Blätter für zürcherische Rechtsprechung” vermelden evenmin de partijen, doch slechts het rechtscollege en de datum van de uitspraak.

„Overigens hebben deze bladen het niet nodig geacht het voorbeeld van het Zwitserse Federale Hooggerechtshof te volgen aan het einde des jaars een „personenregister” te publiceren, waarin de partijen zijn genoemd, wier zaken door het Hooggerechtshof werden behandeld, onafhankelijk van de omstandigheid of de haar betreffende arresten in de verzameling „Arrêts du Tribunal” werden opgenomen.”

„Sinds ik (Dr PFENNINGER) op dat gebruik opmerkzaam ben gemaakt, heb ik mij dikwijls afgevraagd of de uitgevers van dergelijke bladen zich er wel ten volle van bewust zijn in welke mate zij door het noemen van de namen de desbetreffende partijen aan de openbaarheid prijs geven en dan nog wel op een plaats, welke nooit en te nimmer voor dat doel mag dienen, voor die personen een soort schandpaal oprichten, niet alleen in strafzaken maar ook in civiele zaken, in het bijzonder in echtscheidings-, vaderschaps- en andere procedures, waarin de rechter in zijn overwegingen dikwijls in de intiemste familieomstandigheden moet treden.

„Ik heb vroeger reeds mondeling en schriftelijk in mijn rechtsgebied tegen deze praktijk geprotesteerd, helaas zonder succes, en ik heb mij er bij neergelegd in de overweging, dat de hierbij in de eerste plaats betrokkenen daartegen maar moesten protesteren, hetgeen naar ik vermoed nooit in het openbaar is geschied, vooral daarom niet, omdat de betrokkenen door een openbaar protest zich zelf nog meer aan de publieke nieuwsgierigheid zouden blootstellen. Heden ten dage weet ik, dat velen van deze praktijk geleden hebben. Daarom moet ook de vakpers met haar geweten te rade gaan of dwingende redenen de openlijke aanduiding van partijen noodzakelijk maken.

„De namen van de partijen zijn volkomen irrelevant, het komt

„immers aan op de inhoud van de rechterlijke uitspraak, welke in het „belang van wetenschap en praktijk in de vakbladen wordt gepubliceerd.

„Bestaat er derhalve geen reden in civiele procedures de namen van „de partijen en in strafzaken de naam van den verdachte te publiceren, „dan kan ik niet inzien hoe men de „te kijk stelling” door publicatie „van de namen zou kunnen rechtvaardigen. Terecht is opgemerkt, dat „zodanige publicatie vooral in strafzaken de betekenis krijgt van een „bijkomende straf. Men kan en mag hiertegen niet aanvoeren, dat „dergelijke vakbladen slechts een betrekkelijk gering aantal abonné's „hebben, want niemand kan het de pers en vooral de lokale pers be- „letten aan de inhoud van die vakbladen een grotere publiciteit te „geven. Ook hun ambts- of beroepsgeheim verbiedt het den rechters „en advocaten niet de inhoud in ruime kring te verspreiden en ik „herinner mij nog goed hoe eens het arrest van het Federale Hoog- „gerechtshof in de echtscheidingszaak van een advocaat te Zurich zeer „snel, niet alleen onder zijn confrères, maar ook in ruime kring daar- „buiten, met alle pikante details tot een „secret de Polichinelle” werd.

„Speciaal in het strafrecht kennen wij de maatregel van publicatie „van het vonnis, maar deze geschiedt alleen op bevel van den rechter „in het algemeen belang of in het belang van de gelaedeerde of van „den vrijgesprokene, hetgeen slechts weinig voorkomt.

„Het is daarom in het bijzonder in strafzaken volkomen in strijd met „de wet, wanneer — om slechts enkele voorbeelden te noemen — een „verminderd toerekeningsvatbare gewoontedrinker, die in een gesticht „tot genezing van drankzuchtigen moet worden opgenomen, met name „wordt genoemd (Arrêts du Tribunal Fédéral 82.IV.131); evenzeer de „twee personen, die zich schuldig hebben gemaakt aan bloedschande „(82.IV.101), terwijl in een ander geval de ter zake van ontucht met „zijn minderjarig kind veroordeelde vader slechts met de initiaal van „zijn geslachtsnaam wordt aangeduid (82.IV.103) en de door een jury- „rechtbank te Zurich wegens abortus provocatus veroordeelde arts „gespaard wordt met de enkele aanduiding van „X”.

„Ik wil ten gunste van de uitgevers gaarne aannemen, dat hier geen „willekeur bestaat, maar in de laatste twee gevallen een bijzondere „reden tot verzwijging der namen bestond; juist deze twee gevallen „bewijzen, dat het zeer goed gaat zonder het noemen van de partijen „of verdachten en dat men het verwijt van „te kijk stelling” of van „willekeur het beste voorkomt, door bij publicatie van jurisprudentie „het voorbeeld van de „Blätter für zürcherische Rechtsprechung” te „volgen, de aanduiding van de partijen in ieder geval achterwege te „laten — men kan deze zeer wel aanduiden met „eiser”, „gedaagde”, „„verdachte”, enz. — en zich te beperken tot vermelding van het des- „betreffende rechtscollege en van de datum van de uitspraak”.

NASCHRIFT.

De hierboven opgeworpen quaestie is, blijkens een mededeling van Prof. Mr J. C. VAN OVEN, meermalen door de redactie van het Neder-

lands Juristenblad en van de Nederlandse Jurisprudentie onder het oog gezien.

Anders dan b.v. in Engeland en Frankrijk, vermelden de Nederlandse dagbladen over het algemeen slechts de initialen van bij een gerechtelijk onderzoek of een rechtszaak betrokkenen.

Ter gelegenheid van de beraadslagingen in de Tweede Kamer o.a. over de materie van de artikelen 89 en 141 B.W. en 241 W.v.S. kwam naar voren, dat het in het algemeen — niet alleen in personenrechtelijke aangelegenheden — voor de betrokkenen onaangenaam en zelfs schadelijk kan zijn, dat bij publicatie buiten de rechtszaal van rechterlijke uitspraken en bij de aankondiging van voor den rechter te behandelen zaken de namen c.q. de initialen van de betrokkenen, veelal met hun woonplaats, worden vermeld. Op die wijze kunnen de details van rechtszaken ook terecht komen in de verzamelingen van persoonsgegevens van gemeentesecretarieën, waar deze niet thuis behoren. Welk gebruik van dergelijke gegevens alsdan kan worden gemaakt, ook door onbevoegden, is eveneens in de Tweede Kamer signaleerd.

Grossen en uittreksels van rechterlijke uitspraken worden door de Griffie over het algemeen slechts verstrekt aan de daarbij direct en bevoegdelyk belanghebbenden. Via de omweg van publicatie in vakbladen kan de inhoud — met de naam der betrokkenen — niettemin in handen van derden-onbevoegden geraken. De mogelijkheden tot misbruik zijn dan ook vele, niet alleen met het oog op criminele doelstellingen van diffamatoire (achterklap, laster enz.), maar ook van vexatoire aard (chantage en dgl.). Dat zodanig gebruik aanleiding kan geven tot het „civiele delict” van de onrechtmatige daad, is evident.

De gewoonte van het M.R.T. de procespartij slechts met een fictief initiaal aan te geven, verdient algemene navolging.

In de publicatie van disciplinaire en andere maatregelen tegen advocaten in het „Advocatenblad” wordt ook slechts gebruik gemaakt van een fictief initiaal.

Een summier onderzoek naar het gebruik ten deze in een aantal Nederlandse vakbladen gaf het volgende resultaat:

W.P.N.R.: geen namen;

Personeel Statuut: geen namen;

Mil.-Rechtelijk Tijdschrift: fictieve initialen;

Beslissingen Belastingzaken: initialen, X. te A.;

Admin. en Recht. Besl.: namen, X. te A., initialen;

Ars Aequi: namen;

Verkeersrecht: namen;

Advocatenblad: Mr X. te A.;

Ned. Jurisprudentie: namen, initialen;

Colleges medisch tuchtrecht: Dr X. te A.

Mr W. H. KEUCHENIUS.

PERSONALIA.**Samenstelling van de commissie tot herziening van de
militaire strafrechtspleging.**

Bij besluiten van de Minister van Justitie en de Minister van Oorlog d.d. 20 december 1957 (Ministerie van Justitie, Stafafdeling Wetgeving, Nr 460/657) is de samenstelling van de Commissie tot herziening van de militaire strafrechtspleging, ingesteld bij gemeenschappelijke beschikking van 11 januari 1952 ¹⁾, met ingang van 20 december 1957 als volgt vastgesteld:

Lid, tevens voorzitter:

Mr J. W. U. DOORNBOS;

Leden:

Mr A. D. BELINFANTE,

Dr W. C. VAN BINSBERGEN,

J. BOUMA,

Mr P. J. LA GORDT DILLIÉ,

Mr M. J. P. D. baron VAN HARINXMA THOE SLOOTEN,

Mr L. H. C. HULSMAN,

Prof. Mr B. H. KAZEMIER,

Dr E. DE VLUGT;

Secretaris:

Dr A. SPRUIJT.

¹⁾ Zie hiervoor M.R.T. XLV (1952) blz. 210.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.**De nieuwe Luchtvaartwet ¹⁾**

door

Mr O. VAN DER BIJ,
Majoor KLu.

De bestaande luchtvaartwet dateert van 30 juli 1926. In 1935 werd ze partieel gewijzigd. Het behoeft dus geen betoog dat zij, mede door de snelle ontwikkeling welke de luchtvaart in de periode 1940-1945 doormaakte, aan vernieuwing toe is. De wetgever heeft juist i.v.m. deze laatste omstandigheid gemeend de bestaande wet te moeten vervangen door een geheel nieuwe. Hiertoe werd in 1955 een ontwerp ingediend dat dank zij de aansluiting die gezocht is bij het Verdrag van Chicago van 1944, een moderne opzet heeft verkregen.

Volgens de Memorie van Toelichting is in het nieuwe ontwerp rekening gehouden met de bezwaren die bij de toepassing van de wet zijn gebleken en wordt tevens in een aantal leemten voorzien. Voorts is er naar vereenvoudiging van redactie en naar een systematischer indeling gestreefd.

Het ontwerp dat uit 82 artikelen bestaat is zowel voor de militaire- als de burgerluchtvaart van kracht. Verreweg de meeste artikelen hebben betrekking op de aanwijzing en het gebruik van luchtvaartterreinen. (Hoofdstuk IV art. 18-56).

Het eerste hoofdstuk bevat een aantal definities terwijl hoofdstuk II, bestaande uit één artikel over de bevoegdheid van de Minister van Verkeer en Waterstaat m.b.t. de algemene verkeersveiligheid in de lucht handelt.

Hoofdstuk III regelt o.m. de inschrijving, kenmerken en luchtwaardigheid van luchtvaartuigen, en bevat een aantal bepalingen over de bediening van luchtvaartuigen. Voor het overige geeft dit hoofdstuk een aantal verbodsbepalingen t.a.v. het uitoefenen van de luchtvaart.

Een apart hoofdstuk is gewijd aan militaire vorderingen (Hoofdstuk V) terwijl tenslotte de laatste 2 hoofdstukken straf- en slotbepalingen inhouden.

Voor een beknopt en duidelijk overzicht van het ontwerp luchtvaartwet moge verwezen worden naar een artikel in het Nederlands Juristenblad ²⁾ van de hand van Mr J. P. HONIG.

In de hierna volgende verhandeling zijn slechts enkele bepalingen welke speciaal voor de militaire luchtvaart van betekenis zijn, aan een korte beschouwing onderworpen.

Allereerst verdient het aanbeveling stil te staan bij de verhouding tussen de militaire- en de burgerluchtvaart zoals deze voortvloeit uit de omschrijving van „Onze Minister” in art. 1 sub h.

In de huidige luchtvaartwet berust de leiding over de burgerlucht-

¹⁾ Dit artikel werd geschreven vóór de verschijning van de „Luchtvaartwet” in het staatsblad (Stb. 1958 nr 47). (Red.)

²⁾ Nederlands Juristenblad, 2 nov. 1957.

vaart en de zorg voor het algemeen luchtverkeer bij de Minister van Verkeer en Waterstaat (art. 1 sub VII; zie ook de Memorie van Antwoord).

Aan de Ministers van Oorlog en van Marine is de zorg voor de militaire luchtvaart toevertrouwd (artikel 5), hierbij voor zover nodig handelend na overleg met de Minister van Verkeer en Waterstaat. (Memorie van Antwoord).

Dit systeem dateert uit een periode waarin de militaire- en burgerluchtvaart nog bij lange na niet volgroeid waren. Een tijd waarin beide een eigen afgebakend terrein hadden. Coördinatie was in die tijd een theoretisch begrip. Sindsdien heeft zich veel gewijzigd. De technische ontwikkeling die de luchtvaart doormaakte alsmede haar sterke groei heeft een aantal problemen doen ontstaan, die niet meer zoals vroeger eenzijdig binnen eigen kring tot een oplossing kunnen worden gebracht. De militaire- en de burgerluchtvaart zien zich geplaatst tegenover een aantal moeilijkheden waarbij beiden betrokken zijn. Om er enkele te noemen. Met de toenemende verkeersdichtheid is het botsingsgevaar vergroot.

Het vliegen op een bepaalde hoogte afhankelijk van de koers (koershoogte systeem) bijvoorbeeld vermindert het botsingsgevaar slechts in betrekkelijke mate, omdat dit systeem uitsluitend effect oplevert met betrekking tot horizontale en rechtlijnige vluchten ten opzichte van elkaar.

Hierbij komt dat het vliegen met zicht (VFR-vluchten) in verband met de zeer grote snelheden der straalvliegtuigen hoe langer hoe meer bezwaren ondervindt. Er ontstaat dan ook een toenemende behoefte om leiding vanaf de grond (verkeersleiding) te doen geschieden. Deze en soortgelijke problemen, die niet voor Nederland specifiek zijn te achten, doch ook elders om een oplossing vragen, betreffen de algemene verkeersveiligheid en kunnen slechts door nauwe samenwerking van de partijen die bij het luchtverkeer betrokken zijn tot een oplossing worden gebracht.

Hoe is thans in het nieuwe ontwerp de verhouding tussen de militaire- en burgerluchtvaart geregeld?

Op grond van artikel 1 sub h behoort de zorg voor de burgerluchtvaart en de algemene verkeersveiligheid in de lucht tot de verantwoordelijkheid van de Minister van Verkeer en Waterstaat.

De belangen van de militaire luchtvaart worden behartigd door de Minister van Oorlog en de Minister van Marine, ieder voor zoveel hem aangaat.

De consequenties van dit systeem zijn duidelijk. Ieder van de Ministers regelt de belangen van de eigen luchtvaart. Hoort evenwel een regeling thuis op het gebied der algemene verkeersveiligheid dan is de Minister van Verkeer en Waterstaat de aangewezen autoriteit om regelend op te treden. Teneinde nu te voorkomen dat een door de Minister van Verkeer en Waterstaat getroffen regeling onvoldoende rekening zou houden met gerechtvaardigde militaire belangen is in artikel 3 van het ontwerp de restrictie neergelegd dat deze bewindsman

zijn bevoegdheden m.b.t. de algemene verkeersveiligheid in de lucht niet uitoefent dan in overeenstemming met de Minister van Oorlog en van Marine. Iedere luchtvaartregeling derhalve die niet is gelegen binnen de eigen sfeer van de militaire- of burgerluchtvaart, zal tot stand moeten komen met instemming van betrokken partijen.

Naar mijn gevoelen ligt in dit systeem de kracht en tevens de zwakte van het ontwerp.

Burgerluchtvaart en militaire luchtvaart streven nu eenmaal ieder een eigen doelstelling na. Beide hebben weliswaar belang bij een zo groot mogelijke mate van vliegveiligheid, doch bij de eerste is een economische exploitatie van bijzonder groot gewicht, terwijl de militaire luchtvaart haar enige bestaansreden ontleent aan de noodzaak om in geval van oorlog over een paraat luchtwapen te kunnen beschikken. Zolang deze doelstellingen niet met elkaar strijden zullen zich geen moeilijkheden voordoen met betrekking tot art. 3 van het ontwerp.

Indien zulks echter wel het geval mocht zijn en dit is niet denkbeeldig, zal afweging van de belangen van de militaire- en burgerluchtvaart tot een voor beiden bevredigende oplossing moeten leiden. Dat hierbij noodzakelijkerwijs zowel de verplichtingen welke Nederland internationaal m.b.t. de gemeenschappelijke verdediging, als t.a.v. de bevordering van de burgerluchtvaart op zich heeft genomen belangrijke factoren zijn, behoeft geen betoog.

Het lijkt derhalve niet uitgesloten dat het zo belangrijke artikel 3 in de practijk tot moeilijke beslissingen aanleiding zal kunnen geven.

Ingevolge art. 11 van het ontwerp hebben de Minister van Oorlog en van Marine het recht om na overleg met de Minister van Verkeer en Waterstaat om redenen van militaire veiligheid het uitoefenen van de burgerluchtvaart boven bepaalde delen van Nederland te beperken of te verbieden. Nieuw is deze bepaling overigens niet, zij het dan ook dat thans uitdrukkelijk de burgerluchtvaart genoemd wordt, terwijl in de bestaande wet het woord luchtvaart gebezigd is.

Dat — aldus de Memorie van Toelichting — de Minister van Oorlog en de Minister van Marine kunnen bepalen dat door de militaire luchtvaart niet mag worden gevlogen boven bepaalde gebieden behoeft in de wet niet geregeld te worden.

Het laatste artikel van hoofdstuk IV draagt tot opschrift „militaire „werken”. Indien het aanleggen, instandhouden of gebruik van een werk ten behoeve van de landsverdediging op een uitsluitend of mede voor het burgerluchtverkeer aangewezen luchtvaartterrein, in strijd komt met een bepaling van of krachtens deze wet kan de Kroon op voordracht van de Minister van Oorlog of de Minister van Marine van deze bepaling ontheffing verlenen.

Op grond van artikel 54 van de bestaande wet gelden de bepalingen van en krachtens de wet o.m. in geval van oorlogsgevaar niet ten aanzien van de militaire luchtvaart.

In verband met het nog steeds van kracht zijnde K.B. van 10 april 1939, inzake oorlogsgevaar, gelden de Wet en de hierop gebaseerde voorschriften niet voor de militaire luchtvaart.

Als gevolg hiervan is o.m. in de praktijk de behoefte gevoeld eventuele overtredingen van de vliegdiscipline onder de werking te brengen van artikel 114 W.v.M.S.

Persoonlijk heb ik deze constructie in veel gevallen niet elegant gevonden. Het moge waar zijn dat de aan een vlieger gegeven vlucht-opdracht als een dienstbevel is te beschouwen, naar mijn mening voert het te ver de orders van blijvende aard waarvan overtreding normaliter een krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert, te brengen onder het bereik van artikel 114 W.v.M.S.

Ik acht het evenwel een gelukkig verschijnsel dat zowel de hoogste Militaire Rechter als de Krijgsraden het artikel voor dit doel tot dusverre met grote omzichtigheid gehanteerd hebben. In vergelijking met artikel 54 der huidige wet bevat artikel 57 van het ontwerp een verbetering. In het ontwerp is namelijk bepaald dat de wet in geval van oorlog, oorlogsgevaar enz., niet van kracht is voor de militaire luchtvaart, doch dat de Kroon de bepalingen van en krachtens de wet alle of voor een deel van kracht kan verklaren.

Op het voetspoor van artikel 45 der wegenverkeerswet heeft de wetgever met artikel 57 van het ontwerp een regeling getroffen welke geacht kan worden goed bij de eisen van de praktijk aan te sluiten.

Het is te hopen dat de Kroon bij een eventueel voortduren van de toestand van oorlogsgevaar spoedig gebruik zal maken van de mogelijkheid althans een aantal artikelen uit het Luchtverkeersreglement van kracht te verklaren om aldus het gebruik van artikel 114 W.v.M.S. zoveel mogelijk te beperken.

Artikel 58 opent voor de Kroon de mogelijkheid om o.m. ingeval van oorlogsgevaar een machtiging te verlenen aan de Minister van Oorlog en de Minister van Marine om in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat ten behoeve van de krijgsmacht de terbeschikkingstelling te vorderen van luchtvaartuigen en luchtvaartterreinen.

In dit artikel komt door de eis van overeenstemming duidelijk tot uiting de medezeggenschap van de Minister van Verkeer en Waterstaat, waardoor voldoende zekerheid bestaat dat ook met de belangen van de burgerluchtvaart rekening wordt gehouden. Teneinde evenwel te voorkomen dat het bereiken van overeenstemming van nadeel zou kunnen zijn voor 's lands belangen, bevat artikel 58 als aanhef de zinsnede dat de bevoegdheid krachtens andere wetten tot vorderen over te gaan blijft bestaan. In het bijzonder moet hierbij gedacht worden aan de oorlogswet. Op grond van deze wet kan het „militair gezag” zijn bevoegdheden uitoefenen zonder dat overeenstemming met de burgerlijke overheid vereist is. Dit laatste is niet van betekenis ontbloomt in die gevallen waarin in verband met de ernst der situatie snelhandelend dient te worden opgetreden.

In de overige artikelen van hoofdstuk V krijgen de Minister van Oorlog en van Marine nog enkele andere bevoegdheden zoals in artikel 61 het recht om, wederom in overeenstemming met de Minister van

Verkeer en Waterstaat, opdrachten te geven aan allen die een ingevolge deze wet afgegeven bewijs van bevoegdheid bezitten.

In artikel 76 is de mogelijkheid geschapen om, niet langer alleen „bij” doch ook „krachtens” A.M.v.B. de Wet nader uit te werken.

In de aanvang van dit artikel werd reeds gesteld dat het ontwerp een goede basis vormt voor de verdere luchtvaartregelingen. Een dezer regelingen werd reeds genoemd; het luchtverkeersreglement. Dit reglement dateert van 9 april 1956 en is gebaseerd op de bestaande luchtvaartwet. Het is te verwachten dat het Luchtverkeersreglement — enigermate gewijzigd — eerlang op de komende nieuwe luchtvaartwet gebaseerd zal worden. Het is voor het luchtverkeer van groot belang. Daarnaast zullen voor de militaire luchtvaart nog de nodige regelingen tot stand moeten worden gebracht, hetzij gebaseerd op de wet, hetzij ter uitvoering van het Luchtverkeersreglement.

Het ziet er naar uit dat de nieuwe luchtvaartwet voldoende ruim van opzet is om zowel aan de militaire- als de burgerluchtvaart de mogelijkheid te bieden gelijke tred te houden met de internationale luchtvaartregelen.

Rechtsherstel militairen

door

Mr J. D. SCHEPERS.

De kwestie behandeld in het artikel van Mr H. A. VISEUR naar aanleiding van de uitspraak van het Militair Ambtenarengerecht van 9 april 1956 en van die van de Centrale Raad van Beroep van 26 februari 1957 (MRT deel L aflevering 7 blz. 433 e.v. en blz. 480 e.v.) verdient nadere beschouwing; want m.i. terecht heeft genoemde inzender een vraagteken in de titel van zijn bijdrage geplaatst.

De feiten zijn de volgende:

Reserve-kolonel A. heeft zich in 1938 verbonden om drie jaar als zodanig te dienen; in 1939 wordt hij gemobiliseerd; in 1940, na de capitulatie, met groot verlof gezonden en op 14 mei 1941 uit de militaire dienst ontslagen. Na de bevrijding van het zuidelijk deel van het land is hij wederom in militaire dienst geweest en wel van 17 december 1944 tot 15 november 1945. Op laatstgenoemde datum werd hij door de Chef van de Staf van het Militair Gezag met groot verlof gezonden. Hij is derhalve ongeveer elf maanden in het openbaar als reserve-kolonel werkzaam geweest.

Aangezien hij vòòr of op 17 december 1944 niet opnieuw tot reserve-kolonel was benoemd en hij toch als zodanig dienst had gedaan, was hij van oordeel dat de Nederlandse regering het in 1941 door generaal-majoor Carstens verleende ontslag niet erkende. In dat geval zou hij ook na mei 1941 nog reserve-officier zijn geweest, zodat hij meer dan vijf dienstjaren als zodanig zou kunnen doen gelden en mitsdien recht op pensioen zou hebben.

De Minister van Oorlog wees echter een daartoe strekkend verzoek af met de motivering, dat verzoeker op 14 mei 1941 rechtsgeldig was ontslagen als reserve-officier en nooit weer als zodanig was herbenoemd.

De heer A. legde zich hier niet bij neer, ontkende de rechtsgeldigheid van het hem verleende ontslag en wendde zich daarom met een verzoekschrift tot H.M. om eervol ontslag uit de militaire dienst als reserve-officier onder toekenning van pensioen overeenkomstig de toepasselijke wettelijke bepalingen.

Dit verzoek, ter behandeling in handen gesteld van de Minister van Oorlog, werd op dezelfde grond afgewezen. Tegen dit besluit verzette de heer A. zich door een beroep te doen op de administratieve rechter. Zowel van het Militair Ambtenarengerecht als van de Centrale Raad van Beroep kreeg hij ongelijk, echter op heel verschillende gronden.

Het Ambtenarengerecht was met de Minister van oordeel, dat de heer A. op 14 mei 1941 rechtsgeldig was ontslagen en daar hij niet was herbenoemd, kon hem thans niet wederom ontslag uit de militaire dienst worden verleend.

Hier zijn twee verschillende vragen aan de orde: in de eerste plaats het ontslag tijdens de bezetting en in de tweede plaats het niet-herbenoemen, terwijl de officier in kwestie wel militaire dienst heeft verricht.

Op het eerste punt ben ik het met de Minister en het Ambtenarengerecht eens; het ontslag gegeven door generaal-majoor Carstens, daartoe gemachtigd door de Duitse weermachtsbevelhebber in Nederland, was rechtmatig, d.w.z. geldig zolang de bezetter de facto het hoogste gezag in het land uitoefende. Dergelijke besluiten had deze bevelhebber zelf kunnen tekenen; maar destijds was men, zowel van Duitse als van Nederlandse zijde, van mening dat de „slachtoffers” van dergelijke besluiten toch liever de handtekening van een Nederlands officier zouden willen zien dan van een Duitse.

Verskil in rechtskracht was er niet.

Een beroep op art. 68 van de grondwet om de onrechtmatigheid van het ontslag te bewijzen, moet m.i. falen. Het internationale recht erkent het feit van een bezetting en erkent, dat in dat geval de bezetter het gezag uitoefent dat anders aan de wettige regering van het dan bezette land toekomt.

Het feit van de bezetting brengt deze bevoegdheidsovergang tot stand; maar het is een feit van bruto geweld, dat de normale geleidelijke rechtsontwikkeling en de normale gang van de rechtshandelingen verbreekt en daar andere, gedeeltelijk afwijkende, voor in de plaats stelt.

Gezien het vorenstaande doet één der overwegingen van het Ambtenarengerecht zonderling aan, n.l. deze dat het ontslag aan reservekolonel A. niet zou zijn verleend vanwege de weermachtsbevelhebber; maar door generaal-majoor Carstens uit eigen hoofde.

Deze constructie is onmogelijk. De wettige Nederlandse overheid kon de bevoegdheid tot het ontslaan van officieren op geen enkele wijze aan generaal-majoor Carstens delegeren en heeft dat ook niet

gedaan. Slechts de bezetter kon dit doen, zodra het gezag de facto in zijn handen kwam. Elke zodanige handeling van generaal-majoor Carstens was dan ook gebaseerd op de machtiging van de bezetter. Ook de regering is het niet met het Ambtenarengerecht eens. Deze toch verklaart: „Aangezien bedoelde besluiten (tot ontslag van militairen „tijdens de bezetting) uiteraard tot stand zijn gebracht vanwege de „bezetter . . .”. (Memorie van Toelichting bij de wet van 8 maart 1956).

Het ontslag was dus op 14 mei 1941 rechtmatig gegeven. Volgt hieruit dat het na de bevrijding ook nog van kracht was?

Hier komen wij aan het tweede vraagpunt ingesloten in de door de Minister en het Ambtenarengerecht gegeven beslissing. Beiden nemen aan dat het ontslag van kracht bleef. Maar dan had toch herbenoeming moeten plaats vinden alvorens kolonel A. weer militaire dienst kon doen. De herbenoeming heeft niet plaats gehad en toch is er militaire dienst verricht; hier klopt iets niet.

Bij het beantwoorden van de vraag of het ontslag van kracht bleef, moet men zich goed rekenschap geven van de grondslag, waarop de rechtmatigheid van het ontslag berust, n.l. op het feit van de bezetting. En even goed als de bezetting bruut een scheidingslijn trekt in de ontwikkeling van het rechtsleven, zo doet dat ook weer de bevrijding. Alle bevoegdheden van de bezetter of van dienswege uitgeoefend nemen een einde en die van de wettige regering komen weer tot leven.

Betekent dit, dat alles wat tijdens de bezetting is geschied, moet verdwijnen?

Dat behoeft niet, dat hangt af van de houding, welke de na het einde van de bezetting terugkerende wettige overheid inneemt tegenover de door de bezetter genomen maatregelen. De terugkerende overheid kan in het algemeen de klok niet volledig terug zetten; de tijdens de bezetting voortgegangene rechtsontwikkeling kan niet geheel ongedaan worden gemaakt; maar wel mag en moet de wettige overheid afkappen, wat niet in het rechtssysteem van het bevrijde gebied past.

Ook de Nederlandse overheid heeft zijn standpunt tegenover het door of vanwege de bezetter verrichte bepaald en wel in het Besluit bezettingsmaatregelen (Besluit van 17 september 1944 Stb. E 93).

Uit artikel 2 van dit besluit ¹⁾ blijkt duidelijk, dat het ontslagbesluit van reserve-kolonel A. een bezettingsbeslissing is, n.l. een handeling ter uitvoering van een wet.

Het Ambtenarengerecht is van tegengestelde mening; maar geeft daarvoor geen geldig argument. Het overweegt dat onder bezettingsmaatregelen niet worden begrepen de Nederlandse wetten geldig op het tijdstip, waarop de bezetting plaats vond. Wat met deze overweging wordt bedoeld, is niet duidelijk. Voor zover uit de gepubliceerde stukken blijkt is het tegendeel door geen der partijen beweerd. Wel is gesteld, dat een handeling ter uitvoering van een Nederlandse wet een bezettingsbeslissing is. Ondanks de ruime definitie van art. 2 ontkent het Ambtenarengerecht dit en argumenteert dit door te wijzen op het

¹⁾ Artikel 2. Dit besluit verstaat onder bezettingsbeslissingen, de handelingen tot uitvoering van algemeen verbindende voorschriften, die noch zelve algemeen verbindend noch rechterlijke uitspraken zijn.

naar zijn oordeel onaanvaardbare gevolg, dat anders een besluit van de weermachtsbevelhebber zijn kracht zou verliezen, terwijl beslissingen ter uitvoering van typische bezettingsregelen (vermeld op de lijsten B en C) voorlopig in stand zijn gebleven.

Waarom dit gevolg onaanvaardbaar zou zijn is evenmin duidelijk.

De Nederlandse regering heeft bij het bepalen van zijn standpunt tegenover datgene wat er tijdens de bezetting is gebeurd een aantal van de in die tijd tot stand gekomen algemeen verbindende voorschriften moeten handhaven en heeft ten aanzien van een aantal van de in die tijd genomen incidentele beslissingen bepaald, dat zij bij de bevrijding hun rechtskracht zouden verliezen. Deze oplossing is volkomen aanvaardbaar en ook zeer goed verklaarbaar.

Gedurende de bezetting van vier à vijf jaar zijn met toepassing van vòòr dien bestaande Nederlandse wetten een groot aantal personen benoemd, bevorderd en ontslagen bij alle soorten overheidsdiensten. Een deel van deze handelingen zou niet hebben plaats gehad als er geen bezetting was geweest; een deel zou ook zonder bezetting op dezelfde wijze zijn geschied, terwijl er tenslotte een deel misschien niet of misschien wel zou hebben plaats gevonden. In welke categorie een bepaalde handeling thuis hoort, of deze al of niet in het Nederlandse rechtssysteem kan worden gehandhaafd, is niet altijd zonder nader onderzoek uit te maken; maar wel is zeker dat, aangezien in alle overheidsdiensten organen van de bezetter het laatste woord hadden, al deze handelingen met hun machtiging of goedkeuring zijn geschied. Maar altijd ter uitvoering van Nederlandse wetten. Volgens het Ambtenarengerechtigd zijn alle bedoelde handelingen rechtmatig en onaantastbaar, ook b.v. een bevordering van iemand, van wie de terugkerende wettige overheid weet, dat hij de eigenschappen nodig voor de hogere functie, niet bezit. Dat daar rechtens niets aan te doen zou zijn is voor mij een onaanvaardbare consequentie.

Terecht heeft de regering in het Besluit bezettingsmaatregelen beslist dat de, d.w.z. *alle*, handelingen tot uitvoering van algemeen verbindende voorschriften bezettingsbeslissingen zijn, waardoor de regering de mogelijkheid kreeg, de rechtsgevolgen te herzien (art. 28). Ten aanzien van een viertal categorieën van bezettingsbeslissingen heeft de regering deze gevolgen al dadelijk bij het Besluit bezettingsmaatregelen geregeld. Deze zijn:

- 1e. beslissingen op grond van regelingen, welke geacht worden nimmer van kracht te zijn geweest (art. 22);
- 2e. beslissingen strekkende tot voordeel van personen van vijandelijke nationaliteit, e.d. (art. 24);
- 3e. beslissingen van bepaalde, zeer gehate, bezettingsautoriteiten (art. 25);²⁾

²⁾ Artikel 25. De bezettingsbeslissingen tot stand gebracht door of vanwege:

- a. den Duitschen weermachtsbevelhebber in Nederland;
- b. den commissaris-generaal voor de openbare veiligheid;
- c. den commissaris-generaal voor bijzondere aangelegenheden;

verliezen hun kracht naar gelang het grondgebied van het Rijk in Europa door den vijand wordt ontruimd.

4e. beslissingen strekkende tot discriminatie van bepaalde bevolkingsgroepen (art. 26).

Voor beslissingen vallende in één dezer categoriën achtte de regering klaarblijkelijk een nader onderzoek in het geheel niet nodig; zij zouden in geen geval in stand kunnen blijven.

De artikelen 24, 25 en 26 bevatten de clause, dat deze beslissingen hun rechtskracht verliezen naar gelang het grondgebied van het Rijk in Europa door de vijand wordt ontruimd.

Eén van de autoriteiten genoemd in art. 25 is de Duitse weermachtsbevelhebber en met diens machtiging heeft generaal-majoor Carstens de verschillende ontslagbesluiten getekend, zodat ook deze ontslagbesluiten hun rechtskracht verloren naar gelang het land werd bevrijd.

Uit al het voorafgaande volgt m.i. dat het ontslagbesluit van reservekolonel A. rechtmatig is genomen, rechtsgeldig is geweest van 14 mei 1941 tot de bevrijding van zijn woonplaats en met ingang van die datum zijn rechtskracht verloor. Automatisch herkreëg hij op dat tijdstip de status van reservekolonel, zodat een herbenoeming in het geheel niet noodzakelijk was. Zijn rechtspositie was volkomen duidelijk en goed geregeld; het enige wat had moeten gebeuren was een nieuw ontslagbesluit op 15 november 1945, toen hij met groot verlof werd gezonden.

Indien de Minister in deze geest had beslist, was er waarschijnlijk geen procedure voor de administratieve rechter gevolgd.

Thans de beslissing van de Centrale Raad van Beroep. Deze laat de belangrijkste overwegingen van het Ambtenarengerecht geheel buiten beschouwing en baseert zijn besluit vrijwel uitsluitend op art. 1 van de Wet van 8 maart 1956 Stb. 132, welke met 1 september 1956 in werking was getreden ³⁾.

De Centrale Raad vond deze tekst volkomen duidelijk, was derhalve van oordeel dat het ontslag van reservekolonel A. thans geacht moest worden te zijn verleend door H.M.; hij was sedertdien niet herbenoemd en kon daarom niet wederom worden ontslagen.

In deze beslissing werd de Centrale Raad gesteund door de mededeling van de vertegenwoordiger van de Minister, die als zijn mening deed kennen, dat een verdere discussie over de vraag of het ontslag rechtmatig was of niet, weinig opportuun zou zijn, zulks gelet op de wet van 8 maart 1956, Stb. 132 (M.R.T. blz. 486).

Deze wet, in werking getreden op 1 september 1956 heeft derhalve de beslissing gegeven. Vòòr die datum zou de beslissing van de Centrale Raad wellicht anders zijn geweest. Ook dat is uit de gepubliceerde uitspraak te lezen. In elk geval hebben de Minister in 1954 en 1955 en het Ambtenarengerecht in 1956 ten onrechte beslist, dat het ontslag nog van kracht was en dus een herbenoeming noodzakelijk zou

³⁾ Artikel 1. Groot verlof, nonactiviteit, alsmede ontslag uit de militaire dienst anders dan in verband met opheffing van de betrekking, in het tussen 14 mei 1940 en 5 mei 1945 bezet gehouden Nederlandse gebied verleend aan een militair van de Koninklijke Landmacht, worden aangemerkt als te zijn verleend door het bevoegde Nederlandse gezag.

zijn geweest. In 1957 besliste de Centrale Raad terecht, dat het ontslag nu wel met terugwerkende kracht als nog van kracht moest worden erkend, dat een herbenoeming niet had plaats gevonden en dat derhalve de eis om alsnog ontslag niet kon worden ingewilligd.

Wat is nu het resultaat?

Reserve-kolonel A. heeft van 17 december 1944 tot 15 november 1945 militaire dienst verricht zonder daartoe gerechtigd te zijn. Hij zal in dat tijdvak handtekeningen hebben geplaatst en beslissingen hebben genomen, tengevolge waarvan het Rijk verplichtingen heeft gekregen of inwoners tot bepaalde daden zijn verplicht. Dit alles is nu, blijkens de beslissing van de Centrale Raad van Beroep, ingevolge het vermelde wetsartikel onrechtmatig geweest.

De kapitein van Köpenick deed het slechts enkele uren; kolonel A. ongewild en onbewust elf maanden!

In hoeverre daaruit acties wegens onrechtmatige daad kunnen voortvloeien, onttrekt zich aan mijn beoordeling.

Wel volgt ook nog uit de aangehaalde beslissing, dat reserve-kolonel A. gedurende bijna elf maanden salaris en emolumenten(voeding, kleding en huisvesting b.v.) heeft genoten zonder daarop recht te hebben. Gelukkig voor hem bepaalt genoemde wet in artikel 4, dat deze wet geen vorderingen van geldelijke aard doet ontstaan met ingang van een datum vallende vòòr 1 januari 1947; maar dit artikel zal wel niet daarom in de wet zijn opgenomen.

Dat deze gevolgen ongewenst zijn en dat het optreden tegenover de heer A. niet billijk is, erkent de Minister wel, daar hij op 18 maart 1955 aan reserve-kolonel A. schrijft, dat hij het voornemen heeft om, behoudens bedenking van Kolonel A.'s zijde, een Koninklijk Besluit uit te lokken, dienend om eiser alsnog voor de duur van de destijds door hem bij het Militair Gezag vervulde functies te benoemen tot reserve-kolonel.

Dit wordt blijkbaar noodzakelijk geacht in het geval van kolonel A.; maar er zullen toch wel meer soortgelijke gevallen zijn? Hoe staat het daarmee? Zodra één van hen dezelfde vraag aan de Minister zou stellen, zou deze ongetwijfeld dezelfde beslissing moeten nemen. Daaruit blijkt m.i. zonneklaar, dat de bepaling van artikel 1 onjuist is.

Bij de bestudering van de wordingsgeschiedenis van de wet van 8 maart 1956, Stb. 132 komt het merkwaardige feit naar voren dat noch in de gewisselde stukken noch bij het mondeling debat in de volksvertegenwoordiging het woord „Besluit bezettingsmaatregelen” is genoemd. Dat is evenmin geschied toen de eerste regeling in 1948 tot stand kwam. Waarom deze toch zeer logische regeling van de rechtsgevolgen van de bezetting niet ter sprake is gekomen, blijkt uit niets.

Het zich niet storen aan het Besluit bezettingsmaatregelen heeft o.a. tot gevolg, dat voor de Koninklijke Marine en voor de Koninklijke Landmacht twee verschillende, diametraal tegenover elkaar staande, oplossingen zijn gekozen. Een argument te meer om de bepaling van art. 1 van de wet van 8 maart 1956 als onjuist te beoordelen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 14 november 1957.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel G. C. Berenschot en Kolonel L. E. Brouwer.
Raadman: Kapitein W. G. Tibben.

Tenlastegelegd het op listige wijze verkrijgen van vrijvervoerbewijzen van zijn onderdeel naar Utrecht voor het bezoek van het Militair Hospitaal aldaar, door welke bedriegelijke middelen beklaagde zich op de bewuste data opzettelijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken.

KRIJGSRAAD: *Vrijspraak en verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier. Wel is bewezen dat beklaagde na, niet dat hij zich door de bedoelde bedriegelijke middelen aan zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken. De tenlastelegging stelt niet dat beklaagde zich ook van zijn onderdeel heeft verwijderd of althans zijn normale dienstverplichtingen niet is nagekomen.*

De Krijgsraad overweegt ten overvloede dat de tenlastelegging niet stelt of de onttrekking tijdelijk dan wel voor goed zou hebben plaats gevonden.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie achter het vonnis): *Al moge het begrip „zich onttrekken” een feitelijke betekenis hebben, strafrechtelijk kan dit begrip op feitelijke gedragingen van verschillende aard toepasselijk zijn en moet mitsdien beschouwd worden als een kwalitatieve samenvatting van die feitelijke gedragingen. Uit de tenlastelegging blijkt dus niet voor welk feit beklaagde moet terechtstaan, weshalve de tenlastelegging nietig is.*

(W.M.Sr. art. 97, 101; W.K. art. 58; R.L. art. 255).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. M., geboren 6 juni 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat te Stroe, althans in Nederland op of omstreeks „18, 21, 25 juni 1957 en op of omstreeks 2, 5, 9, 11, 17 en 22 en „26 juli 1957 telkens een briefje van het Centraal Militair Hospitaal „Utrecht, Nevenhospitaal Springweg, Geerte Bolwerk I heeft over„gelegd aan het personeel van de administratie van het kantonne„mentsziekenverblijf in de legerplaats „de Wittenberg” waarop hij „valselijk en listiglijk en in strijd met de waarheid had vermeld dat hij „zich voor controle bij voormeld hospitaal moest aanmelden, waarna „het personeel van de administratie van het kantonnementszieken„verblijf in de legerplaats waarin hij, beklaagde, alstoen was gelegerd „hem een briefje afgaf waarop de administrateur of het personeel van

„de administrateur van zijn onderdeel vervoeren voor de reis Wittenberg-Utrecht en terug verstrekke op bovengenoemde data althans „op meerdere data daarvan door welke listige kunstgrepen of door „welk samenweefsel van verdichtsels hij, beklaagde, zich op die data „opzettelijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring, op 27 augustus 1957 opgemaakt en getekend door de Commandant van de Lijn-Compagnie „A” van het 1 L.K. Verbindingsbataljon te Stroe, onder meer blijkt, dat beklaagde op genoemde datum sedert 2 februari 1956 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de periode tussen 4 juni 1957 tot en met 26 juli 1957, toen hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld was bij de Lijn-Compagnie „A” van het 1 L.K. Verbindingsbataljon te Stroe, zich op 21 juni 1957, 25 juni 1957, 2 juli 1957, 5 juli 1957, 9 juli 1957, 11 juli 1957, 17 juli 1957, 22 juli 1957 en 26 juli 1957, willens en wetens aan de vervulling van zijn dienstverplichting heeft onttrokken, door op genoemde data zonder daartoe van iemand recht of toestemming te hebben verkregen van zijn onderdeel en de daar door hem te verrichten diensten afwezig te zijn; dat hij meermalen in genoemde periode op een L.Form.G.D. 7239 hetwelk hij had ontvangen van de Afdeling opname van het Centraal Militair Hospitaal Nevenhospitaal Springweg, Geerte Bolwerk I te Utrecht valselijk en in strijd met de waarheid een datum of ook wel meerdere data op 't zelfde formulier, heeft ingevuld, op welke data hij zich blijkens dat formulier voor geneeskundige controle en/of behandeling bij dat Hospitaal zou moeten vervoegen, hetgeen naar hij wist niet het geval was; dat hij zich telkens met dit door hem valselijk ingevulde formulier heeft begeven naar de administratie van het kantonnementsziekenverblijf in de legerplaats „de Wittenberg” op vertoon van welk formulier hem dan telkens een gestencild briefje inhoudende een verzoek aan de administratie van het onderdeel van betrokkene deze een vrij vervoer te verstrekken, werd ter hand gesteld; dat hij op deze wijze van de administratie van zijn onderdeel vrij vervoer heeft verkregen voor de reis Wittenberg-Utrecht en terug, op genoemde data tussen 4 juni 1957 en 26 juli 1957 gelegen; dat hij op genoemde data in genoemde periode telkens omstreeks 07.00 uur van zijn onderdeel vertrok en in de loop van de avond daar terugkeerde, of aansluitend met bewegingsvrijheid ging;

Overwegende, dat als getuigen bij hun verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk hebben verklaard en met ede bevestigd:

1. Hendrik Mesie, adjudant-onderofficier-verpleger, registratienummer: 01.08.23.000:

dat hij op 21 september 1957 sedert ongeveer vier jaar de functie

bekleedt van Hoofd van de Afdeling opname Nevenhospitaal Springweg te Utrecht; dat hem uit de administratiebescheiden, aanwezig bij de diverse poliklinieken van genoemd hospitaal, is gebleken dat beklagde sedert 4 juni 1957 tot 20 september 1957 op geen van deze poliklinieken aanwezig is geweest voor controle of behandeling;

2. Arie den Hartog, dienstplichtig soldaat, registratienummer: 37.09.17.137:

dat hij in zijn functie van schrijver van de administrateur van de Lijn-Compagnie „A” van het 1 L.K. Verbindingsbataljon te Stroe onder andere belast is met het uitschrijven en verantwoorden van vervoerbewijzen voor militairen van dit onderdeel;

dat hij deze functie onder andere in de maanden juni en juli 1957 bekleedde; dat hem uit de desbetreffende registers is gebleken dat aan beklagde vervoerbewijzen voor de reis Wittenberg-Utrecht en terug verstrekt zijn voor de data 18 juni, 25 juni, 2 juli, 5 juli, 9 juli, 11 juli, 17 juli en 22 juli 1957, alle vermeldende als reden der reis „Controle „C.M.H.U.”, alsmede voor 21 juni 1957 gelijke bewijzen voor de reis Wittenberg-Amersfoort en terug, vermeldende „dienstreis C.M.H.U.” en voorts voor de reis Amersfoort-Utrecht en terug vermeldende „controle C.M.H.U.”; dat C.M.H.U. betekent Centraal Militair Hospitaal Utrecht; dat hij deze vervoerbewijzen steeds verstrekke op vertoon door M. van een daartoe strekkend, op een ondertekend of geparafeerd strookje gesteld, schriftelijk verzoek van het kantonnementsziekenverblijf van de legerplaats „de Wittenberg” te Stroe;

3. en 4. . . . enz. (Red.);

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande, dat de Krijgsraad wèl bewezen acht dat beklagde als soldaat te Stroe, op of omstreeks 21, 25 juni 1957 en op of omstreeks 2, 5, 9, 11, 17, 22 en 26 juli 1957 telkens een briefje van het Centraal Militair Hospitaal Utrecht, Nevenhospitaal Springweg, Geerte Bolwerk I heeft overgelegd aan het personeel van de administratie van het kantonnementsziekenverblijf in de legerplaats „de Wittenberg” waarop hij valselijk en listiglijk en in strijd met de waarheid had vermeld, dat hij zich voor controle bij voormeld hospitaal moest aanmelden, waarna het personeel van de administratie van het kantonnementsziekenverblijf in de legerplaats waarin hij, beklagde, alstoen was gelegerd hem een briefje afgaf, waarop het personeel van de administrateur van zijn onderdeel vrijvervoeren voor de reis Wittenberg-Utrecht en terug verstrekke op bovengenoemde data;

dat de Krijgsraad echter *niet* bewezen acht, hetgeen verder in de ten laste legging staat vermeld, namelijk dat beklagde zich *door* de listige kunstgrepen, omschreven in het hierboven bewezen verklaarde gedeelte van de ten laste legging, op de betrokken data opzettelijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken;

dat weliswaar vaststaat, dat beklagde zich aan zijn dienstverplichtingen *heeft* onttrokken en evenzeer, dat die onttrekking (naar de tijd

gemeten) telkens *is gevolgd op* de bewezen verklaarde gedragingen, doch dat dit geenszins betekent, dat die onttrekking ook *het gevolg* daarvan was;

dat de ten laste legging niet stelt, dat beklaagde, na zijn commandant of de administratie van zijn onderdeel in de waan te hebben gebracht, dat hij voor controle naar Utrecht moest, zich ook van zijn onderdeel verwijderd heeft, althans daarbij zijn normale dienstverplichtingen niet is nagekomen;

dat zonder meer uit het feit, dat beklaagde op onregelmatige wijze de beschikking over vervoerbewijzen heeft weten te verkrijgen, nog geenszins volgt, dat beklaagde zich aan zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken, aangezien beklaagde die vervoerbewijzen evengoed in het geheel niet, of tijdens een hem toekomend verlof of bewegingsvrijheid zou hebben kunnen gebruiken;

Overwegende ten overvloede, dat de ten laste legging, waarvan de steller kennelijk het oog had op artikel 101 van het Wetboek van Militair Strafrecht, de — als gevolg voorgestelde — onttrekking omschrijft met de termen der wet, zonder verder aan te geven, waarin deze onttrekking in feite heeft bestaan;

dat daarin niet is gesteld of die onttrekking tijdelijk dan wel voor goed zou hebben plaats gevonden;

dat door het ontbreken van nadere gegevens ook bij terzijdestelling van deze bezwaren nog niet uit de ten laste legging zou kunnen worden afgeleid, naar welke van de in de artikelen 97-100 van het Wetboek van Militair Strafrecht gemaakte onderscheidingen en de daarbij gestelde straffen de schuldige zou dienen te worden gestraft;

Overwegende, dat de ten laste gelegde gedragingen van beklaagde, voor zover hierboven bewezen geacht zijn strijdig met de militaire tucht of orde en derhalve opleveren krijgstuchtelijke vergrijpen, volgens de daarvan in artikel 2, 1e van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving, zodat de zaak, met toepassing van artikel 58 dier wet, onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Gezien de artikelen:

60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

2 en 58 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 21 januari 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaals Van der Kroon en Mr Schepers en Commodore Wartena (plv.).
Raadsman: Mr Dr Hazenberg, advocaat te 's-Gravenhage.

(zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden, met bevel tot onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende, dat het vonnis moet worden vernietigd omdat de Krijgsraad van oordeel zijnde dat de telastlegging geen voldoende feitelijke inhoud heeft, aangezien de veronderstelde onttrekking slechts in de termen van de wet is omschreven zonder aan te geven waarin die onttrekking in feite zou hebben bestaan, de telastlegging nietig had moeten verklaren;

Overwegende, dat aan beklaagde is tenlastegelegd: [zie vonnis—*Red.*];

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige justitiële verklaring, op 27 augustus 1957 opgemaakt en getekend door de commandant van de lijncompagnie „A” van het 1 L.K. verbindingsbataljon te Stroe, onder meer blijkt, dat beklaagde op genoemde datum sedert 2 februari 1956 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat uit de telastlegging niet blijkt welk gebruik van de verkregen vrijvervoerbewijzen aan beklaagde verweten wordt en derhalve ook niet of beklaagde zich ten gevolge van dit gebruik aan zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken;

Overwegende, dat evenmin uit de telastlegging valt te lezen uit welke feitelijke gedragingen de onttrekking zelve zou hebben bestaan;

Overwegende, dat door het ontbreken van een duidelijke feitelijke omschrijving van de tenlastegelegde onttrekking de telastlegging enerzijds de indruk wekt dat beklaagde, op de dagen waarop hem vrij vervoer werd verleend teneinde zich naar het Militair Hospitaal te begeben, zich ook aan deze bijzondere dienstverrichting zou hebben onttrokken door geheel afwezig te zijn, doch anderzijds zodanig is geformuleerd dat beklaagde daaruit kan lezen wegens het plegen van het delict, omschreven in artikel 101 van het Wetboek van Militair Strafrecht, te zijn gedagvaard;

Overwegende, dat in het eerste geval beklaagde meermalen het afwezigheidsdelict bedoeld in artikel 97 aanhef en sub 2e van het Wetboek van Militair Strafrecht zou hebben gepleegd, terwijl in het laatste

geval beklaagde zich slechts aan zijn *normale* dienstverplichtingen zou hebben onttrokken, b.v. door, in plaats van zijn gewone dienst te verrichten, volgens de hem gegeven opdracht naar het Militair Hospitaal te reizen;

Overwegende immers, dat artikel 101 van het Wetboek van Militair Strafrecht niet strafbaar stelt het zich onttrekken aan dienstverplichtingen door afwezigheid, doch het zich onttrekken aan zijn *normale* dienstverplichtingen op de wijze in dit artikel omschreven, hetgeen „wat het gevolg betreft volkomen met de ongeoorloofde afwezigheid „en met de desertie overeenkomt” — („Langs een andere weg bereikte „hij hetzelfde doel. Hij is dus even strafwaardig te achten”);

(N.B. De tussen aanhalingstekens geplaatste zinsneden zijn, behalve de onderstreping *), ontleend aan de memorie van toelichting).

Overwegende, dat derhalve de uitdrukking „zich onttrekken” — al moge deze eveneens een feitelijke betekenis hebben — strafrechtelijk op feitelijke gedragingen van verschillende aard toepasselijk kan zijn en daarom beschouwd moet worden als een kwalificatieve samenvatting van die feitelijke gedragingen;

Overwegende, dat dus uit de telastlegging niet blijkt voor welk strafbaar feit beklaagde moet terecht staan, weshalve de telastlegging niet voldoet aan de vereisten, bij artikel 255 van de Regtspleging bij de Landmagt op straffe van nietigheid voorgeschreven;

Gezien artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHTDOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep en opnieuw recht doende: Verklaart de telastlegging nietig **).

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 maart 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Mr W. Heskes.

Beklaagde was als korporaal ingedeeld bij de bewaking van een object en had tot taak om, als de sergeant met de helft van de manschappen op patrouille was, diens terugkomst af te wachten (en daarbij waakzaam te blijven) en vervolgens met de andere helft van de manschappen op patrouille te gaan.

Krijgsraad: vrijspraak vermits hier geen sprake is van een wacht of wachtcommandant.

Hoog Militair Gerechtshof: Als de taak van de ter standplaats verblijvende militairen slechts zou zijn te wachten op de terugkeer van de militairen die een patrouille maken, zou het geen zin hebben te bepalen dat de commandant of diens opvolger in het wachtlokaal waakzaam

*) De onderstrepingen zijn hier aangegeven door cursiveringen — (Red.)

**) Beklaagde is opnieuw naar de krijgsraad verwezen. Ook dat vonnis zal worden opgenomen. (Red.)

moet zijn, hetgeen juist kenmerkend is voor de functie van wachtcommandant. Veroordeling terzake van artikel 129 W.M.Sr. (als bevelhebber van enige wacht).

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. S., geboren 18 februari 1937, beroepskorporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van korporaal in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 20 januari 1957 „in tijd van oorlog, in de gemeente Soest, op het Mobilisatiecomplex „te Soesterberg, als waarnemend commandant van de wacht op voor- „noemd Mobilisatiecomplex, de als zodanig op hem rustende verplicht- „ting om gedurende zijn wacht wakker en paraat te zijn niet is nage- „komen door zittende op een stoel te gaan slapen, althans in slaap te „geraken”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 6 februari 1957, opgemaakt door de Commandant 5e Compagnie Regiment van Heutsz te Utrecht blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 16 november 1953 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat er in casu geen sprake is van een wacht of wachtcommandant, aangezien beklaagde in naam patrouillecommandant, doch in feite commandant van de manschappen, die na terugkeer van de uitgezonden patrouille, zelf op patrouille moesten gaan vanaf de startplaats, was, terwijl het personeel op de startplaats geen andere taak had dan de terugkeer van de andere patrouille af te wachten;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 13 augustus 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaals Van der Kroon en Mr Schepers en Gen.-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers. *Raadsman:* Mr P. Nagel, 's-Gravenhage.

(zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de zaak zal verwijzen naar de Commanderen-

de Officier van beklagde teneinde de feiten te toetsen aan de krijgstucht;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen, omdat de krijgsraad beklagde heeft vrijgesproken aangezien hij geen wachtcommandant zou zijn geweest, noch deel zou hebben uitgemaakt van een wacht op tijd en plaats, in de telastlegging bedoeld;

Overwegende, dat beklagde behoorde tot een groep militairen, bestaande uit een sergeant als commandant, beklagde als opvolgend commandant en zes soldaten, belast met de bewaking van de militaire objecten, gelegen in een bepaald rayon en dat aan deze groep tot standplaats was aangewezen het wachtlokaal van een dezer objecten;

Overwegende, dat blijkens de ten processe overgelegde „vaste order „voor het patrouille-beveiligingssysteem van de cien R.V.H. (TBW)“ de commandant van een zodanige groep rayons — patrouillecommandant genaamd — of diens opvolger beurtelings met de helft der soldaten op deze standplaats — in deze order „startplaats“ genoemd — aanwezig moest zijn, dan wel met de overige soldaten van uit deze standplaats een patrouillerit moest maken langs de te bewaken objecten, terwijl de commandant of diens opvolger, indien hij niet op patrouille was, blijkens deze order „commandant op de startplaats“ was en in het wachtlokaal voortdurend waakzaam moest blijven, terwijl de daar aanwezige soldaten mochten slapen;

Overwegende, dat, indien de taak van de op de standplaats verblijvende militairen slechts zou zijn, te wachten op terugkeer van hen, die een patrouille maken, het geen zin zou hebben om te bepalen, dat de commandant of diens opvolger in het wachtlokaal voortdurend waakzaam moet zijn, hetgeen juist kenmerkend is voor de functie van wachtcommandant;

Overwegende voorts, dat vanzelfsprekend de commandant op „start-„plaats“ en de onder zijn bevel staande manschappen in geval van alarm of onraad op het object, waarop het wachtlokaal zich bevindt, zich hebben te gedragen onderscheidenlijk als commandant en andere militairen, behorende tot enige wacht als bedoeld in art. 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende bovendien, dat ook in genoemde vaste order de sergeant-rayonspatrouillecommandant wordt beschouwd als wachtcommandant daar onder „H. Bijzondere verplichtingen van de sergeant-„rayonspatrouillecommandant“ is bepaald in punt 20A: „Bij 24 uren-„wachten dient echter eerst de *wachtaflossing* plaats te vinden zoals „dit is voorgeschreven in punt 142 e.v. van VS 1590 en in hoofdstuk 7 „van het Handboek dpl. onderofficier“; waaruit blijkt dat de rayonspatrouillecommandant in feite commandant is van een wacht, die patrouilles uitzendt;

Overwegende, dat derhalve ook diens opvolger als wachtcommandant moet worden beschouwd gedurende de tijd waarin de rayonspatrouillecommandant zelf als commandant optreedt van een door die wacht uitgezonden patrouille;

Overwegende dat aan beklagde is ten lastegelegd: (zie het vonnis);

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring (enz.);

Overwegende, dat beklagde zakelijk ten processe onder meer heeft verklaard:

dat hij op 20 januari 1957 als korporaal bij een rayonspatrouille, bestaande uit twee patrouilles van de vijfde compagnie regiment van Heutsz ingedeeld was als patrouillecommandant; dat de rayonspatrouillecommandant, de sergeant Grumbkow, in de ochtenduren met zijn patrouille per jeep van het bewakingsobject, het mobilisatiecomplex te Soesterberg, weggereden was teneinde van daar uit de verschillende objecten te controleren; dat hij, beklagde, met de drie manschappen op de startplaats, in het wachtlokaal van het mobilisatiecomplex te Soesterberg achterbleef; dat hij wist, dat hij waakzaam en paraat moest blijven; dat hij was gaan zitten op een stoel bij de tafel van het wachtlokaal en op zijn stoel in slaap is gevallen; dat hij uit zijn slaap opgeschrikt werd te ongeveer 06.30 uur en toen zag, dat de onderofficier van controle, de sergeant-majoor-instructeur Witter, in het wachtverblijf stond; dat hij de aanwezigheid van de s.m.i. Witter niet eerder had opgemerkt; dat, terwijl hij, beklagde, in het wachtlokaal zat, de manschappen zich in een afzonderlijk verblijf bevonden;

Overwegende, dat Cornelis Witter, sergeant-majoor-instructeur, als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 20 januari 1957 te 06.30 uur in zijn functie van onderofficier van controle van de vijfde compagnie regiment van Heutsz aankwam bij het wachtlokaal op het mobilisatiecomplex te Soesterberg (Gem. Soest); dat hij toen van buiten af zag, dat de korporaal G. S. in het wachtlokaal op een stoel zat te slapen; dat S., toen hij, getuige, vervolgens het wachtlokaal binnentrad, de ogen opende en hem verwonderd aankeek; dat de korporaal S. op dat moment waarnemend commandant van de wacht aldaar was; dat de wacht in het bewakingsgebied van voornoemde compagnie sedert oktober 1956 o.m. als volgt samengesteld was:

1e. het gebied was ingedeeld in een rayon noord en een rayon zuid;

2e. het rayon noord werd bewaakt door een rayonspatrouille, bestaande uit een sergeant-patrouillecommandant, een korporaal, vier soldaten en twee chauffeurs;

3e. bij elke patrouille was een jeep ingedeeld;

4e. van de startplaats of vaste basis (i.c. voornoemd mobilisatiecomplex) gingen de sergeant en de korporaal beurtelings telkens met twee man en een chauffeur in een jeep alle objecten langs in het rayon noord;

dat, toen hij, getuige, bij het mobilisatiecomplex aankwam, de sergeant (i.c. de sergeant Grumbkow) met de helft van de wacht op patrouille weggereden was en de korporaal (i.c. de korporaal S.) als waarnemend wachtcommandant op het mobilisatiecomplex in het wachtlokaal was achtergebleven;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een schrijven van de commandant van de 5e compagnie regiment van Heutsz, de eerste

luitenant H. W. Navest, zakelijk o.m. inhoudende, dat het bij de gehele compagnie en zeker bij al het kader bekend is, dat, ingeval de sergeant-rayon-patrouillecommandant op patrouille is, de op hem in rang of ouderdom volgende commandant van de tweede patrouille, die op de startplaats terugkeert, de rayon-patrouillecommandant in dat geval vervangt en alle verplichtingen die voor de sergeant-rayon-patrouillecommandant zijn voorgeschreven, op hem rusten;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd schrijven van de eerste-luitenant Navest slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 11, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot militaire detentie voor de tijd van veertien dagen.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 8 mei 1957 ¹⁾.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor R. P. Pieters en Majoor S. C. Brands.

Raadvrouw: Mevrouw Mr L. van Lokhorst Vreugdenhil.

Als wachthebbende geweigerd een ronde te lopen, welke hem door de wachtcommandant opgedragen was (overtreding van artikel 114 W.M.Sr.).

¹⁾ Dit vonnis is, behalve ten aanzien van de opgelegde straf, bevestigd bij sententie van het H.M.G. van 23 juli 1957.

Het bewezenverklaarde levert tevens een krijgstuchtelijk vergrijp op. In hoger beroep bevestigd, behalve ten aanzien van de straf, welke door het H.M.G. werd verlicht.

(W.M.Sr. art. 114, 129; W.K. art. 60).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. W. G., geboren 11 mei 1934, beroepssoldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als soldaat in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 5 maart 1957 in tijd van „oorlog, in de gemeente Purmerend, terwijl hij tot het wachtpersoneel „behoorde van na te noemen wacht heeft geweigerd althans opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de wachtcommandant van het wachtobject Fort benoorden Purmerend, de korporaal „le klasse J. W. Jaspers, gegeven dienstbevel, om een voorgeschreven „ronde te lopen, door opzettelijk genoemde wachtcommandant de „woorden toe te voegen: „als jij zelf zo fanatiek bent, loop maar zelf, „„ik heb geen zin om te lopen”, althans woorden van een dergelijke „strekking en door opzettelijk in het wachtlokaal te blijven en geen „aanstalten te maken om de ronde te lopen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepssoldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 1e Compagnie van het Regiment van Heutz te Amsterdam en terwijl hij behoorde tot het wachtpersoneel van de wacht over het object Fort benoorden Purmerend te Purmerend op 5 maart 1957 omstreeks 03.45 uur in de gemeente Purmerend van de wachtcommandant van genoemd object, de korporaal der 1e klasse J. W. Jaspers opdracht heeft gehad om een voorgeschreven ronde te lopen; dat hij toen aldaar heeft gezegd tegen de korporaal voornoemd naar aanleiding van dit bevel: „Als jij zelf zo fanatiek bent, „dan loop je maar zelf, dan word je wakker”; dat hij toen aldaar geen aanstalten heeft gemaakt om die ronde te gaan lopen, zulks ofschoon hij wist dat hij verplicht was de bevelen van de korporaal op te volgen; dat de korporaal hem een paar maal gevraagd heeft of hij weigerde te gaan; dat die korporaal zelf die ronde ging lopen in zijn plaats;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard *Jan Willem Jaspers:*

dat hij in de nacht van 4 op 5 maart 1957 commandant was van de wacht over het object Fort benoorden Purmerend te Purmerend; dat die wacht behalve uit hemzelf nog uit de soldaten G. en Rijnveld bestond; dat hij op 5 maart 1957 omstreeks 03.45 uur in het wachtlokaal van genoemd object te Purmerend aan G. opdracht heeft gegeven om een voorgeschreven ronde tesamen met Rijnveld te lopen; dat G. weigerde aan dit bevel gevolg te geven, zeggende: „Als je zelf

„zo fanatiek bent, dan loop je zelf maar, ik heb geen zin om de ronde „te lopen”; dat G., ook nadat hij deze vervolgens gewaarschuwd had voor de gevolgen van diens weigering en enkele malen had gelast om die ronde te lopen, bleef zitten zonder aanstalten te maken voor de ronde, telkens zeggende: „Ga zelf maar”; dat hij toen zelf maar die ronde is gaan lopen met Rijneveld; dat, toen hij met Rijneveld het wachtlokaal verliet, G. zich nog steeds in het wachtlokaal bevond, zonder aanstalten te hebben gemaakt om de ronde te gaan lopen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 5 maart 1957—7 maart 1957 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde tevens oplevert een krijgstuchtelijk vergriep, dat evenals het gequalificeerde strafbare feit, als een op zichzelf staande handeling moet worden beschouwd, doch met dit strafbare feit verband houdt, zodat de Krijgsraad bij de bepaling van de straf dit krijgstuchtelijke vergriep mede in aanmerking neemt;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire dienst te blijven doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 5 maart 1957—7 maart 1957, en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Dit vonnis is bevestigd door het Hoog Militair Gerechtshof bij sententie van 23 juli 1957, met uitzondering van de opgelegde straf, welke het Hof te zwaar is voorgeweken. In hoger beroep werd beklaagde (met verval van de door de Krijgsraad aangehaalde artikelen 23 W.M.Sr. en 27 W.Sr.) veroordeeld tot gevangenisstraf voor de tijd van één maand, dus zonder aftrek voorarrest en zonder ontslag—*Red.*].

NASCHRIFT.

- (1) *Het komt mij voor dat het gepleegde veeleer een wachtdelict*

dan een misdrijf tegen de ondergeschiktheid was ¹⁾). De tenlastelegging maakte het de Krijgsraad ten deze echter wel moeilijk.

(2) De Krijgsraad heeft niet aangegeven, welk (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp het bewezenverklaarde (dus tenlastegelegde) feit tevens oplevert en te dien aanzien tast de lezer van het vonnis in het duister.

W.H.V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 oktober 1957.

President: Majoor Mr D. J. R. Buisman; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Mishandeling van zijn echtgenote: een sergeant 1e klasse geeft zijn echtgenote een zodanige vuistslag in het gelaat dat daardoor een breuk van jukbeen en kaak ontstaat.

Tien gulden boete.

(W.Sr. art. 304).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. H. v. B., geboren 2 september 1915, beroepssergeant der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en in de rang van sergeant der eerste klasse „in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks „17 augustus 1957 te Bergen op Zoom, opzettelijk gewelddadig met „zijn tot vuist gebalde hand Johanna Maria Josephina W., met wie hij „beklaagde, gehuwd was, een stomp of slag in haar gelaat heeft toe- „gebracht, waardoor genoemde vrouw een breuk van het jukbeen en „een breuk van de bovenkaak heeft bekomen en pijn heeft ondervonden”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 30 augustus 1957, opgemaakt door de Commandant Staf en Stafcompagnie van het 101 Verbindings Bedienings Bataljon te Bergen op Zoom, blijkt, dat be- klaagde op voornoemd tijdstip sedert 25 november 1944 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepssergeant der 1e klasse van de Koninklijke Landmacht, op 17 augustus 1957 in zijn woning te Bergen op Zoom, 's morgens omstreeks 07.00 uur met kracht met zijn tot vuist gebalde hand Johanna Maria Josephina W., met wie hij toen gehuwd was, een klap in haar gezicht gegeven heeft, waardoor zij een breuk van het jukbeen en een breuk van de bovenkaak bekomen heeft;

¹⁾ Zie M.R.T. XLIX, 1956, blz. 2.

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
Johanna Maria Josephina W.:

dat op 17 augustus 1957 omstreeks 07.00 uur haar echtgenoot W. H. v. B. in hun woning aan de . . . straat 65 te Bergen op Zoom haar met een zijner vuisten met zodanige kracht een slag in haar gelaat gegeven heeft, dat zij daardoor een breuk van haar rechterjukbeen en een breuk van haar rechterbovenkaak heeft bekomen, in verband waarmee zij pijn heeft geleden en in de loop van die dag is opgenomen in het Algemeen Burger Gasthuis in Bergen op Zoom, waar zij toen veertien dagen gelegen heeft;

Overwegende, dat een geneeskundige verklaring dd. 20 augustus 1957, opgemaakt en ondertekend door R. Dikland, arts te Bergen op Zoom, zakelijk inhoudt als verklaring van relatant:

dat hij op 17 augustus 1957 te Bergen op Zoom in het Algemeen Burger Gasthuis bij Johanna van W., echtgenote van W. van B., heeft waargenomen een breuk van het rechterjukbeen en een breuk van de rechterbovenkaak;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Mishandeling, waarbij de schuldige het misdrijf begaat tegen zijn „echtgenote”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 juncto artikel 304 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 10, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 2 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 23 oktober 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. G. de Bruin en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: 2e-Lt. M. J. J. F. Halla.

De veiligheid op de weg in gevaar gebracht door, als geleider van een colonne marcherende soldaten links aan het hoofd van de troep

lopende en met die colonne links willende afslaan, een stap naar links te maken en de linkerarm zijwaarts uit te strekken, waardoor een (brom)fietsers tegen die uitgestrekte arm reed en kwam te vallen, vlak voor een nog tijdig stoppende, uit tegengestelde richting naderende, auto.

VOORWAARDELIJKE GELDBOETE VAN f 1.— MET EEN PROEFTIJD VAN EEN DAG.

(W.M.Sr. art. 13-15; W.V.W. art. 25).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M. H. M. v. d. B., geboren te 's-Hertogenbosch 1 juli 1924, beroeps-sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van sergeant in werkelijke dienst „bij de Koninklijke Landmacht, op 20 juli 1957 te Amersfoort, als „leider van een colonne militairen te voet een marscolonne vormende „met een breedte van drie personen lopende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Utrechtseweg, komende „de uit de richting Utrecht en gaande in de richting Amersfoort en toen „hij, beklaagde, was gekomen bij de splitsing van deze weg met de „voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Berkenweg, voor en links van de colonne heeft gelopen en/althans vervolgens „een stap naar links heeft gemaakt, terwijl de bestuurster van een „rijwiel met ingeschakelde en in werking gestelde hulpmotor bezig „was de colonne in te halen en reeds op korte afstand achter hem, „beklaagde, zich bevond, tengevolge waarvan bovengenoemde bestuurster van het rijwiel met hulpmotor tegen hem, beklaagde, is opge- „reden, daardoor de macht over haar stuur verloor en op de linker- „weghelft is gevallen, waar alleen door plotseling krachtig te remmen „een tegemoet rijdend vierwielig motorrijtuig een overrijding of aanrijding van voormelde bestuurster heeft kunnen voorkomen, zijnde „door bovenvermelde stap naar links door hem, beklaagde, gemaakt, „de veiligheid op dat punt van de Utrechtseweg in gevaar bracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als sergeant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 20 juli 1957 te omstreeks 12.45 uur te Amersfoort als leider van een colonne militairen te voet een marscolonne vormende, met een breedte van drie personen, links vooraan liep over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Utrechtseweg, komende uit de richting Utrecht en gaande in de richting Amersfoort; dat hij, toen hij gekomen was bij de splitsing van de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen, de Utrechtseweg-Berkenweg, voornemens was met die colonne de voor hem links gelegen Berkenweg in te gaan; dat hij een hem achteropkomende bromfietser liet passeren, dat hij toen zijn linkerarm omhoog

stak; dat hij op dat ogenblik voelde dat iemand tegen zijn uitgestoken linkerarm aanreed; dat hij keek en links van hem een vrouw in valende beweging zag; dat hij zag dat de vrouw met de bromfiets, waarop zij bleek te hebben gereden op het voor haar linkerweggedeelte van de weg viel; dat er op hetzelfde moment uit de tegenovergestelde richting een auto naderde, die door krachtig te remmen zijn voertuig nog juist voor deze vrouw tot stilstand kon brengen; dat die dame later bleek te heten Engeltje de Jong-van Vuuren;

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 19 augustus 1957, opgemaakt en gesloten door Gerrit Willem van Ooijen, wachmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Soesterberg, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hermanus Petrus Heilker:

dat hij op 20 juli 1957 omstreeks 13.00 uur reed met het door hem bestuurde motorrijtuig, gekentekend NG 99-47 over de Utrechtseweg te Amersfoort; komende uit de richting Amersfoort en gaande in de richting Utrecht; dat hij gekomen ter hoogte van een, gezien zijn rijrichting rechts gelegen zijweg, een militaire colonne te voet zag, van naar zijn schatting 50 man, opgesteld in drie gelederen; dat genoemde colonne onder commando stond van een sergeant, die zich aan het hoofd van de colonne had opgesteld met diens gezicht in de richting Amersfoort; dat hij plotseling zag, dat genoemde sergeant een stap naar links deed, waardoor deze midden op de rijweg van de Utrechtseweg kwam te staan; dat hij vervolgens zag dat genoemde sergeant diens linkerarm horizontaal uitstrekke; dat op hetzelfde moment een dame als bestuurster van een bromfiets tegen de achterzijde van de linkerarm van de sergeant aanreed, waardoor genoemde dame de macht over het stuur verloor; dat zij hierdoor, gezien haar rijrichting, naar links omviel en op het voor hem bestemde weggedeelte kwam te vallen; dat hij, door sterk naar rechts te sturen en het door hem bestuurde motorrijtuig af te remmen, een overrijding van deze dame kon voorkomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „ingeschakelde en in werking gestelde”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 juncto artikel 25 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van één gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van één dag; bevel dat deze geldboete niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op één dag bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende

onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 30 oktober 1957.

President: Majoor Mr D. J. R. Buisman; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Majoor Mr W. Kasten.

Raadman: Mr L. C. van der Tas.

Principiële dienstweigering: weigeren de militaire uniform aan te trekken.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. R. S., geboren 1 mei 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot voor „Discipline der Koninklijke Landmacht te Nieuwersluis, gemeente „Loenen, aldaar, in tijd van oorlog, op 4 juni 1957, toen de sergeant „eerste klasse G. Bos hem had bevolen een militair uniform aan te „trekken, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende: „„Ik moet U teleurstellen” en vervolgens, nadat genoemde sergeant „hem er op had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar „feit schuldig maakte en deswege voor de Krijgsraad zou kunnen ko- „men, opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard met de woor- „den: „Ik doe het niet” en het uniform vervolgens niet heeft aange- „trokken”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in militaire dienst was als dienstplichtig soldaat bij het Depot voor Discipline te Nieuwersluis gemeente Loenen, aldaar op 4 juni 1957 van de sergeant eerste klasse G. Bos het bevel heeft ontvangen een militair uniform aan te trekken; dat hij geweigerd heeft aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende: „Ik moet U teleurstellen” en het uniform niet heeft aangetrokken; dat hij, nadat genoemde sergeant hem er op had gewezen, dat hij zich aldus schuldig maakte aan een strafbaar feit en daarvoor met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en het uniform niet heeft aangetrokken, zeggende: „ik doe het niet”;

Overwegende, dat een rapport dd. 4 juni 1957, opgemaakt door Gerrit Bos, sergeant der eerste klasse, zakelijk inhoudt als verklaring van rapporteur:

dat hij op 4 juni 1957 in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis,

gemeente Loenen, aan de dienstplichtig soldaat M. R. S. heeft gelast een militair uniform aan te trekken; dat deze geweigerd heeft aan dit bevel te gehoorzamen en het uniform niet heeft aangetrokken, zeggende: „Ik moet U teleurstellen”; dat hij, rapporteur, hem er toen op heeft gewezen, dat hij zich aldus schuldig maakte aan een strafbaar feit en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat genoemde soldaat niettemin in zijn ongehoorzaamheid volhardde en het uniform niet aantrok, zeggende: „Dat doe ik niet”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, waar-, bij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat, een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde vanaf 4 juni 1957 voorlopig arrest heeft ondergaan en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch tevens niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van negen maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 4 juni 1957; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 3 april 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel Mr L. F. de Groot, Luit.-Kolonel W. de Bruyne.

Raadsman: Mr W. J. M. ten Berge.

Als wachtcommandant toegelaten dat een onderhebbende van het wachtpersoneel zich (even) verwijderde; toen die onderhebbende niet terugkwam en beklaagde een onderzoek ging instellen, trof hij hem in een naburige wacht. Tegen die andere wachtcommandant (mindere van beklaagde) gezegd daarvan geen melding te maken in diens rapport aangezien hij, beklaagde, de zaak overnam.

Gequalificeerd als (1) wachtdelict, (2) met het oogmerk om een ander voor bestraffing te vrijwaren een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere, (3) opzettelijk nalaten de overheid een ambtsmededeling te doen. Beklaagde terzake niet strafbaar, aangezien volgens Nederlands procesrecht niemand gehouden is aan eigen veroordeling mede te werken.

Beklaagdes misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover de andere wachtcommandant niet strafbaar, aangezien niet is ten laste gelegd dat uit het feit enig nadeel kon ontstaan. Dat feit echter wel een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrijp geacht en de zaak terugverwezen naar de commanderende officier.

Anders: het Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie achter het vonnis): Weliswaar is in het algemeen niemand gehouden om aan eigen veroordeling mede te werken, doch zulks is in casu niet dienende omdat tegen beklagde geen strafvervolgning aanhangig was en ook niet aannemelijk is dat hij naar de Krijgsraad zou worden verwezen indien hij zou hebben gerapporteerd dat hij zijn onderhebbende toestemming had gegeven zich (even) te verwijderen.

Bovendien: wanneer hogere belangen zulks vorderen, lijdt dit algemeen erkende rechtsbeginsel uitzondering en moet de kans dat men zichzelf aan strafvervolging blootstelt, worden aanvaard. Zulks volgt uit artikel 139 W.M.Sr. (waar het oogmerk om zichzelf voor bestraffing te vrijwaren juist een element van het misdrijf uitmaakt) en uit artikel 30 Wegenverkeerswet.

Aangezien de tenlastelegging sub a kennelijk uitsluitend bedoelt het misdrijf, omschreven in artikel 139 W.M.Sr. ten laste te leggen, moeten de op de artikelen 129 en 132 W.M.Sr. betrekking hebbende qualificaties vervallen.

Het eigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijp thans niet verwezen naar de commanderende officier doch in de strafbepaling betrokken wegens met het strafbare feit bestaande verband.

(W.M.Sr. art. 129, 132, 139; W.K. art. 58, 60).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S. E. H. H., geboren te Huissen, 13 april 1933, sergeant, beklagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 25 augustus 1956 te Geertruidenberg, in ieder geval in Nederland, terwijl hij als sergeant in werkelijke dienst was — bij de Vaar- en Duikerschool, in ieder geval bij de Koninklijke Landmacht en terwijl hij belast was met de functie van wachtcommandant van de wacht van de Vaarschool, althans van de wacht aan boord van Rijksvaartuig no. 77,

„a) met het oogmerk de tot zijn wacht behorende dienstplichtig soldaat A. H. Blaauw en/of zichzelf voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren, opzettelijk heeft nagelaten aan enige daartoe bevoegde meerdere en mitsdien aan de bevoegde overheid mededeling

„te doen dat genoemde soldaat tijdens zijn wachtdienst op 25 augustus 1956 omstreeks 22.30 uur te Geertruidenberg op een afgesloten burgererf, op geruime afstand van de plaats waar hij zijn wachtdienst moest verrichten door de bewoner ervan was aangetroffen en door de korporaal L. G. Hoffman, zijnde commandant van de wacht van de Marktkazerne aldaar naar die kazerne was overgebracht, welke mededeling hij in zijn bovengenoemde rang en functie, aldus van ambtswege had moeten doen of waarvan de verzwijging het belang van de dienst of de Staat kon schaden;

„b) door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover zijn mindere, de korporaal L. G. Hoffman — zijnde de commandant van de wacht van de Marktkazerne te Geertruidenberg — heeft overgehaald iets niet te doen door alstoen aldaar daartoe, nadat de korporaal Hoffman voornoemd op verzoek van een burger de tot zijn, beklagde's wacht behorende en in onbehoorlijk tenue geklede dienstplichtig soldaat A. H. Blaauw van een, op geruime afstand van de plaats waar Blaauw zich voor het verrichten van zijn wachtdienst moest bevinden gelegen burgererf op verzoek van de bewoner ervan naar de Marktkazerne had meegenomen, opzettelijk in zijn meergenoemde rang en functie met misbruik van zijn invloed als meerdere zijn mindere de korporaal L. G. Hoffman mede te delen dat hij van het voorgevallene maar geen melding in zijn, Hoffman's wachtrapport moest maken, aangezien hij, beklagde, het wel in orde zou maken, door welke woorden bewogen Hoffman voornoemd van meergenoemd voorval op geen enkele wijze melding heeft gemaakt aan zijn „daartoe bevoegde meerdere”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 25 augustus 1956 als sergeant gedetacheerd was bij de Vaar- en Duikerschool te Geertruidenberg en toen wachtcommandant was over de Rijksvaartuigen no. 77, 30 en 6 gelegen in de Donge; dat zijn plaats op het Rijksvaartuig 77 was, waarvan de theehut dienst deed als wachtlokaal; dat die dag omstreeks 20.00 uur de wacht-hebbende soldaten Koster en Blaauw de theehut binnenkwamen en hem zeiden dat zij de wal opgingen, dat zulks niet mocht; dat hij weliswaar niet met zoveel woorden gezegd heeft dat zij hun gang mochten gaan, doch in zijn antwoord wel opgesloten lag dat hij het goed vond; dat hij daarna zag dat Koster en Blaauw de wal opgingen en hij omstreeks 22.30 uur Koster alleen aan boord zag terugkomen; dat hij toen zelf de wal is opgegaan teneinde de soldaat Blaauw te zoeken; dat hij gekomen bij de Marktkazerne te Geertruidenberg de wachtcommandant van die kazerne, de korporaal Hoffman met Blaauw zag lopen; dat Hoffman hem meedeelde dat Blaauw door een burger op het erf van diens woning was aangetroffen en door hem (Hoffman) was meegenomen naar de Marktkazerne; dat hij, vermoedend dat Hoffman van het gebeurde melding zou maken, tegen deze gezegd heeft dat deze dat niet moest doen aangezien hij zelf er wel rapport van zou

opmaken; dat Hoffman antwoordde: „dat is goed”; dat hij van het voorval noch aan zijn commandant noch aan de officier van de week mededeling heeft gedaan ofschoon hij wist dat hij aan een van dezen hiervan kennis moest geven; dat hij dit met opzet heeft gedaan om te voorkomen dat Blaauw een bestraffing, terechtwijzing of afkeuring zou krijgen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 101/56 opgemaakt en gesloten te Keizersveer op 20 oktober 1956 door Willem Verwijs, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Keizersveer, onder meer zakelijk inhoudt, als verklaring van L. G. Hoffman aan verbalisant:

dat hij op 25 augustus 1956 wachtcommandant was in de Marktkazerne te Geertruidenberg; dat omstreeks 22.35 uur een in burger gekleed persoon hem mededeelde dat deze omstreeks 22.30 uur in zijn tuin en op zijn erf een militair had aangetroffen; dat deze persoon hem mededeelde woonachtig te zijn in perceel Markt 15 te Geertruidenberg; dat hij in deze geheel ommuurde tuin met erf de hem bekende soldaat Blaauw behorende tot de Vaar- en Duikerschool aantrof; dat hij op verzoek van de in burger geklede persoon Blaauw meenam naar de Marktkazerne; dat hij daar gelijk aankwam met sergeant H., wachtcommandant van de Rijksvaartuigen; dat hij deze terstond van het voorgevallene op de hoogte stelde; dat H. toen tegen hem zei dat hij er geen melding van moest maken in zijn wachtrapport, aangezien hij (H.) dat wel in orde zou maken; dat zijn plan was er wel melding van te maken bij zijn commandant, maar hij zulks ingevolge H.'s verzoek niet deed; dat, toen hij Blaauw in eerderbedoelde tuin aantrof, deze was gekleed in werktenu, met baret op en gymnastiekschoenen aan; enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub a en b ten laste is gelegd met dien verstande dat zowel in het sub a als in het sub b tenlastegelegde de woorden „op geruime afstand” moeten worden gelezen als „op enige afstand”;

Overwegende, dat het sub a bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,

„Als militair met het oogmerk om een ander voor bestraffing, „terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van den bevoegden meerdere”,

„Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een „mededeling te doen, die hij van ambtswege doen moest, gepleegd in „tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld in de artt. 129, 139 en 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde terzake van het sub a bewezene en hierboven gequalificeerde feit niet strafbaar is, aangezien met zekerheid is aan te nemen, dat de bewuste mededeling zou hebben geleid

tot de ontdekking, dat hij in strijd met zijn verplichting als wachtcommandant de soldaat Blaauw toestemming had gegeven de wacht te verlaten, en hij zich zodoende aan strafrechtelijke vervolging zou hebben blootgesteld, en naar Nederlands procesrecht niemand gehouden is aan zijn eigen veroordeling mede te werken;

Overwegende, dat beklaagde derhalve van het sub a bewezen verklaarde feit behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, ten aanzien van het sub b tenlaste gelegde en bewezen-verklaarde feit, dat dit — waar niet ten laste is gelegd dat uit het gepleegde feit enig nadeel kon ontstaan — niet kan leiden tot toepassing van art. 138 Wetboek van Militair Strafrecht en bij geen andere wettelijke bepaling strafbaar is gesteld, en derhalve geen strafbaar feit oplevert;

Overwegende, dat het sub b bewezene gedrag van beklaagde strijdig is met de militaire tucht en orde en derhalve oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp zoals omschreven in art. 2, 1e lid Wet op de Krijgstucht, zodat onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commandierend Officier van beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven sub a als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Verklaart hem deswege niet strafbaar;

Spreekt hem in zoverre vrij;

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven sub b als bewezen aangenomen feit;

Verklaart dit feit niet te zijn een strafbaar feit;

Bevindt dat het sub b bewezene oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld bij art. 2, 1e lid Wet op de Krijgstucht;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar den tot straffen bevoegde Commandierend Officier.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 24 september 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luit.-Generaals van der Kroon en Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers.

Raadsman: Mr P. Nagel, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het Hof het vonnis waarvan beroep vernietigt, omdat het zich daarmee niet kan verenigen;

Overwegende, dat weliswaar in het algemeen niemand gehouden is

om aan zijn eigen veroordeling mee te werken, doch dat zulks in het onderhavige geval niet terzake dienende is omdat tegen beklaagde geen strafvervolging aanhangig was en ook niet aannemelijk was dat hij naar de Krijgsraad zou worden verwezen indien hij zou hebben gerapporteerd dat hij de soldaat Blaauw toestemming had gegeven om de wal op te gaan, doch dat deze daarvan misbruik had gemaakt door zich te gedragen zoals in de tenlastelegging is gesteld;

Overwegende, dat evenmin aannemelijk is dat beklaagde dit zelf zou hebben verwacht, daar hij blijkens het vonnis ten processe heeft verklaard de misdrijving van de soldaat Blaauw niet te hebben gerapporteerd om *deze* voor bestraffing te vrijwaren, terwijl noch uit beklaagdes eerste verklaring, opgenomen in het proces-verbaal der Koninklijke Marechaussee in het vonnis vermeld, noch uit de verklaring van beklaagde ten overstaan van de Officier-Commissaris afgelegd, blijkt dat het oogmerk om zichzelf voor bestraffing te vrijwaren van invloed is geweest op beklaagdes verzuim de vereiste mededeling te doen;

Overwegende voorts, dat, indien hogere belangen zulks vorderen, dit algemeen erkende rechtsbeginsel uitzondering lijdt en de kans dat men door een bepaalde gedraging zich aan een strafvervolging zou blootstellen moet worden aanvaard;

Overwegende, dat zulks volgt uit artikel 139 van het Wetboek van Militair Strafrecht, blijkens welk artikel het oogmerk om zich voor bestraffing te vrijwaren juist een element van het misdrijf uitmaakt, terwijl naleving van artikel 30 van de Wegenverkeerswet eveneens gedragingen kan vereisen waardoor men zich aan het gevaar van een strafvervolging blootstelt;

Overwegende dat de telastelegging onder sub a kennelijk uitsluitend bedoelt het misdrijf, omschreven in artikel 139 van het Wetboek van Militair Strafrecht, ten laste te leggen, weshalve de op de artikelen 129 en 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht betrekking hebbende kwalificatiën van het sub a bewezene moeten vervallen;

Overwegende dat aan beklaagde is ten laste gelegd: (*zie het vonnis — Red.*);

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 30 oktober 1956, opgemaakt door de 1e-luitenant J. Wieringa, commandant Vaar- en Duikerschool te Geertruidenberg, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat het sub a bewezene moeten worden gekwalificeerd als:

„Als militair met het oogmerk om een ander voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren, een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 139 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof het vonnis, voor zover dit op het sub b tenlastegelegde betrekking heeft overneemt, met uitzondering van de verwijzing der zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderend officier van beklagde omdat het sub a en b bewezen-verklaarde op zichzelf staande feiten oplevert die in onderlinge samenhang door beklagde werden gepleegd, weshalve artikel 60 van de Wet op de Krijgstucht moet worden toegepast;

Overwegende dat de zaak is van dien aard, dat beklagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Gezien de artikelen 1, 11, 60, 62 en 139 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 60 van de Wet op de Krijgstucht en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven sub a, bewezen-verklaarde en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot militaire detentie voor de tijd van vier weken;

Stelt beklagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming;

Verklaart beklagde schuldig aan het sub b bewezen verklaarde feit;

Verklaart dit feit niet te zijn een strafbaar feit;

Spreekt beklagde daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 10 april 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel D. Overbeeke en Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Een korporaal 1e klasse, wachtcommandant, laat zich overreden door twee soldaten, tot de wacht behorende, die hij slapende had aangetroffen, om daarvan geen rapport te maken. Samenloop van:

(1) met het oogmerk om een ander voor bestraffing te vrijwaren een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere;

(2) opzettelijk nalaten de bevoegde overheid een ambtsmededeling te doen;

(3) als bevelhebber van een wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen.

Op grond van artikel 55(1) W.Sr. alleen (3) toegepast.
(W.M.Sr. art. 129, 132, 139; W.Sr. art. 55(1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. R., geboren 14 juli 1920, korporaal 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 21 januari 1957 te Waspik, althans te „Keizersveer, in ieder geval in Nederland, terwijl hij als korporaal der „1e klasse in werkelijke dienst was bij 14e compagnie Regiment van „Heutsz, en terwijl hij belast was met de functie van wachtcommandant van het object het Oude-Maasje, met het oogmerk om de tot „zijn wacht behorende dienstplichtige soldaten W. Kuijpers en J. Bies- „heuvel voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren, op- „zettelijk heeft nagelaten aan zijn compagniescommandant, in ieder „geval aan zijn daartoe bevoegde meerdere, mededeling te doen dat „hij, als wachtcommandant tijdens zijn wachtdienst bovengenoemde „soldaten op of omstreeks 20 januari 1957 in strijd met de voorschrif- „ten tijdens hun wachtdienst slapende, in ieder geval niet wakker en „waakzaam had aangetroffen, welke mededeling hij als wachtcommandant, aldus van ambtswege had moeten doen of waarvan de ver- „zwijging het belang van de dienst of van de Staat kon schaden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van 20 op 21 januari 1957, terwijl hij als korporaal der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de 14e compagnie van het Regiment van Heutsz, belast was met de functie van wachtcommandant van het object „Het oude Maasje”; dat tot deze wacht behoorden o.m. de soldaten Biesheuvel en Kuijpers en deze soldaten in de ochtend van 21 januari 1957 patrouille moesten varen met een boot tussen 03.00 en 05.00 uur; dat hij, toen beide soldaten zich tegen 05.00 uur nog niet van hun patrouille hadden teruggemeld, poolshoogte is gaan nemen en toen zag dat beide soldaten in strijd met hun consignes in de kajuit van eerderbedoelde boot sliepen; dat hij te Waspik op 21 januari 1957 willens en wetens heeft nagelaten zijn compagniescommandant, die naar zijn weten strafbare gedragingen van deze soldaten te rapporteren, zulks terwijl hij wist dat hij dit wel moest doen; dat hij dit heeft gedaan met de bedoeling Kuijpers en Biesheuvel voor bestraffing te vrijwaren;

Post alia:

Overwegende, dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek opgemaakt door Jelle Tjeerd Meinesz, res.-kapitein te Keizersveer en Joannes Maria Mol, res.-1e-luitenant te Keizersveer, onder meer zakelijk inhoudt, als verklaring van J. Biesheuvel:

dat hij van 20 op 21 januari 1957 op wacht stond op het object Oude Maasje en van 03.00 uur tot 05.00 uur met de soldaat W.

Kuijpers een patrouille moest varen; dat zij om 04.15 uur met de boot terug waren bij de aanlegplaats, in de kajuit zijn gaan zitten en toen in slaap moeten zijn gevallen; dat de wachtcommandant, korporaal 1e klasse R. hen wakker maakte; dat hij teruggekomen in het wachtlokaal hoorde dat zij van korporaal I R. een rapport hadden gekregen; dat Kuijpers en hij overeenkwamen te proberen het rapport ongedaan te krijgen; dat korporaal I R. op hun daartoe strekkend voorstel inging, en hij (Biesheuvel) het rapport verscheurde;

Post cetera alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair met het oogmerk een ander voor bestraffing te vrijwaren een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van den bevoegden meerdere”;

„Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen die hij van ambtswege doen moest, gepleegd in tijd van oorlog”;

„Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij de artt. 139, 132 en 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat ingevolge artikel 55, 1e lid Wetboek van Strafrecht, ten deze slechts art. 129 Wetboek van Militair Strafrecht behoort te worden toegepast;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders, waarbij de Krijgsraad rekening houdt met het ten processe overgelegde psychiatrisch rapport d.d. 26 maart 1957 opgemaakt door Luit.-Kol.-arts Ph. P. Sieger, zenuwarts en de arts W. Schaling, van welk rapport de conclusie luidt:

a. dat onderzochte J. A. R. lijdende is en tijdens het bedrijven van het hem ten laste gelegde lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling van zijn geestvermogens in de vorm van ongeremde impulsieve drift- en karakterpsychopathie;

b. dat onderzochte dientengevolge ten aanzien van het hem ten laste gelegde misdrijf beschouwd moet worden als in lichte mate verminderd toerekeningsvatbaar,

welke conclusie de Krijgsraad tot de zijne maakt;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van drie maanden, (met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 1 februari 1957)

waarvan een maand voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 10 april 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel D. Overbeeke en Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes.

Raadsman: Mr A. P. Linthorst.

Als militair opzettelijk een meerdere beschimpen (in dienst gepleegd): als dienstplichtige met groot verlof in de tijd waarin hij voor de werkelijke dienst kan worden opgeroepen, in een (openbare) autobus een luitenant in burger toegevoegd „je bent maar een snotneus, „een doodgewone krantenjongen”. Voorwaardelijke gevangenisstraf; onvoorwaardelijke geldboete.

Advocaat-Fiscaal vraagt bevestiging van het vonnis (behoudens verhoging zowel van de voorwaardelijke gevangenisstraf als van de onvoorwaardelijke geldboete).

Hoog Militair Gerechthof schrapt de strafverzwarende toevoeging „in dienst gepleegd”, overweegt dat het militaire belang zich bepaaldelijk verzet tegen voorwaardelijke veroordeling en legt onvoorwaardelijke gevangenisstraf op, met in arrest stelling en onmiddellijke gevangenneming.

(W.M.Sr. art. 13-15, 76, 108).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. V., geboren 9 september 1927, destijds dpl. soldaat, thans met groot verlof, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 2 december 1956 te Gouda, in ieder geval „in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de lichte „1946, althans 1947, ingedeeld bij het Garde Regiment Grenadiers, in „ieder geval bij de Koninklijke Landmacht met groot verlof was, aldus „in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor werkelijke dienst kon worden opgeroepen opzettelijk beledigend, beschimpend of bespottend „de tweede-luitenant W. de Jong, mondeling in zijn tegenwoordigheid „in een voor ieder toegankelijke autobus op luide toon de woorden: „„Je kan nu wel honderd keer luitenant zijn, je bent nog maar een „„snotneus, een doodgewone krantenjongen”, in ieder geval woorden „van een dergelijke strekking heeft toegevoegd”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkt een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring d.d. 18 januari 1957, opgemaakt door het Hoofd Mob. Bur. Gr. Jagers de Majoor der Jagers O. W. Visser te Vught, bij het Regt. Prinses Irene is ingelijfd als gewoon dienst-

plichtige van de lichting 1947 voor de lichting 1946 op 7 november 1946, dat hij op 29 oktober 1949 met groot verlof is gegaan en op 1 juni 1953 is overgegaan naar het Garde Regiment Jagers;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij omstreeks het eind van 1956 zich in een lijnbus bevond, die van het station te Gouda naar Schoonhoven rijdt; dat in die bus een in burger gekleed persoon tegen een soldaat opmerkingen maakte betreffende diens tenue; dat dit hem ergerde en hij toen tegen deze persoon gezegd heeft: „Je bent nog maar een snotneus, een doodgewone „krantenjongen”; dat dit zich te Gouda afspeelde in de bus die om 22.40 uur vertrokken was in de richting Schoonhoven; dat hij in 1946 onder de wapenen is geweest, en na korte tijd uitstel kreeg en met groot verlof werd gezonden; dat hij in september 1948 weer in dienst kwam als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht en na een jaar weer met groot verlof gezonden werd; dat hij tot op 19 maart 1957 nooit heeft gehoord of gelezen, dat hij uit de militaire dienst ontslagen zou zijn; dat hij dienstplichtig soldaat met groot verlof is;

Overwegende, dat Willem Johannes de Jong, oud 24 jaar, wonende te Schoonhoven, res.-2e-luitenant, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij enkele dagen voor St. Nicolaas 1956 als res.-2e-luitenant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en zich in burgerkleding in een bus bevond van de lijndienst van Gouda naar Schoonhoven n.l. in de bus die om 22.40 uur van het Station Gouda vertrok in de richting Schoonhoven; dat hij daar een soldaat, die hem later bleek Bezemer genaamd te zijn een opdracht gaf betreffende diens tenue; dat een in burger gekleed persoon tussenbeide kwam en tegen hem zeide: „Je kan nu wel honderd keer luitenant zijn; je bent nog „maar een snotneus, een doodgewone krantenjongen”; dat hij kort tevoren, terwijl deze in burger geklede persoon in zijn onmiddellijke nabijheid was, gezegd had dat hij luitenant was;

Overwegende, dat Petrus Fader, oud 33 jaar, wonende te Schoonhoven, korporaal I, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op een zondag begin december 1956 in de bus die om 22.40 uur van het station te Gouda in de richting Gouda vertrokken was de hem bekende 2e-luitenant de Jong heeft horen zeggen, dat hij luitenant was; zulks terwijl een persoon, die naar hem later werd meegedeeld V. heet, zich over een bank hangend vlak bij de luitenant bevond; dat deze persoon plotseling tegen de luitenant zei: „Je kan nu wel honderd „keer luitenant zijn, je bent nog maar een snotneus, een doodgewone „krantenjongen”;

Overwegende, dat uit een voor eensluidend door het Hoofd Mobilisatie Bureau Garde Regiment Jagers onder dagtekening 18 januari 1957 ondertekend afschrift van beklaagdes registratielijst, zoals deze in de te diens name gestelde ten processe overgelegde en aan beklaagde voorgehouden Justitiële verklaring onder punt 58 is overgenomen,

blijkt dat beklaagde behoort tot de lichterding 1946, dat hij na verleend uitstel op 19 november 1946 met groot verlof is gezonden, dat hij op 23 september 1948 wederom in werkelijke dienst is gekomen, op 29 september 1949 met groot verlof is gezonden en laatstelijk op 1 juni 1953 bij reorganisatie is overgegaan naar het Garde Regiment Jagers;

Overwegende: . . . enz. (bewezenverklaring — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Als militair opzettelijk een meerdere beschimpen, in dienst gepleegd*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 14 dagen, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 13 juni 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luit.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers.

(*Zie vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaar en tot een geldboete van honderd gulden, met bepaling, dat die geldboete, bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van een maand;

Overwegende, dat het Hof de aan het bewezene gegeven qualificatie vernietigt omdat de bewezenverklaring geen feiten of omstandigheden inhoudt op grond waarvan het bewezene kan worden gequalificeerd als een feit in dienst gepleegd;

Overwegende, dat, nu de telastelegging evenmin dergelijke feiten of omstandigheden bevat, het Hof de bewijsmiddelen en de bewezenverklaring niet op grond van de ten processe gebleken feiten, die zulks zouden wettigen, kan aanvullen en moet volstaan met wijziging der qualificatie en schrapping van het als toegepast vermelde artikel 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, omdat het Hof van oordeel is dat, gezien de aard van het gepleegde

feit, het militair belang zich bepaaldelijk verzet tegen toepassing van artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat de zaak is van dien aard, dat beklagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van de artikelen 13, 15, 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van artikel 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de qualificatie, de opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Qualificeert het bewezen verklaarde als:

„Als militair opzettelijk een meerdere beschimpen”;

Veroordeelt beklagde tot gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen;

Stelt beklagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming;

Bevestigt het vonnis voor het overige met verbetering der gronden.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 3 juli 1957.

President Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden*: Lt.-Kolonel L. F. C.

Potjes en Lt.-Kolonel Mr L. F. de Groot.

Raadsman: Mr V. H. N. Bonga.

Berijden van een onbewaakte overweg terwijl er een trein nadert, waardoor een botsing ontstaat tussen de door beklagde bestuurde (militaire) auto en een elektrische trein.

(Spoorwegwet art. 64).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K. N., geboren 7 juli 1936, dpl. sergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 10 januari 1957 te Eindhoven, als be-, stuurder met een vierwielig militair motorrijtuig voortrijdende over

„een voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg hoogst
 „roekeloos, onvoorzichtig, onnadenkend en onoplettend de in bedoelde
 „weg gelegen onbewaakte spoorwegovergang over het dubbelspoor
 „van het baanvak der Nederlandse Spoorwegen Utrecht-Eindhoven
 „gelegen tussen de blokposten Acht en Woensel en ter hoogte van de
 „spoorwegwoning nr. 48 is opgereden terwijl uit de richting Utrecht
 „over genoemde spoorweg een uit tien rijtuigen bestaande elektrische
 „door mechanische kracht voortbewogen personentrein met een snel-
 „heid van ongeveer 120 kilometer per uur genoemde spoorwegover-
 „gang op korte afstand was genaderd en met zijn voertuig tegen de
 „kopwagen van genoemde trein is aangereden, tengevolge waarvan
 „bedoelde kopwagen ernstig werd beschadigd en gevaar voor de zich
 „in bedoelde trein bevindende reizigers, in ieder geval voor het ver-
 „keer door mechanische kracht over meergenoemde spoorweg ont-
 „stond”;

„Althans indien uit het vorenstaande geen veroordeling mocht
 „volgen:

„dat hij op of omstreeks 10 januari 1957 te Eindhoven, als bestuur-
 „der met een vierwielig militair motorrijtuig voortrijdende over een voor
 „het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg de in bedoelde weg
 „gelegen niet van beweegbare afsluitingen voorziene openbare onbe-
 „waakte overweg over het dubbelspoor van het baanvak der Neder-
 „landse Spoorwegen Utrecht-Eindhoven gelegen tussen de blokposten
 „Acht en Woensel en ter hoogte van de spoorwegwoning nr. 48 is
 „opgereden, toen een elektrische trein uit de richting Utrecht genoemde
 „overweg op korte afstand en duidelijk waarneembaar naderde, zulks
 „terwijl dit hem uit de aard zijner betrekking niet vrijstond”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de
 overtuiging heeft bekomen dat beklagde het hem primair ten laste
 gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijge-
 sproken;

Overwegende, dat beklagde t.a.v. het hem subsidiair ten laste ge-
 legde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij te omstreeks 18.15 uur op 10 januari 1957 als bestuurder
 van een vierwielig militair motorrijtuig in een file motorvoertuigen
 voortreed over een zandweg, gelegen naast de spoorlijn Den Bosch-
 Eindhoven;

dat hij op een gegeven moment een z.g. Andreaskruis rechts van de
 weg zag staan en daaruit begreep dat hij een onbewaakte spoorweg-
 overgang naderde; dat de weg, waarover hij voortreed even voorbij
 genoemd Andreaskruis een scherpe bocht naar rechts maakte en hij
 toen voormelde onbewaakte spoorwegovergang zag, naar hem later
 bleek te zijn het dubbelspoor van het baanvak der N.S. Utrecht-Eind-
 hoven ter plaatse gelegen tussen de blokposten Acht en Woensel ter
 hoogte van spoorwegwoning no. 48; dat hij deze spoorwegovergang is
 opgereden en enkele meters van het 2e spoor verwijderd zijnde naar
 rechts keek en toen plotseling de lichten van een trein op zich aan zag

flitsen; dat hij toen met zijn wagen tegen de eerste wagen van een uit de richting Utrecht over genoemde spoorweg rijdende elektrische trein is aangereden; dat het uitzicht van de plaats waar hij zich op dat moment bevond in de richting waaruit genoemde trein kwam, uitstekend was en door niets werd belemmerd; dat hij op voormeld tijdstip niet een zodanige betrekking bekleedde, dat hem de toegang tot de baanvakken der N.S. vrijstond;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 32/57 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 4 februari 1957, door Pieter Uiterdijk, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van H. C. van der Togt aan verbalisant:

dat hij zich op 10 januari 1957 te omstreeks 18.15 uur als wagenvoerder bevond in de bestuurderscabine van de kopwagen van een elektrische personentrein, bestaande uit 10 personenrijtuigen, en rijdende over het opgaande spoor in de richting Eindhoven over het baanvak gelegen tussen de blokposten der Nederlandse Spoorwegen „Acht en Woensel”; dat hij gekomen op enkele honderden meters voor de onbewaakte spoorwegovergang nabij de blokpost „Woensel”, zag dat enkele motorvoertuigen deze onbewaakte spoorwegovergang passeerden, waarop hij drie langgerekte duidelijk hoorbare signalen met de claxon gaf; dat hij op enkele tientallen meters voor bedoelde spoorwegovergang gekomen plotseling een auto op de spoorwegovergang zag rijden, en toen onmiddellijk op volle kracht remde, doch op hetzelfde moment enkele harde klappen hoorde; dat de trein nog ongeveer op volle snelheid rijdende tegen een militaire auto was aangereden; dat de trein de voorgeschreven verlichting voerde en dat de kopwagen van bedoelde trein ernstig beschadigd was;

als verklaring van verbalisant:

dat de met name aangeduide weg in de gemeente Eindhoven, gelegen tussen de blokposten van de Nederlandse Spoorwegen „Acht en Woensel” ter hoogte van spoorwegwoning no. 48, die de verbinding vormt tussen de wegen „Bosdijk” en „Oirschotsedijk” een voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 11 aanhef en sub e. Algemeen Reglement „Vervoer door een ander dan de in artikel 53 en 56 Spoorwegwet genoemd”,

strafbaar gesteld bij artikel 64 Spoorwegwet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — Red.]

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 14 augustus 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kol. D. Overbeeke en Majoor J. C. Engelman.

Raadsman:: Kapitein A. A. van Vugt.

Opzettelijk ongehoorzaam geweest aan een bevel van een meerdere om tijdens een velddienstoefening in de looppas te gaan en vervolgens die meerdere:

(1) *in zijn tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigd (zeggende: „Ik kom U nog wel eens tegen op straat en dan zullen wij „wel eens even afrekenen”);*

(2) *in zijn tegenwoordigheid door een daad met enig kwaad bedreigen en hem feitelijk bedreigen met geweld, in ééndaadse samenloop, zodat slechts laatstgenoemd feit toegepast wordt (door dreigend zijn geweer op te heffen).*

Uitvoerige strafmotivering.

(W.M.Sr. art. 108, 114, 116; W.Sr. art. 55(1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. L., geboren 30 januari 1938, destijds dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 mei 1957 te Vught, terwijl hij als dienst-„plichtig soldaat in werkelijke dienst was bij 1-1 Regiment Genie-„troepen,

„a) nadat de sergeant-majoor W. H. Delahaye hem tijdens een veld-„dienstoefening gelast had in de looppas te gaan, heeft geweigerd, „althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen, „opzettelijk niet in de looppas is gegaan, daarbij zeggende, dat hij het „niet deed;

„b) opzettelijk de sergeant-majoor W. H. Delahaye in zijn tegen-„woordigheid mondeling en door gebaar en daad met enig kwaad heeft „bedreigd, uitgescholden, beschimpt of bespot door alstoen aldaar „daartoe opzettelijk genoemde sergeant-majoor in zijn tegenwoordig-„heid op dreigende toon de woorden: „ik kom je nog wel eens tegen „„op straat en dan zullen wij wel eens verder afrekenen” in ieder geval „woorden van een dergelijke strekking toe te voegen en opzettelijk „dreigend zijn geweer op te heffen en daarbij opzettelijk de sergeant-„majoor W. H. Delahaye in zijn tegenwoordigheid mondeling op „dreigende toon de woorden: „de kolf is erg hard” en „als U niet „„oppast deel ik er nog een paar klappen mee uit”, in ieder geval „woorden van een dergelijke strekking toe te voegen”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- „a) opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”;
 „b) als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid
 „mondeling met enig kwaad bedreigen”;
 „als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid door
 „een daad met enig kwaad bedreigen”;
 „als militair opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld”,
 voorzien en strafbaar gesteld bij:
 a) artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
 b) artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
 artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
 artikel 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de beide laatste qualificaties slechts één feit betreffen zodat ingevolge het 1e lid van artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht ten deze slechts artikel 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht behoort te worden toegepast;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf, dat, naar bij het onderzoek is gebleken, beklaagdes jeugdervaringen in weeshuizen, opvoedingsgestichten en een pleeggezin van dien aard zijn geweest, dat het begrijpelijk is dat bij beklaagde een sterke achterdocht is ontstaan tegen een ieder die gezag over hem uitoefent;

dat beklaagde met die mentaliteit behept zijn intrede deed bij de strijdkrachten en daar al spoedig conflicten met zijn chefs ontstonden;

dat beklaagde echter naar het oordeel van zijn huidige compagniescommandant sedert de onderhavige strafbare feiten en het daarop gevolgde arrest tot het inzicht schijnt gekomen te zijn dat er geen redenen zijn in de militaire dienst agressief tegenover zijn meerderen te staan en sedertdien zijn dienst naar behoren verricht; dat naar het oordeel van de Krijgsraad het ingetreden verbeteringsproces door oplegging van een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf ernstig zou worden geschaad, reden waarom volstaan zal worden met de voorwaardelijke oplegging van na te noemen straf, waartegen het militair belang zich niet verzet;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee maanden — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.**Hoog Militair Gerechtshof.**

Beschikking van 3 september 1957.

(Zie ook de beschikking hierna).

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarn. Zegers, Commandeur Bakker (plv.).

Een dpl. wachtmeester, optredende als wagencommandant van en gezeten naast de chauffeur van een DAF auto, was gestraft wegens het niet voorkomen, als gevolg van onvoldoende oplettendheid ten aanzien van het geluid van de motor, dat deze auto \pm 90 km per uur reed, niettegenstaande de snelheidsmeter een (de toegestane) snelheid van 70 km per uur aangaf.

De in art. 61 W.K. bedoelde meerdere verklaarde het beklag gedeeltelijk gegrond onder wijziging van straf en strafreden.

Het H.M.G. verklaarde het beklag gegrond en deed de strafoplegging teniet. De wagencommandant mocht verwachten, dat hij op de snelheidsmeter, die volgens zijn geloofwaardige mededeling gedurende de rit geen hogere snelheid dan 70 km aanwees, kon vertrouwen. Nu zulks achteraf niet het geval bleek te zijn, kan, gezien zijn geringe ervaring, hem niet worden verweten, dat hij de voorgeschreven snelheid niet heeft doen aanhouden door de chauffeur op te dragen de snelheid te regelen naar het geluid van de motor.

(W.K. art. 66, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 10 augustus 1957 van E. v. A., dienstplichtig wachtmeester, registratienummer 36.07.08.000, dieneinde bij de stafbatterij commando luchtdoelartillerie, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant staf en stafbatterij commando luchtdoelartillerie over de straf van zeven dagen verzuwaard arrest hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Wagencommandant zijnde en gezeten naast de chauffeur geen maatregelen getroffen toen de chauffeur de voor hem vastgestelde maximum snelheid overschreed en met een snelheid van \pm 100 km op de „openbare weg reed”.

bij welke beschikking — op 6 augustus 1957 genomen en op 8 augustus 1957 ter kennis van klager gebracht — het beklag gedeeltelijk gegrond werd bevonden, met wijziging van de opgelegde straf in zes dagen licht arrest en van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Wagencommandant zijnde en gezeten naast de chauffeur onvoldoende oplettend geweest ten aanzien van het geluid van de motor

„waardoor het kon voorkomen dat de auto, waarover hij het bevel „voerde \pm 90 km/uur reed, ondanks het feit dat de snelheidsmeter „een snelheid van 70 km/uur aangaf”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige onder ede de kolonel W. F. Feitsma;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat blijkens de beschikking, waarvan beklag, aan klager wordt verweten dat hij als wagencommandant en gezeten naast de chauffeur van een DAF, welke met een snelheid van ongeveer 90 km per uur reed — hoewel de snelheidsmeter een snelheid van 70 km per uur aangaf — niet op het geluid van de motor heeft gelet, waardoor hij deze afwijking van de toegestane snelheid van 70 km per uur had kunnen voorkomen;

Overwegende, dat klager o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij stoker van beroep is, vóór zijn indiensttreding geen rijbewijs bezat en na zijn indiensttreding weliswaar tot chauffeur is opgeleid en een militair rijbewijs heeft verkregen, doch daarna slechts weinig als chauffeur heeft gereden; dat hij, gedurende de rit, in de omschrijving van de strafreden bedoeld, steeds de snelheidsmeter in het oog heeft gehouden, dat hij er op heeft gelet dat deze geen hogere snelheid dan 70 km per uur aanwees en dat hij aan het geluid van de motor niets bijzonders heeft waargenomen;

Overwegende, dat het Hof klagers verklaring geloofwaardig acht en de getuige heeft verklaard niet aan klagers betrouwbaarheid te twijfelen;

Overwegende, dat klager als wagencommandant mocht verwachten dat hij op de snelheidsmeter kon vertrouwen, en hem, nu zulks achteraf niet het geval bleek te zijn, gezien zijn geringe ervaring, niet kan worden verweten dat hij de voorgeschreven snelheid niet heeft doen aanhouden door de chauffeur op te dragen de snelheid te regelen naar het geluid van de motor;

Overwegende, dat derhalve het beklag gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Beveelt, dat de strafoplegging waarvan beklag in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

De dpl. wachtmeester was aanvankelijk gestraft met 7 dagen verzwaaard arrest. Op het beklag in eerste instantie is deze straf gewijzigd in 6 dagen licht arrest. Aangenomen mag worden o.i., dat de wacht-

meester de straf van 7 dagen verzwaaard arrest volledig heeft ondergaan. De beschikking van het H.M.G. houdt daarover geen overweging in, noch over de wijze waarop de in art. 61 W.K. bedoelde meerdere de tenuitvoerlegging van 6 dagen licht arrest heeft opgelost in verband met de oorspronkelijk opgelegde en ondergane straf.

Hoewel het H.M.G. het beklag gegrond heeft bevonden en de strafoplegging heeft tenietgedaan, laat het Hof zich niet uit (evenmin als in de hierna volgende beschikking) over herstel van het ten onrechte door klager geleden nadeel.

Uit de beschikking krijgt men de indruk, dat de wachtmeester geen enkel verwijt treft. Is deze zienswijze juist, dan blijft de vraag te beantwoorden, hoe het ten onrechte geleden nadeel moet worden goedgemaakt. De wet zegt: In het eene en in het andere geval wordt het ten onrechte geleden nadeel zoveel mogelijk hersteld (art. 66 l.l. W.K.). De wet schrijft niet voor wie daarmede is belast. O.i. dient de beklaginstantie dit te bepalen, omdat deze de zaak in haar volle omvang heeft onderzocht, klager, getuigen, deskundigen heeft gehoord, enz. Zie echter Besch. H.M.G. van 5 november 1931 met toegevoegde correspondentie in M.R.T. XXVIII blz. 130 e.v.; zie ook Besch. Commandant der Marine te Willemsoord van 30 mei 1938, M.R.T. XXXIV blz. 221.

Ook al is het ten onrechte geleden nadeel in vele gevallen wel te overkomen, zo brengt de billijkheid o.i. mede, dat het ten onrechte geleden nadeel zoveel mogelijk wordt hersteld. Dit klemt te meer, omdat omgekerd de Administratie aan een gedraging waarvan een strafoplegging het gevolg was, voor de betrokkene soms diep ingrijpende maatregelen verbindt, overplaatsing, voorbijgaan voor bevordering e.a.

Waar de Wet op de Krijgstucht in deze zeer vaag is, ware bij de a.s. herziening daarvan ook aan dit deel van het tuchtrecht bijzondere aandacht te besteden. Wij wijzen daartoe nog op een recente beschikking van het H.M.G. van 17 mei 1955, M.R.T. 1955 blz. 571.

Hoewel het H.M.G. het vraagpunt van het ten onrechte geleden nadeel niet in zijn overwegingen en beslissingen betreft — een dergelijke beslissing is ons niet bekend — belet een klager niets in geval hij meent werkelijk ernstig nadeel te hebben geleden als gevolg van een ongegronde strafoplegging, om bij het beklag over de strafoplegging in voorkomend geval ook *expressis verbis* herstel van het ten onrechte geleden nadeel te verzoeken (art. 8 Grondwet, art. 66 W.K.).

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 3 september 1957.

(Zie ook beschikking hiervóór).

President: Mr Doornbos; Leden: Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers, Commandeur Bakker (plv.).

Een dpl. soldaat, optredende als bestuurder van een DAF auto, was gestraft wegens onvoldoende oplettendheid ten aanzien van het geluid van de motor, waardoor deze auto ± 90 km per uur reed, niettegenstaande de snelheidsmeter een (de toegestane) snelheid van 70 km per uur aangaf.

De in art. 61 W.K. bedoelde meerdere verklaarde het beklag gedeeltelijk gegrond onder wijziging van straf en strafreden.

Het H.M.G. verklaarde het beklag gegrond en deed de strafoplegging teniet.

Volgens verklaring van de bestuurder was hij met het defect van de snelheidsmeter niet bekend en kon hij aan het geluid van de motor het verschil in snelheid als in het onderhavige geval niet beoordelen.

De chauffeur moet kunnen vertrouwen op de snelheidsmeter; hij mag zonder dat hij daarvan kennis draagt, niet worden uitgezonden met een snelheidsmeter, welke dermate grote afwijkingen vertoont als in het onderhavige geval. De schuld voor het gebeurde moet dan ook in de eerste plaats worden gezocht bij degeen die verantwoordelijk was voor de DAF auto of, de fout kennende, deze voor de bestuurder verzweg.

(W.K. art. 66, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 10 augustus 1957, waarbij de dienstplichtig soldaat A. B., registratienummer 36.07.18.025, dienende bij de stafbatterij commando luchtdoelartillerie, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de commandant staf en stafbatterij commando luchtdoelartillerie over de straf van veertien dagen verzwaaard arrest hem opgelegd door zijn commandant wegens:

„Bestuurder van een militair motorvoertuig zijnde, de maximumsnelheid overschreden en met een snelheid van ± 100 km over de „openbare weg gereden”.

bij welke beschikking — op 6 augustus 1957 en op 8 augustus 1957 ter kennis van klager gebracht — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard met wijziging van de opgelegde straf in acht dagen licht arrest en van de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden:

„Bestuurder van een militair motorvoertuig zijnde onvoldoende oplettend geweest ten aanzien van het geluid van de motor waardoor „het kon voorkomen dat de door hem bestuurde auto ± 90 km per „uur reed, ondanks het feit dat de snelheidsmeter een snelheid van „70 km/uur aangaf”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat blijkens de beschikking, waarvan beklag aan klager wordt verweten, dat hij als chauffeur van een DAF, waarvan de

snelheidsmeter een snelheid van 70 km per uur aangaf, met een snelheid van ongeveer 90 km per uur heeft gereden in plaats van, afgaande op het geluid van de motor, op de voorgeschreven snelheid van 70 km per uur aan te houden;

Overwegende, dat klager o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij met de DAF, waarmede op 30 juli 1957 het hem verweten feit werd begaan, voor het eerst reed; dat hij gedurende zeven maanden een andere DAF gereden had, waarvan de snelheidsmeter in orde was; dat hij toen steeds de voorgeschreven snelheid aanhield door op de snelheidsmeter te letten; dat hij niet kon weten, dat de snelheidsmeter van de hem op 30 juli 1957 toegewezen DAF niet goed functioneerde; dat hij een verschil als geconstateerd tussen de voorgeschreven snelheid en de werkelijk gereden snelheid aan het toerental van de motor niet kan horen omdat daarvoor een DAF te veel lawaai maakt; dat hij als geroutineerd chauffeur wel hoort of een motor gaat gieren doordat het toerental te hoog wordt, maar dat dit in het onderhavige geval niet is geschied; dat hij niet vol gas heeft gegeven;

Overwegende, dat een chauffeur moet kunnen vertrouwen op de snelheidsmeter en, zonder dat hij daarvan kennis draagt, niet mag worden uitgezonden met een snelheidsmeter welke dermate grote afwijkingen vertoont als die van de DAF waarmede klager op 30 juli 1957 moest rijden;

Overwegende, dat dan ook de schuld voor het gebeurde in de eerste plaats is te zoeken bij degenen die toen voor het behoorlijk functioneren van dit instrument verantwoordelijk was, of, de fout kennende, deze voor klager verzweeg;

Overwegende voorts, dat de overschrijding van de voorgeschreven snelheid werd geconstateerd nadat klager reeds geruime tijd op de auto-weg had gereden en het Hof uit eigen ervaring weet dat het dan moeilijk is om het toenemen van de snelheid te constateren en te voorkomen zonder behulp van de snelheidsmeter;

Overwegende, dat klager — indien hij op een afwijking van de snelheidsmeter verdacht zou zijn geweest — wellicht over voldoende ervaring zou hebben beschikt om ongeveer de voorgeschreven snelheid aan te houden, maar dat niet mag worden aangenomen dat hij de aanwezigheid van een zo ondeugdelijke snelheidsmeter kon vermoeden;

Overwegende, dat het Hof derhalve van oordeel is, dat de overschrijding van de toegestane snelheid niet een gevolg is van opzet of onoplettendheid zijnerzijds, zodat hij hiervoor niet krijgstuuchtelijk behoefde te worden gecorrigeerd;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Beveelt, dat de strafoplegging waarvan beklag in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uit-

gereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Politierechter te Groningen.

Vonnis van 5 februari 1958.

Politierechter: Mr de Jong.

Raadsman: Mr L. C. van der Tas, advocaat te Amsterdam.

Opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping om zijn dienst (op grond van de dienstweigeringswet) bij een tak van staatsdienst te vervullen.

Verdachtens beroep, dat dezelfde gewetensbezwaren die ertoe geleid hebben hem ontslag uit de militaire dienst te verlenen en hem te werk te stellen bij de Postchèque- en Girodienst, voor hem overmacht opleveren om een functie bij die burgerlijke staatsdienst te vervullen, verworpen, aangezien de wetgever, een regeling tot stand brengend betreffende de gewetensbezwaren tegen de militaire dienst, imperatief heeft voorgeschreven dat bij erkenning dier bezwaren de betrokkene te werk wordt gesteld bij een andere tak van staatsdienst, aan welk voorschrift de rechter is gebonden.

Vier maanden gevangenisstraf en één jaar plaatsing in een rijks-werkinrichting.

(Dienstw.w. art. 2).

Mondeling vonnis inzake H. J. J., geboren 27 april 1937, banketbakker en evangelist, verdachte,

Tenlastelegging:

„dat hij te 's-Gravenhage, althans in Nederland, als erkend gewetens-„bezwaarde ingevolge de bepalingen van de Wet van 13 juli 1923 „Staatsblad no. 357 betreffende dienstweigering door of namens de „Minister van Oorlog tewerk gesteld bij de burgerlijke tak van Staats-„dienst namelijk de Postcheque- en Girodienst te 's-Gravenhage en bij „schrijven dd. 25 juli 1957 van of namens genoemde Minister opge-„roepen om zich op Donderdag 8 augustus 1957 per eerste reisge-„legenheid na 6 uur 59 te begeven naar 's-Gravenhage en zich na aan-„komst aldaar te melden bij de personeelschef van die Postcheque- en „Girodienst, Spaarneplein 2 aldaar op datum voormeld (8 augustus „1957) opzettelijk niet heeft voldaan aan de wettige oproeping om bij „voormelde dienst zijn tewerkstelling te vervullen en zich op gemelde „datum niet naar 's-Gravenhage heeft begeven, terwijl hij alstoen niet „door ziekte, verblijf op zee, of door andere oorzaak in de volstreckte „onmogelijkheid verkeerde om op tijd te verschijnen”;

De politierechter . . . enz.;

Verdachte, door de Politierechter ondervraagd, geeft op:

A. „Nadat ik voor de militaire dienstplicht was ingeschreven, ontving ik einde juli 1956 een oproep van het Ministerie van Oorlog om mij op 7 augustus 1956 ter vervulling van mijn dienstplicht te melden in de Julianakazerne te Amersfoort.

„Ik was reeds geruime tijd de religie van het Genootschap van Jehova's Getuigen toegedaan, waardoor mijn op die religie gegronde gewetensbezwaren het voor mij onmogelijk maakten om militaire dienst te vervullen, en ik heb dan ook aan voormelde oproep geen gevolg gegeven.

„Daarentegen heb ik, ter verkrijging van erkenning van voormelde gewetensbezwaren en vrijstelling van militaire dienst, een met redenen omkleed verzoekschrift bij de Minister van Oorlog ingediend. Hierna ben ik door de commissie, die de Minister omtrent verzoeken, als vorenbedoeld, van advies moet dienen — naar ik verneem de dusgenaamde commissie Jitta — gehoord.

„Naar mij bekend is, zijn mijn gewetensbezwaren door de Minister van Oorlog erkend.

„Op 2 augustus 1957 ontving ik een schrijven van genoemde Minister, gedateerd 25 juli 1957, waarin mij werd bericht, dat de Minister mij ingevolge de Wet van 23 juli 1923, Stbl. 357, betreffende dienstweigering, tewerkstelde bij een burgerlijke tak van Staatsdienst, en waarin ik werd opgeroepen om mij op donderdag 8 augustus 1957 per eerste reisgelegenheid na 6,59 uur naar 's-Gravenhage te begeven, en mij na aankomst aldaar te melden bij de Personeelschef van de Postcheque- en Girodienst, Spaarneplein 2.

„Ik heb mij op genoemde 8e augustus, terwijl ik toen niet door ziekte, verblijf op zee of enige andere oorzaak in de volstreckte onmogelijkheid verkeerde om op tijd bij genoemde personeelschef te verschijnen, willens en wetens niet naar 's-Gravenhage begeven en derhalve niet voldaan aan de oproep om mijn tewerkstelling bij de Postcheque- en Girodienst te vervullen.

„Voormeld schrijven van 25 juli 1957 wordt mij thans — in copy — voorgehouden;”

De Politierechter toont verdachte het hierboven sub 3 genoemde bescheid. Verdachte vervolgt zijn opgave:

B. „Meergenoemd schrijven hield tevens in, dat ik mij, alvorens mij te melden bij vorenbedoelde personeelschef, voor een persoonlijk onderhoud diende te vervoegen bij het Hoofd van de Sectie Algemene Zaken van de Hoofdafdeling Dienstplichtzaken van bovenvermeld Ministerie, Bleijenburg 38 te 's-Gravenhage. Het doel van gemeld onderhoud was mij niet bekend.

„Toen ik bij gelegenheid van het onderzoek ter beoordeling van mijn gewetensbezwaren, een gesprek had met de psychiater Dr. Hanrath — welk gesprek in een rustige sfeer plaatsvond en waarbij ik de gelegenheid had mijn bezwaren naar voren te brengen — heb ik Dr. Hanrath medegedeeld, dat ik bereid was een functie bij een burgerlijke tak van Staatsdienst te vervullen. Ik onderkende toen echter niet de volle betekenis van de mij gestelde vragen; ik was nog niet tot het

„rijpe inzicht gekomen, dat het krachtens mijn religieuze overtuiging „óók „fout” was om bij een burgerlijke tak van Staatsdienst, ter vervanging van de militaire dienst, werkzaam te zijn, waardoor mijn werk als evangelist bij bovengenoemd genootschap, als hoedanig ik „verwachtte te worden aangesteld, zou worden beknót.

„Ik heb mijn bedoeld gerijpt inzicht aan voormelde commissie medegedeeld. Ik merk hierbij op, dat een gedachtenwisseling tussen die „commissie en mij omtrent mijn gewetensbezwaren niet heeft plaatsgehad. Hiervan was slechts sprake bij eerdergenoemd gesprek met „Dr. Hanrath, en bij een gesprek, hetwelk ik te mijnen huize had met „een militair, die mij enige tijd, nadat ik voormelde oproep om mij te „Amersfoort te melden, bezocht.

„In verband met het vorenstaande verklaar ik, dat ik aan de oproep „om bij de Postcheque- en Girodienst een functie te vervullen, niet heb „voldaan, mede wegens de onopzegbaarheid van die functie, waarbij „ik opmerk, dat ik mijn werkzaamheden als banketbakker te allen tijde „kan beëindigen.”

De Politierichter houdt verdachte in dit verband voor het bepaalde, in art. 4, 1e lid, tweede volzin, van eerdergenoemde wet. Verdachte zegt vervolgens:

B. „De Nederlandse Grondwet is gebaseerd op de Bijbel. Hetgeen ik „doe is bijbels. Men dient Gode meer te gehoorzamen dan de mens. „Naar mijn mening kan ik als evangelist, ook voor de toekomst, aanspraak maken op vrijstelling van militaire, en van deze vervangende, „burgerlijke dienst.

„Ik beroep mij in verband met een en ander op de door mij aan de „politie-ambtenaar, die mij terzake van het mij telastegelegde heeft „gehoord, genoemde bijbelteksten.

„Ik ben bereid 's Lands wetten, voorzover zulks niet in strijd is met „de Godsdienst, na te leven, waarbij ik wil erkennen, dat ik profijt trek „van mijn Nederlandschap.

„Mocht ik ooit weer worden opgeroepen, om, ter vervanging van de „militaire dienst, in een burgerlijke tak van Staatsdienst werkzaam te „zijn, dan blijf ik weigeren aan zodanige oproep te voldoen, zelfs indien ik dientengevolge een gevangenisstraf van tien jaren zou moeten „ondergaan.

„Ik verricht goed werk door anderen de zegeningen van de Bijbel „aan te doen. Het evangelisatiewerk is veel belangrijker dan het, al „dan niet rechtstreeks, vervullen van militaire dienst. Dat dit mijn „vaste overtuiging is, blijkt wel hieruit, dat ik mij, door bij de Postcheque- en Girodienst te gaan werken, had kunnen bekwamen in een „beroep, dat op een hoger peil staat dan dat van banketbakker, en „aldus een betere maatschappelijke positie dan mijn tegenwoordige, „deelachtig had kunnen worden”;

De Officier van Justitie voert het woord, leest zijn vordering voor, en legt die aan de Politierichter over.

Verdachte en de raadsman voeren het woord tot verdediging.

Aan verdachte en de raadsman wordt het recht gelaten om het laatst te spreken.

De Politierechter verklaart het onderzoek gesloten en zegt terstond mondeling vonnis te zullen geven.

De Politierechter spreekt het vonnis uit ter openbare terechtzitting.

[Volgt: bewezenverklaring van het ten laste gelegde feit, zoals dat telkens in de eerste plaats is ten laste gelegd en qualificatie daarvan als:

„Ingevolge de wet van 13 juli 1923, Stbl. 357, betreffende dienst-, weigering, bij een tak van Staatsdienst te werk gesteld, opzettelijk niet „voldoen aan een wettige oproeping om bij die dienst zijn tewerkstelling „te vervullen”, met toepassing van de artikelen 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van genoemde wet, artikel 2 Kon. Besluit van 3 mei 1924, houdende maatregelen ter uitvoering van de wet van 13 juli 1923 (Stbl. no. 357), (K.B.: Stbl. no. 230), art. 196 Grondwet, artt. 10, 32 en 91 Wetboek van Strafrecht — *Red.*];

Beslissing omtrent de strafbaarheid van verdachte, met de gronden daarvoor:

Het bewezene is strafbaar.

Verdachte en diens raadsman hebben aangevoerd, dat dezelfde, op verdachtes godsdienstige opvatting gegronde, gewetensbezwaren, die ertoe hebben geleid hem ontslag uit de militaire dienst te verlenen en hem te werk stellen bij de burgerlijke tak van Staatsdienst, de Postcheque- en Girodienst, overmacht voor hem opleveren om een functie bij genoemde diensttak te vervullen, zulks wegens de nauwe relatie, welke tussen die diensttak en het Ministerie van Oorlog — onder meer tot uiting komend in overleg omtrent de tewerkstelling van hen, wier gewetensbezwaren zijn erkend — zou bestaan, en, mede naar aanleiding hiervan, de onopzegbaarheid van genoemde tewerkstelling, terwijl verdachte voorts, als aanhanger van het geloof van het genootschap van Jehova's Getuigen, krachtens het in de artikelen 181 en 182 der Grondwet bepaalde, niet strafbaar zou zijn;

De Rechter overweegt omtrent het eerste verweer, dat, nu de Wetgever, in voormelde wet van 13 juli 1923 een regeling tot stand brengend betreffende gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst, imperatief heeft voorgeschreven, dat, bij erkenning dier bezwaren, de betrokkene — voorzover hier van belang — te werk wordt gesteld bij een andere tak van Staatsdienst, daarmede heeft bepaald, dat een beroep op gewetensbezwaren tegen bedoelde tewerkstelling niet kan worden aanvaard, aan welke bepaling de Rechter is gebonden, zodat het eerste verweer moet worden verworpen.

Ten aanzien van het tweede verweer overweegt de Rechter, dat, nog daargelaten het in art. 131, 2e lid, van de Grondwet bepaalde, reeds uit de art. 181 en 186 dier Wet, in verband met hetgeen daarin omtrent handhaving van de strafwet en in het algemeen 's Lands wetten is bepaald, volgt, dat dit verweer niet opgaat.

Mitsdien is verdachte terzake van het bewezene strafbaar.

Opgelegde straffen. Opgave van de bijzondere redenen, die de straffen hebben bepaald:

- I. Gevangenisstraf voor de tijd van *vier maanden*;
 II. Plaatsing in een rijkswerkinrichting voor de tijd van *één jaar*, welke strafoplegging in overeenstemming is met de ernst van het misdrijf, waarbij de Rechter, eerbied hebbend voor de gewetensbezwaren van verdachte — hoezeer hij strafbaar is — anderzijds in aanmerking neemt, dat gelijkheid voor de wet een eerste beginsel is van de ook hier te lande bestaande democratische staatsvorm, en dat — voor wat betreft de bijkomende straf — ook hij, die wel zijn militaire dienst, of deze vervangende dienst, vervult, eveneens gedurende geruime tijd en in sterke mate in zijn vrijheid is beperkt.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 24 januari 1958.

Voorzitter (plv.): Mr E. Mulder; *Leden*: Mr A. C. W. J. Gispen en Prof. Mr B. H. Kazemier; *Militaire Leden*: Schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga en Schout-bij-nacht G. B. M. van Erkel.

Een officier-arts der K.M. dienende in Nederlands Nieuw-Guinea is als bestuurder van een dienstauto door slaap overmand met die auto van de weg geraakt en is ten gevolge daarvan aan de auto schade ontstaan, terwijl betrokkene zelf een gebroken knieschijf heeft gekregen.

De minister van marine heeft beslist, dat de schade gedeeltelijk op de bestuurder dient te worden verhaald en zulks tot een bedrag van f 400, aangezien de bestuurder grove schuld zou hebben aan het ongeval.

Het gerecht is van oordeel, dat de schade niet is veroorzaakt door grove schuld van bestuurder, terwijl het gerecht evenmin is gebleken van het bestaan van andere omstandigheden, op grond waarvan tot verhaal van schade zou mogen worden overgegaan.

Beroep gegrond verklaard en het besluit van de minister van marine nietig verklaard.

(Order van blijvende aard Nieuw-Guinea no. C 5 A, hoofdstuk 12, punt 1202).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE, RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van A. J. E., wonende te Biak (Nederlands Nieuw-Guinea), klager, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen A. J. Vriens, kapitein-luitenant ter zee van administratie, wonende te Soest, tegen de Minister van Marine, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen, Mej. Mr A. M. Holtrop, referendaris bij de afdeling juridische zaken bij het Ministerie van Marine, wonende te 's-Gravenhage.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat verweerder op 11 september 1956 aan de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea de navolgende brief heeft gezonden:

„Onder verwijzing naar Uw zendbrief dd. 27 juli 1956, no. 13.253-50/CZMNG betreffende een ongeval op 30 april 1956 met de K.M. 22-18, deel ik U mede, dat de schade opgelopen door de K.M. 22-18 op de luitenant ter zee arts der 2e klasse o.c. A. J. E. behoort te worden verhaald tot een bedrag van f 400 (vierhonderd gulden).

„Ik verzoek U betrokkene, door tussenkomst van de commandant „maritieme middelen te Biak met het bovenstaande in kennis te „stellen.”;

Overwegende dat klager tempore utili tegen het, in deze brief, te zijnen aanzien vervatte besluit bij dit Gerecht beroep heeft ingesteld en onder aanvoering van de daartoe strekkende gronden, nog aangevuld bij zijn aanvullend klaagschrift van 2 mei 1957 en bij het pleidooi van zijn gemachtigde ter openbare terechtzitting, kennelijk heeft bedoeld te vorderen nietig verklaring van dit besluit en restitutie van het door klager betaalde bedrag groot f 400;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en op de daarin naar voren gebrachte gronden heeft gconcludeerd tot ongegrondverklaring van het beroep;

IN RECHTE:

Overwegende dat voor het Gerecht, op grond van het vermelde in de gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting is komen vast te staan:

dat voor de medische dienst van de Koninklijke Marine te Biak twee artsen beschikbaar waren, van welke twee klager er een was, welke artsen om beurten avond- en zondagdienst verrichtten;

dat aan deze artsen voor persoonlijk dienstgebruik was toegewezen de auto dragende het marinenummer KM 22-18;

dat klager op zondag 29 april 1956 was belast met de zondagdienst en in de loop van de ochtend uit de kaserne werd opgebeld, met het verzoek te willen komen bij een ziek geworden luitenant der mariniers, aan welk verzoek klager heeft voldaan, terwijl klager zijn bezoek nog enige malen die dag heeft herhaald, daarna nog een collega arts in consult heeft geroepen, vervolgens heeft besloten de luitenant, die lijdende was aan appendicitis te doen opereren en daartoe een telegram heeft gezonden naar Hollandia, waarin hij heeft medegedeeld, dat de luitenant moest worden geopereerd en waarin hij verzocht te willen mededelen of de operatie in Hollandia moest geschieden, waartoe de patiënt daarheen zou moeten worden overgebracht, dan wel of de operatie moest plaats vinden in Biak, in welk geval de chirurg naar Biak, zijnde een afstand van 1200 km. zou moeten komen;

dat klager een telegram heeft ontvangen, houdende de mededeling, dat een chirurg per Catalina uit Hollandia zou komen om de luitenant ter plaatse te opereren;

dat klager daartoe een lokaal in gereedheid heeft doen brengen,

doktoren en verplegend personeel heeft opgeroepen en alle andere noodzakelijke voorbereidingen heeft verricht;

dat klager daarna de chirurg Dr. Schorel, zijnde een militaire chirurg, met zijn dienstauto van het vliegveld heeft opgehaald, vervolgens de operatie heeft plaats gevonden, waarbij klager als narcotiseur is opgetreden, welke operatie des maandagsmorgens te circa 3 uur was beëindigd;

dat klager daarna met zijn dienstauto de doktoren heeft weggebracht en zich vervolgens zelf op weg heeft begeven naar zijn woning, op welke laatste tocht klager vermoedelijk door slaap overmand is geworden, met zijn auto van de weg is geraakt en ten gevolge daarvan aan de auto schade is ontstaan, terwijl klager zelf een gebroken knieschijf heeft gekregen;

Overwegende dat verweerder bij het beroepen besluit heeft beslist, dat de schade gedeeltelijk op klager dient te worden verhaald en zulks tot een bedrag van f 400;

Overwegende dat omtrent het verhaal van schade voorschriften zijn gegeven in de Order van blijvende aard Nieuw-Guinea no. C 5 A en wel in de Vijfde Afdeling Hoofdstuk 12 onder punt 1202, luidende:

„1. Schade, geleden door opzet of grove schuld van de bestuurder „van een Marinevoertuig, kan geheel of ten dele op die bestuurder „worden verhaald.

„2. Schade, geleden terwijl de bestuurder niet in het bezit was van „een geldig rijbewijs, kan geheel of ten dele op die bestuurder worden „verhaald;

„3. Schade, geleden tijdens een rit, welke niet werd gemaakt op „grond van enig dienstbelang, kan geheel of ten dele op de bestuurder „c.q. diens opdrachtgever worden verhaald, tenzij de bepalingen om- „trent recreatie c.q. representatie gesteld door de commandant, die „belast is met het motortransport, van toepassing zijn.”;

Overwegende dat verweerder in de contra-memorïe heeft gesteld:

a) dat klager niet gerechtigd was tot het gebruik van de KM 22-18, omdat hij niet in het bezit was van een rij-opdracht en geen aanvraag had ingediend tot beschikbaarstelling van transportmaterieel;

b) dat het klager verboden was met dit voertuig personen te vervoeren, niet voorkomende op de rij-opdracht, welke verbodsbepaling ook van toepassing was op de burger-chirurg;

c) dat klager voorts grove schuld wordt ten laste gelegd op de nader in de contra-memorïe omschreven gronden.

Overwegende dat de sub a) en b) vermelde gronden nimmer zouden kunnen leiden tot verhaal van schade, vermits hieromtrent in voornoemde order van blijvende aard geen bepalingen zijn opgenomen en het Gerecht ook niet is gebleken, dat zulke bepalingen zouden bestaan, doch voorts het Gerecht nog opmerkt, dat de auto aan de beide artsen in persoonlijk dienstgebruik was gegeven, hetgeen ten overvloede nog blijkt uit een ter openbare terechtzitting door de gemachtigde van klager overgelegde verklaring van de Kapitein-luitenant ter Zee arts A. Bakker, zodat klager geen rij-opdracht van node had en evenmin

een aanvraag tot beschikbaarstelling van transportmateriaal behoefde in te dienen;

Overwegende vervolgens, dat de door klager vervoerde chirurg niet was een burger-, doch een militair chirurg, zodat de voor burgers geldende verbodsbepalingen niet toepasselijk waren, waarbij het Gerecht nog buiten beschouwing laat of in het gegeven geval in redelijkheid wel een beroep op de desbetreffende bepaling had kunnen worden gedaan, indien het inderdaad een burger-chirurg had betroffen;

Overwegende dat verweerder echter bevoegd zou zijn schade te verhalen, indien er bij klager grove schuld aanwezig zou zijn geweest, zoals door verweerder hem in de contra-memorie wordt ten laste gelegd;

Overwegende dat het Gerecht deze mening van verweerder, dat klager grove schuld zou hebben aan het ongeval en de daardoor veroorzaakte schade, geenszins kan delen;

Overwegende immers, dat klager die zondag was de dienstdoende arts en, geconfronteerd met het zich toen voordoende ziektegeval, verplicht was al die werkzaamheden te verrichten, die noodzakelijkerwijze verricht moesten worden en het Gerecht het niet meer dan vanzelfsprekend acht, dat klager hierbij gebruik heeft gemaakt van de dienstauto, die hem, juist voor dergelijke situaties, in persoonlijk dienstgebruik was gegeven, waarbij het Gerecht eveneens als vanzelfsprekend aanmerkt, dat klager de artsen na de operatie met de dienstauto heeft weggebracht;

Overwegende dat het Gerecht voorts niet is gebleken, dat klager met een te grote snelheid zou hebben gereden, aangezien, blijkens mededeling van de gemachtigde van klager, zijnde een marine-officier, die zelf ter plaatse heeft dienst gedaan en aan de juistheid van wiens verklaring het Gerecht geen reden heeft te twifelen, het ongeval heeft plaats gevonden op een in zeer goede staat verkerend gedeelte van de weg, terwijl de duisternis geen rol kan hebben gespeeld bij het bepalen van de snelheid, omdat de wegen ter plaatse van nature wit zijn en de zijkanten van de weg in diepe duisternis zijn gehuld, waardoor het wegdek duidelijk is gemarkeerd in het licht van de autolampen;

Overwegende dat klager weliswaar in enige mate alcohol heeft gebruikt, hetgeen zijn oorzaak zou hebben gevonden in het feit, dat klager bestuurslid was van de sociëteit en er die zondagavond feest was in de sociëteit in verband met de verjaardag van Hare Majesteit de Koningin, met welk feest klager als bestuurslid nog enige bemoeienis had, zodat hij die avond tweemaal een kort bezoek aan de sociëteit heeft gebracht, doch het Gerecht niet tot het oordeel is gekomen, dat dit alcoholgebruik nog van invloed kan zijn geweest op het ontstaan van het ongeval, vermits klager immers daarna nog heeft geassisteerd bij de operatie, vervolgens nog enige ritten met de auto heeft gedaan en pas daarna het ongeval heeft gekregen;

Overwegende dat het Gerecht op grond van al het vorenstaande tot het oordeel komt, dat de schade niet is veroorzaakt door grove schuld van klager, terwijl het Gerecht evenmin is gebleken van het bestaan

van andere omstandigheden, op grond waarvan tot verhaal van schade zou mogen worden overgegaan;

Overwegende dat mitsdien het beroepen besluit behoort te worden nietig verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep gegrond;

Verklaart nietig het besluit van verweerder, waarvan beroep.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Arrest van het Zwitserse Hoogerechtshof inzake kolonel R.

Aan een uit het Frans vertaald uittreksel uit het arrest van het Zwitserse Federale Hoogerechtshof inzake Kolonel R. wordt het volgende ontleend.

Feiten.

Kolonel R. was van 15 februari 1947 tot 2 april 1952 als militair en luchtmacht-attaché verbonden aan het gezantschap van Zwitserland te Londen; vervolgens instructeur bij de Zwitserse luchtmacht en hoofd van de afdeling luchtvaart en luchtverdediging van het Departement van Defensie te Bern. In december 1954 werd hij militair- en luchtmacht-attaché bij het gezantschap van Zwitserland te Washington.

Hij nam deel aan de onderhandelingen, welke de technische dienst van het Zwitserse Departement van Defensie sedert 1949 voerde inzake de aankoop van Centurion-tanks, welke in Engeland in licentie voor de Britse regering door Vickers-Armstrongs Ltd worden vervaardigd. In zijn qualiteit van militair attaché had hij ter zake veelvuldig contact met de Britse regering.

Sedert vele jaren had Vickers-Armstrongs een permanente vertegenwoordiger in Zwitserland, die het contact met de cliënten moest onderhouden en zijn maatschappij moest inlichten over al hetgeen haar zou kunnen interesseren. In augustus 1949 — een maand na het bezoek van de Zwitserse militaire studiecommissie aan Engeland — zegde Vickers-Armstrongs het contract met haar vertegenwoordiger in Zwitserland op.

In de herfst van 1949 werd Kolonel R. door een directeur van Vickers-Armstrongs tot een diner uitgenodigd en werd hem gevraagd of hij iemand in Zwitserland kende, die geschikt was op te treden als vertegenwoordiger van Vickers-Armstrongs. Kolonel R. stelde toen zijn broer daartoe voor, die officier bij de Zwitserse tanktroepen was en de directie voerde van een naamloze vennootschap te Bern, welke constructies uitvoerde; Kolonel R. was lid van de Raad van Commissarissen van deze vennootschap.

Korte tijd daarna werd de broer van Kolonel R. benoemd tot vertegenwoordiger van Vickers-Armstrongs in Zwitserland. Er werd overeengekomen, dat een vast bedrag en de helft van de provisie zouden worden betaald aan bovenbedoelde vennootschap te Bern. Kolonel R.

zou daarvan derhalve indirect profijt hebben. Een derde broer scheen deze gang van zaken niet goed te keuren en trad uit de dienst van de vennootschap. De twee eerderbedoelde broers besloten toen de provisiës — welke tot 30 september 1956 reeds Sfrs. 397.500 bedroegen — niet te betalen aan hun vennootschap, maar deze onderling te verdelen in de verhouding van 2/3 voor den vertegenwoordiger van Vickers-Armstrongs en 1/3 voor Kolonel R. Hierover werd Kolonel R. onderhouden door den Zwitsersers gezant te Londen, maar niettemin accepteerde hij Sfrs. 50.000, welke zijn broer aan hem uitkeerde.

Procedure.

Het Zwitserse federale Openbaar Ministerie vond geen aanleiding Kolonel R. te vervolgen op vermoeden van een ambtsdelict (de federale Procureur-Generaal Mr René Dubois, die het onderzoek leidde, overleed plotseling op tragische wijze toen een ambtelijk onderzoek werd ingesteld naar zijn eigen beleid en dat van den Inspecteur van de Federale Politie, Max Ulrich, ten tijde van het zgn. Suez-conflict), maar het Departement van Defensie ontsloeg hem op staanden voet op 8 juni 1957 wegens het in ernstige mate te kort schieten in de vervulling van zijn ambtsplichten, in het bijzonder wegens het aanvaarden van geschenken. De materiële consequentie van deze maatregel was, dat Kolonel R. zijn recht op pensioen verloor en slechts aanspraak zou kunnen maken op de door hem daarvoor betaalde premies, zonder vergoeding van rente.

Men verweet eveneens aan Kolonel R., dat hij geen verlof aan zijn superieuren had gevraagd zitting te nemen in de Raad van Commissarissen van de naamloze vennootschap R.

Men zag er van af andere tenlasteleggingen tegen hem in te brengen wegens feiten, welke overigens verjaard waren, met name zijn rol van tussenpersoon in de benoeming van zijn broer tot vertegenwoordiger van Vickers-Armstrongs Ltd, alsook wegens het feit, dat hij enige jaren tevoren Sfrs. 3000 van zijn broer had aangenomen voor op een militair vliegveld uitgevoerde werken. Deze feiten werden niettemin in aanmerking genomen bij de beoordeling van zijn gedragingen.

In beroep verzocht Kolonel R. de tegen hem genomen disciplinaire maatregel ongedaan te maken, hem een schadeloosstelling toe te kennen of hem eventueel een lichtere disciplinaire maatregel op te leggen. Hij was van mening, dat hij bij het geven van zijn advies aan Vickers-Armstrongs ter zake van de keuze van haar vertegenwoordiger niet in zijn ambtelijke hoedanigheid had gehandeld, maar als privé persoon.

Wat de aanschaffing van de Centurion-tanks betrof, was het niet zijn taak onderhandelingen met Vickers-Armstrongs te voeren, noch invloed uit te oefenen op de beslissingen van de Zwitserse federale autoriteiten.

Al mocht hij dan wèl een geschenk van zijn broer hebben aangenomen wegens het verschaffen van de inlichting aan Vickers-Armstrongs, dan viel dat in geen geval onder de bepaling van art. 26 van de Zwitserse Ambtenarenwet, welke het aannemen van geschenken

verbiedt. Overigens hadden, naar zijn mening, noch hijzelf, noch zijn broer, wiens betrekkingen met Vickers-Armstrongs bekend waren, in enig opzicht schade toegebracht aan de Zwitserse Bondsstaat.

Arrest.

Het Zwitserse Federale Hoogerechtshof erkende, dat Kolonel R. geen handeling had verricht, welke viel onder de bepalingen van het Wetboek van Strafrecht. De geschenken, welke hij had aangenomen, had hij niet ontvangen met het oog op een toekomstige handeling in het kader van zijn ambtelijke functie. Men kan hem mitsdien geen „passieve corruptie” in de zin van art. 315 van het Wetboek van Strafrecht ten laste leggen.

Art. 26 van de Ambtenarenwet verbiedt echter aan de federale ambtenaren geschenken of andere voordelen te aanvaarden in het kader van de uitoefening van hun functies. Men kan zich echter afvragen of Kolonel R. in de uitoefening van zijn functie was toen hij aan Vickers-Armstrongs de inlichting gaf, welke van hem werd gevraagd.

Het Zwitserse Federale Hoogerechtshof was evenwel van oordeel, dat dit een punt van secundaire aard was. Krachtens art. 22 van de Ambtenarenwet is de federale ambtenaar verplicht getrouw en nauwgezet zijn plichten na te komen, alles te doen, wat de belangen van de Bondsstaat kan bevorderen en zich te onthouden van hetgeen schadelijk kan zijn voor die belangen.

Welnu, het is in strijd met de belangen van de Bondsstaat, dat een ambtenaar financieel belang heeft in een onderneming, welke aan de Staat oorlogsmaterieel levert. Sedert het ogenblik, waarop Kolonel R. zijn deel in de provisie of het commissieloon van Vickers-Armstrongs aannam, had hij er een belang bij, dat er zaken tot stand kwamen tussen de Bondsstaat en die maatschappij. Dat was des te minder toelaatbaar gelet op het feit, dat hij werkzaam was in de overheidsdienst, welke belast was met de aanschaffing van militair materieel. Hij stelde zich aldus bloot aan de verleiding de belangen van Vickers-Armstrongs te begunstigen ten koste van de belangen van de Bondsstaat en het is niet zeker, dat de Bondsstaat, welke van zijn deelneming onkundig was, de gelegenheid zou hebben gehad zich bijtijds daartegen te beschermen.

Het feit, dat Kolonel R. blijkbaar geen schade veroorzaakt heeft aan het vermogen van de Bondsstaat, is naar het oordeel van het Hoogerechtshof niet van beslissende aard. De artikelen 22 en 26 van de Ambtenarenwet beogen niet alleen de Bondsstaat te beschermen tegen financiële en materiële schade, maar ook het aanzien en het gezag van de Staat te handhaven. Deze artikelen verbieden aan de ambtenaren een twijfelachtige en tweeslachtige houding, welke schadelijk zou kunnen zijn voor de Staat, door bij den staatsburger het vertrouwen te ondermijnen, dat deze moet kunnen hebben in de onkreukbaarheid van de federale ambtenaren.

De ambtenaar doet ook afbreuk aan de belangen van de Bonds-

staat, wanneer hij zich associeert met de particuliere belangen van een leverancier van militair materieel zonder zijn chefs daarover in te lichten.

Zelfs indien Kolonel R. zijn broer niet bij Vickers-Armstrongs zou hebben aanbevolen en indien zijn broer hem zijn aandeel in de provisie zou hebben uitgekeerd uit een eenvoudige broederlijke genegenheid, dan zou hij eveneens „en défaut” zijn geweest. Mitsdien is het van geen belang te weten of Kolonel R. de hem gevraagde inlichting heeft gegeven in de uitoefening van zijn ambtelijke functie of à titre privé.

Het Federale Hooggerechtshof onderstreept de ernst van het feit. Van 1949 tot 1956 heeft Kolonel R. volhard in zijn gedraging. Het Hooggerechtshof acht dan ook de door het Departement van Defensie genomen maatregel gerechtvaardigd en verwerpt het beroep van Kolonel R., met veroordeling van hem in de kosten.

Naschrift.

Onder vigueur van het oude Zwitserse Wetboek van Strafrecht van 1853 kon worden vervolgd de ambtenaar, „die opzettelijk de plichten „van zijn ambt geschonden had”, terwijl art. 312 van het tegenwoordige Wetboek van Strafrecht slechts straft „het misbruik maken van „ambtsbevoegdheden”. De desbetreffende kolonel had noch de bevoegdheid in Londen zelfstandig besprekingen te beginnen, noch contracten te sluiten, doch had slechts de opdracht ontvangen „het terrein „te verkennen”, zodat het aannemen van geld niet als een misdrijf, maar slechts als een ernstige ambtsfout kan worden beschouwd.

In overeenstemming met de correcte en ter algemene navolging aanbevolen gewoonte van het M.R.T. is de desbetreffende hoofdofficier hier slechts met één zijner initialen aangeduid, wellicht plus royaliste que le roi, zulks gelet op het feit, dat in de Zwitserse publicaties de volledige voor- en achternaam werden vermeld.

Eind januari 1958 werden in het Zwitserse parlement door de afgevaardigde Leuenberger vragen tot den Minister van Defensie gericht over „de commissielonen, welke zouden zijn betaald aan de Zwitser-„sen vertegenwoordiger van de fabrikant van „Hawker-Hunter”-vliegtuigen, die een hoofdofficier bleek te zijn”.

Hierop antwoordde de Minister van Defensie, de Heer Chaudet:

„Inderdaad, iedereen weet het, hebben de ondernemingen, welke „oorlogsmaterieel leveren, haar vertegenwoordiger in Zwitserland; ook „„Hunter”, wier vertegenwoordiger sedert jaren een kolonel is, thans „ter beschikking, die werkt op grond van een civielrechtelijke overeenkomst. In beginsel heeft de regering mitsdien geen recht te inter-„veniëren in de betrekkingen tussen den vertegenwoordiger en zijn „werkgeefster. In dit geval heeft de regering het wel gedaan teneinde „zich de zekerheid te verschaffen, dat de aan de vertegenwoordiger „uitbetaalde provisie binnen redelijke grenzen zouden blijven; deze „verzekering is haar gegeven. Het Departement van Defensie heeft „geen mogelijkheden om ten deze anders te handelen.”

In dezelfde vergadering werd de Zwitserse regering door de afgevaardigde Borel geïnterpelleerd inzake de Zwitserse firma Felix te Zurich, die per Yougoslavisch staatsschip „Slovenija” wapens en ander oorlogstuig naar de omgeving van Algerije zou hebben doen vervoeren, waar genoemd schip door Franse oorlogsbodems werd aangehouden en opgebracht naar een Franse haven.

In antwoord hierop herinnert de Minister van Buitenlandse Zaken, de Heer Petitpierre, aan art. 41 van de Grondwet inzake de contrôle op de uitvoer, de invoer en de doorvoer van wapens. Indien het echter betreft in Zwitserland gesloten transacties zonder dat deze betrekking hebben op in Zwitserland vervaardigde wapens, dan hebben de Zwitserse autoriteiten geen bevoegdheid tussenbeide te komen. In het onderwerpelijke geval, waarin de naam van een Zwitserse onderneming is genoemd, heeft de Zwitserse regering aanleiding gevonden aan het Departement van Justitie en Politie te verzoeken na te gaan of het niet mogelijk zou zijn dergelijke transacties aan een officiële contrôle te onderwerpen.

Zwitserland, aldus vervolgt Minister Petitpierre, maakt geen inbreuk op enige regel van het volkenrecht, indien het de behoorlijk gecontrôleerde uitvoer van wapens toestaat. Is Zwitserland soms ontrouw aan zijn vredes-ideaal? Het statuut van Zwitserland is dat van gewapende neutraliteit. De plicht een leger op de been te houden, dat er op berekend is de nationale onafhankelijkheid te verdedigen, impliceert het bezitten van een wapenindustrie, welke om levensvatbaar te zijn de mogelijkheid moet hebben wapens uit te voeren.

Opmerking.

De bezwaren, welke in verschillende landen gebleken zijn bij leveranties aan de Staat en andere publiekrechtelijke organen en instellingen, zouden wellicht voorkomen, beperkt of onder contrôle gesteld kunnen worden, o.a. zowel door middel van een verbod, zowel aan civiele als aan militaire ambtenaren, middellijk of onmiddellijk, zowel voor zichzelf als voor hun vermoedelijke rechtverkrijgenden en andere „tussenbeide komende” personen, zowel gedurende als na de vervulling van hun ambtelijke betrekking, een werkzaamheid of belangen te onderhouden in ondernemingen, welke in de gelegenheid zijn leveranties te doen aan de Staat enz., alsook door middel van een contractuële bepaling in de geest van art. 1637 x B.W. (concurrentiebeding).

Hier worde herinnerd aan het feit, dat de vorige Amerikaanse Minister voor Defensie, Mr Wilson, voordien president-directeur van de General Motors Company, een potentiële leverancier van de Amerikaanse Staat, zijn effecten in de G.M.C. moest „afstoten” ter beurze, alvorens het ministerschap te mogen aanvaarden.

MR W. H. KEUCHENIUS.

**Rijksbegroting voor het dienstjaar 1958,
Hoofdstuk VIII A, Oorlog.**

(Tweede Kamer der Staten-Generaal).

MEMORIE VAN ANTWOORD. JURIDISCHE AANGELEGENHEDEN.

Voor de verwijzing van militaire strafzaken zijn thans, voor wat de Koninklijke Landmacht betreft, twee officieren van de Militair Juridische Dienst aangewezen. Oorspronkelijk, toen ter Directie van deze dienst ook de strafzaken van de Koninklijke Luchtmacht werden behandeld, waren drie officieren met de verwijzing belast. Inmiddels is de Koninklijke Luchtmacht over een eigen juridische sectie komen te beschikken.

De Militair Juridische Dienst beschikt over een eigen verzameling boekwerken. Een groot deel van deze boekwerken is niet tevens in de bibliotheek van het Departement van Oorlog aanwezig. De verzameling bij de Militair Juridische Dienst is deels gespecialiseerd op het militair straf- en tuchtrecht, doch omvat mede boeken over het volkenrecht, het oorlogsrecht, het internationale militair recht en het militair administratieve recht. Ook de jurisprudentie, voortkomende uit de militaire rechtspraak, wordt aldaar bijgehouden.

Grote onderdelen hebben inderdaad eigen bureaus voor juridische zaken. Dit is noodzakelijk, daar concentratie van juridische adviezen bij de auditeurs, de Militair Juridische Dienst en de juristen ten Departemente van Oorlog in vreedstijd verdragend en ondoelmatig zou werken, en in oorlogstijd de grote onderdelen zonder ingewerkte juridische deskundigen zou laten.

Overigens zijn de bureaus voor juridische zaken bij de grote onderdelen, behalve met het beantwoorden van dagelijks opkomende juridische vragen, onder meer belast met de voorbereiding van door het onderdeel eventueel uit te oefenen militair gezag, de contrôle van straflijsten en onderwijs in militair straf- en tuchtrecht.

Bij de Militair Juridische Dienst zijn werkzaam:

29 beroeps-officieren jurist,

5 reserve-officieren jurist lang verband,

10 reserve-officieren jurist.

Hierbij zijn inbegrepen de officieren werkzaam bij de Krijgsraden te Velde. De presidenten en auditeurs-militair van deze krijgsraden worden door de Kroon benoemd en zijn alleen in werkelijke dienst omdat er nog Krijgsraden te Velde bestaan (enz., *Red.*).

Behandeling van Hoofdstuk VIII A (Oorlog) en Hoofdstuk VIII B (Marine) der Rijksbegroting voor 1958. (Tweede Kamer der Staten-Generaal).

De Heer WIERDA (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter!

Wie een positieve instelling heeft tegenover de algemene zaak, zal zich minder spoedig schuldig maken aan verspilling, vernielzucht en

wanbeheer dan degene, die er alleen maar op uit is zich zelf te dekken en krijgstuuchtelijk vrij te lopen. Gezwegen nog van allerlei mensen, die volkomen te goeder trouw, maar zonder verder nadenken de gebruikelijke gang van zaken volgen, die veel duurder is dan een andere weg, die bij enig nadenken had kunnen worden gevolgd. Een voorbeeld.

Een hoofdofficier beklaagt zich over een gering onderdeel van zijn beoordeling. Hij heeft daartoe het recht en aan dat recht mag nimmer worden getornd. De machine gaat draaien, er wordt gereisd, en met auto's gereden — er kwamen ook nog generaals aan te pas met een eigen auto — door klager en getuigen, kortom, er wordt veel tijd, geld en moeite verspild, terwijl alles met een paar eenvoudige briefjes had kunnen worden geregeld, hetgeen op grond van art. 40 V.B.O. mogelijk is. Naar een globale berekening heeft dit geval tussen de *f* 1200 en *f* 1500 gekost. Overigens heeft niemand enig voorschrift overtreden, administratief is er geen steekje aan los en toch is een fout gemaakt, een beleidsfout. Zijn er geen mogelijkheden te vinden om meer nadruk te leggen op de staatsburgerlijke verantwoordelijkheid van de militair?

De heer KRANENBURG, Staatssecretaris van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter!

Om nog even in het justitiële te blijven, de heer WAGENAAR heeft nog eens zijn twijfel uitgesproken over de effectiviteit van het beklagrecht. Ik moge hem mededelen, dat in 1957 het Hoog Militair Gerechtshof in ongeveer 2/3 van de beklagzaken de klager in het gelijk heeft gesteld ¹⁾.

Personalia.

Bij K.B. van 11 februari 1958, nr 106 (Ned. Staatscrt van 24 februari 1958, nr 38), is benoemd tot substituut-officier van justitie in het arrondissement Dordrecht Mr H. E. VAN RENESSE, auditeur-militair-plaatsvervanger bij de krijgsraad in het derde militaire arrondissement, ter standplaats 's-Hertogenbosch.

Bij K.B. van 11 februari 1958, nr 38 (Ned. Staatscrt van 24 februari 1958 nr 38), is met ingang van 1 maart 1958 op het daartoe door hem gedaan verzoek aan de reserve-kapitein Mr A. D. BELINFANTE, van het dienstvak van de militair-juridische dienst, eervol ontslag uit de militaire dienst verleend.

¹⁾ Art. 66 W.K. (Red.).

INGEKOMEN BIJDLAGEN.

De artikelen 57 en 58 van de Wet op de Krijgstucht
en de scheiding tussen straf- en tuchtrecht

door

Mr H. H. A. DE GRAAFF.

Van Regeringszijde is kenbaar gemaakt dat op korte termijn de indiening van wetsontwerpen kan worden tegemoet gezien door welke aanneming men hoopt, een aantal actuele problemen op het gebied van het militaire strafprocesrecht tot een voorlopige oplossing te brengen. Daarna zal een algehele herziening van het militaire strafprocesrecht worden ondernomen, welke waarschijnlijk zal leiden tot de vervanging van de thans op dat gebied bestaande wetten (R.L., R.Z. en P.I.) door één, geheel nieuw *Wetboek van Militaire Rechtspleging*¹⁾. Bij het tot stand brengen van die vernieuwing zal de wetgever zich stellig o.a. moeten bezighouden met de vraag, of met betrekking tot de scheiding tussen het strafrecht en het militaire tuchtrecht de bestaande toestand kan worden gehandhaafd. Misschien zal men dan de tijd gekomen achten om de in artikel 2, sub 2e-6e van de Wet op de Krijgstucht vervatte limitatieve opsomming van de voor krijgstuchtelijke afdoening vatbare strafbare feiten òf aanzienlijk uit te breiden, òf, nog beter, te vervangen door een algemene bepaling, welke krijgstuchtelijke afdoening in beginsel voor *alle* strafbare feiten mogelijk maakt (uiteraard onder te stellen voorwaarden). Voor het ogenblik wil ik echter op dit punt niet nader ingaan, doch mij bepalen tot een ander gedeelte van het aanrakingsgebied tussen het strafrecht en het militaire tuchtrecht, tot de gevallen, waarbij de artikelen 57 en 58 van genoemde Wet in het geding komen en het dus gaat om de aansluiting tussen het strafrechtelijke en het tuchtrechtelijke *procesrecht*.

Het beginsel, thans neergelegd in het eerste lid van artikel 57 W.K. zal stellig gehandhaafd moeten worden. Aan de tot verwijzing naar de militaire rechter bevoegde autoriteit mag de pas niet afgesneden worden door een (lagere) instantie, die gemeend heeft dat met toepassing van krijgstuchtelijke straf kon worden volstaan. Dit is dermate evident dat men zich terwille daarvan de afwijking van de *ne bis in idem* regel, de omstandigheid dat een schuldige tweemaal voor hetzelfde feit kan worden gestraft, zal moeten getroosten. Tenminste... als er geen

¹⁾ Natuurlijk zullen daarin ook de thans in diverse wetten verspreid voorkomende bepalingen (zoals die in de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht) kunnen worden verwerkt. Ik geef aan de in de tekst genoemde benaming voor het toekomstige wetboek de voorkeur boven de doorgaans (ook door Van den Bosch in zijn proefschrift) gebruikte term „Wetboek van Militaire Strafvordering”. Het nieuwe wetboek zal immers ook de rechtsmacht en de militair-rechterlijke organisatie moeten regelen, en dus méér moeten bevatten dan de materie, vergelijkbaar met de inhoud van het (commune) Wetboek van Strafvordering.

andere oplossing kan worden gevonden. Want een dubbele bestraffing voor hetzelfde feit blijft iets, waartegen óók, of misschien *juist* het primitieve rechtsgevoel zich verzet. Dat de rechter, gelijk het tweede lid voorschrijft, in geval van schuldigverklaring bij de bepaling van de straf met de toepassing van krijgstuchtelijke straf rekening moet houden, is een eis van billijkheid, waaraan men niet ontkomen kan. De regeling leidt echter tot het resultaat dat men, om zich een juist beeld te kunnen vormen van de ernst van het gepleegde feit (voor zover in de toegepaste straffen tot uitdrukking komende) steeds náást het strafblad óók de disciplinaire straflijst van de betrokkene moet raadplegen, hetgeen minder doelmatig is. Bovendien geeft de wet in het tweede lid wel zeer weinig houvast aan de rechter, hetgeen o.m. geleid heeft tot een discussie over de vraag, of het „rekening houden” kan geschieden in de vorm van aftrek, zoals die m.b.t. voorlopig arrest kan worden toegepast, terwijl de moeilijkheid voor de rechter nog groter wordt wanneer sprake is van strafsoorten, waarbij „aftrek” in de gewone zin niet uitvoerbaar is ²⁾). Aan de toegepaste krijgstuchtelijke straf kan de rechter niets veranderen, zodat deze op de straflijst van de betrokkene blijft prijken, óók in die gevallen, waarin het feit waarvoor gestraft werd rechtens niet krijgstuchtelijk had mógen zijn afgedaan.

Behalve de hiergenoemde, kleven er echter aan de regeling van art. 57 W.K. nog méér bezwaren, welke vooral in de practijk worden gevoeld en welke voortvloeien uit de omstandigheid dat de wetgever, toen hij het tweede lid van art. 57 neerschreef, kennelijk slechts gedacht heeft aan gevallen, waarin de krijgstuchtelijke straf naar des rechters oordeel *te licht* is geweest, gevallen waarin de rechter niet slechts tot de conclusie komt, dat een strafrechtelijke afdoening noodzakelijk is, doch bovendien, dat een strafrechtelijke straf moet worden opgelegd waarvan het gewicht uitgaat boven dat van de reeds toegepaste krijgstuchtelijke straf, zodat er, nadat „rekening” is gehouden met laatstbedoelde straf, nog een restant strafrechtelijke straf ter oplegging overblijft. Slechts in die gevallen vindt de rechter in de wet (art. 193 R.L. en 57 W.K.), voldoende steun voor het formuleren van zijn uitspraak.

Het oordeel van de rechter kan echter ook zeer wel geheel *anders* uitvallen. Immers hij kan op grond van zijn onderzoek tot de slotsom komen:

dat het feit terecht buiten strafrechtelijke behandeling is afgedaan en dat de toegepaste krijgstuchtelijke straf een goede correctie daarvan betekent, m.a.w. dat de krijgstuchtelijke strafoplegger precies in de roos heeft geschoten en het — daarbóven — opleggen van strafrechtelijke straf *onjuist* zou zijn;

dat het feit terecht buiten strafrechtelijke behandeling is afgedaan doch dat een niet-adaequate krijgstuchtelijke straf is gekozen, zodat

²⁾ Zie o.a. de artikelen van Mrs. Bijvoet en Vermeer in M.R.T. XLIX, blzn. 154, 222 en 364.

een juiste afdoening slechts door verlichting of verzwaring van de krijgstuchtelijke straf kan worden bewerkstelligd;

dat terzake van het feit elke bestraffing, óók krijgstuchtelijke bestraffing, achterwege had behoren te blijven en de reeds ondernomen krijgstuchtelijke strafoplegging, als ten onrechte geschied, behoort te worden teniet gedaan.

In al deze gevallen behoort de rechter zich dus te onthouden van het opleggen van strafrechtelijke straf, omdat daarvoor geen aanleiding is. Doch de rechter is machteloos als het er om gaat, de oplossing te effectueren, die in zijn ogen de juiste is. Zelf kan hij de opgelegde krijgstuchtelijke straf verlichten, verzwaren noch teniet doen. De wet doet hem zelfs geen dictum aan de hand middels hetwelk hij zijn bedoelingen aan anderen kan kenbaar maken. De rechter kan formeel zelfs niet uitspreken dat naar zijn oordeel met de toegepaste krijgstuchtelijke straf behoort te worden volstaan.

Gelijke machteloosheid ervaart de rechter, wanneer hij bevindt dat terzake van een niet voor krijgstuchtelijke afdoening vatbaar strafbaar feit tòch krijgstuchtelijke straf is opgelegd. Hij moet dan wel met deze formeel-onjuiste afdoening rekening houden, doch kan niets doen om te bereiken, dat deze afdoening wordt teniet gedaan. Ook een apert-onjuiste omschrijving van de strafreden kan door de rechter niet worden gecorrigeerd ³⁾.

Alleen reeds het feit dat de rechter in de hier bedoelde gevallen niet bij machte is zijn oordeel uit te spreken, laat staan daar dwingende kracht aan te geven, demonstreert de onvolledigheid van de regeling van artikel 57, en de noodzakelijkheid om deze aan te vullen. De noodoplossingen, waartoe de rechter zich in de geschetste situaties dikwijls gedrongen heeft gezien, kunnen deze noodzakelijkheid slechts onderstrepen. Immers wat ziet men in de practijk alzo gebeuren?

Veelal wordt de zaak met toepassing van artikel 58 ter verdere behandeling verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier. Nu is artikel 58 stellig niet voor deze gevallen geschreven, doch de redactie is zodanig, dat de meeste er zonder veel bezwaar wel onder kunnen worden gebracht, behoudens dan het geval dat naar 's rechters oordeel niet slechts strafrechtelijke, doch ook elke krijgstuchtelijke bestraffing achterwege dient te blijven omdat het feit niet oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 2 W.K. Dàn laat zelfs artikel 58 de rechter in de steek. Doch met de terugwijzing alléén is men er nog niet. Het gaat er dan nog om, of de commanderende officier *1e* 's rechters bedoeling zal *begrijpen* en *2e* dienovereenkomstig zal *handelen*. Zwijgt de rechter, dan moet de C.O. maar raden. Maakt de rechter zijn bedoelingen in zijn vonnis kenbaar, dan stelt hij zich bloot aan de critiek, die zulks als een ontoelaatbare beïnvloeding van de tuchtrechter disqualificeert. De meest-practische oplossing, hierin bestaande dat de C.O. langs „vertrouwe-

³⁾ Het tweede lid van art. 57 impliceert m.i. dat na 's krijgsraads uitspraak van tenietdoening of verbetering van de krijgstuchtelijke afdoening door de disciplinaire chefs geen sprake meer kan zijn.

„lijke weg” omtrent 's Krijgsraads bedoelingen wordt ingelicht, doet afbreuk aan de waardigheid van de justitie. Welk een weinig-benijdenswaardige positie voor de beide betrokken instanties! Enerzijds de rechter, niet bij machte uit te spreken wat in zijn ogen *recht* is, geneigd om de C.O. te brengen tot het medewerken aan het bereiken van de juiste oplossing, doch genoodzaakt zich te onthouden van alles wat als „beïnvloeding” zou kunnen worden aangemerkt. Anderzijds de commanderende officier die een zaak „ter verdere behandeling” toegeschoven krijgt die door hem reeds (naar men moet aannemen) naar zijn beste weten en kunnen was behandeld, die veelal niet zal begrijpen wat nu weer de bedoeling is, die, als hij al begrijpt dat van hem wordt verwacht dat hij de zaak nog eens zal bezien, misschien in het inmiddels aangegroeide dossier nieuwe gezichtspunten zal ontdekken, doch die overigens niet bekend is met hetgeen ter zitting mondeling over de zaak is gezegd, die aan de éne kant misschien wel zal willen medewerken om de bedoelingen van de rechter te effectueren, doch aan de andere kant zich moeilijk zal kunnen losmaken van de gedachte dat de door hem zelf aanvankelijk gekozen oplossing juist is geweest. Het beeld is al droevig genoeg. Over de mogelijke nasleep (onjuiste formulering van de omschrijving der strafreden, ingreep door hogere chef ex artikel 50 W.K., beklag over de gewijzigde straf eventueel tot in hoogste instantie, waardoor het aantal malen, dat de zaak behandeld wordt, tot vijf of zes kan stijgen!) zal ik maar niet verder uitweiden.

Soms maakt de rechter zich van de zaak af door het opleggen van een minimale (eventueel voorwaardelijke) straf, als hij de krijgstuchtelijke straf in feite reeds voldoende acht. Hoe licht de straf ook moge zijn, zij betekent — óók door de belasting van het strafblad — een onbillijkheid. Het opleggen van strafrechtelijke straf is een te ernstige zaak, dan dat men van de rechter mag vragen hiertoe over te gaan alléén omdat hem geen andere mogelijkheid overblijft om zich van de zaak af te maken.

Het dictum „neemt genoeg en met de plaats gehad hebbende krijgs-„tuchtelijke afdoening” of „verstaat dat met de krijgstuchtelijke straf „kan worden volstaan”, waarvan de rechter zich enige malen in dergelijke gevallen bediend heeft, biedt het voordeel dat aan de beklagde geen — door de rechter onnodig geacht — leed wordt aangedaan, doch er is geen wetsartikel aan te wijzen, waarop dit dictum kan worden gegrond.

En thans artikel 58 W.K. Ik wees er reeds op, dat dit artikel door de rechter vaak toegepast wordt als hij in een op grond van artikel 57 aan zijn kennisneming onderworpen zaak geen termen vindt voor toepassing van strafrechtelijke straf. Thans wil ik mij bepalen tot de gevallen, waarvoor artikel 58 eigenlijk geschreven is, gevallen waarin met betrekking tot de aan 's rechters oordeel onderworpen zaak tevoren *geen* krijgstuchtelijke behandeling heeft plaats gevonden, doch de noodzakelijkheid van zodanige afdoening eerst bij het gerechtelijk onderzoek blijkt.

De wetgever heeft in artikel 58 twee gevallen voorzien, waarin na strafrechtelijke behandeling nog aanleiding kan zijn voor een tucht-rechtelijke ingreep:

a. indien de rechter het feit bewezen, doch niet strafbaar acht en bevindt dat het een zgn. eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp oplevert (onder feit dan te verstaan het telastgelegde feit, of hetgeen na schrap-ping van het niet-bewezen van de telastlegging overblijft);

b. indien het feit wel bewezen en strafbaar is, doch naar 's rechters oordeel buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn — en derhalve alsnog dient te worden — afgedaan.

De wenselijkheid van een tuchtrechtelijke „na-behandeling” doet zich echter in de praktijk bovendien nog gevoelen:

c. wanneer door vrijspraak van een telastgelegd strafbaar feit de mogelijkheid voor de rechter wegvalt om *in samenhang of verband* met dat strafbare feit begane krijgstuchtelijke vergrijpen te corrigeren door die vergrijpen bij de bepaling van de straf mede in aanmerking te nemen (vgl. art. 60 W.K.), immers er wordt nu geen straf opgelegd en er valt dus niets in aanmerking te nemen, terwijl art. 58 voor dit geval de mogelijkheid van verwijzing naar de C.O. niet openstelt ⁴⁾;

d. wanneer vrijgesproken moet worden van een strafbaar feit, dat *samen-geweven* is met een of meer (eigenlijke) krijgstuchtelijke vergrijpen op zódanige wijze, dat telastgelegde en pro resto bewezen-verklaarde elementen van het strafbare feit tesamen met niet-telast-gelegde doch wel bewezen of bewijsbare elementen een krijgstuchtelijk vergrijp vormen ⁵⁾ (dit geval kan niet worden behandeld als een geval, sub a bedoeld, omdat dan de beslissing van de rechter niet uitsluitend op onderzoek van het telastgelegde zou berusten; het verschil met de categorie sub c is hierin gelegen, dat art. 60 W.K. doelt op krijgs-tuchtelijke vergrijpen, die weliswaar met het strafbare feit *samenhang* of *verband* vertonen, doch die niettemin in zoverre een zelfstandig karakter dragen, dat zij geheel náást het strafbare feit staan).

Aangezien in de gevallen sub c en sub d bedoeld de kans groot is dat na vrijspraak van het telastgelegde door de rechter de comman-derende officier de zaak uit zichzelf niet nogmaals zal bezien met het

⁴⁾ Ik laat hier maar buiten beschouwing de vraag of dergelijke, in samenhang of verband met een strafbaar feit gepleegde krijgstuchtelijke vergrijpen al dan niet moeten worden telastgelegd, wil van toepassing van art. 60 W.K. sprake kunnen zijn.

⁵⁾ Zo zal bijv. de C.O. een militair, die zich terzake van verduistering van een gevonden horloge voor de rechter moet verantwoorden, doorgaans niet krijgstuchtelijk straffen wegens het veronachtzamen van de voorschriften omtrent het aangeven van gevonden voorwerpen, doch als de rechter bijv. de opzet niet bewezen acht en dus geen veroordeling kan volgen, kan er nog alle aanleiding zijn de betrokkene voor dat veronachtzamen een krijgstuchtelijke straf op te leggen. Een soortgelijke figuur kan ontstaan wanneer een veroordeling van een militair chauffeur, verdacht van het afwijken van zijn route om bij zijn nichtje te gaan koffiedrinken, achterwege moet blijven omdat bij het onderzoek blijkt, dat hij niet van de route behoefde af te wijken om het nichtje te bezoeken, maar de man wèl krijgstuchtelijk fout was omdat hij heeft gerust op een andere dan de daarvoor bestemde plaats.

oog op de „loshangende krijgstuchtelijke eindjes” komt het wel voor dat in dergelijk geval (in het bijzonder in het geval sub d) de rechter tot uitdrukkelijke verwijzing naar die commanderende officier overgaat, waarbij hij dan wel gebruik maakt van de „knap gevonden over-„formule”⁶⁾: „overwegende echter dat de rechter bevindt dat de ge-„dragingen van beklaagde, welke aan de telastlegging ten grondslag „liggen, strijdig zijn met de militaire tucht of orde en derhalve op-„leveren . . .”.

Men heeft hier dus met twee soorten van gevallen te maken. Tot de eerste soort reken ik dan die, waarin de rechter geen strafrechtelijke straf *kan* opleggen (de hierboven sub a, c en d bedoelde gevallen), tot de tweede soort die, waarin de rechter dit niet *wil* doen (nml. de terugwijzing als „oneigenlijk” krijgstuchtelijk vergrijp). Gevallen van de eerste soort kunnen slechts door verwijzing naar de C.O. (waar mogelijk) worden opgelost, omdat de rechter naar geldend recht de bevoegdheid tot krijgstuchtelijke afdoening mist. Hij kan slechts hopen, dat de C.O. de zaak even grondig zal bestuderen als hijzelf gedaan heeft, tot een bevredigende conclusie zal komen en een adaequate correctie zal toepassen. De rechter *kàn* niet anders. Doch in gevallen van de tweede soort kan hij *wèl* anders, immers hij kan ook *zèlf* tot (strafrechtelijke) strafoplegging overgaan. Hij moet dus een keus maken, en die keus is niet altijd gemakkelijk. Het grote probleem voor de rechter bij het maken van die keus is veelal . . . de C.O. De rechter gaat zich afvragen of hij er wel op vertrouwen kan, dat de C.O. de zaak op de (in 's rechters ogen) juiste manier zal afdoen, of er geen vrees bestaat, dat deze C.O. te licht, of misschien veeleer te zwaar zal straffen. Voor het antwoord op deze vragen kan het van veel betekenis zijn, of de rechter (één of meer leden van het college) de betrokken C.O. kent, doch dat schakelt uiteraard de factor van het toeval in. Onzekerheid omtrent de wijze, waarop de C.O. zich van zijn taak zal kwijten, kan de rechter doen besluiten dan maar „het zekere „voor het onzekere te nemen”, van terugwijzing af te zien en tot strafrechtelijke bestraffing over te gaan. Artikel 58 zegt het zo simpel: „wanneer de militaire rechter bevindt . . .”. Ieder, die wel eens als lid aan het overleg in raadkamer heeft deelgenomen, weet dat overwegingen als hierboven aangegeven voor het al of niet „bevinden” van grote betekenis kunnen zijn, dat onzekerheid omtrent de wijze waarop de betrokken C.O. zal reageren het vaak moeilijk maakt de bevoegdheid tot afdoening uit handen te geven, ook al zou men eigenlijk de voorkeur geven aan krijgstuchtelijke afdoening boven strafrechtelijke.

Een vlotte afdoening van de hier bedoelde krijgstuchtelijke vergrijpen wordt middels artikel 58 stellig niet verkregen. Immers vóór de zaak bij de rechter is beland, is er doorgaans al geruime tijd verstreken. Gaat de A.M. van een op verwijzing naar de C.O. luidend vonnis in appèl (de beklaagde doet dit doorgaans niet) dan duurt het, ook al bevestigt het H.M.G. het vonnis van de krijgsraad, nòg langer voor de C.O. tot krijgstuchtelijke afdoening kan overgaan. En dan heeft de

⁶⁾ Vgl. M.R.T. XLVII, blz. 434.

beklaagde (nu krijgstuchtelijk gestrafte) nog de mogelijkheid om zich te beklagen en om de eindbeslissing van het H.M.G. in te roepen over de opgelegde krijgstuchtelijke straf!

Er zijn dus talrijke en veelsoortige bezwaren verbonden aan de regeling, neergelegd in de artikelen 57 en 58 van de Wet op de Krijgstucht, en de vraag dringt zich op, of er geen oplossing kan worden gevonden, welke al deze bezwaren of tenminste de meeste daarvan opheft. Ik beantwoord die vraag zonder meer bevestigend. De gehele onbevredigende situatie is terug te voeren op de wijze, waarop men getracht heeft, de scheiding tussen het strafrecht enerzijds, en het militaire tuchtrecht anderzijds ten deze door te voeren. Brengt men de moed op, te erkennen dat de resultaten in vele opzichten onbevredigend zijn, en de bereidheid, om deze kwestie opnieuw onder ogen te zien, dan blijkt het al spoedig mogelijk, op vrij eenvoudige wijze aan alle moeilijkheden en problemen een eind te maken. *Het gaat er slechts om, voor de militaire rechter de mogelijkheid open te stellen, zich ten deze op tuchtrechtelijk gebied te bewegen* en dit kan worden bereikt door hem met betrekking tot aan zijn kennisneming onderworpen zaken ⁷⁾ volledige krijgstuchtelijke strafbevoegdheid over de beklagde toe te kennen.

Wordt deze strafbevoegdheid aan de militaire rechter toegekend, dan kan artikel 58 in dier voege worden gewijzigd, dat de rechter, die strafrechtelijke afdoening niet juist of niet mogelijk acht, de keus krijgt tussen twee alternatieven: het verwijzen naar de C.O. en het zelf opleggen van krijgstuchtelijke straf. De rechter behoeft dan niet over te gaan tot verwijzing naar de C.O., indien hij de afdoening liever zelf in handen houdt, en hij behoeft niet meer te grijpen naar het in wezen onjuiste middel om strafrechtelijk af te doen hetgeen hij voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking vindt komen, enkel en alleen omdat hij huiverig is, de afdoening aan een ander over te laten. Men kan de rechter deze keus geven zowel met betrekking tot oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen als voor de gevallen (sub a, c en d), waarin nog slechts een of meer krijgstuchtelijke vergrijpen overblijven. Dat is een kwestie van formulering. Uiteraard dient de uitspraak van de krijgsraad, waarbij deze van zijn tuchtrechtelijke bevoegdheid gebruik maakt, evenals een gewoon vonnis vatbaar te zijn voor hoger beroep bij het H.M.G. Dit hoger beroep treedt dan in de plaats van de tuchtrechtelijke beklagprocedure en van de mogelijkheden, welke art. 50 W.K. biedt. Op deze wijze kan de rechtszekerheid van de beklagde-krijgstuchtelijk-gestrafte worden gewaarborgd en een in tuchtzaken

⁷⁾ Men kan dit eng en ruim formuleren. Door een ruime formulering zou de rechter de gelegenheid kunnen worden geboden, in *alle* hierboven sub a—d genoemde gevallen tot krijgstuchtelijke afdoening over te gaan. Hierbij kan tevens de in noot 4 genoemde vraag tot oplossing worden gebracht. Zou men de mogelijkheid openen, ook krijgstuchtelijke vergrijpen in de telastlegging op te nemen, dan zou het denkbaar worden dat primair een strafbaar feit, subsidiair een krijgstuchtelijk vergrijp wordt telastgelegd.

zeker ongewenst langer uitstel van het totstandkomen ener definitieve beslissing worden voorkomen.

In de gevallen, bedoeld in artikel 57, spreken de voordelen van krijgstuuchtelijke bevoegdheden in handen van de militaire rechter nog duidelijker.

Acht de rechter de toegepaste krijgstuuchtelijke straf juist, dan bevestigt hij deze. Acht hij haar te zwaar of te licht, dan wijzigt hij de straf. Bij een en ander kan zonodig verbetering van de omschrijving der strafreden plaats vinden.

Acht de rechter het opleggen ener strafrechtelijke straf nodig dan kan hij deze bepalen *als ware geen krijgstuuchtelijke straf opgelegd, echter onder gelijktijdige tenietdoening der krijgstuuchtelijke strafoplegging*. Aldus verdwijnt de dubbele bestraffing en krijgt de behandeling door de rechter meer het karakter van een behandeling door een hogere instantie. De noodzaak om naast het strafblad ook de krijgstuuchtelijke straflijst te bezien vervalt. Natuurlijk moet nu nog rekening worden gehouden met het leed, door de krijgstuuchtelijke bestraffing aan de nu strafrechtelijk gestrafte reeds toegebracht, doch dit kan de rechter dan doen door een voorschrift te geven met betrekking tot de *tenuitvoering* van de strafrechtelijke straf ⁸⁾ (vgl. ook art. 66 laatste lid W.K.) op overeenkomstige wijze als thans reeds met ondergaan voorarrest rekening kan worden gehouden.

Acht de rechter geen termen voor toepassing van enige straf aanwezig, dan doet hij de reeds opgelegde krijgstuuchtelijke straf teniet, waarbij hij dan ook bevoegd moet zijn te bepalen, op welke wijze het door beklagde ten onrechte ondergaan leed aan deze zal worden goedge maakt (vgl. ook hier art. 66, laatste lid W.K.).

De voordelen van een regeling als hier bedoeld spreken voor zichzelf. Niet het geringste voordeel is wel, dat de rechter in staat wordt gesteld, werkelijk *rechter* te zijn en in de aan zijn oordeel nu eenmaal onderworpen zaak ook de beslissing te nemen, welke hij de juiste acht, zonder voor het bereiken van het gewenste resultaat zijn toevlucht tot noodoplossingen te hoeven nemen, en zonder afhankelijk te zijn van het begrip en de medewerking van de C.O. De C.O. wordt niet meer voor de moeilijkheid geplaatst, een reeds door hem ondernomen afdoening nogmaals te moeten bezien en eventueel te wijzigen; de gestrafte draagt niet meer het onbevredigende gevoel met zich om, dat hij voor eenzelfde feit tweemaal gestraft is; het strafblad *dan wel* de straflijst geeft een volledig beeld van het feit en van de toegepaste correctie; de procedure wordt versneld, doordat de thans mogelijke weg van tuchtrecht-strafrecht-tuchtrecht wordt bekort.

Na de voordelen, verbonden aan toekenning van krijgstuuchtelijke be-

⁸⁾ Bij de meeste strafsoorten kan dit in de vorm van „aftrek” geschieden, mits de wet daartoe de gelegenheid opent. Het in aanmerking nemen van de zwaarteverschillen tussen de strafsoorten kan men ofwel aan de rechter overlaten, ofwel bij de wet regelen.

voegdheden aan de militaire rechter de revue te hebben laten passeren, is het noodzakelijk, ook onder ogen te zien, welke bezwaren tegen een dergelijke toekenning zouden kunnen worden aangevoerd. Wij komen ze reeds tegen bij een bestudering van de wordingsgeschiedenis van artikel 58 W.K.⁹⁾ In de Memorie van Toelichting werd toegegeven dat behalve de regeling, uiteindelijk in artikel 58 neergelegd, ook een andere denkbaar was, dat de wetgever zou kunnen bepalen dat de krijgsraad zelf de zaak mocht afdoen en de beklagde een krijgstuuchtelijke straf mocht opleggen. Blijkens het Voorlopig Verslag der Eerste Kamer waren „sommige leden” inderdaad van oordeel, dat deze oplossing de voorkeur verdiende. Merkwaardig was hun argument, dat bij de commanderende officier „die in vele gevallen strafrechtelijke „vervolgving zal hebben uitgelokt, allicht de geneigdheid zal bestaan „eene te zware disciplinaire straf op te leggen”¹⁰⁾. Bij de mondelinge beraadslagingen in beide Kamers is deze kwestie echter niet meer aangeoerd. Blijkbaar hadden de door de Regering in de Memorie van Toelichting aangevoerde bezwaren tegen zodanige regeling bij de Volksvertegenwoordiging erkenning gevonden. Welke waren nu die bezwaren?

De Regering noemde één bezwaar van theoretische aard, en twee praktische moeilijkheden. Deze laatsten waren:

1e: dat bij oplegging van disciplinaire straf door de militaire rechter aan een (vlag-, opper- of) hoofdofficier het beklag terzake van die straf onmogelijk zou zijn; dit is inderdaad een bezwaar, echter m.i. zeker niet gewichtiger dan het ontbreken van de mogelijkheid van hoger beroep in strafzaken, hetwelk de wetgever tot dusverre voor bedoelde categorie van officieren heeft gemeend te mogen handhaven. Men kan zelfs stellen dat integendeel de bestaande regeling tot een zonderlinge gang van zaken aanleiding kan geven. Immers verwijst het H.M.G. een zaak ter behandeling naar de C.O., dan is het heel goed mogelijk dat het H.M.G. deze zaak na enige tijd opnieuw, doch nu als hoogste disciplinaire rechter, te behandelen krijgt! Zolang het H.M.G. bevoegd blijft als eerste, enige en laatste rechter zelfs de zwaarste strafrechtelijke straffen op te leggen, kan ik niet inzien dat er bezwaar tegen zou behoeven te bestaan, aan dit college in de hier bedoelde gevallen bij de berechting van een vlag-, opper- of hoofdofficier eventueel ook het als laatste tuchtrechter opleggen ener disciplinaire straf over te laten;

2e: dat men, ten aanzien van het beklag tegen een door een krijgsraad opgelegde disciplinaire straf de gewone regelen nopens het hoger beroep toepassende, in vele gevallen aan de aldus gestrafte een rechtsmiddel zou onthouden. Dit bezwaar had destijds betekenis, omdat

⁹⁾ Zie H. van der Hoeven, Militair Straf- en Tucht recht, deel III, blzn. 357 en vlg.

¹⁰⁾ T.a.p. blz. 374. Merkwaardig, omdat men heden ten dage veeleer de indruk krijgt dat bij de commanderende officieren de neiging bestaat door krijgstuuchtelijke afdoening zo enigszins mogelijk een verwijzing naar de rechter te voorkomen.

vroeger geen hoger beroep mogelijk was van vonnissen, waarbij enkel op confessie recht was gedaan (oud art. 222 R.L.). Sedert de regeling van de appellabiliteit gewijzigd is, heeft het bezwaar geen enkele betekenis meer, omdat in ieder geval van een door de krijgsraad bij vonnis opgelegde krijgstuuchtelijke straf hoger beroep op het H.M.G. mogelijk zou zijn.

Bij het derde (door de Regering in de eerste plaats genoemde) bezwaar tegen toekenning van krijgstuuchtelijke bevoegdheid aan de militaire rechter, dat van theoretische, zo men wil van principiële aard was, dienen wij iets langer stil te staan. Door zodanige toekenning (aldus de Memorie van Toelichting) „zou inbreuk worden gemaakt op „het beginsel van scheiding van de rechterlijke en de disciplinaire „macht”, zou men de strafrechter dwingen „een terrein te betreden, „dat het zijne niet is”. De handhaving der tucht, zo werd gesteld, „blijve bij voorkeur aan den bevelvoerende officier overgelaten. Buiten „strikte noodzakelijkheid mag hij, eenerzijds, van zijne verantwoorde- „lijkheid te dien opzichte, ook zelfs gedeeltelijk, niet worden ontlast; „in het dragen van die verantwoordelijkheid mag hij, aan den anderen „kant, door het ingrijpen van den rechter evenmin worden bemoei- „lijkt.”¹¹⁾

Aan dit betoog werd in de Memorie van Toelichting kracht bijgezet door te verwijzen naar de burgerlijke strafrechter die, een deurwaarder, postbeambte, schepeling e.d. berechtende en van oordeel zijnde dat het telastgelegde feit geen strafbaar feit oplevert, doch slechts tot disciplinaire bestraffing aanleiding zou kunnen geven, zich moet beperken tot een vrijspraak of ontslag van rechtsvervolgning, en de disciplinaire bestraffing aan de bevoegde ambtelijke instantie moet overlaten. Dit voorbeeld is m.i. van slechts zeer betrekkelijke waarde, omdat men bij het zoeken naar een oplossing van een soortgelijk probleem in militaire verhoudingen rekening moet houden met het zeer bijzondere karakter van het militaire tuchtrecht, met de zeer bijzondere verhouding tussen dit tuchtrecht en het militaire strafrecht, en met de zeer bijzondere figuur van de militaire rechter.

Het is hier niet de plaats om uitvoerig te spreken over aard en functie van het tuchtrecht in het algemeen en over het onderscheid tussen tuchtrecht en strafrecht. In de Nederlandse Juristen Vereniging zijn deze problemen in 1936 van verschillende kanten onderzocht en besproken. Slechts wil ik er nog eens op wijzen, dat Professor Mr D. Hazewinkel-Suringa bij die gelegenheid duidelijk heeft gemaakt, dat men niet mag spreken van „het” tuchtrecht, dat alle tuchtrecht niet van dezelfde aard is, en niet streeft naar hetzelfde doel¹²⁾. De consequentie daarvan ligt voor de hand: grote omzichtigheid is geboden bij het hanteren van een bepaald soort tuchtrecht als voorbeeld voor een tuchtrecht van andere aard. Zo is het ook en wel zeer in het bijzonder bij het in de Memorie van Toelichting van 1898 ge-

¹¹⁾ T.a.p. blz. 358.

¹²⁾ Handelingen Ned. Jur. Ver. 1936, deel II, blz. 161.

bezigde voorbeeld. Bij het beoordelen van de waarde daarvan dient men te bedenken dat het tuchtrecht voor de deurwaarder, de postbode of de schepeling *geen* bepaling bevat, krachtens welke de chefs van die personen wettelijk bevoegd zijn bepaalde strafbare feiten disciplinair af te doen, dat voor die categorieën van personen *geen* bijzondere strafrechter bestaat, wiens bestaansrecht in hoofdzaak berust op de noodzakelijkheid, de tucht bij die categorieën mede door de strafrechtspraak te kunnen bevorderen, dat het vervolgingsbeleid in strafzaken met betrekking tot die categorieën *niet* wordt gehanteerd door een hogere disciplinaire chef. Men zou nog andere verschilpunten kunnen noemen.

Slechts van het *militaire* tuchtrecht kan men zeggen, dat het met het (militaire) strafrecht in wezen één geheel vormt, een geheel waarbinnen men onderscheid maakt tussen tuchtrecht en strafrecht, doch slechts omdat dit doelmatig voorkwam, *niet* omdat er een bepaald principe zou bestaan, dat tot dit onderscheid noodzaakte en dat tevens zou veroorloven, de scheidingslijn overal met grote nauwkeurigheid te trekken. Of, historisch gezien, het militaire tuchtrecht zich van het strafrecht heeft afgesplitst omdat men voor lichtere vergrijpen met lichtere straffen en een eenvoudiger wijze van berechting wilde volstaan, dan wel of uit het tuchtrecht het strafrecht is ontstaan, omdat men voor zwaardere vergrijpen duidelijke omschrijvingen en een met de gewone strafrechtspraak vergelijkbare berechting nodig achtte, is een probleem dat even moeilijk oplosbaar is als de bekende vraag naar de betrekkelijke ancienniteit van de kip en het ei, een probleem dat waarschijnlijk bij gebrek aan voldoende gegevens ook wel nimmer opgelost zal kunnen worden. Dat, óók naar ons huidige recht, militair strafrecht en militair tuchtrecht, alle onderscheiding ten spijt, nog ten nauwste met elkander verbonden zijn, behoeft eigenlijk geen bewijs. Laat mij toch op een aantal punten mogen wijzen ¹³⁾.

Artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht legt al een belangrijke verbinding niet slechts tussen het militaire tuchtrecht en het militaire strafrecht, doch ook tussen dat tuchtrecht en het commune strafrecht, door aan de militaire commandant in zijn rol van tuchthandhaver de mogelijkheid te bieden, strafrechtelijk strafbare feiten af te doen als waren deze krijgstuhtelijke vergrijpen.

Over de vervolging van de van een strafbaar feit verdachte militaire justitiabele wordt beslist door een militaire autoriteit, *omdat* deze tevens disciplinaire chef is en bij het nemen van zijn beslissing met de belangen der krijgstuht rekening kan houden. Het gaat in *militaribus* niet om sepot of verwijzing, doch om sepot, krijgstuhtelijke afdoening of verwijzing.

¹³⁾ Ik ga nog voorbij aan historische argumenten, aan argumenten welke kunnen worden ontleend aan de situatie in andere landen (Engeland, de Verenigde Staten), zelfs aan het feit dat ook ten onzent tot 1 januari 1923 het krijgstuhtelijk beklag bij de krijgsraad kon worden gedaan (artt. 15-18 R.L., artt. 9-12 R.Z. naar de toenmalige nummering).

In bijzondere gevallen kunnen vonnissen van de militaire rechter slechts ten uitvoer worden gelegd, wanneer de hogere disciplinaire chef er zijn fiat executie aan gehecht heeft; deze chef wordt aldus in de gelegenheid gesteld de wenselijkheid van de executie te beoordelen, waarbij hij niet in de laatste plaats zal hebben te letten op de belangen van de krijgsmacht en van de krijgstucht.

De berechting van het strafbare feit is opgedragen aan een bijzondere militaire rechter, niet in de laatste plaats omdat ook bij de berechting van strafbare feiten het militair belang — waaronder het belang van de krijgstucht is begrepen — in aanmerking dient te worden genomen.

Die rechter wordt door de wet herhaaldelijk uitdrukkelijk geconfronteerd met het belang van krijgsmacht en krijgstucht:

voorwaardelijke straf mag hij slechts opleggen als het militaire belang zich daartegen niet verzet (art. 13 W.v.M.S.);

als voorwaarde moet steeds mede worden gesteld, dat de veroordeelde zich niet ernstig krijgstuchtelijk zal misdragen (art. 15 W.v.M.S.) hetgeen impliceert dat de rechter, bij overtreding van die voorwaarde, de mate waarin de krijgstucht geschonden is moet beoordelen;

de bijkomende straffen van ontslag, van verlaging, van plaatsing in een strafklasse en van ontzetting van bepaalde rechten kunnen slechts door de militaire rechter worden opgelegd (art. 37 W.v.M.S.) omdat slechts deze rechter in staat wordt geacht te beoordelen of het militair belang, en speciaal het belang van een goede krijgstucht, deze oplegging vereist in verband met de bewoordingen van de betrokken wetsartikelen (ongeschiktheid, onwaardigheid, noodzakelijkheid van onderwerping aan een strengere tucht).

Terwijl bij zeer vele strafbare feiten de rechter reeds genoodzaakt wordt, ook de krijgstuchtelijke aspecten van het feit in aanmerking te nemen, draagt de wet hem met zoveel woorden op, krijgstuchtelijke vergrijpen, gepleegd in samenhang of verband met een strafbaar feit, te waarderen, omdat hij met die vergrijpen rekening moet houden bij het bepalen van de (strafrechtelijke) straf (art. 60 W.K.). De wet gaat er dus van uit, dat de *militaire* rechter in staat is, te beoordelen of een bepaalde gedraging een krijgstuchtelijk vergrijp is, en welk gewicht daaraan moet worden toegekend.

Doch de wet gaat er óók van uit, dat de militaire rechter in staat is, nauwkeurig het gewicht van een door een tot straffen bevoegde meerdere opgelegde krijgstuchtelijke straf te bepalen, daar zij die rechter opdraagt om, in geval van nadere strafvordering en schuldigbevinding, met die krijgstuchtelijke straf rekening te houden (art. 57 W.K.).

En tenslotte gaat de wet er ook nog van uit, dat de militaire rechter in staat is om uit te maken of een gepleegd strafbaar feit voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking kan komen (art. 58 W.K.).

Laat ik deze vluchtige opsomming mogen besluiten met er op te wijzen, dat de eindbeslissing in zaken van disciplinaire bestraffing is gelegd in handen van het hoogste militaire rechtscollege. Natuurlijk kan men beweren, dat het H.M.G., optredend in tuchtzaken, niet als strafrechter, doch als tuchtrechter handelt, doch dit is niet meer dan

een spel met woorden dat aan de feitelijke situatie niets verandert. Is men hierdoor gerustgesteld, laat men dan wat mij betreft ook maar zeggen dat de militaire rechter — zou aan hem krijgstuchtelijke strafbevoegdheid worden toegekend — bij de uitoefening van die bevoegdheid niet als strafrechter, doch als tuchtrechter optreedt.

De bewering van de Regering in 1898 dat men, door aan de militaire rechter bevoegdheid tot het opleggen (of wijzigen) van krijgstuchtelijke straf toe te kennen, deze rechter zou dwingen een terrein te betreden dat het zijne niet is, verliest m.i. in het licht van de uitgebreide bemoeienis welke de rechter op grond van de wet reeds met de krijgstucht heeft, vrijwel alle waarde. Natuurlijk is het wenselijk, dat de commandant zich zoveel mogelijk tot het disciplinaire terrein beperkt en dat de rechter zoveel mogelijk op het terrein van het strafrecht blijft. Dit is de logische consequentie van de nu eenmaal uit doelmatigheidsoverwegingen tot stand gekomen onderscheiding tussen strafrecht en tuchtrecht. De bedoeling van deze regelen is geenszins om propaganda te voeren voor uitbreiding van de machtssfeer van de militaire rechter ten koste van het disciplinair ressort van de commandant, doch slechts om aan te bevelen, aan die rechter, *indien* een beslissing van de verwijzende autoriteit als hoogste disciplinaire chef hem eenmaal een zaak heeft toegespeeld, ook de mogelijkheid te bieden de zaak te termineren overeenkomstig de conclusie, waartoe een grondig onderzoek van de zaak hem heeft geleid, en om de commandant te bevrijden van het dilemma waarvoor deze zich, wordt een zaak (weder) naar hem verwezen, veelvuldig zal zien geplaatst.

Ik keer nog even terug naar de wordingsgeschiedenis van de Wet op de Krijgstucht. De Regeringscommissaris VAN DER HOEVEN wees er in verband met artikel 58 W.K. op, dat de rechter slechts heeft uit te maken of het feit een disciplinair vergrijp oplevert, doch niet, welke straf gegeven zou moeten worden, en dat de rechter over die straf niet zou kunnen oordelen, omdat hij de persoon niet zou kennen ¹⁴⁾. Absolute waarde kan ik aan dit argument niet toekennen. De rechter zal bij elke strafzaak moeten trachten, de schuldige zo goed mogelijk te leren kennen, wil hij in staat zijn, hem een passende (strafrechtelijke) straf op te leggen. Zou die kennis altijd tekort schieten, wanneer het gaat om het bepalen van de passende *krijgstuchtelijke* straf? Ik herhaal het nog eens: de betekenis van een reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf (en dus ook het effect daarvan op de schuldige) moet de rechter wèl nauwkeurig kunnen afwegen, wil hij in staat zijn de verplichting na te komen, hem in het tweede lid van artikel 57 W.K. opgelegd. Zou hij tot het omgekeerde, het vaststellen met welke krijgstuchtelijke straf kan worden volstaan, dan niet in staat zijn? Het schijnt mij toe, dat moeilijkheden op dit terrein, zó die zich dan al zouden voordoen, zouden kunnen worden opgevangen door de rechter de keus te laten tussen het zèlf opleggen van krijgstuchtelijke straf, en het verwijzen naar de commanderende officier.

¹⁴⁾ Van der Hoeven, a.w., deel III, blz. 375.

Toen de mogelijkheid nog bestond, een krijgstuuchtelijk beklag door de krijgsraad te doen onderzoeken, heeft men tegen deze bemoeienis van de rechter met een tuchtrechtelijke aangelegenheid wel als bezwaar aangevoerd, dat het dan kon voorkomen, dat over een straf geoordeeld werd door officieren van lagere rang dan de strafoplegger bekleedde. Dat bezwaar was niet geheel zonder betekenis. Toch kent ook de huidige wetgeving aan de krijgsraad, ongeacht de rangen van zijn leden, de bevoegdheid toe zich implicite uit te spreken over een door een militaire autoriteit (welke rang hij dan moge bekleden) opgelegde krijgstuuchtelijke straf, namelijk in de gevallen waarop art. 57 W.K. doelt. En datzelfde college mag, wanneer het betreft één der in art. 2 sub 2e-6e W.K. genoemde strafbare feiten, op grond van art. 58 W.K. uitmaken of het zelf een strafrechtelijke straf wil opleggen, dan wel het hanteren van krijgstuuchtelijke afdoening aan de commanderende officier wil *overlaten*. Ik geloof dus niet dat er uit dien hoofde groot bezwaar tegen behoef te bestaan, aan het college ook machtiging te verlenen tot wijziging of tenietdoening der toegepaste krijgstuuchtelijke straf. Het bezwaar zou overigens goeddeels worden weggenomen wanneer men — hetgeen voor vreedestijd althans stellig mogelijk is — zou bepalen dat uitsluitend oudere hoofdofficieren (bijv. kolonels en luitenant-kolonels) tot leden van een krijgsraad kunnen worden benoemd, een voorschrift dat ik ook uit andere hoofde toch al wenselijk zou achten ¹⁵⁾.

VAN ERK heeft een uitvoerige verhandeling gepubliceerd, in hoofdzaak gewijd aan het door de rechter bij toepassing van art. 58 W.K. te bezigen dictum ¹⁶⁾. Hij heeft ernstig bezwaar tegen de combinatie van een vrijspraak (van het als strafbaar feit telastgelegde) en een verwijzing naar de C.O. (ter afdoening van de krijgstuuchtelijke elementen van het „complex”). Inderdaad kan een vonnis, waarin deze combinatie voorkomt, bij de beklagde verwarring wekken. Dit is m.i. een zaak welke tot oplossing zal moeten worden gebracht bij het redigeren van het artikel van het toekomstige wetboek, dat in de plaats zal komen van de huidige artikelen 57 en 58 W.K., 193 R.L. en 185 R.Z. Het streven naar een zo volledig mogelijke aansluiting bij het commune strafprocesrecht behoef m.i. echter niet te verhinderen, dat bij de regeling van het militaire straf- en tuchtprocesrecht, juist op grond van de zeer bijzondere verhouding tussen strafrecht en militair tuchtrecht, aan de militaire rechter bij de wet opdracht wordt gegeven tot het kennisnemen van met de strafzaak samengeweven, of daarmede in samenhang of verband staande krijgstuuchtelijke vergrijpen, dat aan deze rechter machtiging wordt verleend om op grond van zijn onder-

¹⁵⁾ De oudere officier toch beschikt doorgaans niet slechts over ruimere ervaring als mens en als militair, doch hij zal zich in het college ook gemakkelijker de gelijke van de president kunnen gevoelen. Nu de krijgsraden naast de president slechts twee leden tellen, wijst de practijk uit dat voor het lidmaatschap over voldoende aantallen oudere hoofdofficieren kan worden beschikt.

¹⁶⁾ Mr J. Ph. van Erk, Artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht, in M.R.T. XLVII, blzn. 433 en vlg.

zoek uitspraak te doen zowel over de strafrechtelijke, als over de tuchtrechtelijke elementen van het gehele complex, en dat aan de beklaagde de nodige waarborgen en bevoegdheden, hiermede verband houdende, worden toegekend.

Het is stellig doelmatig dat men de laakbare gedragingen welke een militair kan plegen in twee groepen heeft gesplitst en aldus een onderscheid tussen materieel (militair) strafrecht en materieel militair tuchtrecht heeft tot stand gebracht. En het is evenzeer doelmatig dat men op formeelrechtelijk terrein een dergelijke onderscheiding heeft gemaakt. Doch juist omdat het hier niet gaat om een onderscheiding, berustende op principiële verschillen (wat toch is het principiële verschil bijv. tussen een ongeoorloofde afwezigheid van 23 uur en een van 25 uur?) heeft de wetgever zonder bezwaar op verschillende punten straf- en tuchtrecht in elkander kunnen laten overvloeien. Ook dit is doelmatig. Maar wanneer men nu in de practijk ervaart dat de grensbakens niet overal doelmatig zijn geplaatst en dat de verbindingsbruggen niet doelmatig zijn geconstrueerd, dan wordt het tijd om hetgeen vroeger tot stand werd gebracht te herzien, opdat door wetswijziging een doelmatiger regeling tot stand gebracht worde.

Ik moge het hierbij laten. VAN ERK heeft in zijn hierboven bedoeld artikel opgemerkt, dat er een zekere moed voor nodig is om te schrijven over een zó afgezaagd onderwerp als de toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht. Inderdaad is in verband met dit artikel, alsook met betrekking tot artikel 57 reeds het nodige gezegd en geschreven ¹⁷⁾. Uit het feit dat ik bijna niet naar vroegere literatuur over dit onderwerp heb verwezen, leide de lezer niet af, dat ik mij verbeeld met mijn opmerkingen iets geheel origineels ter tafel te hebben gebracht. Verschillende punten zijn door anderen reeds aangeroerd, verschillende aanhalingen zou ik hebben kunnen doen ter adstructie van mijn betoog, vele afwijkende meningen zou ik hebben kunnen trachten te weerleggen. Een gehele aflevering van dit Tijdschrift zou daarmede gemakkelijk in beslag te nemen zijn geweest. Ik heb dit de lezer niet willen aandoen, doch wèl wilde ik enkele problemen, waarop men in de rechterlijke practijk telkens weer stuit, nog eens duidelijk op de voorgrond plaatsen en een lans breken voor een oplossing welke zóvele practische voordelen kan brengen dat de in hoofdzaak slechts theoretische bezwaren, welke men daartegen kan aanvoeren, en welker betekenis men zeker niet mag overschatten, naar mijn stellige overtuiging daarvoor behoren te wijken.

¹⁷⁾ Ik noem slechts het in de vorige noot genoemde artikel, voorts van Mr W. H. Vermeer, Op de grens van het militaire straf- en tuchtrecht, in M.R.T. XLI, blzn. 140 en vlg., alsmede in het kader van de redactionele enquête de opmerkingen van Dr Rollin Couquerque, LttZ (A) I. van Leeuwen, Mr Albarda en Mr Krauss in M.R.T. L, resp. blzn. 289 en vlg., 380-381, 577 en vlg., en 669 en vlg.

Scheiding tussen strafrecht en tuchtrecht

door

J. M. VEEN, Kapitein Klu.

De praktijk van het strafopleggen door de tot straffen bevoegde meerdere heeft het volgende uitgewezen:

1. afgedaan worden de „gewone” krijgstuchtelijke vergrijpen;
2. afgedaan worden de z.g. oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, als bedoeld in art. 2 2-6 W.K.

ad 1.

De afhandeling hiervan levert over het algemeen weinig moeilijkheden op.

ad 2.

De geboden gelegenheid tot het krijgstuchtelijk corrigeren van misdrijven en overtredingen levert een vermenging van het strafrecht met het tuchtrecht op. Enerzijds levert dit voordelen op, zoals een geweldige besparing van werk voor de militaire rechter, en het verhogen van het nuttig effect van de straf, doordat deze vrij snel op het delict volgt.

Anderzijds staan hier praktische nadelen tegenover, en wel (1e), dat de strafoplegger zich vaak laat verleiden om sancties toe te passen bij delicten, die gezien hun structuur en/of gevolgen, behoren tot de competentie van de militaire rechter, om „de man de Krijgsraad te „besparen”, daar de straffen, door deze instantie opgelegd, veelal zwaarder zijn dan de krijgstuchtelijke straffen, (althans in het ondergaan) en omdat men geneigd is, de „vuile was” binnen te houden.

Door deze handelwijze echter wordt het „ne bis in idem” mogelijksterwijs geweld aangedaan, aangezien de kans groot is, dat de militaire rechter, gezien de ernst van het delict, toch zal ingrijpen en ondanks een reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf, vonnis zal wijzen (zie art. 57 W.K. en Sententie H.M.G. 15/4/'21 M.R.T. XVII blz. 29).

Ook kan een „krijgstuchtelijk vonnis” volgen, zonder dat het tenlastegelegde wettig en overtuigend bewezen is. M.a.w., hoewel de behandeling van het misdrijf eigenlijk toepassing van het formele recht eist, met alle consequenties van dien, komt de gerapporteerde a.h.w. terecht in de nauwelijks aan formaliteiten gebonden krijgstuchtelijke rechtspraak. Immers, de verklaringen van eventuele getuigen worden niet onder ede afgelegd en de man is niet verzekerd van rechtskundige bijstand, hetgeen niet als juist kan worden beschouwd.

Deze kwestie levert m.i. de interessante vraag op, of de tot straffen bevoegde meerdere bij het afdoen van misdrijven en overtredingen, vermeld in art. 2 2-6 W.K., slechts gebonden is aan het gestelde in artn. 15-37-38-46 W.K., hetgeen echter een uiterst geringe aanwijzing is voor de formele zijde van het tuchtrecht, het „rapport-houden” weinig richtlijnen geeft, en derhalve weinig rechtszekerheid biedt, of kan in deze een modus worden gevonden om „het straffen op ge-„moedelijke overtuiging” te wijzigen in straffen op bewijsvoering. Om

in deze de taak van de strafoplegger te verlichten, ware toepassing van art. 21-22 R.L. per Regiment, Korps of soortgelijke formatie m.i. zeer gewenst.

Van deze zijde gezien ware het volgende wenselijk:

1. Opname van vastomlijnde richtlijnen in de W.K. omtrent de formele afdoening van de militaire misdrijven (zie boven).

2. Een strengere en zuiverder selectering van de misdrijven en overtredingen, die krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan, hierbij vooropstellend afscheiding van de commune en singulaire misdrijven, waarbij de afdoening van de 1e categorie tot de competentie van de militaire rechter zal behoren.

Door deze scheiding zal v.w.b. de commune delicten een grotere scheiding ontstaan tussen straf- en tuchtrecht.

Indien de afdoening van de typisch „militaire misdrijven” tot de bevoegdheden van de strafoplegger zal behoren, met „supervisie” van de militaire rechter, houdt ook dit in feite een samensmelting van tucht- en strafrecht in. Waar door instelling van art. 2 W.K. duidelijk is gebleken, dat de Wetgever de tot straffen bevoegde meerdere ten dele op de stoel van de militaire rechter zet, dient ook de behandeling in tweede instantie, in casu de supervisie, op het vlak van het tuchtrecht te blijven, en moet in dit geval de mogelijkheid openstaan, dat de militaire rechter bij overname of wijziging van een straf beschikt over krijgstuchtelijke straffen.

Hierdoor zou dezelfde procedure ontstaan als de behandeling van beklagzaken in 2e instantie door het H.M.G., welke instantie wel de bevoegdheid bezit om krijgstuchtelijke straffen te wijzigen of op te leggen.

Bovenstaande impliceert dit tevens, dat, wanneer een strafoplegger zich niet competent acht een in art. 2 2-4 W.K. genoemd misdrijf zelf af te doen, de door de militaire rechter op te leggen straf naar gelang van de ernst van het delict en de omstandigheden, waaronder het werd gepleegd, uit een krijgstuchtelijke straf zou kunnen bestaan en waarbij de militaire rechter gelijkgeschakeld wordt met de functionaris als bedoeld in art. 39 W.K.

Een ander voordeel van de samensmelting van straf- en tuchtrecht kan naar voren komen bij de afdoening van misdrijven, etc. door de militaire rechter. Het komt immers wel voor, dat het tenlaste gelegde als misdrijf niet bewezen wordt geacht, dan wel, dat het vergriep geen misdrijf blijkt op te leveren, doch wel een (niet in de tenlastelegging opgenomen) krijgstuchtelijk vergriep, zoals dit in feite gebeurde bij het z.g. DAF-vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid, waarbij overtreding van art. 114 W.M.S. niet bewezen werd verklaard (onbevoegdlijk gegeven bevel), doch m.i. het krijgstuchtelijk vergriep: het niet opvolgen van een bevel, als bedoeld in art. 13 laatste alinea R.K., opleverde.

Door het onbreken van de mogelijkheid tot het opleggen van een krijgstuchtelijke straf door de Krijgsraad, ontstond de vreemde situatie, dat een ieder aanvoelde dat de man de facto niet vrij uit ging, doch de jure moest worden vrijgesproken.

Hierop sluit eveneens onmiddellijk aan, dat, indien de militaire rechter krijgstuchtelijke straffen kan opleggen, het terugverwijzen naar een C.O. voor krijgstuchtelijke afdoening achterwege kan blijven, hetgeen de administratieve procedure zeker aanzienlijk zal bekorten.

Het overhevelen van dergelijke zaken naar de competentie van de militaire rechter brengt een belangrijke consequentie met zich mede, en wel de formele zijde van de behandeling, t.w.:

1e. De belangrijke uitbreiding van de werkzaamheden van de Krijgsraden, doch uit het oogpunt van generale preventie zal de kans, voor een geringer feit voor de militaire rechter te kunnen komen, zeker waardevol zijn voor handhaving van de Krijgstucht.

2e. De vraag, of door de Krijgsraden opgelegde krijgstuchtelijke straffen als zodanig of als vonnis dienen te worden aangemerkt. M.i. het eerste, daar de militaire rechter a.h.w. als strafoplegger (als bedoeld in art. 39 W.K.) optreedt.

3e. Hoger beroep zal op deze opgelegde straffen mogelijk dienen te zijn als bij de bestaande situatie, dus v.w.b. beklaagde gedurende tien dagen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 30 januari 1958.

President: Mr A. J. Veldman (plv.); *Leden:* Kapt.t.Zee (TD) W. Beets, Kol. Mars. T. J. Rijkers, Kapt.-Lt.t.Zee (A) A. L. Vriens en Luit.t. Zee (AR) 1e kl. C. M. N. Kuiters.

Raadsmans: Maj. Mars. A. J. v. d. Bork.

Beklaagde, als „categorie-passagier”, had op 8 september te 22.00 uur van passagieren terug moeten zijn; hij meende géén „categorie-passagier” meer te zijn en derhalve eerst op 9 september te 07.45 aan boord te behoeven terugkeren. Op dat tijdstip vormde zich bij hem het plan om niet terug te keren.

Aangenomen dat de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid op laatstgenoemd tijdstip aanving (de tenlastelegging bevatte geen alternatief).

(W.M.Sr. art. 97).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen B.T.B., oud 22 jaren, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als zeemilicien-marinier der 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 13

januari 1958 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Den Helder, dienende als zeemilicien marinier der 3e „klasse aan boord van Hr. Ms. „Neptunus” aldaar, in tijd van oorlog, „op 9 september 1957 te circa 07.45 uur opzettelijk ongeoorloofd niet „van passagieren is teruggekeerd en sedertdien opzettelijk voortdurend „zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op 11 september „1957 te circa 02.00 uur te Enschede door de Koninklijke Mare- „chaussee is aangehouden”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat B. T. B., oud 22 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij toen hij diende als zeemilicien marinier der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Neptunus” te Den Helder op 8 september te circa 22.00 uur niet van passagieren aan boord van Hr. Ms. „Neptunus” is teruggekeerd; dat deze verplichting om 22.00 uur aan boord te zijn (categorie passagieren) voor hem bestond omdat hij krijgsraad-arrestant op vrije voeten was in verband met een door hem gepleegde desertie in mei 1957, dat toen hij hiervoor op 5 september door de Krijgsraad werd veroordeeld, hij aannam geen krijgsraad-arrestant meer te zijn; dat hij van plan was op 9 september 1957 te 07.45 uur aldaar terug te keren; dat hij op laatstgenoemd tijdstip echter opzettelijk ongeoorloofd niet van passagieren aldaar is teruggekeerd en sedertdien opzettelijk voortdurend zonder vergunning aldaar afwezig gebleven, totdat hij op 11 september 1957 te circa 02.00 uur te Enschede door de Koninklijke Marechaussee is aangehouden;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. een door J. Smit, adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee dd. 11 september 1957 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal houdende:

dat relatant op 11 september 1957 omstreeks 02.00 uur in de gemeente Enschede heeft aangehouden B., marinier 3 zm;

b. een uittreksel scheepsjournaal van Hr. Ms. „Neptunus” houdende onder meer:

10 september 1957: mankeert van passagieren sedert 080957 ten 22.00 uur de MARN 3 ZM B.;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklagdes schuld eraan hetgeen hem is te laste gelegd, zijnde het immers aan feit van algemene bekendheid dat er ten tijde als in de telastelegging vermeld zodanig dreigend oorlogsgevaar bestond, dat „tijd van oorlog” in de zin van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht aanwezig geacht moest worden;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde „afwezigheid welke in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt”;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door

Dr J. Lindner, zenuwarts te 's-Gravenhage, na de eed als deskundige te hebben afgelegd, betreffende beklaagde opgemaakt psychiatrisch rapport, waarvan de conclusie luidt:

dat onderzochte een persoonlijkheid is, bij wie gevoelsleven en karakter nog onvoldoende tot ontwikkeling kwamen; dat de innerlijk remmende, sturende en richtinggevende krachten op primitief niveau staan; dat hij onzelfstandig en afhankelijk is van invloed en leiding van buiten, dat hij zeer gebonden is aan zijn moeder en buiten een hem beschermende, omhullende omgeving zich spoedig bedreigd gevoelt; dat nadat hij onder invloed van heimweegevoelens, van angst voor het vreemde en vijandige en zijn innerlijke drang door eigen aanwezigheid thuis onheil af te wenden tot desertie was gekomen, hij wederom tot hetzelfde feit kwam toen er een conflict in het ouderlijk gezin opklaarde waardoor hij allen die hem na stonden zijn moeder, vader en meisje bedreigd zag; dat deze bedreiging van alles wat zijn zwakke, onvoldoende geïndividualiseerde persoonlijkheid tot veiligheid, zekerheid en steun was, hem in een grenssituatie van angstige paniek bracht, waarin zijn gebrekkig ontwikkelde persoonlijkheid beperkt werd in zijn geschiktheid om zowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde van het begane feit te beseffen alsmede om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen;

Overwegende, dat naar 's krijgsraads oordeel er niet een zodanig verband bestaat tussen de geconstateerde gebrekkige ontwikkeling van beklaagdes geestvermogens en het gepleegde feit, dat dit feit hem deswege niet zou kunnen worden toegerekend, weshalve ten aanzien van beklaagde recht gedaan behoort te worden naar de bepalingen van de Tweede Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat met inachtneming van het vorenstaande, de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden passend is, terwijl de tijd door hem sinds 11 september 1957 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

Overwegende voorts, dat beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst niet gepaard behoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; . . . enz. (Red.).

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 6 november 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kol. N. J. Rommes, Lt.-Kol. J. van Arkel.

Raadsman: Kapitein A. de Kleijn.

Diefstal, door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats: twee soldaten, tezamen vormende een pa-

trouille, besloten in de cantine in te breken. Eén hunner (het patrouillelid) klom naar binnen en nam diverse goederen weg; de andere (de patrouille-commandant) bleef buiten staan en nam de goederen aan.

Beide beklagden als daders veroordeeld; de inklimmer tot 6 weken militaire detentie; de ander tot een maand gevangenisstraf voorwaardelijk en zes maanden strafklasse.

(W.M.Sr. art. 11, 26, 152).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A.A., geboren 23 april 1937 en Z.Z., geboren 27 januari 1937, beiden dpl. soldaat, beklagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagden is ten laste gelegd:

„dat zij op of omstreeks 23 augustus 1957 te Woensdrecht, althans „in Nederland, terwijl zij, ieder als dienstplichtig soldaat, in werkelijke „dienst waren bij het Luchtmacht Bewakings Korps en, beiden inge- „deeld zijnde bij een militaire patrouille, belast waren met surveillance- „diensten over een gedeelte van de vliegbasis Woensdrecht, op welk „gedeelte zich onder meer de manschappencantine bevindt, welke „cantine aldus onder hun bijzondere bewaking of bescherming was „gesteld, tezamen en in vereniging, nadat A.A. zich door middel van „inklimming toegang tot die cantine had verschaft, met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening daaruit hebben weggenomen onder „meer 2 stukken scheerzeep, 17 pakjes sigaretten, 4 repen chocolade „en 2 pakjes shagtabak, althans een aantal goederen alle toebehorende „aan de Cantinedienst, althans aan een of meer anderen dan aan hen, „beklagden, of één van hen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde A.A. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 23 augustus 1957 terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, van 22.00 uur tot 24.00 uur ingedeeld was bij een militaire patrouille van het Luchtmacht Bewakingskorps; dat die patrouille bestond uit hem en de soldaat Z.Z., die commandant daarvan was, en belast was met de bewaking van een gedeelte van de Vliegbasis Woensdrecht; dat zich op dat gedeelte ook de manschappencantine bevond, en deze dus mede onder hun bijzondere bewaking was gesteld; dat hij te omstreeks 22.20 uur met Z.Z. op patrouille zijnde, bij genoemde cantine kwam; dat zij toen merkten dat één van de ramen daarvan, hetwelk toegang gaf tot de ruimte waarin de cantinegoederen lagen opgeslagen, kon worden weggeschoven; dat zij toen afgesproken hebben om samen van die cantinegoederen te stelen; dat hij daarop naar binnen is geklommen; dat hij vervolgens uit een houten bak in die cantine en vanaf de toonbank een aantal goederen heeft weggehaald te weten ongeveer 15 pakjes sigaretten, 2 pakjes shagtabak en 2 stukjes scheerzeep; dat hij hiermee naar het raam is gelopen en deze goederen aan Z.Z. heeft

overhandigd; dat zij zich vervolgens samen naar hun kamer hebben begeven en die goederen in de kast van Z.Z. hebben opgeborgen; dat het de bedoeling was, die gestolen goederen gelijk op te delen; dat hij, toen hij zich samen met Z.Z. van die goederen meester maakte, dit deed met de bedoeling om zich samen met Z.Z. die goederen toe te eigenen; dat hij wist dat die goederen toebehoorden aan de Cantine-dienst en hij van niemand recht of vergunning had ze weg te halen en zich toe te eigenen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene ten aanzien van elk der beklagden moet worden gequalificeerd als:

„Diefstal, door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere „bewaking gestelde plaats”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling van beklagde A.A. tot een militaire detentie voor de tijd van zes weken en van beklagde Z.Z. tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand; bevel, ten aanzien van beklagde Z.Z., dat de hem opgelegde gevangenisstraf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, nos. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen; plaatsing van beklagde Z.Z. in een strafklasse voor de tijd van zes maanden; bevel tot onmiddellijke inarreststelling van beide beklagden — *Red.*).

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 4 december 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kol. A. J. M. Groot en Lt.-Kol. W. A. Freijser.

Raadsman: 2e luitenant W. L. G. Schelberg.

Mishandeling: beklagde had, toen hij zag dat een ander zijn broer met beide handen bij de keel gegrepen had, die ander een vuistslag in het gezicht gegeven. Bewezen- en schuldigverklaring, doch beklagde niet strafbaar wegens de hevige gemoedsbeweging veroorzaakt door de wederrechtelijke aanranding van zijn broer. *Vrijspraak.*

(W.Sr. art. 41, 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. V. D. P., geboren 19 november 1936, korporaal, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 30 juni 1957 te Doorn opzettelijk mis-
 „handelend Johannes Cornelis Jansen met zijn tot vuist gebalde hand
 „tegen diens hoofd heeft geslagen of gestompt, waardoor deze pijnlijk
 „werd getroffen”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 7 oktober 1957, opgemaakt door de 1e luitenant J. D. van Dalen, waarnemend Commandant 2e Squadron 1e Instructie Groep Luchtmacht Instructie Regiment te Nijmegen, ten tijde, dat hij het aan hem tenlastegelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 30 juni 1957 omstreeks 12.15 uur in het zwembad „Woestduinen” te Doorn een man die met beide handen zijn broer bij de keel vast had, een klap in diens gezicht heeft gegeven met zijn tot vuist gebalde rechterhand;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambts-
 edig proces-verbaal no. 348, opgemaakt en gesloten te Doorn op 6 juli 1957 door Jacob Blom, opperwachtmeester der Rijkspolitie tevens onbezoldigd Rijksrechercheur te Doorn onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van Johannes Cornelis Jansen:

dat hij op 30 juni 1957, omstreeks 12.15 uur in het zwembad „Woestduinen” te Doorn, toen hij een jongen bij zijn keel vast had van achteren een stomp op zijn gezicht kreeg, die hevig pijn deed;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande dat het feit op 30 juni 1957 is gepleegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„mishandeling”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde voorts verklaard heeft in een impuls, uit vrees dat deze iets zou overkomen, te hebben gehandeld ter verdediging van zijn broer, die met beide handen aan diens keel werd vastgehouden;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad beklagdes handelwijze onder de gegeven omstandigheden voortvloeide uit een plotselinge en hevige gemoedsbeweging veroorzaakt door de wederrechtelijke aanranding van zijn broer, waarin niet van hem kon worden gevergd, dat hij zich beraadde op een ander middel tot onmiddellijke verdediging van zijn broer;

Overwegende, dat beklagde mitsdien niet strafbaar is;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde feit doch hem deswege niet strafbaar;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 24 januari 1957.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonels G. C. Berenschot en L. E. Brouwer.

Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

„Diefstal” van een regenjas door een militair, die overplaatst werd, de hem van Rijkswege in bruikleen verstrekte regenjas moest inleveren bij de fourier, doch die niet kon vinden en die een andere (aan een ander militair van Rijkswege in bruikleen verstrekte) regenjas wegnam en inleverde.

Verwijzing van de zaak naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 58; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V. S. N., geboren 19 maart 1936, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 30 oktober 1956 te Apeldoorn, in elk „geval in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toe„eigening een regenjas toebehorend aan de Staat der Nederlanden, „althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en in gebruik bij A. „Vollema, althans in gebruik bij een ander dan bij hem, beklaagde, „heeft weggenomen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij op 30 oktober 1956, terwijl hij als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, omdat hij op die dag, wegens zijn overplaatsing van de verzorgingscompagnie van het Depot Koninklijke Marechaussee te Apeldoorn naar de 124e Zware Transport Compagnie te Grave de hem tot dusver van Rijkswege in bruikleen verstrekte goederen, waaronder een militaire regenjas dagelijks tenue, bij de fourier van genoemde Verzorgings Compagnie moest inleveren en toen die regenjas miste en die dus niet zou kunnen inleveren, uit een garderobe op de 2e verdieping van gebouw B 5 van de Koning Willem III kazerne te Apeldoorn een andere militaire regenjas dagelijks tenue heeft weggenomen, die niet aan hem van Rijkswege in bruikleen was verstrekt, en niet aan hem in eigendom toebehoorde en waarvan hij toen begreep, dat deze aan de Staat der Nederlanden in eigendom toebehoorde en in gebruik was bij een der marechaussee's van eerdergenoemde Verzorgings Compagnie; dat hij, toen hij die regenjas wegnam, dit deed met de bedoeling die regenjas, tegelijk met de hem wel van Rijkswege in bruikleen verstrekte goederen bij de fourier van eerder genoemde Verzorgings Compagnie in te leveren om op die manier geheel aan zijn inleveringsplicht te

kunnen voldoen; dat hij de door hem weggenomen regenjas op 30 oktober 1956 ook inderdaad bij de genoemde fourier heeft ingeleverd; dat hij, toen hij op 30 oktober 1956 eerderbedoelde regenjas uit de garderobe wegnam en daarna bij de fourier inleverde daarvoor van niemand recht of toestemming heeft gekregen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, door Hendrik Stegman, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee op 21 november 1956 op afgelegde ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal no. P 187/56 der Brigade Apeldoorn van de Koninklijke Marechaussee onder meer zakelijk inhoudt als verklaring aan verbalisant van Alle Vollema, beroepsmilitair, in werkelijke dienst als marechaussee der 3e klasse bij het Depot Koninklijke Marechaussee te Apeldoorn: dat hij op 27 oktober 1956 vanuit de Koning Willem III kazerne te Apeldoorn met vacantieverlof is vertrokken; dat hij, toen hij op 7 november 1956 van dit verlof was teruggekeerd, te ongeveer 07.30 uur zag, dat zijn regenjas dagelijks tenue uit de garderobe op de 2e verdieping van gebouw B 5 van genoemde kazerne verdwenen was; dat hij deze regenjas voor het laatst op 20 oktober 1956 in de garderobe heeft zien hangen en sedertdien die jas niet meer heeft gebruikt; dat hij aan niemand recht of toestemming gegeven had, meerbedoelde jas, die hem door het Rijk was verstrekt, weg te nemen en zich toe te eigenen;

als verklaring aan verbalisant van Jan Wieringa, beroepsmilitair, wachtmeester der 1e klasse bij de Koninklijke Marechaussee: dat hij fourier is van de Verzorgings Compagnie van het Depot Koninklijke Marechaussee; dat blijkens het in zijn administratie aanwezige nominatief ontvangstbewijs, beklagde op 30 oktober 1956 de regenjas dagelijks tenue heeft ingeleverd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten dat hij op 30 oktober 1956 te Apeldoorn, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een regenjas toebehorend aan de Staat der Nederlanden en in gebruik bij A. Vollema, heeft weggenomen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Diefstal*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf*) in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

*) Nu geen veroordeling tot straf is gevolgd, had deze overweging achterwege kunnen (dienen) te blijven. (Red.).

Overwegende, dat de Krijgsraad wil aannemen dat het gebeurde meer moet worden toegeschreven aan grove onnadenkendheid van beklagde, dan aan een bij deze aanwezige misdadige inslag, zodat de Krijgsraad voor dit maal deze gunstig bekend staande, eenvoudige jongeman nog de blaam van een veroordeling voor diefstal wil besparen;

Overwegende, dat naar 's Krijgsraads oordeel het telaste gelegde en door de Krijgsraad bewezen geachte feit, opleverende een feit als vermeld in artikel 2 onder de nos. 2 tot en met 6 van de Wet op de Krijgstucht, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan en de zaak, met toepassing van artikel 58 van genoemde Wet, onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklagde dient te worden verwezen;

[Volgt: schuldigverklaring aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en strafbaarverklaring deswege; verwijzing van de zaak, onder mededeling van alle stukken, ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklagde — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 11 juli 1957.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Luitenant-Kolonel K. Timmerman.

Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

Desertie: met bewegingsvrijheid vertrokken en ongeveer drie weken te laat teruggekeerd.

*Tenlaste gelegd: primair opzettelijke, subsidiair culpose afwezigheid. De Krijgsraad verklaart de primaire (opzettelijke afwezigheid bewezen en overweegt dat nu de subsidiaire vorm noch onderzoek, noch beslissing meer behoeft *).*

Ten aanzien van de straf overwogen dat een tijdige controle de afwezigheid aanmerkelijk korter zou hebben doen duren.

(W.M.Sr. art. 98).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. H. R., geboren 22 februari 1936, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der „wet, op of omstreeks 7 april 1957, althans op of omstreeks 25 april „1957, derhalve in tijd van oorlog, na een hem verleend verlof of

*) Vergelijk hierbij de sententie van het H.M.G. van 25 september 1956, M.R.T. LI, 1958, blz. 39 v. (*Red.*).

„bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn geweest, niet naar zijn onderdeel te Assen, althans in Nederland, is teruggekeerd, en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks „29 april 1957 bij zijn onderdeel is teruggekeerd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij op 26 juni 1957 sedert 29 september 1955 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht; dat hij op 7 april 1957, op welke datum hij van een hem verleende bewegingsvrijheid had moeten terugkeren naar de te Assen gelegerde 111e technische dienst Herstel Compagnie, bij welk onderdeel hij toen was ingedeeld, niet naar dat onderdeel is teruggekeerd en daarvan sindsdien, zonder daartoe opdracht of toestemming te hebben gekregen, afwezig is geweest en gebleven tot 29 april 1957; dat hij op 7 april 1957 wel naar zijn onderdeel terug had kunnen reizen; dat de toestand thuis oorzaak is geweest van zijn thuis blijven; dat hij, gedurende zijn afwezigheid is gaan werken om geld te verdienen voor het gezin van zijn ouders;

Overwegende, dat Johannes Bachofner, kapitein, in zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 24 juni 1957 sedert 1 december 1956 Commandant was van de 111e technische dienst Herstel Compagnie te Assen; dat de beklagde bij dit onderdeel is ingedeeld; dat hij de beklagde op 6 april 1957 bewegingsvrijheid heeft verleend, waarvan deze op 7 april 1957 had moeten terugkeren; dat de beklagde op 7 april 1957 niet bij zijn te Assen gelegen onderdeel is teruggekeerd en daarvan zonder zijn, getuige's, opdracht of toestemming is afwezig geweest en gebleven totdat hij op 29 april 1957 bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht op 7 april 1957 derhalve in tijd van oorlog, na een hem verleend verlof niet naar zijn onderdeel te Assen is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 29 april 1957 bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 lid 1 sub 2e juncto lid 3 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, ten overvloede, dat, nu de Krijgsraad van de ten laste gelegde alternatieven de opzettelijke vorm bewezen acht, het andere onderzoek noch beslissing meer behoeft;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders, waarbij de Krijgsraad in aanmerking neemt de omstandigheden, welke beklagde tot zijn daad hebben gebracht, alsmede het feit dat bij een tijdige controle diens afwezigheid aanmerkelijk korter zou hebben geduurd;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 21 november 1957.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Luitenant-Kolonel K. Timmerman.
Raadsman: Kapt. W. Tibben.

Beklaagde had zonder toestemming een fiets van een ander weggenomen en was daarmede gaan rijden. Na enige tijd bebroop hem de vrees dat hij gestraft zou worden wegens het ongeoorloofd gebruiken van een fiets van een ander en hij besloot de fiets te verkopen.

Verduistering (geen diefstal).

(W.Sr. art. 310, 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. J. v. D., geboren 8 december 1936, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet,

„*primair:* op of omstreeks 4 juni 1957 te Steenwijkerwold, in elk „geval in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een rijwiel toebehorende aan H. Rook, in „elk geval aan een ander of anderen dan hem, beklagde;

„*subsidiar:* ten tijde en ter plaatse als onder primair vermeld, opzetteljk een rijwiel, toebehorende aan H. Rook, althans aan een „ander of anderen dan hem, beklagde, hetwelk hij tijdelijk in gebruik „had en in ieder geval anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring, op 19 augustus 1957 opgemaakt en getekend door de waarnemend commandant van de C-Batterij 45e Afdeling Lichte Lucht-doelartillerie onder meer blijkt, dat beklagde op genoemde datum

sedert 4 oktober 1956 als dpl. soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem primair-telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 4 juni 1957 uit de rijwiellstalling tussen de gebouwen E en F in de legerplaats te Steenwijkerwold een hem niet toebehorend rijwiel heeft weggenomen met de bedoeling dat rijwiel te gebruiken voor een ritje naar Steenwijk; dat hij vervolgens op dat rijwiel naar Steenwijk is gereden en dat onderweg ineens bij hem de gedachte opkwam, dat hij wel eens straf zou kunnen krijgen als uit zou komen, dat hij zonder toestemming dat rijwiel had gebruikt; dat hij daarop besloot dit rijwiel te verkopen in de hoop daarmee ontdekking te voorkomen; dat hij in de avond van 4 juni 1957 dat rijwiel aan de rijwielbewaarder van de Stationsrijwielbewaarplaats te Steenwijk heeft verkocht voor f 8,—, welke f 8,— hij ten eigen bate daarna heeft besteed; dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen, dit hem niet toebehorend rijwiel te gebruiken en vervolgens zich toe te eigenen en te verkopen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten, dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 4 juni 1957 te Steenwijkerwold, opzettelijk een rijwiel, toebehorende aan H. Rook, hetwelk hij tijdelijk in gebruik had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Verduistering*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 27 november 1957.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor Mr J. H. Dambrink en Majoor P. Ridder.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Zaakbeschadiging (stuktrappen van een ruit) en huisvredebreuk (via die stukgetrapte ruit 's nachts een huis binnengegaan).

Geldboete met aftrek van de ondergane voorlopige hechtenis in de vorm van streng arrest, waarbij voor één dag arrest f 2,50 in rekening wordt gebracht.

(W.Sr. art. 27, 138, 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. B. N., geboren 16 oktober 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 25 augustus 1957 te Hoensbroek, in elk geval in Nederland:

„1e. opzettelijk en wederrechtelijk een ruit, toebehorende aan H. A. A. J. Martens, in elk geval aan anderen of een ander dan hem, beklaagde, heeft stukgetrapt en aldus heeft vernield;

„2e. de woning, in gebruik bij H. A. A. J. Martens, in elk geval bij anderen of een ander dan hem, beklaagde, wederrechtelijk is binnengedrongen, zijnde hij toen aldaar opzettelijk zonder voor-kennis of enigerlei toestemming van de rechthebbende en zonder zich te vergissen te omstreeks 23.30 uur, zijnde bij nacht, na daartoe een ruit te hebben stuk getrapt voormelde woning binnengedrongen en zijnde hij toen op of omstreeks voormeld uur, in elk geval gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd in voormelde woning aange-troffen”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 5 september 1957 opgemaakt en getekend door de Commandant van de Ost Compagnie van het 13e Bataljon Garde Regiment Fuselier „Prinses Irene” onder meer blijkt dat beklaagde op genoemde datum sedert 7 juni 1956 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 25 augustus 1957, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht te Hoensbroek, zonder daartoe recht of toestemming te hebben gekregen een ruit, in een woning, toebehorende aan H. A. A. J. Martens heeft stuk getrapt, met de bedoeling dat huis binnen te dringen;

dat hij aldus tussen 23.00 en 23.30 uur op 25 augustus 1957 door het verbreken van die ruit die woning in gebruik bij die Martens zonder dat deze of iemand anders daarvan iets afwist of hem daartoe toestemming had gegeven en zonder dat hij daar iets te maken had, is binnengedrongen; dat hij van te voren geen plan had om enige woning binnen te gaan, zodat hij zich ook niet in de woning heeft vergist;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, door Daniël Brethouwer, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee ingedeeld bij de brigade Heerlen der Koninklijke Marechaussee op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 31 augustus 1957 gesloten en getekend Proces-Ver-

baal nr. 174/57 zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

Hubertus Antonius Alloijsius Johannes Martens, oud 52 jaar, wonende te Hoensbroek Hoofdstraat 87-89, apotheker:

dat hij op 25 augustus 1957 te omstreeks 23.20 uur beklaagde, op zijn knieën kruipend, op de overloop van de 1e verdieping van de door hem, getuige, bewoonde woning heeft aangetroffen; dat hij niemand, ook beklaagde niet, toestemming heeft gegeven zijn woning, waarvan hij alleen de rechthebbende is, te betreden; dat de ruit die door beklaagde is ingetrapt — teneinde die woning te betreden — zijn eigendom was en dat hij beklaagde geen toestemming heeft gegeven deze stuk te trappen;

Overwegende (bewezenverklaring — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. *„opzettelijk en wederrechtelijk enig goed, dat geheel of ten dele „aan een ander toebehoort, vernielen“;*

2e. *„in de woning, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnen„dringen“;*

voorzien en strafbaar gesteld bij

1e. Artikel 350 Wetboek van Strafrecht;

2e. Artikel 138 lid 1 jo lid 2 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich blijkens de stukken van 26 augustus 1957 tot 6 september 1957 in voorarrest, te ondergaan als streng arrest, heeft bevonden voor de ten laste gelegde en door de Krijgsraad bewezen geachte feiten en naar 's Krijgsraads oordeel de tijd door beklaagde in dat arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van de op te leggen straf, daarop geheel in mindering dient te worden gebracht;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van een geldboete van veertig gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling of verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van zestien dagen, met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde geldboete geheel in mindering zal worden gebracht, te weten elf dagen, waarbij voor één dag arrest *f* 2,50 van het boetebedrag in mindering wordt gebracht.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 27 november 1957.

President: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet, plv.; *Leden:* Majoor J. C. Engelman en Kapitein Mr H. A. van Maarle.
Raadsman: Mr W. J. M. ten Berge.

Opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding (weigeren te voldoen aan het bevel van een meerdere, opperwachtmeester Kon. Marechaussee, om het perron niet langs een bepaalde weg te verlaten), feitelijke insubordinatie (rukken en trekken, toen hij aangegrepen was), opruiing tot mouterij (tot een groot aantal soldaten roepen: „Waar blijft de „herhaling nou; trap ze toch kapot die vuile kalkemmers“).

(W.M.Sr. art. 114, 117, 146).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. v. d. B., geboren 3 januari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 10 november 1957 te Maarheeze, terwijl „hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij 122 Bataljon „Infanterie, in ieder geval bij de Koninklijke Landmacht,

„a) nadat de opperwachtmeester der Kon. Marechaussee J. C. van „Iperen, hem op het perron van het station der Nederlandse Spoor- „wegen te Maarheeze, ten behoeve van de veilige en vlotte afvoer van „genoemd station van enige honderden zojuist aldaar per trein ge- „arriveerde militairen opdracht had gegeven ter plaatse te blijven staan „en genoemd perron langs de door hem, beklaagde, beoogde zijde niet „te verlaten, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan „dit dienstbevel te gehoorzamen, daarbij opzettelijk de woorden: „jij „„kan kapot vallen, ik ga hier langs, mijn vriend is hier ook langs „„gegaan, ik ga hier ook langs, probeer me maar eens tegen te houden”, „in ieder geval woorden van een dergelijke strekking uitende, hebbende „hij, beklaagde, opzettelijk in zijn bovengenoemde ongehoorzaamheid „volhard, nadat de opperwachtmeester J. C. van Iperen hem er uit- „drukkelijk op had gewezen, dat hij zich aan een ernstig strafbaar feit „zou schuldig maken indien hij bij zijn weigering bleef volharden en „door zou lopen en alstoen desondanks opzettelijk genoemd perron „toch aan de hem verboden zijde heeft verlaten;

„b) nadat de opperwachtmeester J. C. van Iperen en de mare- „chaussee der 1e klasse J. H. M. Muurmans hem in verband met zijn „onder a. vermelde dienstweigering en zijn onkrijgstuchtelijk ge- „drag hadden vastgegrepen, teneinde hem naar een in de nabijheid „staand militair motorvoertuig en vervolgens naar de marechaussee- „kazerne te Budel over te brengen, zich met geweld, althans bedreiging „met geweld tegen genoemde meerderen, althans een hunner heeft „verzet, door alstoen aldaar daartoe opzettelijk met kracht te rukken

„en te trekken in tegengestelde richting als waarin genoemde meerderen hem wilden brengen, daarbij op luiden toon onder meer de woorden: „ik verdom het om met jullie mee te gaan”, in ieder geval woorden van een dergelijke strekking uitende;

„c) op of nabij het station der Nederlandse Spoorwegen te Maarheeze, nadat de opperwachmeester der Koninklijke Marechaussee J. C. van Iperen en de marechaussee der 1e klasse H. J. M. Muurmans hem, zoals onder b vermeld hadden vastgegrepen en terwijl zich in zijn onmiddellijke nabijheid enige honderden, in ieder geval meerdere tientallen soldaten bevonden, mondeling meerdere van genoemde soldaten tot het misdrijf mouterij, althans tot het misdrijf feitelijke insubordinatie, in ieder geval tot een misdrijf in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven, heeft opgeruid, door alstoen aldaar daar toe opzettelijk op luide toon genoemde soldaten de woorden: „mannen van de herhaling, nemen jullie dat, kom me helpen, die bloedhonden nemen me mee, waar blijft de herhaling nou, trap ze toch kapot die vuile kalkemmers”, in ieder geval woorden van een dergelijke strekking toe te schreeuwen, althans toe te roepen, in ieder geval bedoelde woorden te uiten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 22 oktober 1957 als dienstplichtig soldaat voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst kwam bij het 122e Bataljon Infanterie en gelegerd werd in de legerplaats Budel; dat hij op zondag 10 november 1957 na genoten bewegingsvrijheid per trein van Arnhem naar Maarheeze reed terwijl hij ten gevolge van het drinken van bier behoorlijk aangeschoten was; dat hij na aankomst te Maarheeze omstreeks 24.00 uur met ruim duizend andere militairen de trein verliet en toen door een marechaussee, die de witte uitrusting droeg, werd tegengehouden; dat hij de mogelijkheid niet wil uitsluiten, dat die marechaussee hem daar toen opdracht heeft gegeven te blijven staan en het perron niet langs de rechterzijde van het stationsgebouw te verlaten, en dat hij daarop tegen die marechaussee gezegd zou hebben: „Jij kan kapot vallen, ik ga ook hier langs, probeer mij maar eens tegen te houden”; dat op een gegeven moment bedoelde marechaussee van het perron afsprong en hij daarop, ofschoon hij, uit het feit dat die marechaussee hem even te voren had aangehouden, begreep dat zulks niet de bedoeling was, in de looppas het perron verliet langs de rechterzijde van het stationsgebouw; dat hij zich vervolgens begaf tussen de voor de spoorwegovergang wachtende militairen doch onmiddellijk daarna door een tweetal marechaussees, onder welke de bovenbedoelde, werd vastgegrepen en in de richting van het Stationsgebouw werd getrokken; dat hij zich toen op 11 november 1957 te Maarheeze tegen beide marechaussees heeft verzet door te rukken en te trekken in tegenovergestelde richting als waarin deze hem klaarblijkelijk wilden brengen; dat het mogelijk is dat hij daarbij gezegd heeft: „Ik verdom het om met jullie mee te gaan”; dat hij, aldus trachtende zich van de

marechaussees te bevrijden, tegen de honderden in zijn nabijheid staande militairen riep: „Waar blijft die herhaling nu?” en daarmee beoogde te bereiken dat die soldaten hem zouden bevrijden; dat het mogelijk is dat hij daarbij gezegd heeft: „Trap ze toch kapot die vuile kalk-„emmers”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- a) „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, waarbij de „schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat „een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft ge-„wezen”;
- b) „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”;
- c) „Mondeling een militair opruien tot muiterij, gepleegd in tijd van „oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

- a. artikel 114 Wetboek v. Militair Strafrecht;
- b. artikel 120 jo. 117 Wetboek v. Militair Strafrecht;
- c. artikel 146 jo. 119 Wetboek v. Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van drie maanden, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht; te weten vanaf 11 november 1957 — *Red.*].

NASCHRIFT.

De Krijgsraad te Velde Zuid (vonnis van 26 september 1956; M.R.T. L, 1957, blz. 331 v.) qualificeerde een feit als het hierboven sub c. beschrevene als „In tijd van oorlog mondeling een militair opruien tot „muitelij, meermalen gepleegd”, waardoor duidelijker dan in bovenstaand vonnis tot uitdrukking werd gebracht dat het „in tijd van oorlog” gekoppeld was aan „opruien” en niet aan „muitelij”.

Zie mijn naschrift t.a.p.

W. H. V.

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.**Commandant Kaderbataljon van de School Technische Dienst.**

Beschikking van 9 december 1957.

Beklagbeschikker: Kapitein X.

Een sergeant-majoor-instructeur, die als d.d. officier van piket was tekortgeschoten, werd deswege op grond van het rapport van de kapitein, die als eerste officier van de week was opgetreden, op 2 december 1957 door zijn CC gestraft.

Deze kapitein, die op 4 december d.a.v. optrad als w.n. BC, wijzigde op grond van zijn bevoegdheid ontleend aan art. 50 W.K. de door de CC opgelegde straf.

Toen deze kapitein w.n. BC daarna op 4 december kennis nam van het beklag van de SMI over de aan deze door de CC opgelegde straf, trok hij de door hem gewijzigde straf in en verklaarde vervolgens het beklag ongegrond.

Het H.M.G. deed ambtshalve de beklagbeschikking van de w.n. BC teniet wegens onjuiste toepassing van de beklagprocedure. De kapitein optredende als w.n. BC, had onder de bovenvermelde omstandigheden geen beslissing mogen nemen op het beklag, doch had de afdoening daarvan naar omstandigheden moeten overlaten aan de BC zèlf of — indien hierdoor te grote vertraging zou ontstaan — de zaak moeten overgeven aan de meerdere onder wiens rechtstreeks bevel hij als w.n. BC was gesteld.

(W.K. art. 50, 61, 65, 68).

De Kapitein X., registratienummer 12.12.04.001, w.n. Commandant van het Kaderbataljon van de School Technische Dienst te Utrecht;

Gezien het beklag van de Sergeant-majoor Instructeur J., registratienummer 18.01.29.009, dienende bij de Schoolcompagnie van het Kaderbataljon van de School Technische Dienst, houdende de op 4 december 1957 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de straf van 5 (vijf) dagen licht arrest en de strafreden: „als d.d. officier „van piket een opdracht van de 1e officier van de week, tussen 00.30 „uur en 01.00 uur een ronde te lopen, onvoldoende uitgevoerd door „als bedoelde ronde aan te merken: een onderofficier in kennelijke „staat omstreeks 24.00 uur vanuit de cantine naar de legeringskamer „te begeleiden en vandaar uit te omstreeks 00.30 uur zich naar de „piketkamer begeven, waar hij ongeveer 5 minuten later aankwam. „Tevens is bovendien gebleken, dat hij als d.d. officier van piket in „zijn taak te kort is geschoten door niet overeenkomstig het gestelde „in het V.R.I.D.K.L. deel A art. 15, punt 6 op verschillende tijdstippen „de posten te controleren op de kennis van de consignes en/of het „geladen zijn der vuurwapens” hem op 2 december 1957 opgelegd door zijn wnd. compagniescommandant, de 1e-Luitenant Volleman, Willy, Joseph, Leon, registratienummer 29.03.26.148 en hem op 2 december 1957 ter kennis gebracht;

Gehoord de gestrafte en getuige;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

a. dat hij als d.d. Officier van Piket van de 1e Officier van de Week, opdracht heeft ontvangen tot het maken van een ronde tussen 00.30 uur en 01.00 uur op 27 september 1957;

b. dat hij door de 1e Officier van de Week is gerapporteerd wegens het niet uitvoeren van deze opdracht;

c. dat hij gestraft is voor:

1e. het onvoldoende uitvoeren van de hem door de 1e Officier van de Week opgedragen ronde,

2e. het niet controleren van de verschillende posten;

d. dat hij de wacht aan de hoofdingang van de Kromhoutkazerne, op twee verschillende tijdstippen de „post voor het geweer” heeft gecontroleerd op de kennis van de consignes en het geladen zijn van de vuurwapens en hij daar ter plaatse en op dezelfde tijden eveneens de andere posten, voordat deze op post werden gebracht, op de kennis van de consignes en het geladen zijn der vuurwapens heeft gecontroleerd;

e. dat hij omstreeks half één, samen met de sergeant Hendriks, Hendrijanus, registratienummer 25.06.01.198, de in „kennelijke staat „verkerende” sergeant der 1e klasse A . . . naar diens kamer in gebouw AA heeft gebracht en hij daarna per rijwiel een ronde van 8 à 9 minuten heeft gemaakt door vanaf gebouw AA naar de wacht te fietsen, waar hij te ongeveer 8 à 9 minuten over half één is aangekomen, terwijl hij bij twee legeringsgebouwen die aan deze ronde liggen is afgestapt om een daar brandende elektrische lamp uit te schakelen;

f. dat hij meent dat hij door het onder de punten d. en e. vermelde te verrichten, geheel heeft gehandeld zoals door de 1e Officier in diens opdracht is bevolen;

Overwegende: (dat de kapitein X. die op 27 september 1957 als 1e Officier van de Week is opgetreden, en die thans als w.n. BC het beklag onderzoekt, overweegt (*Red.*):

a. dat hij op 26 september 1957 door middel van het radiotijdsein van 23.00 uur zijn horloge heeft geverifieerd en hij middels dit horloge heeft vastgesteld dat hij op 00.30 uur bij de wacht is aangekomen;

b. dat hij op 27 september 1957 in zijn functie van 1e Officier van de Week heeft geconstateerd dat klager tussen 00.30 uur en 01.00 uur geen ronde heeft gelopen;

Overwegende dat de sergeant Hendriks heeft verklaard:

dat hij en de sergeant-majoor J. de „in kennelijke staat verkerende, „naar sterke drank ruikende en wartaal sprekende” sergeant der 1e klasse A . . . op 27 september 1957 omstreeks half één in diens kamer hebben gebracht;

Overwegende dat gezien het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek van 9 oktober 1957 en gezien de aanvullende processen-verbaal van 24 oktober 1957 en 5 november 1957:

a. de mogelijkheid niet is uitgesloten dat er op 27 september 1957 een klein verschil heeft bestaan tussen de aanwijzingen van de door klager en door de 1e Officier van de Week geraadpleegde tijdmeters,

b. is aangetoond dat klager gedurende zijn piketdienst van 26 op 27 september 1957 heeft volstaan met aan twee posten om bijzonderheden te vragen zonder zich tevens te overtuigen van de kennis der consignes en/of het geladen zijn der vuurwapens van die posten;

Overwegende dat nadrukkelijk is komen vast te staan dat:

1. klager een order van de eerste officier van de week: tussen 00.30 uur en 01.00 uur een extra ronde te maken, op onvolledige wijze heeft uitgevoerd,

2. klager in het algemeen als d.d. officier van piket is tekort geschoten door niet zoals voor hem voorgeschreven, op verschillende tijdstippen tijdens zijn piketdienst, de posten te controleren op kennis van de consignes en/of het geladen zijn der vuurwapens,

3. de opgelegde straf zeker niet te zwaar is, gezien de ernst van de gepleegde feiten,

4. de omschrijving van de strafreden duidelijker gesteld had dienen te zijn;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;
Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf; wijzigt de omschrijving der strafreden — welke nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Als d.d. officier van piket de opdracht van de 1e officier van de week: „een extra ronde te maken tussen 00.30 uur en 01.00 uur”, „onvoldoende uitgevoerd.

„In het algemeen als d.d. officier van piket in zijn taak tekort geschoten, door niet zoals voor hem voorgeschreven, op verschillende tijdstippen tijdens zijn piketdienst, de posten te controleren op kennis „van de consignes en/of het geladen zijn van de vuurwapens”;

Bepaalt: dat tenzij de gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept, de vermelding in de straflijst van de aanvankelijke strafoplegging geheel onleesbaar zal worden gemaakt, en daaronder zal worden ingeschreven de straf en de strafreden, zoals bij deze beschikking vastgesteld;

Bepaalt: dat hij, X., Kapitein, waarnemend commandant van het Kaderbataljon van de School Technische Dienst, daarbij als strafoplegger zal worden vermeld en de datum van deze beschikking als datum van strafoplegging en tenslotte dat onder die vermelding van de gewijzigde strafoplegging de aantekening zal worden gesteld:

„Beklag ongegrond bevonden; omschrijving der strafreden gewijzigd „echter niet ten gunste van de gestrafte”;

Bepaalt: dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog, een afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan de strafoplegger en een uittreksel van deze beschikking zal worden ter hand gesteld aan de klager.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 21 januari 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaals Van der Kroon en Mr Schepers, Commodore Wartena (plv.).

(Zie de beklagbeschikking hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 11 december 1957 waarbij de sergeant-majoor-instructeur J., rnr. 18.01.29.009 dienende bij de schoolcompagnie, kaderbataljon van de School Technische Dienst te Utrecht, 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de waarnemend-commandant van het kaderbataljon School Technische Dienst over de straf van vijf dagen licht arrest hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Als dd. officier van piket een opdracht van de 1e officier van de week tussen 00.30 uur en 01.00 uur een ronde te lopen onvoldoende uitgevoerd door als bedoelde ronde aan te merken:

„Een onderofficier in kennelijke staat omstreeks 24.00 uur vanuit de cantine naar de legeringskamer te begeleiden en vandaar uit te omstreeks 00.30 uur zich naar de piketkamer begeven waar hij ongeveer 5 minuten later aankwam.

„Tevens is bovendien gebleken, dat hij als d.d. officier van piket in zijn taak tekort is geschoten door niet overeenkomstig het gestelde in het V.R.I.D.K.L. deel A, artikel 15, punt 6, op verschillende tijdstippen de posten te controleren op de kennis van de consignes en/of het geladen zijn der vuurwapens”

bij welke beschikking op 9 december 1957 genomen en op 10 december 1957 aan klager uitgereikt het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Als d.d. officier van piket de opdracht van de 1e officier van de week: „een extra ronde te maken tussen 00.30 uur en 01.00 uur”, onvoldoende uitgevoerd.

„In het algemeen als d.d. officier van piket in zijn taak tekort geschoten, door niet zoals voor hem voorgeschreven, op verschillende tijdstippen tijdens zijn piketdienst, de posten te controleren op kennis van de consignes en/of het geladen zijn van de vuurwapens”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en de kapitein X., als strafoplegger;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat het Hof ten aanzien van de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden geen eindbeslissing kan nemen omdat de beschikking waarvan beklag ambtshalve moet worden vernietigd wegens onjuiste toepassing van de beklagprocedure;

Overwegende dienaangaande:

dat blijkens het gehouden onderzoek klager op 2 december 1957 werd gestraft op grond van het rapport van een kapitein, die als eerste officier van de week van oordeel was dat klager de na beklag in de omschrijving van de strafreden vermelde krijgstuuchtelijke vergrijpen had gepleegd;

dat op 4 december 1957 genoemde kapitein, optredende als waarnemend bataljonscommandant en als zodanig als meerdere boven de eerste strafoplegger gesteld zijnde, krachtens zijn bevoegdheid ontleend aan artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht, de oorspronkelijk opgelegde straf van vijf dagen licht arrest heeft gewijzigd in die van vier dagen verzuwaard arrest;

dat diezelfde meerdere, na op 4 december 1957 kennis te hebben genomen van het door klager ingediende beklag, de door hem opgelegde straf heeft ingetrokken en — tijdelijk de in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht genoemde meerdere van de strafoplegger zijnde — het beklag ongegrond heeft verklaard;

Overwegende, dat onder de bovenvermelde omstandigheden de genoemde kapitein, toen hij op 4 december 1957 als waarnemend bataljonscommandant optrad, geen beslissing op het beklag had mogen nemen doch, hetzij de afdoening had moeten overlaten aan de bataljonscommandant zelve, hetzij — indien hierdoor een te grote vertraging zou ontstaan — de zaak ter verdere behandeling had moeten overgeven aan de meerdere onder wiens rechtstreeks bevel hij als waarnemend bataljonscommandant was gesteld;

BESCHIKKENDE;

Vernietigt ambtshalve de beschikking waarvan beklag;

Stelt de stukken in handen van de commandant van het kaderbataljon van de School Technische Dienst teneinde over het beklag te beslissen met inachtneming van 's Hofs beschikking.

NASCHRIFT.

(1) De beklagbeschikking heeft overeenkomstig de door de Minister van Oorlog gegeven modellen de beklagbeschikking opgesteld. Vergelijkt men de inrichting dezer modellen met de beklagbeschikkingen door het Hoog Militair Gerechtshof genomen, dan valt het op, dat het Hof in zijn beschikkingen de inhoud der gebezigde bewijsmiddelen niet steeds opneemt; zie het onderschrift in M.R.T. 1957, blz. 544. Nu het Hof in deze blijkbaar een andere opvatting huldigt dan de M. v. O., rijst de vraag of er aanleiding bestaat om de inrichting der hierbedoelde modellen te herzien in de geest zoals door het H.M.G. in zijn beschikkingen is aangegeven.

(2) Het valt op dat de eerste officier van de week op 27 september 1957 de tekortkomingen van de SMI heeft geconstateerd, en dat deze daarvoor op 2 december 1957, d.i. ruim 2 maanden later, werd gecorrigeerd.

(3) De SMI was op 2 december door zijn CC gestraft; hij kon zich

op grond van het gestelde in art. 62 W.K. eerst op 4 december daarover beklagen; alzo deed hij.

De w.n. BC nam op 4 december kennis van de aan de SMI opgelegde straf (art. 70 W.K.); op grond van zijn bevoegdheid als bedoeld in art. 50 W.K., wijzigde hij deze toen. Dat artikel schrijft echter uitdrukkelijk voor, dat de boven de strafoplegger gestelde meerdere van de bevoegdheid om een opgelegde krijgstuuchtelijke straf of de omschrijving der strafreden of beide te wijzigen, niet mag gebruik maken zonder de strafoplegger en de gestrafte te hebben gehoord. Kennelijk heeft de w.n. BC noch de gestrafte SMI noch de CC-strafoplegger gehoord, daar anders o.i. aan het licht moest zijn gekomen, dat de SMI over de hem door zijn CC opgelegde straf beklag had ingediend, en dat de w.n. BC toen niet meer bevoegd was om van zijn bevoegdheid ontleend aan art. 50 W.K. gebruik te maken.

Voorts heeft de w.n. BC niet begrepen, nadat hij als zodanig de door de CC opgelegde straf had gewijzigd, m.a.w. nadat hij als hogere tuchtrechter een oordeel over de zaak van de SMI had gegeven (zij het zelfs zonder deze zaak nader te hebben onderzocht), dat hij toen niet meer bevoegd was over deze zèlfde zaak nog eens, doch nu als beklagtuchtrechter, te oordelen.

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 4 maart 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaals Van der Kroon en Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

(Zie de beide beklagbeschikkingen hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 3 februari 1958 van J., registratienummer 18.01.29.009, sergeant-majoor instructeur, ingedeeld bij de schoolcompagnie van het kaderbataljon van de school technische dienst te Utrecht, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van het kaderbataljon van gemelde school over de straf van vijf dagen licht arrest, hem op 2 december 1957 opgelegd door zijn waarnemend compagniescommandant wegens:

„Als d.d. officier van piket een opdracht van de 1e officier van de „week tussen 00.30 uur en 01.00 uur een ronde te lopen onvoldoende „uitgevoerd door als bedoelde ronde aan te merken:

„Een onderofficier in kennelijke staat omstreeks 24.00 uur vanuit „de cantine naar de legeringskamer te begeleiden en vandaar uit te „omstreeks 00.30 uur zich naar de piketkamer begeven, waar hij on- „geveer 5 minuten later aankwam.

„Tevens is bovendien gebleken, dat hij als d.d. officier van piket in „zijn taak tekort is geschoten door niet overeenkomstig het gestelde in „het V.R.I.D.K.L., deel A, artikel 15, punt 6, op verschillende tijd-

„stippen de posten te controleren op de kennis van de consignes en/of „het geladen zijn der vuurwapens”;

bij welke beschikking — op 30 januari 1958 genomen en op 1 februari 1958 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf, doch met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Als d.d. officier van kazernepiket de opdracht van de 1e officier „van de week, een extra ronde te maken tussen 00.30 uur en 01.00 „uur, onvoldoende uitgevoerd; verder als d.d. officier van piket in het „algemeen tekortgeschoten in zijn taak door gedurende zijn piket- „dienst, in strijd met de voorschriften, onvoldoende controle uit te „oefenen op het wacht personeel”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Land-
macht;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak het Hof tot geen andere gronden en beslissingen heeft geleid, dan tot die, vervat in de beschikking waarvan beklag, zodat het beklag ongegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht, de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de beschikking waarvan beklag met overneming der gronden;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 4 februari 1958.

Président: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaals Van der Kroon en Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Een opperwachtmeester-instructeur, die op 1 augustus 1957 de functie van MTOO bij zijn onderdeel moest gaan uitoefenen, deed niet tijdig ter bestemder plaatse mededeling van zijn bevinding, dat een aantal voertuigboekjes niet was bijgehouden, welke in sommige gevallen een achterstand van 4 maanden vertoonde; voorts diende hij niet tijdig ter bestemder plaatse de nodige gegevens in omtrent de ontbrekende uitrustingsstukken bij het getelde materieel, en omtrent het nog niet getelde materieel, tengevolge waarvan een juist proces-verbaal van overgave en overname niet kon worden opgemaakt. De opperwachtmeester kon niet worden verweten — in verband met de

aanwezigheid van een verouderd voorschrift TVOM II deel A, 1ste druk —, dat hij onvoldoende zorg had besteed aan de administratieve verantwoording van de rijopdrachten, waardoor een aantal rijopdrachten voortijdig werd vernietigd. Het beklag gedeeltelijk gegrond verklaard; de strafreden gewijzigd, de opgelegde straf gehandhaafd.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 6 november 1957 van de opperwachtmeester-instructeur C., registratienummer 16.06.24.001, dienende bij de stafbatterij 15e afdeling lichte luchtdoelartillerie, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant 901 luchtverdedigingskring over de straf van zes dagen licht arrest hem opgelegd door de commandant van de 148 afdeling zware luchtdoelartillerie semi-mobiel wegens:

„Als d.d. motortransportonderofficier onvoldoende zorg besteed aan „de administratieve verantwoording van de rijopdrachten, waardoor „een aantal rijopdrachten in het ongerede is geraakt dan wel voortijdig „vernietigd; voorts de overgave en overname van de verantwoordelijkheid en van de werkzaamheden verbonden aan deze functie bemoeilijkt door te weigeren het daartoe voorgeschreven proces-verbaal te „tekenen”

bij welke beschikking — op 31 oktober 1957 genomen en op 5 november 1957 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op de verklaringen afgelegd als getuigen onder ede door de luitenant-kolonel F. H. Sangster en de 1e-luitenant J. W. van Neden;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris, de luitenant-generaal Mr J. D. Schepers, gehouden nader onderzoek en op de daarbij door de kapitein G. C. van Gorcum, de AOOI J. Boender en de OWI A. A. Baauw als getuigen onder ede afgelegde verklaringen;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is gebleken:

dat klager, nadat hem door de commandant van de stafbatterij van de Kern 148 afdeling zware luchtdoelartillerie semi-mobiel was medegedeeld dat hij was aangewezen voor de functie van MTOO van genoemde afdeling, op 8 juli 1957 van de kapitein Van Gorcum, hoofd van de sectie S-4, die voor het materieel verantwoordelijk was, de mededeling ontving, dat hij, klager, voor de overname en overgave van het motortransportmaterieel van zijn voorganger, de 1e-luitenant Van Neden, een aanlooptijd kreeg van drie weken en dat de overgave en overname op 1 augustus 1957 moest plaatshebben;

dat klager toen dus wist, dat hij op deze datum in functie zou moeten treden; dat klager aan de hand van de bruikleenlijsten een deel van

het materieel heeft geteld en verschillen heeft geconstateerd; dat hij die verschillen op een kladstaatje heeft genoteerd maar bij niemand een opgave daarvan heeft ingeleverd; dat een aantal z.g. „voertuig-„boekjes” niet was bijgehouden waardoor een achterstand aanwezig was van in sommige gevallen vier maanden; dat klager zich tijdens de overnameperiode heeft gewend tot de AOOI Boender, die was belast met de bevoorrading en hem van een en ander in kennis heeft gesteld; dat de AOOI Boender klager daarop bij herhaling heeft gezegd, dat hij bij het constateren van verschillen en van andere onregelmatigheden, deze moest noteren en daarna zijn notities aan hem, Boender, ter hand moest stellen; dat klager zulks niet heeft gedaan; dat vervolgens de 1e-luitenant Van Neden een proces-verbaal van overgave en overname, gedateerd 1 augustus 1957, op 23 september 1957 aan klager ter tekening heeft doen voorleggen, zulks nadat op 4 september 1957 een z.g. „MIO-inspectie” had plaatsgevonden over het motortransportmaterieel, waarbij dit in orde was bevonden; dat klager weigerde dit proces-verbaal te ondertekenen, omdat naar klagers mening de toestand met betrekking tot het motortransportmaterieel niet in orde was en hij onvoldoende was ingewerkt; dat daarna de kapitein Van Gorcum op 2 oktober 1957 genoemd proces-verbaal wederom aan klager ter tekening voorlegde doch klager dit wederom weigerde onder aanvoering van de argumenten, dat dit stuk — gedateerd 1 augustus 1957 — de waarheid niet bevatte omdat de datum niet juist was, dat er in feite niets was overgegeven en overgenomen, omdat de administratie niet in orde was en dat hij nog niet gereed was met het tellen van het materieel; dat later op die dag klager ten overstaan van de kapitein Van Gorcum heeft verklaard het proces-verbaal wel te willen ondertekenen indien er aan werd toegevoegd: „op datum van overgave en „overname was het materieel niet in orde”; dat klager gedurende de periode, waarin hij doende was de functie van MTOO over te nemen, de rijopdrachten, die hij aantrof en die reeds 40 dagen oud waren; heeft vernietigd;

Overwegende, dat klager dus inderdaad de overgave en overname van de verantwoordelijkheid en van de werkzaamheden, verbonden aan de functie van MTOO heeft bemoeilijkt doch dat het Hof de hierna te vermelden omschrijving van de strafreden meer in overeenstemming acht met hetgeen in feite heeft plaats gevonden;

Overwegende, dat ingevolge het voorschrift TVOM II, deel A, 1e druk, rijopdrachten van o.m. wielvoertuigen gedurende 40 dagen door de MTO (O) moesten worden bewaard, doch dat deze termijn op 5 mei 1953 werd gewijzigd in 70 dagen, welke termijn ook in de 2e druk werd vermeld; dat echter is komen vast te staan dat ten tijde dat klager het materieel en de administratie naging bij zijn onderdeel slechts de verouderde 1e druk, die niet was gewijzigd, aanwezig was;

Overwegende, dat in verband met het vorenstaande klager niet kan worden verweten dat hij onvoldoende zorg heeft besteed aan de administratieve verantwoording van de rijopdrachten, waardoor een aantal rijopdrachten voortijdig werd vernietigd;

Overwegende, dat het beklag mitsdien gedeeltelijk gegrond moet worden verklaard;

Overwegende, dat de aan klager opgelegde straf in overeenstemming is met de ernst van klagers tekortkomingen;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzig de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden:

„Hoewel hij wist dat hij op 1 augustus 1957 de functie van MTOO „bij zijn onderdeel moest gaan uitoefenen:

„1. bij de voorbereidende werkzaamheden met betrekking tot de „overgave en overname van materieel en administratie niet tijdig ter „bestemder plaatse mededeling gedaan van het feit, dat een aantal „voertuigboekjes niet was bijgehouden en in sommige gevallen een „achterstand van vier maanden vertoonde;

„2. niet tijdig ter bestemder plaatse de nodige gegevens ingediend „omtrent:

„a. de ontbrekende uitrustingsstukken bij het getelde materieel,

„b. het nog niet getelde materieel;

„waardoor het aan zijn schuld te wijten was dat een juist proces- „verbaal van overgave en overname niet kon worden opgemaakt”;

Handhaaft de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zal worden ingeschreven in plaats van die waarvan beklag, welke in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Gerechtshof te Arnhem.

Arrest van 27 februari 1958.

President: Mr Kronenberg; *Raadsheren:* Mrs Croockewit en Borgart.
Raadsman: Mr P. S. Noyon, advocaat te Enschede.

Het in het buitenland besturen van een motorrijtuig, wetende dat hem bij rechterlijke uitspraak de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen ontzegd is, is (naar de Nederlandse wet) niet strafbaar.

(W.V.W. art. 32, 1°).

HET GERECHTSHOF TE ARNHEM,

rechtdoende in hoger beroep in strafzaken,

in de zaak van het Openbaar Ministerie bij de Arrondissements-Rechtbank te Almelo ter eenre en J. H. G., oud 33 jaren, ter andere zijde, waarbij deze wegens: „wetende dat hem bij rechterlijke uitspraak de „bevoegdheid motorrijtuigen te besturen was ontzegd, gedurende de „tijd dat hem die bevoegdheid was ontzegd, op een weg een motor-

„rijtuig besturen” is veroordeeld tot een geldboete van *f* 5 enz.,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de vordering van de Procureur-Generaal na voorlezing aan het Hof overgelegd, daartoe strekkende dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en verdachte zal ontslaan van alle rechtsvervolging;

Gehoord de verdediging door en namens de verdachte gevoerd;

Overwegende, dat het Openbaar Ministerie bij de Rechtbank voornoemd tijdig van genoemd vonnis is gekomen in hoger beroep;

Ten aanzien van dat hoger beroep;

Overwegende, dat het Hof zich niet verenigt met het beroepen vonnis, zodat dit behoort te worden vernietigd en opnieuw moet worden rechtgedaan;

Overwegende, dat het Hof uit dat vonnis overneemt de telastelegging en de bewijsmiddelen, met uitzondering van de inhoud van het ambtsedig proces-verbaal, opgemaakt door Wolter Willem Christiaan Klijn Velderman, dd. 19 april 1956;

Overwegende, dat ter 's Hof's terechtzitting zakelijk onder meer hebben verklaard als getuigen:

1e. Walter Willem Christiaan Klijn Velderman:

dat hij op 17 april 1956 dienst deed aan de grensdoorlaatpost te Glanerbrug, gemeente Enschede; dat hij toen over de Rijksweg ter plaatse vanuit de richting Enschede en rijdende in de richting Gronau zag naderen een vierwielig motorrijtuig (personenauto) bestuurd door een dame, terwijl naast deze een manspersoon was gezeten, die, naar hem later bleek, was genaamd J. H. G.; dat, nadat de bedoelde personen met dat motorrijtuig de grens naar Duitsland waren gepasseerd, hij zag, dat genoemde G., in wie hij ter terechtzitting thans-verdachte herkent, — nadat deze het gebouw van de Duitse passencontrole had verlaten — achter het stuur van dat motorrijtuig plaats nam en daarmee wegreed over de Enschedesestrasze, gemeente Gronau (Dld.); dat hem bekend is, dat die weg voor het openbaar rij- en ander verkeer open staat; dat hij uit het opsporingsregister wist, dat verdachte gesignaleerd stond als een persoon, aan wie de rijbevoegdheid hier te lande was ontzegd;

2e. Harm Lunenburg:

dat hij op 17 april 1956 dienst deed aan de grensdoorlaatpost te Glanerbrug, gemeente Enschede; dat hij toen over de Rijksweg een personenauto zag naderen uit de richting Enschede; dat die auto bestuurd werd door een dame naast wie een heer was gezeten, die later bleek te zijn G.; dat hij zag, toen de auto de grens naar Duitsland was gepasseerd tot aan het Duitse passen-kontrole-kantoor, dat die G., in wie hij (getuige) ter terechtzitting thans-verdachte herkent, op Duits grondgebied achter het stuur van de auto plaats nam, terwijl de dame aan zijn (verdachte's) rechterzijde ging zitten; dat daarna de auto wegreed in de richting Gronau (Dld.) over de Enschedesestrasze in die gemeente, welke weg naar hij (getuige) weet, voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaat;

Overwegende, dat het Hof door de inhoud van vorenvermelde bewijsmiddelen, opleverende de redengevende feiten en omstandigheden, waarop na te melden bewezenverklaring steunt, wettig bewezen acht en de overtuiging heeft bekomen dat verdachte het hem telastegelegde heeft gepleegd, met dien verstande dat het *op* 17 april 1956 is begaan en dat verdachte *wist*, dat hem bij onherroepelijk vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam van 26 oktober 1955 de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen was ontzegd voor de tijd van één jaar en zes maanden, ingaande 18 november 1955;

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde naar 's Hof's oordeel niet strafbaar is;

Overwegende immers, dat de telastelegging verdachte kennelijk het misdrijf omschreven in art. 32 lid 1 van de Wegenverkeerswet bedoelt te verwijten; dat voor het plegen van dat misdrijf naar luid van genoemd artikel en lid onder meer is vereist het besturen van een motorrijtuig op een weg zijnde — naar de daarvan in art. 1 der wet gegeven definitie — een voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg;

dat de Wegenverkeerswet blijkens haar considerans regelen beoogt te stellen nopens het verkeer op de wegen;

dat de Nederlandse wetgever evenwel, zeker voor een materie met zo'n sterk territoriaal karakter als wegverkeer, in beginsel slechts wetgevende bevoegdheid kan worden toegekend voor zijn eigen territoir, nl. het grondgebied van het Rijk in Europa;

dat dan ook, bij gebreke van een uitdrukkelijk anders luidende bepaling in de Wegenverkeerswet en bijgevolg ook in art. 32 lid 1 dier wet, onder weg niets anders verstaan kan worden dan een weg, gelegen op dat grondgebied;

dat hieruit volgt, dat het besturen van een motorrijtuig onder de in art. 32 lid 1 der Wegenverkeerswet genoemde omstandigheden op een buiten het Rijk in Europa gelegen weg, gelijk in casu, niet het in dat artikel en lid omschreven misdrijf vermag op te leveren;

dat mitsdien, waar het bewezene evenmin elders in de Nederlandse wet is strafbaar gesteld, verdachte te dier zake van alle rechtsvervolging behoort te worden ontslagen;

Rechtdoende op het hoger beroep:

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart in voege, als overwogen, bewezen, dat verdachte het hem telastegelegde heeft begaan;

Verklaart, dat het bewezene niet strafbaar is;

Ontslaat verdachte van alle rechtsvervolging te dier zake.

NASCHRIFT.

Evenals de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 26 maart 1957 betreft het bovenstaande arrest de vraag of de bepalingen van de Wegenverkeerswet toepasselijk verklaard kunnen worden op voorvallen, in het buitenland plaats gevonden. Er bestaan echter tussen beide uitspraken twee belangrijke verschillen en wel:

(a) *Bovenstaand arrest betreft een feit, in de wettelijke omschrijving waarvan volgens de Wegenverkeerswet het element „een weg” een element is; aangehaalde sententie had betrekking op een voorval, waarvan de wettelijke omschrijving volgens de Wegenverkeerswet dat element niet bevatte. Het is duidelijk dat een delictsomschrijving, welke het element „een weg” bevat, een sterker territoriale binding heeft dan een delictsomschrijving, welke zodanige territoriale beperking niet bevat.*

(b) *Bovenstaand arrest geeft een uitspraak terzake van het den Hove voorgelegde voorval en oordeelt dat dat zijn omschrijving in de (Nederlandse) strafwet niet vindt; het arrest wil echter geen algemene of absolute uitspraak geven, immers overweegt dat „de Nederlandse wet... gever... in beginsel slechts wetgevende bevoegdheid kan „worden toegekend voor zijn eigen territoir...”. Het Hoog Militair Gerechtshof overwoog dat „aan deze wet” (d.i. W.V.W.) „in zijn geheel een werking moet worden toegekend, beperkt tot genoemd territoir zodat deze wet niet van toepassing kan worden geacht op een „feit dat in het buitenland is begaan...”. De bewoordingen van het arrest van het Arnhemse Hof zouden, strikt genomen, niet in de weg staan aan een veroordeling op grond van artikel 36 W.V.W. wegens een in het buitenland voorgevallen verkeersongeval. W. H. V.*

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 27 februari 1958.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr W. H. van Basten Batenburg en Mr P. J. Rutgers van der Loeff.

M.A.W. 1957/B 15.

Arts heeft zich verbonden het Rijk als officier van gezondheid gedurende 10 jaren te dienen, onder verkrijging van een bepaalde premie. De overeenkomst bevat de bepaling, dat de premie (met rente) moet worden terugbetaald, als betrokkene onder andere ontslagen wordt met toepassing van artikel 39 der bevorderingswet voor de landmacht 1902 (later vervangen door de overeenkomstige bepalingen der nieuwe bevorderingswet). Betrokkene meent nu, dat hem ontslag moet worden verleend, als hij zich bereid verklaart, de premie terug te betalen. Deze mening is echter onjuist; de Kroon was en bleef bevoegd een verzoek om ontslag niet in te willigen, en kon dus ook betrokkenes verzoek afwijzen.

(Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, artikel 57, 60, 74).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake J., wonende te U., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr B. S. Tigchelaar,

directeur van de N.V. Centraal Adviesbureau voor Publiekrecht en Administratie te 's-Gravenhage, wonende te Leidschendam, tegen:

de Minister van Oorlog, als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr J. M. J. A. Dieteren, hoofdcommies bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat de Minister van Oorlog bij schrijven van 11 april 1957 aan de Inspecteur van de Militair Geneeskundige Dienst in hoofdzaak het navolgende heeft bericht:

„Naar aanleiding van het door de Kapitein-arts J., van het dienstvak van de geneeskundige dienst, aan Hare Majesteit de Koningin gericht rekest d.d. 29 december 1956, houdende verzoek om eervol ontslag uit de militaire dienst, hetwelk mij vanwege Hoogstdezelve ter behandeling in handen werd gesteld, deel ik U mede, dat genoemde officier-arts zich, met ingang van 1 april 1955, vrijwillig heeft verbonden om gedurende tien achtereenvolgende jaren als beroeps-officier ter beschikking te blijven. Voorts heeft voornoemde officier-arts zich vrijwillig verbonden om, te rekenen van de datum van beëindiging van genoemde termijn van tien jaren, nog zoveel jaren werkelijke dienst als officier te verrichten, als hij wegens zijn opleiding tot anaesthesist aan de dienst onttrokken is geweest.

„Aangezien de Kapitein-arts J., voornoemd, de bij zijn benoeming tot beroepsofficier vrijwillig aangegane verplichtingen derhalve nog niet heeft volbracht, kan — gelet op het bepaalde in artikel 60, eerste lid, sub c, der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren — voor het tegenwoordige niet worden bevorderd dat zijn bovenaangehaald verzoek in gunstige overweging wordt genomen.

„Ik verzoek U genoemde officier-arts van het vorenstaande in kennis te stellen en hem voorts mede te delen, dat ook zijn rekest d.d. 8 november 1956, mij geworden voorzien van Uw advies d.d. 5 december 1956, nr. 23.09.12.019/13 en het advies van de Chef van de Generale staf (Adjutant-generaal), d.d. 12 januari 1957, nr. 1A/23.09.12.019/04, hierbij als afgedaan dient te worden beschouwd.”

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 18 november 1957 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het door eiser tegen het in voormelde brief vervat besluit ingesteld beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig hoger beroep heeft ingesteld en bij beroepschrift op daarin aangevoerde grond heeft verzocht, met vernietiging van de uitspraak, waarvan beroep, te willen bepalen dat hem alsnog ontslag uit de militaire dienst behoort te worden verleend;

IN RECHTE:

Overwegende dat eiser op 26 augustus 1954 aan de Minister van Oorlog heeft verzocht hem op grond van het bepaalde in legerorder

1952, No. 71 L-LM, in aanmerking te brengen voor het sluiten van de daarin bedoelde overeenkomst, om na zijn benoeming tot officier van gezondheid bij het beroepspersoneel van de Koninklijke landmacht het Rijk als zodanig te dienen;

dat eiser, die toen als reserve-officier van gezondheid der 1e klasse werkzaam was bij het Centraal Militair Hospitaal Utrecht, in dat verzoekschrift tevens heeft doen kennen, dat hij gaarne in de richting der anaesthesiae opgeleid wilde worden en heeft verzocht hem in de gelegenheid te stellen zich in de anaesthesiae te bekwamen;

Overwegende dat bij voormelde legerorder is bekend gemaakt de ministeriële beschikking van 10 maart 1952, Directoraat Personeel, Afdeling Rechtstoestand, nr 275041, welke, voorzover hier van belang, luidt als volgt:

„De Minister van Oorlog.

„Overwegende, dat bij de Koninklijke landmacht op korte termijn „dient te worden voorzien in de bestaande behoefte aan beroeps-officieren van gezondheid;

„Besluit:

„Artikel 1.

„1. Het Rijk kan met een arts, die naar het oordeel van de Minister „van Oorlog daarvoor in aanmerking komt schriftelijk een overeen- „komst aangaan, waarbij de arts zich verbindt om na zijn benoeming „tot officier van gezondheid bij het beroepspersoneel van de Konink- „lijke landmacht het Rijk als zodanig gedurende tien achtereenvolgen- „de jaren te dienen en waarbij het Rijk zich verplicht om de arts na „zijn benoeming een premie van *f* 15.000.— (vijftien duizend gulden) „uit te keren.

„2. De loonbelasting over de in het eerste lid bedoelde premie „komt ten laste van het Rijk.

„Artikel 2.

„De arts, die een overeenkomst heeft gesloten als bedoeld in artikel „1 en binnen een termijn van tien jaren nadat hij tot officier van ge- „zondheid is benoemd, hetzij op grond van artikel 38, onder 2°, 3° en „4° van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 de rang van „officier verliest, hetzij met toepassing van artikel 39, eerste lid onder „1°, 6° en 9° dier wet uit de dienst wordt ontslagen, is verplicht aan „het Rijk het bedrag van de in artikel 1 bedoelde premie terug te be- „talen vermeerderd met vijf en twintig ten honderd, en wel binnen drie „maanden nadat hij hiertoe door of vanwege de Minister van Oorlog „zal zijn aangeschreven.

„Artikel 3.

„De in artikel 1 bedoelde overeenkomst wordt in tweevoud opge- „maakt met gebruikmaking van een model als is aangegeven in de „bijlage bij deze beschikking.”;

Overwegende dat eiser, daartoe namens de Minister van Oorlog uitgenodigd, een tweetal geschriften heeft ondertekend en wel:

a. een „overeenkomst” volgens het model, bedoeld in artikel 3, voormeld, welke overeenkomst luidt:

„De Minister van Oorlog, te dezen vertegenwoordigende het Rijk,
„hierna te noemen de Minister,

„en

„de arts J., geboren 12 september 1923 te M., hierna te noemen arts,
„zijn overeengekomen:

„a. De arts verbindt zich om, na zijn benoeming tot officier van
„gezondheid bij het beroepspersoneel der Koninklijke Landmacht, de
„verplichtingen op zich te nemen, zoals die te zijnen aanzien zijn
„omschreven in de artikelen 1 en 2 van de Ministeriële beschikking
„van 10 maart 1952, Nr. 275041.

„b. De Minister verbindt zich om de arts, na zijn benoeming tot
„officier van gezondheid, een premie uit te keren ten bedrage van
„f 15.000.— (vijftien duizend gulden), waarvan de verschuldigde loon-
„belasting ten laste van het Rijk komt.”;

b. een op 9 oktober 1954 gedateerde „verklaring” van de navol-
gende inhoud:

„Ondergetekende, de als zodanig tijdelijk benoemde Reserve-officier
„van gezondheid der eerste klasse J., van de geneeskundige dienst der
„Koninklijke landmacht, verbindt zich om te rekenen van de datum
„van beëindiging van de termijn van tien jaren, waartoe hij zich ver-
„bonden heeft om als beroepsofficier ter beschikking te blijven, nog
„zoveel jaren werkelijke dienst als officier te verrichten, als hij wegens
„opleiding tot anaesthesist aan de dienst is onttrokken geweest, zulks
„ongeacht of hij deze opleiding met gunstig resultaat volbrengt.”;

Overwegende dat eiser vervolgens bij Koninklijk Besluit van 9
maart 1955 met ingang van 1 april 1955 op het daartoe door hem
gedaan verzoek eervol is ontslagen uit de dienst bij het reserve-personeel
der landmacht en is benoemd en aangesteld tot eerste-luitenant-
arts, waarna namens de Minister van Oorlog op 4 april 1955 meer-
gemelde overeenkomst is ondertekend;

Overwegende dat de Raad thans heeft te onderzoeken, of de weige-
ring om aan eisers verzoek, hem een eervol ontslag uit de militaire
dienst te verlenen, te voldoen in strijd is met de te dezen toepasselijke
algemeen verbindende voorschriften;

Overwegende hieromtrent, dat bij de „Wet bevordering en ontslag
„beroepsofficieren”, in werking getreden op 1 januari 1955, is inge-
trokken de Bevorderingswet voor de landmacht 1902, in ver-
band waarmee de Minister van Oorlog bij beschikking van 18 juni
1955, Directie Militair Personeel, Hoofdafdeling Personeel Landmacht,
Nr. P 106.579, nader heeft vastgesteld de met betrekking tot de door
het Rijk met artsen te sluiten overeenkomsten bestaande bepalingen,
zoals deze in voormelde beschikking van 10 maart 1952 zijn neer-
gelegd;

dat artikel 4 van de beschikking van 18 juni 1955 luidt als volgt:

„Het bepaalde in de Ministeriële beschikking van 10 maart 1952,
„Directoraat Personeel, Afd. Rechtstoestand, nr. 275041 (L.O. 1952,
„nr. 71-L-LM) blijft slechts gelden ten aanzien van de artsen, die, op
„grond van het bepaalde in die beschikking reeds een overeenkomst

„hebben gesloten, met dien verstande, dat voor de in artikel 2 van deze beschikking genoemde artikelen der inmiddels ingetrokken Bevorderingswet voor de landmacht 1902 de overeenkomstige bepalingen der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, vervat in de artikelen 57, onder 1°, 9° en 15°, en 74 dezer wet, in de plaats treden.”;

Overwegende dat ingevolge artikel 41, aanhef en onder b, van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 een verzoek om ontslag uit de dienst niet kan worden afgewezen dan wanneer op de officier, krachtens de wet of op grond van een aangegane verbintenis, nog de verplichting rust om de Staat als militair te dienen;

Overwegende dat eiser nu betwist, dat de verbintenis, welke hij met de Minister van Oorlog heeft aangegaan, een verbintenis is, als in evenvermelde bepaling bedoeld;

Overwegende dat eiser daartoe aanvoert, dat van de gesloten overeenkomst deel uitmaakt het bepaalde in de artikelen 1, 2 en 3 van de ministeriële beschikking van 10 maart 1952 en dat eiser derhalve, indien hij op eigen verzoek wordt ontslagen, tot terugbetaling van premie plus betaling van een schadeloosstelling gehouden is;

Overwegende dat de Raad tot zover eiser kan volgen;

Overwegende dat echter eiser vervolgens heeft aangevoerd, dat, nu voormeld artikel 2 uitsluitend verwijst naar artikel 39 der genoemde Bevorderingswet en niet naar artikel 41, dit laatste artikel geen deel uitmaakt van de overeenkomst en de bedoeling van artikel 2 daarom uitsluitend deze is, dat het het Rijk wil behoeden voor financieel nadeel in geval de officier gebruik maakt van zijn bevoegdheid om ontslag uit de dienst te vragen;

Overwegende dat artikel 39 voormeld, eerste lid aanhef en onder 1°, luidt als volgt:

„Een officier kan niet uit de dienst worden ontslagen dan:

„1°. op eigen aan Ons gedaan verzoek, al dan niet met de verplichting om na het verleende ontslag nog gedurende enige jaren op de voet van het bepaalde bij de Wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905 te Onzer beschikking te blijven;”;

Overwegende dat derhalve in evengemelde bepaling geen sprake is van een verplichting van de Kroon tot het verlenen van ontslag, doch slechts van een bevoegdheid daartoe, terwijl juist in artikel 41 van zodanige verplichting wel sprake is, zijnde daarin de uitzonderingen op deze verplichting als limitatief opgesomd;

Overwegende dat de Raad dan ook aan de verwijzing naar artikel 39 geenszins de slotsom kan verbinden, die eiser daaraan wenst te zien verbonden;

dat immers voormeld artikel 2 een geldelijke voorziening treft onder meer voor het geval, dat de arts met toepassing van artikel 39, eerste lid onder 1°, wordt ontslagen, met andere woorden bij het treffen van deze geldelijke regeling mede heeft voorzien in de *mogelijkheid* van toepassing van laatstgemelde bepaling;

dat echter artikel 2 niet treedt in de vraag, of aan een verzoek om

ontslag zal worden voldaan, immers niets inhoudt omtrent de opzegbaarheid der verbintenis, bedoeld in artikel 1, noch in artikel 2 enige restrictie omtrent de duur der in artikel 1 bedoelde verbintenis is te vinden;

dat artikel 1 aan duidelijkheid te dezen niets te wensen laat en ook in dit artikel niet valt te lezen dat de arts zich verbindt als zodanig het Rijk te dienen totdat hij het in artikel 2 bedoelde bedrag heeft terugbetaald, doch niet langer dan tien jaren, welke interpretatie van de beschikking blijkbaar die van eiser is;

Overwegende dat deze interpretatie naar 'sRaads oordeel zo kennelijk niet de juiste is, dat, al moge artikel 2 niet door duidelijkheid uitmunten, als juist moet worden aanvaard het standpunt van gedaagde;

dat op grond van de door eiser aangegane verbintenis zijn verzoek om ontslag kon worden afgewezen ingevolge artikel 60 der „Wet be-, vordering en ontslag beroepsofficieren”, in welk artikel de tevoren in artikel 41 der Bevorderingswet voor de landmacht 1902 geregelde materie een plaats heeft gevonden;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de aangevallen uitspraak moet worden gehandhaafd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Naschrift.

Men vergelijke met deze uitspraak die van 26 juli 1955 (M.R.T. 1956, blz. 122), waar een verbintenis betreffende ingenieursstudie was aangegaan door een reeds in dienst zijnde beroepsofficier. Toen werd vastgesteld, dat voor de uitleg der — burgerrechtelijk geachte — overeenkomst de bedoelingen van beide partijen beslissend waren.

Aannemelijk werd geacht — ook door de Minister — dat betrokkene meende, slechts gebonden te zijn tot dienst doen als beroepsofficier, tot hij de studiekosten terugbetaalde. Hij is toen, mede gezien de formulering der voorwaarden, ook niet tot meer dan dat gebonden geacht door de overeenkomst.

In het onderhavige geval is echter betrokkenes uitleg van de overeenkomst verworpen, en wel omdat de bewoordingen der overeenkomst duidelijk waren, althans duidelijk genoeg, om die uitleg onjuist te achten.

In het geval van een marine-officier-arts, waarover de uitspraak van 4 december 1956 (M.R.T. 1957, blz. 202, met naschrift van W. H. V.) handelt, bestond over de uitleg van de bepaling, waarom het toen ging, en die de Minister discretionair de bevoegdheid verleende te beslissen of bijzondere omstandigheden, de ontheffing van de verbintenis wettigend, aanwezig waren, op zich zelf geen geschil.

W. H. Sch.

BOEKAANKONDIGING.

*Georg Schwarzenberger of Gray's Inn, Barrister-at-Law,
Reader in International Law in the University of London,*

Director of Studies, London Institute of World Affairs: *The legality of Nuclear weapons*; published 17th march 1958 under the auspices of The London Institute of World Affairs; London Stevens & Sons Ltd, Publishers and Booksellers, 119-120 Chancery Lane, London, W.C. 2.

De inhoud van deze belangwekkende en systematisch opgezette verhandeling (61 bladzijden) verscheen als nr 43 onder bovenstaande titel in The Library of World Affairs, Editors: Georg W. Keaton and Georg Schwarzenberger, London.

De vrees voor de chemische oorlogvoering heeft plaats gemaakt voor de angst voor de oorlogvoering met kernwapens. Nog zijn er slachtoffers die lijden aan de gevolgen van de gasoorlog in Vlaanderen en aan die van de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki.

In dit geschrift heeft Schwarzenberger een uitvoerige beschouwing gegeven over de toelaatbaarheid van het gebruik van kernwapens. De meningen daarover zijn nog verdeeld. Amerika heeft de toelaatbaarheid van het gebruik van kernwapens bij gebrek aan een volkenrechtelijke regeling, rondweg erkend; Engeland heeft zich in deze minder positief uitgelaten.

De schrijver behandelt de vraag in hoever regelen van volkenrecht de toelaatbaarheid van het gebruik van alle of van sommige kernwapens helemaal of tenminste in bepaalde omstandigheden beperken. Gewichtige argumenten voor en tegen de verenigbaarheid van het gebruik van kernwapens met het volkenrecht zijn naar voren gebracht.

Op grond van het positieve oorlogsrecht is de bevoegdheid tot het vervaardigen en in voorraad hebben, het proeven nemen met en het gebruiken van kernwapens niet beperkt.

Dikwijls is gemeend, dat het gebruik van kernwapens van een kaliber en onder omstandigheden, welke het onderscheid tussen vijandelijke combattanten en militaire objecten enerzijds en de burgerbevolking anderzijds uitsluit, noodzakelijk ontoelaatbaar is.

Tegenwoordig wordt de burgerbevolking nog slecht beschermd voor zover zij voldoet aan de voorwaarden dat zij niet bij de oorlogvoering betrokken is en zich ook niet bevindt in de nabijheid van gewichtige oorlogsdoelen. Van een onderscheid tussen het oorlogvoeren overeenkomstig de rechtsbeginselen waarop het oorlogsrecht berust en de totale oorlog is weinig meer over.

In aanmerking genomen de bestaande regelen van volkenrecht onderscheidt Schwarzenberger 3 aspecten van het probleem: de toelaatbaarheid van het gebruik van kernwapens, het vervaardigen en in voorraad hebben van kernwapens en het nemen van proeven met kernwapens.

Het gebruik van kernwapens heeft onvermijdelijk tot gevolg het ontstaan van een ontploffing, hitte en radio-actieve uitstraling. Schwarzenberger beschouwt een verbod van het gebruik van kernwapens in verband met het verbod van het gebruik van vergift en vergiftigde wapens, het verbod van verstikkende gassen en de uitbreiding van genoemde

verboden tot het verbod van het gebruik van bacteriën als oorlogswapen.

Veronderstellende dat in beginsel het gebruik van alle kernwapens is verboden, onderwerpt hij mogelijke uitzonderingen op dat verbod aan een beschouwing met name het gebruik van kernwapens: tot zelfverdediging, als represaillemaatregel, uit noodzaak, tot zelfbehoud, ter voorkoming van wereldheerschappij; van deze zijn het gebruik van kernwapens uit zelfverdediging en als represaille de gewichtigste uitzonderingen.

Tenslotte bespreekt hij bijkomende gronden van ontoelaatbaarheid van het gebruik van kernwapens in verband met het verbod van het toebrengen van onnodig lijden als bedoeld in art. 23 van het Landoorlogreglement, de misdaden tegen de menselijkheid, het uitmoorden van rassen of volken, de genoïde conventie van 1948 en de conventies van Genève van 1949.

In beginsel is elke soevereine staat vrij in het vervaardigen en het in voorraad houden van kernwapens. Deze bewering vindt steun in de praktijk der staten met betrekking tot het vervaardigen en in voorraad houden van gifgas en maatregelen genomen met het oog op een eventuele bacteriënoorlogvoering voor geval het gebruik van deze wapens bij wijze van represaille noodzakelijk mocht blijken.

Bij afwezigheid van een verdrag dat bepaalde verplichtingen oplegt met betrekking tot het nemen van proeven met kernwapens, is elke staat vrij in het nemen van proeven met kernwapens op eigen daartoe vastgesteld gebied. In geval zulke proeven schade toebrengen aan lijf, gezondheid of eigendom van de rechtssubjecten van een andere soevereine staat, gelden de algemene regels van het volkenrecht. Indien schade is toegebracht op het gebied van een andere soevereine staat, vormt de schade toebrengende handeling een inbreuk in de rechtsfeer van de andere staat met alle daaraan verbonden gevolgen.

Indien proeven met kernwapens zover gaan dat delen van de open zeeën tijdelijk niet beschikbaar zijn voor andere gebruikers, moet dit onderwerp nader worden bezien. Hierbij zij er aan herinnerd dat vloot-oefeningen steeds zijn beschouwd als een geoorloofde vorm van het gebruik van de open zeeën in vreedetijd, al brengen deze dikwijls de tijdelijke sluiting van bepaalde delen daarvan met zich.

Het is een twistpunt of de rechten van de gebruikers der open zeeën naast elkaar staan als absolute rechten of dat deze moeten worden teruggebracht tot relatieve rechten, welke moeten worden uitgeoefend in een geest van redelijkheid en gematigdheid; de voorkeur gaat uit naar de laatste zienswijze. Het zou mogelijk zijn om een gezaghebbende opvatting over dit onderwerp te verkrijgen indien besloten werd het advies van het Permanente Hof van Internationale Justitie in te winnen. Tot zolang blijft het onzeker of tijdelijke sluiting van de open zeeën voor het nemen van kernproeven geoorloofd is.

Daar het radio-actief uiteenvallen van kernwapens niet is te verwaarlozen zal het onbepaald voortgaan met het nemen van kernproeven in steeds toenemende mate de atmosfeer, het water en de bodem ver-

ontreinigen. Dit zal een punt bereiken waarop het leven en de gezondheid van de volkeren in gevaar wordt gebracht. De staten welke niet meedoen aan het nemen van kernproeven zullen dit probleem hebben te onderzoeken, aldus Schwarzenberger; o.i. evenzo de andere staten.

Aan het slot van een aantal uitvoerige conclusies vermeldt de schrijver: „What is needed is a world public order which any of the „parochial States can flout only at its own risk. Anything less may be „all that is attainable, but falls sadly below the world safety minimum.”

A. F. S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Dode letters ?

Verschoning en wraking.

Enige dagbladen maakten onlangs melding van de samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof in een bepaalde appèl-zaak.

Een dergelijke publicatie is niet algemeen gebruikelijk. Het regardeert en interesseert niet zozeer het publiek als wel den desbetreffenden justiciabele, wie bij de behandeling van de zaak, waarin hij is betrokken, als rechter, griffier en vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie zullen fungeren. Immers, één van de waarborgen voor een behandeling van de zaak door te zijnen aanzien onbevangen, objectieve en ook in morelen zin onafhankelijke rechters (en griffier en O.M.) berust voor den desbetreffenden justiciabele in diens recht van wraking.

Het zelf-onderzoek met betrekking tot de onbevangenheid van de desbetreffende magistraten — hetzij zittende, hetzij staande — culmineert in hun recht van verschoning, welke aangelegenheid waarschijnlijk steeds en bij voorbaat binnenskamers zal worden afgedaan, indien het geval zich ooit mocht voordoen.

In waarschijnlijk de meeste gevallen kent de justiciabele niet de namen van de hem betreffende magistraten en verneemt hij deze voor het eerst na lezing van de op schrift gestelde uitspraak. Zeker, hij heeft het recht bij voorbaat kennisneming van die namen te verlangen, maar het gebruik van dat ongeschreven recht verkrijgt onwillekeurig en ten onrechte de teneur van een „motie van wantrouwen”. Zijn wrakingsrecht zou illusoir worden, indien de griffier naliet of weigerde aan zijn desbetreffende verzoek te voldoen.

Al wordt van het recht van wraking vermoedelijk zelden of nooit gebruik gemaakt, omdat er geen aanleiding toe bestaat, toch zijn de desbetreffende bepalingen in de onderscheiden wetboeken opgenomen, niet teneinde slechts te zijn van declaratoire aard en van symbolische betekenis.

Zoude het te veel moeite zijn om b.v. ter gelegenheid van de dagvaarding, oproeping en dgl., althans zo spoedig mogelijk vóór de terechtzitting, van de namen van de hem betreffende magistraten aan

den justiciabele kennisgeving te doen, alsook om die namen bij de aanvang van de behandeling ter terechtzitting te doen voorlezen?

Van een eventuele wijziging in de samenstelling zoude uiteraard eveneens bijtijds kennis gegeven moeten worden.

In dit verband moge worden gewezen op het bepaalde in art. 24, Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, van 8 december 1954, S. 575/577, dat de voorlopige samenstelling van de Raad van onderzoek aan den beklaagden officier moet worden bekend gemaakt, zulks met het oog op eventuele wraking.

Grondrecht van petitie.

Op deze wijze zoude men kunnen voorkomen, dat de bepalingen met betrekking tot de wraking bij voorbaat een dode letter zijn, evenals zulks in de praktijk dikwijls, althans nogal eens het geval is ten aanzien van het grondrecht van petitie, bevestigd in art. 8 der Grondwet.

Quid indien op een verzoekschrift, gericht tot de bevoegde macht, niet of niet genoegzaam wordt gereageerd, of niet volledig en ter zake dienende, of niet binnen de kortst mogelijke en door de in het maatschappelijk verkeer geldende burgerlijke beleefdheid geïndiceerde termijn? Er is geen sanctie of klachtrecht aan dit grondrechtartikel verbonden. Tot wie zoude men de klacht moeten richten? Tot één of beide Kamers der Staten-Generaal? Wat te doen indien deze evenmin genoegzaam reageren? Dan een klacht in de vorm van een petitie tot den rechter gericht? Neen, besliste de Kantonrechter te Leeuwarden (N.J. 1931, blz. 1573), art. 8 der Grondwet betreft enkel verzoeken, gericht tot de Administratie.

In een beschikking op een bezwaarschrift tegen een aanslag in de plaatselijke inkomstenbelasting van Arnhem overwoog het desbetreffende Koninklijk Besluit van 22 december 1924, Nr 34 (Bijvoegsel Staatsblad 1924, Nr 307), dat „te dien aanzien art. 8 Grw. alleen be„trekking heeft op het politiek petitierecht en derhalve in dit geschil „niet van toepassing is.” Bij de behandeling van dit bezwaarschrift hadden B. & W. van Arnhem opgemerkt, dat zij bij de stukken niet hadden aangetroffen de bij art. 8 Grw. bedoelde schriftelijke volmacht, in casu van Mr N., die namens diens cliënt optrad.

De Grondwet qualificeert het verzoekrecht niet als een „politiek „petitierecht”. De opneming en de bevestiging van dit grondrecht in de Grondwet bestempelt dit recht tot een staatkundig recht, zonder enige beperking.

Zou de wachtersmoede petitor zijn toevlucht moeten nemen tot een actie ex art. 1401 B.W. („onrechtmatige overheidsdaad”), tot een kort-geding-met-dwangsom, zoal niet bij de „bevoegde macht”, dan toch wèl bij den bevoegden rechter? Welke rechter is, bij gebreke van een goed ontwikkelde administratieve rechtspraak, in zo'n geval bevoegd?

Kan die rechter de bevoegde macht wèl tot een reactie of een antwoord nopen? Misschien wel, maar op de inhoud van het antwoord op de petitie zal de rechter waarschijnlijk geen invloed kunnen uitoefenen. Immers, het antwoord zal in vele gevallen zonder opgave van

redenen luiden: „geen termen aanwezig om Uw verzoek in overweging „te nemen”, of „wij zijn een ambtsbericht wachtende en zullen te zijner „tijd hierop nader terugkomen”. Met een dergelijke toezegging, kluitje in het riet en tijdslimiet ad calendas graecas zou de verzoeker nog even ver zijn. In een rechtsstaat behoeft een overpeinzing als deze slechts van min of meer academisch belang te zijn.

De bevoegde macht, de Overheid, kan ten overvloede haar dienaren adstrueren indachtig te zijn en te blijven aan het grote goed, vervat in art. 8 van de Grondwet. Voorzoveel nodig kunnen de leden van de Staten-Generaal haar bij tijd en wijle op die bepaling attenderen. Van de ministers wordt immers ook verwacht, dat zij binnen de kortst mogelijke tijd, althans binnen één maand, op door Kamerleden gestelde vragen of interpellaties antwoorden!

Ook dit art. 8 der Grondwet is zonder gerede afdwingbaarheid, zonder sanctie, zonder beroep op administratieve rechtspraak, inderdaad een dode letter en een lege dop, een schoonklinkende phrase, die des staatsburgers vragende hand beoogt te vullen met een overleden mus!

Mr W. KEUCHENIUS.

**The role of leadership in relation to discipline
and to the administration of justice ¹⁾**

Admiral Arleigh Burke, USN,
Chief of naval operations.

The primary function of the Naval Commander is the supervision and guidance of men. Even in the nuclear-missile age, men are still the primary element of military effectiveness. It takes men to man the machines, fire the missiles, or push the buttons. Men win battles. The success of the Navy is directly dependent upon how well its men perform their duties.

A good organization is one that is well-motivated and well-disciplined. Motivation and discipline are functions of leadership. Men are moulded into a good fighting organization through competent leadership.

The members of a well-disciplined organization work with enthusiasm, willingness, and zest, as individuals and as a group, to fulfill the common aims of the organization. They understand the purpose of their organization and the importance of their work. They are proud of the part they play.

In a military organization, just leadership is one of the keys to good discipline. The humane and expeditious administration of justice is characteristic of good leadership.

Command and discipline are inseparable. The commander himself must set the tone of the discipline within his command. The com-

¹⁾ Dit artikel is overgenomen uit "The Jag Journal" (Washington) december 1957/januari 1958, blz. 5-6. (Red.).

mander himself is responsible for assigning duties, evaluating performance, for commending for good performance, and for disciplining for poor performance.

Discipline is more than punishment or fear of punishment. It is a critical factor in combat effectiveness. It is essential to effective performance of a military organization both in war and in peace.

The first purpose of discipline is to make the good men better — to make the spirited, conscientious men appreciate their contribution to the national security. The final task of discipline is to administer justice expeditiously.

Our Armed Forces are composed of free citizens who are serving the country in a spirit of intelligent patriotism. Discipline must accordingly be administered in a manner that safeguards the inherent dignity and self-esteem of the individual.

Over-all discipline standards are established by the higher echelons. But good discipline is achieved in an organization only if all echelons of command accept and exercise their personal and collective responsibilities in this area.

The personal responsibility of the commander for the discipline in his organization cannot be delegated. Nevertheless, there has been a growing tendency to separate aspects of discipline from command. Some of this is beyond the control of the Navy, but much of it also is within the power of the Navy itself to correct.

The Commander leans heavily upon his legal experts to assist him in the interpretation of the law and to speed the increasingly complicated procedures for the administration of justice. Talented legal assistance is invaluable to the naval commanders, and specialist officers constitute an integral part of each major command.

The Navy's law specialists contribute much toward the proper functioning and discipline of the command. The administration of naval justice under the Uniform Code of Military Justice requires the assistance of our trained law specialists. However, the law specialists can only assist. The final responsibility for the dispensing of justice must still remain with the Commander.

One of the most important steps toward the improvement of discipline within the Navy is increased attention to individual performance and individual problems. This attention must be manifested at all levels of command, from the petty-officer level up.

The greatest problem of discipline in the Naval Service today is one of absenteeism. The solution to this problem depends to a large degree on the understanding and leadership of individuals by competent individual leaders.

The Navy also is confronted by a serious problem in the large number of courts-martial and in the man-days lost as a result of delays in processing the individual cases. This problem is aggravated by administrative procedures which tend to impede the expeditious administration of justice in the Navy.

The Judge Advocate General of the Navy is working hard to improve

procedures for speeding up the administration of justice in the Navy. Progress is being made. The Chief of Naval Personnel has initiated positive action which also promises to be effective, but it must be emphasized that this is an all-hands task. The entire Naval Establishment can and must assist. Ultimate success in this worthwhile program is dependent upon the enthusiastic leadership and resourcefulness of Naval Commanders of the entire Naval Establishment.

**Leadership as related to the application
of military law ¹⁾**

Rear Admiral Chester Ward, USN.
Judge Advocate General of the Navy.

This article is an adaptation of the substance of an address which Rear Admiral Ward has delivered to command and staff students at the Naval War College, Newport, Rhode Island.

One of the prime responsibilities of command is the administration of discipline; and discipline must be supported by law and tempered with justice. Discipline without justice defeats itself. It degenerates into regimentation based upon fear, destroys morale, and results ultimately in chaos. In the Navy, the ultimate sanction of both discipline and justice is the Uniform Code of Military Justice.

The title "Uniform Code of Military Justice" is misleading. Many people have an idea that it is merely a new system of court-martial procedure. They think of it and speak of it solely in those terms. Actually, it is the basis of the entire system of government of the military forces of the United States. The only thing that sanctions any order, any command, or any regulation in the Navy is the Uniform Code of Military Justice — "the Code".

The Code is our system of government; it is the support of everything that we do to run an effective Navy. The leaders of our Navy have to be familiar with it. It must not be misunderstood. It is an instrument which command must use to establish discipline and promote morale.

Here, we come upon a paradox. We could not have leadership without sanctions to back up the commands and orders of our leaders. But the higher the quality of the leadership, the less need there will be for the application of military law. Leadership is the answer — not courts-martial.

The test of leadership is the personal loyalty that the leader commands. If a commander has to rely upon courts-martial to get his men to do what must be done, he has largely failed as a leader. The failure of leadership is frequently indicated by a high incidence of courts-martial, or even by a high incidence of nonjudicial punishment.

¹⁾ Dit artikel is overgenomen uit "The Jag Journal" (Washington) december 1957/januari 1958, blz. 13-18. (*Red.*)

I recall a ship of the Services Force, Atlantic Fleet, in which the incidence of nonjudicial punishment was 120% within a single year. A new commanding officer reported, and the incidence of disciplinary cases on the same ship during the next year dropped to 11%. Of course, we cannot necessarily blame the previous commanding officer for the entire volume of disciplinary cases, but the incidence of all types of punishments is certainly one highly significant index of leadership. Thus if you command a ship, one way to check up on the quality of your performance as commanding officer, is to compare the incidence of punishments in your command with that in the Navy as a whole, or in other ships of your type.

The bulk of the offenses against military law are the "absence" offenses. During World War II, some 85% of all military offenses were absence offenses. That is one field in which leadership can be particularly effective in reducing the necessity for the application of military law.

I have read much of the available material on leadership and it is all tremendously interesting. More important, however, I have also had the privilege and the advantage of talking with one of the truly great practitioners of military leadership in the world today — Admiral Arleigh Burke, United States Navy. I saw Admiral Burk walking down the corridor in the Pentagon one day. He was deeply engrossed, as usual — bearing, as he does, the cares and responsibilities of membership in the Joint Chiefs of Staff as well as those of the Chief of Naval Operations. He looked so troubled that I said, "Admiral, can I help you?" He put aside, for a moment, his concentration on some major problem, looked at me and said: "Yes, you can. I want every member of the naval service to feel that his job is most important to the Navy. Will you help?"

Now, I am sure that I am not the only person to whom Admiral Burke has made this statement, because that is his ambition. It summarizes his entire philosophy of leadership. And it certainly made an impression on me. I immediately went back to my office and wrote an article for our Navy lawyers. It was a short article — a little over one page — entitled "Law and the Navy's Mission". It ended this way: "Your job is important to the Navy." I was asking our lawyers to take a sound new attitude — to be advocates of the Navy and for the Navy.

To return to Admiral Burke's statement, in his one sentence lies the answer to the absence problem: "I want every member of the naval service to feel that his job is most important to the Navy." If you can make each member of the naval service feel that his job is a really important one in the Navy, he is not going to be absent without leave. He is not going to be "over the hill" when he should be on the job.

But there is a catch in this. It is not as easy as it may sound. You cannot just go up to Seaman Joe Zilch and merely say, "I think your job is most important to the Nav". You may use words to that effect, but your actions have got to convince him that you are sincere about it.

Take one of the Navy's typical absence cases and relate it to our problem. The accused in this typical case was recruited as a nineteen- or twenty-year-old unmarried man. He has been in the Navy for a year or less. On boot leave, he married his high school sweetheart, who was 17 or 18 years of age. He left her with her parents while he joined his first ship. He intended to bring her to his home port to join him, but he could not find adequate housing — and he could not have afforded it if he could have found it. He intended to take out an allotment for his wife's support, but the red tape involved in getting a copy of his marriage certificate and putting in the necessary forms to the disbursing office delayed his doing so. Ultimately, he receives a letter from his wife in which she says she is sick. She is pregnant; and she is having financial and family troubles.

And what has our Navy man been doing? Well, the Navy has made him a mess cook, which he is darned sure is a waste of his talents. He has tried to see the disbursing officer to get his wife's allotment started. The disbursing clerk has told him that nothing can be done until he produces the necessary supporting documents. He then tries to tell his division officer his troubles, but the division officer is so busy making out reports and doing paperwork that he says, "Go see the Chaplain. He can help you."

Our mess cook finally gets a week's leave, and goes home. While he is there, his wife is hospitalized. He takes a job in an attempt to pay their accumulated debts. Obviously, he does not make enough during his one-week leave to do much to help his family. At the expiration of his leave, he just stays home and continues working.

Why didn't he wire for an extension of leave? Well, the way he looked at it, why should he? He didn't think it would be granted. His officers paid little or no attention to him when he was there in person trying to get help in his difficulties. Does he have any sound reason to believe they will bend over backward to help him if he wires?

After 60 or 90 days, he has things pretty well straightened out. Now, he feels that he can go back to the Navy — so he turns himself in. The chances are that he will be tried by a general court-martial.

What about that case? Wherein could leadership have prevented a disciplinary problem from arising?

If his division officer had taken some interest in him when our man reported to his ship — if the commanding officer had demanded that the division officer knock off some of that paperwork and get to know his men — the man's serious difficulty could have been avoided. Actually, in too many cases these boys are ultimately given a court-martial when they might better have been given a little advance understanding and sympathetic help. A little understanding and interest might very well have kept that offense from occurring. And make no mistake about it: most of these offenders are just boys. I would guess that Navy and Marine Corps wide, we have in brigs and retraining commands about 6,000 men. I'm proud to say that this number is a mere fraction of one per cent of our total Navy-Marine Corps popu-

lation. But it is a tragic thing that 62 out of every hundred in our brigs are only from 17 through 20 years old.

I heard and saw one of Bishop Sheen's television programs not too long ago. He was talking about "Law and Love." He said that if you had love, you did not need law. To illustrate his point, he said: "Is there any law that requires a man to give his girl an engagement ring when they become engaged?" He went on to say that there is no such law, but that a man gives a ring out of love — that when you have love, you do not need law.

I would not wish, of course, to be understood as advocating Bishop Sheen's engagement-ring type of love between a commanding officer and his men. In our Navy situation, however, a leader's interest in his men supplies the element that will so frequently make law or an application of law unnecessary. You must be interested in your people! Personally interested in them. And you must make them understand how their jobs fit in as an important contribution to the Navy's fulfillment of its missions.

What is the test of a naval officer as a leader of men? I do not mean what is the test of a great strategist or a great naval statesman, but what is the test of success as a leader? The great leader is the one whom men will follow and for whom they will give up their lives if necessary. That is the real and the ultimate test of leadership.

But what will induce a man to risk his life for his commander? Well, here we come upon another of those strange paradoxes which we seem to encounter in dealing with human beings. Only a person who has a real reason for living will willingly give up his life for a cause. Great leaders are the ones who are able — by their actions, by their attitudes, and by their personalities — to project to their men the fact that they are important to their division, to their ship — and to the Navy; and that they therefore have an important mission in life. When, by your actions as well as words, you make them recognize their importance to their ship and to the Navy, and have thus given them their reason for living — then, and only then, are they willing to obey — cheerfully and with winning zest — commands that take them to the risk of almost certain death.

When you get a man so convinced of the importance of his personal job and mission that he will do that, you certainly have a man who is so convinced of the importance of his mission that he will not be absent from his command without leave. He knows that his ship and the Navy need him. He feels that he belongs. Once we generate that feeling in a command, the absence offenses drop off and there is practically no need for the application of military law except in those rare instances where there is a criminal act which would be a crime anywhere — in civilian life as well as in the Navy.

The application of military law is, of course, much more difficult than the application of any civilian-type law. You have seen the scales of justice. On one side of the balance we have the rights of the individual; and on the other side we have the need for the protection

of society. In the military situation, we must somehow add a third arm to that balance of justice. The complexities are increased as in piloting an aircraft over driving an automobile. A third dimension is added. In addition to the rights of the individual and the protection of society, we must consider the morale, discipline and the effectiveness of the military service. Otherwise, our entire military system may fall and fail in its mission.

We are undergoing a revolution in the material which the Navy uses. We have all seen the change-over from oil to nuclear propulsion, from guns to missiles, from subsonic to supersonic aircraft speeds, from gunpowder to atomic warheads. All of this new material is magic, but it still takes people to use it. Unfortunately, people have not improved as radically as our weapon systems. Our machines are magic, but our people are still human — still prone to human error and subject to human frailties. Because we have only men to man our fantastic new material, and only officers to lead them, the task of leadership is ever more difficult.

A leader must create the high state of discipline and the high state of morale and readiness essential to deterring war — and, if the aggressor starts one, to win it — not merely fight it. He has certain instruments of leadership to assist him in this task. One of these instruments is his lawyer, and the commander must know how to employ his lawyer effectively in doing his job as a leader. Another of the commander's instruments of leadership is the Uniform Code of Military Justice. He must be familiar with the Code and be able to employ it intelligently in carrying out his responsibilities as a leader.

The great resentment with which many professional naval officers first greeted the Uniform Code of Military Justice was caused by their feeling that it deprived them of a part of their authority as a leader. It did not! Under the Code, the commander is still the commander. He is just as much the commander as he was under the Articles for the Government of the Navy. Although his nonjudicial punishment power is technically reduced — and we are trying to get that restored — none of his authority or responsibility was shifted or substantially curtailed. True, the Code requires that lawyers perform certain services for the commander — but notice that those services are rendered for the commander, not instead of or in place of the commander.

Can a Navy lawyer convene a court? No; that is the commander's prerogative. Can the lawyer conduct mast? No; that authority lies only in the commander. Can the lawyer even convene an investigation or a court of inquiry? No; there, again, it is in the commander's prerogative. Can a Navy lawyer decide that a man should be court-martialed, or that he should not? No; that too is a command decision. After a case has been tried and reviewed, can the commander's lawyer exercise clemency? No; because it is only the commander who has that authority and responsibility.

All the Code asks of you, with respect to your lawyer, is that you listen to his advice. It does not require you to adopt his advice. If

you did adopt his advice blindly, you would soon lose stature as a leader. You would certainly lose stature as a leader in the eyes of your lawyer. Once informed of the law, the commander is in a position to offer justice — and justice breathes life into law.

What kind of justice do you, as a commander, want to administer to your command? All the justice that I know, I have learned from great commanders. When I reported to one of these great leaders as his staff legal officer, he was able to state his philosophy clearly, and in a very few words. He said, “Ward, I want justice administered in my command exactly the way I would want other commanders to treat my sons who are in their commands.” And he did have sons in other commands in the Navy.

Did that mean that he wanted soft justice? Not at all. As a great commander, he knew that soft justice is completely self-defeating. It is bad for the Navy because it is bad for discipline and bad for morale. Members of the naval community are discouraged if slackers and wrongdoers are not brought up sharply, promptly, and fairly. You would spoil this commander’s sons if you dealt out soft justice — so he does not want soft justice.

On the other hand, does the commander want hard justice for his sons? Obviously not, because there again the purposes are defeated. The individual is injured and the service is injured, because morale falls with hard justice.

What that commander wanted was understanding justice — and he, out of his experience in command, was able to furnish that human and naval understanding. There, again, interest was taking the place of law. Here was a commander who knew that, if he and his officers were sufficiently interested, he would need very little application of naval law. He knew that it was not necessary to throw the book at a boy the first time. This was one of the tenets which formed a part of his day-to-day operational policy. He expressed it very inelegantly, but with real force. He said, “If he is a louse, he will be back in our hair again, and we can give it to him then”. And believe me, he did! The second time was one time too many. He was always willing to give a boy a break the first time, but a repetition of the same offense showed him with what type of individual he was dealing.

The Golden Rule says, “Do unto others as you would have them do unto you”. But this commander wanted to do unto others as he would have other commanders do unto his own sons. He would ask more for his sons, of course, than he would ever ask for himself. He was going the Golden Rule one better. That was the type of justice he wanted for his men.

Here was a commander who knew how to use the Uniform Code of Military Justice for the benefit of both his men and the Navy. And he also knew how to use his lawyers to achieve justice. That is the real challenge of command in the field of law and justice.

The achievement of justice is leadership in action.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Militair Tuchtrecht — Militair Strafrecht

door

Mr J. MAES,

Substituut-Krijgsauditeur te Antwerpen.

De in de loop van het jaar 1957 in het Militair Rechtelijk Tijdschrift gepubliceerde antwoorden ¹⁾ op de enquêtevraag nopens het principieel „non bis in idem” en de scheiding tussen Tuchtrecht en Strafrecht ²⁾, hebben zich beperkt tot een ontleding „de lege lata” en het uitbrengen van enkele wensen „de lege ferenda”. De grond van de zaak bleef evenwel onaangeroerd en toch schijnt het ons niet ongepast ietwat dieper in deze stof door te dringen en ons te bezinnen over de omstrede begrippen alvorens de bestaande wetgeving te kritiseren of hervormingen voor te stellen: want wat is „tucht” en „militaire tucht”, wat is „tuchtrecht” en „militair tuchtrecht”, in welke verhouding staat het eerste tot het „gewoon strafrecht” en het tweede tot het „militair strafrecht”? Daarover mochten wij tot op heden weinig of niets vernemen en dit noopte ons ertoe een korte verhandeling over deze onderwerpen te schrijven en te trachten een antwoord op de gestelde vragen te formuleren.

Tucht en Krijgstucht.

Het ligt niet in onze bedoeling lang uit te weiden over de bepaling en inhoud van het begrip „Tucht” of „Discipline” maar een korte ontleding dringt zich toch op. Van kleinsaf zijn wij met deze woorden zo vertrouwd geraakt dat hun betekenis dikwijls vervaagt: thuis, op school, in de jeugdbeweging, langs alle kanten worden rondom ons taboe's opgesteld, onder het motto „Tucht”. Aan de Universiteit gekomen, beloven wij ons te onderwerpen aan de „akademische discipline”; in het leger ingelijfd, wordt ons van het eerste uur af de „militaire tucht” opgelegd; onze aanvraag tot inschrijving op de Tabel der Orde van Advocaten richten wij tot de „Tuchtraad” en al wie een openbaar ambt bekleedt zal ook wel weten dat hij aan „tucht” onderworpen is. Aan zulk verscheiden spraakgebruik beantwoordt gewoonlijk een verscheiden zinsgebruik ³⁾. Etymologisch wijst „Discipline” terug naar „discere” „aanleren” ⁴⁾ en „Tucht” naar „tien”, dat

¹⁾ Militair Rechtelijk Tijdschrift, 1957; afl. 5 (Dr Rollin Couquerque), afl. 6 (Lt. ter zee Van Leeuwen), afl. 9 (Res. Maj. Albarda), afl. 10 (Kpt. Lt. ter zee Krauss).

²⁾ M.R.T. 1957, afl. 1, blz. 3.

³⁾ Staatslexikon van Sacher, V° Disziplin.

⁴⁾ Littré V° Discipline et Disciple.

„trekken” beduidt, vandaar „optrekken” dat in het Oud-Hollands „opvoeden” betekent ⁵⁾ en het kan moeilijk betwijfeld worden dat de oorspronkelijke betekenis van dit woord ontleend werd aan de paedagogiek. Het wordt dan eens aangewend om het „aanleren” of de stof die aangeleerd wordt, dan weer om de verhouding tussen leraar en leerling of de „habitus”, verworven door het aanleren, het „disciplineren” aan te duiden. Door „disciplineren” wordt trouwens meestal verstaan het buigen van geest, karakter of lichaam in respectievelijk een bepaalde denkrichting, vorm of houding, wat gelijk staat met het onderwerpen derzelve aan bepaalde „disciplines”. Alzo „gedisciplineerd”, zullen geest, karakter en lichaam in bepaalde, concrete vooral moeilijke omstandigheden „ordelijk” kunnen reageren, d.w.z. in de zin zoals aangeleerd. Een man of een groep die aan deze verwachting beantwoordt, zullen bestempeld worden als „een voorbeeld van tucht”. Tot het begrip „Tucht” behoort derhalve wezenlijk het begrip „Orde” en tot het verwezenlijken van „Tucht” de onvoorwaardelijke wil tot innerlijke of uiterlijke orderschepping. Dit veronderstelt op zijn beurt de geoeffendheid om de stremmende psychologische of fysieke factoren, die deze orderschepping in de weg zouden staan, vlug te kunnen uitschakelen. Nauw verwant met het begrip „Tucht”, zijn dan ook de begrippen „zelfbeheersing”, „ascese”, „plichtbesef”, „moed”, „tegenwoordigheid van geest”. Het zou dan ook verkeerd zijn de „Tucht” op te vatten enkel als een opeenstapelen van verboden. De „Tucht” leert integendeel „handelen”, de manier waarop men moet handelen, de reden waarom men moet handelen op die manier. Zij vermindert weliswaar de vrijheid van handelen en tracht de menselijke gedraging tot in haar kleinste details te regelen. Zij laat U niet eens toe het goede te doen, zonder daartoe bevel te hebben gekregen ⁶⁾.

In minder eigenlijke maar doorgaans meer gebruikte zin, betekenen „Tucht” of „Discipline” het geheel van regels, die het behoud der orde in een groep beheersen en ook nog de wijze waarop de leden van deze groep de regels eerbiedigen. De „tucht in een school” betekent, tegelijkertijd, de regels, die er voorgeschreven zijn ter bevordering der „orde” en de „orde” of „wanorde”, die er heerst ingevolge de toepassing of niet-toepassing dezer regels. „Tucht” en „Orde”, die in de gewone omgangstaal zo dikwijls in één adem genoemd worden, zonder dat men beseft wat zij juist betekenen, verschijnen ook hier verbonden, maar dan om een wel bepaalde reden: de „orde” immers, is het voorwerp van de „tucht”. De „Tucht” moet er voor zorgen dat de werking van de verschillende onderdelen van een groep op „ordentelijk”, harmonieuze wijze kan gebeuren. Zij moet er toe bijdragen dat de onderlinge gebondenheid van de leden van de groep, zo sterk wordt dat hun actie tot verwezenlijken van het doel van de groep met een maximum van efficiëntie kan doorgevoerd worden. Hieruit vloeit voort dat naar-

⁵⁾ Middel Nederlandsch Woordenboek van Verwijs en Verdam en Mr. A. F. Steffen in „Wet op de Krijgstucht van aantekeningen voorzien”, blz. 114.

⁶⁾ Lafaye, „Dictionnaire des Synonimes”.

gelang deze orde moeilijker te bereiken zal zijn, omdat de groep talrijker is, of kostbaarder zal zijn, omdat de groep een belangrijker sociale functie vervult, de „Tucht” strenger, meer omvattend en meer gebiedend zal zijn. Ofschoon dus inhoud en omvang van de „Tucht” kunnen verschillen van groep tot groep, is er welhaast geen enkele vereniging van mensen, geen enkele beroepsorganisatie of geen enkele instelling die het zouden kunnen stellen zonder „tucht”, zonder regels, die het gedrag der leden binnen de bepaalde kring van de groep zouden bepalen met het oog op het verzekeren van de goede werking van de groep of instelling in het streven naar zijn doel ⁷⁾. De franse revolutie had weliswaar in een vlag van edelmoedigheid alle beroepsorganisaties, corporaties en instellingen bevrijd verklaard van de disciplinaire reglementering, aan dewelke zij tot dan onderworpen waren geweest, maar deze beslissing scheen te steunen op een al te optimistische opvatting van de menselijke natuur. Advocaten en procureurs (pleitbezorgers), notarissen, deurwaarders, rechters en militairen bleken de eersten te zijn voor dewelke de „ci-devant” reglementering behouden diende te blijven, zelfs nog in sommige gevallen verscherpt.

Na deze voorafgaande beschouwingen over het begrip „Tucht” in 't algemeen, waarvan wij de twee belangrijkste aspecten hebben belicht, zonder verder aan te dringen op onderzoek van nog andere facetten, hier van minder belang, zouden wij de lezer willen uitnodigen ietwat van naderbij het begrip „Krijgstucht” te ontleiden.

De „Krijgstucht” is de tucht in de weermacht en wel in de dubbele betekenis hierboven uiteengezet. Enerzijds, opvoeden tot of gewinnen aan een bepaalde denkwijze of gedraging, verwerven van een bepaalde „habitus”, geoefend zijn in het handelen volgens bepaalde normen, gepaard aan het bewust maken van de reden waarom het behoort zo en niet anders te handelen. Anderzijds, het geheel der regels waardoor de gewenste gebondenheid van gedrag bij militairen wordt beheerst en het resultaat van de toepassing dezer regels. Doorgaans is het in deze betekenis dat wij gewoon zijn de Krijgstucht te verstaan, maar rekening gehouden met de complexiteit van de inhoud van dit begrip is het schier onmogelijk er een volmaakte bepaling van te geven en de verschillende omschrijvingen, die wij hier zullen opgeven, illustreren deze moeilijkheden best. In het Standard Dictionary of the English Language wordt de Krijgstucht beschreven als „a course of exercise „and practice to bring and keep under control and to qualify for „harmonious and effective action” waardoor hoofdzakelijk het accent gelegd wordt op het praedagogisch aspect. In de Grande Encyclopedie wordt, zoals in het Zwitsers Reglement van Krijgstucht ⁸⁾, vooral gezegd hoe zij zich veropenbaart: „La discipline pour une troupe armée

⁷⁾ Albert Uldry, „Le droit disciplinaire dans le code pénal militaire suisse”, Lausanne, 1944, blz. 17.

⁸⁾ Art. 28 „La discipline se manifeste par l'obéissance sans réserve aux ordres des supérieurs, par l'exécution attentive de toutes les obligations de service”.

„consiste à obéir aux chefs, à les respecter et à observer strictement les „lois et règlements”, hetgeen het kernachtige „Autorität von oben, „Gehorsam von unten” van de grote veldheer von Moltke benadert, gekritiseerd weliswaar door Albert Uldry, die de voorkeur geeft aan deze bepaling: „La discipline est l'obéissance aux ordres d'un supérieur „ayant qualité pour les donner en même temps que la fidélité au devoir „et la volonté d'accomplir consciencieusement ce devoir”⁹⁾. De Italianen, in hun Encyclopedia gaan veel verder. Volgens hen vereenzelvigd zich de Krijgstucht, in hoofdorde, met de meest volkomen solidariteit en in ondergeschikte, maar uit de eerste voortvloeiende orde, de eendracht en de samenwerking die hun doel verwezenlijken door zes middelen: de ondergeschiktheid, de gehoorzaamheid, de korpsgeest, het militair eergevoel, het onderricht, de orde: „Nella società militare „dato il suo fine e lo sua costituzione, il grande principio di conservazione e di sviluppo, la disciplina è intesa come identificazione della „più compiuta solidarietà. Le basi logiche e operative della disciplina, „in vertu della quali la solidarietà, ragione prima, la concordia e la „cooperazione, ragione conseguenti, attingono il loro fine morale e „pratico, sono: la subordinazione, l'obediencia, lo spirito di corpo, il „sentimento dell' onore militare, l'istruzione, l'ordine”.

Napoléon schijnt het niet aangedurfd te hebben een bepaling van de Krijgstucht te geven, maar hij bestempelde ze als de eerste hoedanigheid van de soldaat „La discipline est la première qualité du soldat, „la valeur n'est que la seconde”. Zijn oordeel wordt gedeeld door de opsteller van het Zwitserse Tuchtreglement, wanneer hij schrijft: „La „discipline est la base de l'aptitude à la guerre, sans elle l'instruction „manque son but” (artikel 27) en inspireerde voorzeker de redacteur van het franse Tuchtreglement, waarvan het eerste artikel luidt: „La „discipline faisant la force principale des armées, il importe que tout „supérieur obtienne de ses subordonnés une obéissance entière et une „soumission de tous les instants”. De gebalanceerde stijl van deze volzin bracht de franse schrijver André Maurois in beroering en deed hem terug denken aan de schoonste passussen uit het oeuvre van Bossuet, alhoewel niet kan verzekerd worden dat Maurois, die geen militair is en erg vatbaar voor humor, het al dan niet ernstig meent¹⁰⁾. Niemand beter dan hij evenwel gelukte erin het begrip krijgstucht in een zijner meest specifieke uitingen heerlijker te parafraseren daar waar hij de tweede natuur beschrijft, die een langdurige onderwerping aan de militaire discipline bij sommigen weet aan te kweken: „Quand „le Ministre de la Guerre lui ordonnait de mettre ses casernes à la „disposition d'un colonel anglais, la discipline lui commandait d'obéir, „mais des souvenirs hostiles lui inspiraient des farouches résistances”¹¹⁾.

⁹⁾ Albert Uldry, op. cit., blz. 15.

¹⁰⁾ André Maurois, Mémoires, deel I, blz. 74.

¹¹⁾ André Maurois, Discours du docteur O'Grady, VI, blz. 66.

Uit de lectuur van de bekende biografie van Karel de Twaalfde door Voltaire onthielden wij nog deze uitdrukking die vooral de waarde van de tucht voor een leger kenmerkt: „C'est au temps à aguerrir les „troupes et à la discipline à les rendre invincibles”¹²⁾.

Tegenover deze buitenlandse bepalingen of parafrazen geplaatst, slaan onze eigen omschrijvingen van de krijgstucht hoegenaamd geen slecht figuur. Artikel 1 (oud) van het Reglement van Krijgstucht, zowel voor het Krijgsvolk te Water als te Lande, nog altijd van kracht in België, luidt: „De Krijgstucht bestaat in de hoogst mogelijke orde, „in de allerspoedigste uitvoering van de gegeven bevelen, zonder de „minste tegenspraak, en in de onvermijdelijke bestraffing der geringste „nalatigheden of misslagen, zoals ook der Personen, welke dezelve „bedreven hebben, of hunnen plicht in het nakomen der voorgeschreven „orders verzuimen, terwijl een volstreckte lijdelijke gehoorzaamheid „van den minderen aan den meerderen er de grondslag van is”.

Het eerste artikel van het in Nederland sedert 1922 van toepassing verklaarde Nieuwe Reglement betreffende de Krijgstucht:

„De Krijgstucht omvat de handhaving van regelmaat en orde in alle, „zelfs schijnbaar nietige zaken, den militairen dienst betreffende; stipte „nakoming van alle voorschriften en nauwgezette voldoening aan de „terzake van den dienst gegeven bevelen, ook waar deze slechts kleinig- „heden betreffen. Zij eischt een voortdurend besef van ondergeschikt- „heid aan iedere hooger en geplaatste, het nalaten van elk min voeg- „zaam en met de waardigheid van den militairen stand strijdig gedrag „en in het algemeen onafgebroken plichtsbetrachting.”

Zoals bekend hebben wij deze laatste omschrijving te danken aan hoogleraar Mr Van der Hoeven, wiens werk, spijtig genoeg, in België al te weinig bekend is. De door hem gegeven omschrijving is volgens sommigen misschien ook niet volmaakt, maar wij hebben zelf kunnen ondervinden hoe moeilijk de begrippen „Tucht” en „Krijgstucht” zich laten omschrijven en in onze ogen blijft zijn omschrijving nog altijd het beste van wat wij mochten aantreffen. Zij duidt vooreerst duidelijk het voorwerp aan van de tucht, namelijk de „orde” en somt vervolgens enkele modaliteiten op die haar in staat stellen haar voorwerp te verwezenlijken en tussen deze treffen wij niet meer aan — en dit is een grote verbetering — de „bestrafing der geringste nalatigheden of mis- „slagen alsook der personen welke dezelve bedreven hebben”. Deze bestraffing immers behoort niet, zoals wij verder hopen te kunnen aantonen, tot de Tucht maar wel tot het Tuchtrecht. Nu zal men misschien nog altijd iets kunnen vinden om de gegeven enumeratie te verlengen — d.i. precies het gevaar dat schuilt in het introduceren ener opsomming in een omschrijving — maar professor Van der Hoeven zal zich daarvan wel bewust geweest zijn, gestreefd hebben naar volledigheid en een mogelijke vermeerdering der opsomming niet a-priori uitgesloten hebben. Misschien had, zoals door Mr A. F.

¹²⁾ Voltaire, Charles XII, blz. 82.

Steffen zeer wijselijk aangestipt¹³⁾, ietwat meer de klemtoon kunnen gelegd worden op de „innerlijke” onderschepping die de veruiterlijking der tuchtvolle gedragingen heeft vooraf te gaan en als men rekening houdt met de oorspronkelijke betekenis van het begrip „Tucht”, had misschien ook het „paedagogisch” aspekt ervan kunnen geaccentueerd worden. Ook nog verwekt, volgens ons, de door professor Van der Hoeven opgestelde tekst soms de indruk dat de Krijgstucht het vooral te stellen heeft met „schijnbaar nietige zaken” en „kleinigheden”, als wanneer volgens ons, de Krijgstucht ook de „meest ernstige zaken” betreft. Zij omvat immers al de gedragingen van de militair, die ten dienst staat van een zeer speciale instelling en van de verwezenlijking van haar doel en aan deze zending kan tekort komen voorzeker in kleinigheden maar ook op de meest kritische ogenblikken in de meest belangrijke van hem geveerde handelingen, wat ongetwijfeld ook onbestaanbaar is met de Krijgstucht en een aanranding op de door haar beschermde orde vormt. Terecht evenwel mogen wij ons afvragen of zulke beschouwingen en of datgene dat wij en anderen in de gegeven omschrijving graag hadden zien opnemen, daar wel op zijn plaats zou staan. Wij mogen toch niet vergeten dat een Militair Reglement geen rechtswerk is en moeten ons er voor hoeden het verwijt te oogsten van des Guten zuviel. Rechtsgeleerden zullen waarschijnlijk beter gediend zijn met een meer abstracte bepaling van de Krijgstucht, zoals voorgesteld door Mr A. F. Steffen¹⁴⁾, maar voor het gebruik dat er dagelijks moet van gemaakt worden in de weermacht is de aanschouwelijke voorstelling gegeven door professor Van der Hoeven heel wat verkiezelijker.

Indien professor Van der Hoeven, naar onze mening, dus, terecht in zijn omschrijving naliets te vermelden over de middelen die tot Krijgstucht kunnen leiden en in deze omschrijving, enkel sprake is van de middelen waardoor de Krijgstucht haar doel nastreeft, moeten wij nochtans in deze studie een kort woord over die middelen zeggen. Zij zijn talrijk en verscheiden: training, aansporing, voorbeeld, lering, aanmoediging, beloning, en, in zover zij afschrikt van ontuchtvol handelen, de bestraffing¹⁴⁾.

Al deze middelen en wellicht nog andere, kunnen dienen om van een man een „tuchtvol” soldaat te maken: zij voeden hem op, zij „trekken” hem op tot tucht en zullen hem in staat stellen alle voorschriften stipt na te komen, alle dienstbevelen nauwgezet uit te voeren, voortdurend onderwerping aan zijn meerdere te betonen, al wat strijdig

¹³⁾ Mr A. F. Steffen, op. cit., blz. 114.

¹⁴⁾ Verdedigbaar is het opnemen van deze middelen, in bijzonder, de beloningen in een Wet op de Krijgstucht, zoals in Duitsland het geval met het ontwerp „Wehrdisziplinarordnung”, waarop Lt. Kol. Mr Westerdijk, in M.R.T. 1957, afl. 4, blz. 235 en v., zulk uitstekende kritiek heeft geleverd. Maar anderzijds, mag de vraag wel gesteld worden of er wel een Reglement of Wet op de Krijgstucht nodig is, gescheiden van een militair Strafwetboek en of het niet beter zou zijn één enkel Codex te vormen, betreffende het behoud van de tucht in het leger, omvattend tegelijkertijd de nietige en de meest ernstige vergrijpen.

is met de waardigheid van zijn stand na te laten, onafgebroken zijn plicht te vervullen, kortom die overeenstemming te bereiken die moet bestaan tussen de gedragingen, zoals zij door de orde worden geëist, en deze die zich in de werkelijkheid voordoen.

Vooraleer een einde te stellen aan de ontleding van het begrip „Krijgstucht”, rest ons nog het belang van de Krijgstucht te onderzoeken. Wij hebben hoger uiteengezet dat de Tucht des te strenger en meer omvattend moet zijn naarmate de orde die zij moet beschermen en bevorderen moeilijker te bereiken of kostbaarder zal zijn. Welnu, een leger zonder orde is een verloren leger: niets is voor haar kostbaarder dan de orde, niets is ook zo moeilijk te bereiken in een leger dan de orde. Daarom zal er ook geen enkele instelling zijn waar zoveel belang aan de tucht moet gehecht worden dan in een leger en wordt van de Krijgstucht terecht gesproken als van een „eminent rechtsgoed” dat gelijk moet kunnen beveiligd worden.

Tuchtrecht – Strafrecht.

Het „Tuchtrecht” wordt subjectief verstaan in de zin van bevoegdheid tot toepassing van tuchtstraffen. Objectief beduidt het geheel van regels voorgeschreven om de tucht door middel van tuchtstraffen te handhaven. Wij zeggen behoud van de „tucht” en niet van de „orde”. Het onderscheid verdient minstens éénmaal gemaakt te worden, al is het zuiver academisch: door de „Tucht” hoog te houden behoudt het Tuchtrecht immers de „orde”, onmiddellijk voorwerp van de Tucht en middellijk voorwerp van het Tuchtrecht. Het is dit „Tuchtrecht” in objectieve zin en zijn verhouding tot het Strafrecht dat wij thans wenssen te ontleden. Het strafrecht, in objectieve zin, is het geheel van de door de Staat gestelde rechtsregels door dewelke aan een menselijke gedraging straf als wettelijk gevolg verbonden wordt.

Princiepelijk bestaat het verschil tussen Tuchtrecht en Strafrecht daarin dat het doel van het tuchtrecht rechtstreeks in het belang van de betreffende groep en slechts onrechtstreeks in het belang van de gehele staatsgemeenschap is gelegen, terwijl het strafrecht integendeel rechtstreeks het belang van de staatsgemeenschap beoogt¹⁵⁾. Het strekt, zouden wij kunnen zeggen met professor Van Hamel¹⁶⁾, niet tot handhaving der openbare rechtsorde, maar verzekering van plichtsvervulling binnen een bijzondere rechtskring. Binnen deze rechtskring staan de leden gedurende een bepaalde tijd ten dienste van de instelling tot dewelke zij gewoonlijk vrijelijk zijn toegetroden, hetgeen niet kan gezegd worden van de staatsgemeenschap, die integendeel op de eerste plaats ten dienste staat van haar leden, die zich aan het voortdurend rechtsverband dat tussen hen en de Staat bestaat niet kunnen onttrekken. Veel zwaarder dan de Staat zal derhalve de instelling haar machts-greep doen wegen op haar leden en dat zal zich vooral veropenbaren in het door haar gehuldigd repressief systeem, dat meer beheerst zal

¹⁵⁾ Zie Handelingen van de Nederlandsche Juristenvereniging 1936, met praeadvies Röling.

¹⁶⁾ Van Hamel, Nederlandsch Strafrecht, par. 41.

worden door het primaat van de doelmatigheid dan dat van de gerechtigheid ¹⁷⁾.

In de praktijk zal dit verschil het gemakkelijkst empirisch kunnen vastgesteld worden ¹⁸⁾:

1. Het tuchtrecht vertoont minder juridisch afgelijnde aspecten dan het strafrecht: de wetgever bepaalt zich tot algemene formules ter aanduiding van de strafovertradingen, terwijl hij bij strafrecht de strafbare feiten elk afzonderlijk nauwkeurig omschrijft. Hetzelfde mag gezegd worden van de aanwijzing der tuchtstraffen. Het principieel Nullum crimen, nulla poena sine lege geldt niet in het Tuchtrecht. De rechten van de verdediging zullen in het tuchtrecht derhalve minder verzekerd zijn dan in het strafrecht, maar de beteugeling der tekortkomingen zal er niet zo strak zijn als in het strafrecht en meer weg hebben van de „domestica castigatio” uit het romeins recht dan van strafrecht. Daar het lid van de instelling bovendien slechts een deel van zijn activiteit, beperkt in de tijd, zal besteden aan de werking van de instelling zal het Tuchtrecht dit lid slechts vatten voor dat deel zijner activiteit, terwijl het strafrecht de staatsonderhorige zal beheersen 24 uur op 24 gedurende gans zijn leven lang. De uitoefening van het Tuchtrecht zal toevertrouwd worden aan een bijzondere rechter terwijl de toepassing van de strafwet voorbehouden blijft aan de gewone rechter. In het Tuchtrecht zal men niet zoals in het Strafrecht het beginsel van de „scheiding van machten” ontmoeten: degene die disciplinair veroordeeld is gewoonlijk dezelfde, die de tuchtvoeding uitoefent, de uitvoering der beslissing verzekert en de overtreden rechtsregel uitvaardigde. Er kan in het Tuchtrecht hoogstens sprake zijn van „scheiding van organen”.

Men heeft zich afgevraagd of de disciplinaire actie het karakter had van een strafvordering of van een burgerlijke vordering. De franse rechtspraak, in 't bijzonder, is daarover zeer verdeeld geweest, totdat het Cassatiehof aannam dat de Tuchtvoeding een vordering „sui generis” was ¹⁹⁾. De algemene leerstukken van het strafrecht zullen er dus ook niet op toegepast worden ²⁰⁾. Maar tussen de drie vernoemde vorderingen, die elk een afzonderlijk doel nastreven, zal er een wederkerige onafhankelijkheid bestaan, zonder dat de uitoefening van de ene de uitoefening van de anderen in de weg kan staan en het principe „non bis in idem” zal dus niet spelen omdat het voorwerp

¹⁷⁾ Ter illustratie, deze veelzeggende uitlating van de commandant van een vliegtuigbasis in Vol de Nuit van Saint-Exupéry: „Je sais que je suis injuste, mais si je ne frappe pas, les accidents se multiplient, si je frappe, les accidents diminuent”.

¹⁸⁾ De Naurois in Revue internationale de droit pénal, 1954, blz. 357.

¹⁹⁾ Tuchtvoeding = publieke vordering (Montpellier 27.12.1852, Dalloz 53.2.65).

Tuchtvoeding = burgerlijke vordering (Cacc. Fr. 6.5.1844, Sirey 44.1.561).

Tuchtvoeding = vordering sui generis (Cass. Fr. 5.7.1858, Dalloz 58.1.271 met advies Proc. Gen. Dupin).

²⁰⁾ Van Hamel, Nederlandsch Strafrecht par. 41.

van elke vordering verschillend is ²¹⁾. Het voorwerp van de publieke vordering is beteugeling van een inbreuk op de strafwet, voorwerp van de burgerlijke vordering is teruggave of vergoeding van schade, voorwerp van de tuchtvordering is beteugeling van tekortkomingen aan plichten van staat. „Hieraus folgt das der Grundsatz „Ne bis in idem”, „nicht anwendbar ist wenn wegen einer und derselben Verfehlung, so, „wohl eine strafrechtliche als auch ein disziplinarrechtliche (dienstliche) „Verurteilung erfolgen soll” ²²⁾. Uit de niet toepassing van de algemene leerstukken van het Strafrecht zal, van zijn kant volgen, dat de Tuchtvordering niet verjaart, dat zij enkel kan uitgeoefend worden door de overheden hiervoor aangewezen door de wet en die de overheden zullen zijn deze bij wie de verantwoordelijkheid voor het behoud der tucht berust. Analogische interpretatie, verboden in strafrecht, zal in tuchtrecht kunnen ingeroepen worden. Motivatie van de tuchtrechtelijke beslissing is niet vereist zoals het wel het geval is voor de vonnissen. Maar toerekenbaarheid van de delinkwent wordt gevergd om zijn bestraffing mogelijk te maken. Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Lang niet alle auteurs zijn het eens over de al of niet toepasselijkheid van de algemene leerstukken van het strafrecht op het Tuchtrecht. Om alle betwisting te vermijden is het volgens ons aangewezen uitdrukkelijk de rechtsinstituten van het Strafrecht aan te duiden die men in een bepaald Tuchtrecht wil zien toegepast worden.

2. De tekortkomingen aan de tucht zullen meer gespecialiseerd zijn dan de inbreuken op de strafwet, die meer algemene verplichtingen sanctionneert terwijl het tuchtrecht tekortkomingen beteugelt aan bijzondere verplichtingen. „Das Disziplinarvergehen,” zegt Von List, „ist „Verletzung der Dienstpflicht, nicht notwendig Verletzung der öffentlichen Rechtsordnung” ²³⁾. Zij zullen derhalve moeten beoordeeld worden niet in de functie van het strafrecht en de storing van de sociale orde, noch van het privaatrecht en de schade berokkend aan een privaat belang, maar enkel in functie van de plichtsvervulling van het betrokken lid, de goede werking en de faam van de instelling tot dewelke het behoort ²⁴⁾.

3. De tuchtstraffen, ook tuchtmiddelen, tuchtmaatregelen of sankties geheten, zonder dat tussen deze woorden een grondig onderscheid schijnt gemaakt te worden, beteugelen de inbreuken strafbaar gesteld door het Tuchtrecht en zij worden opgelegd door de Tuchtrechter, in tegenstelling met de straffen uit het Strafrecht, die opgelegd worden door de Strafrechter voor inbreuken op de strafwet. Zij kenmerken zich door hun specialisatie omdat zij gespecialiseerde vergrijpen beteugelen: zo zullen wij tussen hen straffen aantreffen van zuiver morele aard, zoals de berisping, de blaam, de censuur. Zij kenmerken zich eveneens door hun groter verscheidenheid: zij zullen niet, zoals de

²¹⁾ Répertoire générale du droit français v° Discipline.

²²⁾ Handwörterbuch des Rechtswissenschaft, Berlin-Leipzig, 1927.

²³⁾ Von List in Rechtslexikon van Von Holtzendorf, V° „Ordnungstrafen”.

²⁴⁾ In die zin advocaat-generaal Van den Peerenboom, in „Belgique judiciaire”, anno 1863, blz. 354 en volgende.

straffen uit het strafrecht, de delinkwent enkel treffen in zijn leven, vrijheid of patrimonium, maar ook in het bezit van de rechtsgoederen, die hem toekomen wegens zijn lidmaatschap van de instelling wier Tuchtrecht uitgeoefend wordt, b.v. het verbod opgelegd aan een advocaat tijdelijk het gerechtsgebouw te betreden. In tegenstelling met de straffen van het strafrecht die gedetermineerd zijn, zullen zij door de wet niet verbonden worden aan de overtreding van een bepaalde rechtsregel, maar zal het aan de Tuchtrecter overgelaten worden tussen de ter beschikking gestelde tuchtstraffen een keuze te doen om naar gelang de omstandigheden de vergrijpen tegen de tucht te bestraffen met de straffen, die hij goedvindt ²⁵⁾.

De tuchtstraffen vertonen nochtans met de straffen van het Strafrecht drie gemeenschappelijke kenmerken: zij brengen inderdaad voor de gestrafte leedtoevoeging mede, hoe gering de tuchtstraf ook weze. Zij hebben een preventief karakter, in zoverre dat zij op de gestrafte verbeterend werken, hem voor hervalling behoeden en navolging door anderen voorkomen — in die zin kunnen de straffen trouwens zoals hoger gezegd, gerangschikt worden tussen de middelen die tot tucht opvoeden —. De tuchtstraffen moeten tenslotte een ideëel herstel der geschonden rechtsorde bewerkstelligen, zoals de straffen van het strafrecht ²⁶⁾.

Uit deze ontleding menen wij te mogen afleiden dat tuchtstraffen geen straffen zijn in de zin van het strafrecht, maar zij niettemin straffen zijn die, zoals de andere, behoren tot het groot arsenaal der straffen, die wel van naam kunnen veranderen, naargelang het gebruik waarvoor zij bestemd worden, maar die in den grond wezenlijk van mekaar niet te onderscheiden zijn. Professor Van Hamel, die zeker een meer geautoriseerde auteur is dan schrijver dezes, had reeds geconstateerd dat het zeer moeilijk was de tuchtstraffen van de gewone straffen te onderscheiden, „te minder,” schreef hij, „omdat nu somtijds „gelijksoortige maatregelen als straf en als tuchtmiddel dienst doen: „lichamelijke tuchtiging, opsluiting, ontneming van rechten, degradatie, „berisping: naarmate het begrip der straf ruimer wordt, zal de grenslijn „minder scherp worden” ²⁷⁾.

Dit belet echter niet sommige juristen er een veel scherper mening op na te houden. Zij ontkennen aan de tuchtstraffen hun hierboven beschreven veelzijdig karakter ²⁸⁾ of noemen ze enkel „sancties” ²⁹⁾.

²⁵⁾ Zie A. F. Steffen, op. cit., blz. 38.

²⁶⁾ A. Uldry, op. cit., blz. 75.

²⁷⁾ Van Hamel, *Nederlandsch Strafrecht*, par. 41.

²⁸⁾ Haus „*Principes généraux du droit belge*”, 3e uitgave, 260-261; Von List „*Lehrbuch des Deutschen Strafrechts*”, 23e uitgave, 249; „*Verschieden von der peinlichen Strafe ist die staatliche Disciplinarstrafe, die vom Staate nicht als Inhaber der öffentlichen Zwangsgewalt, sondern kraft seiner dienstherrlichen Stellung, im Interesse des Inneren Dienstes, verhängt wird*”.

²⁹⁾ Ook Cassiers, in *Revue de droit pénal et de criminologie*, 1952-53, blz. 353, ontkent aan de tuchtstraf het karakter van een straf. Logisch voort-

Haus, in zijn „Principes généraux du droit belge”, tracht als volgt deze stelling te verantwoorden: „La plupart des pénalités attachées à „ces fautes (i.e. disciplinaires), ne rentrent dans aucune des trois catégories des peines établies par le Code pénal (i.e. criminele straffen, „correctionele straffen, politiestraffen). Quant aux pénalités reconnues „par ce Code, telles que la destitution, l’interdiction, l’amende, l’em- „prisonnement, elles cessent d’être des peines proprement dites, quand „elles sont appliquées par mesure disciplinaire. En effet, les châtimens „disciplinaires, quels qu’ils soient, ont pour but non de punir les per- „sonnes qui les ont encourus, de leur rendre le mal qu’ils ont mérité „par leur action ou inaction répréhensible, mais de les corriger, de les „déterminer à remplir désormais leurs devoirs, ou si le châtiment „consiste dans la destitution du coupable, de maintenir l’honneur du „corps auquel il appartenait, la dignité des fonctions dont il a été „revêtu”.

Zoals men kan zien is er noch sprake van vergelding of van herstel der geschonden rechtsorde, noch van het preventief karakter der straf, noch van het leed dat zij den gestrafte toebrengt. Het doel is zelfs niet eens straffen, enkel verbeteren en aansporen of eer van de instelling en waardigheid der functie hoog te houden. Indien dit werkelijk zo is, dan blijft het voor ons onduidelijk waarom Haus toch de mening is toegegaan dat ten aanzien van de tuchtstraffen aan het voorschrift van art. 9 van de Grondwet moet voldaan worden en wij begrijpen dit nog veel minder wanneer hij uit wat hij vooropstelde afleidt dat het recht tuchtstraffen op te leggen niet tot het jus puniendi behoort: „Le droit d’appliquer des pénalités disciplinaires n’est donc pas un „élément du droit de punir, une attribution de la justice répressive, „c’est une émanation du pouvoir que tout supérieur exerce dans „l’intérêt de l’ordre sur ceux qui sont soumis à son autorité”.

Regelrecht in strijd met de opvatting van Haus, betoogt de franse rechtschrijver Garraud het tegenovergestelde³⁰). „Le droit criminel „ou droit pénal a pour domaine et pour objet le droit de punir (jus „puniendi). Ce droit n’appartient pas seulement à l’Etat, il ne s’exerce „pas seulement en son nom. Il peut appartenir à des individus comme „à des corporations, des associations, des assemblées, dont l’Etat „reconnaît l’existence et protège l’activité. Le droit de punir qui n’ap- „partient pas à l’Etat et qui n’est pas exercé en son nom, comprend „le domaine fort étendu des pénalités disciplinaires qui ne diffèrent „nullement par leur essence des peines proprement dites, qui en dif- „fèrent seulement par les intérêts spéciaux qu’elles protègent et par „leur organisation”.

Het wil ons voorkomen dat, zoals zo dikwijls in de rechtswetenschap,

redenerend moet deze schrijver tot het besluit komen dat ten aanzien van tuchtstraffen dus niet moet voldaan worden aan het voorschrift van art. 9 der Belgische Grondwet, dat luidt: „Geen straf kan worden ingevoerd of toegepast, dan uit kracht van de wet.”

³⁰) Garraud „Traité du droit pénal français” deel I, blz. 3.

beide stellingen verdedigbaar zijn, maar wij zijn geneigd eerder Garraud dan Haus te volgen. Het argument door deze laatste ingeroepen en volgens welk de tuchtstraffen niet kunnen gecatalogeerd worden in de zuiver conventionele straffenindeling van het strafrecht is maar al te geforceerd om ook in gelijk welke mate de verdere ontwikkeling van zijn betoog overtuigend te steunen. Het gebeurt, helaas, meer dat als men vertrekt van de ontleding der werkelijkheid om met de inductieve methode op te klimmen tot de principes, die deze werkelijkheid zouden moeten beheersen, men al te gemakkelijk — soms onbewust — het keurslijf van deze principes verwingt om de werkelijkheid, die men er wil inschuiven, toch te doen in passen.

Het belang van het onderscheid tussen tuchtstraffen en straffen van het Strafrecht is niet zuiver academisch. Dit onderscheid heeft ook een praktisch belang in verband met de vragen: kunnen tuchtstraffen gecumuleerd worden met de gewone straffen en kunnen op de tuchtstraffen de rechtsinstituten van het gewoon strafrecht toegepast worden, nml. de verjaring, de genade, de amnestie, de herhaling, de rehabilitatie, de voorwaardelijkheid. Deze vragen kunnen best beantwoord worden in het licht van wat wij hoger gezegd hebben over de aard der tuchtvoeding. Zoals het principieel „non bis in idem” geen toepassing vindt op de uitoefening van de tuchtvoeding, zo kan het ook niet ingeroepen worden ter zake bestraffing en is cumulatie van straf en tuchtmiddel niet uitgesloten ³¹⁾. De bedoelde rechtsinstituten uit het strafrecht vinden volgens ons dan ook geen toepassing in het tuchtrecht, ofschoon noch theorie, noch wet, er zich tegen verzetten dat zij, gewijzigd of in hun oorspronkelijke vorm, uitdrukkelijk van toepassing verklaard worden in een bepaald tuchtrecht ³²⁾.

Wij hopen door deze ontleding een ietwat schematisch maar toch duidelijk beeld weergegeven te hebben van wat „Tuchtrecht” is en door wat het zich van „Strafrecht” onderscheidt. De aangehaalde karakteristieken zullen misschien niet alle teruggevonden worden in de verschillende disciplinaire repressieve systemen van de vele instellingen, die een tuchtrecht bezitten. Het is immers vanzelfsprekend dat het Tuchtrecht zal verschillen van instelling tot instelling, maar de hoofdtrekken of grondtonen, die wij op de voorgrond brachten, zullen wij overal ontmoeten.

Deze specifieke kenmerken van het Tuchtrecht zijn niet star onveranderlijk maar voor evolutie vatbaar en wij constateren dat het Tuchtrecht van sommige instellingen inderdaad evolueert en wel in de richting van het strafrecht, doordat b.v. gepoogd wordt de rechten van de verdediging beter te verzekeren, de afstand tussen de straffende organen en de leidende organen te vergroten, aanwijziging van vergrijpen en straffen scherper te omschrijven.

Wij stellen ons dan ook de vraag of tuchtrecht eigenlijk geen straf-

³¹⁾ Van Hamel, op. cit., par. 41.

³²⁾ In het Zwitserse Tuchtreglement is, b.v., verjaring der straf (ook der strafvoeding), voorzien. — A. Uldry, op. cit., blz. 97.

recht is dat niet zo snel evolueert? Oorspronkelijk was er tussen beide geen verschil maar naar gelang de staatsmacht zich meer en meer ontwikkelde ten nadele van de macht van het stamhoofd en zich bemoeide met het ordenen, niet enkel van de betrekkingen tussen de stammen, maar ook van de betrekkingen tussen de leden van eenzelfde stam, werd het verschil hoe langer hoe meer merkbaar. Op te merken valt nochtans dat het strafrecht lange tijd kenmerken vertoont heeft van het Tuchtrecht: de theorie van de scheiding van machten en het principieel Nullem crimen, nulla poena sine lege, dateren slechts uit de XVIIIe eeuw, even vóór de Franse Revolutie; de leden van de Staat stonden vroeger veel meer dan nu te zijnen diensten en de „vorst”, „vader” zijner „onderdanen”, oefende rechtstreeks over hen strafbevoegdheid uit, die nog altijd meer doet denken aan de *castigatio domestica* dan aan strafrecht. Ten huidige dage is het onderscheid echter opvallend groot geworden, zoals wij hopen hoger te hebben doen aanvoelen, maar het Tuchtrecht schijnt de ondergane vertraging te willen inlopen. Zelfs indien dit opzet mocht slagen, zou er nog altijd een verschil blijven bestaan tussen Tuchtrecht en Strafrecht, omdat dit laatste het recht van de Staat is, die een algemeen doel nastreeft, terwijl het eerste het recht blijft van een instelling, die een bijzonder doel nastreeft en derhalve ingesteld zal zijn op de bescherming en het behoud van de bijzondere rechtsgoederen van deze instelling. Met dit voorbehoud is Tuchtrecht ten slotte strafrecht dat in een bepaald stadium zijner evolutie werd vertraagd terwijl strafrecht tuchtrecht is dat zijn evolutie sneller en vollediger doormaakte om uit te groeien tot hetgeen wij er thans onder verstaan.

Militair Tuchtrecht – Militair Strafrecht – Gewoon Strafrecht.

Wij hebben in het tweede gedeelte dezer studie getracht de hoofdkenmerken van het Tuchtrecht op te sporen en de criteria vast te leggen bij toepassing van dewelke het onderscheid tussen Tuchtrecht en Strafrecht kan gemaakt worden. Wanneer wij nu uit deze gezichtshoek het zowel in Nederland als in België toegepast militair Tuchtrecht onderzoeken, wat constateren wij dan? Vooreerst, dat het Militair Tuchtrecht bestaat in het belang van de weermacht en slechts onrechtstreeks in het belang van de staatsgemeenschap. Het strekt immers niet tot handhaving van de algemene rechtsorde, maar wel van de tucht in een bepaalde groep of instelling³³). Het primaat van de doelmatigheid, met het oog op de goede werking van de groep of instelling, staat er in hoog aanzien. Het militair tuchtrecht vertoont, vervolgens, minder scherp afgetekende juridische vormen dan het strafrecht: de krijgstucltelijke vergrijpen worden niet omschreven noch opgesomd maar slechts zeer algemeen bepaald als „alle niet in enige strafwet „omschreven feiten, strijdig met enig dienstbevel of dienstvoorschrift, „of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde” (art. 2 Wet Krijgstucht). Het zou trouwens onbegonnen werk zijn deze vergrijpen één

³³) A. F. Steffen, op. cit., blz. 10.

voor één te willen opsommen en bepalen en het zou bovendien indruisen tegen een der hoofdkenmerken van het Tuchtrecht dat essentieel iets vaags vertoont. Zo de tuchtstraffen wel beschreven werden dan is de aanwijzing ervan voor de beteugeling van een bepaald vergrijp toch nog overgelaten aan de keuze van de strafoplegger, wat zozeer een der kenmerken van het tuchtrecht is. Ook op het stuk van de rechten van de verdediging, treffen wij in het militair tuchtrecht de karakteristieken aan van het Tuchtrecht in het algemeen, vervolging en beteugeling zijn veelal geconcentreerd in één hand, die dan bovendien ook nog de overtreden regel uitvaardigde, maar eveneens moet onderlijnd worden dat de overste, de „vader” zijner „ondergeschikten” aan de uitoefening van zijn strafbevoegdheid dikwijls een vaderlijke wending geeft. Op het militair tuchtrecht zijn tenslotte de algemene leerstukken van het gewone strafrecht niet van toepassing en cumulatie van Tuchtstraf en gewone straf wordt in principie niet uitgesloten. Wat Von List schreef over het onderscheid tussen Tuchtrecht en Strafrecht ³⁴⁾, vinden wij dus hier volledig terug.

Het is echter niet enkel van belang na te gaan in welke verhouding het Militair Tuchtrecht staat tot het gewoon Strafrecht, maar ook tot het Militair Strafrecht. Dit laatste vertoont ontgensprekelijk de karakteristieken van het gewoon strafrecht voor wat betreft omschrijving der feiten, aanwijzing der straffen, aard der straffen, ontslag uit de militaire dienst, verlaging, plaatsing in een strafklasse en dergelijke meer uitgezonderd, toepassing van de algemene leerstukken uit het strafrecht, rechten van de verdediging. Het viel ons evenwel op dat één der ergste door het Militair strafwetboek beteelde misdrijven, nml. de ongewettigde overgave of vlucht voor de vijand of vernieling van oorlogsmaterieel, een zeer tuchtrechtelijke klank verwekt:

art. 84: „Met de dood wordt gestraft de militair, die in tijd „van oorlog opzettelijk:

„1°. eenige onder zijne bevelen staande versterkte of bezette plaats „. . . . aan de vijand overgeeft zonder daarvoor of daarbij alles „gedaan of bedongen te hebben wat zijn plicht onder die omstandig- „heden van hem eiste”;

(zie ook art. 85 en 86 van hetzelfde Nederlands Militair Strafwetboek). Vergelijk dit met artikel 20 van het Belgisch Militair Strafwetboek, als volgt door ons vertaald:

„Ieder generaal, ieder bevelhebber ener gewapende eenheid, die in „open veld zal gekapituleerd hebben, zal met de dood worden gestraft „indien hij vooraleer te kapituleren of in de kapitulatiebrief zelf niet „alles gedaan of bedongen heeft wat plicht en eer voorschrijven”.

Wanneer wij bovendien het doel van het militair strafrecht en de inhoud van de meeste militaire delikten ontleden dan leidt ons deze ontleding tot de vaststelling dat het militair strafrecht, zoals het militair tuchtrecht, in de eerste plaats bestaat in het belang van het leger, en slechts onrechtstreeks in het belang van de staatsgemeenschap. Het

³⁴⁾ Von List, Rechtslexikon van Von Holtzendorf, V° Ordnungsstraffen.

strekt immers in hoofdzaak tot handhaving der orde in het leger en niet tot bescherming der algemene rechtsorde, ofschoon niet kan ontkend worden dat sommige militaire delikten, zoals b.v. de zojuist vermelde ongewettigde overgave, een weerslag op de algemene rechtsorde kunnen hebben. Niettemin vormen zij in hoofdzaak inbreuken op de plichten van staat en het volstaat, om zich hiervan te overtuigen, de titels van het tweede boek van het Nederlands Wetboek van Militair Strafrecht te herlezen:

- titel I. Misdrijven tegen de Veiligheid van de Staat (t.w. ver-
raad, bespieding, schending van militaire geheimen),
- titel II. Schending van krijgsplichten, enz.,
- titel III. Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling
van zijn dienstplichten onttrekt,
- titel IV. Misdrijven tegen de ondergeschiktheid,
- titel V. Schending van verschillende dienstplichten,
- titel VII. Vernieling enz. van ten behoeve van de krijgsmacht die-
nende goederen.

Anderzijds zullen de zogenaamde „gemengde” delikten, zoals diefstal, verduistering of heling ten nadele van de Staat of een militair (titel VI), valsheden in militaire documenten, aanslagen op de zedelijke of fysieke integriteit van een militair, door militairen gepleegd, wel als aanrandingen op de algemene rechtsorde bestempeld worden, maar toch ook storing verwekken van de orde in het leger en indruisen tegen het groepsbelang. Het komt ons zelfs voor dat wanneer de militaire rechter geroepen wordt om zulke feiten te beteugelen, hij ze ongetwijfeld zal beoordelen in functie van de storing der algemene rechtsorde, die zij hebben teweeggebracht, maar ze in alle geval, misschien onbewust, zal bestraffen in verhouding van de schade, die zij aan de goede werking in het leger hebben berokkend ³⁵⁾.

Wij vragen ons dan ook af of Hecker en Laband niet gelijk hebben wanneer zij de stelling verdedigen: „das hinsichtlich der Thatbestände „kein principiell durchgreifender Gegensatz zwischen dem militärischen „Disciplinarstrafrecht und dem militärischen Kriminal strafrecht vor- „handen sei” ³⁶⁾. Van het antwoord op deze vraag zal afhangen of het al dan niet juist is te zeggen dat het Militair repressief recht, tucht- recht is dat een vergevorderde evolutie naar het strafrecht doormaakte, maar toch nog altijd tuchtrecht blijft alhoewel van strafrechterlijke stijl. De meest opmerkenswaardige aanwinsten dezer evolutie zijn voor- zeker geweest: geaccentueerde scheiding tussen de straffende organen, zonder dat evenwel volgens ons reeds kan gesproken van toepassing van het principie van de „scheiding van machten”, legalisatie van de vergrijpen en van de straffen, bij toepassing van het principie: „Nullum „crimen, nulla poena sine lege”, groter uitbreiding van de proceduur vormen ter verbetering van de rechten der verdediging. Of deze evo- lutie de grens van haar mogelijkheden heeft bereikt, zou moeilijk kun- nen voorspeld worden.

³⁵⁾ Van der Hoeven, Militair Straf- en Tuchtrecht, deel III, blz. 34.

³⁶⁾ Laband, Staatsrecht III, blz. 167.

Enige gedachten over de militaire rechtspleging

door

Dr E. DE VLUGT,
Luitenant-Kolonel KLu.

Door oorzaken van verschillende aard is in de laatste tijden de aandacht van uiteenlopende kringen zich in toenemende mate gaan richten op de militaire rechtspleging. Vrijwel steeds komt hierbij het gevoelen naar voren, dat deze rechtspleging verouderd is en niet, althans niet meer voldoet aan de normen van berechting en meer in het bijzonder van rechtszekerheid, welke heden ten dage in burger justitiële zaken gelden. Hierbij blijkt een sterke tendens te bestaan om in militaribus zoveel mogelijk het systeem en de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering over te nemen.

Weinig of niet wordt het probleem evenwel benaderd vanuit de enige gezichtshoek waaruit het verantwoord te benaderen is, t.w. vanuit de principiële grondslagen. Men dient zich toch allereerst de vraag te stellen of en zo ja waarom er behoefte bestaat aan een militaire rechtspleging. Blijkt het dat deze vraag in bevestigende zin moet worden beantwoord dan eerst kan aan de orde komen de vraag hoe men deze rechtspleging op de meest doelmatige wijze aan de behoefte kan doen beantwoorden.

Staan wij thans derhalve eerst stil bij de vraag of en zo ja waarom behoefte bestaat aan een militaire rechtspleging. Dient men niet veeleer uit te gaan van de gedachte, dat de militair evenals b.v. de spoorwegambtenaar een burger is met speciale verplichtingen? Dient uit deze vraagstelling niet de consequentie te worden getrokken, dat zo min als voor de spoorwegambtenaar een speciale rechtspleging bestaat zo min voor de militair afzonderlijke justitiële regelingen van node zijn? Moet men hier niet de vraag stellen, waarom een burgerambtenaar, die beschuldigd wordt van frauduleuze handelingen moet terechtstaan voor een burgerrechter, terwijl de militair, die van precies hetzelfde delict verdacht wordt, zich moet verantwoorden voor een militair rechtscollege, daarbij vallende onder de bijzondere regelen van het militaire strafproces? Nog sterker, waarom moet een militair, die zich in eigen tijd met een particulier voertuig schuldig maakt aan een verkeersmisdrijf of -overtreding berecht worden door een militaire- i.p.v. door een burgerrechter?

Stelt men deze vragen zoals hierboven gedaan dan is er bij oppervlakkige beschouwing veel voor te zeggen om voor vreedstijd de behoefte aan een militaire rechtspleging althans v.w.b. de commune delicten en overtredingen te ontkennen. Hieraan doet niet af, dat iedere overtreding van de rechtsorde voor de militair niet alleen een strafbaar feit, doch ook in beginsel een krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert. Dit argument, waaraan een zekere juistheid niet kan worden ontzegd, is op zich zelve niet voldoende te achten om een afzonderlijke berechting voor de militair te justificeren. Ook de politieagent is onder-

worpen aan een speciaal disciplinair recht zonder dat dit tot een eigen strafrechtspleging voor de politie leidt.

Ware de zaak zo eenvoudig als de bovengestelde vragen zo op het oog zouden doen vermoeden dan zou men over het probleem niet lang behoeven te discussiëren. Men zou dan alleen nog kunnen dubiëren over de vraag of men in tijd van vrede een militaire rechter wil handhaven voor de zuiver militaire delicten dan wel of men daarvoor beter doet een militaire kamer bij enkele burgerrechtbanken in te richten.

De moeilijkheid is echter dat deze zaak niet zo eenvoudig ligt. Het uitgangspunt kan niet zijn de vraag, of in vredetijd behoefte bestaat aan een eigen militaire rechtspleging, doch wel hoe het met deze behoefte staat in geval van oorlog. Dat alsdan, in het bijzonder wanneer Nederlandse strijdkrachten in het buitenland opereren, behoefte bestaat aan een militair justitieel apparaat met een daaraan aangepast systeem van strafvordering is moeilijk voor bestrijding vatbaar. Zou immers een dergelijke oorlogsorganisatie ontbreken dan zou men niet alleen de Nederlandse militair in het buitenland voor de berechting van commune delicten geheel moeten overlaten aan een voor hem volledig vreemde rechtspraak, maar daarenboven zou in dat buitenland de berechting van Nederlandse militaire misdrijven bij gebreke van een bevoegde rechter ten enenmale onmogelijk zijn. Hierbij dient voorts ook niet uit het oog te worden verloren, dat de Wet Oorlogsstrafrecht aan de militaire rechter een zekere rechtsmacht over burgers toekent.

Hoe echter stelt men zich voor deze justitie in geval van oorlog te doen functionneren indien men zich daarop in vredetijd niet reeds instelt? Dient niet, evengoed als in vredetijd de krijgsmacht als geheel op zijn oorlogstaak wordt voorbereid en naar behoefte in staat van paraatheid gehouden, ook de militaire justitie op haar oorlogstaak voorbereid en althans in haar kern paraat te worden gehouden?

Dient hiervan uitgaande de samenstelling en opbouw van de krijgsmacht niet op dit doel gericht te zijn? Dient hiervan uitgaande de militaire strafvordering althans in de hoofdlijnen niet aan deze doelstelling dienstbaar gemaakt te worden?

Beantwoordt men de hierbovengestelde vragen in bevestigende zin, dan is hiervan v.w.b. de vredesorganisatie de consequentie dat deze zich daaraan moet aanpassen en dat zij te allen tijde althans in haar kern zonder schokken moet kunnen worden omgeschakeld in een oorlogsorganisatie. Dit betekent, dat men ook in tijd van vrede de behoefte heeft niet alleen aan een parate militaire rechter, doch ook aan een parate militaire rechtspleging. Het is naar mijn gevoelen niet juist, een essentieel onderscheid te maken tussen een militaire vredesrechtspleging en een militaire rechtspleging in geval van oorlog. Ten hoogste kan in tijd van vrede sprake zijn van enkele modificaties van meer of mindere betekenis. De hoofdlijn kan echter niet worden aangetast. Immers doet men dit wel, dan tast men rechtstreeks het bestaan van de militaire rechtspleging aan. Het is niet wel mogelijk hierbij op twee gedachten te hinken. Wordt de militaire rechtspleging anders georganiseerd dan vanuit het gezichtspunt der oorlogsbehoefte, dan blijven in

de balans van deze rechtspleging slechts nadelen over en dient men zich af te vragen of niet een negatieve beantwoording van de aan het begin van deze beschouwing gestelde vraag de voorkeur verdient. Uit de eis van oorlogsparaatheid vloeit voort dat in tijd van vrede niet alleen behoefte bestaat aan een militaire rechter doch ook, dat het noodzakelijk is deze rechter met de berechting van commune strafbare feiten te belasten. Een onmiddellijke overschakeling op oorlogsomstandigheden zou anders niet mogelijk zijn.

De tweede vraag rijst nu, welke consequenties uit deze beschouwingen moeten worden getrokken?

Beperken wij ons hier tot enkele hoofdpunten. In de eerste plaats dient de militair rechterlijke organisatie dusdanig te zijn, dat de 3 krijgsmachtdelen te allen tijde de beschikking kunnen verkrijgen over een justitiële kern van hun mobilisabele krijgswaarden.

Stellen wij ons voor een ogenblik op het standpunt, dat in vredetijd volstaan moet worden met één krijgsraad voor de gehele krijgsmacht, dan kan aan deze eis van splitsbaarheid worden voldaan, door de gehele militaire justitie onder te brengen in één hoofdkrijgsraad, en daarin 2 kamers elk onder leiding van een vice-president af te splitsen.

Deze kamers zouden dan belast kunnen worden, de ene met alle zaken van de zeemacht en de andere met alle zaken van de luchtmacht. Daarenboven zouden beide kamers dan nog een aantal landmachtzaken kunnen behandelen.

In geval van oorlog blijft aldus een zo soepel mogelijke overschakeling van vredes- op oorlogsorganisatie gewaarborgd. In de tweede plaats dienen ook in vredetijd zowel de president als de auditeur-militair te zijn. Dit is een logisch gevolg van de vooropstelling der oorlogsparaatheid. Overigens vermag ik ook niet in te zien waarom bij de oorlogskrijgswaarden, welke nota bene veel zwaarder straffen op kunnen leggen dan de vredeskrijgswaarden, deze autoriteiten militair moeten zijn terwijl zij in vredetijd slechts burger mogen zijn. In de derde plaats dienen de presidenten en auditeurs-militair ook in vredetijd te voldoen aan de militair geldende leeftijdseisen, althans aan de militair geldende fysieke eisen. In de vierde plaats dient de personele samenstelling van de krijgswaarden zoveel mogelijk met de eisen van oorlogsparaatheid rekening te houden.

Belangrijker nog is echter om het systeem van de militaire strafvordering te richten naar hetgeen in geval van oorlog nodig en mogelijk is. Dit betekent, dat een vergelijking met een afstemming op de burgerstrafvordering niet als eerste doel aan de orde kan zijn. Leest men de commentaren op onze huidige militaire Rechtspleging dan lijkt het welhaast of wij in het militaire in vergelijking tot de civiele strafvordering met een niet meer te verantwoorden justitiële achterlijkheid te maken hebben. Indien en voorzover de huidige militaire Rechtspleging te kort mocht schieten, moeten wij de fout niet in de eerste plaats zoeken in de ontoereikendheid der wettelijke bepalingen, doch veeleer in de toepassing daarvan. Indien de Officier Commissaris zich feitelijk gaat gelijkstellen met een Rechter Commissaris dan is deze op

de verkeerde weg. De taak van de Officier Commissaris moet men m.i. in beginsel zien als afgestemd op de oorlogsverhoudingen, wanneer onder moeilijke omstandigheden vooronderzoek moet worden gehouden en het als regel voor de beklagde niet mogelijk zal zijn zich van juridische bijstand te voorzien.

Daarom gaat de Wet ervan uit, dat deze autoriteit niet alleen zoekt naar bewijzen van schuld van de beklagde doch evenzeer naar al hetgeen tot zijn voordeel kan strekken. Ditzelfde geldt in beginsel voor de Auditeur-Militair, die ook zeker niet eenzijdig met een afdoening der vervolgingsaspecten kan volstaan. Deze grondbeginselen zijn naar mijn gevoelen van vitale betekenis voor de militaire rechtspraak. De militair, die strafrechtelijk vervolgd wordt, moet kunnen ervaren, dat hij desondanks bij zijn meerderen de steun kan vinden, die hij onder moeilijke omstandigheden behoeft. Ditzelfde geldt uiteraard niet voor de burgerjustitie.

Juist daarom is het echter, dat de militaire justitie zich ook in vredes-tijd gunstig kan onderscheiden van de burgerjustitie. Juist daarom is het niet goed, indien de militaire justitie zich zelve gaat gelijkschakelen met de burgerjustitie.

In het bijzonder onder oorlogsomstandigheden zal het onmogelijk zijn in het militaire strafprocesrecht dezelfde waarborgen voor de rechtszekerheid van de beklagde op te nemen als bij de civiele strafvordering gelden voor de verdachte. Dit behoeft ook geen bezwaar te zijn, indien slechts de militair justitiële autoriteiten zich bewust zijn en blijven, dat hun taak een sterk objectieve inslag heeft. Wil men in geval van oorlog over een aldus georiënteerd apparaat beschikken dan zal hiervoor in vredes-tijd de basis gelegd moeten worden. Onze huidige rechtspleging te velde moge in bepaalde technische opzichten verouderd zijn, zij heeft de grote verdienste uit te gaan van de juiste grondslagen.

Wij zouden m.i. het militaire recht en meer in het bijzonder de militaire justitiabelen grote schade toebrengen, indien wij de blik slechts gingen richten op hetgeen in deze rechtspleging verouderd is en daarentegen haar ook heden nog actuele grondslagen uit het oog verloren.

Zoals aan het begin van deze beschouwing is betoogd vindt een militaire justitie in vredes-tijd haar bestaansgrond voornamelijk in de militair justitiële behoeften in oorlogstijd. Dit betekent dat wij de militaire justitie in vredes-tijd op de grondslagen van deze behoeften moeten opbouwen. Zouden wij voor vredes-tijd een militair justitieel apparaat creëren, dat in de eerste plaats zijn voorbeeld zoekt in het burgerstrafproces, dan gaan wij de aansluiting op de oorlogsbehoeften missen en ontvalt aan de militaire justitie voor de vredes-tijd haar basis.

Niet alleen dat het aldus onmogelijk wordt tijdig de voorbereidingen te treffen voor de justitiële opbouw in oorlogstijd, er dreigt nog een ander gevaar. Wij zullen n.l. in de practijk in ieder geval nog gedurende een reeks van jaren geconfronteerd zijn met ons huidige systeem van militaire rechtspraak. De komende z.g. partiële wijziging der rechtspleging verandert hieraan weinig of niets. Deze immers komt in de grote lijn er op neer, dat wat thans de krijgsraad te velde heet in het

vervolg arrondissementskrijgsraad zal heten en dat voorts de presidenten en auditeurs-militair in toga gekleed zullen gaan in plaats van in uniform.

Ik veroorloof mij te betwijfelen, of deze wijzigingen metterdaad tot een verbetering zullen leiden. Zoals gesteld mist onze militaire rechtspleging enkele rechtszekerheden van de beklaagde, welke wel in het burgerstrafproces worden toegekend. Mits en voor zolang de militair justitiële overheid zich bewust blijft van haar objectieve taak is dit niet van overwegend belang. Kan en mag men echter verwachten, dat dit bewustzijn levendig blijft, indien de militaire justitie meer en meer gaat overschakelen naar de normen van de burgerjustitie?

Naar mijn gevoelen is het de hoogste tijd om ons terdege te bezinnen in de allereerste plaats op de grondslagen van ons militaire recht. Het is onontkoombaar om hier een duidelijke keuze te doen en daaruit rechtlijnige consequenties te trekken. Gezien de tendenzen, welke zich thans in en om onze militaire rechtspleging voordoen is er voorshands geen aanleiding om de ontwikkeling zonder bezorgdheid tegemoet te zien.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 9 oktober 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel W. A. Feitsma en Luitenant-Kolonel C. F. J. W. Hafkemeijer.

Raadsman: Mr W. J. van Es.

DE ZAAK „MAJoor K.”

Als ambtenaar een gift aannemen naar aanleiding van hetgeen door hem in strijd met zijn plicht is gedaan of nagelaten (van een zekere Van Benthem, werkzaam bij de Nederlandse Ambassade te Londen, tevens agent van enkele Engelse industriële ondernemingen, giften aangenomen en in verband daarmee de Directeur Materieel Landmacht onvolledig ingelicht over binnengekomen offertes, waardoor een opdracht gegund werd aan een onderneming, waarvan Van Benthem agent was en over welke opdracht Van Benthem commissie ontving.

Opzettelijk nalaten een dienstvoorschrift op te volgen (artikel 87 R.M.A.K.L.) door zonder toestemming van zijn superieuren giften aan te nemen.¹⁾

In hoger beroep (zie sententie achter het vonnis) vrijgesproken.

(W.M.Sr. art. 135, R.M.A.K.L. art. 87, W.Sr. art. 363).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. E. I. H. K., geboren 26 mei 1912, reserve-majoor intendance, beklaagde,

Gezien: enz.;

¹⁾ Zie blz. 266. (Red.).

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 5 oktober 1957, strekkende tot veroordeling van beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee jaren met aftrek van voorarrest, ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij dienende als reserve-officier (lang verband)der Koninklijke „Landmacht bij het Directoraat Materieel Landmacht te 's-Gravenhage, in de functie van Hoofdofficier, althans van officier-toegevoegd „aan het Hoofd van de Sectie Aanschaffingen Buitenland van de Afdeling Commerciële Zaken van het Directoraat Materieel Landmacht „van het Ministerie van Oorlog te 's-Gravenhage, in ieder geval in de „functie van Hoofdofficier of officier-toegevoegd aan het Hoofd van „de Sectie Aanschaffingen Buitenland van het Directoraat Materieel „Landmacht van het Ministerie van Oorlog te 's-Gravenhage, in ieder „geval in de functie van officier werkzaam op voormeld Directoraat „Materieel Landmacht, in welke functie(s) hij onder meer belast was „met voorbereidende werkzaamheden met betrekking tot het aanschaffen van materieel ten behoeve van de Koninklijke Landmacht in „het buitenland, welke werkzaamheden tenslotte resulteerden in het „door hem opstellen en/of concipiëren van Aanvragen Machtiging Tot „Aanschaffing, die een volledig overzicht dienden in te houden, althans „een recapitulatie dienden te bevatten, van al hetgeen er met betrekking „tot het plaatsen van (een) order(s) door of namens de Minister van „Oorlog namens de Staat der Nederlanden bij onder meer Engelse „industriële ondernemingen of een dergelijke onderneming, die legerbenodigdheden leverde(n) of kon(den) leveren ten behoeve van de „Nederlandse Strijdkrachten, dienstig was of kon zijn ter volledige „informatie en/of voorlichting van de Directeur Materieel Landmacht „of de namens deze optredende autoriteit, die uiteindelijk op grond van „hetgeen in deze concept Aanvraag Machtiging Tot Aanschaffing, „verder te noemen AMTA, voorkwam, een definitief voorstel van de „Directeur Materieel Landmacht tot het plaatsen van (een) order(s) bij „bedrijven als bovenaangegeven betreffende leveranties als voormeld „bij de Minister van Oorlog, of de namens deze optredende autoriteit „indiende, althans moest indienen, waarna door of namens de Minister „van Oorlog op grond van de door of namens de Directeur Materieel „Landmacht naar aanleiding van voormelde concept AMTA opgesteld „de en ondertekende definitieve AMTA uiteindelijk de (een) beslissing „in hoogste ressort door of namens de Minister van Oorlog werd genomen omtrent het door of namens de Minister van Oorlog namens

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red.).

„de Staat der Nederlanden met voormelde industriële onderneming(en)
 „sluiten van (een) overeenkomst(en) betreffende het plaatsen van (een)
 „order(s) voor leveranties als boven aangegeven,

„PRIMAIR:

„I.

„in zijn eerder vermelde hoedanigheid (*heden*) en/of functie(s) op
 „verschillende tijdstippen *gedurende de periode van omstreeks 1953*
 „tot en met omstreeks medio 1954, althans in de periode van omstreeks
 „1953 tot omstreeks 1956 in Nederland en/of in Engeland meermalen,
 „althans eenmaal, telkens opzettelijk, althans opzettelijk van C. van
 „Bentham giften, althans een gift, in geld heeft aangenomen tot een
 „totaal bedrag van omstreeks f 7500,—, althans tot enig geldsbedrag,
 „terwijl hij telkens wist, althans terwijl hij wist, dat deze gift(en) hem
 „werd(en) gedaan met de bedoeling hem te bewegen om in strijd met
 „zijn plicht in zijn bediening op grond van zijn voormelde hoedanigheid
 „(*heden*) en/of functie(s) iets te doen dan wel na te laten dan wel en/of
 „dat die gift(en) hem werd(en) gedaan, tengevolge van of naar aan-
 „leiding van hetgeen door hem in strijd met zijn plicht in zijn bediening
 „op grond van zijn eerder vermelde hoedanigheid(*heden*) en/of func-
 „tie(s) was gedaan of was nagelaten, namelijk door in zijn voormelde
 „bediening, op grond van eerder vermelde hoedanigheid(*heden*) en/of
 „functie(s) de Directeur Materiaal Landmacht of de namens deze op-
 „trede autoriteit, die uiteindelijk de beslissing nam tot het doen van
 „een definitief voorstel bij de Minister van Oorlog en/of de namens
 „deze optredende autoriteit, tot het door of namens de Minister van
 „Oorlog namens de Staat der Nederlanden sluiten van (een) overeen-
 „komst(en) met bepaalde Engelse industriële ondernemingen of een
 „bepaalde Engelse industriële onderneming, die legerbenodigdheden
 „leverde(n) of kon(den) leveren, opzettelijk niet volledig voor te lichten
 „en/of in te lichten en/of te doen voorlichten en/of te doen inlichten
 „en/of op een of andere wijze niet volledig op de hoogte te brengen
 „of te doen brengen omtrent al hetgeen er met betrekking tot het
 „plaatsen van (een) order(s) door of namens de Minister van Oorlog
 „namens de Staat der Nederlanden bij (een) Engelse industriële onder-
 „neming(en) als voormeld betreffende leverantie(s) als voorschreven,
 „dienstig was of kon zijn ter volledige informatie en/of voorlichting
 „van de Directeur Materieel Landmacht of de namens deze optredende
 „autoriteit op grond waarvan deze autoriteit een beslissing moest ne-
 „men, doordat aan deze autoriteit een onvolledige, althans een onjuist
 „ingevulde concept AMTA werd voorgelegd, die niet alle terzake die-
 „nende gegevens, als voormeld, inhield, tengevolge waarvan de Direc-
 „teur Materieel Landmacht of de namens deze optredende autoriteit
 „naar aanleiding van het gestelde in deze concept AMTA op grond van
 „door hem, beklaagde, verstreekte onvolledige gegevens en/of onvol-
 „doende voorlichting en/of onvoldoende inlichtingen(en) een definitieve
 „beslissing nam betreffende het voorstel aan de Minister van Oorlog
 „of de namens deze optredende autoriteit tot het plaatsen van (een)
 „order(s) bij bedrijven als boven aangegeven betreffende leveranties

„als voormeld, waardoor (een) Engelse industriële onderneming(en),
 „waarvan C. van Benthem agent was, op de voorgrond werd(en) ge-
 „schoven *met uitsluiting, althans* met voorbijgaan van mogelijke andere
 „gegadigden, waarna door of namens de Minister van Oorlog op grond
 „van voormelde door of namens de Directeur Materieel Landmacht
 „naar aanleiding van de concept AMTA opgestelde en ondertekende
 „definitieve AMTA uiteindelijk *de of* een beslissing in hoogste ressort
 „door of namens de Minister van Oorlog werd genomen omtrent het
 „door of namens de Minister van Oorlog namens de Staat der Neder-
 „landen met voormelde industriële onderneming(en) sluiten van (een)
 „overeenkomst(en) betreffende het plaatsen van (een) order(s) van
 „leveranties als boven aangegeven, waardoor een dergelijke Engelse
 „onderneming *en/of dergelijke Engelse ondernemingen* waarvan C. van
 „Benthem voornoemd agent was werd(en) bevoorreed, doordat (een)
 „order(s) voor legerbenodigdheden als voormeld, met voorbijgaan *en/
 „of uitsluiting* van andere gegadigden door of namens de Minister van
 „Oorlog namens de Staat der Nederlanden werd(en) geplaatst bij een
 „industriële onderneming als voormeld, waarvan C. van Benthem
 „voornoemd agent was, tengevolge waarvan voornoemde agent van de
 „industriële onderneming, waarbij uiteindelijk die order ten behoeve
 „van de Nederlandse Strijdkrachten werd geplaatst door of namens de
 „Minister van Oorlog namens de Staat der Nederlanden, commissie-
 „loon ontving;

„SUBSIDIAIR:

„*in zijn bovenvermelde functie(s) in ieder geval in zijn functie van
 „officier van de Koninklijke Landmacht, op diverse tijdstippen in de
 „jaren 1953 tot en met 1956, terwijl het toen tijd van oorlog was, in
 „Nederland en/of in Engeland, meerdere malen, althans eenmaal, tel-
 „kenmale opzettelijk, althans opzettelijk heeft nagelaten het dienst-
 „voorschrift vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 Augustus 1931
 „S 378, zijnde het reglement voor de militaire ambtenaren der Konink-
 „lijke Landmacht, met name het in artikel 87 van dat reglement be-
 „paalde, op te volgen, althans genoemd dienstvoorschrift telkenmale
 „opzettelijk, althans opzettelijk heeft overschreden, door alstoen aldaar
 „opzettelijk telkenmale, althans eenmaal, in zijn eerder vermelde func-
 „tie(s), anders dan met goedvinden van de Directeur Materieel Land-
 „macht of van enige andere bevoegde autoriteit, van zekere C. van
 „Benthem giften, althans een gift, in geld tot een totaal bedrag van
 „omstreeks f 7500,—, althans tot enig geldsbedrag, aan te nemen;*

„II.

„*in zijn eerder vermelde hoedanigheid(heden) en/of functie(s), in
 „ieder geval in zijn functie van officier van de Koninklijke Landmacht,
 „op diverse tijdstippen in de jaren 1953 tot en met 1956, terwijl het
 „toen tijd van oorlog was, in Nederland en/of in Engeland, meerdere
 „malen, althans eenmaal, telkenmale opzettelijk, althans opzettelijk,
 „heeft nagelaten het dienstvoorschrift vastgesteld bij Koninklijk Besluit
 „van 22 Augustus 1931 S 378, zijnde het reglement voor de militaire
 „ambtenaren der Koninklijke Landmacht, met name het in artikel 87*

„van dat reglement bepaalde op te volgen, *althans genoemd dienstvoorschrift telkenmale opzettelijk, althans opzettelijk, heeft overschreden*, door alstoen aldaar opzettelijk telkenmale, *althans eenmaal*, „in zijn eerder vermelde functie(s) anders dan met goedvinden van de „Directeur Materieel Landmacht of van enige andere bevoegde militaire autoriteit, van zekere H. J. Davids giften, *althans een gift, in geld tot een totaal bedrag van omstreeks f 15.000,— althans tot enig geldsbedrag, aan te nemen*”;

Overwegende, dat in de telastelegging kennelijk tengevolge van een verschrijving in het onder II gestelde staat vermeld „H. J. Davids”, welke verschrijving de Krijgsraad ambtshalve verbeterd, zodat in de plaats daarvan worde gelezen „J. H. Davids”, door welke verbetering van de telastelegging beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring dd. 21 December 1956, opgemaakt door de Directeur Materieel Landmacht te 's-Gravenhage blijkt, dat beklagde op voornoemd tijdstip sedert 22 November 1948 als militair in werkelijke dienst is;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij in de jaren 1953 tot en met 1956 als reserve-officier (lang verband) der Koninklijke Landmacht bij het Directoraat Materieel Landmacht in werkelijke dienst was; dat in de periode van 1 Juni 1953 tot omstreeks 2 Mei 1954 de Luitenant-Kolonel Onderstal hoofd was van de Sectie Aankopen Buitenland (SABU) van de Afdeling Commerciële Zaken (CZ) van het Directoraat Materieel Landmacht; dat hij in die periode Officier-toegevoegd aan de Luitenant-Kolonel Onderstal was en als zodanig was belast met de voorbereidende werkzaamheden met betrekking tot het aanschaffen van materieel in het buitenland en voor een groot deel met de afwikkeling van reeds gesloten transacties; dat hij in zijn voorzegde hoedanigheid onder meer belast was met de werkzaamheden in verband met de aanschaffing van wapenen en geschut en/of onderdelen daarvan;

dat indien de Sectie Wapenen en Geschut — één der zogenaamde materieelafdelingen van het Directoraat Materieel Landmacht, die zich bepaalde tot het vaststellen van de behoefte aan een bepaald soort materieel — de daaraan te stellen eisen en de leveringstijd, alsmede tot de keuring van de geleverde of ter aflevering aangeboden artikelen, bepaald materieel wilde aanschaffen, dit werd vermeld op een zogenaamde bestelaanvraag, ondertekend door het betrokken sectiehoofd; dat het op deze aanvraag ingevulde kostenbedrag zuiver op schatting c.q. het beschikbare saldo uit het totale begrotingsbedrag berustte; dat een dergelijke bestelaanvraag door de afdeling Commerciële Zaken werd doorgezonden naar de Sectie Aankopen Buitenland, waarna de verdere behandeling daarvan, voorzover die op zijn — beklagdes — terrein lag, aan hem werd opgedragen; dat het alsdan tot zijn taak behoorde na te gaan welke leveranciers in het buitenland in aanmerking kwamen om te worden uitgenodigd tot het maken van offerte; dat hij zich daarbij uiteraard liet leiden door het beginsel van de meest reële

concurrentiestelling binnen de kring van eventuele gegadigden van wie redelijkerwijs kon worden verwacht, dat zij te goeder trouw een opdracht zou kunnen aanvaarden en uitvoeren; dat daartoe vroegere ervaringen en/of informaties van vertrouwde relaties dan wel ambtelijke instanties dienden te worden nagegaan; dat in de praktijk op het Directoraat Materieel Landmacht de richtlijn was ontstaan, dat tenminste drie offertes moesten worden gevraagd om de betrokken autoriteit, die over de aankoop besliste voldoende vergelijkingsmateriaal te geven om een eventuele bestelling verantwoord te achten; dat offertes, op zijn aanwijzingen, door de fabrikanten die ingeschreven hadden, rechtstreeks naar het Directoraat Materieel Landmacht werden gezonden, waar zij in een bus werden gedeponeerd, hetgeen moest geschieden vóór een bepaalde datum die bekend was gesteld; dat op laatstbedoelde datum de offertes uit de bus werden gehaald en in een commissie, bestaande uit hem — beklaagde — en één of meer andere personen, werden geopend en vervolgens vermeld op een proces-verbaal van inschrijving, welk proces-verbaal op de betrokken dag werd gedateerd en door de leden van de commissie werd ondertekend; dat het opmaken van dit proces-verbaal diende om te voorkomen, dat achteraf nog mededingers werden tussengeschoven;

dat dit proces-verbaal in handen werd gesteld van het sectiehoofd, die hem — beklaagde — wanneer hij de betrokken inkoper was, de stukken teruggaf; dat afhankelijk van hetgeen het hoofd Sectie Aankopen Buitenland hem mededeelde, door hem of door een ander een aanvraag machtiging tot aanschaffing (AMTA) werd geconcipieerd ten gunste van een bepaalde inschrijver; dat de concept aanvraag machtiging tot aanschaffing naar het Hoofd Sectie Aankopen Buitenland ging, die de zaak nog eens bekeek en vervolgens in handen stelde van het Hoofd Commerciële Zaken, die de aanvraag machtiging tot aanschaffing met het gehele dossier in handen van de waarnemend c.q. plaatsvervangend Directeur Materieel Landmacht en in voorkomend geval aan de Directeur Materieel Landmacht persoonlijk; dat, voordat een aanvraag machtiging tot aanschaffing uiteindelijk door de bevoegde autoriteit was ondertekend en aan de Minister van Oorlog was toegezonden, het vrijwel steeds voorkwam, dat die autoriteit met hem — beklaagde — over de zaak en alle facetten daarvan overleg pleegde; dat, nadat de aanvraag machtiging tot aanschaffing door de bevoegde autoriteit ondertekend was en de Minister van Oorlog zich accoord had verklaard, zijn — beklaagdes — voorbereidende taak als officier-toegevoegd beëindigd was;

dat hij in zijn voormelde functie in September 1953 een bestelaanvraag voor onderdelen van PIAT-geschut ontving, welke onderdelen in Engeland moesten worden aangekocht; dat in de periode van 1953 tot en met 1954 op grond van een door het Ministerie van Oorlog met C. van Benthem gesloten overeenkomst, laatstgenoemde officieel tussenpersoon tussen het Ministerie van Oorlog en handels- en/of industriële ondernemingen in Engeland dan wel Engelse Overheidsinstanties was, betreffende leveranties ten behoeve van de Koninklijke Landmacht, die

door tussenkomst van het Directoraat Materieel Landmacht werden gedaan; dat met betrekking tot in Engeland te bestellen materieel, het benaderen van voor de bestelling in aanmerking komende leveranciers en alles wat daarmee in verband stond, door Van Benthem geschiedde in opdracht van Hoofd Sectie Aankopen Buitenland of van hem — beklaagde —; dat hij, toen hij voormelde bestel-aanvraag voor onderdelen PIAT-geschut kreeg, aan het Hoofd Sectie Aankopen Buitenland heeft gevraagd of deze aanvraag behandeld zou worden door Van Benthem, waarop het Hoofd Sectie Aankopen Buitenland, de Luitenant-Kolonel Onderstal, hem zei dat dit inderdaad via Van Benthem op gelijke wijze als voorheen diende te geschieden; dat hij in zijn voorzegde hoedanigheid die aanvraag toen verder heeft behandeld;

dat hij ter behandeling van die aanvraag aan Van Benthem een brief, gedateerd 16 October 1953, heeft gericht; dat hij de hem ten processe getoonde fotocopie, gemerkt 2, herkent als een copie van het origineel van die brief; dat hij in die brief heeft vermeld dat hij zo mogelijk gaarne offerten ontving van minstens vier leveranciers; dat Van Benthem hem de brief van 16 December 1953 heeft gezonden, welke hem — beklaagde — als bijlage 3 behorende bij het proces-verbaal Nr. P 5/56 van de Hoofdofficier van de Koninklijke Marechaussee, toegevoegd aan de Directeur Materieel Landmacht, ten processe is getoond; dat in laatstgenoemde brief Van Benthem te kennen gaf in het bezit te zijn van de tekeningen en voorlopig twee firma's had uitgenodigd voor het doen van offerte; dat van de voorlopige uitnodigingen afschriften waren bijgevoegd; dat de uitnodigingen betroffen East Sussex Engineering (ESE) en H & C Davis (H&CD); dat hij Van Benthem bij herhaling heeft aangemaand meer spoed te betrachten bij het verkrijgen van de gevraagde offerten;

dat op 8 Maart 1954 door hem in commissie verenigd met de chef van het bureau Administratie van de Sectie Aankopen Buitenland, Vos, op het Directoraat Materieel Landmacht te 's-Gravenhage een proces-verbaal van inschrijving met betrekking tot de PIAT-onderdelen werd opgemaakt, hetwelk door Vos werd ingevuld en vervolgens door Vos en hem ondertekend; dat hij de fotocopie nr. 7, hem ten processe getoond, herkent als een fotocopie van het origineel van dat proces-verbaal; dat in dat proces-verbaal twee inschrijvingen werden vermeld, te weten van de East Sussex Engineering en van H & C Davis, respectievelijk ad £ 30.877-16-10 en £ 33.687-5-5, welke vermeldingen geschieden naar aanleiding van de binnengekomen offerte van East Sussex Engineering dd. 27 Februari 1954 en de binnengekomen offerte van H & C Davis dd. 26 Februari 1954; dat die offerten door de betrokken firma's rechtstreeks naar het Directoraat Materieel Landmacht waren gezonden, in eerderevermelde bus gedaan en door hem — beklaagde — op 8 Maart 1954 uit die bus gehaald en geopend; dat hij vóór de opening Van Benthem heeft opgebeld om te vragen of er nog meer offerten zouden komen; dat Van Benthem hem toen zei, dat maar twee firma's zouden meedoen, omdat de derde dit tengevolge van verhuizing niet kon; dat hij toen aan Van Benthem

heeft gezegd, dat hij schriftelijk moest bevestigen dat laatstbedoelde firma, All Precision Engineering (APE), wel was uitgenodigd doch zich had geëxcuseerd; dat hij daarbij Van Benthem niet uitdrukkelijk heeft verzocht een brief of enig stuk van All Precision Engineering op te zenden, waarin deze zich excuseerde; dat in het proces-verbaal van inschrijving niet werd vermeld, dat nog een derde firma was uitgenodigd, doch dat deze geen offerte had gemaakt, omdat deze aan het verhuizen was;

dat hij, nadat het proces-verbaal van inschrijving als voormeld was opgemaakt, dit met de binnengekomen offerten van East Sussex Engineering en H & C Davis en alle stukken die toen bij de zaak waren aan de Luitenant-Kolonel Onderstal heeft gegeven; dat de Luitenant-Kolonel Onderstal hem toe zei, dat de PIAT-leverantie moest worden gegund aan de laagste inschrijver; dat de Luitenant-Kolonel Onderstal hem de brief van Van Benthem van 4 Maart 1954, waarin laatstgenoemde schreef dat All Precision Engineering zich excuseerde, heeft gegeven;

dat hij op 15 Maart 1954 de concept aanvraag machtiging tot aanschaffing heeft opgesteld, zijnde het hem ten processe getoonde stuk, gemerkt rood B 1; dat hij daarop niet heeft vermeld, dat All Precision Engineering wel was uitgenodigd, maar niet had ingeschreven; dat de concept aanvraag machtiging tot aanschaffing naar het Hoofd Sectie Aankopen Buitenland is gegaan met het gehele dossier, waarbij een door hem — beklagde — in klad opgestelde prijsvergelijking, en na parafering is doorgezonden naar Hoofd Commerciële Zaken, de Luitenant-Kolonel Plaatsman; dat de Luitenant-Kolonel Plaatsman de concept aanvraag machtiging tot aanschaffing heeft doorgezonden aan Generaal Bos, nadat hij — Plaatsman — hem — beklagde — naar aanleiding van de concept aanvraag machtiging tot aanschaffing had ontboden; dat de Generaal Bos hem heeft gevraagd wat East Sussex Engineering en H & C Davis voor firma's waren, waarbij hij heeft geantwoord dat Van Benthem beweerde, dat East Sussex Engineering een goede firma was en dat H & C Davis een onbelangrijke firma zou zijn; dat hij de Generaal ook heeft medegedeeld dat noch de Luitenant-Kolonel Onderstal noch hij — beklagde — gegevens hadden om te beoordelen of de aangeboden prijzen juist lagen; dat de Generaal met de offerte van East Sussex Engineering accoord is gegaan; dat hij niet zeker weet of hij de Generaal Bos de excusering van All Precision Engineering heeft medegedeeld; dat de concept aanvraag machtiging tot aanschaffing vervolgens in tik is gegaan; dat het netstuk door de Generaal Bos is ondertekend met het advies de East Sussex Engineering als laagste inschrijver de leverantie te gunnen; dat de aanvraag machtiging tot aanschaffing vervolgens naar het Ministerie van Oorlog is gezonden en aldaar getekend door de Directeur Generaal, waarna op het Directoraat Materieel Landmacht het stuk door de Luitenant-Kolonel Onderstal in zijn — beklagdes — handen werd gesteld en hij opdracht kreeg de bestelling klaar te maken; dat hij de voorlopige bestelling heeft opgesteld, die op 27 Maart 1954 door de Luitenant-Kolo-

nel Plaatsman is getekend; dat op 25 Juni 1954 het definitieve contract tussen de Staat der Nederlanden en de East Sussex Engeneering werd gesloten; dat hij in de periode van 1953 tot 1956 in zijn eerder vermelde functie als officier geen toestemming van welke bevoegde militaire autoriteit ook, heeft gehad giften in geld aan te nemen van J. H. Davids en/of C. van Benthem;

dat hij ontkent in zijn eerder vermelde functie in de jaren 1953 tot en met 1956 van J. H. Davids en/of C. van Benthem giften in geld tot een totaal bedrag van f 25.000,—, althans enig geldsbedrag, te hebben aangenomen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Cornelis van Benthem:

ad I:

dat hij K. sedert ongeveer 1948-1949 kende; dat K. degene was met wie hij, toen hij — getuige — op de Nederlandse Ambassade te Londen werkte, steeds te maken had, dat K. werkte op de Afdeling Aanschaffingen Buitenland van het Directoraat Materieel Landmacht; dat hij in opdracht van K. moest toezien op de uitvoering van door het Ministerie van Oorlog met fabrieken in Engeland gesloten contracten, inspecties moest verrichten en dergelijke; dat door hem in 1952 een contract met het Ministerie van Oorlog is gesloten, ingevolge welk contract hij onder meer als bemiddelaar zou optreden voor de directe aankopen door dat Ministerie in Engeland;

dat hij omstreeks eind 1951 — begin 1952 is gaan samenwerken met J. H. Davids, directeur van „Godfrey Alvist”, een N.V. die zich bezig hield met agenturen betreffende de im- en export van technische artikelen; dat hij tijdens de periode van samenwerking in „Godfrey Alvist” agent werd voor andere fabrieken dan die waarvoor „Godfrey Alvist” optrad en wel voor de East Sussex Engeneering (ESE) en H & C Davis (H&CD); dat eind 1953 besprekingen en briefwisseling zijn begonnen over de levering van PIAT-onderdelen; dat hij van K. een brief ontving, dat hij in Engeland een viertal firma's moest zoeken, teneinde met één daarvan een contract aan te gaan voor het leveren van PIAT-spareparts; dat hij er alle belang bij had dat deze order werd geplaatst bij de East Sussex Engeneering, omdat hij agent van deze firma was; dat hij K. heeft gezegd, dat hij — getuige — het wel prettig zou vinden, indien één van zijn agentschappen die order kreeg; dat hij de East Sussex Engeneering naar voren heeft geschoven;

dat hij met de directeur van de East Sussex Engeneering, Burchell, overeengekomen is om naast de inschrijving van de East Sussex Engeneering ook een inschrijving van de firma H & C Davis te produceren, van welke laatste firma Burchell ook directeur was; dat hij er zich van bewust was dat H & C Davis minder in staat was zelfstandig een dergelijk contract volledig uit te voeren; dat hij het indienen van de offertes voor de PIAT-spareparts door East Sussex Engeneering en H & C Davis buiten Davids om gedaan heeft; dat hij deze aangelegenheid met K. heeft besproken; dat tijdens deze besprekingen door hem met K. overeengekomen is, dat indien de order bij de East Sussex Engeneering zou

worden geplaatst, K. een gedeelte van de door hem — getuige — van die firma ontvangen commissie zou krijgen; dat daarbij aanvankelijk geen percentage is vastgesteld; dat hij voor zichzelf heeft besloten K. ongeveer $\frac{1}{4}$ van de te ontvangen commissie te geven;

dat hij aan de Directeur Materieel Landmacht de brief, die als bijlage 4 bij het proces-verbaal nr. 5-56 dd. 21 December 1956 van de Koninklijke Marechaussee is gevoegd, heeft geschreven; dat in het begin van 1954 de order tot het leveren van de PIAT-onderdelen inderdaad bij de East Sussex Engeneering is geplaatst; dat hij vanaf het begin van 1954 op onregelmatige tijdstippen telkens geld aan K. heeft gegeven; dat dit gebeurde in Engeland soms op straat, soms in een hotel of restaurant en ook wel eens in zijn — getuiges — auto; dat hij ook in Nederland betalingen aan K. heeft gedaan, steeds in een café in den Haag; dat hij in totaal in Nederlands geld gerekend aan Koopman ongeveer 6.500,— heeft betaald;

ad I: Leendert Cornelis Onderstal:

dat hij in de periode van 1 Juli 1953 tot 1 Mei 1954 als Luitenant-Kolonel der Artillerie, Hoofd van de Sectie Aankopen Buitenland (SABU) van de Afdeling Commerciële Zaken (CZ) van het Directoraat Materieel Landmacht te 's-Gravenhage was; dat Majoor K. in die periode op de Sectie Aankopen Buitenland werkzaam was en hoofdzakelijk was belast met de aanschaffing in het buitenland van wapenen en geschut en/of onderdelen daarvan; dat K. na het ontvangen van een bestel-aanvraag diende na te gaan welke leveranciers in aanmerking kwamen om te worden uitgenodigd tot het maken van offerte; dat K. de offerte-aanvragen diende uit te zenden, waarbij hij zich moest laten leiden door het beginsel van een zo groot mogelijke concurrentiestelling binnen de kring van eventuele gegadigden van wie mocht worden verwacht dat hem met goed vertrouwen een opdracht zou kunnen worden gegeven; dat het oordeel daaromtrent meestal was ontleend aan informaties van vertrouwde relaties dan wel ambtelijke instanties;

dat in de periode van 1 September 1952 tot 1 Juni 1954 Van Benthem, gezien een contract tussen het Ministerie van Oorlog en die persoon, als officieel tussenpersoon in Engeland moest worden beschouwd; dat de ontvangen offertes moesten worden ingeschreven op een proces-verbaal van inschrijving; dat K. de offertes diende te bestuderen; dat als norm gold dat minstens drie offertes nodig waren om een reële concurrentiestelling te kunnen aannemen;

dat K. daarna een voorstel tot toewijzing, vervat in de zogenaamde aanvraag machtiging tot aanschaffing (AMTA) moest opmaken, welke behelsde het verzoek aan de Minister van Oorlog de orders te plaatsen zoals in het proces-verbaal van inschrijving was aangegeven; dat K. daarbij geheel zelfstandig handelde; dat de aanvraag machtiging tot aanschaffing vervolgens aan hem — getuige — werd voorgelegd met alle bijbehorende stukken; dat hij de bundel bestudeerde en indien hij het met het in de aanvraag machtiging tot aanschaffing gestelde eens was, deze doorzond naar het Hoofd Commerciële Zaken; dat, indien hij het met een aanvraag machtiging tot aanschaffing niet eens was, hij

dit besprak met de officier, die de zaak had behandeld, indien het wapenen en geschut betrof met de Majoor K.; dat het hoofd Commerciële Zaken in die periode, Luitenant-Kolonel Plaatsman, in overleg met de plaatsvervangend Directeur Materieel Landmacht, de Generaal Bos, de geoffreerde prijs, dan wel de keuze uit de geoffreerde prijzen, goedkeurde; dat de aanvraag machtiging tot aanschaffing tenslotte getekend werd door de Directeur Materieel Landmacht en doorgezonden ter goedkeuring aan de Minister van Oorlog; dat na die goedkeuring door Majoor K. conform de AMTA-gegevens de voorlopige bestelling werd geplaatst;

dat hij K. nimmer recht of vergunning heeft gegeven in zijn functie bij het Directoraat Materieel Landmacht, dan wel in zijn functie van Officier bij de Koninklijke Landmacht, gelden aan te nemen;

ad I:

Johan Herman Leonard Bos:

dat hij van 18 December 1953 tot 1 Mei 1954 plaatsvervangend Directeur Materieel Landmacht was; dat hij in die functie omstreeks Maart 1954, nadat hij van het Hoofd Commerciële Zaken een concept aanvraag machtiging tot aanschaffing met bijbehorende prijsvergelijking, betrekking hebbende op de aanschaffing van PIAT-onderdelen, had ontvangen, hierover met de betrokken inkoper, de Majoor K., heeft gesproken; dat hij heeft beslist dat aan de Minister van Oorlog zou worden voorgesteld East Sussex Engeneering als laagste inschrijver de leverantie te gunnen; dat hij deze beslissing heeft genomen op hem door de Majoor K. verstrekte gegevens, die achteraf zijn gebleken niet geheel volledig te zijn, in het bijzonder op de achteraf onjuist gebleken concept aanvraag machtiging tot aanschaffing; dat een concept aanvraag machtiging tot aanschaffing in feite een recapitulatie is van de stand van zaken met betrekking tot de gedane offerten en wat daarmede in verband stond; in dit geval dus voor de PIAT-leverantie; dat op dit stuk alles wat voor een beoordeling van de aangeboden prijzen van belang was moest worden vermeld; dat de concept aanvraag machtiging tot aanschaffing met betrekking tot de PIAT-leverantie onjuist was omdat daarin niet stond vermeld, dat aan „All Precision Engeneering” om offerte zou zijn gevraagd, doch deze firma zich zou hebben geëxcuseerd; dat het bij het Directoraat Materieel Landmacht voorschift was, dat de inkoper, die een concept aanvraag machtiging tot aanschaffing opstelde, daarop moest vermelden het aantal uitgenodigde firma's en het aantal van deze firma's, die bericht van afschrijving hadden gezonden; dat een door K. van Van Benthem ontvangen brief, waarin werd vermeld dat „All Precision Engeneering” officieel was uitgenodigd, doch zich had geëxcuseerd, positief in de concept aanvraag machtiging tot aanschaffing tot uitdrukking had moeten zijn gebracht;

dat indien deze gegevens hem bekend geweest waren, de mogelijkheid niet uitgesloten zou zijn geweest, dat hij een andere beslissing had genomen; bijvoorbeeld het verlengen van de termijn van inschrijving, temeer daar All Precision Engeneering een vaste relatie van het Direc-

toraat Materieel Landmacht was, waarmede zich geen bepaalde moeilijkheden hadden voorgedaan; dat K. gelegenheid heeft gehad hem — getuige — bij voormeld gesprek volledig voor te lichten;

ad I:

Johannes Frieling:

dat hij aanvankelijk als Majoor en sedert 1 augustus 1952 als Luitenant-Kolonel, van omstreeks Juni 1951 tot omstreeks 1 Juli 1953 werkzaam is geweest als Hoofd van de Sectie Aanschaffingen Buitenland (SABU) van de Afdeling Commerciële Zaken (CZ) van het Directoraat Materieel Landmacht te 's-Gravenhage; dat in dat tijdvak Majoor K. officier-toegevoegd bij de Sectie Aanschaffingen Buitenland was en werkzaam als inkoper; dat hij gedurende de periode dat K. onder zijn bevelen diende hem nooit toestemming heeft gegeven of anderszins goedgevonden in zijn functie van officier giften in geld tot welk bedrag dan ook aan te nemen;

ad II:

Joachim Hans Davids:

dat hij K. voor het eerst te diens huize te 's-Gravenhage heeft ontmoet in 1953, omdat hij op verzoek van Van Benthem geld bij hem moest brengen; dat hij daarna nog enige malen geld is gaan brengen voor Van Benthem bij K.; dat hij wist dat K. werkzaam was als Officier bij het Directoraat Materieel Landmacht te 's-Gravenhage op de afdeling Buitenlandse Aanschaffingen; dat K. hem in die tijd meermalen over allerlei zorgen, die hij had en die voornamelijk uit geldgebrek bestonden, sprak; dat omstreeks 1953 Van Benthem hem te Londen zei, dat zij — Van Benthem en hij — wat voor K. moesten doen, aangezien de laatste in financiële moeilijkheden verkeerde; dat hij na enig heen en weer gepraat tegen Van Benthem heeft gezegd, dat indien laatstgenoemde er voor instond dat het geen kwaad kon wanneer K. financieel zou worden geholpen, hij — getuige — wel bereid zou zijn K. met geld te helpen; dat hij namelijk bang was zichzelf door het geven van geld aan K., gezien diens functie, in moeilijkheden te brengen; dat hij vervolgens begonnen is K. geld te geven; dat hij gedurende de jaren 1953, 1954, 1955 en 1956 tot ongeveer Augustus te 's-Gravenhage ten huize van K. op verschillende tijdstippen telkens geld heeft gebracht tot een totaal bedrag van ongeveer f 15.000,—; dat hij dit geld meestentijds aan K. persoonlijk gaf; dat hij er, aangezien K. naar zijn — getuiges — mening de afdoening en behandeling van zaken bij het Directoraat Materieel Landmacht kon bespoedigen, belang bij had dat hij met K. op goede voet bleef; dat al het geld zuiver en alleen giften betrof; dat het enige keren is geschied dat hij door personeel van zijn — getuiges — Haagse kantoor „Daviro” aan K. geld heeft laten brengen;

ad II:

Hendrikus Theodorus Tops:

dat hij sedert 1946 als magazijnbediende in dienst is van Davids; dat hij in de jaren 1952-1954 drie of vier keer geld is wezen brengen op last van Davids bij de hem overigens onbekende K. aan diens

woning aan de . . . straat te 's-Gravenhage; dat het telkens een bedrag van f 500,— betrof;

ad II:

Cornelia Christina Felderhoff:

dat zij sedert 1 Februari 1956 als secretaresse werkzaam is bij Davids; dat Davids haar op een dag in Augustus 1956 op het kantoor aan de Schenkweg 18 te den Haag telefonisch opdracht gaf om bij Van der Heijden f 1.500,— en bij de juwelier Hogervorst f 500,— te halen, welke bedragen zij in een couvert moest overhandigen aan K., . . . straat te 's-Gravenhage; dat zij dezelfde dag bij Van der Heyden f 1.500,— in ontvangst heeft genomen; dat zij deze f 1.500,— persoonlijk in een enveloppe heeft gedaan en aan de . . . straat heeft afgegeven aan een persoon die haar zeide K. te heten; dat zij de volgende dag f 500,— die zij bij Hogervorst had ontvangen, in eerderevermelde woning van K. aan deze persoonlijk heeft overhandigd;

ad I:

Overwegende, dat ten processe zijn overgelegd en aan beklagde getoond:

1e. een fotocopie, gemerkt 2 (bijlage van het proces-verbaal Nr. P 5/56 dd. 21 December 1956 van de Hoofdofficier der Koninklijke Marechaussee, toegevoegd aan de Directeur Materieel Landmacht) van een aan de heer C. van Benthem, 29 Whitehall te Londen SW 1, Eng-land, gerichte brief dd. 16 October 1953, houdende een verzoek tot het doen houden van een inschrijving voor onderdelen P.I.A.T., waarin voorkomt de zinsnede „Zo mogelijk ontving ik gaarne offerten van „minstens vier leveranciers”;

2e. een fotocopie gemerkt 3 (bijlage van het onder 1e vermelde proces-verbaal), van een in de Engelse taal gestelde brief dd. 16 December 1953, getekend door C. van Benthem en gericht aan het Directoraat Materieel Landmacht, Afdeling Commerciële Zaken, Sectie Aankoop Buitenland;

3e. een fotocopie, gemerkt 7, van een proces-verbaal van inschrijving van het Directoraat Materieel Landmacht van 8 Maart 1954 betreffende PIAT-spare, waarop als firma's aan welke offerten zijn gevraagd staan vermeld East Sussex Engeneering Co Ltd en H & C Davis, waarbij als prijzen respectievelijk zijn vermeld £ 30.877-16-10 en £ 33.687-5-5;

4e. een ontwerp Aanvraag Machtiging Tot Aanschaffing, gemerkt rood B 1, betreffende de aanschaffing van Onderdelen P.I.A.T., waarop als gegadigden zijn vermeld H. C. Davis & Co Ltd London en East Sussex Engeneering, Lewes Sussex, terwijl op dit stuk als uitgenodigd twee firma's staan vermeld en achter het woord „Afschrijvingen” met inkt een streep is geplaatst;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft, de in de vorige overweging genoemde schriftelijke bescheiden slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen en de

verklaring van beklaaide slechts als bewijsmiddel gebezigd voor zover onder A vermeld — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaaide onder I Primair en II is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: [zie niet-gecursiveerde gedeelte der tenlastelegging — Red.];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „als ambtenaar eene gift aannemen, wetende dat zij hem gedaan „wordt naar aanleiding van hetgeen door hem, in strijd met zijn „plicht, in zijne bediening is gedaan of nagelaten, meermalen „gepleegd”;
- II. „als militair opzettelijk nalaten eenig door Ons of van Onzentwege „vastgesteld dienstvoorschrift op te volgen, gepleegd in tijd van „oorlog, meermalen gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

- I. artikel 363 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;
- II. artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht junctis artikel 87 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklaaide onder I Primair en II meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu het aan beklaaide onder I Primair ten laste gelegde is bewezen, een onderzoek naar het aan beklaaide onder I Subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat beklaaide strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaaide zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaaide van 28 November 1956—26 Februari 1957 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaaide op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een jaar en drie maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 28 November 1956—26 Februari 1957; voorts: ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — Red.].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 23 april 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Mr Van der Meulen, Vice-admiraal Brouwer, Lt.-Generaal Van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers en Lt.-Generaal-Vl.-Waarn. Zegers.

Raadslieden: Mr Th. Muller Massis en Mr Joh. Mathuisen, advocaten te Amsterdam.

(Zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege de Advocaat-Fiscaal aan de beklagde betekend;

Gezien het vonnis in eerste aanleg geweest;

Gehoord de getuigen door de Advocaat-Fiscaal en die door de beklagde opgeroepen;

Gehoord de beklagde, zo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door de raadslieden aangevoerd;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis, met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklagde zal vrijspreken;

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem tenlastegelegde heeft begaan, zodat hij, met vernietiging van het tegen hem uitgesproken veroordelend vonnis, daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 193 van de Regtspleging bij de Landmagt en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

NASCHRIFT.

Het schenkt voldoening dat het Hoog Militair Gerechtshof — eindelijk, in deze zaak — gevolg heeft gegeven aan 's Wetgevers bedoeling inzake de samenstelling van het Hof als neergelegd in artikel 1 en 2 P.I., namelijk dat het Hof zal oordelen met twee rechtsgeleerde leden, welke zullen zijn raadshere in de Hoge Raad, hetzij in het Gerechtshof te 's-Gravenhage. Dr Rollin Couquerque heeft meermalen op deze bedoeling van de Wetgever gewezen. Zie o.a. M.R.T. XLVI, 1953, blz. 466.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 20 november 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. F. J. W. Hafkemeijer en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Jhr Mr A. M. C. Sandberg.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: weigeren te voldoen aan de order van zijn meerdere om zijn haren te laten knippen.

(W.M.Sr. art. 114; R.K. 25 (1) *).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. R., geboren 9 mei 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op 14 augustus 1957, in tijd „van oorlog, te Amersfoort, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft „nagelaten, te gehoorzamen aan het hem door zijn compagniescom- „mandant, de eerste luitenant G. R. van de Pol gegeven dienstbevel „om zijn haren te laten knippen, hebbende hij, beklaagde, in stede van „aan opgemeld bevel gevolg te geven, ten tijde en ter plaatse voor- „meld genoemde luitenant gezegd „dat iedereen van zijn haren af „„moest blijven en dat die haren zijn eigendom waren, waarover hij- „„zelf wenste te beschikken en te beslissen” althans woorden van een „„dergelijke strekking en opzettelijk zijn haren niet laten knippen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Depot Technische Troepen, 1e Instructie Compagnie te Amersfoort, op 14 augustus 1957 te Amersfoort, in de Willem III kazerne van zijn compagniescommandant, de eerste-luitenant G. R. van de Pol opdracht heeft gekregen om zijn haren te laten knippen; dat hij toen geweigerd heeft aan dat bevel gevolg te geven, zeggende, dat iedereen van zijn haren af moest blijven en dat die haren zijn eigendom waren, waarover hij zelf wenste te beschikken en beslissen en dat hij toen zijn haren ook niet heeft laten knippen; dat hij wist, dat hij verplicht was de bevelen van genoemde luitenant op te volgen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*) Dit artikel, hetwelk de rechtsgrond voor het „dienst”-bevel aangeeft, is in het vonnis niet vermeld. (Red.).

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van
Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 8
weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer
uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 14 augustus 1957—9
oktober 1957 — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 1 april 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Luitenant-
Generaal Van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Luite-
nant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

*Onttrekking aan zijn dienstverplichtingen door zich pas $\pm 2\frac{1}{2}$ uur na
aankomst op de vliegbasis bij zijn diensthooft te melden. Beklag ge-
deeltelijk gegrond.*

(W.K. art. 66, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 13 februari 1958 van H. B.,
sergeant, dienende bij het technisch squadron van de onderhouds- en
bevoorradingsgroep van de vliegbasis Woensdrecht, registratienummer
33.06.11.023, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aan-
leiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de
commandant van de onderhouds- en bevoorradingsgroep van de vlieg-
basis Woensdrecht over de straf van acht dagen streng arrest, hem door
zijn commandant opgelegd wegens:

„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van ± 4 uur, door, weten-
„de dat hij bij terugkeer naar zijn onderdeel van de eerste reisgelegen-
„heid moest gebruik maken, met een latere gelegenheid te reizen, waar-
„door hij ± 4 uur te laat op zijn dienst is verschenen”,

bij welke beschikking — op 10 februari 1958 genomen en op 11
februari 1958 ter kennis van klager gebracht — het beklag gedeeltelijk
gegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en
met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt
te luiden:

„1. Zich ten onrechte voor 48 uur bewegingsvrijheid opgegeven
„,alhoewel hem bekend was dat hij daarop geen recht kon doen gelden;

„2. Ongeoorloofd aan zijn schuld te wijten afwezigheid van ± 1
„uur, door eenzelfde tijd te laat van verlof op zijn onderdeel terug te
„keren;

„3. Onttrekking aan zijn dienstverplichtingen door zich pas $\pm 2\frac{1}{2}$
„uur na aankomst op de vliegbasis bij zijn diensthooft te melden”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als strafoplegger de kapiten D. Midavaine; Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak het Hof tot geen andere beschouwingen heeft geleid, dan tot die vervat in de beschikking waarvan beklag, behoudens dat:

a. niet is komen vast te staan, dat klager zich voor 48 uur bewegingsvrijheid heeft opgegeven hoewel hij daarop geen recht kon doen gelden omdat klager volgens de dagelijkse orders van vrijdagmiddag tot maandag met zg. „long-weekend verlof”, dat langer dan 48 uur duurde, *mocht vertrekken*;

b. niet is gebleken dat klager tengevolge van zijn schuld ± 1 uur ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest door ± 1 uur te laat van verlof daarbij terug te keren, omdat in de „Instructies betreffende Paraatheidsregeling”, onder meer aangevende dat militairen van de categorie van klager onder bepaalde omstandigheden met verlof kunnen vertrekken van vrijdagmiddag tot maandagmorgen, uitdrukkelijk wordt vermeld „Terugkeer op maandagmorgen ER” en er klager geen verwijt van kan worden gemaakt dat hij de vermelding „ER” overeenkomstig het bepaalde bij Luchtmachtorder nr. 56605 heeft opgevat als de eerste reisgelegenheid na 06.59 uur, nu niet in de „Instructies betreffende de Paraatheidsregeling” is aangegeven dat onder „ER” een andere vorm van eerste reisgelegenheid moet worden verstaan;

Overwegende, dat klager mitsdien terzake van het onder 1e en 2e in de omschrijving van de strafreden vermelde ten onrechte is gestraft;

Overwegende, dat het Hof in verband met het vorengestelde van oordeel is dat de hieronder te vermelden straf in overeenstemming is met de ernst van klagers tekortkoming, zoals deze onder 3e in de omschrijving van de strafreden is vermeld;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzig de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden: „Onttrekking aan zijn dienstverplichtingen door zich pas $\pm 2\frac{1}{2}$ uur „na aankomst op de vliegbasis bij zijn diensthoofd te melden”;

Wijzig de opgelegde straf in de straf van acht dagen verzwaard arrest, welke straf geacht wordt te zijn tenuitvoergelegd door het ondergaan van de straf van acht dagen streng arrest;

Bepaalt, dat vorenstaande straf en omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden ingeschreven in plaats van de straf en omschrijving van de strafreden waarvan beklag, welke in klagers straflijst moeten worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 6 mei 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal Van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Klager is niet overeenkomstig het bepaalde bij art. 46 W.K. door of vanwege de strafoplegger gehoord v o o r d a t de straf hem werd aangezegd, zodat hij niet tevoren tot zijn verdediging feiten en omstandigheden onder de aandacht van de strafoplegger heeft kunnen brengen, die van belang konden zijn voor de beslissing of klager al dan niet krijgstuuchtelijk moest worden gecorrigeerd en zo ja welke straf dan de meest passende zou zijn geweest.

Het nakomen van de bepaling van art. 46 W.K. door de strafoplegger is van zulk essentieel belang als waarborg voor een rechtvaardige uitoefening van de strafbevoegdheid, dat bij niet inachtneming van dit voorschrift de opgelegde straf niet kan worden gehandhaafd. Beklag gegrond.

(W.K. art. 37, 46, 66, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 20 maart 1958 van de eerste luitenant A, registratienummer x, behorende tot de staf en stafcompagnie van de n gevechtsgroep te B, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van (= beklagmeerdere) over de straf van tien dagen streng arrest, hem door de commandant van (= eerste strafoplegger opgelegd wegens:

„Als officier tweemaal kort achter elkaar te laat bij de dienst gekomen en de tweede maal zijn commandant voorgelogen omtrent de „reden van dit te laat komen, daarnaast als eerste officier van de week „een stoeiende dienstplichtige in de eetzaal met zijn officiersstok zodanig op het hoofd geslagen dat een zich aldaar bevindende puist „opensprong waardoor een bloeding ontstond en deze dienstplichtige „zich onder geneeskundige behandeling moest stellen”,

bij welke beschikking — op 14 maart 1958 genomen en op 19 maart 1958 ter kennis van klager gebracht — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Als officier tweemaal kort achter elkaar te laat bij de dienst gekomen en de tweede maal zijn commandant voorgelogen omtrent de „redenen van dit te laat komen, voorts als eerste officier van de week „een stoeiende dienstplichtige over de hoofden van enige andere dienstplichtigen met zijn officiersstokje zodanig op het hoofd geslagen, dat „een zich aldaar bevindende puist opensprong en dat deze zich later „wegens hoofdpijn onder geneeskundige behandeling moest stellen”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager onder meer als grief tegen zijn bestraffing heeft aangevoerd dat hij, alvorens de straf hem werd aangezegd, niet door de eerste strafoplegger is gehoord;

Overwegende, dat deze grief gegrond is, daar blijkens de beschikking waarvan beklag de eerste strafoplegger heeft verklaard dat hij klager terzake van de in de omschrijving van de strafreden vermelde feiten: „bij zich heeft ontboden teneinde hem daarvoor krijgstuchtelijk „te corrigeren waarop hij klager kenbaar gemaakt heeft dat hij van „mening was dat klager een slecht officier was, die zijn dienstverplichtingen niet behoorlijk nakwam en dat hij vervolgens aan klager de „straf heeft opgelegd van tien dagen streng arrest en de erbij behorende „strafreden heeft aangezegd, omdat de door klager gepleegde feiten „onloochenbaar vaststonden, immers zij waren hem gerapporteerd door „de waarnemend gevechtsgroepcommandant, luitenant-kolonel BC, die „op zijn beurt deze feiten na onderzoek had vernomen van klager en „van diens compagniescommandant, kapitein CD;

„dat hij klager daarna het woord heeft gegeven waarop klager heeft „getracht zijn gedrag te rechtvaardigen”;

Overwegende, dat klager, nu hij niet overeenkomstig het bepaalde bij artikel 46 van de Wet op de Krijgstucht door of vanwege de strafoplegger is gehoord *voordat* de straf hem werd aangezegd, niet tevoren tot zijn verdediging feiten en omstandigheden onder de aandacht van de strafoplegger heeft kunnen brengen die van belang konden zijn voor de beslissing of klager al dan niet krijgstuchtelijk moest worden gecorrigeerd en zo ja welke straf dan de meest passende zou zijn geweest;

Overwegende, dat het nakomen van genoemde bepaling door de strafoplegger van zulk een essentieel belang is als waarborg voor een rechtvaardige uitoefening van de strafbevoegdheid, dat bij niet in acht-neming van dit voorschrift de opgelegde straf niet kan worden gehandhaafd;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de strafoplegging, waarvan beklag, in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 6 mei 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal Van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Een adjudant-onderofficier, die door zijn RC was gestraft, omdat hij, nadat het onderzoek door het H.M.G., waarbij hij als klager over een hem opgelegde straf was gehoord, door de president was gesloten, had zich vóór de uitspraak van de eindbeslissing op zijn beklag, te zijner verdediging in een correct gestelde brief alsnog rechtstreeks tot de president van het Hof gericht en daarin de juistheid van het beleid van zijn CC in twijfel getrokken ten aanzien van de gedragingen van andere tot de compagnie behorende kaderleden, o.m. het niet bestraffen van door hem gerapporteerde krijgstuchtelijke vergrijpen door zijn CC.

Het Hof had deze brief in handen gesteld van de RC, teneinde deze met de daarin vermelde beweringen op de hoogte te stellen, opdat de RC z.n. passende maatregelen zou kunnen nemen.

Het was niet de bedoeling van het Hof, dat de adjudant-onderofficier wegens het schrijven van de onderwerpelijke brief zou worden gestraft, omdat het onverenigbaar zou zijn met het recht van een klager — mits op gepaste wijze — al hetgeen hij meent ter ondersteuning van zijn beklag te moeten aanvoeren, aan 'sHofs oordeel te onderwerpen. Beklag gegrond.

(W.K. art. 37, 46, 66, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 12 april 1958 van A, adjudant-onderofficier bij de nde compagnie van het nde regiment te B, registratienummer, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem gedaan bij de commandant (= beklagmeerdere) over de straf van vijf dagen licht arrest, hem op 29 maart 1958 opgelegd door zijn regimentscommandant wegens:

„Na afloop van de zitting van het H.M.G., waarbij hij als klager is „gehoord zich rechtstreeks schriftelijk tot de president van het H.M.G. „gewend en in bedoeld geschrift het beleid van zijn compagniescom- „mandant, ten aanzien van de gedragingen van andere tot de com- „pagnie behorende kaderleden, in twijfel getrokken”,

bij welke beschikking — op 10 april genomen en op die datum ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf doch met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Het beleid van zijn compagniescommandant aangetast door de juist- „heid van diens beleid ten aanzien van andere tot de compagnie be-

„horende kaderleden in een brief gericht aan de president van het „Hoog Militair Gerechtshof in twijfel te trekken”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige onder ede de reserve-luitenant-kolonel C;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat door het gehouden onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op 4 maart 1958 voor het Hoog Militair Gerechtshof verscheen ten einde als klager te worden gehoord naar aanleiding van een door hem ingeroepen eindbeslissing van het Hof over een hem opgelegde krijgstuchtelijke straf;

dat tijdens de behandeling der zaak klagers compagniescommandant als getuige werd gehoord;

dat klager in de gelegenheid werd gesteld om aan de getuige vragen te stellen, hetgeen klager ook heeft gedaan; dat klager vervolgens, nadat het onderzoek was gesloten doch vóór het uitspreken van de eindbeslissing op zijn beklag, een schrijven heeft gericht tot de President van het Hof, waarin hij toestemming verzocht bepaalde, door hem opgegeven vragen alsnog aan zijn compagniescommandant te mogen stellen, onder aanbieding van zijn verontschuldigen omdat hij die vragen niet reeds tijdens de behandeling van zijn beklag had gesteld;

dat in dit schrijven door klager de juistheid van het beleid van zijn compagniescommandant ten aanzien van andere tot die compagnie behorende kaderleden in twijfel werd getrokken, o.m. omdat door hen gepleegde krijgstuchtelijke vergrijpen, door klager gerapporteerd, niet zouden zijn bestraft; dat het Hof besloot dit schrijven in handen te stellen van klagers regimentscommandant;

Overwegende, dat klager dit schrijven, hetwelk correct was gesteld, kennelijk heeft ingezonden om in het kader van zijn verdediging er het Hof van te overtuigen dat zijn bestraffing onbillijk was omdat in zijn compagnie andere onderofficieren ernstige vergrijpen tegen de krijgstucht begingen zonder dat zij daarvoor werden gestraft, waardoor klager de indruk kreeg dat te zijnen aanzien een strengere maatstaf dan ten aanzien van de overige onderofficieren der compagnie werd aangelegd;

Overwegende dat klagers brief uitsluitend aan zijn regimentscommandant werd toegezonden omdat daarin gedragingen van enige onderofficieren werden vermeld die met een goede krijgstucht onverenigbaar zouden zijn en het Hof het in het militair belang achtte om de regimentscommandant van klager van de desbetreffende beweringen op de hoogte te stellen, opdat die regimentscommandant zonodig passende maatregelen zou kunnen nemen;

Overwegende, dat het bepaaldelijk niet 's-Hofs bedoeling was dat klager wegens het schrijven van de onderwerpelijke brief zou worden gestraft omdat zulks onverenigbaar zou zijn met zijn recht om — mits op gepaste wijze — al hetgeen hij meent ter ondersteuning van zijn beklag

te moeten aanvoeren aan 's-Hofs oordeel te onderwerpen;

Overwegende dat klager mitsdien ten onrechte is gestraft en het beklag gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt dat de strafoplegging waarvan beklag in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en aan de Minister van Oorlog.

VRAGENBUS

Burgerpolitie op militair terrein.

De wet verleent aan de burger- (Rijks- en Gemeente-) politie over het algemeen vrije toegang tot het betreden van alle plaatsen tot het opsporen van strafbare feiten of tot het aanhouden van (burger-) verdachten of veroordeelden; het betreden van militaire terreinen is daartoe niet uitgezonderd.

Evenwel zal ook de burgerpolitie bij het betreden van militaire terreinen (kazernes, vliegvelden, forten, enz.) vrijwel steeds een (militaire) wacht hebben te passeren en door deze worden gecontroleerd. Nimmer heb ik in de consignes of orders van welke militaire wacht ook gelezen, dat aan de politie vrije doorgang moest worden verleend.

Het geval heeft zich voorgedaan, dat aan iemand van de Rijkspolitie, die een (militair) fort wilde betreden tot het aldaar opsporen van feiten strafbaar gesteld bij de Visserij- en Jachtwet, door de aldaar op post staande schildwacht de toegang tot het fort werd geweigerd.

Op grond waarvan kan nu de burgerpolitie de haar bij de wet gegeven bevoegdheden (verplichtingen) uitoefenen op militair terrein; of wel op grond waarvan kan de militaire overheid aan de burgerpolitie de toegang ontzeggen tot militaire terreinen? De Wet Bescherming Staatsgeheimen blijve in deze buiten beschouwing.

S. v. D. GIESEN,

Adjudant-Onderofficier der Kon. Marechaussee.

Wijlen Mr P. J. STIGTER vatte (september 1924) in een uitvoerig, ook thans nog zéér lezenswaardig opstel, getiteld „Over de bevoegdheid van de politie tegenover militairen” opgenomen in het Tijdschrift voor Strafrecht, deel XXXIV, blz. 426-464, de bevoegdheid van de politie (en justitie) met betrekking tot kazernes en daarbij behorende terreinen aldus samen (blz. 462/463):

„Bij ontdekking op heeterdaad van het plegen van een *ernstig* delict

„in de kazerne of op militair terrein, zal de politie — zoo niet reeds „door of namens de militaire autoriteit zelve handelend wordt opgetreden — toegang hebben.

„Overigens zal de politie kazernes enz. niet betreden zonder daartoe „toestemming verkregen te hebben van de militaire autoriteit; deze toestemming zal alleen geweigerd worden wanneer ernstige militaire be- „langen dit eischen.

„Anderzijds zal samenwerking van de politie met de militaire autoriteit op uitnoodiging van deze, met betrekking tot in de kazernes enz. „gepleegde strafbare feiten, veelal zeer in het belang van het te houden „onderzoek zijn”.

Later (1931/1932) is gepoogd door de rechter uitgemaakt te zien in hoever de burgerpolitie bevoegdheid heeft tot opsporing op militair terrein. Het geval had zich voorgedaan, dat de gemeentepolitie te Tilburg vermoedde dat in de militaire cantine van het Artillerie-Paardendepot aldaar een of meer overtreding(en) omschreven in art. 50 van de Drankwet (oud) werd(en) gepleegd. Op grond daarvan begaf een inspecteur van politie dier gemeente tevens onbezoldigd rijksveldwachter, zich in de nacht van 18 op 19 april 1931 naar het Artillerie-Paardendepot.

De portier-ordonnans, handelend ter uitvoering van zijn instructie hem gegeven door de commandant van het Artillerie-Paardendepot, weigerde de inspecteur de toegang, daar deze daartoe geen toestemming had van de commandant van het depot.

Zonder toestemming van enige militaire autoriteit te hebben bekomen, begaf de inspecteur zich niettemin toch op het kazerneterrein naar de op dat terrein gelegen militaire cantine.

De Arrondissements-Rechtbank te Breda sprak de inspecteur vrij van het hem telastegelegde (art. 370 en 138 W.Sr.), meer in het bijzonder achtte dit college niet bewezen, dat de inspecteur met het binnentreden of binnendringen van het kazerneterrein zijn bevoegdheid had overschreden of dat zijn vertoeven aldaar, na te zijn aangemaand, dit terrein te verlaten, wederrechtelijk was, immers dat ten tijde redelijkerwijze kon worden vermoed, dat in de militaire cantine een overtreding van art. 50 der Drankwet werd gepleegd, welk vermoeden ingevolge art. 54 lid 3 (thans art. 64 lid 3) der Drankwet voor de inspecteur van politie der gemeente Tilburg tevens onbezoldigd rijksveldwachter medebracht het recht van vrije toegang tot die cantine en het aanhorige terrein.

Met name overwoog de Rechtbank, dat derhalve, nu voormelde bij art. 54 der Drankwet verleende bevoegdheid niet door enige wettelijke bepaling werd beperkt, de inspecteur van politie in de uitoefening van een hem toekomend wettelijk recht was.

In hoger beroep bevestigde het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch het vonnis van de Rechtbank. De Hoge Raad verklaarde het beroep in cassatie tegen het het vrijsprekend vonnis bevestigend arrest niet ontvankelijk. (Arrest H.R. van 17 oktober 1932, W.v.h.R. No 12517, overgenomen in M.R.T. XXVIII, blz. 472).

De toenmalige Redactie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift bewijfelde in haar onderschrift, waarmede wij instemmen, onder dat arrest de juistheid daarvan; zij beriep zich daartoe in het bijzonder op artikel 274 der Regtspleging bij de Landmagt (artikel 242 der Regtspleging bij de Zeemagt), welk artikel door geen der rechtscolleges noch door de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad in hun overwegingen in beschouwing was genomen.

De Redactie wees erop, dat art. 274 R.L. in de Regtspleging was ingevoegd bij de wet van 31 oktober 1912 (Stb. 337) en was toegelicht met de volgende woorden: „Het 3de lid is opgenomen, teneinde te doen „uitkomen, dat elke inbreuk op de zelfstandigheid van het militair ge- „zag over de in dat lid genoemde gebouwen, vaartuigen, inrichtingen „of terreinen bij de nasporing moet worden vermeden.”

„Nu staat de bedoelde bepaling wel in de militaire rechtspleging en „stelt zij eene beperking aan de bevoegdheid van den auditeur-militair, „zoowel ingeval deze zelf optreedt als wel indien hij aan anderen op- „dracht geeft, maar het zou toen al te dwaas zijn — ook Mr Stigter „wijst daarop — dat de Tilburgsche inspecteur indien hem uit den „Bosch (de residentie van de krijgsraad voor de Landmacht A.F.S.) „last tot nasporing was gegeven het kazerneterrein niet zou mogen „binnentreden dan met toestemming van de militaire autoriteit, daartoe „wèl bevoegd zou zijn als hij op eigen gezag, dus zonder opdracht van „hoogerhand, wilde binnentreden.”

„Naar onze meening heeft de wetgever dan ook de bedoeling gehad „om in art. 274 een *bijzonder* voorschrift te geven tegenover de *in het* „*algemeen* geldende regelen betreffende de opsporing van strafbare „feiten en de daarbij aan de betrokken ambtenaren toegekende be- „voegdheid.”¹⁾

In het in de vraag aangehaalde voorbeeld had de schildwacht de politiemann naar de wachtcommandant dienen te verwijzen, mogelijk heeft hij dat ook wel gedaan, die hem in overweging had kunnen geven zich te wenden tot de bevoegde commandant (c.q. de officier van piket of de officier van dienst, als vertegenwoordiger van de bevoegde commandant), teneinde van deze toestemming te verkrijgen tot het betreden van het terrein van het fort.

Goede samenwerking tussen politie en militairen is geboden met eerbiediging van elkanders bevoegdheden. (V.g.l. art. 146 W.Sv., art. 24 Regl. Krijgst., art. 29, 33, 34, 44, 47 Politiewet, e.a.) A.F.S.

¹⁾ In die zin bepalen de Voorlopige Aanwijzingen der Dienstvoorschriften der Kon. Marechaussee, deel I, hoofdstuk II, art. 79 dan ook terecht:

1. De Marechaussee mag, tenzij terzake bijzondere instructies zijn gegeven, geen onderzoekingen verrichten in gebouwen, vaartuigen, inrichtingen of op terreinen, welke onder het militair gezag staan, dan met toestemming van de daarover gestelde militaire autoriteit of diens vertegenwoordiger.

2. Voor het instellen van een onderzoek in kazerne, kampement, bivak enz. wordt de toestemming vereist van de commandant van de aldaar gelegerde troepen, dan wel van de aangewezen kazerne-, kamp- of bivakcommandant of degene die deze vertegenwoordigt.

BOEKAANKONDIGING.

Mr C. N. PEIJSTER: „*De onbekende Misdaad*” (serie „Straf-, rechterlijke en Criminologische Onderzoekingen”), (Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage, XVI + 231 blz., f 16,50).

De Schrijver heeft, vanwege de beperktheid van het positief gegeven zeer moeilijke arbeid serieus verricht en heeft zijn conclusies weloverwogen getrokken. In zijn slotbeschouwing concludeert hij dat gebleken is, dat de grootte van de „dark numbers” in de criminele statistieken uitermate moeilijk kan worden vastgesteld. Daar was de Schrijver trouwens van uitgegaan: hij wilde penetraties verrichten op plaatsen, waar de vrij harde schaal rond de onbekende hoeveelheid criminaliteit zwakke plekken vertoont.

De Schrijver heeft in zijn studie ook betrokken gedragingen, die buiten het gebied van het eigenlijke strafrecht vallen (zoals prostitutie, zelfmoord). Dit mag wetenschappelijk-criminologisch juist zijn, maar het is de vraag of zij, die in de praktijk van het strafrecht staan en tot wie het rechtens strafwaardige allereerst spreekt, zich hiervoor gelijkelijk interesseren.

Voor de strafwetgever lijkt een studie als die van Mr PEIJSTER van bijzonder belang, mede om er zich van te vergewissen in welke sferen het criminaliteitsquotiënt („Dunkelfeld”) zó hoog ligt, dat men, alleen reeds uit eerbied tegenover de wet, zou kunnen overwegen de betreffende sancties te doen verdwijnen.

Kennisneming zou ook geacht kunnen worden waarde te hebben voor b.v. de warenhuizen en zelfbedieningsbedrijven, dankbare objecten voor de minder beheersten. De Schrijver schenkt hieraan speciale aandacht. In de kringen der genoemde huizen en bedrijven komt men te weten, dat bijvoorbeeld al te geraffineerd étaleren uitlokkende werking heeft.

Aan de door militairen gepleegde misdrijven wijdt de Schrijver een afzonderlijk hoofdstuk. Na de conclusies van een aantal buitenlandse onderzoekers te hebben verworpen komt Mr PEIJSTER tot de slotsom dat in ieder geval het eigenlijke „dark number” in de militaire criminaliteit belangrijker is dan bij de burger-criminaliteit, al is enerzijds de krijgstuuchtelijke afdoening en anderzijds het opvallend lage sepôt-percentage bij de militairen een storende factor bij het vergelijken van de statistieken. Mr PEIJSTER is voorts van oordeel dat zeker niet gesproken kan worden van criminogene werking van het militaire leven, eerder zelfs van een anti-criminogene werking. W. H. V.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.**Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap.**

Op maandag 28 april 1958 had de jaarvergadering plaats van de Leden van de Raad van Bijstand en Advies, Stichters en Bestuursleden van de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap.

Te 11.15 uur opende de Voorzitter, de Kolonel MJD Mr Dr J. P. VAN ERK de vergadering, waarbij hij de navolgende rede uitsprak:

Hooggeachte Heren Leden van de Raad van Bijstand en Advies, Stichters en Bestuursleden van de Militaire Reclasseringsbroederschap.

Op deze tweede jaarlijkse bijeenkomst van onze Stichting moge ik U een hartelijk welkom toeroepen.

Helaas moet ik het heengaan memoreren van mijn vriend en ambtgenoot Mr D. B. A. FRANKEN, een van onze stichters en initiatiefnemers. Hij droeg de Stichting dan ook een warm hart toe en ontbrak nimmer op onze vergaderingen. Ook voor ons is dit heengaan een verlies.

Wanneer ik een oordeel zou mogen vellen over het jaar dat verstreken is sinds de installatie van Uwe Raad, dan zou ik dat een jaar van positie kiezen willen noemen. Bij dat positie kiezen hebben wij ons laten leiden door Uw ervaring op het gebied van reclassering en kinderbescherming, anderzijds door de speciale eisen, die de militaire verhoudingen aan ons werk stellen.

De besprekingen die wij mochten hebben met de directeurs van onze erkende Reclasserings-Instellingen in tegenwoordigheid van de Hoofdinspecteur der Reclassering hebben niet alleen verhelderend gewerkt, maar daarin zijn tevens de grondslagen gelegd voor een goed begrip van onze taak.

Ook een bespreking met het Bestuur van de Nationale Raad voor Kinderbescherming droeg zeer veel bij tot een goed inzicht in onze verantwoordelijkheid voor deze categorie van aan onze zorgen toevertrouwen.

Zo menen wij er in te zijn geslaagd een werkwijze te vinden, die én voor U én voor de militaire overheid acceptabel zal blijken te zijn.

Ik ontveins mij niet, dat er zich desalniettemin gevallen en omstandigheden kunnen voordoen, waarbij een niet geheel parallel lopen van de hier genoemde belangen tot de mogelijkheden behoort. Ik twijfel echter niet of een tijdig gelegd contact tussen de verschillende belanghebbenden zal dit soort zwarigheden tot een allen bevredigende oplossing kunnen brengen en ik geloof zeker te mogen zeggen, dat het juist de hiervóór genoemde besprekingen zijn geweest, die ons hiervan hebben doordrongen. Immers het is niet mogelijk de strikte afbakening van de bij ons werk optredende belangensferen in een voor alle individuele gevallen passend voorschrift vast te leggen. Wat wij nodig hebben en waarover wij nu ook beschikken is een leidraad en de vaste wil ons daaraan te houden, niet alleen naar de letter maar ook naar de geest.

En nu meen ik, dat de waarborg dat hieraan de hand zal worden gehouden, naast de aanwezigheid van Uw Raad, de gedelegeerden in ons bestuur en de persoon van de Hoofdinspecteur der Reclassering, gelegen is in de liefde en het enthousiasme, die wij bij onze medewerkers én door het niveau van hun rapportering én tijdens de discussies in de met hen gehouden scholingsbijeenkomsten allerwege heb-

ben mogen constateren, benevens de voortreffelijke leiding, die zij bij hun werk van de Heer VERHOEVEN ontvangen.

Mijne Heren, wij verheugen ons in de daadwerkelijke belangstelling in ons werk van vele burgerlijke instellingen op maatschappelijk terrein en van de militaire overheid. Wij weten thans niet alleen, dat wij heilzaam werk verrichten, maar ook dat dit werk zijn vruchten gaat afwerpen, niet het minst voor de burger maatschappij. De reeds behaalde resultaten zeggen ons, dat wij op de goede weg zijn, voor zover wij dat uit Uw steun nog niet zouden mogen opmaken.

Ik spreek de wens uit, dat wij in de toekomst met Uw hulp de positie, die wij ons gekozen hebben, zullen kunnen bevestigen en behouden.

Vervolgens las de Secretaris, de Majoor der Mil. Adm. W. N. C. SWAVING, het jaarverslag voor.

De Penningmeester, de Majoor der Infanterie K. BAKKER, bracht verslag uit over de financiën der Stichting. Voor zijn beleid werd hij gedéchargeerd.

De Heer Mr J. P. P. WILLEKENS, vertegenwoordiger van het Katholiek Verbond voor Kinderbescherming, werd geïnstalleerd als lid van de Raad van Bijstand en Advies. De Voorzitter heette hem van harte welkom en sprak de hoop uit dat de samenwerking vruchtbaar zou zijn.

Voorts deelde de Voorzitter mede dat een audiëntie was aangevraagd bij de Minister van Oorlog ten einde Zijne Excellentie verslag uit te brengen van de stand der werkzaamheden.

Daarna hield de Luit.-Kol.-arts Dr W. BAKKER, zenuwarts te 's-Gravenhage, de volgende voordracht:

„DE BENADERING VAN DE MILITAIRE RECLASSENT”.

Men zou zich kunnen afvragen, of een bespreking van de militaire reclassent wel zinvol is. Vormen inderdaad de reclassenten, die in militaire dienst zijn, een groep met een eigen karakter? Is het wellicht veeleer niet zo, dat de aan alle reclassenten gemeenschappelijke factoren dermate bepalend zijn, dat het van meet-aan vruchteloos is, één kenmerkend aspect — hier dus het militaire verband — naar voren te schuiven en daaraan bepaalde conclusies te willen verbinden? Zou men dus niet beter doen, *de* reclassent te bespreken en kan men dan niet het óók-militair-zijn, eenvoudigweg slechts als een plaatsbepalende appendix zien?

Naar mijn mening moet deze laatste vraag ontkennend worden beantwoord, omdat er ten aanzien van de militaire reclassent wel zóveel factoren afwijkend liggen, ten aanzien dus van de reclassent in het algemeen, dat een bespreking hiervan toch vruchtdragend kan zijn.

Allereerst moge ik spreken over *de* reclassent. *De* reclassent, voormalig delinquent dus, is de mens die zijn maatschappelijke aanpassingsstoornis getoond heeft, door een openbaar geworden delict. Hij toonde een aanpassingsstoornis aan de eisen, die de gemeenschap ten aanzien van haar leden moet stellen. Doch anderzijds moet wel in het

oog gehouden worden, dat de delinquent — straks reclassent — zo goed als al zijn medemens en dit doen, voor de eigen beleving gepoogd heeft juist een aanpassing te vinden. Een aanpassing, een in-elkaarpassen, van de eisen die hij voor zichzelf meent te mogen en te moeten stellen om tevreden harmonieus te kunnen zijn aan de éne kant en de mogelijkheden die zich voor hem in de buitenwereld voordoen aan de andere kant. Dat de oplossing voor dit individuele aanpassingsstreven, door de gemeenschap dan niet altijd aanvaard kan worden, doet voor de delinquent helaas aan dit streven geen afbreuk, althans niet in die mate, dat het conflict met de algemene orde kan worden vermeden. Natuurlijk is daarom het delict afhankelijk van de persoonlijkheidsstructuur en natuurlijk zullen daarom dergelijke vergrijpen tegen datgene wat de samenleving eist, des te gereeder voorkomen, naarmate deze persoonlijkheidsstructuur meer gestoord is of zelfs pathologisch is. Doch zelfs al zou men in sommige gevallen kunnen aannemen, dat het delict gezien kan worden als zuiver ziekte-symptoom, dan nóg betekent dit een poging — een inadaequate poging uiteraard — van het individu om een aanpassing te vinden. Een aanpassing dus tussen zijn innerlijke eis en de uitwendige mogelijkheden.

De achtergrond van dit alles zie ik in het mens-zijn zelve, waarvoor men immers stellen mag, dat het begrip mens-zijn wil zeggen: medemens-zijn. De mens behoeft bóven alles de gemeenschap met anderen, zo men wil de ontmoeting met de ander, teneinde zelf te kunnen zijn. Zo schuwt de mens dus geïsoleerd-zijn van de ander, het er-niet-bij-behoren, méér dan al het andere. Het is hun onophoudelijk streven er wél bij te behoren en in dit streven tracht hij, in zijn gehele ontwikkeling, dit te bereiken door zich op de eigen waarde te beroepen. De geïntegreerde en gereguleerde mens doet dit onder vermindering van conflicten. De niet- of nóg niet geïntegreerde en gereguleerde mens, streeft óók onophoudelijk naar gemeenschap, streeft dus óók naar een zich waardevol stellen, doch kan daarbij niet altijd conflicten vermijden.

Wat dan evenwel voor de beoordelende gemeenschap als een aanpassingsstoornis geldt, is voor het individu juist een streven naar aanpassing, naar een zelfs óver de normatieve grenzen heengrijpend verlanging, om door waardevermeerdering gemeenschap te veroveren.

Hierbij doet de delictssfeer niet ter zake. Achter elk delict, gaat deze strevende mens schuil. Of het nu gaat om de exhibitionist, die in een onluststemming, op zeer primitieve en directe wijze om waardering vraagt, of dat het een pyromaan betreft, die in het verborgene de eigen waarde in machtsvertoon op deze irreële wijze beleeft: steeds is het de eenzame mens, die via waardevermeerdering, naar gemeenschap zoekt. De tragiek van elke delinquent is, dat hij averechts resultaat boekt, doordat de gemeenschap hem juist gaat uitstoten, omdat hij in inadaequate middelen probeerde deze gemeenschap te veroveren. Het isolement ná het delict is dus des te groter. Helaas werkt dit isolement in zo vele gevallen, tegen de bedoeling in, niet bevorderend op de toekomstige handhaving. Het versterkt zo vaak integendeel onlustgevoelens,

versterkt het inadaequate zoeken naar waardemiddelen; versombert, met andere woorden gezegd, de prognose.

Van daar nu de noodzaak voor reclassering. Immers het is duidelijk, dat de reclassent, tijdens de delictphase, de aanpassing aan de maatschappij niet kon vinden, dóór zijn diepe wens naar gemeenschap met anderen, dóór zijn honger naar waarderingsmogelijkheden. Deze mens, indien hij na het vonnis, al of niet voorwaardelijk, alleen wordt gelaten, heeft slechts één ding daarmee gewonnen, nl. de dreiging voor isolement of hernieuwd isolement bij een recidief. Dit kàn ongetwijfeld een winstpunt zijn en kàn stellig een recidief voorkomen in daartoe geëigende gevallen. Doch in wezen is uiteraard met deze dressuurmaatregel niets veranderd voor het individu. Hij heeft nòg zijn verlangen naar gemeenschap door eigen waarde, hij heeft hoogstwaarschijnlijk nòg de spanning tussen deze innerlijke eis enerzijds en zijn uitwendige mogelijkheden anderzijds, hij is waarschijnlijk in zijn eigen situatie onveranderd. Slèchts heeft hij dus de dreiging van de afkeuring voor zijn eventuele daden, door een gemeenschap die hem bv. bij een voorwaardelijke veroordeling, bij voorbaat een extra-dreiging door straf heeft medegedeeld.

Daarbij komt, dat de mens, die zijn straf „er op heeft zitten”, het verwijt dat de gemeenschap daarna nog tegen hem heeft, als onrechtvaardig ondervindt. Maatschappelijk streven, in betrekking, vereniging enz., is immers herhaaldelijk ná een vonnis zeer bemoeilijkt. Hetgeen zeggen wil, dat het isolement voortduurt. Voor velen voert dit dan tot een wrok-instelling, die bepaaldelijk niet geschikt is om de weg naar de goede aanpassing te vinden en die — blijkens de ervaring — herhaaldelijk voert tot een hernieuwde, inadaequate poging, om via een delict de zo noodzakelijke handhaving, door dit abnormale waardeveroveren dus, te bereiken.

Gelukkig is het welhaast gemeengoed geworden tegenwoordig, dat men de eenmaal gederailleerde mens, naast het verwijt en de bestrafing, dient bij te staan. Bijstaan, om tesamen met hem, te zoeken naar een juiste manier om „er bij te horen”, op een wijze die de gemeenschap dus niet alleen kan tolereren, doch ook waarderen.

Nu liggen de mechanismen, waardoor het déraillement ontstond, heel vaak niet zo maar voor de hand. Bovendien zijn ze van zeer uiteenlopende aard. Het is een bijzonder verheugend feit in het moderne rechtsgeding, dat langs vele kanten wordt getracht inzicht te krijgen en dat de rechter zich laat voorlichten door psychologisch, door psychiatrisch, door maatschappelijk onderzoek, dat hij zelfs een vrij langdurige observatie-termijn kan verwachten, alles voor de veroordeling en dat in het vonnis met de toekomstige benadering rekening wordt gehouden door het zo vaak opgelegde toezicht.

Niet in alle gevallen is naar mijn mening dit toezicht nodig of gewenst. Soms immers, ligt de oorzaak van het delict in de engere sfeer van het gezin en is voor diverse betrokkenen het simpele feit van de veroordeling een reden, om tot onderlinge verklaring en tot onderlinge opklaring van de spanningen te komen. Soms ook is het delict zó

duidelijk door een afwijkende en eenmaal voorkomende situatie bepaald, dat herhaling daardoor welhaast zeker is uitgesloten.

Men bedenke immers, dat de reclassent, zeker in de aanvang, de hem geboden steun (die toch de grond is van het „toezicht”), zo vaak ziet als een extra-belasting. Dáárom een belasting, omdat hij zo spoedig mogelijk het apart-zijn van de gemeenschap wil verlaten, omdat hij alle symptomen die op dat apart-zijn kunnen wijzen, als een belemmering ziet voor zijn gemeenschapsbehoefte. Het toezicht moet wel noodzakelijk zijn, indien het wordt opgelegd, en in lang niet alle gevallen is dit zo. Ja, er zijn steeds weer gevallen, waar men geconfronteerd wordt met de omgekeerde uitwerking, nl. dat het toezicht een reële reclassering in de weg staat: dat bij het betrokken individu een dèrmate grote weerstand bestaat tegenover de hulp, dat die als belemmerend, als vernederend wordt ondervonden, zodat het verstandiger is met een proeftijd te volstaan zonder daadwerkelijk toezicht.

In hoeverre nu, is er bij de militaire reclassent sprake van een bijzondere situatie?

In de eerste plaats doordat men hier te maken heeft met een geselecteerde groepering. Immers, het betreft hier òf jongelieden, die voor hun indiensttreding dèrailleerden en daardoor al onder toezicht gesteld werden, òf militairen, die reeds in dienst zijnde dèrailleerden. Beide groepen zijn voor de militaire dienst goedgekeurd, hetgeen zeggen wil, dat somatische afwijkingen — althans in belangrijke mate — bij hen niet voorkomen en dat de psychische eigen geaardheden niet dusdanig afwijkend zijn, dat daardoor a priori een dienstgeschiktheid is uitgesloten. Vergeleken met de reclassent in het algemeen, waar men de ganse scala van lichamelijke en geestelijke afwijkingen aantreft, is dit althans een uniformiteit, die de benadering moet vereenvoudigen. Hoe vaak immers tobt de reclaseerder niet met intellectueel onvolwaardigen, met karakterologisch sterk afwijkenden, met lichamelijk gebrekkigen? De steunverlening bij deze gekeurde groep ligt in dit opzicht gemakkelijker dan bij de niet geselecteerden, die men normaal als reclassering onder de hoede krijgt.

Het probleem van de geestelijke dienstgeschiktheid is naar mijn gevoelen op dit moment nog onvoldoende uit de praktische resultaten beantwoord. Voorheen zou men in het algemeen geneigd zijn om keurlingen met „politie-contacten”, bij voorbaat voor de militaire dienst ongeschikt te achten. Zulks uitgaande dan van de overweging, dat jongelieden, die al vóór hun indiensttreden getoond hadden in conflict te komen met de openbare orde, uiterst waarschijnlijk eveneens en zelfs a fortiori in conflict zouden komen, wanneer ze in het uitgesproken gezagsapparaat dat een militaire samenleving nu eenmaal moet zijn, zouden worden geplaatst. Thans wint de opvatting veld, dat de getoonde aanpassingsstoornis zeer vaak berust op een puberteitsstoornis, een ontwikkelingsstoornis, een groeistoornis als het ware, bevorderd door ongunstige, uitwendige omstandigheden in gezin en werksfeer, welke stoornis vaak van een niet-diepgaande aard is en bij een

plaatsing in een geordend milieu, betrekkelijk soepel kan worden opgelost. In ieder geval ligt het vaak dus zo, dat men een poging om een dergelijke keurling tot aanpassing in het militaire apparaat te brengen, niet bij voorbaat uitgesloten mag achten.

Het wordt, als ik dit zo zeggen mag, vaker dan voorheen „geprobeerd”. Natuurlijk zal dan in de praktijk blijken, dat in vele gevallen tē optimistisch werd geoordeeld en dat alsnog toegegeven moet worden, dat de betrokkene in het militaire gezagsapparaat niet past. Dit betekent dus alsnog een verwijdering door afkeuring. Het zal ongetwijfeld interessant zijn, indien te zijner tijd een overzicht kan worden vervaardigd, hoe deze zaken in getalsverhoudingen liggen. Men zal daaruit overigens geen verstrekkende conclusies mogen trekken, want de mens is geen statisch begrip. Weliswaar is een mislukte aanpassing eensdeels afhankelijk van zijn persoonlijkheidsstructuur, doch anderdeels even goed van de wijze waarop de omgeving dezer persoonlijkheid ontmoet. Dit onderlinge bewegen bepaalt de aanpassing; het is theoretisch dus zeer wel verdedigbaar, dat een bepaalde mens in déze omgeving slaagt en in de andere mislukt. Eigenlijk geldt dit, zij het in niet zo uitgesproken vorm, voor iedere mens en voor iedere militair. Wanneer voor de laatsten echter al geldt: de juiste man op de juiste plaats (en dit geldt dan wel uit het oogpunt voor het belang van het militaire apparaat als uit het oogpunt voor het belang van de individuele mens), dan geldt dit zeer zeker voor de groep van de militaire reclassenten. Geldt in het algemeen al, dat niet alleen wapen en onderdeel, doch ook de commandant en de staf bepalend zijn voor „de juiste plaats”, dit spreekt temeer voor diegenen, die in het verleden een aanpassingsstoornis hebben getoond. Wanneer men derhalve een statistische bewerking zou willen geven, als bijdrage voor de vraag of de groep van de reclassenten in de militaire dienst een zó groot aantal mislukkingen oplevert, dat men uiterst streng zal moeten zijn alvorens hen toe te laten, of dat deze groep dusdanig „meevalt”, dat men de aanvankelijke ongerustheid kan laten varen, dan dient men de invloed van de omgeving wel te verdisconteren in deze beschouwingen.

Men gaat voor de normale keurling er vaak van uit, dat iemand met optimale abohzis-cijfers, voor alle plaatsen geschikt moet worden gedacht, dat hij eigenlijk bij diverse wapenen zou kunnen worden opgeleid, dat hij verplaatsbaar is enz. Op zichzelf is deze beschouwingswijze voor een mobiel leger een noodzakelijke slordigheid in de theoretische benadering, want uiteraard ondervindt ieder mens de positieve- of negatieve invloed van zijn directe werkomgeving en de plaats waar hij dit moet uitoefenen. In de groep van de reclassenten klemt bij voorbaat meer, dat men niet op een optimale aanpassing mag rekenen: men zal derhalve geneigd zijn dit voorbehoud tot uitdrukking te brengen in een gedéclasserde abohzis, voornamelijk dus in de S, dat is de stabiliteitsfactor. Een zeer begrijpelijke voorzichtigheid, waarmee men tot uitdrukking wil brengen dat de man misschien geschikt is, maar waarschijnlijk niet overal en niet voor alle taken. Hoe begrijpelijk het evenwel moge zijn, het heeft een kwade kant. Immers op deze wijze

loopt reeds van de aanvang van de dienst mee een apartheid, een afwijkend zijn, die men nu juist zo gaarne voor de reclassent wil vermijden.

Voor mijn gevoel, zal het streven er op gericht moeten zijn, om de reclassenten die ter keuring komen, slechts bij aperte noodzaak een afwijkende abohzis toe te kennen. Wanneer van meet-aan zeer ernstige twijfel bestaat aan het welslagen van een poging tot aanpassing in de militaire dienst, moet meteen tot afkeuring worden overgegaan. En wanneer het „proberen” stellig gewettigd is op grond van het keuringsonderzoek, moet men deze twijfel toch zo enigszins mogelijk niet in de abohzis tot uitdrukking brengen. Misschien is dit principe ook van toepassing voor de keuringen in het algemeen, (ik stip dit slechts terloops aan), waarbij men zich niet bij eerste keuring teveel moet binden aan een waardering in abohzis-cijfers doch liever het dienstverloop mede moet laten beslissen.

Deze zogenaamde functionele waardering, in tegenstelling tot de statistische waardering van het gevondene, komt, en mijns inziens terecht, thans meer en meer in de belangstellingssfeer. Voor de reclassent zou ik dus stellig naar de opvatting willen: of van meet-aan een dusdanig groot risico dat dienstverband onmogelijk moet worden geacht, hetgeen dan betekent: afkeuring, of wanneer een poging gewettigd is: met een zo ruim mogelijke kans en zo min mogelijk apart-stellen. Gedurende de primary-training trouwens is er immers voldoende gelegenheid een functionele waardering te doen plaatsvinden en op grond van de gebleken resultaten tot een uiteindelijke beoordeling te komen. Kort samengevat: indien dit op andere gronden niet strikt noodzakelijk is, moet het feit van het *déraillement* in het verleden op zichzelf, niet overbeladen worden en geen aanleiding zijn tot *S-déclassatie*.

Trouwens, het zal wellicht nog herhaaldelijk gebeuren, dat men eerst ná de keuring bemerkt, dat er een delictsfear was, of het zal voorkomen, dat er ná de keuring een delict heeft plaats gevonden. Dan gaat de betrokkene met zijn oorspronkelijke abohzis en met zijn oorspronkelijke *S-classificatie* door en ik stel mij voor, dat dus bij de keuring, op grond van de waarnemingen daar, geen gedéclasserde abohzis altijd noodzakelijk was gebleken. Ik zou daar dan ook niet te snel toe willen overgaan, alleen door het feit van het delict zelve dus al. Natuurlijk zijn er uitzonderingen. Een apert homoseksueel delict bv. doet ernstige twijfel aan dienstgeschiktheid rijzen en zo zijn er nog wel enige meer. Men zij in het algemeen terughoudend, om nogmaals, alleen op grond van een vermogensdelict of een niet agressief zedendelict enz., tot *déclassatie* over te gaan.

In de tweede plaats is de militaire reclassent in zijn werkomgeving uniform. De onophoudelijke problematiek, die normaliter bij een reclassering ontstaat rondom de betrekking, vervalt grotendeels in de militaire dienst. Het heeft voornamelijk nog maar een rol in de interne plaatsing. Eerst bij volbrachte dienstdtijd komt vaak de kwestie van de burgerbaan weer aan de orde, een punt waarbij èn de militaire reclas-

sering en de burger reclassering in nauwe samenwerking hulp zullen moeten kunnen bieden.

In de derde plaats maakt de situatie waarin de militaire reclassent leeft een veel intensiever contact mogelijk dan in de burger maatschappij ooit het geval kan zijn. Niet alleen zijn de werktijden geordend, daar is een vastlegging in tijd en plaats, doch bovendien — ik denk nu aan de dienstplichtigen — is hun vrije tijd gereguleerd en aan een reeds normaal aanwezige contrôle onderworpen. Op dit „reeds „normaal aanwezig” kom ik nader terug, omdat ik dit bij de benadering van de reclassent in het algemeen en stellig ook voor de militaire reclassent van zoveel belang acht.

Ten vierde is een zeer belangrijk element, dat de militaire reclassent leeft in een gezagsomgeving, met voor ieder, dus ook voor hem, vrij minutieus vastgelegde richtlijnen. Dat gezag moet mijns inziens optimaal zó worden verstaan, dat hier sprake is van een machtsfactor, gecombineerd evenwel met een genegenheidsfactor. Het één kan zonder het ander niet bestaan, wil men van gezag kunnen spreken. De uitoefening van de macht is gegrond op het feit, dat dit geschiedt uit genegenheid. Het is in het belang van de gemeenschap, zowel als van het individu, dat deze macht wordt uitgeoefend. Slechts onder gezagsverhouding is de mens bereid zich aan stringente regels te onderwerpen in de coöperatieve zin. Machtuitoefening zonder genegenheid, leidt slechts tot onderwerping in de slaafse zin, uit angst en nooit tot actieve medewerking. Discipline, uitsluitend als machtsuiting, wordt „kadaver-„discipline” en heeft qualitate qua een verzet, een agressiviteit daartegen tengevolge, slechts bedwongen door angst. Voor elk mens geldt zoals gezegd, dat pas onder ècht gezag een coöperatie kan worden verlangd. Voor de reclassent geldt dit nog te meer, omdat zo talloos vele delicten in wezen opstand zijn tegen macht, tegen een „over-„macht”, die tot isolement voerde en waartegen de mens op inadaequate wijze heeft stelling genomen in een conflict van de openbare orde. De reclassent a fortiori verlangt gezag, dit is een machtsuitoefening ten zijnen bate, met de factor van genegenheid erin.

Ik zei: optimaal gezien, is het militair apparaat een echt gezagsapparaat. Wij allen weten, dat dit in de practijk, bij de uitvoering en uitdraging door de commandanten van hoog tot laag, helaas lang niet altijd tot zijn recht komt. Men spreekt van kameraadschap in de dienst. Kameraadschap ontstaat altijd pas in de goede vorm, bij echte gezagsuitoefening, bij het gezamenlijk weten, van hoog tot laag, onderworpen te zijn aan de macht die bedoeld is voor het belang van groep en individu. Ik heb voorheen gezegd, dat de reclassent in het algemeen op inadaequate wijze streefde in zijn delict, naar gemeenschap, naar het „er bij behoren”. In de militaire dienst, bij echt gezag en daardoor bij echte kameraadschap, ligt dit „er bij behoren” voor de hand. Hij kan hier, vaak voor het eerst in zijn leven, ervaren hoe gemeenschappelijke

gezagsbeleving, een warme band geeft met diegenen, die onder dezelfde zorgende macht staan. Een mogelijkheid, die in de burgermaatschappij veel moeilijker realiseerbaar is! De verhoudingen liggen daar lossier, zijn tijdelijker, minder gereguleerd. De militaire opdracht, alweer: in gezag gegeven, heeft het positieve van een houvast, van een niet hoeven te kiezen naar goed of kwaad, van het zich waardevol deel weten van het geheel met de uitvoering ervan.

Ten vijfde zou ik willen opmerken, dat uit hetgeen ik hier voor al zei, eigenlijk vanzelf spreekt, dat de figuur van de commandant doorslaggevend van belang is voor de team-geest van zijn onderdeel. De reclassent in militaire dienst behoeft stellig een echte gezagsdrager boven zich, die hem vanuit de factor genegenheid, tot gezagsaanvaarding en tot coöperatie kan brengen. Er zijn vele van deze commandanten in militaire dienst. Is het nu ook aangewezen, dat er een bijzonder contact wordt gelegd tussen deze gezagsdrager-commandant en de reclassent? Is het eigenlijk in het algemeen wel nodig, dat de reclassent in de militaire dienst nog onder een apart toezicht komt, gegeven de bijzondere omstandigheden waaronder hij leeft, omstandigheden die in velerlei opzicht zo gunstig afsteken bij de burgermaatschappij? Moet het streven, de reclassent zo spoedig mogelijk van zijn apart-zijn te bevrijden, niet meebrengen, dat die géén afzonderlijke benadering ondervindt? Is het gelijk-zijn met alle anderen niet het voornaamste, is het niet eerder belemmerend hem steun te willen bieden door toezicht, waar immers de omgeving hem al zo sterk stimuleert naar gemeenschapsbeleving? Hij behoeft toch slechts te doen wat anderen doen, om geen inadaequaat middelen te behoeven om in diezelfde waarderingssfeer te vallen? Is hij niet even waardevol, in uiterlijk voorkomen en behandeling, als alle anderen?

Theoretisch gesproken zou, vanuit de ideale gezagssituatie gezien, voor deze vraagstelling veel pleiten. Doch eerstens geldt helaas, dat het ideaal lang niet overal bereikt of zelfs maar benaderd wordt en ten tweede moet overwogen worden, dat de structurele eenzaamheid, het zich anders voelen, het onder-gewaardeerd voelen, meestal zó diep verankerd is, dat een extra steun aan de reclassent niet kan worden ontbeerd.

Bewust is men daardoor wel gedwongen hierdoor het risico te nemen dat een extra steun aan de reclassent verleend, zou kunnen leiden tot een apartheid. In een zó nauwe samenleving, als de militaire dienst is, kan immers een extra contact gauw opvallen en is de kans groot, dat de destijds veroordeelde, opnieuw wordt beoordeeld en veroordeeld, thans door een niet-begrijpende en daardoor verwijtende gemeenschap. Zou dit geschieden, dan is de wortel voor een nieuw déraillement gegeven, nl. om wéér via inadaequaat gedrag en handelen een waardering te veroveren, die de nieuwe vereenzaming moet bestrijden.

Waar toch steun nodig is, zal men dus moeten zoeken naar een mogelijkheid, deze te realiseren met het minste risico. Deze steun zal bovendien, in de militaire sfeer nóg meer dan in de burger samen-

leving, gegeven moeten worden door een gezagsdrager. Zowel voor de aanvaarding door de betrokken reclassent, alsook voor het nuchtere feit dat in de militaire verhoudingen slechts door een gezagsdrager van enig formaat de soms noodzakelijke voorstellen ten behoeve van de reclassent kunnen worden gedaan. Een moeilijk punt is, dat een bevelsverhouding de contact-situatie kan vertroebelen, indien niet een kennelijk echt gezag bestaat, een gezag welhaast in de vaderlijke zin. Bestaat dit evenwel, dan is de bevelsverhouding, precies als in het normale gezin bij de vader-figuur, generlei bezwaar en kan dit integendeel veel voordelen bieden. De toezichthouder, dus in wezen de „steunverlener” zal dus moeten zijn een gedragsdrager, met voldoende militaire invloed om voor de reclassent te kunnen optreden en anderzijds met een niet zó groot rangsverschil, dat de „afstand” het regelmatige contact belemmert. Uiteraard moet er „afstand” zijn, wil het gezag de mogelijkheid van macht plus genegenheid in zich hebben. Veelal zal men dus zoeken naar de officier, die zóveel contact met zijn mensen heeft, dat die een direct onderdeel is van hun sfeer en zoveel doenlijk naar een officier die bovendien de eigen problematiek van de reclassent en diens eigen sfeer kan beleven. Eventueel een onderofficier, met voldoende afstand in rang en leeftijd, om een gezag uit te dragen, met het element macht er ook in verdisconteerd. Men zal dus niet zoeken de man die min of meer ter zijde staat en die in zijn functie slechts bemiddelend en niet direct vaderlijk kan optreden. Het zo vaak gehoorde „ik zal zien wat ik voor je doen kan”, is juist in de militaire dienst uiterst riskant. Zo ooit, dan dient hier de vaderlijke verhouding zo mogelijk te worden nagestreefd, omdat deze het beste past bij de ideale gezagsverhouding, niet alleen voor het individu, doch ook voor de waarde van het militaire apparaat als zodanig bepalend is. Uiteraard zal men trachten een steunverlener te vinden, die de reclassent ook verstaat in zijn levensbeschouwing. En — doch dit geldt niet alleen voor de militaire reclassent — de steunverlener dient eigenlijk te zijn een geëquilibreerd mens. Een mens, die uit eigen ervaring weet, dat gemeenschapsbehoefte het diepste streven is. Vaak eist dit dus een levenservaring, die slechts met de jaren groeit.

Bij dit alles geldt, dat de bijzondere verhouding tussen reclassent en steunverlening een wij-verhouding moet zijn. Dat wil zeggen, dat dit, zeker in de aanvang, zonder inmenging van derden, moet kunnen geschieden. Bij een geslaagd contact, hetgeen blijkt uit het groeiende zelfbewustzijn en daar mede het groeiende gemeenschapsbewustzijn van de reclassent, is het minder belangrijk geworden, kan men zelfs stellen, dat hoe langer zo meer de gemeenschap door de betrokkene in een vertrouwenssfeer kan worden genomen. Doch overigens: toezichthouder-steunverlener en reclassent hebben onderling direct contact en vanuit dit „wij”-contact met een steunverlenende vereniging, in casu dus de militaire reclasseringsbroederschap.

Ik kan mij voorstellen, dat de naast hogere commandant van dit specifieke „wij” moet afweten. Al was het alleen maar om de simpele noodzaak, dat hij sommige desiderata in het belang van de reclassent,

zal moeten beoordelen of doen uitvoeren. Naar mijn mening evenwel, is dit een mede-weten op het niveau van toezichthouder en diens commandant, niet van deze naast hogere commandant en de reclassent. Om de specifieke band te onderstrepen, en ook om onnodige administratieve rompslomp en tijdverlies te voorkomen, komt het mij voor, dat de rapportering van de toezichthouder aan de vereniging, hier de broederschap dus, rechtstreeks moet kunnen geschieden. Het contact immers is aanvankelijk bros, de kans op openbaarwording dient zo veel mogelijk te worden vermeden. Aan de toezichthouder zij het voorbehouden, datgene wat in het dienstbelang aan de naast hogere commandant moet worden voorgelegd, door te geven. Doch daarin onderscheidt de reclassent zich overigens niet van zijn gewone kameraden.

In vele gevallen zal het gewenst zijn, voor de reclassent ook psychiatrisch toezicht, steunverlening dus, te realiseren. Ook hiervoor geldt naar mijn ervaring, dat primair nodig is een vertrouwensband, met welhaast vaderlijk aspect, waarbij de psychische achtergronden kunnen worden benaderd. Wisseling in de toezichthoudende psychiater, zo goed trouwens als van de toezichthouder in het algemeen, moet beslist worden vermeden, omdat dit uiteraard het soms zo moeizaam verworven vertrouwen en contact stoort. Bij de keuze van de steunverleners dient met dit element terdege rekening te worden gehouden.

Tenslotte biedt de militaire dienst in de organen van de geestelijke verzorging, de sociale dienst, de medische verzorging, de welzijnszorg enz. een zeer gelukkige gelegenheid om, door bemiddeling van de toezichthouder, de vele facetten die voor de gemeenschapsvorming nodig zijn, te benaderen. Ik kan onvoldoende overzien, of reeds nu mogelijk is, ook de gezinssituatie van waaruit de reclassent stamt en waarin hij wellicht zal terugkeren, vanuit het militaire toezicht te bezien. Uiteraard zal samenwerking met de burger reclasseringsinstelling, van waaruit de betrokkene vaak in de militaire dienst kwam en onder hoede waarvan hij wellicht straks in de burgermaatschappij weer zal komen, altijd noodzakelijk zijn. Voor de sociale achtergronden, de gezinssituatie etc. geldt dit naar mijn mening dus in de eerste plaats. Daartoe is ook aangewezen, dat de gegevens die verzameld worden in de militaire dienst betreffende de reclassent, ter kennis komen van de burger reclasseringsvereniging, opdat een zinvolle voortzetting van de steun kan worden verzekerd.

Samenvattend moge ik dus zeggen, dat de reclassent in het algemeen primair de behoefte heeft in de gemeenschap te mogen staan als een gewaardeerd lid daarvan en dat het reclasseringstaak is, hem in deze richting te stimuleren en te steunen. Zowel maatschappelijk als psychiatrisch liggen hier, in onderlinge samenwerking, mogelijkheden die de prognose voor de maatschappelijke handhaving in vele gevallen kunnen verbeteren. De militaire reclassering heeft op vele punten grote voordelen in haar benaderingsmogelijkheden, boven de burger reclassering. Willen deze voordelen tot haar recht komen, dan dient de

specifieke verhouding van toezichhouder-steunverlener en reclassent ook in het militaire verband strikt gehandhaafd te worden, zowel in het contact onderling, als in het verband met de broederschap.

De kans, dat in de militaire dienst door overplaatsing of beëindiging van dienstverband, een wisseling van toezichhouders nodig zou zijn, dient van meet-aan gezien en vermeden te worden.

Op deze wijze benaderd, heeft naar mijn mening de reclassent, gezien als eenzaam mens, met oorspronkelijk een onjuist uitgevoerd streven naar zelfhandhaving en gemeenschapsbeleving, juist in de militaire dienst, een goede en grote kans. Wij allen, die op enigerlei wijze bij deze reclassering zijn betrokken, mogen bedenken, dat voor ons en voor de reclassent gelijkelijk geldt, dat slechts een gedragen worden door de gemeenschap, uit waardering, de basis is voor onze harmonie, voor onze aanpassing, voor ons geluk. Vandaar dat de gespecificeerde gemeenschap van het huwelijkspartnerschap en daarachter de gesublimeerde gemeenschap in de religie, de twee pijlers zijn, waarop elke echte aanpassing berust.

Reclasseren is moeilijk werk, vaak ondankbaar werk, doch altijd intensief werk. Want in de ontmoeting met de eenmaal gedérailleurde medemens, ligt een zelfherkenning. Werken in de reclassering, is werken aan zichzelf.

Na beëindiging van deze voordracht richtte de Voorzitter een hartelijk woord van dank tot de Overste BAKKER.

Hij stelde voor om de Redactie van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift te verzoeken een verslag van deze voordracht te willen opnemen in haar tijdschrift. Dit voorstel werd met algemene stemmen aangenomen.

Hierna voltrok zich nog een korte gedachtenwisseling.

Bij de rondvraag sprak Mr BRUGMAN zijn voldoening uit over de groei van de Stichting. Hij stelde de vraag of die groei ook al van invloed was geweest op de militaire rechtspraak.

De Majoor BAKKER antwoordde dat de ervaring was, dat bij de militair rechterlijke macht thans meer ondertoezichtstellingen worden uitgesproken dan in het verleden. Het contact met de burgerinstellingen is in deze zeer waardevol en de medewerking zeer goed, zodat dus ook in dit opzicht een belangrijke stap vooruit was gezet.

Niets meer aan de orde zijnde sloot de Voorzitter de vergadering onder dankzegging voor de aanwezigheid en betoonde belangstelling.

Fair play.

In de recente, in de pers niet onbesproken gebleven, rechtszaak met betrekking tot een hoofdofficier van het Directoraat Materieel Landmacht van het Departement van Oorlog heeft het Hoog Militair Gerechtshof op 23 april j.l. den betrokkene vrijgesproken van de hem ten laste gelegde aanneming van steekpenningen:

„Overwegende, dat het Hof niet uit *wettige* bewijsmiddelen de *over-tuiging* heeft bekomen, dat de beklaagde het hem ten laste gelegde „heeft begaan, zodat hij, met vernietiging van het tegen hem uitge-sproken *veroordelende* vonnis, daarvan *moet* worden vrijgesproken”.

Deze sententie stelt mitsdien in essentie vast, dat ten aanzien van het ten laste gelegde strafbare feit het wettig *EN* overtuigend bewijs niet is geleverd. Niet meer en niet minder. Het H.M.G. moest derhalve tot een vrijspraak geraken.

Een veroordeling mag slechts berusten op de twee-eenheid van het wettig en het overtuigend bewijs voor den bevoegden rechter. In de gebezigde terminologie laat de onderwerpelijke sententie, zoals zij in de pers werd gepubliceerd, zich niet uit over enig daderschap met betrekking tot de ten laste gelegde strafbare feiten.

In dezelfde feiten en omstandigheden heeft de Krijgsraad wèl, het H.M.G. geen wettig en overtuigend bewijs aanwezig geacht. Beide rechtscolleges zijn echter „soverein in eigen kring” bij de waardering van de feiten en omstandigheden.

In het gamma der naar voren gebrachte feiten is geen wezenlijke verandering gekomen, behalve dan het feit, dat enige getuigen om hun moverende redenen in de eerder door hen onder ede bevestigde verklaringen voor het H.M.G. een kennelijk wezenlijke wijziging hebben aangebracht, veelal in verzwakkenden zin, vermoedelijk voortgekomen uit een onder de druk der omstandigheden plotseling opgetreden geheugenzwakte.

Het grote goed van een vrije, onafhankelijke, onbevangen, onbevreemde en zelfbeheerste pers, die binnen de grenzen van wet en betamelijkheid naar eer en geweten en in het algemeen belang zonder bemoeiing van Perskamers, Persraden en „Pressedezernenten” de aandacht vestigt op en voorlichting geeft met betrekking tot bepaalde feiten en toestanden — met inbegrip van werkelijk bestaande of in oprechten gemoede vermeende misstanden — is in de laatste maanden in ieder's besef beleefd.

Immers, tekortkomingen aan eigen zijde pleegt de Overheid niet in haar eigen dagblad, de „Nederlandse Staatscourant”, bekend te maken.

Nu de kruitdamp in de voorpostengevechten om het D.M.L. is opgetrokken en de nadere terreinverkenningen aan een bijzondere commissie van de Tweede Kamer zijn opgedragen ¹⁾ (welke commissie heeft

¹⁾ Handelingen Tweede Kamer, 7 mei 1958, blz. 1040 e.v.

De volgende motie (Stuk Nr. 5145, 2), ingediend door de leden E. A. Vermeer, Beernink, Koersen, Roosjen en Willems, werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen:

„De Kamer, gehoord de beraadslagingen met betrekking tot de levering van „helmen ten behoeve van de Nederlandse strijdkrachten;

„overwegende, dat kortgeleden moeilijkheden zijn gebleken bij de voorziening „van onze strijdkrachten met gasmaskers;

„mede gelet op het antwoord van de Ministers van Justitie en van Oorlog op „de schriftelijke vragen van de heer Koersen in verband met ter terechtzitting van „het Hoog Militair Gerechtshof in de zaak majoor X. afgelegde verklaring om-

doen bekendmaken, dat zij gaarne van iedereen ter zake dienende inlichtingen met betrekking tot het D.M.L. zal ontvangen), zullen de persorganen, die zich beladen zagen met het odium, dat zij het wettige openbaar gezag door de wijze van hun publicaties en soms exuberante commentaren hebben willen ondermijnen, wel in prijzenswaardige ridderlijkheid de noodzakelijke correcties en rectificaties willen aanbrengen.

De incriminatie, dat het motief van bedoelde persorganen in wezen „gezagsondermijning” zou zijn, zou niet verenigbaar zijn met hun niet afgelaten streven naar een krachtig wettig gezag, naar onvoorwaardelijke handhaving van de Nederlandse souvereiniteit over Nederlands Nieuw-Guinea (zie artikelen 1, 53, 86, 97/101 en 194 der Grondwet), naar bescherming van de Nederlandse rechten en gerechtvaardigde Nederlandse belangen met betrekking tot het Schelde-statuuut, het Rijn-statuuut, de verbinding Antwerpen-Rijn, enz., enz.

De Rechtbank te Amsterdam heeft in een vrijsprekend vonnis van 20 mei j.l. als haar mening te kennen gegeven, dat de pers in haar critiek op veronderstelde misstanden de ruimte behoort te hebben.

Het „*suum cuique tribuere*” is tot nu toe ten aanzien van alle hierbij in ruime kring betrokkenen in acht genomen, behalve ten aanzien van twee personen, die ambtshalve in de opsporing en in het vooronderzoek een hun opgedragen taak hebben moeten verrichten, t.w. Lt.-

„trent de gang van zaken bij het Directoraat Materieel Landmacht van het „Ministerie van Oorlog;

„van oordeel, dat het gewenst is, dat door een commissie uit de Kamer, die zich „ter zijde *zal* doen staan door deskundige buitenstaanders, een onderzoek wordt „ingesteld naar taak, organisatie en werkwijze, meer in het bijzonder naar het „aankoopbeleid, de efficiency en de verhouding tot de particuliere industrie bij het „Directoraat Materieel Landmacht, zulks mede in vergelijking tot hetgeen ter „zake gebruikelijk is bij het Directoraat Materieel Luchtmacht en de Hoofd- „afdeling Materieel van het Ministerie van Marine;

„van oordeel voorts, dat het tevens gewenst is, dat de evengoemde commissie, „voorzoover haar onderzoek haar daartoe aanleiding mocht geven, zich uitspreekt „over de vraag of, en zo ja, in hoeverre en op welke wijze verbetering ware te „brengen in de controlemogelijkheid van de Kamer op een efficiënte besteding „van door haar gevoteerde gelden;

„besluit een *bijzondere commissie van onderzoek* te benoemen, waarop de „procedure, voorgeschreven bij de artikelen 39 e.v. van het Reglement van Orde „zal worden gevolgd en waarvan de leden door de Voorzitter zullen worden aan- „gewezen,

„en gaat over tot de orde van de dag.”

N.B.: De in deze motie bedoelde „bijzondere commissie van onderzoek” (ex art. 38 e.v., R.v.O. der Tweede Kamer) is een andere en zij heeft andere bevoegdheden dan een zgn. „parlementaire enquête-commissie” ex art. 105, Grondwet, juncto de Enquêtewet van 5 aug. 1850, Stbl. 45, laatstelijk gewijzigd 18 maart 1948, Stbl. I, 106.

Uit kracht van art. 3, Enquêtewet, kan een parlementaire enquête-commissie alle Nederlanders benevens alle ingezetenen en andere binnen het grondgebied van het Rijk verblijfhoudende personen tot een verhoor oproepen (gijzeling!), zijn alle openbare ambtenaren gehouden aan de vordering der commissie ten behoeve van haar onderzoek gevolg te geven, terwijl de commissie het verhoor van getuigen en deskundigen onder ede kan doen plaats hebben.

Kolonel Mr J. TH. BUURMAN VAN VREEDEN, de officier-commissaris, en de Lt.-Kolonel der Koninklijke Marechaussee L. STRABBING.

Supposities, dat door hun toedoen of nalaten de grondrechten van de „habeas corpus” van den beklagde niet zouden zijn gerespecteerd, dat documenten aan het dossier zouden zijn onttrokken, enz., zijn zelfs niet door den beklagde en diens scherpzinnige en strijdbare raadslieden ter terechtzitting voor het H.M.G. gesteld of aannemelijk gemaakt, en deze moeten mitsdien bij gebreke van nader bewijs als gratuit worden aangemerkt.

De beklagde heeft tegen kwijting van door hem betaalde secretarie- en legeskosten van alle door hem gevraagde documenten uit het aan hem en zijn raadslieden ter genoegzame inzage en bestudering overgelegde dossier een gewaarmerkte photocopie verkregen. Bovendien heeft de beklagde vrijwillig en ongevraagd ten aanzien van bovengenoemde heren uitdrukkelijk zijn erkentelijkheid uitgesproken voor de van hen ondervonden in alle opzichten correcte en goede behandeling, waarop zowel een beklagde als een veroordeelde uiteraard recht heeft.

Indien deze heren ook maar in het geringste ten deze laakbaar zouden hebben gehandeld, dan zou daarop wel een formele klacht van belanghebbenden en gelaedeerden zijn gevolgd, dan zouden hun superieuren wel ingegrepen en maatregelen genomen hebben, dan zou hun hoogste chef, de verantwoordelijke minister, zich voorzeker niet aan gerechtvaardigde critiek ten deze van de zijde van de Staten-Generaal, de pers en het publiek met betrekking tot zijn ambtenaren hebben willen blootstellen.

Overigens is uit kracht van artikel 8 der Grondwet een ieder bevoegd zich schriftelijk tot de Eerste en/of de Tweede Kamer te richten met het verzoek ter zake een onderzoek te doen instellen. Als correctief op eventuele versluiering of niet-vervolgving van redelijkerwijs vermoede delicten of op seponering van desbetreffende klachten, staat het bovendien iederen belanghebbende vrij gebruik te maken van het beklagrecht, omschreven in artikel 12, Wetboek van Strafvordering. Men mag deze ambtenaren, die zich niet in het openbaar kunnen verdedigen, niet in het schemerduister der ongestaafde suspicie laten staan. Ook zij kunnen er als staatsburger aanspraak op maken, dat men hun recht doet wedervaren.

De Minister, wien het aangaat, heeft in de plotseling over hem gekomen lawine van besognes nog geen gelegenheid gevonden de heren BUURMAN VAN VREEDEN en STRABBING van de hun toegedachte blaam in het openbaar — dat is ten overstaan en ten aanhore van de Staten-Generaal — zonder enig voorbehoud en volledig te zuiveren. Deze ridderlijke bewindsman zal daartoe ongetwijfeld de eerste zich voordoende gelegenheid wel willen aangrijpen.

Wel is reeds in de Eerste Kamer op 20 en 21 mei j.l. ²⁾ ten aanhore

²⁾ Handelingen Eerste Kamer, Hoofdstuk VIII (Oorlog), 20 mei 1958, blz. 462: De heer DE GOU: „Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, nog een paar opmer-

van den Minister voor Defensie, van de Staatssecretarissen van Oorlog en van Marine uitdrukkelijk verklaard, dat in deze zaak de Koninklijke Marechaussée van alle blaam moet worden gezuiverd.

Deze verklaring is onweersproken gebleven, zowel van de zijde van het Kabinet en van den betrokken staatssecretaris, als van de zijde der Kamer. Zulks kan tot grote voldoening strekken, niet alleen van de daarbij direct betrokkenen, maar ook van de vaderlanders, die terecht en op goede, ook historische, gronden trots zijn op het élite-corps der Koninklijke Marechaussee. Niet in de allerlaatste plaats dienen de justiciabelen een onbepert vertrouwen te kunnen behouden in de militaire Politie en Justitie; van de justiciabelen mag zelfs niet worden gevegd, dat zij het „benefit of the doubt” doen gelden.

Een even groot vertrouwen kan men stellen in de gespecialiseerde juristen van de Militair Juridische Dienst van de Koninklijke strijdmacht, die de oude instrumenten van het overjarige militaire straf- en strafprocesrecht hanteren met inachtneming van de moderne opvattingen in het commune straf- en strafprocesrecht, integer, nauwgezet en zonder aanzien des persoons.

Een bijzondere waarborg hiervoor ligt in het feit, dat zij naast hun speciaal ontwikkelde rechts- en wetskennis zich bewust zijn van de bijzondere betekenis van hun officierseed.

Anders dan een advocaat-fiscaal, kunnen de hierboven bedoelde heren geen vrijheid vinden een persconferentie te organiseren, a fortiori

„kingen over het beleid ten aanzien van het Directoraat Materieel Landmacht. „Over de zaak zelf tegen majoor X. zullen wij niet spreken, nadat deze zaak „ook nog voor het Hoog Militair Gerechtshof heeft gediend. Wèl over de gevolgen.

„Allereerst de blaam, welke in enkele persorganen tijdens deze zaak is geworpen op het wapen der Koninklijke Marechaussee.

„Mijnheer de Voorzitter! De Koninklijke Marechaussee voert het fiere en „trotse devies: Zonder vrees of blaam.

„Vanwege dat devies en bovendien en vooral vanwege de taak, welke aan de „Koninklijke Marechaussee in de Nederlandse rechtsgang is toebedeeld, zouden „wij het op prijs stellen, indien door het onderzoek van de parlementaire commissie deze blaam ongegrond zou blijken. Derhalve verzoeken wij de Minister „aan de parlementaire commissie ter hand te stellen alle stukken, welke op de „zaak tegen majoor X. hebben gediend. Om niet geheel onduidelijk te zijn: Wij „verstaan onder „alle stukken” ook die, welke zich niet bevinden in de dossiers, „welke voor het Hoog Militair Gerechtshof hebben gediend.”

Handelingen Eerste Kamer, Hoofdstuk VIII (Oorlog), 21 mei 1958, blz. 486:
 Minister STAF: „Ik zou hieraan willen toevoegen, dat ik met de geachte afgevaardigde de heer DE GOU betreur, dat een blaam op de Koninklijke Marechaussee is geworpen. Ik ben er zeker van, dat het onderzoek zal uitwijzen, dat „deze aantijgingen ten onrechte gedaan zijn. Ik heb mij verwonderd over de „vraag van dezelfde geachte afgevaardigde om alle stukken betreffende de zaak „majoor X., ook die, welke niet ter beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof zijn gesteld, aan de commissie te overhandigen. Verwonderd heb ik mij „over deze vraag, omdat ik geen geheim archief heb en, wanneer ik burgers en „militairen opdracht heb gegeven zonder terughoudendheid te antwoorden op „verzoeken van de commissie, zou ik dan zelf enige terughoudendheid, welke „dan ook, betrachten?”

niet in een affaire, die door den advocaat-fiscaal als „niets bijzonders” is gequalificeerd.

„Fair play” in een rechtsstaat vooronderstelt, dat onverdiend gebleken blaam openlijk, óók in de pers, wordt uitgewist.

Dit zal bijdragen tot eerbied voor en versterking van het wettige openbaar gezag, een onderwerp van aanhoudende zorg, óók van de nationale pers.

Mr W. H. KEUCHENIUS.

Een dubieuze diefstal-constructie.

In het Nederlands Juristenblad van 3 mei 1958 (blz. 358/359) lezen wij onder bovenstaande titel de volgende opmerkingen:

Een merkwaardige uitlegging van het begrip „diefstal”, althans van het begrip „wegnemen met het oogmerk om het zich wederrechtelijk „toe te eigenen”, werd zeer onlangs gegeven door de Krijgsraad te Velde van de Kon. Luchtmacht Zuid, blijkbaar in overeenstemming met de jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof.¹⁾

De beklagde was ten laste gelegd, dat hij met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening had weggenomen een aan S. in bruikleen verstrekte oliejas, toebehorende aan de Staat der Nederlanden. De feiten, waar het in werkelijkheid om ging, waren zo, dat beklagde de oliejas, die aan een ander door de Staat *in bruikleen* was verstrekt, bij de fourier had ingeleverd alsof het de *aan hemzelf* in bruikleen verstrekte was. Ik laat hier buiten beschouwing, dat beklagde de feiten, ook in deze laatste lezing, ontkende, althans ontkende dat hij het met opzet gedaan had. Wat hij gedaan had, was dus — aangenomen, dat het bewijs terecht als geleverd is beschouwd — een jas, die eigendom was van de Staat, gaan brengen naar de Staat (in de persoon van de fourier), dus naar de eigenaar! Ik vestig er de aandacht op, dat het te laste gelegde niet de aan hemzelf verstrekte jas betrof, dus *niet* dat hij deze b.v. meer naar huis genomen of verkocht had, maar alléén het feit, dat hij de aan een ander verstrekte jas had genomen en bij de fourier ingeleverd. Hij had de jas dus genomen met het oogmerk om deze naar de eigenaar te brengen.

Ik betwijfel ernstig, of dit terecht is beschouwd als „oogmerk van „wederrechtelijke toeëigening”. Daarbij geloof ik niet, dat de redenering, waarop deze twijfel berust, spitsvondig is. Immers, ook materieel denkt men bij het lezen van de telastelegging aan iets geheel anders dan

¹⁾ Zie ook: Mr H. H. A. DE GRAAFF, „Het wegnemen van Rijksgoederen, bij een kameraad in gebruik”, M.R.T. 1949 blz. 80; Mr J. A. C. HOOGENDAM, „Zich enig goed toeëigenen; een waardetheorie”, M.R.T. 1949 blz. 278; Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, Vonnis van 20 juli 1948, M.R.T. 1949 blz. 142; Krijgsraad te Velde West, Vonnis van 31 mei 1950, M.R.T. 1951 blz. 42; Krijgsraad te Velde Oost, Vonnis van 24 januari 1957, M.R.T. 1958, blz. 296; e.a. (*Red. M.R.T.*).

aan hetgeen, waarover het hier ging, en met name aan een benadelen van de *eigenaar*, b.v. wegnemen met de bedoeling de jas te verkopen of iets dergelijks. Hier gebeurde echter juist het tegendeel.

Ook het van de haak nemen van de jas — de handeling vóór het gaan inleveren dus — kan, dunkt mij, niet als diefstal beschouwd worden, gezien het werkelijke oogmerk; dit oogmerk was immers, die jas te gaan brengen naar de fourier.

Uiteraard was hetgeen de beklaagde gedaan had niet juist. Maar ik waag het, sterk te betwijfelen, of de wettelijke omschrijving van diefstal hierop van toepassing verklaard mag worden. Waarom dan niet het feit, omschreven in art. 348 Sr., te laste gelegd? Hoewel het de vraag is, of daarin met „gebruik” niet het zakelijke recht bedoeld is, lijkt dit tenminste meer op het werkelijk gebeurde. Ofwel moet men aannemen, dat de wetgever het hier gebeurde niet strafbaar heeft willen stellen?

Aangezien de hierboven besproken constructie meer dan eens toegepast is, zou het interessant zijn, te vernemen, wat onze hoogleraren in het strafrecht hiervan denken.

Eindhoven.

W. J. TH BOSSELAERS.

In mijn boek over Bijzondere Delicten (blz. 282 en 283) heb ik beoogd, dat het H.M.G. deze gevallen zeer terecht onder het begrip diefstal heeft gebracht. Aan de daar gegeven argumentatie behoef ik niets toe te voegen.

J. M. v. B.

Wijziging van de artikelen 40 en 41 van het Wetboek van Strafvordering.

Bij de WET VAN 18 APRIL 1958 (STB. 204) zijn de volgende wijzigingen aangebracht in de artikelen 40 en 41 van het Wetboek van Strafvordering. ¹⁾)

A. Artikel 40, eerste lid, wordt gelezen:

Aan iedere verdachte, die zich in voorlopige hechtenis bevindt, wordt door de voorzitter der rechtbank, waarvoor de zaak, uit hoofde waarvan hij in voorlopige hechtenis is gesteld, moet dienen, of, indien de zaak voor het gerechtshof moet dienen, door de voorzitter van het gerechtshof, ambtshalve een raadsman toegevoegd. Het openbaar ministerie geeft de voorzitter onverwijld schriftelijk kennis, dat toevoeging moet plaats hebben.

B. Artikel 41 wordt gelezen:

Op verzoek van de verdachte wordt hem een raadsman toegevoegd:
a. door de voorzitter der rechtbank of, indien de zaak voor het gerechtshof moet dienen, door de voorzitter van het gerechtshof, indien de verdachte rechtens van zijn vrijheid is beroofd en een vervolging tegen hem is aangevangen, tenzij hij door de duur van zijn vrijheidsberoving niet in zijn verdediging kan zijn of worden geschaad;

¹⁾ *Stb.* 1921, 14, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 15 januari 1958 (*Stb.* 47).

b. in alle andere gevallen, door de raad van rechtsbijstand in artikel 42 genoemd, doch alleen, indien de raad voor de toevoeging voldoende grond aanwezig acht, en zonder dat de verdachte aan het verzoek het recht kan ontlennen de zaak op te houden. De toevoeging geschiedt enkel aan verdachten, wier onvermogen voldoende gestaafd wordt geoordeeld.

**Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap
Adreswijziging**

Het adres van de directie van het bureau der Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap Oude Amersfoortse weg 171 te Hilversum (M.R.T. L (1957) blz. 223) is met ingang van 2 juni 1958 gewijzigd in Stadhouderslaan 41 tweehoog, te Utrecht, telefoon 030/25360.

Erratum.

In het hoofd van de sententie van het H.M.G. van 24 september 1957 (M.R.T. LI, 1958, blz. 240) is uitgevallen de naam van vice-admiraal Brouwer; in het hoofd van de sententie van 13 juni 1957 (M.R.T. LI, 1958, blz. 247) is uitgevallen de naam van de luitenant-generaal Van der Kroon.

PERSONALIA.

**Benoeming tot president-plaatsvervanger bij de
zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Bij K.B. van 23 mei 1958 nr 33 (Nederl. Staatscrt van 9 juni 1958, nr 108) zijn benoemd tot president-plaatsvervanger bij de krijgsraad in het commandement der zeemacht in Nederland:

mr J. MILDERS, raadsheer in het gerechtshof te 's-Gravenhage;
mr E. J. GELDERMAN, rechter in de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage.

Militair juridisch brevet.

Bij beschikking d.d. 1 juli 1958 heeft de C.L.S. het militair juridisch brevet toegekend aan de kapitein Klu mr B. B. KLOOSTER.

REDACTIONEEL GEDEELTE.**ENQUETE**

Op blz. 1 van M.R.T. L opende de Redactie een enquête naar de inzichten van lezers over de hoofdbeginselen, van welke bij het ontwerpen van een nieuw wetboek van militaire strafvordering diende te worden uitgegaan. Zij stelde daarbij een tiental vragen aan de orde, welke zij als beginselpunten voor de militaire procedure beschouwde en nodigde de lezers uit, daarover hun licht te laten schijnen en hun gevoelen terzake te geven.

Meerdere lezers hebben aan de uitnodiging gevolg gegeven, die hun standpunten duidelijk en met deugdelijke argumenten hebben gemotiveerd.

Het kwam de Redactie wenselijk voor om de conclusies, waartoe de inzenders geraakten, puntsgewijs kort samen te vatten, waardoor een overzicht wordt verkregen van het resultaat der enquête. Het is daarbij opvallend dat er ten aanzien van de vraagpunten duidelijke meerderheidsstandpunten te constateren vallen en vaak zelfs eenstemmigheid.

Hieronder volgen de tien beginselpunten, welke aan de orde werden gesteld en telkens daaronder een korte vermelding van het standpunt dat elk der inzenders terzake van het betreffende punt heeft ingenomen.

1. Stelsel der wet

Moet een nieuw Wetboek van Militaire Strafvordering zoveel mogelijk het gemene Wetboek van Strafvordering volgen, zowel in opbouw als in artikelen, of moet het een geheel eigen karakter dragen?

H. A. KEIJSER wil zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij het gemene Wetboek van Strafvordering (M.R.T. L, 303). Schrijver meent dat er in de militaire rechtspraak geen behoefte bestaat aan de figuur van de kantonrechter, de politierechter en de kinderrechter. De verstekprocedure moet zoveel mogelijk beperkt worden, ook al vanwege de psychologische (opvoedende) waarde van het verschijnen voor de Krijgsraad (M.R.T. L, 304).

A. D. VAN LEEUWEN acht het eigen karakter van het militaire strafproces zo sterk, dat het geforceerd zou zijn om het te persen in het

keurs van het gemene Wetboek van Strafvordering. Hij wil dan ook liever spreken van een Wetboek van Militaire Rechtspleging (M.R.T. L, 378/379).

Mr. M. KRAUSS stelt zich voor dat er één Wetboek van Strafvordering zal bestaan, met afwijkingen, noodzakelijk voor het militaire strafproces (M.R.T. L, 658).

CONCLUSIE

Twee inzenders wensen een sterke aansluiting bij het burger Wetboek van Strafvordering; één meent dat het beter is, een eigen wetboek van militaire rechtspleging te houden.

2. Strafvordering in oorlogstijd en in vreedstijd

Moet in dat wetboek worden uitgegaan van de rechtspleging zoals deze in oorlogstijd zal zijn met eventuele afwijkingen daarop geldend voor vreedstijd of moet worden uitgegaan van de vredesrechtspleging met eventuele afwijkingen daarop geldend voor oorlogstijd?

H. A. KEIJSER is van oordeel dat geen, althans een zeer gemakkelijke overschakeling van vredesrechtspleging naar oorlogsrechtspleging geboden is. Een oorlog zal in de toekomst veel plotselinger beginnen dan vroeger. In enkele dagen zal een volledige mobilisatie zich moeten voltrekken. De rechtspleging voor oorlogstijd zal dus de basisregeling moeten zijn (M.R.T. L, 300). Een groot aantal auteurs aanhalend die dezelfde mening toegedaan zijn, betoont KEIJSER zich voorstander van militaire presidenten en militaire fiscaals en auditeurs-militair (M.R.T. L, 302).

A. D. VAN LEEUWEN meent dat de vredesprocedure basis moet zijn; de militairrechtelijke organisatie is voldoende soepel om zonder overschakeling te kunnen werken (M.R.T. L, 379).

Mr. M. KRAUSS wil uitgaan van vredesrechtspleging met afwijkingen daarop voor oorlogstijd (M.R.T. L, 661).

CONCLUSIE

Twee inzenders wensen uit te gaan van de vredesrechtspleging; één van de rechtspleging in oorlogstijd, teneinde daardoor in geval van mobilisatie de overgang zoveel mogelijk te vergemakkelijken.

3. Cassatie en revisie

Moet in de militaire rechtspleging, terwille van de eenheid van rechtsbedeling, cassatie worden mogelijk gemaakt? Moet ook het instituut van revisie worden ingevoerd? Zo ja, welk systeem verdient dan de voorkeur:

- A. cassatie en revisie bij de Hoge Raad (Belgisch systeem);
- B. cassatie en revisie bij een speciaal hof (bij voorbeeld een hof, bestaande uit militairen en raadsheren uit de Hoge Raad: Frans en Italiaans systeem).

Mr. A. F. STEFFEN (M.R.T. L, 145 v.) betoont zich voorstander van de invoering van cassatie in het militaire strafrecht. Voorzien zal moeten worden in de mogelijkheid om de zaak „naar een aangrenzend hof” te verwijzen. Schrijver stelt voor daartoe de zaak terug te verwijzen naar het H.M.G., in dat geval samengesteld uit een president en leden, die nog niet over de zaak hebben geoordeeld (M.R.T. L, 147). Schrijver is voorts van oordeel dat de Hoge Raad, en niet een bijzonder cassatiehof, de cassatierechtspraak zal dienen uit te oefenen (M.R.T. L, 148, 149).

STEFFEN beveelt aan, voor de militaire justitiabelen eveneens de herziening van onherroepelijke vonnissen mogelijk te maken op dezelfde voet als in het gemene strafproces (M.R.T. L, 151).

Dr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE bepleit de noodzaak van de invoering der cassatie in het militaire strafproces (M.R.T. L, 289), uit te oefenen door een Militair Hof van Cassatie, hetwelk een militair karakter dient te vertonen (M.R.T. L, 290). Ook van de revisie is schrijver een voorstander (M.R.T. L, 291).

A. D. VAN LEEUWEN is voorstander van het invoeren dezer instituten, uitgezonderd bij „noodkrijgsraden” (M.R.T. L, 379).

Mr. M. KRAUSS is voorstander van invoering van de herziening in het militaire strafproces. Cassatie wenst hij hoofdzakelijk „in het belang der wet” (M.R.T. L, 668).

CONCLUSIE

Unaniem zijn de inzenders voorstander van het invoeren van deze beide rechtsinstituten in de militaire procedure.

In het algemeen wenst men revisie en cassatie bij een militair hof; één inzender wenst cassatie (mèt revisie) bij de Hoge Raad.

4. Verwijzing

Is het wenselijk de verwijzing (en daarmee: de hantering van het opportuniteitsbeginsel) in vredetijd in handen te laten van de verwijzingsautoriteit (vlootvoogd; commanderend generaal) of verdient het de voorkeur deze bevoegdheid te leggen in handen van de openbare aanklager (militair openbaar ministerie)?

Mr. H. C. VAANDRAGER behandelt dit vraagpunt in M.R.T. L, 152 v. Uitgaande van het beginsel dat handhaving van de militaire tucht en orde door het militair-hiërarchische apparaat zelf geschiedt en in een voor zijn taak berekende krijgsmacht met militair-hiërarchische opbouw

moet geschieden, is VAANDRAGER van mening dat de militaire bevelhebber, die hiërarchisch aan de top staat van een bepaald krijgsmacht-onderdeel, de verwijzing (en daarmee: de hantering van het opportunitetsbeginsel) in handen behoort te hebben (M.R.T. L, 152/153). Deze bevoegdheid behoort te worden aangevuld met waarborgen en mogelijkheid tot redres, zoals thans te vinden in de artikelen 10 R.Z., 15 R.L. en 50 W.K.

Dr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE is een tegenstander van een min of meer zelfstandig militair openbaar ministerie. Strafvervolgning en disciplinaire afdoening moeten uiteindelijk in één hand berusten. De verwijzingsautoriteiten dienen door de Kroon te worden aangewezen (M.R.T. L, 295).

H. A. KEIJSER bepleit met klem het behoud van het verwijzingsrecht in handen van de verwijzingsautoriteit en niet in handen van de openbare aanklager. Alleen dan kan de commandant de verantwoordelijkheid dragen voor de krijgsmacht. Bovendien is de vraag of een zaak krijgstuuchtelijk kan worden afgedaan, er een van militair beleid. Schrijver zou echter aan het huidige systeem toegevoegd willen zien de bevoegdheid van de defensie-minister om opdracht tot verwijzing te geven (M.R.T. L, 307).

A. D. VAN LEEUWEN is voorstander van het behoud van het verwijzingsrecht in handen van de voor de krijgsmacht verantwoordelijke commandant (M.R.T. L, 376 en 379).

Dr. E. DE VLUGT beantwoordt dit vraagpunt zeer positief in de eerste zin; hij is er dus een voorstander van dat het verwijzingsrecht blijft in handen van de militaire autoriteit. Hij acht het gewenst dat in de staf van de commanderende generaal een verwijzingsofficier wordt opgenomen en dat de verwijzingstaak niet worde gelegd in handen van de auditeur-militair (M.R.T. L, 513). De juridische techniek van de tenlastelegging blijve het werk van de auditeur-militair; de verwijzings-officier dient zijn aandacht speciaal te richten op de tuchtrechtelijke aspecten der zaken (M.R.T. L, 514).

Mr. M. KRAUSS verdedigt het standpunt dat het bevelvoerende gezag de verwijzingstaak aan zich moet houden en zulks op grond van het beginsel dat de militaire hiërarchie de steunpilaar is van het gehele militaire gebouw (M.R.T. L, 661/662).

L. DE ZEEUW stelt een tussenvorm voor, namelijk een feitelijke verwijzingsbevoegdheid van de auditeurs-militair (fiscaals), in overeenstemming met de richtlijnen, door de commanderende generaal (vlootvoogd) gegeven en onder diens verantwoordelijkheid (M.R.T. LI, 2).

Mr. J. BARENDRECHT is een voorstander van handhaving van de

verwijzingsbevoegdheid van de commanderende generaal en hij belicht in het bijzonder de voordelen van het gebruikmaken van verwijzings-officieren, die de verwijzingsbevoegdheid namens de commanderende generaal hanteren (M.R.T. LI, 145).

CONCLUSIE

Alle inzenders zijn voorstander van het behoud van de verwijzingsbevoegdheid van de militaire gezagsdrager; één hunner denkt zich in de praktijk een feitelijke uitoefening van die bevoegdheid door de auditeur-militair (fiscaal) volgens door de militaire gezagsdrager (commanderende generaal; vlootvoogd) gegeven richtlijnen (en vermoedelijk met het recht van die gezagsdrager om in te grijpen en over te nemen indien hij zulks wenselijk acht).

5. Militaire politie

Het optreden der Koninklijke Marechaussee vertoont verschillende aspecten:

- (1) ten verzoeken van de met het opsporingsonderzoek belaste corpscommandant;
- (2) in patrouille, in hoedanigheid van „meerdere”;
- (3) krachtens de bevoegdheden, welke het Wetboek van Strafvordering aan bepaalde functionarissen der marechaussee toekent.

In geen van deze gevallen treedt zij, krachtens een wettelijke bevoegdheid, op als „militaire opsporingsambtenaren”, zoals de gewone opsporingsambtenaren ten aanzien van burgers.

A. Is het wenselijk aan de marechaussee, althans aan haar officieren en onderofficieren, dan wel alleen aan haar officieren, ten aanzien van ALLE militairen (onafhankelijk van hun rang) de bevoegdheden toe te kennen welke krachtens het Wetboek van Strafvordering toekomen aan opsporingsambtenaren en hulpofficieren van justitie ten aanzien van burgers?

B. Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord en men dus aan de militaire politie volledige militaire opsporingsbevoegdheden wil toekennen, is het dan wenselijk dat zij ten aanzien van de uitoefening dier bevoegdheden onder contrôle van de justitiële autoriteit (militair openbaar ministerie) komt, of dient zij het opsporingsonderzoek op last van de commanderende officieren te blijven verrichten?

Mr. H. C. VAANDRAGER beantwoordt de vraag A ontkennend. Hij heeft er geen bezwaar tegen om aan de Koninklijke Marechaussee (onder contrôle van de militaire overheid) volledige opsporingsbevoegdheid toe te kennen, doch *niet* tegenover meerderen (M.R.T. L, 154). De bescherming en eerbiediging van de militaire meerdere vormen een zwaarwegend deel van de militaire rechtsorde. Een groot deel der strafbare feiten vertoont een krijgstuchtelijk aspect. Als de marechaussee bevoegd (verplicht) zou zijn tegen meerderen op te treden, zou er een

orgaan in de tuchthandhaving worden gemengd dat daarvoor zelf niet verantwoordelijk is (M.R.T. L, 155). De tucht behoort van bovenaf gehandhaafd te worden.

Dr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE staat voor dat aan de Koninklijke Marechaussee een beter omschreven taak worde toegekend bij de opsporing van strafbare feiten, door militairen gepleegd, zowel in als buiten Nederland (M.R.T. L, 291 v.).

W. KIST meent dat een radicale wijziging geboden is en dat de opsporingsambtenaar in het Wetboek zijn intrede zal moeten doen (M.R.T. L, 373). De opsporingsbevoegdheid alleen aan de officieren te geven, acht KIST niet aan te raden; zij zijn daarvoor te dun gezaaid, terwijl bovendien de opsporingstaak niet in de eerste plaats hun werk is. Daarvoor staat hun een goed geschoold onderoffierskorps ten dienste (M.R.T. L, 373). De contrôle wenst schrijver gelegd te zien in handen van het „Militair Openbaar Ministerie” (M.R.T. L, 374).

A. D. VAN LEEUWEN acht het verlenen van opsporingsbevoegdheid onafhankelijk van rang of stand uit den boze en in strijd met de beginselen der hiërarchie (M.R.T. L, 379).

Mr. M. KRAUSS gaat ervan uit dat de militaire hiërarchie door het strafproces niet mag worden aangetast en dat mitsdien militairen van lagere rang niet aan het onderzoek zullen mogen deelnemen (M.R.T. L, 664).

L. DE ZEEUW wenst de auditeur-militair belast te zien met het opsporingsonderzoek inzake strafbare feiten, gepleegd door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen, in verband waarmede hij, evenals de officier van justitie, moet kunnen beschikken over opsporingsambtenaren en hulpofficieren van justitie. De Koninklijke Marechaussee zou in beginsel moeten worden belast met de daadwerkelijke opsporing van door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen gepleegde strafbare feiten (M.R.T. LI, 4). In beginsel ware aan de opsporingsambtenaren in het militaire strafproces dezelfde bevoegdheden toe te kennen als het Wetboek van Strafvordering aan zodanige functionarissen ten opzichte van burgers toekent. De bevoegdheid tot doorbreking van de verhouding meerdere/mindere dient wettelijk te worden vastgelegd (M.R.T. LI, 9).

CONCLUSIE

Slechts twee inzenders zijn van oordeel dat de opsporingsbevoegdheid van de Koninklijke Marechaussee, de verhouding meerdere/mindere zal mogen doorbreken; de meerderheid stelt het beginsel van de militaire hiërarchie op de voorgrond.

Slechts de twee inzenders, die de vraag A bevestigend beantwoordden, kwamen aan de beantwoording van vraag B toe. Zij menen dat de Koninklijke Marechaussee haar bevoegdheid moet uitoefenen onder

een militair openbaar ministerie. De instelling van een militair openbaar ministerie is echter (zie vraagpunt 4) met overgrote meerderheid verworpen.

6. Voorlopig arrest

Moet de bevoegdheid tot het opleggen van voorlopig arrest, zoals deze in de huidige militaire wetgeving is neergelegd, worden gehandhaafd of moet deze bevoegdheid worden beperkt?

A. D. VAN LEEUWEN wenst de huidige toestand te bestendigen en de bevoegdheid tot het aanzeggen van voorlopig arrest te verlenen aan iedere meerdere, niet alleen aan iedere officier of onderofficier (M.R.T. L, 380).

Mr. M. KRAUSS voert aan dat krijgstucht en strafrecht wel te onderscheiden zijn, maar niet te scheiden — althans niet op het eerste gezicht. Waar het tuchtrecht niet kan bestaan zonder snelle inperking van bewegingsvrijheid en vaak eerst na onderzoek zal blijken of het krijgstuchtelijke, dan wel het strafrechtelijke aspect prevaleert, moet de huidige grondgedachte met betrekking tot het voorlopig arrest blijven bestaan (M.R.T. L, 665).

L. DE ZEEUW beperkt zijn beantwoording tot het voorlopig arrest inzake strafbare feiten en betreft daarin niet het tuchtrechtelijke voorlopige arrest. Hij stelt zich voor dat, conform het Wetboek van Strafvordering, een opsomming worde gegeven van een aantal delicten, waarvoor aanzegging van voorlopig arrest is toegelaten. Waarborgen dienen te worden gesteld ter voorkoming dat een verdachte te lang in arrest blijft, bijvoorbeeld door aanwijzing van functionarissen, die op gezette tijden de noodzaak van het in arrest blijven beoordelen en die bevoegd zijn het arrest op te heffen (M.R.T. LI, 11).

CONCLUSIE

Twee inzenders wensen de huidige toestand in beginsel te handhaven.

Eén inzender wil het systeem van het Wetboek van Strafvordering volgen, althans voor het justitiële voorlopige arrest. De innige verweving van het tuchtrechtelijke voorlopige arrest met dat terzake van strafbare feiten is echter een van de redenen, waarom de andere schrijvers de huidige toestand gehandhaafd wensen.

7. Militairrechterlijke organisatie

A. Moeten de afzonderlijke krijgsraden voor de landmacht en de zeemacht behouden blijven? Moeten daarnaast afzonderlijke krijgsraden voor de luchtmacht worden ingesteld? Of is het aan te bevelen om tot één rechterlijke organisatie te komen, die alle strafbare feiten door leden van landmacht, luchtmacht en zeemacht begaan, berecht?

B. In het tweede geval: moet dan bij de samenstelling der

rechterlijke colleges rekening gehouden worden met het bestaan der verschillende krijgsmachtonderdelen en zo ja, op welke wijze?

Mr. H. C. VAANDRAGER beantwoordt deze vraag alléén voor zover het de Koninklijke Marine betreft en beantwoordt de eerste vraag met klem en overtuiging bevestigend.

In de eerste plaats op psychologische gronden. Schrijver noemt een aantal factoren waarom de mentaliteit van de marine-man in vele opzichten afwijkt van die van de militair der land- of luchtmacht: hoofdzakelijk beroepsmilitairen; onderlinge saamhorigheid op het schip met beperkte accommodatie; de „marinemaatschappij” waarin hij blijft verkeren op zee en in verre landen en welke hem nader is dan de burgermaatschappij (M.R.T. L, 157). Hij zal, zeker wanneer het betreft feiten, welke begaan zijn juist in die „marinemaatschappij”, gauw het gevoel hebben dat hem geen recht is gedaan wanneer hij berecht zou worden door rechters, waarvan hij bemerkt dat zij die sfeer en de marineverhoudingen niet kennen (M.R.T. L, 158).

In de tweede plaats verdedigt schrijver het behoud van afzonderlijke krijgswaarden voor de zeemacht op doelmatigheidsgronden. In Nieuw-Guinea en in de Antillen waar betrekkelijk kleine eenheden van de zeemacht aanwezig zijn, worden de krijgswaarden voor de zeemacht bezet door officieren, die naast deze (betrekkelijk weinig omvattende) functies een normale dagtaak hebben. De officieren van administratie hebben allen een zodanige juridische opleiding genoten dat zij in staat zijn de functies, die bij land- en luchtmacht in handen zijn van de officieren van de Militair Juridische Dienst, te vervullen. In elk dezer gebieden een kamer van een „centrale krijgswaard” te plaatsen, zou stellig niet efficiënt zijn (M.R.T. L, 159).

Dr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE acht het raadzaam om afzonderlijke krijgswaarden voor de zeemacht, voor de landmacht en voor de luchtmacht te behouden (M.R.T. L, 296).

H. A. KEIJSER ziet geen heil, slechts nadeel, van integratie der krijgswaarden. In de historie en in het heden voerde de verschillende taak van de drie krijgswaardonderdelen tot een eigen habitus, eigen begrippen, instelling en mentaliteit, ja tot een eigen taal. Praktisch noch psychologisch zou integratie verteerbaar zijn (M.R.T. L, 308). Integratie zou ook niet tot bezuiniging leiden terwijl tenslotte de mogelijkheid om in vreedestijd de krijgswaarden dienstbaar te maken aan de opleiding en vorming van degenen die in oorlogstijd met de rechtspraak belast worden, zou wegvallen (M.R.T. L, 309).

Op grond van de eigen opvattingen en eigen mentaliteit bepleit A. D. VAN LEEUWEN eigen krijgswaarden voor elk krijgsmachtonderdeel (M.R.T. L, 380).

Dr. E. DE VLUGT is van oordeel dat het Franse systeem van de ge-

integreerde krijgsraad voor Nederland weinig aantrekkelijk is en dat het voorbeeld van het Angelsaksische systeem, principieel gebaseerd op afzonderlijke krijgsraden voor de verschillende krijgsmachtdelen verre verkieslijk is (M.R.T. L, 515). De Nederlandse Regering heeft destijds ook welbewust het beginsel van afzonderlijke krijgsraden als uitgangspunt genomen. Schrijver verwijst naar VAN DER HOEVEN IV blz. 219/220. Dit uitgangspunt is in de loop der jaren juist gebleken, terwijl het systeem van afzonderlijke krijgsraden het mogelijk maakt, de vredesrechtspraak zonder schokken te doen overgaan in oorlogsrechtspraak (M.R.T. L, 516 en een goed inzicht, ook bij president en auditeur-militair, in de specifieke verhoudingen binnen het bewuste krijgsmachtonderdeel waarborgt.

De argumenten inzake de voordelen van een geïntegreerde krijgsraad zijn puur theoretisch en er is geen enkele reden om de gunstige resultaten van de huidige toestand met zodanige argumenten tegemoet te treden (M.R.T. L, 518). President en auditeur-militair dienen militair te zijn en over een ruime militaire ervaring te beschikken (M.R.T. L, 519).

Mr. M. KRAUSS staat een scherpe scheiding tussen zee-, land- en luchtmacht krijgsraden voor (M.R.T. L, 667).

CONCLUSIE

Unaniem hebben alle (zes) inzenders zich uitgesproken voor het behoud van afzonderlijke krijgsraden voor de afzonderlijke krijgsmachtonderdelen en met een keur van argumenten verwerpen zij de integratie van de krijgsraden.

8. Vooronderzoek en terechtzitting

Verdient het aanbeveling meer dan tot dusverre het zwaartepunt van de berechting te leggen op de terechtzitting en minder op het vooronderzoek? Moet met name het onder ede horen van getuigen en deskundigen voor de officier-commissaris uitzondering worden?

H. A. KEIJSER beantwoordt de eerste vraag bevestigend, omdat er geen reden is ten deze af te wijken van de burgerrechtspiegeling en omdat het bewijs in de meeste militaire strafzaken eenvoudig is, zodat in vele zaken de officier-commissaris overgeslagen zou kunnen worden. In verband echter met het mobiele karakter van de strijdkrachten moet het verhoor (onder ede) voor de officier-commissaris mogelijk blijven (M.R.T. L, 309/310).

A. D. VAN LEEUWEN wil het onmiddellijkheidsbeginsel zoveel mogelijk bevorderen (M.R.T. L, 380).

Mr. M. KRAUSS staat voor dat de militaire beklaagde ook reeds in het vooronderzoek zich kan laten bijstaan door een raadsman. Ver-

sterking van het onmiddellijkheidsbeginsel ondersteunt hij; er zal echter in verband met het mobiele karakter der krijgsmacht ruimte moeten overblijven voor het onder ede afleggen van verklaringen voor de officier-commissaris (M.R.T. L, 666/667).

CONCLUSIE

Alle inzenders wensen versterking van het onmiddellijkheidsbeginsel; zij wijzen echter op de eisen van de praktijk welke het herhaaldelijk nodig zal maken dat het bewijsmateriaal zoveel mogelijk verzameld wordt door een officier-commissaris.

9. Ne bis in idem

Volgens artikel 82 e.v. van het Verdrag betreffende de behandeling van Krijgsgevangenen van 12 augustus 1949 is in de wet op de Krijgstucht ingevoegd artikel 72 b, onder 10° voor krijgsgevangenen en andere geïnterneerde personen voorschrijvende dat door de krijgstuchtelijke bestraffing van enig feit het recht tot strafvordering terzake vervalt.

Moet artikel 57 W.K., hetwelk ten aanzien van Nederlandse militairen toelaat dat na krijgstuchtelijke bestraffing van een feit, te dier zake een strafvervolgning wordt ingesteld, worden geschrapt en/of aan artikel 72 b sub 10° worden aangepast?

Dr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE wil artikel 57 W.K. behouden laten blijven (M.R.T. L, 297).

A. D. VAN LEEUWEN wil het huidige artikel 57 W.K. handhaven (M.R.T. L, 380).

Mr. M. KRAUSS wenst het correctief van artikel 57 W.K. te handhaven: een commandant moet het niet in zijn macht hebben meer aan een hernieuwde vervolging te onttrekken dan een strafrechter (M.R.T. L, 670).

CONCLUSIE

Drie inzenders behandelden dit onderwerp en allen wensen zij de mogelijkheid van verwijzing na krijgstuchtelijke afdoening te handhaven.

10. Scheiding tussen strafrecht en tuchtrecht

Moet de scherpe scheiding tussen strafrecht en tuchtrecht (zie artikel 58 W.K.) gehandhaafd blijven of moet de militaire rechter in voorkomende gevallen de bevoegdheid hebben, krijgstuchtelijke straffen op te leggen, te wijzigen of uitdrukkelijk te handhaven zonder nadere veroordeling?

Dr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE ziet sterke verwantschap tussen militair strafrecht en -tuchtrecht. Hij zou artikel 58 W.K. gewijzigd

willen zien, zodat de rechter de zaak in kwestie niet terug zendt naar de commanderende officieren, maar zelf de krijgstuchtelijke straf bepaalt (M.R.T. L, 297).

A. D. VAN LEEUWEN verwerpt de gedachte dat er een (scherpe) scheiding tussen straf- en tuchtrecht bestaat en hij is voorstander van het verlenen van tuchtrechtelijke bevoegdheden, in voorkomende gevallen, aan de militaire rechter (M.R.T. L, 381).

Mr. J. ALBARDA wenst de in het vraagpunt aan de orde gestelde tuchtrechtelijke bevoegdheid van de militaire rechter te beperken tot het (in voorkomende gevallen) sanctioneren van een terzake van een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp opgelegde krijgstuchtelijke straf, zonder toepassing van enige straf of maatregel (M.R.T. L, 579).

Mr. M. KRAUSS ziet bezwaren tegen het toekennen van krijgstuchtelijke bevoegdheden aan de militaire rechter, namelijk op het terrein van het wijzigingsrecht (artikel 50 W.K.) en op het terrein van het beklag. Wel gaat hij accoord met de bevoegdheid van de rechter om een krijgstuchtelijke straf te handhaven (zonder meer) (M.R.T. L, 671).

Mr. H. H. A. DE GRAAFF wenst de militaire rechter met betrekking tot aan zijn kennisneming onderworpen zaken volledige krijgstuchtelijke strafbevoegdheid over de beklaagde toe te kennen. In de gevallen van artikel 58 krijgt de militaire rechter dan de keuze tussen het verwijzen naar de commanderende officier en het zelf opleggen van een krijgstuchtelijke straf. Het vonnis dient, ook als een krijgstuchtelijke straf is opgelegd, als een gewoon vonnis vatbaar te zijn voor hoger beroep; het hoger beroep treedt dan in de plaats van de beklagprocedure en van de mogelijkheden, welke artikel 50 biedt (M.R.T. LI, 279). Het lange uitstel, dat thans mogelijk is, (verwijzing naar de krijgsraad, vonnis, houdende terugverwijzing, appèl van dat vonnis, strafoplegging door commanderende officier, beklag, eindbeslissing van het H.M.G.) wordt daardoor zeer aanmerkelijk bekort (M.R.T. LI, 280).

Ook in de positie, welke artikel 57 W.K. biedt, acht Mr. DE GRAAFF de voordelen van zijn standpunt groot: dubbele bestraffing verdwijnt en de behandeling door de Krijgsraad krijgt het karakter van hoger beroep (M.R.T. LI, 280).

J. M. VAN VEEN is voorstander van groter samensmelting van straf- en tuchtrecht en van het verlenen van krijgstuchtelijke bevoegdheden aan de militaire rechter, waardoor de huidige nadelen van artikel 58 W.K. vervallen (M.R.T. LI, 290).

CONCLUSIE

Vier inzenders verwerpen de scherpe scheiding tussen militair straf- en tuchtrecht en staan de in de vraag aan de orde gestelde verruiming van de bevoegdheid van de militaire rechter voor; één inzender wenst

een beperkte verruiming en één inzender heeft tegen krijgstuuchtelijke bevoegdheid van de strafrechter bezwaren.

De meerderheid wenst dat in de schakeringen, door artikel 58 W.K. voorzien, de militaire rechter ten gronde recht doet.

W. H. V.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Militair Recht in nieuw kled

door

Dr E. DE VLUGT,

Luitenant-Kolonel Kon. Luchtmacht.

Bij Koninklijke Boodschap d.d. 7 juni 1958 werden de reeds lang in uitzicht gestelde wetsontwerpen tot wijziging van het militaire straf-, strafproces- en tuchtrecht bij de Tweede Kamer der Staten Generaal ingediend. Voor de militair jurist, die dagelijks met de practijk van deze materie geconfronteerd wordt, bieden deze ontwerpen ampele gelegenheid tot beschouwing en vraagstelling. Het is wellicht van enig nut om voor de deskundige, althans in het militaire recht belangstellende, kring van lezers van dit tijdschrift enkele aspecten en vraagpunten in beschouwing te nemen. Uiteraard is hierbij een zekere mate van beperking in acht te nemen en worde derhalve met enkele hoofdpunten volstaan.

a. *het militaire strafprocesrecht.*

V.w.b. de verwijzing naar de militaire rechter is in artikel 11 bepaald dat deze zal geschieden door de Commanderende Generaal of de hoofdofficier die deze daartoe heeft aangewezen. Deze formulering wijkt af van de Memorie van Toelichting, welke zegt, dat de personen, die de verwijzingsbevoegdheid voor de Commanderende Generaal zullen uitoefenen t e n m i n s t e (spat. van mij) de hoedanigheid van hoofdofficier moeten hebben. Waar niet valt in te zien waarom in beginsel ook een Opperofficier niet als verwijzingsofficier zou kunnen optreden is het een vraag, of de wetstekst zich niet beter bij de Memorie van Toelichting zou kunnen aansluiten.

Dit zelfde artikel bepaalt voorts, dat de Minister van Oorlog de Commanderende Generaal kan opdragen een zaak naar de militaire rechter te verwijzen. In de Memorie van Toelichting wordt hieromtrent het volgende gesteld: „Daar de Minister van Oorlog uiteindelijk ver-
„antwoordelijk is voor de orde en tucht en hij deze verantwoordelijk-
„heid uiteraard niet kan dragen indien hij de hierbedoelde bevoegd-
„heid zou missen, wordt voorgesteld vast te leggen dat hij de Com-
„manderende Generaal opdracht kan geven om tot verwijzing over te
„gaan”.

Ik vraag mij af, of hier niet onderscheid gemaakt moet worden tussen de politieke- en de militaire verantwoordelijkheid voor de hand-

having van de tucht en orde bij de krijgsmacht. Men kan zich hierbij afvragen of het dan niet veeleer zo is, dat de Minister van Oorlog de politieke verantwoordelijkheid draagt, terwijl tegenover de Minister van Oorlog de militaire verantwoordelijkheid gedragen wordt door de hoogste militaire commandanten van de verschillende krijgsmacht-delen.

Immers — ware het anders dan ware het niet juist de gezagsbehoefte van de Minister van Oorlog te beperken tot de bevoegdheid een verwijzing aan de Commandierend Generaal op te dragen. Veeleer zou deze autoriteit dan ook behoefte hebben aan een militaire bevelsbevoegdheid en een militaire strafbevoegdheid. Men kan hier overigens ook de vraag stellen welk praktisch nut van een dergelijke bepaling te verwachten is. Zou het in de praktijk niet zo zijn, dat indien de Minister van Oorlog feitelijk met een beroep op een dergelijke wetsbepaling een Commanderende Generaal tot een verwijzing moet nopen, de verhouding Minister-Commanderende Generaal zodanig ongezond is, dat toch wel iets meer zal moeten geschieden.

In art. 116 is evenals in het oude art. 116 bepaald, dat de toevoeging van een officier als raadsman alleen dan kan geschieden, indien een Advokaat niet beschikbaar is, tenzij de beklaagde uitdrukkelijk zijn wens te kennen geeft, dat hem een Officier als raadsman wordt toegevoegd. Mij beperkende tot de verhoudingen bij de Koninklijke Luchtmacht mag gesteld worden, dat onder de officieren van dit krijgsmachtdeel een grote belangstelling bestaat voor het optreden als verdediger voor de krijgsraad. Deze officieren verrichten deze taak over het algemeen met grote animo en zeer verdienstelijk. Daarenboven leent een groot deel van de zaken voor de krijgsraad zich naar hunne aard aanmerkelijk beter voor de verdediging door een officier dan door een advocaat. Een dergelijke verdediging heeft voorts het grote voordeel, dat de beklaagde het gevoel behoudt, dat hij in moeilijke omstandigheden toch altijd op de steun van zijn meerderen c.q. collega's kan rekenen. Ik vraag mij daarom af, of het niet aanbeveling zou verdienen de officier ten deze op één lijn te stellen met de advocaat en het aan de President over te laten wie hij van geval tot geval als verdediger wil toevoegen.

V.w.b. de President wordt thans in art. 121 bepaald, dat een militair in werkelijke dienst niet als President van een Krijgsraad kan optreden. Art. 122 bepaalt, dat hij tevens President kan zijn van een mobiele Krijgsraad. Art. 124 geeft gelijklopende bepalingen voor de President-plaatsvervanger. Krachtens het bepaalde in art. 244 zijn deze artikelen van overeenkomstige toepassing op de mobiele Krijgsraden met dien verstande dat ingevolge het bepaalde bij art. 245 in geval van oorlog imperatief slechts officieren in werkelijke dienst als President van een mobiele Krijgsraad kunnen optreden.

Ware het nu zo, dat het maximum aantal mobiele krijgsraden te allen tijde zou overeenkomen met het aantal arrondissementskrijgsraden en ware het zo, dat gegarandeerd zou zijn, dat de president steeds reserve-officier is, dan zouden deze bepalingen in de praktijk nog te

realiseren zijn. Het een noch het ander is echter het geval. Men dient zich bij de beschouwing van de met deze bepalingen samenhangende vragen dan ook van het volgende rekenschap te geven. Voor de tweede Wereldoorlog kenden wij een bescheiden militaire justitie, die met één krijgsraad te 's-Hertogenbosch voor het in omvang eveneens bescheiden leger op uitstekende wijze de militaire rechtsbedeling verzorgde.

Men had echter verzuimd zich te realiseren dat rechtspleging in vredetijd iets anders is dan rechtspleging bij een gemobiliseerd leger of bij een leger onder feitelijke oorlogsomstandigheden.

Men had dan ook nagelaten zich op dit soort omstandigheden voor te bereiden met het gevolg, dat toen het leger in 1939 gemobiliseerd werd in korte tijd een ernstige militair justitiële wanorde ontstond. Het is duidelijk, dat de na-oorlogse legerleiding een herhaling van een dergelijke gang van zaken niet heeft willen riskeren en daarom is zowel bij het leger als bij de luchtmacht een militair justitieel oorlogsapparaat opgebouwd d.w.z. in de oorlogsorganisatie van deze krijgsmachtdelen zijn een aantal mobiele krijgsraden opgenomen met de bedoeling, dat deze bij mobilisatie of oorlogsomstandigheden de militaire justitie van de in vredetijd fungerende krijgsraden zullen overnemen.

Voor de functie van president in deze mobilisabele krijgsraden beschikken leger- en luchtmacht, behalve over de in vredetijd aanwezige presidenten, die voor het huidige allen tevens reserve-officier zijn, over een aantal reserve-officieren, afkomstig uit de zittende magistratuur.

Het is duidelijk, dat het in verband met de algemene militaire paraatheid noodzakelijk is om te allen tijde een overschakeling van vredes- op oorlogsorganisatie zonder schokken te kunnen effectueren. Zowel hiertoe als om het bij de krijgsraden betrokken personeel op hun oorlogstaak voorbereid te houden is het noodzakelijk, dat met deze mobilisabele krijgsraden herhalingsoefeningen gehouden worden. Dit geschiedt dan ook zowel bij het leger als bij de luchtmacht. Indien ik mij hierbij tot de Koninklijke Luchtmacht mag beperken, dan kan met een zekere voldoening geconstateerd worden dat bij dit krijgsmachtdeel de recentelijk gehouden herhalingsoefeningen nog weer eens hebben bewezen, dat de organisatie zodanig is dat de Chef van de Luchtmachtstaf in geval van nood slechts een enkele opdracht heeft te geven om te kunnen beschikken over twee volledig voor hun taak berekende mobiele krijgsraden, die terstond en zonder enige verstoring van de goede gang van zaken in staat zijn de militaire justitie van de bestaande Krijgsraad te Velde voor de KLu over te nemen. Ik kan het niet anders zien of aan deze organisatie moet als gevolg van de voorgestelde bepalingen een einde komen. Immers — de bepaling, dat een militair in werkelijke dienst niet als President van een Krijgsraad kan optreden, verhindert dat onze reserve-officieren als zodanig optreden, hetgeen herhalingsoefeningen en dus iedere reële oorlogsvoorbereiding onmogelijk maakt. Alleen in geval van oorlog of buiten Nederland — dus in Nederland ook niet in geval van mobilisatie — mogen deze reserve-officieren als president optreden. Ik kan niet zien hoe het mogelijk zal zijn onder deze omstandigheden een m.i. toch zeer zeker noodzakelijke

militair justitiële oorlogsorganisatie voor te bereiden of op te bouwen.

Het is wellicht ook niet onnuttig hierbij te wijzen op een met deze quaestie indirect verband houdend maar niettemin zeer belangrijk aspect. Bij onze huidige krijgswaarden te velde zowel voor het leger als voor de luchtmacht bestaat het administratief personeel van auditie en secretarie uit burger justitie-ambtenaren, die echter op een enkele uitzondering na op grond van een vrijwillig dienstverband als militair dienen. Wordt nu de militaire justitie overgeschakeld van militair apparaat naar burger apparaat dan betekent dit, dat de militaire status van dit personeel, dat, ook weer op een enkele uitzondering na, niet dienstplichtig is, ophoudt. Dit betekent weer, dat dit personeel noch voor herhalingsoefeningen noch voor mobilisatie of oorlogsomstandigheden meer beschikbaar zal zijn. Ik vraag mij af, hoe de mobilisabele krijgswaarden, daargelaten het Presidenten-probleem, zonder een kern van dit personeel kunnen functioneren.

In art. 134 wordt op het voetspoor van het oude artikel 134 bepaald, dat de aanwijzing van de Militaire Arrondissementen binnen Nederland tot ten hoogste drie door de Kroon geschiedt. Het is de vraag, of het wel opportuun is deze aanwijzing van de arrondissementen door de Kroon te doen geschieden. Tot dusverre is de vaststelling van de competentiegrenzen van de Krijgswaarden te Velde een object geweest van herhaalde wijzigingen, samenhangende met wijzigingen in de legerorganisatie. Deze indeling behoeft ook zeker niet gelijk te lopen met de bij de Koninklijke Landmacht bestaande territoriale indeling.

Een geheel andere vraag is, of het nog wel in overeenstemming met de moderne legerorganisatie is te achten om de relatieve competentie van de militaire rechter te binden aan territoriale grenzen. Dit was logisch in een tijd toen aan de nog met territoriaal bevel beklede Garnizoenscommandant een plaats van betekenis in de militaire rechtspleging was toegekend. Invoering van het begrip Commanderende Generaal bij de vredesrechtspleging brengt echter veeleer mee om zoals door Dr ROLLIN COUQUERQUE in M.R.T. 1957, pag. 292 wordt bepleit deze relatieve competentie niet langer te koppelen aan enig territorium, doch de krijgswaarden toe te voegen aan de grotere onderdelen van de krijgsmacht. Men kan mij hierbij, geloof ik, moeilijk tegenwerpen, dat dit een principiële quaestie is, welke niet thuis behoort in een partiële wijziging der militaire rechtspleging. Dit punt bevat m.i. niets principiëls, doch is zuiver een quaestie van doelmatigheid. Het zelfde geldt voor de vraag of, indien men al wil vasthouden aan een territoriale competentieafbakening, het verstandig is uit te gaan van ten hoogste drie arrondissementen in plaats van één krijgswaard voor het gehele land met daarbij naar behoefte één of ten hoogste twee kamers.

Voor de Koninklijke Luchtmacht is de beantwoording van deze vragen van zeer grote praktische betekenis. Voor dit krijgsmachtdeel toch hangt met de competentieregeling der krijgswaarden onverbreekelijk samen de vraag, of zij als thans het geval is voor alle KLu-zaken kan blijven bij één Krijgswaard dan wel of deze zaken opnieuw tot de

competentie van drie Krijgsraden zullen gaan behoren. Ter vermijding van ieder misverstand moge er op worden gewezen, dat deze quaestie geheel los staat van de principiële vraag van aparte krijgsraden voor zee-, land- en luchtmacht of algemene krijgsraden. Het gaat hier slechts om een continuatie van de bestaande toestand, waarbij uit zuivere doelmatigheidsoverwegingen alle strafzaken van de KLu ter berechting werden overgedragen aan de Krijgsraad te Velde te 's-Hertogenbosch. V.w.b. de gronden welke destijds tot deze concentratie geleid hebben moge worden verwezen naar M.R.T. Deel L (1957) pag. 515 e.v. De ervaring, welke inmiddels met deze krijgsraad is opgedaan heeft bewezen dat deze maatregel juist is geweest. Zowel uit een oogpunt van eenheid in als snelheid bij de berechting heeft deze krijgsraad tot een aanzienlijke verbetering in vergelijking tot de voorafgaande toestand geleid. President en Auditeur Militair zijn figuren geworden, die inzicht hebben verkregen in de levenswijze van de justiciabellen van de KLu en zijn vertrouwd geraakt met de geest, welke onder het personeel van dit krijgsmachtdeel heerst. Bij deze krijgsraad vindt een officier-commissaris van de KLu een volledige dagtaak, zodat het justitieel onderzoek op efficiënte wijze kan geschieden. Last but not least is deze krijgsraad uitgegroeid tot een onmisbare kern voor de justitiële oorlogsorganisatie van de KLu, welke het zoals boven gerelateerd mogelijk maakt om bij dit krijgsmachtdeel zonder enige storing van vredes- op oorlogsorganisatie over te schakelen. Ik vraag mij af, of het toch wel niet ten zeerste de moeite zou lonen om dit apparaat in stand te houden. Zoals gesteld heeft dit niets te maken met principiële vragen, doch gaat het uitsluitend om de vraag of de Koninklijke Luchtmacht voor de berechting harer militairen zal zijn aangewezen op 3 arrondissementskrijgsraden dan wel op 1.

Enige aandacht vraagt tenslotte nog art. 126, welk artikel voorziet in de functies van Auditeur Militair, substituut Auditeur Militair, en plaatsvervanger van de Substituut.

Voor beide eersten geldt evenals voor de President de bepaling, dat een militair in werkelijke dienst niet in deze functie kan optreden. Dit betekent, dat ook deze autoriteiten bij de militair justitiële oorlogsvoorbereiding zijn uitgeschakeld. Ook ontbreekt iedere aanduiding omtrent de vraag welke gezagsverhouding er zal bestaan tussen de Commanderende Generaal en deze burger Auditeur Militair. Overigens kan hierbij nog de vraag worden gesteld of met 3 arrondissementskrijgsraden het bureau van de openbare aanklager niet een weinig erg zwaar wordt georganiseerd.

b. het materiële militaire strafrecht.

In art. 163 wordt als misdrijf straf bedreigd tegen de militair, die optreedt als lid van de bemanning van een luchtvaartuig, dat bij de krijgsmacht in gebruik is, onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moet worden geacht zijn taak als zodanig naar behoren te vervullen.

Het is de vraag of het juist is het luchtverkeer ten deze op één lijn

te stellen met het wegverkeer. Voor het luchtverkeer lijkt de veel ruimere formulering van art. 8 al. 1 sub a van de (nieuwe) Luchtvaartwet beter. Dit artikel immers stelt als overtreding strafbaar de bediening van een luchtvaartuig in zodanige toestand, dat de geschiktheid tot het naar behoren verrichten van de bediening ontbreekt. Zou dit artikel 163 in de voorgestelde formulering gehandhaafd blijven dan blijft nog de vraag, waarom dan wel in dit artikel is opgenomen het verkeer te land en in de lucht, doch niet dat te water.

V.w.b. art. 164 lijkt de bepaling t.a.v. een militair luchtvaartuig van te betwijfelen doelmatigheid.

Art. 166 bevat bepalingen van gelijke strekking als voorzien in art. 13 van de (nieuwe) Luchtvaartwet, hetwelk verbiedt de luchtvaart uit te oefenen op zodanige wijze, dat de openbare orde of veiligheid wordt verstoord of in gevaar gebracht. Het is niet duidelijk, waarom naast deze bepaling nog eens een artikel 166 aan het Militair Strafwetboek wordt toegevoegd. Dit kan zeker niet zijn om de militair ook in het buitenland te binden omdat naar wel als bekend verondersteld mag worden de nieuwe Luchtvaartwet zeker v.w.b. dit artikel exterritoriale werking heeft.

Belangrijke vragen zijn voorts te stellen met betrekking tot de bepaling van art. 167, hetwelk strafbaar stelt de gebruiker van een luchtvaartuig, dat bij de krijgsmacht in gebruik is, die de door of vanwege het bevoegd gezag met betrekking tot het verkeer gegeven regels en aanwijzingen niet in acht neemt. Voor een deel komt deze regeling overeen met art. 27 van het Luchtverkeersreglement, hetwelk bepaalt, dat een opdracht van de verkeersleiding met betrekking tot het verkeer van luchtvaartuigen op een landingsterrein of in de lucht moet worden opgevolgd. Naast dit artikel staat echter art. 5 van dat Reglement, bepalende, dat van het reglement mag worden afgeweken indien zich zodanige omstandigheden voordoen, dat een afwijking in het belang van de veiligheid dringend noodzakelijk is. Deze regeling houdt derhalve rekening met het internationaal aanvaarde beginsel dat de vlieger te allen tijde verantwoordelijk blijft voor de veiligheid van het door hem bestuurde luchtvaartuig. Men kan zich dan ook afvragen, of het voorgestelde artikel ten deze niet wat te ver gaat. Hierbij komt nog het volgende. Bij de Koninklijke Luchtmacht kennen wij ter regeling van het militaire luchtverkeer z.g. vliegverkeersvoorschriften van de Chef van de Luchtmachtstaf en Orders van Blijvende Aard (O.B.A.'s) van de Commando- en Vliegbasiscommandanten. Afgezien van de principiële vraag of het nu wel juist is deze commandanten verordenende bevoegdheid te geven kennen wij militair toch de Wet op de Krijgstucht welke misschien toch wel een meer geëigend sanctiemiddel lijkt.

De vraag lijkt gemotiveerd, of het niet beter ware het militaire luchtvaartuig uit dit artikel te schrappen.

c. de Wet op de Krijgstucht.

Art. 39 geeft een gemoderniseerde versie van het oude artikel 39 betreffende de aanwijzing van commandanten aan wie de volledige

strafbevoegdheid toekomt. Het is de vraag of hier voor de Koninklijke Luchtmacht niet ook de Commando-commandant genoemd moet worden. De C-Commando Depôts Materieel Luchtmacht b.v. heeft geen vliegbases en ook geen regimenten onder zijn bevelen. Ook is het de vraag of de Korpscommandant niet beter gehandhaafd had kunnen blijven. In de organisatie van de KLu komt deze autoriteit herhaaldelijk voor. Krachtens art. 41 komt de beperkte strafbevoegdheid toe aan elke hoofdofficier van de landmacht en de luchtmacht. Het is de vraag, of hier niet beter gesproken kan worden van elke hoofdofficier van de land- of luchtstrijdkrachten, omdat anders de strafbevoegdheid van de hoofdofficier van de Mobiele Colonne, die immers noch bij de Landmacht noch bij de Luchtmacht behoort, wegvalt. Ook kan men zich afvragen of het in het tegenwoordig tijdsbestel nog wel juist is te achten aan de in art. 41 sub 2° genoemde commandanten de bevoegdheid om streng arrest op te leggen te laten. Gezien het feit, dat deze commandanten veelal van jeugdige leeftijd en beperkte ervaring zijn lijkt het de overweging waard om deze bevoegdheid niet alleen v.w.b. officieren doch ook v.w.b. onderofficieren en minderen aan de commandanten met volledige strafbevoegdheid voor te behouden.

In het bovengestelde is getracht door het stellen van enkele opmerkingen en vragen op enige punten van de nieuwe Wetsvoorstellen de aandacht te vestigen. Naar volledigheid is hierbij geenszins gestreefd. De materie is belangwekkend en belangwekkend is ook hoe het verloop van de parlementaire behandeling zal zijn.

De scheiding tussen het strafrechtelijk en het tuchtrechtelijk procesrecht blijve gehandhaafd

door

Mr M. KRAUSS,

Kapitein-Luit. t. Zee van Administratie.

N.a.v. de bijdrage van Mr H. H. A. DE GRAAFF in M.R.T. deel LI blz. 273 e.v. zij het mij vergund het volgende naar voren te brengen.

Ik moge beginnen met mijn excuses aan te bieden, omdat ik het waag over de artikelen 57 en 58 van de wet op krijgstuicht het woord te voeren. Ik ben het er mede eens dat zij een afgezaagd onderwerp vormden, doch door de belangwekkende en overtuigende beschouwingen van Mr DE GRAAFF zijn zij weer dermate in het middelpunt van de belangstelling geplaatst, dat het afgezaagd zijn verleden tijd is geworden.

Mr DE GRAAFF komt tot de conclusie dat het beter ware indien de militaire rechter ook over krijgstuichtelijke vergrijpen kon oordelen. Zoals reeds blijkt uit de titel van mijn opstel ben ik een andere mening toegedaan.

De handhaving van de militaire tucht en orde is gelegd in handen

van het militaire gezag. Onder hiërarchisch gelede supervisie van de centrale militaire overheid oefenen de krijgstuuchtelijke strafbevoegdheid bezittende militairen van artt. 39 - 43 W.K. hun taak uit. Fouten in dit bewind wreken zich ook in de persoon van de strafoplegger, wiens taak als zodanig door zijn superieuren wordt gadeslagen en beoordeeld. Niet voor niets geeft art. 71 W.K. jo. art. 2 van het K.B. van 21 april 1922 (Stsbl. no. 204) aan de militair, die zich over een uitspraak, waarin hij als strafoplegger betrokken is geweest, bezwaard acht, de bevoegdheid deswege zijn beklag te doen bij de daarbij betrokken Minister van Marine of van Oorlog, t.w. de hoogste autoriteit van het ministerie waar de beslissingen over zijn carrière gegeven worden. Hoe zou de Minister nog vrij kunnen staan in zijn beoordeling, indien iedere door hem aan de klager betoende adhaesie implicite ten laste zou komen van een niet-gesubordineerd *rechterlijk* college dat aanleiding tot het beklag heeft gegeven?

Uit het bovenstaande volgt reeds dat ik het moeilijk met Mr DE GRAAFF eens kan zijn, waardoor ik me gedrongen voel in een nadere beschouwing te treden.

In verreweg de meeste gevallen blijven de indruisingen tegen de militaire tucht of orde buiten de strafrechts-sfeer en kan de tuchthandhaver — onder toezicht van zijn superieuren — zijn taak zelfstandig uitoefenen. Soms echter is het te bont gemaakt en wordt, uitsluitend of tevens, het gebied van het strafrecht betreden. In dat geval wordt de beoordeling van het strafbare feit of het strafbare gedeelte van het feit gelegd in handen van de rechterlijke macht, voor wie de taak is weggelegd om zich over juridische aspecten uit te spreken. Natuurlijk behoeft niet iedere strafzaak in handen van de rechter te komen, want er bestaat ook nog het recht van opportuniteit: het algemeen belang zou meer worden geschaad door vervolging dan door niet-vervolging. Maar als de strafzaak wèl in handen van de rechter komt, wordt uitsluitend het echte strafcomplex onderwerp van zijn beschouwingen en niet eventueel aanklevende tuchtrechtelijke verschijnselen. Aangestipt zij dat, indien de laatste door het strafbare feit zijn geabsorbeerd, ze opgehouden hebben te bestaan.

Slechts bij meerdaadse samenloop met verband of samenhang tussen strafrechtelijk en krijgstuuchtelijk optreden is de rechter bevoegd om ook een beoordeling te geven over dit krijgstuuchtelijke stuk (art. 60 W.K.). Ook bij een eendaadse samenloop tussen strafbaar feit en krijgstuuchtelijk vergrijp treedt de rechter buiten het terrein van het zuivere strafrecht (art. 59 W.K.). Opgemerkt zij evenwel, dat, wegens de sinds 1932 bestaande jurisprudentie over samenloop, het buiten het strafrecht uitstekende gedeelte dat krijgstuuchtelijk genoemd mag worden, wel bijzonder klein is.

Artt. 59 en 60 W.K. geven deze overschrijding van bevoegdheid des rechters niet dan om redenen van utiliteit en zij moet dan ook streng limitatief worden begrepen. Dat artt. 79 - 81 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht de burgerrechter in sommige gevallen mede competent maakt voor militairen, wil evenmin zeggen dat deze

rechter buiten de daar genoemde gevallen de voor militairen aange-
wezen *judex* is.

Naast de krijgstuchtelijke vergrijpen staan de strafbare feiten. Een
eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp kan zoveel vreemde tendenties in zich
bergen, dat het overvloeit in een strafbaar feit. Omgekeerd kan een
strafbaar feit elementen verliezen, waardoor het overgaat in een eigen-
lijk krijgstuchtelijk vergrijp. Maar bij de oneigenlijke krijgstuchtelijke
vergrijpen ligt het niet anders. Ongeoorloofde afwezigheid in tijd van
vrede van korter dan een etmaal is een eigenlijk krijgstuchtelijk ver-
grijp. Dit kan neerkomen op een verschil van een uur, van een minuut,
van een seconde; doch ook op de beantwoording van de vraag of het
onderdeel waar de vervolging zich tijds heeft teruggemeld wel vol-
deed aan de omschrijving van „plaats waar hij zich ter vervulling van
„de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden” (art.
106 W.v.M.S.). Ongeoorloofde afwezigheid van 1 tot 30 dagen in tijd
van vrede kan van zo lichte aard zijn, dat de zaak als oneigenlijk krijgs-
tuchtelijk vergrijp wordt afgedaan. Het verschil tussen licht en niet
licht is *in abstracto* misschien moeilijker vast te stellen dan een tijds-
verschil of de bestemming van een onderdeel, doch ook in dit geval
is de sprong gemaakt van een strafbaar feit op een krijgstuchtelijk ver-
grijp of omgekeerd. In beide gevallen is het de bepaling van de schei-
ding op een glijdende schaal van meer of minder. Daarenboven zijn er
verschijningsvormen waar de grens tussen eigenlijk krijgstuchtelijk ver-
grijp en strafbaar feit minstens even moeilijk — zoal niet moeilijker —
te vinden is dan de afscheiding tussen oneigenlijk krijgstuchtelijk ver-
grijp en strafbaar feit: Art. 2 W.K. verstaat onder eigenlijke krijgs-
tuchtelijke vergrijpen alle niet in enige strafwet omschreven feiten,
strijdig met o.a. enig dienstbevel. Art. 114 W.v.M.S. rekent onder de
opzettelijke ongehoorzaamheid het weigeren of opzettelijk nalaten te
gehoorzamen aan of het eigendunkelijk overschrijden van een dienst-
bevel. In hoeverre zijn deze drie gedragingen méér dan „strijdig” met
een dienstbevel?

Met bovenstaande alinea heb ik eigenlijk niet meer trachten aan te
tonen dan dat niet voorbij gezien moet worden dat in het recht het
adagium bestaat, dat de verschillende onderdelen van het recht wel te
onderscheiden zijn, doch dat een duidelijke afscheiding in het algemeen
zoek is.

De verwijzende officier kan van oordeel zijn dat een krijgstuchtelijke
zaak overgevloeid is in een strafbaar feit en dit strafbare stuk ter be-
oordeling voorleggen aan de rechter. Deze kan, als vertolker van de
juridische wijsheid, bevinden dat het strafrechtelijke gebied niet be-
reikt is. Om bij voorbeelden van Mr DE GRAAFF te blijven: De vinder
van een horloge, die verdacht werd van verduistering, blijkt niet onder
art. 321 van het wetboek van strafrecht te vallen, doch wél blijkt uit
de stukken, die opgemaakt zijn om dit strafbare feit te kunnen bewij-
zen, dat hij toch in ieder geval de voorschriften omtrent het aangeven
van gevonden voorwerpen heeft veronachtzaamd. De militaire chauffeur,
verdacht van het afwijken van zijn route om bij zijn nichtje te

gaan koffiedrinken, blijkt niet van zijn route te zijn afgeweken, doch wèl was de man krijgstuchtelijk fout omdat hij heeft gerust op een andere dan de daarvoor bestemde plaats.

Net zo goed als de verwijzende officier van mening kan zijn dat het strafrechtelijk gebied bereikt is — zonder dat hij op dat gebied tot oordelen bevoegd is — kan de krijgsraad tot de conclusie komen dat — alhoewel in strafrechtelijke zin niets te verwijten viel — het krijgstuchtelijke terrein bestreken blijft. Doch ook in dit geval: zonder dat de rechter op dat gebied tot oordelen bevoegd is.

Dit geldt zowel voor het geval dat blijkt dat de persoon korter dan een etmaal is weg geweest, als voor de situatie dat het ontvreemde horloge in stede van normale horloge-waarde te bezitten, een „waarde-„loos” object blijkt te zijn. Een strafbaar feit verliest door zijn lichte aard en onbestaanbaarheid met de militaire tucht of orde zijn kwalificatie van „strafbaar feit” *misschien* niet (*misschien*: het wegnemen van een lucifer valt onder art. 310 W.v.S., doch is het daarom een strafbaar feit?), doch in ieder geval is het een krijgstuchtelijk vergrijp geworden, waarover uitsluitend het militaire gezag in zijn hiërarchische geledingen de corrigerende macht heeft.

De vraag rijst of, om het heen en weer gestuur van de zaak te voorkomen, het niet beter zou zijn om ook in dit geval de rechter de bevoegdheid te geven in een krijgstuchtelijke aangelegenheid een oordeel te geven. Aangezien het militaire gezag zich nog niet over het krijgstuchtelijke aspect heeft uitgesproken, lijkt mij in dit geval daar geen bezwaar tegen. Wederom zie ik het echter, evenals bij artt. 59 en 60 W.K., als een gunning aan de rechterlijke macht welke zeer limitatief moet worden begrepen. Het wijzigings- en beklagrecht moeten dan echter onverminderd gehandhaafd blijven (en ik zie nog niet zo direct dat dit even effen verlopen kan!).

Anders is het wanneer het militaire gezag zich reeds met het krijgstuchtelijke beeld heeft ingelaten door een krijgstuchtelijke straf op te leggen en een daarbij behorende omschrijving der strafreden te geven. Ik acht het een principiële fout, indien de rechter daaraan zou gaan tornen. Natuurlijk kan ik me indenken dat een krijgsraad zich bezorgd maakt over de capaciteiten van een commanderende officier met betrekking tot krijgstuchtelijke aangelegenheden, doch evenzeer kan ik me voorstellen dat een vlag- of opperofficier, met decennia-lange ervaring in krijgstucht en strafrecht, zich zeer onbehaaglijk moet gevoelen als een krijgsraad op zijn vermogen om op juiste wijze te straffen en strafomschrijvingen te geven, kritiek uitoefent. Men zou de tegenwerping kunnen maken dat dat in zulke gevallen wel niet zal gebeuren, doch bedenke dan dat een juiste beperking van een wettelijk recht niet uitsluitend van égarde mag afhangen.

Art. 57 W.K. zegt dat de rechter in geval van schuldigverklaring bij de bepaling van de straf met de toepassing van de krijgstuchtelijke straf rekening houdt. Betekent dit dat hij dit artikel alleen in de goede betekenis zou opvolgen indien hij boven de „tax” van de krijgstuchte-

lijke straf uitgaat? En dat hij buiten de toelaatbaarheid treedt wanneer hij bevindt dat het verschil tussen de strafrechtelijke „tax” en de krijgstuchtelijke „tax” op nul uitkomt? Inderdaad, als de beide waarden gelijk zijn, wordt er bij de bepaling van de straf geen straf meer opgelegd. Maar blijkbaar vindt men het niet vreemd, dat, indien ingevolge art. 27 W.v.S. bij de rechterlijke uitspraak wordt bepaald dat de tijd door de veroordeelde voor de tenuitvoerlegging in voorlopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering van de opgelegde straf in mindering zal worden gebracht, deze uitvoering tot nul wordt gereduceerd. En niet ontkend kan worden dat de wetgever, toen hij art. 48 W.v.Ms. redigeerde en daarmee de militair, die opzettelijk met een militair van mindere *rang* aan enig opzettelijk gepleegd misdrijf deelneemt, zwaarder strafbaar stelt, ook — en vooral — het oog had op rangbekleders die met een *rangloze* samenplegen.

Het bezwaar dat men bij het raadplegen van het uittreksel uit het strafregister geen juist beeld zou krijgen van de zwaarte van de straf indien deze verdeeld is over een krijgstuchtelijke straf en een strafrechtelijke straf, kan n.m.m. op eenvoudige wijze worden opgelost door bij administratieve beschikking de secretaris van de krijgsraad (de griffier van het H.M.G.) op te dragen in de strafbladen de gegevens van de krijgstuchtelijke bestraffing te vermelden welke de rechter voor de toepassing van art. 57 W.K. nodig had.

Nog een opmerking over art. 60 W.K. Dit artikel bepaalt dat indien er verband of samenhang bestaat tussen strafrechtelijk en krijgstuchtelijk „falen” in meerdaadse samenloop met verband of samenhang begaan, de militaire rechter daarvan gelijktijdig kennis neemt en bij de bepaling van de straf het krijgstuchtelijke falen in aanmerking neemt. Het kan zijn dat de rechter voor het strafrechtelijke beeld tot vrijspraak komt. De commandant heeft dan ten volle het recht om voor het overblijvende krijgstuchtelijke stuk zijn oordeel als tuchtrechter te geven. Er is dan, anders dan in art. 58 W.K., helemaal geen sprake van één en hetzelfde feit dat hetzij door een strafrechtelijke, hetzij door een tuchtrechtelijke bril wordt bekeken. Art. 59 W.K., handelende over eendaadse samenloop van strafrechtelijk en krijgstuchtelijk vergrijp, ligt tussen artt. 60 en 58 in. Vóór 1932 was het veld van 59 zeer ruim en lag dit dicht tegen 60 aan. Sinds 1932 is er practisch geen verschil meer tussen 58 en 59 en zal de commandant dus — practisch — zijn krijgstuchtelijke beoordelingsbevoegdheid alleen dan mogen uitoefenen, indien conform 58 wordt terugverwezen. De moderne opvatting omtrent eendaadse samenloop sluit echter misschien niet uit dat men t.a.v. de samenloop van strafbaar terrein en krijgstuchtelijk terrein de oude opvatting, de veel ruimere dus, blijft huldigen. In dat geval gaat 59 weer veel meer de richting van 60 uit.

Reeds is aangeroerd, als vraagpunt, de kwestie of commanderende officieren wel steeds volledig op de hoogte zijn van hun taak als tucht-handhavend autoriteit, vooral in tuchtzaken annex strafzaken. Dit is echter niet een zaak van rechtsprekende organen, doch van het militaire

gezag. Dat dient aanwijzingen, voorschriften e.d. te geven welke opgevolgd moeten worden. Een commandant, die in zijn vermogen om op juiste wijze krijgstuuchtelijk te straffen of niet te straffen en om omschrijvingen van strafredenen te geven, te kort schiet, moet op zijn vingers worden getikt door het militaire gezag, dat tevens uitmaakt of de betrokkene de juiste plaats inneemt in de militair-hiërarchische opbouw. Dat is stellig niet de taak van een rechterlijk apparaat. Het behoeft wel helemaal niet de bedoeling te zijn van de militair-justitiële organen om zich meer macht aan te matigen dan hun toekomt, het kan louter voortspruiten uit de natuurlijke behoefte om te helpen recht te zetten wat niet goed gaat, doch die taakuitbreiding zou onwillekeurig ontaarden in niet te keren expansie. Dat de militaire hiërarchie wordt doorkruist door bemoeienis van een onafhankelijk juridisch apparaat is op zich zelf dan weer zo erg niet, doch de keerzijde is dat men die toelating zou kunnen zien als bewijs dat de militaire justitie „slechts” een schakel vormt in de militaire hiërarchie. En dat is gevaarlijk.

Als slot van mijn beschouwingen meen ik goed te doen door de punten door Mr DE GRAAFF genoemd op blz. 283 onderaan tot 285 bovenaan — waaruit zou blijken dat, alle onderscheidingen ten spijt, militair strafrecht en militair tuchtrecht nog ten nauwste met elkaar verbonden zijn — telkenmale van een aantekening te voorzien.

Art. 2 W.K. zou via de oneigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen belangrijke verbindingen leggen, niet slechts tussen het militaire strafrecht, doch ook tussen het commune: Zoals gezegd is de afscheiding tussen alle onderwerpen van het recht meestal moeilijk te vinden, doch de onderscheidingen blijven daarom toch maar bestaan. Bovendien is de afscheiding bij oneigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen in concreto niet moeilijker te vinden dan bij de eigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen. Ik moge ook nog wijzen op het voorwaardelijke opzet. Is dit nu onachtzaamheid of opzet? Vide bijv. artt. 96, 97 en 98, zomede 114 en 115 W.v.Ms., waar de krijgstuuchtelijke afdoenbaarheid en het strafrechtelijk aanzien-zelf direct van de grens tussen opzet en onachtzaamheid afhangen. Men vergete ook niet dat de krijgstuuchtelijke afdoenbaarheid van burgerrechtelijke feiten niet alleen afhangt van de conditie dat zij van lichte aard zijn, doch tevens van de voorwaarde dat zij onbestaanbaar met de militaire tucht of orde zijn (welke voorwaarde in art. 2, aanhef en 3e en 6e expressis verbis vermeld staan, in 4e en 5e implicite).

Het zou in militaribus niet om sepot of verwijzing, doch om sepot, krijgstuuchtelijke afdoening of verwijzing gaan: Men kan het ook zo zien, dat het voor een commanderende officier in militaire strafzaken om sepot of verwijzing gaat en in militaire tuchtzaken om sepot of bestraffing (behalve dan in de gevallen van art. 59 (zeer oneigenlijk) en art. 60, indien en voor zover het strafbare gedeelte tot een *veroordeling* kan leiden en daadwerkelijk geleid heeft).

In bijzondere gevallen kunnen vonnissen van de militaire rechter slechts ten uitvoer worden gelegd, wanneer de hogere disciplinaire chef

er zijn fiat executie aan gehecht heeft; deze zou daarbij niet in de laatste plaats hebben te letten op de belangen van de krijgstucht: Men kan ook zeggen dat hij de taak overneemt van de normale militaire beroeps-rechter, die er in casu (helaas) niet is. Dat zowel commandant als rechter inzicht hebben in elkanders zaken wil nog niet zeggen dat zij over en weer elkaars taak mogen overnemen.

De berechting van het strafbare feit is opgedragen aan een bijzondere, militaire, rechter, niet in de laatste plaats omdat ook bij de berechting van strafbare feiten het militair belang — waaronder ook het belang van de krijgstucht is begrepen — in aanmerking dient te worden genomen: Vandaar dat men slechts schoorvoetend af en toe de burgerrechter ook voor militairen competent maakt (artt. 79 - 81 Inv.wet M.St.). Zou een verruimde of verengde competentie-overheveling naar de burgerrechter dan automatisch met zich brengen een verenging of verruiming voor de militaire rechter om recht te doen in militaire tuchtzaken?

Bij oplegging van voorwaardelijke straf en bij het bepalen van de daarmede verband houdende algemene voorwaarden wordt de rechter door de wet herhaaldelijk geconfronteerd met het belang van krijgsmacht en krijgstucht: Wederom, moeten al diegenen, die op gelijke wijze geconfronteerd worden, met zeggenschap in tuchtrechtelijke aangelegenheden worden belast?

De specifieke militair-rechtelijke bijkomende straffen kunnen slechts door de militaire rechter worden opgelegd omdat slechts deze rechter in staat wordt geacht te beoordelen of het militair belang, en speciaal het belang van een goede krijgstucht, deze oplegging vereist in verband met de bewoordingen van de betrokken wetsartikelen (ongeschiktheid, onwaardigheid, noodzakelijkheid van onderwerping aan een strenge tucht): Dit is slechts een onderdeel van de grote gedachte dat de militaire rechtspraak in handen dient te blijven van een college dat niet vreemd staat tegenover de normen welke het militaire leven beheersen. Maar dit impliceert nog niet dat hij als tuchtrechter mag fungeren.

Ingevolge art. 60 (59) W.K. treedt de rechter in beschouwingen omtrent het krijgstuchtelijk annex: Van twee kwaden het minste; het is beter dat de rechter mede over het krijgstuchtelijk aspect oordeelt, dan dat door verwijzing naar de commandant een dubbele berechting zou ontstaan. De artt. 44 l.l. en 56 l.l. R.O. verschaffen de strafrechter in zeer bescheiden mate het recht kennis te nemen van een civiele vordering, maar daardoor is de strafrechter nog geen burgerrechter. Bovendien herleeft voor de commandant de plicht tot beoordeling van het tuchtaspect indien de rechter tot vrijspraak van het strafrechtelijk gedeelte komt. Dat de commandant deze bevoegdheid zou missen zolang hem niet ex art. 58 W.K. de stukken ter verdere behandeling zijn verwezen, berust op een misverstand. Men zie niet voorbij, dat art. 60 (59) W.K. staat in de paragraaf welke handelt over *samenloop* van strafbaar feit en krijgstuchtelijk vergrijp, terwijl art. 58 de situatie op het oog heeft dat *precies hetzelfde* feit, hetwelk door de verwijzende officier als strafbaar feit werd gezien, volgens de rechter niet meer dan de

contouren van een krijgstuchtelijk vergrijp bezit.

De wet gaat er ook van uit, dat de militaire rechter in staat is nauwkeurig het gewicht van een door een tot straffen bevoegde meerdere opgelegde krijgstuchtelijke straf te bepalen, daar zij die rechter opdraagt om, in geval van nadere strafvordering en schuldigbevinding, met die krijgstuchtelijke straf rekening te houden (art. 57 W.K.): Dat een rechter in staat moet worden geacht het gewicht van een opgelegde straf te bepalen, zonder zeggenschap in de uitspraak te kunnen hebben, is niet vreemd aan ons strafrecht. Zo zal de burgerstrafrechter ex art. 63 W.v.S. de waarde van militaire detentie moeten kunnen taxeren, indien een ex-militair achtereenvolgens terechtstaat voor de militaire en burgerstrafrechter wegens strafbare feiten in meerdaadse samenloop (inclusief voortgezette handeling en art. 56, 2e lid W.v.S.) begaan pro parte in militair dienstverband en pro parte daarna, en de militaire rechter militaire detentie oplegt.

De wet gaat er ook nog van uit, dat de militaire rechter in staat is om uit te maken of een gepleegd strafbaar feit voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking kan komen (art. 58 W.K.): Evenzeer gaat de wet er van uit dat een commanderend officier in staat is om uit te maken of een gepleegd feit onder de strafwet valt (art. 8 R.Z. en 10 R.L.).

De eindbeslissing in zaken van disciplinaire bestraffing is gelegd in handen van het hoogste militaire rechtscollege. Natuurlijk zou men kunnen beweren, dat het H.M.G., optredende in tuchtzaken, niet als strafrechter, doch als tuchtrechter handelt, doch dit zou niet meer dan een spel met woorden zijn, dat aan de feitelijke situatie niets zou veranderen. Zou men hierdoor niet zijn gerustgesteld, laat men dan, wat Mr DE GRAAFF betreft, ook maar zeggen dat de militaire rechter — zou aan hem krijgstuchtelijke strafbevoegdheid worden toegekend — bij de uitoefening van die bevoegdheid niet als strafrechter, doch als tuchtrechter optreedt: Er zijn meer hogere instanties die verschillende taken waarnemen, zonder dat daardoor die taken samenvloeien. De H.R. bijv. is cassatierechter in burgerlijke en in strafzaken, maar die blijven dan toch maar gescheiden. Bovendien, indien in klachtzaken over een krijgstuchtelijke straf de beslissing luidt dat de straf of de omschrijving van de strafreden of beide worden nietig verklaard of gewijzigd, ontluikt — ik herhaal — voor de strafoplegger het recht van beklag in een aangelegenheid waarin hij als zodanig betrokken is geweest. Zoals in den beginne reeds door mij is gezegd, kan deze klacht zich moeilijk richten tegen de beslissing van een onafhankelijk *rechtsprekend* college, omdat de Minister dan niet meer vrij staat. *Theoretisch* is het mogelijk dat de klacht wordt ingediend n.a.v. een beslissing van het H.M.G., waarover de strafoplegger zich bezwaard gevoelt. *Theoretisch* is het mogelijk dat de Minister een beslissing geeft, die afwijkt van die van het H.M.G. Daardoor wordt de scheidslijn zichtbaar tussen H.M.G. als rechtsprekend orgaan en H.M.G. als hoogste instantie bij beklagzaken, waardoor het spel met woorden verwazigt en verdwijnt.

Maar — zou als vraag kunnen rijzen — waarom mag een gelijke

scheidslijn dan niet bij krijgsraden getrokken worden? Militaire krijgsraadleden zijn — anders dan die van het H.M.G. — buiten hun rechterlijke taak in het normale militaire verband opgenomen. Zij zouden hun tuchtrechterlijke functie niet onbevangen kunnen uitoefenen; vooral niet wanneer de betrokken strafoplegger hun militaire meerdere is.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 6 november 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel W. A. Feitsma en Luitenant-Kolonel A. J. J. H. van Dilst.

Raadsman: Kolonel C. van Dongen.

Beklaagde, hoofdofficier, had onder drankinvloed een auto bestuurd, had daarmede twee wielrijders (door het nemen van een te ruime bocht naar rechts en daardoor op de linkeweghelpt gerakende) omver gereden en vlak daarop nog een. Beklaagde was vervolgens doorgereden voordat hij behoorlijk kon worden geïdentificeerd.

Voorwaardelijke gevangenisstraf; onvoorwaardelijke geldboete; onvoorwaardelijke ontzegging rijbevoegdheid (5 jaren).

(W.V.W. art. 30 en 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A., geboren 20 februari 1909, dirigerend tandarts in de rang van luitenant-kolonel, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dirigerend officier-tandarts in de rang van „luitenant-kolonel bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 28 „juni 1957 te circa 00.30 uur te B.:

„1e. als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, „gekentekend PG 60-26, waarmee hij reed over de voor het openbaar „verkeer openstaande weg, de Ferdinand Bolstraat, gekomen bij de „kruising van deze weg met de eveneens voor het openbaar verkeer „openstaande weg, de Albert Cuypstraat, hoogst roekeloos en onvoor- „zichtig, althans onverantwoordelijk, met een veel te grote snelheid „met een wijde bocht naar rechts de Albert Cuypstraat in de richting „Ruijsdaelstraat is ingereden en daarbij geheel, althans nagenoeg ge- „heel, aan de voor hem linkerzijde van de weg is gekomen met het aan „deze roekeloosheid, onvoorzichtigheid, althans onverantwoordelijk- „heid te wijten gevolg, dat hij aan de voor hem linkerzijde van de weg „een tweetal hem tegemoetkomende wielrijd(st)ers, die — gezien hun „rijrichting — goed rechts op de weg reden, pardoes ondersteboven „heeft gereden, waardoor deze wielrijd(st)ers, genaamd Frieda Bouw- „man en A. J. B. M. Boelen tegen de grond werden gesmakt en een

„hersenschudding en diverse laceraties respectievelijk een wond aan „linkeroor en linkerscheenbeen opliepen, tengevolge van welke letselen „zij respectievelijk circa zes en circa drie weken ziek, althans ver- „hinderd in de uitoefening hunner beroepsbezigheden als verpleegster „respectievelijk kantoorbediende zijn geweest, welke letselen door ge- „noemde aanrijding werden veroorzaakt, hebbende hij, beklagde, „tijdens genoemde aanrijding(en) voorts onder zodanige invloed van „het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerd, dat hij niet in staat „moest worden geacht genoemd motorrijtuig naar behoren te besturen;

„2e. na het hierboven sub 1e vermelde ongeval, waarbij de sub 1 „genoemde personen waren gekwetst en hun rijwielen waren bescha- „digd, welke geheel aan hen toebehoorden, is door-, althans wegge- „reden, voordat de identiteit van het door hem bestuurde motorrijtuig „en zijn identiteit als bestuurder behoorlijk was kunnen worden vast- „gesteld, waarbij hij nog een derde wielrijder, genaamd H. W. M. van „Valderen eveneens aan de linkerzijde van de weg ondersteboven heeft „gereden, wiens rijwiel, aan hem toebehorende, eveneens werd be- „schadigd, waarna hij zonder te stoppen is doorgereden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als luitenant-kolonel-tandarts in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 27 juni 1957, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, merk Opel Rekord, gekentekend PG 60-26, waarin als mede-inzittende aanwezig was mevr. C., van Z., via U. naar B. is gereden; dat zij in U. zijn gaan eten, waarbij hij 2 glazen bier heeft gebruikt; dat zij na het eten naar B. zijn gereden, waar zij te omstreeks 21.00 uur in „Extase” aankwamen, alwaar hij een borrel heeft gedronken; dat zij doorgelopen zijn naar „Caramella” alwaar hij eveneens een borrel heeft gebruikt; dat zij zich daarna naar de „Wiener Bonbonniere” hebben begeven, alwaar zij gezamenlijk witte wijn hebben gedronken; dat hij zich in de „Wiener „Bonbonniere” even wat vervelend voelde; dat zij te omstreeks 24.00 uur zijn opgestapt en naar de geparkeerd staande auto zijn gelopen; dat hij achter het stuur plaats nam en weggereden is; dat hij alleen nog weet, dat hij door B. is gereden; dat hij enige tijd later met mevr. C. is uitgestapt en met een taxi-chauffeur heeft staan praten met de bedoeling om met een taxi naar Z. terug te keren; dat er toen een politie-auto met twee politiemensen arriveerde, die hem hebben meegenomen naar het politiebureau, waar hij werd ondervraagd;

Overwegende, dat als getuigen ten processe zakelijk hebben verklaard:

Adriana C.:

dat zij op 27 juni 1957 in de avond in een auto, Opel Record, gekentekend PG 60-26, te Z. is gestapt; dat A. achter het stuur van deze auto plaats nam; dat zij toen in deze door A. bestuurde auto van Z. naar U. zijn gereden; dat A. aldaar ter gelegenheid van de maaltijd bier heeft gebruikt; dat zij vervolgens naar B. zijn gereden, alwaar zij te omstreeks 21.30 uur arriveerden, dat zij eerst in „Extase” hebben

vertoefd; dat zij vervolgens naar „Caramella” zijn gegaan; dat zij daarna naar de „Wiener Bonbonniere” zijn gegaan; dat zij te omstreeks 23.30 uur zijn opgestapt en naar de plaats waar de auto geparkeerd stond, zijn gelopen; dat A. niet meer wist, waar de auto stond; dat zij merkte, dat A. niet geheel zeker liep en op haar verzoek haar toen een arm heeft gegeven; dat toen zij bij de auto gearriveerd waren, een voorbijganger kwam, die hen blijkbaar had zien lopen en die beklagde afried achter het stuur plaats te nemen; dat zij omstreeks 23.45 uur in voormelde auto, door A. bestuurd, is gereden door B.; dat A. op een gegeven moment in de Ferdinand Bolstraat reed; dat A. toen een straat, gezien zijn rijrichting, rechts wilde inrijden, doch dat hij die bocht dermate ruim nam, dat hij op het voor hem gezien linker weggedeelte kwam te rijden; dat juist op dat moment uit de zijstraat in de richting Ferdinand Bolstraat, voor hem gezien uiterst rechts van de rijbaan twee of drie wielrijders aankwamen; dat de door A. bestuurde auto met de linkervoorzijde daarvan deze drie wielrijders aanreed, tengevolge waarvan deze op het wegdek kwamen te vallen; dat een van deze wielrijders een jonge vrouw was; dat zij toen „Stop, Stop” schreeuwde, het rechterportier opengooide, om voorbijgangers te waarschuwen; maar dat A. tegen haar zei, dat er niets aan de hand was en dat A. met onverminderde snelheid doorreed; dat zij hem tenslotte ergens in B. gevraagd heeft even te stoppen; dat A. toen gestopt is in de Kinderdijkstraat; dat zij toen bij een van de omwonenden de gemeentepolitie van B. van het gebeurde in kennis heeft gesteld; dat even later een politiejeep arriveerde die A. en haar in hun jeep medegenomen hebben naar het politiebureau;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„aan zijn schuld, bij gelegenheid van eene aanrijding met een „door de schuldige bestuurd motorrijtuig, te wijten zijn, dat een ander „zoodanig lichamenlijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke ziekte ontstaat, „terwijl dat letsel door de aanrijding is veroorzaakt, terwijl de schulddige tijdens het ongeval onder zoodanige invloed van het gebruik van „alcoholhoudende drank verkeerde, dat hij niet in staat moest worden „geacht het motorrijtuig naar behoren te besturen, meermalen gepleegd”;*

2. *„handelen in strijd met artikel 30 eerste lid onder a van de „Wegenverkeerswet, meermalen gepleegd”,*
voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikelen 36 van de Wegenverkeerswet juncto 57 van het Wetboek van Strafrecht;

2. artikel 35 junctis artikel 30 van de Wegenverkeerswet, artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

ming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14 a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de gepleegde feiten termen aanwezig acht om aan beklagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar en voorts, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 500, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van honderd dagen en, onvoorwaardelijk, ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van vijf jaren — *Red.J.*

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 4 december 1957.

Presiden: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-kolonel P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Mr W. Heskes.

Uitschelden van meerderen door een dienstplichtige met groot verlof in de periode gedurende welke hij voor de dienst kan worden opgeroepen.

(W.M.Sr. art. 60, 2°, 108).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. S. N., dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat met groot verlof, doch handelende „in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor de militaire dienst kan „worden opgeroepen, derhalve met betrekking tot het door hem ge- „pleegde feit, hieronder omschreven en strafbaar gesteld bij artikel „108 van het Wetboek van Militair Strafrecht, militair zijnde in de „zin der wet, op of omstreeks 1 september 1957, in tijd van oorlog „te Leiden, opzettelijk de in uniform geklede militairen, de 2e-luitemant A. Th. A. van Straaten en de sergeant R. H. Kreuze, derhalve „meerderen in rang heeft uitgescholden, door opzettelijk genoemde „militairen de woorden toe te voegen „klere militairen en rot militair- „tairen” en door opzettelijk genoemde 2e-luitenant de woorden „toe te voegen „vuile rotofficier””;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 28 oktober 1957, opgemaakt door de Commandant Administratieve Compagnie van het Ministerie van Oorlog te 's-Gravenhage, blijkt, dat beklagde van 25

november 1954—22 juli 1956 als militair in werkelijke dienst geweest was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij sinds 22 juli 1956 met groot verlof was, en van 23 november 1954 tot 24 mei 1956 in werkelijke dienst was geweest als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 1 september 1957 in de avonduren te Leiden op de openbare weg, op de hoek Morsstraat-Steenstraat een officier en een sergeant, beiden gekleed in de uniform der Koninklijke Landmacht en beiden voorzien van hun rangonderscheidingstekenen zag staan; dat beide militairen een rode armband om hadden, waaruit hij opmaakte, dat zij behoorden tot een garnizoenspatrouille; dat hij toen aldaar wat tegen die militairen gezegd heeft; dat hij die avond in café „Bellevue”, gelegen op de hoek Morsstraat-Steenstraat bier heeft gedronken; dat hij dit café te omstreeks 23.30 uur verliet;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Albertus Theodorus Antonius van Straaten:

dat hij op 1 september 1957 zich bevond tezamen met de sergeant R. H. Kreuze te Leiden op garnizoenspatrouille; dat zij beiden in uniform waren gekleed en een rode band om de linkerarm hadden; dat zijn uniform was voorzien van de rangonderscheidingstekenen van tweede-luitenant; dat hij, gekomen ter hoogte van café „Bellevue” op de hoek van Steenstraat-Morsstraat, plotseling een hem onbekende man in hun richting hoorde roepen: „Klere militairen en rot militairen”; dat onmiddellijk hierna deze persoon genoemd café inschoot; dat hij toen de sergeant Kreuze opdracht heeft gegeven een politieagent te zoeken, terwijl hij zichzelf voor genoemd café opstelde; dat hij door het raam deze persoon een drietal biertjes zag drinken; dat deze persoon, toen deze hem zag staan, op hem afkwam en hem onder meer toevoegde de woorden „Vuile rotofficier”; dat naderhand de politie is gekomen en deze persoon bleek te heten J. S. N.;

Rotmer Hayes Kreuze:

dat hij op 1 september 1957 zich bevond tezamen met de 2e-luitenant A. Th. A. van Straaten te Leiden op garnizoenspatrouille; dat zij beiden in uniform gekleed waren en een rode band om de linkerarm hadden; dat zijn uniform was voorzien van de rangonderscheidings-tekenen van sergeant; dat hij, gekomen ter hoogte van café „Bellevue” op de hoek Steenstraat-Morsstraat, plotseling een hem onbekende man in hun richting hoorde roepen: „Klere militairen en rotmilitairen”; dat onmiddellijk hierna genoemde persoon genoemd café binnenschoot; dat de luitenant voornoemd hem opdracht gaf een politieagent op te zoeken; dat enige tijd later genoemde persoon door de politie is meegenomen en bleek te zijn geheten J. S. N.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„als militair opzettelijk een meerdere uitschelden, meermalen ge-
„pleegd”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht; [Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 18 december 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: 1e-Luitenant W. F. Mezger.

Opzettelijke ongehoorzaamheid van een dpl. huzaar tegen een zich als zodanig gelegitimeerd hebbende luitenant in burger, door, nadat die huzaar een ruitje van een automatiek had ingeslagen, te weigeren zijn legitimatiebewijs aan die meerdere te tonen; voorts feitelijke insubordinatie door, na de in de automatiek aanwezige burgers tegen die meerdere te hebben opgehitst, waarna die burgers tegen die meerdere aandrongen en hem mishandelden, die luitenant een schop tegen het been te geven.

Twee maanden militaire detentie (met aftrek voorarrest).

(W.M.Sr. art. 11, 114, 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H., dpl. huzaar, geboren 1 april 1938, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig huzaar bij het Depot Cavalerie „der Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 7 oktober 1957 in de „gemeente Lisse, terwijl het alstoen tijd van oorlog was in de zin der „wet, toen de reserve-2e-luitenant der Koninklijke Luchtmacht H. J. „Heinsius, die in burger gekleed was, doch zich tevoren als officier „tegenover hem, beklaagde, had gelegitimeerd, hem, naar aanleiding „van zijn baldadig gedrag had bevolen zijn legitimatiebewijs te tonen, „opzettelijk heeft nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen, doch in stede „daarvan, een aantal burgers op bedoelde luitenant heeft aangehitst en „voorts opzettelijk gewelddadig genoemde officier een trap tegen het „been heeft gegeven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig huzaar bij het Depot Cavalerie der Koninklijke Landmacht, op 7 oktober 1957 te omstreeks 00.30 uur zich bevond te Lisse in de automatiek „t Haantje” aan de Herenweg, tezamen met een aantal burgers; dat er toen ook twee hem onbekende heren in die automatiek waren; dat

hij op een gegeven moment een ruitje van een zich aldaar bevindende automaat heeft stukgeslagen; dat een van de hem onbekende heren naar hem toe kwam en hem zei, dat hij zich als militair een beetje netjes moest gedragen, waarop hij antwoordde, dat hij daar niets mee te maken had; dat deze man hierop tegen hem zei: „Toon mij je „legitimatiebewijs””; dat deze man vervolgens tegen hem zei, dat hij luitenant van de Koninklijke Luchtmacht was, waarbij deze man zich als zodanig legitimeerde met een rose legitimatiekaart; dat hij toen aldaar zijn legitimatiebewijs niet aan genoemde luitenant heeft getoond en derhalve diens bevel om dit te doen willens en wetens niet heeft opgevolgd; dat hij in plaats daarvan de aldaar aanwezige burgers tegen deze luitenant, die later bleek geheten te zijn H. J. Heinsius, heeft opgehitst, waarop deze burgers evenals hij zelf op genoemde luitenant aangedrongen zijn, waarna hij deze luitenant willens en wetens een trap tegen het been heeft gegeven;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Hendrikus Johannes Heinsius:

dat hij op 6 oktober 1957 omstreeks 23.50 uur zich bevond met zijn collega, de 2e-luitenant T. van Reijn, beiden in burger gekleed, in de automatiek „t Haantje” te Lisse; dat zich nog een aantal manspersonen in deze automatiek bevonden, waaronder een soldaat van de Koninklijke Landmacht, naar hem later bleek geheten A. H., dat deze H. op een gegeven moment een ruitje van die automatiek met diens handen insloeg; dat hij toen deze soldaat terzijde heeft genomen, zich bekend heeft gemaakt als de luitenant Heinsius van de Koninklijke Luchtmacht en H. zijn legitimatiebewijs heeft getoond en deze soldaat ter zake van diens baldadig optreden het dienstbevel heeft gegeven hem diens legitimatiebewijs te tonen; dat H. voornoemd geweigerd heeft dit bevel op te volgen en diens legitimatiebewijs hem niet heeft getoond onder het uiten van de woorden: „Jongens, een luitenant van „de Luchtmacht”, deze woorden bezigende tegen de aldaar aanwezige burgers; dat hierop een van deze burgers naar hem toe kwam en zei: „Wat mot je?”, waarna ook de andere burgers op hem aandrongen; dat hij hierop van een van de burgers een kaakslag kreeg en van H. voornoemd een trap tegen het been;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”,
 2. „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,
voorzien en strafbaar gesteld bij
1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
 2. artikel 120 juncto artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 12 oktober 1957—14 oktober 1957 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 8 januari 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. G. de Bruin en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Mr D. Huisman.

Als instructeur gezeten in een auto, bestuurd door een leerling, welke auto voorzien was van dubbele bedieningspedalen, niet voorkomen dat die auto een overweg opreed, alwaar een trein naderde, tengevolge waarvan een botsing plaats vond en de leerling-bestuurder werd gedood; (1) aan zijn schuld te wijten gevaar voor verkeer over een spoorweg, iemands dood ten gevolge hebbende; (2) dood door schuld bij gelegenheid van een botsing.

(W.Sr. art. 165; W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. C. K., geboren 8 oktober 1923, beroepskorporaal der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als korporaal der eerste klasse in werke-,
„lijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 12 novem-
„ber 1957 in de gemeente Stoutenberg, als instructeur optredende van
„de leerling bestuurder, de dienstplichtig marinier der 3e klasse C. M.
„van Heumen, in de militaire lesauto F 2, gekentekend KR 24-12 en
„als zodanig gezeten naast genoemde leerling bestuurder, welk motor-
„rijtuig was voorzien van dubbele rem en koppelingspedalen, zo on-
„voorzichtig en onverantwoordelijk heeft gehandeld, dat:

„A. het aan zijn onvoorzichtigheid en onverantwoordelijkheid, der-
„halve aan zijn grove schuld te wijten is geweest, dat gevaar is ont-
„staan voor het verkeer door mechanische kracht over een spoorweg
„en/althans

„B. de dood van genoemde Van Heumen aan zijn onvoorzichtig-
„heid en onverantwoordelijkheid, derhalve aan zijn grove schuld te
„wijten is geweest, hebbende hij immers ten aanzien van het boven
„onder A en/of ten aanzien van het onder B gestelde ten tijde en ter
„plaatsse voormeld, toen het door zijn leerling onder zijn toezicht be-
„stuurde motorrijtuig de onbewaakte spoorweg-overgang van het baan-
„vak Apeldoorn-Amersfoort nabij kilometerpaal 50.4 op de Stouten-
„burgerlaan opreed — terwijl op de weg naar deze spoorwegovergang
„de gebruikelijke waarschuwingsborden waren geplaatst — zich niet

„althans niet voldoende zelf vergewist of, gezien zijn, beklaagdes, rij-
 „richting, van links een trein genoemde spoorwegovergang naderde
 „en daardoor niet opgemerkt, dat er inderdaad een trein van links in
 „de richting van de spoorwegovergang reed, noch enige maatregel
 „genomen om het motorrijtuig vóór de rails tot stilstand te brengen,
 „zodat, toen genoemd motorrijtuig zich op de spoorweg-overgang be-
 „vond en de door elektrische kracht voortbewogen trein no. 222 van
 „Enschede naar Amersfoort op zeer korte afstand van deze spoorweg-
 „overgang was genaderd, een botsing tussen trein en motorrijtuig on-
 „vermijdelijk was, zijnde genoemde trein tegen de linkerachterzijde
 „gebotst van het motorrijtuig, dat van de rails werd geslingerd en aan
 „de achterzijde geheel vernield, door welke botsing gevaar voor ont-
 „sporing van genoemde trein en daardoor gevaar voor levens van de
 „in die trein bevindende passagiers en het treinpersoneel is ontstaan,
 „en/althans, door welke botsing genoemde leerling bestuurder door
 „inwerking van uitwendig geweld op het achterhoofd onder meer een
 „beenbreuk van het rechter deel van de achterste schedelgroeve, kneu-
 „zingen en bloedingen van de voorste linker delen van de grote
 „hersenen en beschadiging van de hersenstam; bloedinkjes in de brug
 „van Varol en op de steel van het onderste hersenaanhangsel heeft
 „bekomen, tengevolge waarvan hij op 16 november 1957 is overleden”;

Overwegende, dat in de tenlastelegging kennelijk tengevolge van een
 taalfout staat vermeld: „vergewist of, gezien zijn, beklaagdes, rijrichting
 „van links een trein genoemde spoorweg-overgang naderde”, welke
 fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat de zinsnede gelezen
 moet worden: „. . . vergewist dat, gezien zijn, beklaagdes, rijrichting van
 „links *geen* trein genoemde spoorweg-overgang naderde . . .”, door
 welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 25 november 1957,
 opgemaakt door de Commandant 5e Instructie Compagnie van het
 Regiment Geneeskundige Troepen te Amersfoort, blijkt, dat beklaagde
 op voornoemd tijdstip sedert 17 november 1953 als militair in werke-
 lijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:
 dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als korporaal der eerste
 klasse bij de Koninklijke Landmacht, zich op 12 november 1957 te
 omstreeks 11.30 uur in de gemeente Stoutenburg bevond als instruc-
 teur van een leerling bestuurder, de dienstplichtig marinier der derde
 klasse C. M. van Heumen, in de militaire lesauto, type F 2, gekentekend
 KR 24-12; dat Van Heumen op de bestuurderszitplaats was gezeten
 en hij, beklaagde, rechts naast hem zat; dat genoemde leswagen was
 voorzien van dubbele rem- en koppelingspedalen, zodat het hem als
 instructeur mogelijk was te allen tijde, indien dit nodig was, in te
 grijpen; dat zij op deze wijze reden over de voor het openbaar rij- en
 ander verkeer openstaande Stoutenburgerlaan, komende uit de richting
 Hoevelaken en gaande in de richting Stoutenburg en met een snelheid
 van ongeveer 15 kilometer per uur de in die weg gelegen onbewaakte
 spoorweg-overgang in het baanvak Apeldoorn-Amersfoort naderden;

dat hij de waarschuwborden van deze overgang heeft opgemerkt en bij nadering van de overgang tegen Van Heumen heeft gezegd: „Opletten, gas minderen, uitkijken naar links en rechts”; dat hijzelf ook naar links en rechts heeft gekeken; dat hij niet weet wat daarna gebeurde; dat hij bij bewustzijn komende, zag, dat de leswagen zich gedeeltelijk op de rails van genoemd baanvak bevond en op zijn kant lag; dat een eind verderop een door een elektrische locomotief getrokken trein stond op de rails bestemd voor het uit de richting Apeldoorn komende treinverkeer; dat Van Heumen gedeeltelijk uit de leswagen geslingerd was en de linkerzijkant van die wagen gedeeltelijk op zijn borstkas lag; dat hij met enige omstanders de lesauto van Van Heumen af heeft getrokken; dat Van Heumen bewusteloos was; dat hij zich niet herinnert signalen van de trein te hebben gehoord; dat hij zich niet herinnert een trein uit de richting Apeldoorn te hebben zien naderen; dat hij in het bezit was van een militair rijbewijs en hem de bevoegdheid niet was ontzegd om motorrijtuigen te besturen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „aan zijn schuld te wijten zijn, dat gevaar ontstaat voor het verkeer „door mechanische kracht over een spoorweg, terwijl het feit „iemand's dood ten gevolge heeft”;
2. „aan zijn schuld bij gelegenheid van eene botsing met een door de „schuldige bestuurd motorrijtuig de dood van een ander te wijten „zijn, terwijl de dood door de botsing is veroorzaakt”,
voorzien en strafbaar gesteld bij: 1. artikel 165 van het Wetboek van Strafrecht; 2. artikelen 36 junctis 45 van de Wegenverkeerswet, I van het Koninklijk Besluit dd. 1 april 1953, S. 167, 1 Wegenverkeerswet, 3 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van zes weken waarvan vijf weken voorwaardelijk met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 10 oktober 1957.

President: Majoor Mr G. Fikkert; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Majoor J. C. Engelman.

Raadsman: Mr M. J. M. J. Verbruggen.

Beklaagde, sergeant 1e klasse, had — misbruik makend van de tussen hem en de MTOO bestaande sfeer van vertrouwen — op onoirbare wijze een schriftelijke rijopdracht verkregen.

Geen wederrechtelijk gebruik van het motorrijtuig, aangezien aan beklagde de bevoegdheid tot het gebruik van het motorrijtuig door of namens de rechthebbende was verleend. De hierbedoelde wederrechtelijkheid is een objectief vereiste; irrelevant is derhalve de omstandigheid dat beklagde wist dat de in de rijopdracht uitgeschreven rit niet nodig was tot uitvoering van de hem bevolen dienstverrichting;

Vrijspraak; verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

Anders: HOOG MILITAIR GERECHTSHOF, zie de sententie, achter het vonnis opgenomen:

De „rijopdracht” is een minder juiste benaming voor een formulier, in het Britse leger met „workticket” en in het Amerikaanse leger met „tripticket” aangeduid (welke benamingen het misverstand uitsluiten dat van een zelfstandige opdracht sprake zou zijn) dat bestemd is om een regelmatige uitvoering van ritten met motorvoertuigen en van de controle daarop te bevorderen. Het bezit van een dergelijk formulier schept jegens derden het vermoeden dat de houder bevoegd is de op dit formulier beschreven rit uit te voeren, doch door het bezit van dat formulier ontstaat niet de bevoegdheid om de rit te maken. Die bevoegdheid kan slechts worden ontleend aan een tevoren gegeven opdracht.

Veroordeling wegens wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig.

(W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S. D. E., geboren 19 december 1918, sergeant der 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als sergeant 1e klasse van de Koninklijke Landmacht op of „omstreeks 11 juli 1957 opzettelijk wederrechtelijk een aan de Staat „der Nederlanden toebehorend militair motorrijtuig (jeep) heeft ge- „bruikt op diverse voor het openbaar rijverkeer openstaande wegen „zoals de rijksweg Nistelrode-Grave, ook wel Bossche Baan genoemd, „van Nistelrode naar en in Grave, door alstoen aldaar opzettelijk on- „bevoegdijk als bestuurder met dat motorrijtuig over genoemde wegen „te rijden”;

Overwegende dat een zich onder de processtukken bevindende justitiële verklaring, opgemaakt en ondertekend op 26 juli 1957 te Vught door de S-4 32 Regiment Infanterie zakelijk onder meer inhoudt:

dat beklagde ten tijde, waarop hij het ten laste gelegde feit zou hebben gepleegd, diende bij het 32e Regiment Infanterie als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht en wiens dienstverband op 26 juli 1957 nog niet was geëindigd;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem ten laste gelegde

heeft begaan, en met name niet bewezen oordeelt, dat het hem ten laste gelegde gebruik van het motorrijtuig wederrechtelijk heeft plaats gehad en het rijden daarmee onbevoegdlijk geschiedde;

Overwegende dat toch is komen vast te staan, dat sergeant Hafkenscheid als MTOO aan beklaagde een schriftelijke rijopdracht heeft verstrekt om met dat rijtuig te rijden van Nistelrode naar Grave en terug; dat nu de MTOO voornoemd — wiens bevoegdheid emaneert van de commandant van het kamp Nistelrode en die geacht moet worden zijn taak uit naam en in opdracht van die commandant te vervullen — bevoegd en gerechtigd was namens de Staat der Nederlanden eigenaar van het ten deze bedoelde motorrijtuig, beklaagde van dat rijtuig gebruik te doen maken voor gezegde rit;

Overwegende dat nu wel sergeant Hafkenscheid de rijopdracht heeft verleend in de veronderstelling, dat de te maken rit nodig was voor de uitvoering van een aan beklaagde bevolen dienstverrichting en die rijopdracht stellig niet zou hebben verstrekt, wanneer hij er zich van bewust ware geweest, dat beklaagde van de commandant van het kamp Nisterode slechts het bevel had gekregen om „bij gelegenheid” een bepaalde dienstafpraak in Grave te gaan bevestigen, doch dat niettemin beklaagde namens de eigenaar van het motorrijtuig van de daartoe bevoegde persoon een opdracht had gekregen tot het maken van het ten laste gelegde gebruik daarvan, als gevolg waarvan dat gebruik niet wederrechtelijk of onbevoegdlijk werd gemaakt;

dat aan dit laatste niet vermag af te doen, dat beklaagde zich op min oirbare wijze van de rijopdracht heeft verzekerd door — misbruik makend van de tussen hem en sergeant Hafkenscheid bestaande sfeer van vertrouwen — deze sergeant een reeds ingevulde rijopdracht voor de bewuste rit te doen tekenen, zonder daarbij melding te maken van het door de commandant van het kamp Nistelrode verstrekte bevel in de (nadien juist gebleken) verwachting, dat sergeant Hafkenscheid hem ten aanzien van de noodzakelijkheid van de te maken rit zou vertrouwen, zonder navraag te doen naar het daartoe aanleiding gevend aan beklaagde gegeven bevel vermits de overwegingen, welke aanleiding zijn geweest tot het verstrekken der rijopdracht, geen verandering kunnen brengen in het karakter van de rijopdracht als daad van beschikking over het betreffende motorrijtuig door het daartoe bevoegde orgaan namens de eigenaar daarvan;

Overwegende dat de Auditeur-Militair echter heeft betoogd, dat in de schriftelijke rijopdracht niet anders moet worden gezien dan een stuk, dat slechts ten doel heeft de bestuurder van het motorrijtuig in geval van controle prima vista, doch behoudens bewijs van het tegendeel, te legitimeren als gerechtigd tot het maken van het daarvan gemaakte gebruik, maar dat de materiële bevoegdheid tot het maken van zodanig gebruik wortelt in een geldig bevel tot een dienstverrichting, voor de uitvoering waarvan het gebruik van het motorrijtuig noodzakelijk was;

Overwegende dat de Krijgsraad deze zienswijze daarom minder juist acht omdat — daargelaten nog, dat de bewoordingen, waarin rij-

opdrachten plegen te worden vervat niet zijn te rijmen met de daaraan door de Auditeur-Militair toegekende betekenis — een rijopdracht als een zelfstandig dienstbevel is te beschouwen, zoals tot uiting komt bij desbewuste afwijking van de in de rijopdracht voorgeschreven route, hoedanige afwijking — die geenszins strijdig behoeft te zijn met het bevel, naar aanleiding waarvan de rijopdracht werd verleend — kan leiden tot en dan ook pleegt te worden gestraft als opzettelijke ongehoorzaamheid;

Overwegende dat tenslotte de omstandigheid, dat beklaagde wist, dat de in de rijopdracht omschreven rit niet nodig was tot uitvoering van de hem bevolen dienstverrichting, irrelevant is voor de vraag, of het door beklaagde van het motorrijtuig gemaakte gebruik wederrechtelijk was;

dat immers die wederrechtelijkheid een objectief vereiste is, dat onder een bepaald subjectieve instelling dienaangaande van de dader — waarvoor de vorenbedoelde wetenschap wellicht van belang zou kunnen zijn — het gebruik van eens anders motorrijtuig tot een strafbaar feit stempelt;

Overwegende dat mitsdien beklaagde moet worden vrijgesproken van het hem ten lastegelegde;

Overwegende dat de Krijgsraad echter heeft bevonden, dat de gedragingen van beklaagde, welke aan de telastelegging ten grondslag liggen, strijdig zijn met de militaire tucht en orde en derhalve opleveren een krijgstuchtelijk vergriep, zoals omschreven in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht, onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen nog de artikelen:

60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

193 Regtspleging Landmacht;

58 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Bevindt, dat de zaak oplevert een krijgstuchtelijk vergriep in de zin van artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 21 januari 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Lt.-Generaals Van der Kroon en Mr Schepers en Commodore Wartena (plv.).

Raadsman: Mr Dr D. J. Hazenberg, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen;

Overwegende, dat „rijopdracht” een minder juiste benaming is voor een formulier — in het Britse Leger met de naam „workticket” aangeduid en in het Amerikaanse Leger „tripticket” genaamd, welke benamingen het misverstand uitsluiten dat van een zelfstandige opdracht sprake zou zijn — dat bestemd is om een regelmatige uitvoering van ritten met motorvoertuigen en van de controle daarop te bevorderen;

Overwegende, dat het bezit van een dergelijk formulier weliswaar jegens derden het vermoeden schept dat de houder bevoegd is de op dit formulier beschreven rit uit te voeren, doch dat daardoor niet de bevoegdheid ontstaat om zulks te doen;

Overwegende, dat een zodanige bevoegdheid slechts kan worden ontleend aan een tevoren gegeven opdracht, ter uitvoering waarvan de op genoemd formulier beschreven rit moet worden gemaakt;

Overwegende, dat dus beklagde door op het formulier een rit in te vullen en daarop de handtekening te verkrijgen van de MTOO weliswaar een bewijsstuk in handen kreeg waarmee hij zich jegens derden kon legitimeren als de bevoegde bestuurder, de uitvoerder van de in de telastlegging bedoelde rit, maar dat hem geen opdracht was gegeven ter uitvoering waarvan deze rit noodzakelijk was, weshalve hij van het hem ter beschikking gestelde motorvoertuig geen rechtmatig gebruik kon maken;

Overwegende, dat aan beklagde is tenlastegelegd:

„dat hij als sergeant 1e klasse van de Koninklijke Landmacht op of „omstreeks 11 juli 1957 opzettelijk wederrechtelijk een aan de Staat „der Nederlanden toebehorend militair motorrijtuig (jeep) heeft gebruikt op diverse voor het openbaar rijverkeer openstaande wegen „zoals de Rijksweg Nistelrode-Grave, ook wel Bossche Baan genoemd, „van Nistelrode naar en in Grave, door alstoen aldaar opzettelijk on„bevoegdelyk als bestuurder met dat motorrijtuig over genoemde „wegen te rijden”;

Overwegende, dat beklagde blijkens een hem betreffende, op 26 juli 1957 door het Hoofd van de Sectie S 4 van het 32e regiment infanterie, opgemaakte justitiële verklaring, ten tijde, dat het tenlastegelegde door hem zou zijn gepleegd, als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij, toen hij als sergeant der 1e klasse van de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 11 juli 1957 op het garnizoensbureau te Grave een afspraak had gemaakt over het houden van schietoefeningen en dit bij terugkeer bij zijn onderdeel te Nistelrode had besproken met zijn commandant, de adjudant-onderofficier Janssen, die hem, beklagde, verzocht om bij gelegenheid op voormeld garni-

zoensbureau te zeggen, dat de gemaakte afspraak in orde was; dat hij zeer goed begreep, dat dit geen opdracht en toestemming inhield om voor deze mededeling een extra reis naar Grave te maken; dat hij die dag ongeveer tegen 13.00 uur de bevestiging kreeg om er eens uit te zijn en in de omstandigheid, dat hij de mededeling als boven bedoeld, nog te Grave moest doen, een gerede mogelijkheid vond om een rit per jeep naar Grave te dekken; dat hij toen te Nistelrode een rijopdracht voor een rit van daar naar Grave door de MTOO van zijn onderdeel, de sergeant eerste klasse Hafkenscheid, heeft laten ondertekenen doch daarbij zeer goed begreep, dat deze ondertekening op zichzelf de rit voor hem, beklaagde, niet rechtvaardigde; dat hij vervolgens op bovengenoemde dag, 11 juli 1957, wetens en willens met een aan de Staat der Nederlanden toebehorende militaire jeep over diverse voor het openbaar rijverkeer openstaande wegen, o.a. de Rijksweg Nistelrode-Grave, ook wel de Bossche Baan genoemd, van Nistelrode naar Grave is gereden, daarbij zeer wel begrijpende, dat hij daartoe geen toestemming had; dat hij te Grave bij de jeep, die hij aldaar voor het garnizoensbureau had geparkeerd, over de rechtmatigheid van de door hem gemaakte rit door een opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee werd ondervraagd;

Overwegende, dat een proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek d.d. 22 juli 1957 opgemaakt door Klaas Barten en Gerhardus Jozef Rijntjes, respectievelijk majoor en kapitein der infanterie, zakelijk inhoudt als verklaring aan deze officieren van:

1. Jan Willem Janssen, adjudant-onderofficier-instructeur te Nistelrode:

dat de sergeant E. van hem in de morgenuren op 11 juli 1957 opdracht heeft gekregen om, als hij te Grave kwam, een afspraak te maken op het garnizoensbureau aldaar betreffende het houden van schietoefeningen; dat E. van hem in de middag van 11 juli 1957 geen enkele opdracht had gekregen om zich hiervoor naar Grave te begeven;

2. Simon Hafkenscheid, sergeant der eerste klasse:

dat hij op 11 juli 1957 voor de sergeant E. een rijopdracht heeft getekend van Nistelrode naar Grave;

Overwegende, dat een rapport, op 16 juli 1957 opgemaakt door de Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee te Grave Franciscus Antonius Marie Timmermans, zakelijk inhoudt als verklaring van rapporteur:

dat hij op 11 juli 1957 omstreeks 14.10 uur tegenover het garnizoensbureau een militair motorrijtuig type jeep geparkeerd zag staan; dat zich enige tijd later aldaar bij hem vervoegde een in de uniform der Koninklijke Landmacht gekleed persoon, de rang van sergeant der 1e klasse bekleedende, die verklaarde de bestuurder van voormeld motorrijtuig te zijn; dat die persoon hem verklaarde te zijn genaamd S. D. E., gelegerd te Nistelrode;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijs-

middelen — wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

*„Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motor-
„rijtuig op een weg gebruiken”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Gezien, behoudens voormeld wetsartikel, nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een geldboete van f 100, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 40 dagen.

NASCHRIFT.

Hoewel over 's Hofs argumentatie verschil van waardering kan bestaan ¹⁾, meen ik dat 's Hofs beslissing juist en 's Raads beslissing onjuist is.

Wel is aan beklagde, namens de rechthebbende, toestemming verleend om met het motorrijtuig van Nistelrode naar Grave en terug te rijden, doch die toestemming werd verkregen door bedrog, althans verleend in aan de beklagde toe te rekenen dwaling. Een dergelijke, op een gebrekkig wilsbesluit berustende, toestemming scheidt geen recht; gebruikmaking van een dergelijke toestemming blijft wederrechtelijk.

Ik meen dat dit een aspect is van een geldend rechtsbeginsel, hetwelk men, behalve in het civiele recht, bijvoorbeeld ook vindt in de

¹⁾ Het argument, ontleend aan de Britse en Amerikaanse benaming, krijgt eerst waarde wanneer blijkt dat in Nederland hetzelfde systeem wordt gebezigd als in Engeland en in Amerika. Dat het bestaan van een zelfstandige opdracht een misverstand zou zijn, is op die plaats van het betoog een *petitio principii*.

Het argument dat de „rijopdracht” bestemd is de controle op een regelmatige (dus rechtmatige) uitvoering van ritten te bevorderen en jegens derden het vermoeden van de bevoegdheid (dus rechtmatigheid) van de houder scheidt, verliest kracht nu zowel de met de controle belaste personen als (normaliter) de „derden” juist de organen van de eigenaar zijn, die de rechtmatigheid van de rit namens de eigenaar moeten controleren.

delictsomschrijving van de oplichting. Men vindt een analogon ook in het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 22 juli 1954 (bevestigd door het H.M.G. bij sententie van 14 september 1954) in M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 99 en blz. 103. Het betrof daar een schepeling, die een verlofpas uitgereikt kreeg, vermeldende dat hem met ingang van 30 april verlof was verleend, terwijl hij wist dat zulks op een vergissing berustte en de Commandant (dan wel de militair, die ten deze namens de Commandant optrad) bedoelde hem met ingang van 1 mei verlof te verlenen. Deze man werd, toen hij gebruik maakte van de gebrekkige, immers op dwaling berustende, wilsverklaring, zoals die in de verloppas tot uitdrukking werd gebracht, veroordeeld wegens opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.

Het zal n.m.m. voorts stellig de bedoeling van de wetgever zijn om met artikel 37 W.V.W. óók te treffen degene, die met bedriegelijke middelen zich de toestemming verwerft om met eens anders auto te rijden. En dan is er slechts gradueel, geen principiëel verschil tussen de schriftelijke „rijopdracht”, welke de militair ontvangt als hij met een Rijksauto mag (moet) rijden en het overhandigen van de contact-sleutel, het kentekenbewijs en de motorrijtuigenbelastingkaart (c.q. de „groene kaart”), welke de burger ontvangt wanneer hem toestemming wordt verstrekt om met een particuliere auto te rijden. Wanneer de toestemming door bedrog verkregen is of op aan de dader toerekenbare dwaling berust, verleent de toestemming geen recht en is het gebruik onrechtmatig.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 6 november 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel P. G. A.

Coopmans en Luit.-Kolonel J. F. C. Potjes.

Raadman: Mr K. J. M. Witlox.

Desertie van een dpl. sergeant van oktober 1946 totdat hij in september 1957 werd gearresteerd door de Rijkspolitie, tijdens welke desertie beklaagde zich naar België had begeben. Vier maanden gevangenisstraf en ontslag (zonder ontzetting).

(W.M.Sr. art. 98, 99 (5)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. D. C., geboren 14 februari 1919, dpl. korporaal *), beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 8 oktober 1946 te Eefde, in ieder geval in „Nederland, terwijl hij als sergeant, althans als korporaal in ieder ge-

*) Zowel blijkens de justitiële verklaring als blijkens de bewezenverklaring diende beklaagde als dpl. sergeant. (Red.).

„val als militair in de zin der wet in werkelijke dienst was bij de Stafcompagnie van een bataljon Aan- en Afvoertroepen, in ieder geval bij de Koninklijke Landmacht en gelegerd te Eefde, zijn onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan en van de onderdelen van de Koninklijke Landmacht in Nederland waarheen hij sedertdien administratief werd overgeplaatst opzettelijk, althans hoogst nalatig ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven totdat hij op of omstreeks 6 september 1957 te Putte door de Rijkspolitie werd aangehouden, hebbende hij zich tijdens zijn bovengenoemde afwezigheid naar België, aldus naar het buitenland verwijderd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 8 oktober 1946 terwijl hij in werkelijke militaire dienst was bij de stafcompagnie van een bataljon Aan- en Afvoertroepen en gelegerd was te Eefde, ondanks een uitdrukkelijk verbod daartoe, dat onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan willens en wetens ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 6 september 1957 te Putte door de Rijkspolitie werd aangehouden; dat hij zich tijdens die afwezigheid naar België heeft verwijderd;

Overwegende, dat eerdergenoemde Justitiële Verklaring onder meer inhoudt:

dat beklagde van 8 oktober 1946 tot 6 september 1957 onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig is geweest van zijn onderdeel Depot A.A.T./M.T.O.S. gelegerd te Eefde;

dat hij op 4 april 1946 na groot verlof onder de wapenen kwam en op dato werd bevorderd tot sergeant;

dat hij in verband met zijn desertie overgegeven werd aan het Algemeen Depot K.L. thans Administratieve Compagnie Regiment van Heutsz;

Overwegende (volgt bewezenverklaring van het primair ten laste gelegde — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijdert”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 jo. 99 Wetboek Militair Strafrecht jo. art. 87 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 4 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 6 september 1957; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 18 december 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Mr L. C. van der Tas.

(Principiële) dienstweigering: weigering om een militaire uniformbroek aan te trekken.

Volharding in de ongehoorzaamheid?

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen N. J. W., geboren 20 december 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 30 september „1957, in tijd van oorlog, te Amsterdam heeft geweigerd, althans op- „zettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn com- „pagniescommandant, de kapitein F. Hooghordel gegeven dienstbevel „om een hem voorgehouden militaire uniformbroek aan te trekken „hebbende hij, beklaagde, ten tijde en ter plaatse voormeld in stede „van aan opgemeld bevel gevolg te geven, opzettelijk deze uniform- „broek niet aangetrokken en daarbij de woorden geuit „om principiële „,redenen weiger ik ten stelligste een uniform aan te trekken,“ althans „,woorden van een dergelijke strekking”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 4 oktober 1957, opgemaakt door de Commandant 2e Compagnie Regiment Intendance Troepen te Amsterdam, blijkt dat beklaagde op voornoemd tijdstip sedert 28 september 1957 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 2e Compagnie van het Regiment Intendance Troepen te Amsterdam, in de namiddag van 30 september 1957 in de Oranje Nassaukazerne te Amsterdam van zijn Compagniescommandant, de kapitein Hooghordel opdracht heeft gehad om een militaire uniformbroek aan te trekken, die die kapitein hem daartoe voorhield; dat hij toen geweigerd heeft aan dat bevel gevolg te geven, zeggende: „als Jehovah-getuige weiger ik om principiële „redenen ten stelligste om een uniform aan te trekken”; dat hij toen die uniformbroek niet heeft aangetrokken; dat hij, ook nadat genoemde kapitein hem er vervolgens op had gewezen, dat hij zich door zijn weigering schuldig maakte aan een ernstig strafbaar feit en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, in zijn weigering heeft volhard en geen militaire uniformkleding heeft aangetrokken; dat hij wist, dat hij verplicht was het bevel van de kapitein Hooghordel op te volgen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
Frank Hooghordel:

dat hij in zijn functie van commandant van de 2e Compagnie van het Regiment Intendance Troepen in de namiddag van de 30 september 1957 in de Oranje Nassaukazerne te Amsterdam aan de bij zijn compagnie ingedeelde dienstplichtig soldaat N. J. W. opdracht heeft gegeven om een militaire uniformbroek aan te trekken, die hij W. daartoe voorhield; dat W. weigerde aan dat bevel gevolg te geven, zeggende: „Om principiële redenen weiger ik ten stelligste een uniform „aan te trekken”; dat W. toen en ook later die uniformbroek niet heeft aangetrokken; dat hij ook nadat hij vervolgens W. er op had gewezen, dat deze zich door diens weigering aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, W. in diens ongehoorzaamheid bleef volharden en de uniformbroek niet heeft aangetrokken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, waarbij „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat „een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen”; voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde vanaf 28 september 1957 voorlopig arrest heeft ondergaan en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch tevens niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie jaren, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 28 september 1957; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

NASCHRIFT.

De strafverzwarende omstandigheid, dat de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard nadat een meerdere hem uit-

drukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen, komt in de dagvaarding niet voor en dient derhalve ook in de qualificatie achterwege te blijven.
W.H.V.

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 6 maart 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kol. H. J. Diehl en Lt.-Kol. H. W. J. Teunissen.

Raadsman: Kapitein F. van Twisk.

Verduistering van een hoeveelheid dieselolie, gepleegd door een sergeant, ingedeeld bij een onderdeel in Duitsland.

Getuige door de Officier-Commissaris gehoord in de Engelse taal en de verklaring door de Officier-Commissaris in het Nederlands vertaald.

(R.Z. 93-94; R.L. 95-96; W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. A. v. d. W., geboren 4 juni 1932, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij op of omstreeks 3 augustus 1956 te Schleswig-land, in ieder „geval in Duitsland alwaar hij als sergeant ingedeeld bij N.A.C. No. 2 „Group, in ieder geval bij de Koninklijke Luchtmacht in dienstbetrek- „king verbleef, te samen en in vereniging met een of meer andere „personen, althans alleen met het oogmerk van wederrechtelijke toe- „eigening heeft weggenomen 8, in ieder geval een aantal jerrycans, „ieder gevuld met ongeveer 20 liter dieselolie, althans motorbrandstof, „althans een hoeveelheid dieselolie in ieder geval een hoeveelheid „motorbrandstof, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, in ieder „geval aan een ander dan aan hem, beklaagde en/of zijn mededaders”;

„althans indien uit het vorenstaande geen veroordeling mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 3 augustus 1956 te Schleswig-land in ieder „geval in Duitsland, alwaar hij als sergeant ingedeeld bij N.A.C. No. 2 „Group, in ieder geval bij de Koninklijke Luchtmacht in dienstbetrek- „king verbleef, te samen en in vereniging met een of meer andere „personen, althans alleen, opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toe- „geëigend 8, in ieder geval een aantal jerrycans ieder gevuld met on- „geveer 20 liter dieselolie, althans motorbrandstof, althans een hoe- „veelheid dieselolie, in ieder geval een hoeveelheid motorbrandstof, „toebehorende aan de Staat der Nederlanden, in ieder geval aan een „ander dan aan hem beklaagde, en/of zijn mededaders welke jerrycans „en welke dieselolie, althans motorbrandstof hij in zijn functie van

*) Het subsidiaire, met uitzondering van de daarin door ons aangebrachte cursivering, bewezen verklaard. (Red.).

„commandant van een Radiostation, in ieder geval anders dan door „*misdrijf* onder zich had”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, met betrekking tot het subsidiair ten laste gelegde:

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard: . . . enz. (*Red.*);

Overwegende, dat D. H. March, sergeant R.A.F., thans gedetacheerd op het eiland Syl, vliegbasis R.A.F., in Duitsland, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op een dag omstreeks 3 augustus 1956 met sergeant van der W., een nachtclub bezocht in Schleswig en daar een Duitser ontmoette genaamd Winkelmann; dat van der W. met zijn medeweten van Winkelmann een auto huurde; dat hij met van der W. en Winkelmann terugreed van Schleswig naar de vliegbasis in Schleswig-Land en gedurende deze rit werd voorgesteld om Winkelmann brandstof van de basis te geven; dat zij reden tot bij het radarstation, waarover van der W. het commando voerde; dat hij daar zag dat Winkelmann met sergeant van der W. enkele jerrycans in de wagen plaatste; dat zij daarna naar het huis van Winkelmann reden;

Overwegende, dat de verklaring van getuige March in de Engelse taal werd afgenomen en door de Officier-Commissaris in het Nederlands werd vertaald; dat beide versies aan beklaagde zijn voorgelezen en deze tegenover de Officier-Commissaris heeft verklaard de Engelse taal zeer goed machtig te zijn en met de Nederlandse vertaling van bedoelde getuige-verklaring geheel in te stemmen; dat deze verklaring van beklaagde naast de omstandigheid dat hij geruime tijd in een gemengd Engels-Nederlandse eenheid heeft gediend de Krijgsraad voldoende zekerheid verschaffen, dat beklaagde door het gebruik van de Engelse taal op geen enkele wijze in zijn verdediging is geschaad;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, . . . enz. (zie het niet-gecursiveerde gedeelte van de subs. tenlastelegging — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Verduistering*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de duur van één maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren en (onvoorwaardelijk) tot betaling van een geldboete van f 100, bij niet-betaling of verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 21 mei 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luit.-Generaals van der Kroon en Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers.

Raadsmansman: Kapitein Twisk.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaar, en tot een geldboete van twee honderd gulden, met bepaling dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van een maand;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof te licht is voorgekomen;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van één maand, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren, en (onvoorwaardelijk) een geldboete van f 200, bij niet-betaling of verhaal te vervangen door hechtenis voor de duur van 40 dagen — *Red.*].

NASCHRIFT.

In mijn naschrift onder het vonnis van dezelfde Krijgsraad van 3 juni 1953 (M.R.T. XLVII, 1954, blz. 389 v.)¹⁾ vestigde ik de aandacht op het feit dat wet en rechtszekerheid eisen dat de Rechter zich van de Nederlandse taal bedient. Ik deed opmerken dat de rechtszekerheid juist in de grensgevallen in het gedrang komt, wanneer de rechter denkt dat de beklaagde (en hij, rechter, zelf!) de vreemde taal genoegzaam beheersen doch zulks in werkelijkheid toch niet ten volle het geval is. Ik meen dat de rechter verplicht is, het ontstaan van dergelijke grensgevallen en van dergelijke rafelingen in de rechtszekerheid te voorkomen, gelijk hem ook uitdrukkelijk door de wet (R.Z. artikelen 75, 93 en 94, R.L. artikelen 77, 95 en 96, zie ook W.Sv. artikelen 306, 307 en 308) opgedragen wordt.

¹⁾ Zie ook blz. 543 v. en 698 v. .

Hoewel in het bovenstaande vonnis, anders dan in het vonnis van 3 juni 1953, aan de beklaagde een vertaling van de getuigenverklaring in het Engels is voorgehouden, is het bovenstaande vonnis formeel naar mijn mening nóg bedenkelijker. In de eerste plaats wordt hier een vertaling gemaakt door een (daartoe) niet beëdigde tolk: een tolk die zelfs niet volgens de wet beëdigd zou kunnen worden (aangezien de tolk immers ten overstaan van (in handen van) de Officier-Commissaris de eed moet afleggen); in de tweede plaats heeft de beklaagde (vermoedelijk desgevraagd) verklaard dat hij de door de Officier-Commissaris vervaardigde vertaling goedkeurt. Ik meen dat men de beklaagde niet voor de keus (wederom in grensgevallen!) moet stellen om of met een vertaling genoeg te nemen, of de rechter de „overlast” aan te doen van een tolk te moeten benoemen. De rechter benoemt de tolk, zoals de wet voorschrijft. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 18 december 1957.

President Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel P. G. A. Coopmans en Luit.-Kolonel J. F. C. Potjes.
Raadman: Kapitein W. G. Tibben.

Zich voor de vervulling van zijn dienstverrichtingen ongeschikt laten maken (beklaagde had zich door zijn echtgenote kokend water over de voet laten gieten tengevolge waarvan hij enige dagen thuis moest blijven). Voorts: mishandeling en stroperij.

(W.M.Sr. art. 101; W.Sr. art. 300, 314).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. C. V., geboren 30 september 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht „in werkelijke dienst bij het Regiment Limburgse Jagers en gelegerd „te Oirschot op of omstreeks 28 juli 1957 op welke dag hij zich van „verlof moest terugmelden bij voormeld onderdeel, zich opzettelijk in „zijn woning te Simpelveld tijdelijk ongeschikt heeft gemaakt, althans „heeft laten maken, voor de vervulling van zijn dienstverplichtingen, „door alstoen aldaar een bakje met kokend water over zijn voet uit te „gieten, althans door een ander te laten uitgieten, tengevolge waarvan „hij — mede op last van een de volgende dag ontboden militaire arts „— wegens eerste graads verbranding van zijn voet tot 2 augustus „1957, in elk geval langer dan 4 dagen, thuis moest blijven en geen „dienst mocht en kon doen;

„II. dat hij op of omstreeks 1 augustus 1957 te Simpelveld Gerarda „Wilhelmina Schrouen-Joosten heeft mishandeld door deze alstoen

„aldaar opzettelijk met kracht met een zijner vuisten tegen het hoofd
 „te slaan en opzettelijk met een zijner geschoeide voeten tegen een
 „harer benen of knieën te schoppen, waardoor zij pijn ondervond;

„III. dat hij op of omstreeks 2 augustus 1957 te Simpelveld tezamen
 „en in vereniging met H. F. Nix, althans alleen, zonder geweld of
 „bedreiging met geweld tegen personen met het oogmerk van weder-
 „rechtelijke toeëigening heeft weggenomen ongeveer 25 kilogram te
 „velde staande aardappelen, toebehorende aan J. J. Jorissen, in elk
 „geval aan anderen of een ander dan aan hem, beklaagde en genoemde
 „Nix of een hunner”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

I. dat hij op zondagavond, 28 juli 1957, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij het Regiment Limburgse Jagers en gelegerd was in de legerplaats Oirschot, per laatste reisgelegenheid naar zijn onderdeel moest terugkeren; dat hij naar Heerlen reisde met zijn vrouw, welke hem in het vooruitzicht stelde dat zij er tussen uit zou gaan en zijn zoon naar een klooster zou brengen, indien hij wegging; dat hij geen raad meer wist en terugging naar Simpelveld; dat zijn vrouw daar met zijn toestemming een bakje met kokend water over zijn voet uitgoot, waardoor aan die voet een 1e graads verbranding ontstond; dat een geneesheer hem de volgende dag zei dat hij tengevolge van deze verbranding tot de eerste reisgelegenheid van 2 augustus moest thuisblijven; dat hij op deze wijze niet geschikt was om zich op 28 juli 1957 van verlof terug te melden bij zijn bovengenoemd onderdeel en gedurende de periode van 28 juli tot 2 augustus 1957 geen dienst kon doen;

II. dat hij op 1 augustus 1957 te Simpelveld in woede zijn buurvrouw Gerarda Schrouen met een zijner tot een vuist gebalde handen tegen het hoofd heeft geslagen, waarop zij op de grond terecht kwam en haar, toen zij even later een emmer water over hem uitgooide, met een zijner geschoeide voeten tegen haar been heeft geschopt;

III. dat hij op 2 augustus 1957 te Simpelveld tezamen en in vereniging met zijn schoonvader H. F. Nix, ongeveer 25 kilo te velde staande aardappelen heeft geroid en mee naar huis genomen met de bedoeling die aardappelen met het gezin waarbij hij verbleef te consumeren; dat hij wel wist dat die aardappelen noch aan hem noch aan zijn schoonvader of een ander lid van diens gezin toebehoorden en dat zij op geen enkele wijze gerechtigd waren die aardappelen weg te nemen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P 36/57, opgemaakt en gesloten te Simpelveld op 10 augustus 1957, door Willi Enning, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Simpelveld, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van de res.-1e-luitenant-arts J. G. M. van der Heijden aan verbalisant:

dat hij op 29 juli 1957 ontboden werd bij de soldaat V., wonende te Simpelveld, no. 31, en bij deze een 1e graads verbranding ontdekte op de bovenzijde van diens rechtervoet; dat V. tengevolge daarvan niet naar zijn onderdeel terug kon keren en gedurende vier dagen geen dienst kon verrichten; dat hij V. een schriftelijke reisopdracht verstrekt heeft, inhoudende dat deze op 2 augustus 1957 per eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel moest terugkeren;

als verklaring van Gerarda Wilhelmina Joosten, echtgenote van J. Schrouen, wonende te Simpelveld, Waalbroek no. 32:

dat zij op 1 augustus 1957 met een emmer water ging halen bij een beek vlak bij haar woning; dat toen zij van de beek terugkwam de soldaat V. haar met een vuist met kracht tegen het voorhoofd sloeg en haar, nadat zij was gevallen met de geschoeide voet met kracht tegen haar rechter knie schopte; dat zij daarvan veel pijn ondervond;

als verklaring van H. F. Nix aan verbalisant:

dat hij op 2 augustus 1957 tezamen met zijn schoonzoon, de soldaat V., op een veld, gelegen achter het patersklooster te Simpelveld, 20 à 25 kg. aardappels heeft uitgetrokken en die aardappels mee naar huis heeft genomen; dat hij niet weet van wie dat veld is en zij van niemand toestemming hadden die aardappels uit te trekken;

als relaas van verbalisant:

dat hij zich op 5 augustus 1957 met beklaagde begaf naar het in diens verklaring bedoelde aardappelveld en daar zag dat over een oppervlakte van ongeveer 12 m² de aardappelstruiken waren uitgetrokken en de aarde was omgewoeld;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „*Als militair zich opzettelijk voor de vervulling zijner dienstverplichtingen ongeschikt laten maken, hebbende de schuldige op deze wijze de vervulling zijner dienstverplichtingen, in tijd van oorlog langer dan vier dagen verzaakt *)*”;

II. „*Mishandeling*”;

III. „*Stroperij door twee of meer verenigde personen*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij I. art. 101 jo. 98 Wetb. Militair Strafrecht jo. 87 Wetboek van Strafrecht; II. art. 300 Wetb. v. Strafrecht en III. art. 315 jo. 314 Wetb. v. Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van twee maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 6 mei 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal Van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Lt.-Generaal-Vl.-Waarn. Zegers.

*) Met betrekking tot de qualificatie worde verwezen naar M.R.T. XLVI, 1953, blz. 40 ad (2). (*Red.*).

Een eerste-luitenant, optredende als klassecommandant, was gestraft, omdat hij tijdens een 2-daagse velddienst oefening zou zijn tekortgeschoten in verantwoordelijkheidsbesef door in strijd met het bepaalde in de punten 3 en 5 aanhangsel I van het Voorschrift nr 1505 Handgranaten. — onderscheidenlijk inhoudende dat bij het oefenen met scherpe handgranaten een officier met de leiding der oefening wordt belast en dat deze een ongesprongen handgranaat ter plaatse moet vernietigen — het geven van een demonstratie, teneinde de werkelijkheid te benaderen, handgranaatwerpen met scherpe aanvalshandgranaten nr 69 had overgelaten aan een o.h. onderofficier-instructeur zonder daarbij aanwezig te zijn, en het opruimen van een niet geëxplodeerde scherpe aanvalshandgranaat nr 69 had overgelaten aan die o.h. onderofficier-instructeur zonder daarbij aanwezig te zijn.

De luitenant kon i.c. dit verwijt niet treffen, omdat voornoemd Aanhangsel betrekking heeft op oefenen in het werpen van scherpe handgranaten op de handgranatenbaan en niet op het werpen van scherpe handgranaten ter demonstratie bij een velddienst oefening, het vernietigen van een niet gesprongen handgranaat, zoals in het onderhavige geval, terwijl ook niet is gebleken, dat de luitenant op andere gronden gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef kan worden verweten, nu hij de opdrachten als hierbedoeld aan een daartoe opgeleid bekwaam onderofficier-instructeur had gegeven. Beklag gegrond.

(W.K. art. 68, Voorschrift nr 1505 Handgranaten ptn 3, 5).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 29 maart 1958, waarbij de eerste-luitenant L. E. de F., registratienummer 23.01.09.041, dienende bij de luchtmacht officiers- en kaderschool te Cl., 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van de luchtmacht officiers- en kaderschool over de straf van vier dagen licht arrest hem door de commandant van nr opleidingssquadron van voornoemd onderdeel opgelegd wegens:

„Als klassecommandant tijdens een tweedaagse velddienst oefening „te kort geschoten in verantwoordelijkheidsbesef door het opruimen „van een niet geëxplodeerde aanvalshandgranaat nr 69 aan de onder „zijn commando dienende onderofficier-instructeur over te laten.

„Zulks onder de verzachtende omstandigheden dat:

„1. bedoelde onderofficier bekend staat als een kundig instructeur „op het gebied van wapenen, mijnen en springstoffen;

„2. hijzelf volledig in beslag werd genomen door het te velde over- „geven van pioniermateriaal aan de commandant van een andere klas;”, bij welke beschikking — op 27 maart 1958 genomen en op 28 maart 1958 aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf, doch met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze kwam te luiden:

„Als klassecommandant, belast met de leiding van een tweedaagse „oefening te kort geschoten in verantwoordelijkheidsbesef door:

„1. het geven van een demonstratie handgranaatwerpen met scherpe aanvalshandgranaten nr 69 over te laten aan een onder zijn bevel staande onderofficier-instructeur, zonder daarbij zelf aanwezig te zijn en leiding te geven;

„2. door het opruimen van een niet geëxplodeerde scherpe aanvalshandgranaat nr 69 aan de onder zijn bevel staande onderofficier-instructeur over te laten, door daarbij niet aanwezig te zijn en leiding te geven en zich zelfs niet te overtuigen van de plaatselijke situatie en van de door de betrokken onderofficier genomen veiligheidsmaatregelen”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige onder ede de eerste strafoplegger de kapitein J. B. W. M. de Koning;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is gebleken, dat klager op 11 en 12 maart 1958 tijdens een tweedaagse velddienstoefening optrad als commandant van een klasse van het nr opleidings squadron van de luchtmacht officiers- en kaderschool; dat klager tijdens deze oefening een sectie van zijn klasse onder commando van een sergeant-instructeur afzonderde om als patrouille een opdracht uit te voeren, waarbij hij die sergeant toestemming gaf om ter demonstratie enkele scherpe aanvalshandgranaten nr 69 te werpen terwijl klager zich met de rest van zijn klasse elders in het terrein ophield; dat bij deze demonstratie een der handgranaten niet sprong, hetgeen de sergeant aan klager na afloop van de oefening meldde; dat klager op dat ogenblik doende was, bij de oefening gebezigd pioniermateriaal over te geven aan een andere klassecommandant en daarom die sergeant heeft gezegd de handgranaat op te ruimen; dat die sergeant een aangewezen instructeur handgranaatwerpen was en als een kundig onderofficier bekend stond op het gebied van wapenen, mijnen en springstoffen;

Overwegende, dat blijkens de inhoud van de beschikking waarvan beklag aan klager gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef wordt verweten door te hebben gehandeld in strijd met het bepaalde in de punten 3 en 5 van aanhangsel I van het Voorschrift nr 1505 Handgranaten, onderscheidenlijk inhoudende dat bij het oefenen met scherpe handgranaten een officier met de leiding der oefening wordt belast en dat deze een ongesprongen granaat ter plaatse moet vernietigen;

Overwegende, dat genoemd aanhangsel betrekking heeft op oefenen in het werpen van scherpe handgranaten op de handgranaatbaan en niet op het werpen van scherpe handgranaten door een daartoe aangewezen instructeur om tijdens een velddienstoefening de werkelijkheid te benaderen, noch op het vernietigen van een handgranaat, die bij een zodanige demonstratie niet springt;

Overwegende, dat dan ook klager niet het verwijt kan treffen dat hij in strijd met de bepalingen van genoemd voorschrift zou hebben gehandeld, terwijl aan het Hof niet gebleken is dat hem op andere

gronden gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef kan worden verweten door aan een daartoe opgeleid en bekwaam onderofficier-instructeur opdracht te geven bij een velddienstoefening scherpe handgranaten ter demonstratie te werpen zonder dat klager daarbij aanwezig was en door deze onderofficier opdracht te geven de ongesprongen granaat te vernietigen, wetende dat die onderofficier daartoe speciaal was opgeleid;

Overwegende, dat het beklag mitsdien gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de strafoplegging waarvan beklag in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Het in dit geval vermeende krijgstuchtelijk vergrijp is onvoorzichtigheid, zorgeloosheid, nalatigheid in het nakomen van de voorschriften betreffende het oefenen met handgranaten.

Dit vergrijp kan voortspruiten uit gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef, welk gebrek o.i. echter niet als krijgstuchtelijk vergrijp kan worden telastgelegd; wel kan het dienstig zijn dat een dergelijk gebrek wordt vermeld op de beoordelingslijst van de betrokkene. V.g.l. Besch. H.M.G. van 12 september 1955, M.R.T. 49, blz. 53.

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 6 mei 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal Van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Toen klager, sergeant-houtbewerker der Iste kl., over een hem opgelegde krijgstuchtelijke straf de eindbeslissing inriep over de beslissing van de beklagmeerdere, vroeg deze de door hem genomen beschikking van klager terug, trok haar in en vernietigde haar. Daarop nam de beklagmeerdere een nieuwe beklagbeschikking, welke hij antidadeerde en aan klager uitreikte.

Het H.M.G. verklaarde de nieuwe geantidadeerde beschikking ambtshalve nietig en overwoog dat de oorspronkelijke, ingetrokken en ver-

nietigde beschikking niet meer een grondslag kon opleveren voor de behandeling dezer zaak door het Hof.

Het Hof deed voorts ambtshalve de oorspronkelijk aan klager opgelegde straf en strafreden teniet, gezien de onregelmatige wijze van behandeling, voor welke onregelmatigheid klager geen schuld trof, welke niet tot een beoordeling van klagers beklag door het Hof kon leiden, niet te zijnen nadele mocht strekken.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 12 februari 1958 van A. J. G., sergeant-houtbewerker 1e klasse, registratienummer , dienende bij het squadron van het depot te , waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem gedaan bij de commandant van het depot voornoemd van het commando , over de straf van acht dagen licht arrest hem op 8 februari 1958 opgelegd door de commandant squadron van voornoemd onderdeel wegens:

„Nagelaten de afsluiting van de werkplaatsen te controleren als ge-
„last bij dienstrooster door de ondanks waarschuwing, tevens het
„dienstrooster hiervoor eigendunkelijk veranderd”;

bij welke niet ten processe overgelegde beschikking volgens klager en na te noemen getuige het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Land-
macht;

Gelet op het nader onderzoek gehouden door de Raadsheer-Com-
missaris de luitenant-generaal der KLu J. L. Zegers, waarbij als ge-
tuige onder ede werd gehoord de beklagmeerdere, de luitenant-kolonel
der KLu ir. A.;

Overwegende, dat ten processe onder meer is overgelegd:

1. een verzoek van klager om de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen terzake van de hem op 11 februari 1958 uitgereikte beklagbeschikking van de commandant (van het depot), welk verzoek blijkens daarop gestelde aantekening van zijn squadroncommandant op 12 februari 1958 is ingediend;
2. een beklagbeschikking terzake van de krijgstuuchtelijke straf waarop het sub 1 genoemde verzoek betrekking heeft, genomen door dezelfde beklagmeerdere als in het sub 1 genoemde verzoek vermeld, waarop door klager is gesteld: „dit ontvangen op dinsdag 25 „februari na inlevering van het vorige, welke ik apart van huis „moest halen”;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is komen vast te staan dat klager aanvankelijk de in zijn verzoek bedoelde beklagbeschikking ontving, doch dat de beklagmeerdere — nadat klager de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof had ingeroepen — deze beschikking van klager teruggevraagd en vernietigd heeft, waarna hem een nieuwe

beklagbeschikking werd uitgereikt, welke was geantidateerd op 11 februari 1958 en op dezelfde straf als de oorspronkelijke beschikking betrekking had;

Overwegende, dat het onverenigbaar is met een behoorlijke beklag-procedure om, nadat een klager de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen, de oorspronkelijke beklagbeschikking te vernietigen en door een nieuwe te vervangen, weshalve de thans aan het Hof overgelegde beklagbeschikking nietig behoort te worden verklaard;

Overwegende voorts, dat de oorspronkelijke beklagbeschikking, waartegen klager de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen, door de beklagmeerdere is ingetrokken en vernietigd, zodat deze evenmin een grondslag voor de behandeling dezer zaak kan opleveren;

Overwegende, dat het Hof — gezien deze onregelmatige wijze van behandeling — niet tot een beoordeling van klagers klacht kan komen, hetgeen echter niet aan klagers schuld te wijten is en derhalve niet te zijnen nadele mag strekken, weshalve de aan klager opgelegde straf ambtshalve behoort te worden vernietigd;

BESCHIKKENDE:

Verklaart nietig de ten processe overgelegde beklagbeschikking;

Vernietigt de aan klager op 8 februari 1958 opgelegde straf van acht dagen licht arrest;

Bepaalt, dat deze straf en de daarbij behorende omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

In zijn beschikking van 21 januari 1958 (blz. 310) vernietigde het H.M.G. terecht „ambtshalve” een door een w.n. BC genomen beklagbeschikking, nadat deze w.n. BC eerst als hogere strafoplegger (art. 50 W.K.) was opgetreden en even daarna in dezelfde zaak als beklagbeschikker (over zijn eigen strafoplegging, art. 51 l.l. W.K.), wegens onjuiste toepassing van de beklagprocedure, en stelde de stukken in handen van de BC, teneinde over het beklag te beslissen met inachtneming van 's-Hofs beschikking.

In bovenstaande zaak had de beklagmeerdere, nadat hij de beklagbeschikking had genomen, deze beschikking ingetrokken en vernietigd, nadat klager daarover de eindbeslissing van het H.M.G. had ingeroepen, en vervangen door een nieuwe en geantidateerde beklagbeschikking.

Het H.M.G. overwoog dat, gezien de onregelmatige wijze van behandeling van het beklag, het Hof niet tot beoordeling van klagers klacht kon komen en vernietigde „ambtshalve” de geantidateerde beklagbeschikking en vernietigde tevens „ambtshalve” de d.d. 8 februari 1958 aan klager opgelegde (oorspronkelijke) straf en strafreden.

Het onbevredigende in deze is, dat het H.M.G. door het (doen) weg-

vallen van de beklagbeschikking zich wèl veroorlooft om „ambtshalve” de door de strafoplegger opgelegde straf te niet te doen, zonder het daaraan ten grondslag liggend gedrag van klager te hebben onderzocht, met het enkele motief dat de onregelmatige wijze van behandeling van het beklag niet te zijnen nadele mag strekken, maar dat het Hof zich niet „ambtshalve” geroepen voelt over „de zaak zelf” (art. 65, 68 W.K.), waar het beklag toch in wezen over gaat, naar bevind van zaken een eindbeslissing te geven. De handhaving van de krijgsmacht (te denken aan de gestrafte, de strafoplegger, de troep) is, dunkt ons, meer gebaat met een „ambtshalve” eindbeslissing over de wezenlijke zaak dan met een „ambtshalve” eindbeslissing, waarbij de zaak zèlf buiten beschouwing blijft. _____ A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 12 maart 1958.

Voorzitter: Mr A. Blom (fungerend); Leden: Mr Dr T. Kruijff en Mr H. Fortuin.

M.A.W. 1957/B 14.

Betrokkene, in 1945 benoemd tot (reserve) adelborst 1e klasse, wenste met enkele collega's in beroepsdienst te treden. Toentertijd kon dit alleen door de opleiding te Willemsoord te gaan volgen en dus „afstand te doen” van ancienniteit als reserve-officier. Betrokkene heeft dit gedaan, zijn collega's niet. In 1948 werd betrokkene in beroepsdienst opnieuw tot adelborst 1e klasse benoemd. Inmiddels echter had de minister besloten ook rechtstreekse overgang, met behoud van ancienniteit, van reserve-officieren in beroepsdienst mogelijk te maken. Hiervan hebben betrokkenes collega's gebruik gemaakt, met het gevolg, dat zij hem op de ranglijst zijn „voorgekomen”. Betrokkenes verzoek om zijn ancienniteit van 1945 af te laten meetellen is niet voor inwilliging vatbaar, nu de voorschriften dat onmogelijk maken. De Centrale Raad vindt geen schending van enig algemeen verbindend voorschrift en begeeft zich niet in de vraag, of een billijke oplossing mogelijk ware geweest, nu de Kroon voor haar handelwijze een redelijke motivering heeft.

(Circulaire voor de Zeemacht nrs. 1238 en 1238a).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake A., wonende te D., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen de Minister van Marine, als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden kapitein-luitenant-ter-zee van administratie F. A. Bouman, hoofd van het bureau Rechtstoestand Militairen Zeemacht van het Ministerie van Marine, wonende te 's-Gravenhage;

1.

Overwegende dat eiser, die per 1 augustus 1945 was benoemd tot adelborst der 1e klasse van administratie bij de Koninklijke marine-reserve, vervolgens, nadat hij een opleiding had gevolgd aan het Koninklijk Instituut voor de Marine, met ingang van 1 januari 1948 wederom is benoemd tot adelborst van administratie der 1e klasse, thans als beroepsofficier, en laatstelijk met ingang van 1 januari 1951 is bevorderd tot luitenant-ter-zee van administratie der 2e klasse;

Overwegende dat eiser bij rekest van 24 mei 1951 tot de Minister van Marine het verzoek heeft gericht het daarheen te willen doen leiden, dat hij zijn diensttijd als officier mag tellen van 1 augustus 1945 af; waartoe hij heeft aangevoerd:

„dat hij op 1 augustus 1945, tegelijkertijd met de toenmalige Matroos „I ARO KMRSDTV, R., van Matroos I ARO KMRSDTV werd benoemd tot adelborst der 1e klasse van administratie KMRSDTV, nadat zij beiden dezelfde opleiding hadden doorlopen;

„dat door hen beiden omstreeks maart 1946 een verzoek tot overgang in vaste dienst bij de Zeedienst c.f. CZ 1238 werd ingediend, welk verzoek voor beiden werd afgewezen, onder mondelinge mededeling, dat de aangewezen weg om beroepsofficier te worden was, om ontslag te vragen onder gelijktijdige aanmelding als adelborst van Administratie op het Koninklijk Instituut voor de Marine, voor de verkorte opleiding;

„dat alleen requestrant zich hiervoor gemeld heeft, en deze opleiding alleen gekozen heeft als middel om tot het doel, beroepsofficier te worden, te geraken;

„dat toentertijd de regeling als vervat in CZ 1238a nog niet bekend was;

„dat hij na de verkorte opleiding doorlopen te hebben, wederom werd benoemd tot adelborst van administratie der 1e klasse per 1 januari 1948;

„dat inmiddels de adelborst van administratie 1e klasse KMRSDTV „R. werd bevorderd per 1 augustus 1946 tot Officier van administratie 3e klasse KMRSDTV, en dat deze hoewel oorspronkelijk afgewezen, er toch in geslaagd was over te gaan in vaste dienst c.f. CZ1238, als officier van administratie 3e klasse KMROV, en daarna ingevolge de regeling van CZ1238a op 1 augustus 1948 werd bevorderd tot Officier van Administratie der 2e klasse;

„dat requestrant, zo deze mogelijkheid tot overgang in vaste dienst hem ten tijde van zijn aanmelding als adelborst bekend was geweest, zeker deze wijze om beroepsofficier te worden, zou hebben gekozen;

„dat requestrant echter thans $2\frac{1}{2}$ jaar ten achter is bij zijn vroegere ranggenoot, hetgeen hem gezien de grote opofferingen die hij zich door zijn enthousiasme getroost heeft om beroepsofficier bij de Koninklijke Marine te worden en zijn betere opleiding, onbillijk voorkomt.”;

Overwegende dat de Minister van Marine, in antwoord op dat rekest

van 24 mei 1951, niet eerder dan bij brief van 9 februari 1956 het volgende heeft medegedeeld:

„Toen na de laatste oorlog de opleiding op het Koninklijk instituut „voor de marine wederom werd ingesteld en verscheidene reserve-officieren en aspirant-reserve-officieren in de gelegenheid werden gesteld mede te dingen naar een benoeming tot adelborst, werd aanvankelijk de gedragslijn gevolgd dat de reserve- en aspirant-reserve-officieren die van die gelegenheid geen gebruik wensten te maken, nadien niet in aanmerking zouden worden gebracht voor het aangaan van een onbepaald verband.

„Door de nood van een blijvend tekort aan beroepsofficieren gedwongen, werd echter nadien toch aan enkele reserve-officieren die een opleiding voor beroepsofficier bij het Koninklijk instituut voor de marine niet hadden geambieerd, vergund een onbepaald verband aan te gaan.

„Circulaire voor de zeemacht 1238a, waarin werd bepaald dat reserve-officieren met een onbepaald verband bij eerstvolgende bevordering in beroepsdienst zouden overgaan, was in de tussentijd periode van kracht geworden.

„Officieren die van bovengenoemde gelegenheid gebruik hebben gemaakt zijn als gevolg hiervan voor wat hun plaats in de ranglijsten betreft, inderdaad in een bevoorrechte positie gekomen ten opzichte van hun oorspronkelijke tijdgenoten die de adelborstopleiding op het Koninklijk instituut voor de marine hebben doorlopen.

„U dient Uzelf echter te beschouwen als een officier die de normale weg heeft bewandeld en die in de ranglijst van zijn korps op de hem rechtens toekomende plaats staat.

„Om U in financieel opzicht zoveel mogelijk gelijk te stellen met Uw tijdgenoten die de adelborstopleiding niet hebben gevolgd, werd de door U als adelborst doorgebrachte tijd als voor bezoldiging geldende diensttijd als officier medegerekend.

„Het is echter — afgezien van andere redenen — uit een oogpunt van personeelspolitiek onbillijk en zelfs onmogelijk de officieren die via een onbepaald verband beroepsofficier zijn geworden, hun plaats in de ranglijst te ontnemen, terwijl, zoals eerder werd betoogd, U in de ranglijst van Uw korps de U toekomende plaats inneemt.

„Ik overweeg dan ook niet te bevorderen dat aan U meerdere diensttijd als officier zal worden toegekend, afgezien van de onmogelijkheid om zulks te bewerkstelligen.

„Uw request is derhalve niet voor inwilliging vatbaar.”;

Overwegende dat eiser voorts op 30 juni 1956 een rekest heeft gericht tot Hare Majesteit de Koningin met het verzoek „het daarheen te willen leiden, dat hij zijn diensttijd als officier mag tellen vanaf 1 augustus 1945, en zo al wettelijke bepalingen zich daartegen mochten verzetten, dat de gevolgen uit de tenachterstelling voor hem ontstaan, op andere wijzen worden te niet gedaan”; welk verzoek mede is gegrond op de omstandigheid, dat de luitenant-ter-zee van administratie der 2e klasse der Koninklijke marine-reserve met onbepaald verband

H., die per 1 augustus 1945 tegelijk met eiser en voornoemde R. tot adelborst der 1e klasse van administratie der Koninklijke marine-reserve was benoemd, bij Koninklijk Besluit van 4 juni 1956 werd benoemd tot luitenant-ter-zee (A) der 1e klasse, waardoor hij eveneens was opgenomen in de ranglijst van beroepsofficieren, zodat eiser zich wederom ten achter gesteld acht;

Overwegende dat naar aanleiding van dit rekest door de Staatssecretaris van Marine op 30 augustus 1956 aan de Koningin een rapport is aangeboden waarin in hoofdzaak het volgende is vermeld:

„A. werd op 1 augustus 1945 tot officier bij de Koninklijke marine-reserve benoemd, tegelijk met o.a. R. en H.

„Een verzoek om een vast dienstverband bij de Koninklijke marine te mogen aangaan in de vorm van een benoeming tot luitenant ter zee bij de Koninklijke marine-reserve, onbepaald verband, met behoud van ancienniteit, werd voor deze drie officieren door de toenmalige minister van marine afgewezen, onder mededeling dat een vast dienstverband als officier slechts kon worden bereikt middels een opleiding als adelborst bij het Koninklijk instituut voor de marine. Deze laatste oplossing werd door A. aanvaard.

„Genoemde officier werd, na het Koninklijk instituut voor de marine te hebben doorlopen, met ingang van 1 januari 1948 benoemd tot adelborst van administratie der 1e klasse en zijn ancienniteit als beroepsofficier telde uiteraard eveneens vanaf 1 januari 1948. De aanmelding voor bovengenoemde opleiding tot beroepsofficier bleef echter zover beneden de verwachtingen, dat het korps beroepsofficieren nog langs andere wegen diende te worden versterkt.

„Daartoe werd aan reserve-officieren, die een onbepaald verband hadden aangegaan, vergund bij hun eerstvolgende bevordering in beroepsdienst over te gaan. Deze regeling werd opgenomen in circulaire voor de zeemacht 1238a. Tevens werd de mogelijkheid tot het aangaan van een onbepaald dienstverband — door de nood gedwongen — wederom voor reserve-officieren opengesteld. Van deze mogelijkheid werd o.a. door R. en H. gebruik gemaakt.

„Door deze onvoorziene en ongewilde omstandigheden kon het dus inderdaad gebeuren dat reserve-officieren die de opleiding bij het Koninklijk instituut voor de marine niet hadden geambieerd, op een later tijdstip toch beroepsofficier werden en wel met behoud van hun oorspronkelijke ancienniteit als reserve-officier, terwijl op gelijke datum benoemde reserve-officieren die wel de weg van het Koninklijk instituut voor de marine hadden gekozen, beroepsofficier werden met verlies van hun oorspronkelijke ancienniteit als reserve-officier.

„De ondergetekende meent echter naar voren te mogen brengen dat hierbij dient te worden bedacht dat de laatstgenoemde officieren thans de plaatsen in de ranglijst van hun korps en rang innemen die hun rechtens toekomen, terwijl de eerstgenoemden, door de meergenoemde onvoorziene en ongewilde omstandigheden, in die ranglijst plaatsen innemen die ten opzichte van die van hun oorspronkelijke tijdgenoten feitelijk te hoog geacht moeten worden. Het is echter wettelijk niet

„geoorloofd deze officieren de hun eens toegekende plaatsen te ont-
 „nemen. Anderzijds is het niet redelijk de beroepsofficieren, die voor
 „hun benoeming tot adelborst bij het Koninklijk instituut voor de
 „marine reeds reserve-officier waren, meer ancienniteit toe te kennen
 „dan hun jaargenoten beroepsofficier die geen reserve-officier zijn ge-
 „weest.

„Wel werd, met ingang van 1 januari 1948, aan de beroepsofficieren
 „die voor hun benoeming tot adelborst reeds reserve-officier waren
 „geweest, een voor bezoldiging geldende diensttijd toegekend vanaf de
 „datum van hun benoeming tot reserve-officier.

„Rekestrant betoogt dat ook hij zeer wel inziet dat het onmogelijk
 „en onbillijk zou zijn om de officieren die via een onbepaald verband
 „beroepsofficier geworden zijn, een lagere plaats in de ranglijst te doen
 „innemen.

„Hemzelf door middel van een ontslag, gepaard aan een gelijktijdige
 „benoeming met meerdere ouderdom in rang dan hij thans bezit, een
 „hogere plaats in de ranglijst te geven is echter, zoals hiervoor aan-
 „gegeven, evenmin rechtvaardig, en wel t.o.v. zijn jaargenoten-be-
 „roepsofficier. Bovendien verkeert niet alleen rekestrant in deze om-
 „standigheden, doch talrijke officieren uit verschillende korpsen heb-
 „ben destijds eveneens als reserve-officier toegang verzocht en ge-
 „kregen tot het Koninklijk instituut voor de marine.

„Door de plaats welke verzoeker nu echter in de ranglijst inneemt
 „komt hij te vallen onder diverse bepalingen die gelden voor officieren
 „van zijn rang en ancienniteit. Hem daarvan te ontheffen omdat de
 „meergenoemde R. en H., door hun meerdere ouderdom in rang, aan
 „die bepaalde verplichtingen niet meer behoeften te voldoen, komt
 „ondergetekende echter allerminst juist voor.

„Op deze gronden moge de ondergetekende Uwe Majesteit eerbiedig
 „in overweging geven hem machtiging te verlenen om afwijzend op het
 „hierbij aangeboden rekest te beschikken.”;

Overwegende dat de Koningin bij kabinetsrescript van 4 september
 1956 de Staatssecretaris van Marine heeft gemachtigd overeenkomstig
 genoemd rapport te handelen en de Minister van Marine daarna op
 17 september 1956 aan eiser heeft geschreven als volgt:

„Daartoe gemachtigd door Hare Majesteit de Koningin bij kabinets-
 „rescript no. 36 van 4 september 1956, heb ik de eer UWedelgestreng
 „het volgende mede te delen in antwoord op Uw aan Hoogstdezelve
 „gericht rekest van 30 juni 1956.

„De redenen waarom in 1946 het marinebestuur zijn oorspronke-
 „lijke standpunt — dat n.l. aan officieren die de toegang tot het Ko-
 „ninklijk instituut voor de marine niet hadden begeerd geen onbepaald
 „verband zou worden toegestaan — moest laten varen, werden U reeds
 „in de brief van de minister van marine van 9 februari 1956 no.
 „455163/350417 uiteengezet. U dient daarbij te bedenken dat de
 „rechtspositie van de officieren bij de Koninklijke marine-reserve, on-
 „bepaald verband, evenzeer als die der beroepsofficieren, zowel bij de
 „wet als in meerdere besluiten en/of beschikkingen zo uitvoerig moge-

„lijk was vastgelegd. Afgezien van de aldus omschreven rechten, eiste „een billijk personeelsbeleid t.o.v. deze officieren eveneens dat be- „paalde, lang gevolgde toepassingen daarvan — zoals bevordering na „een bepaalde diensttijd in een rang — zoveel mogelijk werden ge- „continueerd.

„Dat daardoor situaties konden ontstaan zoals die waarop U in Uw „rekest doelt, werd door de toenmalige minister van marine, op grond „van het algemeen marinebelang, geaccepteerd.

„Ik zie in dit alles dan ook geen redenen om U te ontheffen van „verplichtingen die op U, in Uw huidige rang, rusten. Evenmin acht „ik het, afgezien van de vraag of zulks mogelijk ware, wenselijk om in „de bestaande toestand verandering te brengen.

„Op Uw rekest van 30 juni 1956 beschik ik derhalve afwijzend.”; Overwegende dat eiser tegen het bij deze brief medegedeelde besluit beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, bij klaagschrift verzoekende dat besluit te vernietigen en „voor recht te „verklaren dat de tenachterstelling van klager voor zover zulks naar „wettelijke voorschriften mogelijk zal zijn, zal worden opgeheven of „gecompenseerd”, maar dit gerecht rechtsprekende in militaire ambte- narenzaken, bij uitspraak van 7 oktober 1957 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de in het beroepschrift aangevoerde gronden, ingevolge een door 'sRaads fungerende voorzitter gedaan ver- zoek nader toegelicht bij een brief van 2 januari 1958, heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en te doen hetgeen het Ambtenarengerecht had behoren te doen;

Overwegende dat namens gedaagde bij contra-memorïe is betoogd dat eisers beroep ongegrond dient te worden verklaard;

2.

Overwegende dat eisers voormeld verzoek d.d. 30 juni 1956, het- welk bij gedaagdes bestreden besluit is afgewezen, primair de strek- king had zijn diensttijd als officier te doen tellen van 1 augustus 1945 af — hetgeen insluit een terugkomen op het Koninklijk besluit van 19 december 1947, waarbij hij met ingang van 1 januari 1948 was be- noemd tot adelborst van administratie der 1e klasse, waarna hij laatste- lijk bij Koninklijk Besluit van 15 januari 1951 met ingang van 1 januari 1951 was bevorderd tot luitenant-ter-zee van administratie der 2e klasse — en subsidiair ertoe strekte de gevolgen, uit de door hem be- weerde tenachterstelling voor hem ontstaan, op andere wijzen te niet te doen;

Overwegende dat noch het primaire noch het subsidiaire verzoek kan worden gegrond op enig uitdrukkelijk gegeven algemeen verbind- dend voorschrift;

Overwegende dat eiser echter heeft gesteld, dat de Kroon bij het nemen van het bestreden besluit van Haar bevoegdheden een gebruik heeft gemaakt, waartoe zij bij het afwegen der in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet kon geraken, en aldus heeft gehandeld in

strijd met een tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen ongeschreven rechtsregel;

Overwegende dat de Raad deze stelling echter niet kan onderschrijven, al kan hij eisers bezwaren tegen de, blijkens het vorenvermelde, gevolgde gang van zaken wel begrijpen en billijken;

dat immers weliswaar vaststaat, dat de bovengenoemde officieren R. en H. onder andere ten opzichte van eiser zijn gekomen in „een „bevoorrechte positie”, zoals in de hiervoren weergegeven brief van de Minister van Marine d.d. 9 februari 1956 is erkend, daar zij, zoals is toegegeven in het hiervoren eveneens weergegeven rapport van de Staatssecretaris van Marine d.d. 30 augustus 1956, in de ranglijst van hun corps plaatsen innemen, die ten opzichte van hun oorspronkelijke tijdgenoten (waaronder eiser) „feitelijk te hoog geacht moeten worden”;

dat evenwel tevens vaststaat, dat de gewraakte gang van zaken het gevolg is van „onvoorziene en ongewilde omstandigheden”, onder meer beschreven in laatstgenoemd rapport, en wordt gemotiveerd met een beroep op toezeggingen, destijds aan de bedoelde officieren gedaan;

dat weliswaar de toezegging aan de officieren der Koninklijke marine-reserve met onbepaald verband omtrent hun overbrengen, indien zij dit zouden wensen, als beroepsofficieren der Koninklijke Marine, in de circulaire Z 1238a d.d. 15 augustus 1946 slechts is gegeven „bij eerstvolgende promotie”, en de overgang van H., anders dan van R., niet heeft plaats gehad bij de eerstvolgende promotie (omdat hij dit toen niet wenste), maar bij de daarop gevolgde bevordering, doch — naar moet worden aangenomen op grond van hetgeen gedaagdes gemachtigde ter 's Raads terechtzitting desgevraagd heeft medegedeeld — aan de desbetreffende officieren ook toezeggingen zijn gedaan voor *latere* promoties en dienovereenkomstig, ook reeds vóór de overgang naar de beroepsdienst van H., meermalen is gehandeld;

dat de Raad met het vorenstaande niet uitspreekt, dat de beslissing van de Kroon uit een oogpunt van billijkheid de voorkeur verdient boven die, welke eiser zou wensen, maar de Raad zich van een uitspraak daarover onthoudt, aangezien het niet tot zijn bevoegdheid behoort de keuze der Kroon uit een oogpunt van billijkheid nietig te verklaren, indien de Kroon voor Haar beslissing een redelijke motiveering heeft, hetgeen te dezen (door het beroep op gedane toezeggingen) het geval is;

Overwegende dat ook overigens niet is gebleken, dat in het onderhavige geval is gehandeld in strijd met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat evenmin is gebleken, dat de Kroon bij het nemen van het eiser betreffende besluit van enige bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waartoe de bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat eisers met betrekking tot dit Koninklijk besluit ingesteld beroep bij de aangevallen uitspraak derhalve terecht ongegrond is verklaard, zodat die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 6 mei 1958.

Voorzitter: Mr A. Blom (fungerend); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr J. P. A. A. Lens.

M.A.W. 1958/K 1.

Karakteromschrijving in inlichtingsrapport „niet recht door zee” berustte op een gebeuren, waarvoor ook krijgstuuchtelijk gestraft is. Het Hoog Militair Gerechtshof heeft die straf echter vernietigd, omdat geen strafwaardigheid aanwezig was. Hiermee is de Centrale Raad het eens, zodat de karakteromschrijving niet in stand kan blijven. Ook de overige punten van het inlichtingsrapport zijn echter ingevuld onder invloed van het gebeuren, waarvoor gestraft is. Daarom moet het gehele rapport nietig worden verklaard.

(Ambtenarenwet artikel 10 V.B.O., punt 45).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake C., wonende te N., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden E. J. Steen, hoofdcommies bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 17 oktober 1956 over klager, reserve-kapitein der aan- en afvoertroepen, een inlichtingsrapport, als bedoeld in punt 45 van het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke landmacht (hierna te noemen: het V.B.O.) is opge maakt, waarin, voor zover te dezen hoofdzakelijk van belang, de volgende waarderingen voorkomen:

Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: middelmatig;

Voor bevordering: nog niet aan te bevelen wegens aan te vullen tekortkomingen;

Dienstopvatting: onvoldoende;

Op de voorgrond getreden karaktereigenschappen: correct optreden, doch niet recht door zee;

Gaat er initiatief van hem uit?: weinig;

Gaat er bezieling van hem uit?: neen;

Heeft hij voldoende belangstelling voor zijn ondergeschikten?: weinig;

Overwegende dat naar aanleiding van een tegen dit inlichtingsrapport door klager ingediend bezwaarschrift verweerder, in overeenstemming met het advies, ter zake uitgebracht door een commissie als bedoeld in punt 38 van het V.B.O., bij besluit van 18 december 1957 ter kennis van klager heeft gebracht, dat hem door dat inlichtingsrapport niet in alle opzichten recht was wedervaren, en dat het gestelde achter de hierna genoemde punten zou worden gelezen als daarachter is aangegeven:

Gaat er initiatief van hem uit?: even voldoende;

Gaat er bezieling van hem uit?: even voldoende;

Heeft hij voldoende belangstelling voor zijn ondergeschikten?: —;

Overwegende dat klager tegen dit besluit beroep heeft ingesteld bij de Raad en, zich in het bijzonder gegriefd voelende door de bij dat besluit gehandhaafde karakteromschrijving „correct optreden, doch „niet recht door zee”, op bij klaagcschrift aangevoerde gronden heeft verzocht het genoemde inlichtingsrapport te vernietigen;

Overwegende dat verweerder op bij contra-memorie ontvouwde gronden heeft verzocht het door klager ingestelde beroep ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat de door klager aangevochten karakteromschrijving „correct optreden, doch niet recht door zee” het uitvloeisel is van een gebeuren, ter zake waarvan klager krijgstuuchtelijk is gestraft;

dat namelijk klager, die zich destijds in werkelijke dienst bevond, op 4 oktober 1956, na afloop van een oefening, die in de omgeving van D. was gehouden, zich naar zijn woonplaats N. heeft begeven om daar de verjaardag van zijn echtgenote mede te vieren, en eerst laat in de nacht is terug gekeerd, niettegenstaande het feit dat de bataljonscommandant aan de onder hem geplaatste officieren — waaronder klager — een mededeling had gedaan, waaruit moest blijken, dat aan hen bewegingsvrijheid was toegestaan, doch slechts in de omgeving van het bivak;

Overwegende dat het Hoog Militair Gerechtshof bij beschikking van 4 december 1956 de aan klager opgelegde straf heeft vernietigd ¹⁾;

dat daarin is vermeld, dat klager reeds op 1 oktober 1956 van de waarnemend-bataljonscommandant toestemming had gekregen op 4 oktober daaropvolgend naar N. te gaan en hij op laatstgenoemde datum, nadat de bataljonscommandant voornoemde mededeling in zake bewegingsvrijheid had gedaan, aan de waarnemend-bataljonscommandant heeft gevraagd, of zijn verlof nog doorgang kon vinden, waarop deze laatste — niet de indruk gekregen hebbende, dat bewegingsvrijheid alleen in de omgeving van het bivak was toegestaan — bevestigend heeft geantwoord, waarna klager zich „veiligheidshalve” nog tot de bataljonscommandant heeft gewend met het verzoek „om weg te mogen „gaan”, op welk verzoek deze commandant — in de mening, dat klager slechts naar D. wilde, en niet, zoals klager meende, op de hoogte van het verzoek, dat klager al op 1 oktober had gedaan — toestemmend reageerde;

dat op grond daarvan het Hoog Militair Gerechtshof van oordeel is geweest, dat klager niet de bedoeling heeft gehad om heimelijk naar huis te gaan, doch dat zich te dezer zake een misverstand heeft voorgedaan tengevolge van het ontbreken van duidelijke orders in zake de aard der toegestane bewegingsvrijheid;

Overwegende dat de Raad, mede gelet op hetgeen klager te zijner terechtzitting heeft medegedeeld, zich met dit oordeel van het Hoog Militair Gerechtshof verenigt en, nu de betrokken karakteromschrijving is gebaseerd op het gebeurde met betrekking tot klagers tocht naar N., deze omschrijving niet in stand kan blijven;

¹⁾ M.R.T. L (1957) blz. 126 (Red.).

dat de Raad hierbij nog wil opmerken, dat bovengenoemde commissie van onderzoek zich in haar oordeel, dat de betrokken karakteromschrijving moest worden gehandhaafd, nog gesterkt achtte door de omstandigheid, dat klager, die eenmaal na een „lang weekeinde” eerst te 13.30 uur in zijn toenmalige militaire verblijfplaats R. is teruggekeerd, had verklaard, dat hij niet eerder terug kon zijn, terwijl hij, naar het oordeel der commissie, gelet op de verbindingen tussen N. en R., veel eerder had moeten aankomen, maar de Raad ook dit oordeel niet kan delen, gehoord het door klager ter terechtzitting dienaangaande medegedeelde, dat hij op 8 oktober 1956 — blijkbaar de datum van deze gebeurtenis — door vertraging in het treinverkeer, te Rotterdam de trein naar Roosendaal en tengevolge daarvan in Roosendaal de bus naar R. miste, welke mededeling gesteund wordt door een tweetal door klager overgelegde verklaringen van onderofficieren;

Overwegende met betrekking tot de overige punten van het betrokken inlichtingsrapport, dat dit rapport is opgesteld door de reserve-luitenant-kolonel J., die op 4 oktober 1956 klagers bataljonscommandant was, en dat het voor „gezien” is getekend door de reserve-luitenant-kolonel D., die klager ter zake van het op die dag gebeurde krijgstuuchtelijk heeft gestraft, welke beide officieren door de commissie van onderzoek als enige getuigen zijn gehoord;

dat — naar trouwens ook blijkt uit het rapport van de commissie van onderzoek — de in genoemd inlichtingsrapport neergelegde waarderungen met name voor wat betreft de punten „beoordeelde wordt in „zijn rang beoordeeld met”, „voor bevordering” en „dienststopvatting” zozeer zijn beïnvloed door de mening, die deze meerderen van klager op grond van het op 4 oktober 1956 gebeurde hadden, dat, nu deze mening blijkens het hierboven overwogene onjuist moet worden geoordeeld, ook deze waarderungen niet in stand kunnen blijven;

Overwegende dat, gezien dit een en ander, de Raad van oordeel is, dat, met het bestreden besluit, het gehele betrokken inlichtingsrapport behoort te vervallen;

Overwegende dat mitsdien moet worden beslist zoals hieronder is aangegeven;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het bestreden besluit, alsmede het inlichtingsrapport, waarop dat besluit betrekking heeft, nietig.

NASCHRIFT.

Volgens artikel 10 der Militaire Ambtenarenwet geldt een uitspraak van het Hoog Militair Gerechtshof, waarbij een militair is schuldig verklaard aan enig feit, als bewijs van dat feit in een militaire ambtenarenzaak. Reeds eerder heeft de Centrale Raad beslist, dat, wanneer het Hoog Militair Gerechtshof tot vrijspraak of anderszins tot niet-schuldig verklaring kwam, dit voor de ambtenarenrechter geen bewijs is. In casu was de Centrale Raad dus niet aan het oordeel van het Hoog Militair Gerechtshof gebonden; hij heeft zich echter op grond van eigen oordeelsvorming met de mening van het Hoog Militair Gerechtshof verenigd.

W. H. S.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 6 mei 1958.

Voorzitter: Mr A. Blom (fungerend); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr J. P. A. A. Lens.

M.A.W. 1958/K 2.

Het verschil tussen de kwalificaties „goed tot zeer goed” en „zeer „goed” in een beoordelingslijst leent zich zo weinig voor objectieve toetsing, dat in de regel de ene niet als onjuist ten opzichte van de andere kan worden aangemerkt.

De beoordeling „naar verwachting ruim voldoende” voor een staf-functie is door een liggende streep vervangen, bij gebreke aan voldoende gegevens.

(V.B.O.).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake W., wonende te A., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden E. J. Steen, hoofdcommies bij het ministerie van oorlog, wonende te 's-Gravenhage;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat over klager, luitenant-kolonel der Koninklijke Marechaussee, op 17 mei 1957 een beoordelingslijst is opgemaakt, het tijdvak van 1 mei 1955 tot 1 mei 1957 betreffende:

Overwegende dat klager, die tegen verscheidene in genoemde beoordelingslijst neergelegde waarderingen bezwaren had, ter zake een bezwaarschrift bij verweerder heeft ingediend;

Overwegende dat verweerder bij besluit van 17 januari 1958 — gezien het advies van een commissie, als bedoeld in punt 40 van het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948 (Stb. I 161) — ter kennis van klager heeft gebracht, dat aan hem door bovengenoemde beoordeling niet in alle opzichten recht was wedervaren, en dat die beoordeling op een aantal punten werd gewijzigd;

dat genoemde beoordelingslijst ten gevolge van dit besluit is komen te luiden — voorzover te dezen van belang — als volgt:

Houding ten aanzien van minderen in rang: goed tot zeer goed;

Organisatievermogen: goed tot zeer goed;

Betoont initiatief: goed tot zeer goed;

Geschiktheid voor een instructieve functie: goed;

Geschiktheid voor een troepenfunctie: goed tot zeer goed;

Geschiktheid voor een staffunctie: naar verwachting ruim voldoende;

Geschiktheid voor een bureaufunctie: goed;

Administratieve bekwaamheden: goed tot zeer goed;

Geschiktheid voor een zelfstandig commando: goed tot zeer goed;

Handhaving krijgstucht t.a.v. minderen in rang: goed tot zeer goed;

Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: goed (zie bijgevoegde nota);

Inhoud nota: „aan de beoordeling goed dient de waardering *goed* „tot zeer goed te worden toegekend”;

Voor bevordering: aan te bevelen;

Overwegende dat klager tegen genoemd besluit van 17 januari 1958 tijdig beroep heeft ingesteld bij de Raad en bij zijn klaagschrift heeft aangevoerd, dat hij zich nog te kort voelt gedaan met name op de hierboven aangehaalde punten, menende hij „wellicht” in aanmerking te mogen komen voor de beoordeling „voor bevordering bijzonder aan „te bevelen”;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorïe de gronden heeft aangevoerd, waarop hij verzoekt het door klager ingestelde beroep ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat na de totstandkoming van het bestreden besluit geen enkel punt der onderhavige beoordelingslijst — met uitzondering van het punt „geschiktheid voor een staffunctie”, waaromtrent hieronder nader — lager is gewaardeerd dan met „goed”, en deze laatste kwalificatie onder de door klager bestreden waarderingen slechts twee maal voorkomt (achter het punt „beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met „goed”” moet „goed” blijkens de daarop betrekking hebbende nota immers worden begrepen als „goed tot zeer goed”);

Overwegende dat klagers vordering voor wat betreft de groterderheid der beoordelingspunten behelst, dat de waardering „goed tot „zeer goed” ten minste „zeer goed” komt te luiden;

Overwegende dat de Raad van oordeel is, dat het verschil tussen de kwalificaties „goed tot zeer goed” en „zeer goed” zich zo weinig voor objectieve toetsing leent, dat althans in de regel geen aanleiding zal kunnen worden gevonden de ene waardering als juist, de andere als onjuist te beschouwen;

Overwegende dat de Raad ook te dezen, gezien het rapport der commissie van onderzoek, voornoemd, een zodanige aanleiding niet heeft kunnen vinden;

Overwegende dat de Raad, gezien dit rapport en in aanmerking nemende de verschillende rangen en functies, waarin de door de commissie gehoorde officieren met klager contact hadden, en de tijdvakken, waarover deze contacten zich uitstrekten, evenmin voldoende grond aanwezig acht de punten „geschiktheid voor een instructieve „functie” en „geschiktheid voor een bureaufunctie” bepaaldelijk ondergewaardeerd te achten;

Overwegende dat de Raad zich voorts verenigt met de kwalificatie: „voor bevordering aan te bevelen”, daarbij in het bijzonder lettende op het dienovereenkomstig oordeel van de generaal-majoor K. en de kolonel B., officieren, op het vernemen van wier oordeel klager blijkens zijn bij verweerder ingediend bezwaarschrift, waarnaar het klaagschrift verwijst, prijs stelde;

Overwegende dat een lagere waardering dan „goed” uitsluitend is

gegeven voor wat betreft het punt „geschiktheid voor een staffunctie”, achter welk punt in de oorspronkelijke beoordelingslijst was geschreven „naar verwachting voldoende”, terwijl ingevolge het bestreden besluit deze waardering luidt: „naar verwachting ruim voldoende”;

dat de Raad — mede in acht nemende, dat voor de vorengenomde commissie van onderzoek omtrent dit punt het persoonlijk oordeel van de luitenant-generaal C. is gegeven met „naar verwachting 6”, dat van de luitenant-kolonel P. met $8\frac{1}{2}$ en dat van de generaal-majoor K. en de kolonel B. met een liggende streep — van mening is, dat op grond van de ter beschikking staande gegevens geen voldoende gefundeerd oordeel ten aanzien van het onderhavige punt kan worden uitgesproken, zodat achter dit punt op de beoordelingslijst een liggende streep behoort te worden geplaatst;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat, behoudens voor wat betreft het punt „geschiktheid voor een staffunctie”, niet is gebleken, dat aan klager door de onderhavige beoordelingslijst, zoals die op grond van het bestreden besluit luidt, onrecht is gedaan;

Overwegende dat dus moet worden beslist zoals hierna is aangegeven:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het bestreden besluit nietig, doch alleen voorzover daarbij is bepaald, dat in klagers beoordelingslijst het punt „geschiktheid voor „een staffunctie” moet worden gewaardeerd met „naar verwachting „ruim voldoende”;

Verstaat dat achter dit punt in de beoordelingslijst een liggende streep moet worden geplaatst;

Verklaart het beroep voor het overige ongegrond.

MILITAIR RECHTELIJKE VERENIGING

Op 7 mei 1958 hield de Militair Rechtelijke Vereniging een algemene ledenvergadering in de Doelenkazerne te Leiden. Na een excursie en bezichtiging van de aldaar gevestigde Koksschool hield de Lt.-Kol.-Arts PH. P. BIEGER, Hoofd Sectie Geestelijke Gezondheidszorg IMGD, een inleiding over:

De taak van de militaire psychiater

Voor een goed begrip van de taak van de militaire psychiater is het nodig om in zeer grote trekken de historische ontwikkeling van de gezondheidszorg na te gaan.

In den beginne was er uitsluitend curatieve zorg voor de ernstige en affectief sterk aansprekende ziekten en deze zorg was in handen van de priesters. In de loop der tijden verloor de priester zijn medische taak en werden ook minder ernstige stoornissen in de sfeer van de medische belangstelling getrokken. Nog later ging het voorkòmen van deze ziekten (de preventie) een rol spelen. In een latere fase werd de zieke mens als totaliteit belangrijker dan de ziekte (psychosomatiek). Daarna kwam de neiging om de geneeskundige zorg ook over de gemeenschap uit te strekken (sociale geneeskunde). In dit stadium werd de zieke niet meer los van zijn milieu gezien.

Nù is men niet meer tevreden met het voorkòmen van ziek worden, doch streeft men naar positieve gezondheidszorg, d.w.z. het aankweken van een dusdanige reserve, dat ontberingen beter worden verdragen. In deze positieve preventieve zorg staat niet meer het individu centraal, doch is de *gemeenschap* voorwerp van zorg. Tegelijk is deze zorg voor de gezondheid niet meer uitsluitend een taak van de medicus; hij is één van de vele deskundigen geworden, die in groepsverband werken aan de positieve gezondheidszorg.

Dit streven vindt haar uitdrukking in de definitie van gezondheid, welke door de World Health Organization is gegeven, n.l. dat gezondheid is een staat van lichamelijk, geestelijk, sociaal en economisch welbevinden.

In de zorg voor de geestelijke gezondheid constateert men een gelijksoortige ontwikkeling. Men is eerst begonnen met de curatieve verzorging van psychotici en psychopathen en zo behandeling niet mogelijk was met verpleging van deze patiënten. In 1563 verzocht Johann Weyer de monniken om de zogenaamde „beheksten” aan de doktoren over te laten. De laatste heks in Europa (vermoedelijk een schizophrene) werd echter nog in 1782 verbrand.

In het tweede stadium werd de aandacht gericht op de zorg voor en de preventie van neurotische aanpassingsstoornissen. In het derde stadium, het stadium van de geestelijke hygiëne (mental hygiene) was nog steeds de individuele patiënt centraal gesteld en was de zorg voor deze patiënt in handen van instellingen voor geestelijke hygiëne onder leiding van een medicus, zoals b.v. het medisch opvoedkundig bureau, het bureau voor alcoholisten, voor gezinsmoeilijkheden, etc.

Met het huidige vierde stadium van de geestelijke gezondheid (Mental Health) is men beland in de positieve geestelijke gezondheidszorg. Thans is deze preventieve zorg niet uitsluitend in handen van instellingen voor geestelijke hygiëne en ook niet meer gericht op één bepaalde patiënt, doch is de *gemeenschap* voorwerp van deze zorg geworden en is deze zorg buiten de medische sfeer geraakt. Er is een gezamenlijk werken aan de geestelijke gezondheidszorg door eigenlijk iedereen, die er mee te maken zou kunnen hebben.

Al naar de omstandigheden werken thans samen regering, economen, politici, sociaal-psychologen, criminologen, sociaal-paedagogen, sociologen, psychiaters, sociografen, personeelschefs, commandanten, directeurs, etc.

Tegelijk met het opkomen van de sociale geneeskunde naast de individuele geneeskunde ontstond ook *de sociale psychiatrie of sociatrie*.

De sociatrie bestudeert het verband tussen psychiatrische stoornissen en de structuur van de samenleving en stelt maatregelen vast ter bevordering en voor het behoud van de gezondheid, de voorkoming, de bestrijding en het herstel van psychiatrische stoornissen. De sociatrie ziet de zieke nimmer los van zijn omgeving en ziet hem dus als een maatschappelijk element.

De sociaal-educatieve taak van de arts.

De militaire psychiater is arts in het militaire bedrijf. Als arts zal hij onder alle omstandigheden en te allen tijde het vertrouwen moeten hebben van zijn patiënt, aangezien hij ook behandelend geneesheer is en niet uitsluitend bedrijfsarts of controlerend geneesheer.

Indien een bepaald medisch advies voor een patiënt onaangenaam is, bijvoorbeeld een operatie of een opname in een inrichting voor geestelijk gestoorden, zal de arts de patiënt dit zo mogelijk uitvoerig moeten uitleggen en er begrip voor moeten wekken, waarom het advies in zijn belang is.

De patiënt kan en mag een operatie weigeren, ook indien hij ervan overtuigd is, dat niet opereren onvermijdelijk tot de dood zal voeren. Bij de opname in een krankzinnigengesticht echter schrijft de wet voor, dat de arts maatregelen moet nemen om deze opname te bevorderen, indien de patiënt gevaarlijk voor zichzelf of voor zijn omgeving is. Nog veel moeilijker wordt de verhouding arts-patiënt, indien de arts in de positie verkeert een advies te moeten geven ten opzichte van de arbeidsgeschiktheid of voor b.v. plaatsing in het depot voor discipline. In al deze gevallen zal de arts echter aan de patiënt moeten vertellen, dat zijn advies naar eer en geweten en wetenschappelijk gefundeerd in het belang van betrokkene is gegeven, ook al moge tijdelijk het ziektebeeld door de uitvoering van dit advies verergeren, zoals wij herhaaldelijk zien als de controlerend geneesheer de neurotische patiënt arbeidsgeschikt acht of de uitbetaling van verzekeringsgelden op grond van arbeidsongeschiktheid wordt gestaakt.

In het militaire bedrijf zijn zowel arts als patiënt in hun handelen duidelijker dan in de normale patiënt-arts verhouding door wetten, voorschriften, doelstellingen, etc. gebonden. Binnen het raam van deze bepalingen zal het medisch handelen echter altijd uiteindelijk in het belang van de patiënt moeten zijn, anders verdwijnt onherroepelijk het vertrouwen van de patiënt in zijn arts. Het medisch advies kan voor de patiënt onaangenaam zijn, doch zijn arts zal hem niet alleen bijstaan in de aanvaarding van dit leed, doch hem ook leren de positieve waarde van dit leed in te zien. Elke medische maatregel zal moeten worden bezien tegen de achtergrond van mogelijke gevolgen voor het moreel van de troep. Het best doet de militaire arts, bij zijn handelen zich op het standpunt van de troep te plaatsen, echter nogmaals zonder dat de patiënt het gevoel krijgt, dat zijn arts hem in de steek heeft gelaten.

Deze sociaal-educatieve taak van de arts stelt zeer hoge eisen aan zijn karaktervastheid, zijn bekwaamheid en zijn beheersing van de geneeskunst.

Het is een bekend feit, dat men meer waarde aan de lichamelijke dan aan de geestelijke zijde van de medische wetenschap hecht. Wat is de reden van deze onbewuste afweer-of-afkeer-reacties, die optreden zodra de psychiater in het spel komt? Deze afweer gaat zelfs zo ver, dat men de waardevolle psychiatrische ervaringen ten aanzien van behandeling van oorlogsneurosen aan het front in de beide wereldoorlogen ten tijde van het incident in Korea practisch was vergeten en

een speciale commissie in Amerika moest worden benoemd om deze oude ervaringen weer op te graven.

Terecht heeft men in vele landen deze sterke afweer tegen de psychiatrie trachten te compenseren door het stichten van een speciale militair psychiatrische dienst. Naast angst voor eigen tekortkomingen in de geestelijke persoonlijkheidsstructuur, spelen gebrekkige kennis ten aanzien van de geest, de weerzinwekkende en de meestal hopeloos lijkende toestand van de geestelijk gestoorde zonder twijfel een rol. Er is nog een andere moeilijkheid op dit gebied, n.l. dat onze taal niet toereikend is om graden van geestelijke eigenschappen uit te drukken. Het duidelijkst merkt men dit indien men een psychiatrisch- of een psychologisch rapport leest over een normaal mens. De rapporteur is gedwongen bij de beschrijving van een bepaald verschijnsel de termen uit de psychiatrie te gebruiken en zegt daarbij dan, dat dit niet in die mate aanwezig is, dat het afwijkend genoemd kan worden, doch de lezer heeft reeds de indruk met een ernstige stoornis te maken te hebben.

Aan de leek worden aldus bij de lezing van een psychiatrisch deskundig rapport zeer hoge eisen gesteld. Er is nog een andere moeilijkheid. Elk beoefenaar van een van de geesteswetenschappen zal wel eens van een volslagen leek op dit gebied vernomen hebben, dat deze het niet eens is met de mening van de deskundige. Inderdaad is de geest zo gecompliceerd en plastisch en is het aantal meespelende factoren zo groot, dat zeer vele oplossingen van een bepaald geestelijk probleem mogelijk zijn. Daarbij komt dat men, zodra een probleem een geestelijk aspect bezit, men praktisch altijd onmiddellijk op levensbeschouwelijk terrein terecht komt, waarmee de kiem voor subjectief en affectief reageren is gelegd.

Men denke b.v. aan de heftige discussies bij de definiëring en praktische toepassing van begrippen als toerekeningsvatbaarheid, staatsburgerlijke vorming, arbeidsgeschiktheid, geestelijke stabiliteit, neurotische persoonlijkheidsstructuur, gezondheid, etc. Een voorbeeld hoe vele oplossingen van een bepaald geestelijk probleem mogelijk zijn, moge volgen aan de hand van het probleem van de angst aan het front. Voor de Duitser is de angst gelijk aan lafheid, welke onmiddellijk gestraft moet worden bijvoorbeeld door de angstige een dusdanige gevaarlijke opdracht te geven, dat hij niet meer terugkeert. De Engelsman beschouwt zich als geestelijk te hoogstaand om angst aan het front in een oorlogsneurose tot uiting te laten komen of deze angst te tonen. Voor de Japanner is de dood op het slagveld een dusdanig begerenswaardig goed, dat hij onmogelijk angstig kan zijn. Men kan echter ook als de Amerikanen de angst aan het front toestaan en in de bekende normale gevechtsreactie of zelfs in oorlogsneurosen tot uiting laten komen.

Deze gevechtsreactie vertoont iedereen, die aan het front verblijft, zij wordt niet als ziekte beschouwd, doch als een uiting van spanning. Slechts indien de gevechtsreactie zo hevig wordt, dat de commandant de soldaat ongeschikt voor het vechten of schadelijk voor het moreel

van de troep acht, mag de betrokken soldaat aan de medicus worden overgedragen en wordt hij als lijdende aan „gevechtsuitputting” (oorlogsneurose) behandeld.

De taak van de militair geneeskundige dienst kan aldus worden omschreven:

Zorgdragen dat een zo groot mogelijk aantal militairen in een zo goed mogelijke conditie ter beschikking van het leger komt en blijft en medewerken aan de interne versterking van het leger door controle op de geschiktheid (uit geneeskundig oogpunt) van de militairen voor de hun opgedragen functies en de uitwerking hiervan in de herclassificaties, adviezen aan de commandant, etc.

Persoonlijk zou ik hieraan willen toevoegen dat de militair geneeskundige dienst secundair ook de plicht heeft om de militairen bij demobilisatie als zo goed mogelijke staatsburgers aan de civiele maatschappij terug te geven.

Bij de uitoefening van de militair geneeskundige dienst kunnen wij de werkzaamheden in vier grote categorieën indelen.

A. *Keuring en selectie* te beginnen bij de indelingsraden en daarna tijdens de diensttijd.

B. *Preventieve maatregelen*, nodig om de troep in optimale gezondheidstoestand te brengen en het optreden van ziekten te voorkomen, welke maatregelen wij weer kunnen onderverdelen in:

1. het verbeteren van het milieu door opsporen en neutraliseren van schadelijke omstandigheden en
2. versterking van de individuele weerstand door bijvoorbeeld vaccinatie.

C. *De curatieve taak* ten aanzien van de gewonde en de zieke militair.

Tot dit laatste zou ik behalve onderzoek en behandeling ook de nazorg en de revalidatie willen rekenen alsmede eventuele adviezen ten aanzien van de omscholing voor een taak in de burgermaatschappij, het werk van de geneeskundige commissies en de bepaling van de invaliditeit al of niet in en door de dienst.

D. *De opleidingstaak* vooral ook ten aanzien van de troep op het gebied van hygiëne en Eerste Hulp aan het front.

In de moderne oorlog worden aan de geest steeds hogere eisen gesteld. Immers het uiteindelijke doel van de aanval is de tegenstander (het volk) geestelijk te breken. De aanval — en dit komt in de psychologische oorlogvoering het duidelijkst tot uiting — is meer dan vroeger doelbewust gericht op de geestelijke weerstand, het moreel van volk en leger. De wapens zijn meer afschrikwekkend geworden en in de moderne vechtwijze door middel van kleine groepen is de soldaat eenzamer geworden.

Gaan wij nu met het oog op de taak van de militaire psychiater op enkele punten wat dieper op deze materie in.

A. *Keuring en selectie*.

Hierbij is de bepaling van de intelligentie en de geestelijke stabiliteit hoofdzaak.

Onder geestelijke stabiliteit verstaan wij de mate, waarin de *persoon* op grond van zijn geestelijke structuur geschikt is, om in oorlogstijd op adaequate wijze een nuttige taak in de krijgsmacht te vervullen.

Onmiddellijk komen twee facetten naar voren, n.l. de persoonlijkheidsstructuur en de invloed van de man op de troep. Het is dus mogelijk, dat iemand op grond van zijn persoonlijkheidsstructuur, (bijvoorbeeld een homo-sexueel, een moordenaar, een anti-sociale psycho-paath) uitmuntend geschikt is om te vechten, doch moet worden afge-
wezen op grond van het feit, dat de invloed op de groepsgeest funest is.

Het is al lang duidelijk geworden, dat het stellen van klinische diagnoses voor de bedrijfspsychiatrie van betrekkelijk weinig nut is. Wij dienen niet naar mogelijke psychische defecten te zoeken om een diagnose te stellen, doch wij moeten zoeken naar wat de soldaat in de hoogste nood stand doet houden.

Wij kennen immers schizofrenen, die jaren lang zeer goed hebben gevochten en wij kennen ook neurotici die direct falen naast neurotici, die tot helden zijn geworden, eigenlijk omdat zij neurotisch gestructureerd waren.

Wij kennen ook mensen, die in oorlogstijd uitmuntend voldoen en in vreedstijd hopeloos falen (S-1/S-5 figuren).

Bij de bepaling van de stabiliteit komen wij er dus niet door middel van de klinische diagnostiek *en wij zullen ook falen*, indien wij de te keuren man los zien van zijn toekomstige commandant en van zijn toekomstig onderdeel, los van een bepaalde motivatie (ideologie), los van de situaties, die in het militaire leven kunnen optreden en los van het moreel. Naar ik meen berust de snelle berechting van militairen ter plaatse door de krijgsraad en niet door burgerlijke rechters in het achterland na afloop van de gevechtscampagne eveneens op het principe, de militair niet los te moeten zien van de „hier en nu” situatie en van zijn milieu.

Wij moeten echter bij de keuring zo reëel zijn, om geen te hoge eisen aan de soldaat en zijn moreel te stellen. Wij zullen moeten leren, te werken met begrippen als „gemiddelde doorsnee” ook bij de keuring en bij de selectie. En hoewel de bepaling van criteria (wat verstaan wij onder een goede commandant, een goed moreel, een goede gevechtssoldaat, slagen als leider, etc.) tot de moeilijkste problemen van de psychologie behoort en hoewel het onmogelijk lijkt om door middel van subjectief schatten het begrip „gemiddelde doorsnee” te hanteren, in de praktijk blijkt dit mogelijk; in internationaal statistisch vergelijkbare resultaten der militaire keuring komt deze mogelijkheid tot uiting.

Men dient bij de keuring het volgende duidelijk te realiseren: indien iemand wordt afgekeurd, houdt dit niet in, dat deze man lichamelijk of geestelijk ziek is. Het kan zijn, dat hij een gebrek of een kwaal heeft, waardoor het niet in zijn belang is, dat hij in dienst komt of waarvan gezegd kan worden, dat deze kwaal of dit gebrek voor de uitoefening van een functie in het militair bedrijf funest zou zijn. Het kan echter ook zijn, dat het risico van een vervroegde pensionering of een vervroegde afkeuring of te grote onrust in het bedrijf door ruzies of door

veel verzuim te groot is. Een nauwkeurige statistische bewerking van keuringsresultaten in de praktijk zal hier de weg moeten aangeven welke criteria en maatstaven moeten worden aangelegd.

Indien men dus alle A-5 of S-5 geclassificeerden in dienst zou nemen, zou een belangrijk percentage goed voldoen, echter voor een zeer korte tijd en met een groot risico van schade voor de betrokkene en of schade voor het bedrijf (o.a. wegens de in- en door de dienst-clausule).

Het zij hier nogmaals uitdrukkelijk gezegd, dat de S-2 (20 %) of S-3 (5 %) geclassificeerden evenals de I-2 geclassificeerden (30 %) bepaald geen geestelijk defecte persoonlijkheden behoeven te zijn en dat enig verband met de mate van toerekeningsvatbaarheid bij een gepleegde overtreding nauwelijks aanwezig is. Men is echter in de 2de wereldoorlog door de grote nood aan mankracht gedwongen geweest om ook wat minder geschikten in dienst te nemen en de milieu-omstandigheden in de dienst aan hen aan te passen. Met andere woorden men is ook ten aanzien van de medische keuring overgegaan op het in het civiele bedrijf reeds lang aanvaarde principe van de juiste man op de juiste plaats en op het principe om functie en machine aan de mens aan te passen in plaats van omgekeerd.

Zowel de I-2, als de S-2 en de S-3 geclassificeerde is dus zeer zeker in staat tot directe gevechtshandelingen.

In feite is het zo, dat de S-3 geclassificeerde in het achterland vermoedelijk zal staan tegenover de beste para-troepen van de tegenstander, *doch dan gedurende slechts korte tijd.*

De S-3 geclassificeerde zal zonder enig bezwaar moeten kunnen deelnemen aan de gevechtsindoctrinatie en aan de normale opleiding. Indien hij dit niet kan, is hij geen S-3, doch een S-5.

De S-2 geclassificeerde en de I-2 oefenen hun taak zelfs aan het front uit, ook onder de meest critieke omstandigheden. Het verschil tussen de S-1, S-2 en S-3 ligt dus enkel hierin dat de S-1 in het gevecht groter incasseringsvermogen heeft dan de S-2 en deze weer meer dan de S-3.

Iedere militair heeft zijn „breaking point”; voor de S-1, S-2 of S-3 geclassificeerde moet dit theoretisch na ongeveer hetzelfde aantal gevechtsdagen zijn, omdat in en door hun plaatsing de frustaties gedoseerd zijn.

Uit de nauwkeurige bestudering van de statistieken van de tweede wereldoorlog is gebleken, dat de psychiatrische predicatie ten aanzien van S-5 geclassificeerden in de oorlogssituatie te somber is. Dat wil zeggen, dat duizenden S-5 geclassificeerden, die door een administratieve fout toch in de frontsituatie hebben verkeerd, hebben voldaan. Zonder twijfel is dit te danken aan de moreel versterkende invloed van de groep en die van de oorlogssituatie.

De stabiliteit geeft dus de verwachting aan omtrent de aanpassing in oorlogstijd.

Voor de bepaling van de stabiliteit is het noodzakelijk, dat in een biografische anamnese uitvoerig op de aanpassing in het leven wordt

ingegaan. Wat heeft deze keurling van zijn leven gemaakt? Hoe is zijn aanpassing geweest ten opzichte van zijn ouders, het gezin, de school, de werksituatie, de religie, de sexualiteit, de gemeenschap, de sport, de vriendenkring? etc. In ons land bezit de keurling in tegenstelling tot Zwitserland en de Verenigde Staten helaas geen objectieve gegevens omtrent zijn prestaties in dit opzicht.

Wie falen reeds in vredestijd en waardoor?

De voornaamste oorzaken van een slechte aanpassing in een leger in vredestijd zijn: het autoritaire leiderschap, de discipline, de schijnbare functieloosheid van een leger in vredestijd, het gevoel van verveling, van nutteloosheid, het gebrek aan arbeidsvreugde, de streng gereguleerde levenswijze, het verlies van privacy en individualiteit, de gezinsscheiding, de ontwikkeling van de in onze cultuur steeds onderdrukte agressie, het verlies van bindingen met het burgermilieu, dysfuncties van de organisatie, o.a. de uitgebreide administratie, de vele voorschriften, enz.).

Wie falen in oorlogstijd?

Zij, die een overmatige angst hebben om gedood te worden of te doden. Zij, die door een eenzijdige visie gewetensbezwaren hebben en onmiddellijk vastlopen met de schuldvraag. Zij, die niet in de groep kunnen opgaan en aldus niet ontlast kunnen worden van schuld- en angstgevoelens, aangezien het opgaan in de groep een goede mogelijkheid biedt om angst en schuld ten aanzien van doden en gedood te worden te verliezen.

De commandant is in het leger vanzelfsprekend altijd de centrale figuur. Aan zijn serieuze prestatiebeoordeling over een bepaalde militair zal de militaire psychiater altijd zeer veel waarde hechten.

Toch zijn er personen, die afgekeurd moeten worden, terwijl de commandant over hun dienstprestaties tevreden is. Over het algemeen zullen dit mensen zijn, die in oorlogstijd zullen falen en waarover de commandant slechts in vredestijd tevreden is.

Daarnaast zijn er ook nog enkele andere categorieën, die moeten worden afgekeurd. In hoofdzaak zijn dit de homoseksuelen en andere seksuele perversen, zij met een overmatig plichtsgetrouwe dwangneurotische structuur, de asthenische ziekenrapportklanten, de angstneurotische mens, de eenzelvige schizoïde persoon en zij, die hun plicht goed doen, doch daarbij ernstig lijden.

T.a.v. de intelligentie kan ik kort zijn. De intelligentie wordt betrekkelijk objectief bepaald door middel van een goed geijkte test-batterij.

De I-1 gaat tot een IQ van ongeveer 93, terwijl de I-2 gaat tot een IQ van ongeveer 75.

Uiteraard zal de infanterie de meeste I-2 S-1-geclassificeerden hebben, terwijl de ondersteunende wapens en diensten meer I-1 S-2 ge-classificeerden zullen herbergen.

Voor de opleiding (van infanterist) houdt dit in, dat men bij de opleiding weinig theoretische lessen moet geven, doch bij de instructie

zoveel mogelijk alles praktisch moet worden voorgedaan en daarna nagedaan, en dat men steeds opnieuw de stof moet herhalen.

B. Gaan wij thans over tot een nadere beschouwing van de preventieve taak van de militaire psychiater.

Aangezien de officieren als hart en hoofd en de onderofficieren als ruggegraad van het leger zijn te beschouwen, zal de militaire psychiater vooral aan deze mensen zijn aandacht moeten schenken. Met hetgeen er thans reeds bekend is over leiderschap, moreelszorg en de kunst met mensen om te gaan zijn de overige militairen gemakkelijk naar het doel te voeren, namelijk vernietiging van de vijandelijke gevechtskracht hetwelk slechts door de aanval is te verkrijgen, liefst met het element van de verrassing.

Eénhoofdige leiding en een eenvoudig plan zijn noodzakelijk naast dadendrang, de vaste wil om de vijand te vernietigen, doorzettingsvermogen en verantwoordelijkheid willen dragen.

Bij zijn preventieve taak ten aanzien van keuring, selectie, moreelszorg, opleiding, leiderschapscursussen etc., zal de militaire psychiater steeds deze grondbeginselen der gevechtsvoering voor ogen moeten houden.

Bij onze preventieve maatregelen kunnen wij ons richten op:

a. *het individu*: wij kunnen zijn geestelijke weerstand verhogen door o.a. verbetering van zijn lichamelijke conditie, door harden en gewennen aan oorlogssituaties door middel van een realistische gevechtsopleiding onder primitieve omstandigheden; door tijdige voorlichting omtrent alles, wat het moreel zou kunnen doen dalen; door goede verzorging van zijn gezin; door wisseling in de toebedeling van gevaarlijke taken en gevechtsperiodes; door goede, juist gedoseerde ontwikkeling van zijn agressie, etc.

b. *de groep*: Het scheppen van een goed geïntegreerde gemeenschap beziel door een idee is in een gevecht de allerbelangrijkste verdediging tegen de frustaties in een leger.

In 1954 heb ik het moreelsprobleem schematisch in beeld gebracht als de werking van een zandloper, waarbij de twee helften (thuisfront of volk enerzijds en de groep of leger anderzijds) verbonden zijn via de opening, de commandanten.

Ik heb daarmee willen aangeven, hoe nauw verbonden en hoe sterk deze drie elementen van elkaar afhankelijk zijn. Bij alle maatregelen ten aanzien van moreelszorg zal men met deze drie-eenheid rekening moeten houden, ook de militaire psychiater. Ik heb er toen ook op gewezen, dat men het geheim van de leidersfunctie niet moet benaderen via onderzoek naar alle mogelijke noodzakelijke karaktereigenschappen, waaraan de leider zou moeten voldoen, doch via zijn waarde voor de troep.

Van de troep uit gezien moet *elke* leider aan bepaalde voorwaarden voldoen, namelijk, dat hij gevoelens van ontzag, vertrouwen en tegenwoordigheid opwekt.

Ontzag kan hij verwerven door zijn onverzettelijke wil om een taak

te volbrengen, zijn *moed*, zijn *voorbeeld*, zijn doortastendheid of zijn accepteren van het gevaar of verantwoordelijkheid.

In het vertrouwen in zijn deskundigheid (zijn successen) realiseert de groep haar behoefte aan veiligheid en zekerheid, terwijl door zijn genegenheid, blijkend uit verzorging, vriendelijkheid, persoonlijke interesse, respect, de troep in haar behoefte naar liefde wordt bevredigd.

De leider zal door bepaalde maatregelen (exercitie, uniform, gezamenlijk er op uit trekken, ideologie, etc.) de groepsmechanismen als teamwork, groepsdiscipline, groepsgeest, wij-gevoel, gedoseerde rivaliteit, groepstrots, zelfvertrouwen etc. trachten te bevorderen, doch hij zal slechts slagen, indien het thuisfront achter hem staat. Dan komen positieve krachten vrij waar wij nog weinig van weten. In de groep worden verschillende driften, instincten en wensen bevredigd, bijvoorbeeld het saamhorigheidsgevoel, de drang tot nabootsen, het conformisme, de drang tot ondergeschiktheid en tot gehoorzamen, de behoefte aan kameraadschap, tot verering van de leider etc.

Het leven in een groep is een noodzakelijke voorwaarde voor het individu om zijn capaciteiten te ontplooien. De groep is attractief door haar vriendschap, haar gemeenschappelijk doel, haar saamhorigheid, haar zekerheid, haar prestige en haar veiligheid.

De identificatie met de groep geeft een gevoel van opluchting en geborgenheid. Het loslaten van de gecompliceerde maatschappelijke en culturele eisen, van de individuele krachtsinspanning en van het individueel dragen van verantwoordelijkheid geeft een zekere bevrijding en verhoging van het vitale levensgevoel.

De groep is de enige levensvorm, die in staat stelt met een minimum aan angst- en schuldgevoelens te strijden en te doden.

De tussenmenselijke verhoudingen in de kleine groep vormen dus de grootste aantrekkingskracht en de grootste positieve kracht bij de instandhouding van het militaire onderdeel. Men blijft vechten omdat *zijn* groep vecht.

Waarom is voor velen de *oorlogssituatie*, indien men afziet van het grote leed en de angst, een toestand, welke individueel wordt ervaren als ver te verkiezen boven de vredessituaties? Het antwoord hierop is, dat men in de oorlogssituatie in een ware levens-, werk- en lotgemeenschap is opgenomen. Het gevoelsleven wordt intensiever; er is een gezamenlijke ideologie, welke volk en strijdkrachten samensmeedt en men weet zich door het thuisfront gedragen en men is bereid een offer te brengen.

Het sociale prestige van de militair en speciaal van de frontsoldaat stijgt; men wordt helden der natie, bringers van waarden, helpers der onderdrukten. Er ontstaat een sterke delegatie van gezag en verantwoordelijkheid. Persoonlijk initiatief en improvisatie zijn meer mogelijk en worden met voortijdige promoties goed beloond. Het leger wordt niet meer beschouwd als een noodzakelijk kwaad, waarop men zijn ergernissen en ambivalente instelling ten opzichte van te hoge belastingen, gezag en discipline kan ventileren.

De uitwendige discipline maakt plaats voor bedrijfsdiscipline en

voor innerlijke discipline, welke ook minder straf en star is dan in vreedstijd. De hiërarchische verhoudingen worden lossler, er is meer persoonlijk contact, grotere aanpassing, intensievere tussenmenselijke verhoudingen en kameraadschap. De gezamenlijke taak, het scherp omschreven doel, de zinvolle arbeid en het gezamenlijk delen van het leed versterken het wij-gevoel. Aan het front worden lafheid of het verzaken van plicht als onvergeeflijk beschouwd; de groepsnormen hebben hier zeer duidelijke grenzen gesteld.

Papier, reglementen en bureaucratie, verdwijnen voor een groot deel.

Daarnaast spelen zucht tot avontuur, verlies van persoonlijke verantwoordelijkheid en gebondenheid, besef van de onafwendbaarheid en de tijdelijkheid van de oorlogssituatie zeker een rol. Hoewel dus enerzijds de groepscohesie toeneemt, krijgt het individu anderzijds meer gelegenheid om de hoogste individuele menselijke waarden te ontplooiën.

Uit de hierboven beschreven psychologie van de groep en van de oorlogssituatie kunnen diverse preventieve maatregelen ten aanzien van de moreelszorg worden gededuceerd, zowel op uitvoerend niveau als op beleidsniveau.

Op beleidsniveau zullen aangelegenheden als personeelsbeleid, werving, promotiesysteem, vraagstukken van organisatie, selectie, etc. de aandacht hebben. De I.M.G.D. zal hierbij adviezen inwinnen van de militaire psychiater.

In dit verband nog enige woorden over het beruchte bedrijfsvraagstuk van verwijdering van „moeilijke” personen via medische of via administratieve kanalen.

In het Amerikaanse Leger is het vrij eenvoudig om een militair administratief te ontslaan, zodat niet de aan medische afkeuring verbonden secundaire ziekte winst (bijvoorbeeld pensioen) optreedt, doch zelfs een nadeel ontstaat (bijvoorbeeld geen Veteran's rights, moeilijkheden bij sollicitatie, etc.). Militairen, die administratief kunnen worden verwijderd zijn o.a. misdadigers, sexueel geperverteerden, aan narcotica verslaafden, zij die herhaald liegen of simuleren; andere redenen zijn: wangedrag, intelligentiestoornissen, overmatige angst, slechte aanpassing aan de militaire dienst, mits aannemelijk is, dat in de burgermaatschappij aanpassing wel mogelijk is. Een en ander geschiedt pas nadat de betrokken militair medisch is onderzocht.

Het administratief ontslag kan in diverse graderingen plaats vinden (oneervol, eervol, weggagen, gewoon ontslag, etc.). Het hoeft geen betoog, dat deze wijze van handelen (A.R. 615-369 en A.R. 615-368) voor het moreel van de troep en — educatief gezien — voor de betrokkene en voor het volk uiterst belangrijk is.

Aan dit alles ligt het principe ten grondslag, dat de staatsburger rechten heeft, doch ook plichten en dat hij daarvan slechts ontheven dient te worden, indien hij daartoe beslist niet in staat is (bijvoorbeeld door ziekte of door een gebrek): hij zal dan zelfs geholpen moeten worden, doch slechts zover, dat eigen krachten worden gestimuleerd en hij zich beter kan ontplooiën.

Nimmer zal door hulp een toestand mogen ontstaan welke door gezonden als begerenswaard wordt beschouwd. Elk gedrag is gemotiveerd, en wel (bewust of onbewust) door driften of door streven naar bepaalde doeleinden.

De voornaamste behoeften zijn lichamelijke en emotionele veiligheid, succes (iets bereiken) en sociale goedkeuring (status). Het is volkomen begrijpelijk, dat ieder levend wezen daarbij de weg van de minste weerstand tracht te volgen. Indien dit echter ten koste van anderen gaat, zal de gemeenschap daartegen maatregelen dienen te nemen. Sociatrisch gezien betekent dit, dat men de ziekte winst zo klein mogelijk zal moeten maken om de vlucht in de ziekte te voorkomen.

Bij medische adviezen in het bedrijf of in de maatschappij zal men zich dit principe voortdurend voor ogen moeten houden, bijvoorbeeld de evacuatie van oorlogsneurosen uit de frontsituatie naar het achterland zal men moeten tegengaan aangezien bij evacuatie slechts 10 % geneest, i.p.v. 90 % bij behandeling aan het front.

De militaire psychiater zal in zijn preventieve zorg voor de geestelijke gezondheid vooral moeten letten op *alarmsignalen van een slecht moreel*, zoals bijvoorbeeld slechte prestaties van de troep, overmatig bezoek van het ziekenrapport vooral door patiënten met functionele klachten, deserte, personeelsverloop, vele aanvragen tot overplaatsing, groot aantal ongelukken, krijgsraadzaken, indisciplinaire vergrijpen, breuk van brillen en gebitten, aanpassingsstoornissen, gering aanbod van vrijwilligers en dan nog van slechte kwaliteit.

Zijn evacuatiebeleid dient te zijn: „zoveel mogelijk terug naar het „front met een zo hoog mogelijk moreel”. Is hij echter te streng, dan stijgt het aantal onwettig afwezige militairen bij de troep en indien hij te week is, daalt de gevechtskracht door de sterke toename van patiënten met functionele klachten. Hij zal bij de behandeling aan het front van de oorlogsneurosen deze behandeling *onmiddellijk* moeten doen instellen, teneinde een fixatie aan de ziekte te voorkomen. De behandeling zal *aan het front* moeten plaats vinden en wel om de ziekte winst te voorkomen (zonder hospitaalsfeer), doch ook om het contact van de patiënt met de realiteit en met zijn op hem wachtende kameraden te helpen onderhouden.

Om psychologische overwegingen wordt de oorlogsneurose niet als ziekte beschouwd, doch als een gevechtssuitputting; de lijder hieraan behoeft slechts in een rustcentrum enige dagen rust om weer terug te keren.

In die tijd heeft hij hopelijk ervaren, dat de angst zijn beste kameraad is, omdat hij de oorspronkelijke verlammende angst heeft weten om te zetten in efficiënte waakzaamheid.

De militaire psychiater is een officier-arts, die het militaire milieu door en door moet kennen. De doelstellingen van en de verhoudingen in de krijgsmacht moet hij volkomen aanvaarden. Persoonlijk acht ik dit een van de moeilijkste doch mooiste taken, die een arts kan hebben.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

De aanhouding en het opbrengen van het m.s. Kasimbar

door

Schout bij nacht tit. Dr M. W. MOUTON.

De berichten betreffende het bovengenoemde gebeuren zijn reeds enige tijd geleden in de couranten vermeld ¹⁾. Zoals destijds, in hoofdzaak door de Marine-voorlichtingsdienst, werd bekendgemaakt heeft Hr. Ms. Onderzeebootjager „Drenthe”, in de vroege ochtend van 21 februari 1958, enige tijd voor zonsopgang, in Straat Makassar, op ongeveer 28 mijl beoosten Tandjong Karang op de kust van Borneo, het K.P.M. motorschip „Kasimbar” gepraaid. Toen hierop niet werd geantwoord heeft de „Drenthe” een schot voor de boeg gelost, hetwelk met geweervuur werd beantwoord. De „Drenthe” heeft daarop een schot met licht geschut onder de brug van de „Kasimbar” afgegeven, waarna het vuren vanaf de „Kasimbar” werd gestaakt.

Bij dag worden hees de „Kasimbar” de Nederlandse vlag en de K.P.M.-vlag. Het Nederlandse oorlogsschip zond een onderzoekingsploeg, welke de 14-man sterke gewapende Indonesische wacht ontwapende. De „Kasimbar” werd daarop, met een bewakingsploeg aan boord, onder geleide van de „Drenthe” naar Nederlands Nieuw Guinea opgebracht.

Op 6 december 1957 was de „Kasimbar” door de Indonesische regering in beslag genomen. Tijdens de aanhouding voer het schip met een Indonesische gezagvoerder en met Indonesische scheepsofficieren, terwijl zich een Nederlandse zeebrief aan boord bevond.

In een nota van de diplomatieke Vertegenwoordiging van Indonesië aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken, van 6 maart 1958, werd gezegd, dat de „Kasimbar” onder Indonesische vlag voer en dat dit schip werd beschoten toen het zich in de Indonesische wateren bevond. Het optreden van de „Drenthe” werd daarin als een flagrante rechtschending gekwalificeerd.

In verband met laatstgenoemde zienswijze is het gewenst de vraag te beantwoorden of de handelingen van de „Drenthe” al- dan niet als rechtmatig kunnen worden beschouwd.

Allereerst moet worden nagegaan onder welke omstandigheden een oorlogsschip het recht heeft een schip aan te houden.

Wat de plaats betreft is het duidelijk, dat aanhoudingen uitsluitend kunnen plaats vinden in volle zee of in de territoriale zee van de Staat, waartoe het oorlogsschip behoort, maar nimmer in vreemde territoriale zeeën of vreemde binnenwateren. Dit punt onder ogen ziende, moet dus worden onderzocht of de plaats van aanhouding aan deze criteria voldoet. Het gestelde in de Indonesische nota, n.l., dat de aanhouding

¹⁾ Zie o.m. het Algemeen Handelsblad van 25 febr., De Telegraaf en de Nieuwe Rotterdamse Courant van 26 febr. 1958. Zie ook het artikel van Mr. A. Goekoop, De „Kasimbar”, Ned. Juristenblad, 1958, pp. 365-372 en 471-2.

in Indonesische wateren had plaats gevonden, is gebaseerd op de Indonesische Declaratie van 13 december 1957. Hierin wordt verklaard, dat de breedte van de territoriale zee wordt vastgesteld op 12 mijlen, dat deze worden afgezet van rechte basislijnen, welke de uiterste punten van de eilanden van de Republiek van Indonesië verbinden en dat de wateren binnen deze basislijnen (dus tussen de eilanden, zoals b.v. de Java-zee en de Straat van Makassar) als binnenwateren zullen worden beschouwd, vallende onder de absolute souvereiniteit van Indonesië. Ten slotte wordt verklaard, dat de onschuldige doorvaart door deze wateren wordt gegarandeerd, zolang en in zoverre de souvereiniteit van de Staat niet wordt geprejudiceerd en zijn veiligheid niet wordt in gevaar gebracht.

De Nederlandse regering heeft op 3 januari 1958 tegen deze Declaratie geprotesteerd. In de protest-nota werd medegedeeld, dat de Indonesische maatregel in strijd is met de regelen van het Volkenrecht betreffende de vrijheid van de zee en dat de Nederlandse regering deze eenzijdige maatregel niet kan erkennen en niet als bindend beschouwt voor Nederlandse onderdanen, schepen en vliegtuigen. Ook andere landen hebben tegen deze Declaratie een protest laten horen, o.m. de Verenigde Staten, Engeland, Australië, Japan en Frankrijk ²⁾.

De rechtsgevolgen van een dergelijk protest komen in het kort hierop neer, dat de protesterende Staat zich zijn rechten voorbehoudt en daardoor, althans voorlopig, niet gebonden wordt door de eenzijdige verklaring. Ten aanzien van de protesterende Staat heeft de verklaring dus voorlopig geen rechtsgevolg. Het protest heeft natuurlijk geen eeuwigdurende werking en de protesterende Staat zal zich dienen te onthouden van daden of het dulden van handelingen van de andere partij, waaruit geconcludeerd zou kunnen worden, dat ten slotte in de claim wordt berust.

Hoewel hieruit reeds volgt, dat de plaats van de aanhouding aan de gestelde criteria voldoet, omdat deze, 28 mijl uit de kust, in volle zee is gelegen, bestaat de mogelijkheid de vraag ook op andere wijze te beantwoorden. Wanneer n.l. de inhoud van een eenzijdige verklaring in strijd is met het bestaande recht, kan deze verklaring nimmer een andere Staat binden ³⁾. Hiervoor is het nodig een onderzoek naar de inhoud van de verklaring in te stellen.

Eenzijds moet worden erkend, dat de Codificatie-conferentie van Den Haag van 1930, noch de Zeerecht-conferentie van Genève van 1958 overeenstemming op het punt van de breedte van de territoriale zee hebben bereikt. Eveneens moet worden toegegeven, dat ten aanzien van archipels in 1930 geen beslissing is genomen. In 1958 heeft men geen aanleiding gevonden een regeling te treffen, welke afweek van de

²⁾ Zie b.v. de Nieuwe Rotterdamse Courant van 14 en 18 jan., de Maasbode van 13 jan. en de „Japan Times” van 16 jan. 1958.

³⁾ Voor deze twee aspecten zie b.v. Charles Rousseau, *Principes Générales de Droit International Public*, Tome I, Paris, 1944, pp. 126-132; J. H. W. Verzijl, *La Validité et la Nullité des Actes Juridiques Internationaux*, *Revue de Droit International (de La Pradelle)*, 1935, p. 323; H. Lauterpacht, *Sovereignty over Submarine Areas*, *The British Yearbook of International Law*, 1950, pp. 393-8.

aanvaarde regel, dat elk eiland een territoriale zee heeft, welke op de zelfde wijze wordt afgezet als in het Verdrag voor het vaste land is bepaald (Art. 10).

Anderzijds moet worden geconstateerd, dat de territoriale zee, zoals de naam reeds aangeeft, een strook zee is, welke in het algemeen onmiddellijk aan het land grenst. Als regel toch wordt de territoriale zee vanaf de laagwaterlijn afgezet. Slechts op plaatsen, waar de kustlijn diep is ingesneden, of wanneer zich een rij eilanden voor de kust bevindt, in de onmiddellijke nabijheid daarvan, kan de territoriale zee worden afgezet van rechte basislijnen, welke daartoe geschikte punten verbinden. Deze basislijnen mogen echter niet in belangrijke mate van de algemene strekking van de kust afwijken, terwijl de door de basislijnen ingesloten zeedeelten voldoende nauw moeten samenhangen met het land om onderworpen te kunnen zijn aan het regiem van binnenwateren. Deze basislijn-methode is door de „International Law Commission” in haar Rapport ⁴⁾ overgenomen van het vonnis van het Internationale Gerechtshof inzake het Brits-Noorse visserij geschil ⁵⁾ en is thans opgenomen in de Conventie betreffende de territoriale zee van Genève van 29 april van dit jaar ⁶⁾.

De hierboven beschreven twee methoden zijn toepasselijk op vastelandskusten en op de kusten van een eiland ⁷⁾. De eerste methode werd in het voormalige Nederlands-Indië toegepast ⁸⁾ en is ook aanvankelijk door de Indonesische regering overgenomen. De tweede methode is nimmer bedoeld om een archipel als geheel te omlijnen. Dit blijkt niet alleen uit de geschiedenis van deze nieuwe bepaling, maar ook uit de tekst, wanneer men de boven gegeven voorwaarden in ogenschouw neemt. Zo is het zonder meer duidelijk, dat men nimmer de bedoeling heeft gehad, dat deze methode tot gevolg zou hebben, dat zeeën van de afmetingen als b.v. die van de Java-zee in binnenwateren zouden worden veranderd. Ten slotte vermeldt de „International Law Commission” in de toelichting op Art. 10, dat de eilanden behandelt, dat zij geen bepaling betreffende archipels heeft opgenomen en dat de in Art. 5 gegeven basislijn-methode toepasselijk is op groepen van eilanden, welke bij een kust zijn gelegen.

De Indonesische regering realiseert zich dan ook, dat haar Declaratie afwijkt van het bestaande gewoonterecht, zowel als van de voorstellen vervat in Art. 5 van het Rapport van de „International Law Commission”, welke als „progressive development” mogen worden gekwalificeerd. Dit blijkt uit een verklaring van haar delegatie op de Zeerecht-conferentie in Genève, waarin zij als haar mening te kennen geeft, dat het Internationale Recht drie soorten kuststaten zou behoren te erkennen, n.l. die met een rechte kust, die met een diep ingesneden

⁴⁾ Report of the International Law Commission, 1956, U.N.doc.A/3159.

⁵⁾ International Court of Justice, Fisheries Case (United Kingdom v. Norway), Judgment of December 18th, 1951.

⁶⁾ U.N.doc.A/Conf.13/L.52, 28 April 1958, Arts.4-5.

⁷⁾ id. Art.10.

⁸⁾ Zie laatstelijk de „Territoriale zee en maritieme kringen-ordonnantie 1939, Stb. v. Ned. Indië 1939, No. 442.

kust en ten slotte een kuststaat bestaande uit een archipel. De Voorzitter van de Indonesische delegatie heeft ter conferentie deze opvatting verdedigd, in het bijzonder in zijn rede op 14 maart, waarin hij zich richtte tegen de Amerikaanse gedelegeerde, die critiek had uitgeoefend op de unilaterale Indonesische Declaratie, waarin, zoals hij zeide, een poging werd gedaan grote delen van de volle zee in territoriale zee en zelfs in binnenwateren te veranderen. Er is ter conferentie door de Indonesische delegatie echter geen amendement ingediend om te trachten deze gedachte tot geldend recht te verheffen. Een Yugo-slavisch amendement⁹⁾ van deze strekking werd ingetrokken toen bleek, dat het niet de minste kans maakte aangenomen te worden.

Hoewel de gedachte niet nieuw is¹⁰⁾ kan onmogelijk worden gezegd, dat dit een uitdrukking zou zijn van geldend recht. Hier moge in herinnering worden gebracht de bekende uitspraak van het Internationale Gerechtshof in de Brits-Noorse visserijzaak¹¹⁾ p. 132:

„The delimitation of sea areas has always an international aspect;
„it cannot be dependent merely upon the will of the coastal State

⁹⁾ U.N.doc.A/Conf.13/C.1/L.59, 26 March 1958.

¹⁰⁾ Art. 1 van de in noot 8 reeds genoemde Territoriale zee en maritieme kringen-ordonnantie 1939 luidt: „(1) In deze regeling en in de krachtens haar uit te vaardigen voorschriften wordt verstaan onder:

1. Ned.-Indische territoriale zee:

I. het zeegebied . . . met dien verstande, dat: . . .

B. ter plaatse van een groep van twee of meer eilanden, die afstand van drie zeemijlen, wordt gemeten van de rechte lijnen af die de uiterste punten verbinden van de laagwaterlijnen van de eilanden aan den buitenkant der groep, ter plaatse waar de afstand tusschen die punten zes mijlen niet overschrijdt; . . .”.

Waar het op aankomt is, dat hier als maximum lengte van de basislijn de dubbele breedte van de territoriale zee wordt aangenomen, i.c. 6 mijl. Op dit beginsel zijn ook gebaseerd de voorstellen van het „Institut de Droit International”, *Annuaire* 1927, Vol. 33, pp. 78-81 en 100 en *Ann.* 1928, Vol. 34, p. 756, in beide: Art. 5; de „Bases of Discussion” voor de Codificatie conferentie in Den Haag, 1930, No. 13, Doc. C 351(b) M 145(b) 1930 V, pp. 179 e.v. In het Rapport van de Commissie van Experts, door Prof. François in 1953 bijeengeroepen, wordt al maximum afstand tussen de buitenste eilanden 5 mijl genoemd, U.N.doc.A/CN.4/61/Add.1, Annex, p. 4.

Voorstellen, welke geen maximum afstand tussen de buitenste eilanden noemen zijn te vinden in: „International Law Association”, Stockholm Rapport, 1924, p. 267, Art. 6, welk artikel echter niet werd overgenomen in de ontwerpconventie in het Wenen Rapport, 1926, p. 43; verder in „Project No. 10, the American Institute of International Law,” 1925, Art. 7, A.J.I.L. Suppl., Spec. number, Oct. 1926, p. 319 en in het Rapport van de Commissie van Experts voor de codificatie van het Int. Recht, van de Volkenbond, doc. C 196 M 70, 1927 V, pp. 41, 67 en 72.

De staten-practijk vertoont enkele extravagante claims. Ecuador b.v. heeft bij Decreet van 21 febr. 1951 de territoriale zee rondom de Galapagos eilanden (Colón archipel) afgezet van basislijnen, die de uiterste punten verbinden, waarvan er een is, die 147 mijl lang is! Zie U.N. Legislative Series, Laws and Regulations on the Regime of the Territorial Sea, New York, 1957, p. 13. De Philippijnen zijn ook niet zuinig met hun binnenwateren, welke zich vlg. een nota van 12 dec. 1955 (a.b. p. 39) uitstrekken rondom en tussen de eilanden van de archipel. Zie ook U.N.doc.A/Conf. 13/18, 29 November 1957.

¹¹⁾ Zie noot 5.

„as expressed in its municipal law. Although it is true that the act
 „of delimitation is necessarily a unilateral act, because only the
 „coastal State is competent to undertake it, the validity of the
 „delimitation with regard to other States depends upon inter-
 „national law.”

Wanneer, zoals hier, de verklaring een claim inhoudt op een gebied, dat tot nu toe als volle zee wordt beschouwd, dan kan, in het bijzonder met het oog op de uitgestrektheid van het geclaimde zeeoppervlak, welke in geen redelijke verhouding staat tot de ten deze gebruikelijke tolerans, met zekerheid worden geconstateerd, dat de verklaring in strijd is met het Internationale Recht en dus de andere Staten niet bindt. Men moet dus concluderen, dat de plaats van aanhouding, ook volgens deze argumentatie niet in de Indonesische wateren, maar in de volle zee was gelegen en dus voldoet aan de gestelde criteria.

Het tweede punt, dat thans moet worden onderzocht, is de vraag of zich hier een geval heeft voorgedaan, waarin het oorlogsschepen is veroorloofd in volle zee schepen aan te houden. De aanhouding geschiedde in volle vreedstijd en te dien aanzien moet worden vooropgesteld, dat de politionele bevoegdheden van oorlogsschepen in volle zee uiterst beperkt zijn ¹²⁾. Behalve ten aanzien van schepen van eigen nationaliteit en behoudens de algemene opsporingsbevoegdheid van het misdrijf van zeeroof en de bijzondere bevoegdheden aan de oorlogsschepen van de verdragspartijen in bepaalde verdragen gegeven, bestaat er alleen een recht te eisen, dat het handelsschip zijn vlag toont („right of approach” of „reconnaissance”, d.w.z. „le droit de recon-
 „naître l'identité et la nationalité des navires privés”). Deze algemene bevoegdheid kan alleen in geval van ernstige verdenking hetzij van zeeroof of van een feit, waarvoor opsporingsbevoegdheid in enig verdrag is gegeven, of wanneer er reden is aan te nemen, dat het aangehouden schip van dezelfde nationaliteit is als het oorlogsschip, worden gevolgd door een nader onderzoek. Dit gewoonterecht is thans gecodificeerd in Art. 22 van de Conventie betreffende de volle zee van Genève van 29 april 1958 ¹³⁾, dat als volgt luidt:

„1. Except where acts of interference derive from powers conferred by treaty, a warship which encounters a foreign merchant
 „ship on the high seas is not justified in boarding her unless there
 „is reasonable ground for suspecting:

„(a) That the ship is engaged in piracy; or

„(b) That the ship is engaged in the slave trade; or

¹²⁾ Zie voor het gewoonterecht o.a. Lauterpacht-Oppenheim, *Int. Law*, I, 1955, pp. 604-6; Colombos, *The Int. Law of the Sea*, 1954, pp. 235-8; Ortolan, *Règles Internationales et Diplomatie de la Mer*, I, 1864, pp. 228-56 (i.h.b. vanaf p. 250); Gidel, *Le Droit Int. Public de la Mer*, I, 1932, pp. 288-300; A. Pearce Higgins, *Le régime juridique des navires de commerce*, *Recueil des Cours*, Acad. de Droit Int., 1929(V), p. 27 en pp. 61 ev.

¹³⁾ U.N.doc.A/Conf.13/L.53, 29 April 1958.

„(c) That, though flying a foreign flag or refusing to show its „flag, the ship is, in reality, of the same nationality as the „warship.

„2. In the cases provided for in sub-paragraphs (a), (b) and (c) „above, the warship may proceed to verify the ship's right to fly its „flag. To this end, it may send a boat under the command of an „officer to the suspected ship. If suspicion remains after the docu- „ments have been checked, it may proceed to a further examination „on board the ship, which must be carried out with all possible „consideration.

„3. If the suspicions prove to be unfounded, and provided that „the ship boarded has not committed any act justifying them, it „shall be compensated for any loss or damage that may have been „sustained” 14).

In het onderhavige geval is punt (c) toegepast: de „Drenthe” kon vermoeden met een K.P.M.-schip te doen te hebben. Omdat tussen zonsondergang en zonsopkomst schepen geen vlag voeren, moet de informatie betreffende de identiteit per sein geschieden. Het praaïen van de „Drenthe” werd echter niet beantwoord, hetgeen overeenkomt met een weigering de vlag te tonen. Zelfs indien, zoals de Indonesische nota stelt, de „Kasimbar” de Indonesische vlag had gevoerd, zou de „Drenthe”, zoals uit het onder (c) geformuleerde voorschrift blijkt en onder de gegeven omstandigheden het recht tot aanhouding hebben gehad. Het in de Indonesische nota gestelde is echter onaannemelijk, omdat, zoals gezegd, schepen gedurende de nacht geen vlag voeren.

De „Drenthe” voerde daarna het onderzoek uit, geheel volgens de regelen van het gewoonterecht en bij dit onderzoek bleek een Nederlandse zeebrief aan boord te zijn, zodat de verdenking gegrond werd bevonden. Het aan boord hebben van een Nederlandse zeebrief is het bewijs, dat het schip gerechtigd is de Nederlandse vlag te voeren 15). Nederlandse zeebrieven worden alleen afgegeven voor zeeschepen, welke zijn te boek gesteld in het scheepsregister, genoemd in Art. 314(1) van het Wetboek van Koophandel 16). Dit artikel bepaalt, dat bedoeld register wordt gehouden voor de teboekstelling van Nederlandse schepen. Een schip met een Nederlandse zeebrief is dus een Nederlands schip. Uit het bovenstaande volgt, dat de „Drenthe” de „Kasimbar” rechtmatig in volle heeft aangehouden.

Thans rest nog de vraag of de „Drenthe” ook het recht had de „Kasimbar” op te brengen. Welke daden zouden het opbrengen kun-

14) Hoewel bestrijding van de slavenhandel ook tot de verdragen behoort, waarin aan oorlogsschepen van de verdragspartijen bevoegdheden zijn gegeven, is deze bevoegdheid apart vermeld, omdat deze verder gaat dan de verdragsbevoegdheid en met name niet aan bepaalde zones, noch aan een maximum tonnenmaat is gebonden.

15) Art. 3, Wet van 10 juni 1926 (Stb. No. 178), houdende nieuwe regeling van de zeebrieven.

16) Art. 4, a.b.

nen rechtvaardigen? Zonder pretentie van volledigheid kunnen de volgende antwoorden worden gegeven:

1. Het verzet met geweld (beschieting) tegen rechtmatige aanhouding;
2. Het in strijd met Art. 341a van het Wetboek van Koophandel onder bevel staan van een kapitein, die geen Nederlands onderdaan is ¹⁷⁾, c.q. het begaan van het scheepvaartmisdrijf genoemd in Art. 411 van het Wetboek van Strafrecht ¹⁸⁾;
3. Het onrechtmatig onttrekken van een Nederlands schip aan de Nederlandse jurisdictie.

Voor zover bovengenoemde handelingen strafbare feiten uitmaken en aan boord van de „Kasimbar” zelf, dus aan boord van een Nederlands schip, zijn gepleegd, vallen deze ingevolge Art. 3 W.v.S., onder de Nederlandse strafwet. Men kan, wat het sub 1. vermelde feit betreft, o.m. denken aan de Artt. 141, 168, 179 (poging) en 180 j° 84 en 405 W.v.S. In normale gevallen behoort de kapitein (schipper), ingevolge de Wet van 7 mei 1856, (Stb. No. 32), houdende bepalingen omtrent de huishouding en tucht op koopvaardij-schepen, zoals deze is gewijzigd laatstelijk bij de Wet van 14 juni 1930 (Stb. No. 240), misdrijven buitengaats aan boord gepleegd in het strafregister te vermelden, ten aanzien van de verdachten de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen, bewijzen te verzamelen en het gebeurde aan de kantonrechter ter plaatse van zijn bestemming mede te delen, ter bevordering der vereiste vervolging. Buiten 's lands en in de koloniën of bezittingen binnenlopende doet hij die mededeling aan de commandant van de Nederlandse oorlogsschepen, welke zich daar mochten bevinden, of aan andere plaatselijke autoriteiten, wint hun raad in en neemt de maatregelen, waardoor de misdadiger aan de bevoegde rechter kan worden overgeleverd. (Art. 14).

In het onderhavige, zeer abnormale geval is echter niet voorzien. Men kan zeer wel verdedigen, dat de commandant van het Nederlandse oorlogsschip, kennis genomen hebbende van de feiten en gezien de rol, welke hem in het bovengenoemde Art. 14 in normale gevallen is toebedeeld, in dit geval zelf voor de overlevering aan de bevoegde rechter behoort zorg te dragen. Hoewel commandanten van Nederlandse oorlogsschepen niet krachtens de Artt. 141 of 142 van het Wetboek van Strafvordering voor de in dit geval gepleegde feiten als opsporingsambtenaren zijn aangewezen, zou deze bevoegdheid, voor

¹⁷⁾ De uitzondering genoemd in Art. IX, sub b. van de Wet van 14 juni 1930 (Stb. No. 240), waarbij vreemdelingen, die op 1 nov. 1928 als kapitein in dienst zijn op een Nederlands schip, ook na inwerkingtreding van die wet in dienst konden blijven, geldt hier niet, omdat de Indonesische kapitein eerst in december 1957 aan boord was geplaatst.

¹⁸⁾ „Hij die buiten noodzaak op een Nederlands vaartuig optreedt als schipper, stuurman of machinist, wetende dat hij ingevolge wettelijk voorschrift daartoe onbevoegd is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden.” Dit artikel zou op de kapitein kunnen slaan, omdat hij geen Nederlander is; of het ook op de scheepsofficieren toepasselijk is hangt ervan af of zij vallen onder de Wet van 2 aug. 1935, (Stb. No. 456), houdende bepalingen betrekking hebbend op de Zeevaart-diploma's, hetgeen niet verder is nagegaan.

zover het ontdekking op heter daad betreft (de geweldpleging b.v.), aan Art. 53 van dat wetboek kunnen worden ontleend. Het opbrengen van het schip vloeit dan uit deze bevoegdheid voort, omdat de kapitein en de scheepsofficieren als verdachten moeten worden aangemerkt en men het schip niet zonder hen aan zijn lot kan overlaten.

Hoe dit zij, het is onnodig te trachten de bevoegdheid op nationaal recht te baseren, omdat deze, zoals beneden zal worden aangetoond, op het Volkenrecht berust.

Wat nu het feit onder 3 vermeld betreft, dit is een gevolg van een wijder strekkende maatregel van de Indonesische regering, n.l. de onder beheerstelling van de K.P.M. De in sommige couranten geuite mening, dat hier van zeeroof sprake zou zijn, moet als onjuist worden verworpen¹⁹⁾. Dit volgt uit de meest gangbare opvatting betreffende zeeroof. Art. 15 van de in Genève aanvaarde Conventie betreffende de volle zee geeft als elementen van de definitie van zeeroof, dat het misdrijf gepleegd moet zijn door de bemanning of passagiers van een privé schip of vliegtuig, tegen een ander schip of vliegtuig of tegen personen of goederen aan boord van zulk een schip of vliegtuig, in volle zee; of wel tegen een schip, een vliegtuig, personen of goederen op een plaats buiten de jurisdictie van enige Staat gelegen. Uit deze definitie volgt zonder meer, dat de onder beheerstelling van de K.P.M., noch ook de daaruit volgende in beslagneming der schepen als zeeroof kan worden gekwalificeerd, omdat deze handelingen niet zijn verricht door de bemanning of passagiers van een privé schip of vliegtuig en de plaats van de handeling ook niet was gelegen op de volle zee of buiten het territoir van Indonesië, maar op het land, in de havens of op de reden, welke ook tot de territoriale zee gerekend worden²⁰⁾.

Hoe moet dit feit dan worden gekwalificeerd? In de bovengenoemde Indonesische nota wordt de tijdelijke onder beheerstelling van de K.P.M. en het gebruik van haar schepen door Indonesië, gebaseerd op Art. 28 van de „Verordening medewerking bedrijven”. Deze Verordening, welke is te vinden in het Staatsblad van Nederlands Indië, 1945, No. 136 en welke blijkbaar door de Indonesische regering (mutatis mutandis) is overgenomen, luidt als volgt:

„In bezitneming van bedrijven door het Land.

„(1) Met bijzondere machtiging van den Gouverneur-Generaal „kan worden gevorderd, dat zal worden gedoogd, dat bedrijven van „Landswege tijdelijk worden in bezit genomen en onder leiding en „beheer worden gesteld van door den Gouverneur-Generaal aan te „wijzen personen of lichamen.

„(2) Door den Gouverneur-Generaal zullen voorschriften worden gegeven betreffende de wijze waarop de in bezitneming zal „geschieden en de leiding en het beheer zullen worden uitgeoefend.”

Deze Verordening is echter een noodmaatregel ter uitvoering van de „Algemene Machtigingsordonnantie”, Staatsblad van Nederlands

¹⁹⁾ Goekoop, loc.cit., p. 369, stelt de vraag, maar beantwoordt haar niet.

²⁰⁾ Zie Art. 9 van de genoemde Conventie betreffende de territoriale zee, van Genève.

Indië, 1939, No. 557, waarvan de volledige titel luidt: „Noodmaat-,regelen. Regeling van de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal „om in geval van oorlog of oorlogsgevaar bijzondere maatregelen te „treffen ter bescherming van de belangen van het Land”. Het gaat hier dus om bevoegdheden in geval van oorlog of oorlogsgevaar, hetgeen ook blijkt uit Art. 1 van de bovengenoemde uitvoerings-ordonnantie van 1945. Deze was op 20 september 1945 te Brisbane getekend, op een moment dus, dat Nederland, hoewel de overgave van Japan op 2 september 1945 in de baai van Tokio had plaats gevonden, nog met dat land in oorlog was. Het beroep van Indonesië, in volle vreedstijd, op deze in oorlogstijd en voor de tijd van oorlog uitgegeven noodmaatregel, kan moeilijk anders worden beschouwd dan het gebruik van een slecht passende dekmantel voor een in bezitneming, welke veeleer past in het algemene beeld van de tegen Nederlanders en Nederlandse bedrijven genomen vexatoire maatregelen. Wanneer men een hamer, welke is gemaakt om spijkers in te slaan, gebruikt om iemand de schedel in te slaan, dan is dit gebruik een ander dan waarvoor de maker het instrument had bedoeld. Zo is ook hier een instrument, bedoeld om de belangen van het land te beschermen in geval van oorlog of oorlogsgevaar, gebruikt, volgens de door de Indonesische autoriteiten zelf gegeven motivering ²¹⁾, om politieke druk uit te oefenen. In hoeverre deze motivering slechts een pretext is en de maatregel een doel op zich zelf vertegenwoordigt, kan hier verder buiten beschouwing blijven.

Het gebruikte instrument is in zoverre irrelevant voor een onderzoek naar de al- of niet rechtmatigheid van de maatregel als zodanig, dat ook al zou nationaal gezien het instrument op de juiste wijze zijn gehanteerd, toch altijd een toetsing van de maatregel aan het Volkenrecht openstaat.

Men kan zich afvragen of hier in werkelijkheid sprake is van de toepassing van een der in het Volkenrecht bekende, zo niet algemeen erkende, maatregelen tegen handelsschepen onder vreemde vlag. Van deze maatregelen, t.w. embargo, „arrêt de prince” en het recht van angaria, zou eventueel slechts het laatste voor het onderhavige geval in aanmerking komen, omdat de eerste twee slechts een verbod van uitvaren betreffen en niet het gebruik van de schepen beogen. Het recht van angaria kan echter slechts worden uitgeoefend in tijd van oorlog ²²⁾ zij het dan door de oorlogvoerende zowel als door onzijdige Staten; het gaat altijd gepaard met een volledige schadevergoeding;

²¹⁾ Zie b.v. radio-interview Roeslan Abdulgani, Djakarta, 15 dec. 1957 (ANP) en Persconferentie van premier Djuanda, Djakarta, 18 dec. 1957 (ANP).

²²⁾ Weliswaar zegt Le Clère (Les mesures coercitives sur les navires de commerce étrangers, Paris, 1949, pp. 12, 19, 27, 56 en 62), dat het recht ook in vreedstijd kan worden uitgeoefend, maar hij geeft toe, dat dit in de praktijk nimmer is geschied en dat de toepassing door neutrale Staten altijd is gebeurd, omdat de noodtoestand door de oorlog werd veroorzaakt, (pp. 72 en 173). Puget (Le Droit d'Angarie, La Revue Maritime, No. 31, juillet 1922, pp. 35-69 en 214-232), die het recht voor vreedstijd verdedigt, noemt slechts theoretische mogelijkheden en staat alleen in zijn mening.

het houdt in het tijdelijk brengen van de schepen onder de vlag van de Staat, die het recht uitoefent, terwijl de oorspronkelijke bemanning niet tot enige prestatie kan worden gedwongen. In het onderhavige geval is aan geen dier voorwaarden voldaan en er is hier dus geen sprake van een uitoefening van het recht van angaria ²³⁾.

Een toetsing van de maatregelen in het algemeen aan het Volkenrecht heeft plaats gevonden in een zojuist verschenen redactioneel artikel in het Nederlands Tijdschrift voor Internationaal Recht ²⁴⁾. Hierin wordt uitvoerig uiteengezet, dat de maatregelen in strijd zijn met het Internationaal Recht, omdat zij inbreuken zijn op het eigendomsrecht van vreemdelingen, zonder dat daarvoor schadevergoeding is betaald of in uitzicht gesteld, omdat zij een schending uitmaken van het beginsel van non-discriminatie en dus, in het algemeen, in strijd zijn met de internationale verplichting van een Staat de eigendommen van vreemdelingen in zijn gebied te ontzien en te eerbiedigen ²⁵⁾ ²⁶⁾.

In het geval van de „Kasimbar” heeft men te maken met een consequentie van de ten aanzien van de K.P.M. genomen onrechtmatige maatregel, welke op zich zelf weer een nieuwe schending van een wél verankerd volkenrechtsbeginsel uitmaakt. Een schip in volle zee staat onder het uitsluitend rechtsgezag van de Staat welks vlag het gerechtigd is te voeren en deze Staat kan dat gezag uitoefenen niet alleen door de kapitein, maar zondig ook door middel van de oorlogsschepen van die Staat. Dit beginsel wordt genoemd in Art. 6 van de Conventie betreffende de volle zee van Genève van dit jaar. Sibert ²⁷⁾ zegt, dat

²³⁾ Er is slechts gemeld, dat de kapitein en de officieren waren vervangen. Mocht dit ook met de bemanning het geval zijn geweest, dan vervalt het niet voldoen aan deze voorwaarde, maar blijven er toch nog 3 punten over.

²⁴⁾ Afl. 3, juli 1958, pp. 227-247 (The measures taken by the Indonesian Government against Netherlands enterprises).

²⁵⁾ a.b., pp. 242-247.

²⁶⁾ Men kan zich met Goekoop (loc. cit. p. 472) formeel misschien ook op het standpunt stellen, dat hier een schending is van de geest van Art. 12 van de Overeenkomst ter uitvoering van de Artt. 2 en 21 van het Uniestatuut, waarbij de deelgenoten zijn overeengekomen, dat indien een van hen bij een oorlog is of dreigt te worden betrokken, de koopvaardijsschepen onder de vlag van een deelgenoot alleen door deze en niet door de andere deelgenoten zullen worden gevorderd. Door het tekenen van de Mantelresolutie is, ingevolge Art. IV daarvan, bovengenoemde Overeenkomst geratificeerd (Stb. J 570). Hoewel bij Protocol van 10 aug. 1954 (Tr. bl. 1954 No. 113) was overeengekomen de Unie te ontbinden, waarbij bovengenoemde Overeenkomst zou worden vervallen verklaard, heeft de Indonesische regering vóórdat dit Protocol was goedgekeurd door de Staten Generaal, zich op 13 febr. 1956 eenzijdig uit de Unie teruggetrokken en het Uniestatuut en de daarbij behorende Overeenkomsten opgezegd (zie b.v. Kamerstukken, zitting 1955/56, I, 4265, 5). De Nederlandse regering heeft bij Nota van 3 maart d.a.v. verklaard, dat Indonesië door deze eenzijdige opzegging in strijd handelt met het Volkenrecht (a.v. 4). Het ontwerp van Rijkswet tot goedkeuring van bovengenoemd Protocol (Bijl. Handelingen II, 1954/55-3897 en Tr. bl. 1955 No. 77) is gelet op deze ontwikkeling, krachtens machtiging van Hare Majesteit de Koningin, dd. 14 mei 1958, No. 23, ingetrokken (a.v. zitt. 1957/58-3897 (R 2), 6 en Tr. bl. 1958 No. 103). Aan gezien het Uniestatuut en de genoemde Overeenkomst geen opzeggings-clausule bevatten heeft de eenzijdige opzegging geen juridisch effect (verg. b.v. Verzijl, loc. cit., noot 3 boven, p. 293).

de vlaggestaat: „est encore le seul maître de contrôler l'activité de ses „navires en haute mer et d'y exercer sur eux, à côté de la protection „qui leur est nécessaire, la juridiction indispensable au maintien de „l'ordre sur l'océan, y compris l'accomplissement des actes prépara- „toires à l'acte juridictionnel proprement dit: arrêt en mer, visite, „conduite au port où auront lieu — s'il échoit — le jugement et peut- „être la condamnation.”

Volgens Hall ²⁸⁾ heeft de vlaggestaat: „Protective jurisdiction to the „extent of guarding the vessel against interference of any kind on the „part of other powers, . . .”, terwijl François ²⁹⁾ over de handhaving van dit beginsel zegt: „In volle zee zal, ingevolge de regel, dat over „handelsschepen in volle zee uitsluitend de Staat, welks vlag zij voeren, „gezag uitoefent, de rechtshandhaving ten aanzien van daden begaan „aan boord van handelsschepen in het algemeen door oorlogsvaar- „tuigen onder de eigen vlag kunnen geschieden.”

De grond van het opbrengen is dus het naleven van een regel van het Volkenrecht. Juist omdat de volle zee niet onder de jurisdictie van enige Staat valt, moeten de daar geldende bevoegdheden en verplichtingen niet uit het nationale, maar uit het Internationale Recht voortvloeien. Het optreden van de „Drenthe” is dus een op het Volkenrecht gebaseerde maatregel van rechtsherstel, het terugbrengen van een Nederlands schip, dat onrechtmatig aan de Nederlandse jurisdictie was onttrokken, onder die jurisdictie.

De gevallen, waarbij een handelsschip in volle zee in vredestijd onder vreemd gezag kan vallen, t.w. opbrengen wegens ernstige verdenking van zeeroof, of wel opbrengen krachtens de politionele bevoegdheid voortvloeiend uit een Verdrag, of ten slotte opbrengen wegens rechtmatige uitoefening van het „droit de poursuite” deden zich in deze niet voor en dus was, ook uit dien hoofde, geen vreemd gezag over het Nederlandse schip toelaatbaar.

Uit het bovenstaande moet worden geconcludeerd, dat de aanhouding en het opbrengen van de „Kasimbar” rechtmatig is geschied.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 7 februari 1957.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; Leden: Majoor Mr J. H. Dambrink en Kapitein F. B. M. Werps.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

„Joy-riding” op een motorrijwiel en rijden zonder rijbewijs.

Beklaagde ontoerekeningsvatbaar geacht. Vrijspraak en voorwaardelijke terbeschikking van de regering.

(W.Sr. art. 37; W.V.W. art. 9, 37).

²⁷⁾ Marcel Sibert, *La Police en Haute Mer*, *Revue Gén. de Droit Int. Public*, (Sibert), Tome XXXIV, 1927, p. 31.

²⁸⁾ *A Treatise on International Law*, London, 1938, p. 307.

²⁹⁾ *Handboek van het Volkenrecht*, II, 1950, p. 264.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M., geboren 15 september 1937, soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke luchtmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 25 juli 1956 in Gelderland, althans in Nederland,

„1e. opzettelijk wederrechtelijk een tweewielig motorrijwiel, toebehorende aan L. Buitenhuis, in elk geval aan anderen of een ander dan aan hem, beklaagde, heeft gebruikt — als bestuurder daarmede „rijdende — op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen de Rijksweg Arnhem-Nijmegen en de Arnhemseweg „te Nijmegen;

„2e. als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel daarmede heeft „gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „weg of wegen de Rijksweg Arnhem-Nijmegen en/of de Arnhemseweg „te Nijmegen, terwijl aan hem niet door de Commissaris van de „Koningin in de provincie Noord-Brabant, waarin zijn woonplaats „was gelegen, een toen voor het besturen van voormeld motorrijwiel „geldig rijbewijs was afgegeven”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring, op 22 augustus 1956 opgemaakt en getekend door de commandant van het 5e Squadron van de Luchtmacht Technische School onder meer blijkt, dat beklaagde sedert 2 januari 1956 in werkelijke dienst was bij de Koninklijke luchtmacht als militair, wiens vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, dienende hij als zodanig in de stand van soldaat en uit een eveneens ten processe aanwezig uittreksel strafregister, onder meer blijkt, dat beklaagde bij vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 25 juli 1956, onherroepelijk geworden op 3 augustus 1956, is ontslagen uit de militaire dienst zonder ontzegging van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 25 juli 1956, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke luchtmacht, in Gelderland als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel, merk Sparta, dat motorrijwiel heeft gebruikt door daarmede te rijden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, de grote weg Arnhem-Nijmegen en op een weg te Nijmegen waarvan hij de naam niet weet en op welke laatste weg hij een aanrijding met die motor heeft gehad, van welk ongeluk hij zich niets meer kan herinneren; dat hij nu weet, dat dat motorrijwiel aan L. Buitenhuis toebehoorde; dat hij, wetend, dat hij noch van die Buitenhuis noch van iemand anders recht of toestemming had gekregen om dat motorrijwiel te gebruiken zoals hij heeft gedaan, toch daarmede is gaan rijden; dat hij bedoeld motorrijwiel had weggenomen uit de stalling bij barak 59 in het kamp Groot Heidekamp te Schaars-

bergen; dat, toen hij op genoemde datum op genoemde wegen reed, de Commissaris van de Koningin in de provincie Noord-Brabant, in welke provincie zijn woonplaats Helmond was gelegen, hem geen rijbewijs had afgegeven, dat toen, op 25 juli 1956 geldig was voor het besturen van dat motorrijwiel;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — elk der bewijsmiddelen slechts bezigend ten aanzien van de feiten of het feit waarop het betrekking heeft en de schriftelijke verklaring van de Provinciale Griffie van Noord-Brabant slechts bezigend in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Luchtmacht op 25 juli 1956 in Gelderland

„1e. opzettelijk wederrechtelijk een tweewielig motorrijwiel, toebehorende aan L. Buitenhuis heeft gebruikt — als bestuurder daarmede rijdende — op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen de Rijksweg Arnhem-Nijmegen en de Arnhemseweg te Nijmegen;

„2e. als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel daarmede heeft gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg of wegen de Rijksweg Arnhem-Nijmegen en de Arnhemseweg te Nijmegen, terwijl aan hem niet door de Commissaris van de Koningin in de provincie Noord-Brabant, waarin zijn woonplaats was gelegen, een toen voor het besturen van voormeld motorrijwiel geldig rijbewijs was afgegeven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „*Het opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken*”,
- II. „*Overtreding van artikel 9 lid 1 sub 3 van de Wegenverkeerswet*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

- I. „artikel 37 van de Wegenverkeerswet”,
- II. „artikel 9 lid 1 sub 3 juncto artikel 35 van de Wegenverkeerswet”;

Overwegende, dat beklagde niet strafbaar is, zijnde gebleken van feiten en omstandigheden, die zijn strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende, te dien aanzien, dat een door de kapitein-arts J. A. C. de Kock van Leeuwen, zenuwarts en de reserve 1e luitenant-arts W. Kluytmans op 4 januari 1957 omtrent beklagde uitgebracht psychiatrisch rapport zakelijk inhoudt, als conclusie, dat beklagde tijdens het bedrijven van de bewezen verklaarde feiten, lijdende was aan een ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens in de vorm van psychopathiform gedrag op basis van encephalopathie en het door dr. J. C. Gathier, zenuw-arts, Chef van de afdeling Neurologie van het Centraal Militair Hospitaal te Utrecht, op 6 februari 1957 uitgebracht rapport

deze diagnose bevestigend, daaraan de conclusie verbindt, dat beklagde ontoerekeningsvatbaar is, welke conclusie de Krijgsraad overneemt en tot de zijne maakt;

Overwegende, dat beklagde mitsdien niet strafbaar is en van het hem tenlastegelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad echter van oordeel is, dat het belang van de openbare orde bepaaldelijk vordert, dat beklagde ter beschikking van de Regering zal worden gesteld, teneinde van harentwege te worden verpleegd, welke ter beschikkingstelling echter nog voorwaardelijk kan geschieden;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten;

Verklaart beklagde echter niet strafbaar;

Spreekt hem vrij;

Stelt beklagde ter beschikking van de Regering teneinde van harentwege te worden verpleegd;

Beveelt, dat deze terbeschikkingstelling niet zal worden tenuitvoergelegd.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 18 december 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel L. C. Onderstal en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Als dpl. korporaal: (1) opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid „terwyl hij is dienstdoende” (krijgstuchtelijk gestraft zijnde), (2) feitelijke insubordinatie (het geweer van een schildwacht, die hem wilde tegenhouden, vastgegrepen), (3) opzettelijke ongehoorzaamheid en (4) opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding (weigeren zijn wolletje op te maken).

(W.M.Sr. art. 97, 114, 117-120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. L. J. W., geboren 4 maart 1938, dpl. korporaal, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij, dienende als dienstplichtig korporaal bij het 112e Ponnier Bataljon der Koninklijke Landmacht, te Keizersveer, in tijd van oorlog:

„a. op 5 oktober 1957 te circa 20.00 uur, op welk tijdstip hij zich als gestrafte in de kazerne had moeten melden, niet bij zijn voormeld onderdeel is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoor-

„loofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot hij op 7 oktober 1957
 „te circa 07.30 uur in de kazerne te Keizersveer is teruggekeerd;

„b. op 14 oktober 1957, terwijl hij was gestraft met streng arrest
 „te circa 06.30 uur zijn onderdeel voormeld eigendunkelijk heeft ver-
 „laten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken
 „afwezig is gebleven tot hij zich op diezelfde dag te circa 15.30 uur
 „bij de Commandant van het Garnizoensdetachement te Rotterdam
 „heeft gemeld, naar welk onderdeel hij naar hij wist was overgeplaatst;

„c. tijdens de sub b vermelde ontvluchting, toen de tot de kazerne-
 „wacht behorende, als schildwacht „post voor het geweer” staande
 „soldaat M. W. M. van Berlo, die zijn ontvluchting bemerkte, hem
 „tegen wilde houden en hem daartoe had vastgegrepen, zich met ge-
 „weld tegen genoemde schildwacht heeft verzet door diens geweer
 „vast te pakken deze opzij te duwen en zich los te rukken, alsook op-
 „zettelijk heeft nagelaten aan het hem door de korporaal van aflossing
 „van de kazernewacht P. W. van der Zanden, die zijn ontvluchting
 „bemerkte, gegeven bevel terug te komen, althans te blijven staan,
 „zijnde hij in stede van hieraan te voldoen over de lage prikkeldraad-
 „afrastering het terrein in gesprongen en ondanks een drietal waar-
 „schuwingsschoten in het bouwland verdwenen;

„II. dat hij, dienende als dienstplichtig korporaal bij de Konink-
 „lijke Landmacht, op 16 november 1957, in tijd van oorlog te Nieu-
 „wersluis gemeente Loenen, in het Depot en Detentiekamp, alwaar
 „hij zich in voorlopig arrest bevond, toen de sergeant eerste klasse P.
 „Mos hem had bevolen zijn wolletje op te maken, hetgeen hij ver-
 „zuimd had te gehoorzamen, zeggende: „dat weiger ik te doen, ik ben
 „„nu dienstweigeraar” en vervolgens opzettelijk in zijn ongehoorzaam-
 „heid heeft volhard, nadat genoemde sergeant hem er op had gewezen,
 „dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en
 „voor de Krijgsraad zou kunnen komen, waarbij hij deze sergeant
 „heeft toegevoegd: „natuurlijk weiger ik dat te doen, dat is niet per-
 „„soonlijk tegen U bedoeld, maar ik weiger alle verbods- en gebods-
 „„bepalingen met alle gevolgen daaraan verbonden””;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de
 overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem onder I a ten laste
 gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde met betrekking tot het hem onder I b
 en c en II ten laste gelegde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig korpo-
 raal bij het 112e Pontonnierbataljon van de Koninklijke Landmacht,
 op 7 oktober 1957 door zijn compagniescommandant wegens onge-
 oorloofde afwezigheid van 5 oktober 1957 18.30 uur tot 7 oktober
 1957 omstreeks 07.30 uur, is gestraft met 14 dagen streng arrest en
 inhouding van soldij, onmiddellijk ingaande; dat hij op 14 oktober
 1957, terwijl hij dat arrest onderging, dit arrest heeft verbroken en
 zijn voornoemd onderdeel te Keizersveer heeft verlaten; dat hij sinds-
 dien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is ge-

weest; dat hij zich diezelfde dag te omstreeks 15.30 uur heeft gemeld bij het Garnizoensdetachement te Rotterdam, waarheen hij, naar hij wist, was overgeplaatst; dat hij bovengenoemd arrest heeft verbroken door, terwijl hij van de korporaal van aflossing van de kazernewacht te Keizersveer, gelegenheid kreeg zich te wassen, via het wachtlokaal de kazerne uit te vluchten; dat daarbij, toen hij bij de poort van de kazerne was gekomen, de tot de kazernewacht behorende schildwacht, de post voor het geweer, hem poogde tegen te houden; dat hij diens geweer heeft vastgepakt; dat hij hierdoor de kans kreeg langs de schildwacht heen te komen, waarna hij het op een lopen heeft gezet; dat hij vrijwel onmiddellijk daarop de korporaal van aflossing P. W. van der Zanden hoorde roepen „W. kom hier”; dat hij aan dit bevel geen gevolg heeft gegeven en door is gelopen; dat hij ondanks enige schoten, die gelost werden, over een prikkeldraadafrastering is gesprongen, door een sloot is gewaad en vervolgens in een bouwland is verdwenen; dat hij in werkelijke dienst als korporaal der Koninklijke Landmacht, op 16 november 1957 in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis, gemeente Loenen, waar hij zich in voorlopig arrest bevond, heeft geweigerd een bevel van de sergeant der 1e klasse P. Mos, om zijn wolletje op te maken, hetgeen hij verzuimd had vóór de morgeninspectie te doen, op te volgen, zeggende: „Dat weiger ik te „doen, ik ben nu dienstweigeraar”; dat voornoemde sergeant hem er toen op heeft gewezen, dat hij zich op deze manier schuldig maakte aan een ernstig strafbaar feit en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat hij toen in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, zijn wolletje niet heeft opgemaakt, zeggende: „natuurlijk „weiger ik dat te doen, dat is niet persoonlijk tegen U bedoeld, maar „ik weiger alle gebods- en verbodsbepalingen met alle gevolgen van „dien”;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft en eerdergenoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder I b, I c en II is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan; voor wat betreft het onder I c ten laste gelegde met uitzondering van de woorden: „en hem daartoe had vastgegrepen”, „opzij” en „en „zich los te rukken”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet „langer dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf „pleegt, terwijl hij is dienstdoende”;
2. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”;
3. „Opzettelijke insubordinatie gepleegd in tijd van oorlog”;
4. „Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, waar- „bij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt,

„nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft „gewezen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 97 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
2. artikel 120 juncto artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
3. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
4. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 21 oktober 1957—18 december 1957; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

NASCHRIFT.

Niet duidelijk is, op welk feit de sub 3 gequalificeerde opzettelijke ongehoorzaamheid betrekking heeft.

In het tenlaste gelegde sub I. c. is sprake van „... opzettelijk heeft „nagelaten aan het hem door de korporaal van aflossing van de kazernewacht... gegeven bevel terug te komen, althans te blijven „staan...”, doch ten deze blijkt niet dat dit bevel de beklaagde door een meerdere is gegeven ¹⁾.

In het sub II. ten laste gelegde komt, behalve de volharding in een ongehoorzaamheid nadat beklaagde op zijn strafbaarheid was gewezen, welk volharden zijn qualificatie sub 4. vindt, de zinsnede voor „... toen „de sergeant eerste klasse P. Mos hem had bevolen zijn wollekje op „te maken, hetgeen hij verzuimd had te gehoorzamen, zeggende: „dat „„weiger ik te doen, ik ben nu dienstweigeraar” en vervolgens...”. Het hier geciteerde houdt echter evenmin een telastelegging van opzettelijke ongehoorzaamheid in. Dit verzuimen te gehoorzamen aan het bevel om zijn wollekje op te maken wordt, door de bouw van de zin „hetgeen hij verzuimd had te gehoorzamen” niet ten laste gelegd, maar als een vroegere gebeurtenis als omstandigheid aangevoerd om de volharding in de ongehoorzaamheid aan te kunnen ophangen. Als het niet-opmaken van het wollekje ten laste gelegd ware, had er dienen te staan „... heeft geweigerd te gehoorzamen aan het bevel van de „sergeant eerste klasse P. Mos om zijn wollekje op te maken, hetgeen „hij verzuimd had te doen, zeggende: „dat weiger ik te doen...”...”, of iets dergelijks. Dan was alleen het verzuimen van het opmaken van het wollekje en niet tevens de eerste ongehoorzaamheid, als een vroegere gebeurtenis bij wijze van omstandigheid aangevoerd en buiten de ten laste gelegde gedraging gehouden.

Het is jammer dat het vonnis omtrent de hierbedoelde vraag geen opheldering geeft.

W. H. V.

¹⁾ Terwijl voorts de zin niet loopt, immers de woorden „te voldoen” ontbreken.

WETGEVING

Wijziging van het militaire strafprocesrecht, het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht, de Beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging van militaire detentie ¹⁾.

Nr. 1

KONINKLIJKE BOODSCHAP

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan twee ontwerpen van Rijkswet en een ontwerp van Wet tot:

- 33
 49
 49 {
 etc {
- a. wijziging van het militaire strafprocesrecht;
 - b. wijziging van het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht;
 - c. wijziging van de Beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging van militaire detentie.

De toelichtende memorie (en bijlagen), die de Wetsontwerpen vergezelt, bevat de gronden waarop zij rusten.

En hiermede bevelen wij U in Godes heilige bescherming.

Soestdijk, 7 juni 1958.

JULIANA.

Aan

de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

Wijziging van het militaire strafprocesrecht

Nr. 2

ONTWERP VAN RIJKSWET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat de behoefte zich doet gevoelen om de Regtspleging bij de Landmagt, de Regtspleging bij de Zeemagt, de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof en de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht te wijzigen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Ko-

¹⁾ De stukken 1, 2, 3, 4 en 5, zijnde resp. Koninklijke boodschap, twee ontwerpen van Rijkswet, een ontwerp van Wet en Memorie van Toelichting, zijn hier overgenomen.

De overige stukken 6, 7, 8, 9 en 10, zijnde Bijlagen van de Memorie van Toelichting resp. I, II, IIIa, IIIb en IIIc, welke een vergelijkend overzicht bevatten van oude en nieuwe tekst [de linkerkolom bevat de thans geldende tekst; die gedeelten van deze tekst die ingevolge de wetsontwerpen wijziging zullen ondergaan, zijn cursief gedrukt; de rechterkolom bevat de tekst zoals deze ingevolge de wetsontwerpen zal komen te luiden: de gedeelten, die afwijken van de thans geldende tekst, zijn vet gedrukt] zijn wegens gebrek aan plaatsruimte niet overgenomen.

De stukken dragen alle het nr 5169 (R—112), en zijn verkrijgbaar bij: Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, afd. Uitgeverij, Fluwelen Burgwal 18, telefoon 182680*, 's-Gravenhage. (Red.)

ninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

De Regtspleging bij de Landmagt, vastgesteld bij besluit van de Souvereine Vorst der Vereenigde Nederlanden van 20 juli 1814 (*Stb.* 85), wordt gewijzigd als volgt:

In het opschrift van de eerste titel wordt vóór „Commanderende „Officieren” ingevoegd: Commanderende Generaals en .

Artikel 3 wordt gelezen:

Wij kunnen Commandanten aanwijzen als Commanderend Generaal.

Wij bepalen over welke personen, aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen, de Commanderende Generaal de bevoegdheden zal uitoefenen, welke hem bij deze wet zijn toegekend, alsmede bij welke krijgswaarden hij de benoemingen zal verrichten, die deze wet hem opdraagt.

Aan artikel 6 wordt een lid toegevoegd, luidende:

Wij kunnen bepalen, dat de bevoegdheden, welke deze wet toekent aan de Commanderende Officier, ten aanzien van militairen, die zich buiten Nederland bevinden, worden uitgeoefend door een andere officier.

In artikel 7 wordt „Die” vervangen door: De.

Artikel 8 wordt gelezen:

Bijaldien de Commanderende Officier bevindt, dat de verdachte wel schuldig is aan hetgeen hem is ten laste gelegd, doch het feit van die aard is dat het buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan, zal hij de krijgswaardelijke afdoening zelf ter hand nemen of deze overlaten aan een andere tot straffen bevoegde meerdere.

Artikel 10 wordt gelezen:

Indien op grond van het gemelde onderzoek omtrent een feit niet vallende onder artikel 2, 1e, van de Wet op de Krijgswaard, door de Commanderende Officier, onder wie de verdachte ressorteert, een beslissing is genomen als bedoeld in de artikelen 8 of 9, of indien bij hem twijfel bestaat of de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan, ofwel indien hij van oordeel is, dat de zaak voor de militaire rechter moet worden gebracht, zal hij van zijn beslissing en bevinding moeten kennis geven aan de Commanderende Generaal onder wie de verdachte ressorteert.

In artikel 11 wordt in plaats van „Commanderende Officier van „het Garnizoen” gelezen: Commanderende Generaal of namens hem de hoofdofficier die hij daartoe heeft aangewezen.

In plaats van „den Krijgswaard” wordt gelezen: de militaire rechter.

Aan het artikel wordt een tweede lid toegevoegd, luidende:

Onze Minister van Oorlog kan de Commanderende Generaal opdragen een zaak naar de militaire rechter te verwijzen.

Artikel 12 wordt gelezen:

Ingeval de Commanderende Generaal of de hoofdofficier, bedoeld in artikel 11, daarentegen de zaak bevindt van die aard, dat dezelve buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan, zal hij, nadat hem van de schuld genoegzaam zal zijn gebleken, de krijgstuchtelijke afdoening overlaten aan de Commanderende Officier of een andere tot straffen bevoegde meerdere.

Artikel 13 wordt gelezen:

Indien de verdachte niet ressorteert onder een Commanderende Officier of andere officier, als bedoeld in artikel 6, zal van het gepleegde feit kennis worden gegeven aan de daartoe door Ons aangewezen Commanderende Generaal.

Deze of namens hem de hoofdofficier, die hij daartoe heeft aangewezen, handelt vervolgens voor zover mogelijk als ware hij de Commanderende Officier van verdachte.

In het eerste lid van artikel 14 wordt in plaats van „den Krijgsraad” gelezen: de militaire rechter.

In het laatste lid van het artikel wordt in plaats van „aan den „Auditeur Militair ter standplaats van den Krijgsraad” gelezen: aan de betrokken Auditeur-Militair.

Na artikel 14 worden vier nieuwe artikelen ingevoegd, luidende:

14a. De Commanderende Generaal of namens hem de hoofdofficier, die hij daartoe heeft aangewezen, kan op advies van de Auditeur-Militair de verwijzing naar de militaire rechter intrekken, zolang de zaak nog niet ter terechtzitting aanhangig is gemaakt.

De verwijzing kan niet worden ingetrokken wegens vermeende onbevoegdheid van de militaire rechter.

14b. Na intrekking van de verwijzing kan de zaak, behoudens de uitzonderingen in de wet vermeld, niet opnieuw naar de militaire rechter worden verwezen.

Indien de verwijzing wordt ingetrokken wegens onbevoegdheid van de autoriteit, die over de verwijzing heeft beslist, kan de bevoegde autoriteit de zaak alsnog naar de militaire rechter verwijzen.

Indien voorts het begane feit naar het oordeel van de autoriteit, die over de verwijzing heeft te beslissen, een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, handelt hij overeenkomstig het bepaalde in artikel 12.

Het bepaalde in artikel 9 is mede van overeenkomstige toepassing.

14c. De intrekking van de verwijzing naar de militaire rechter geschiedt bij schriftelijke beschikking, waarvan een afschrift aan de Auditeur-Militair zal worden toegezonden en aan de beklagde zal worden ter hand gesteld. De beschikking vermeldt de naam en de voornamen van de beklagde, zoveel mogelijk het onderdeel, waartoe hij behoort en de rang of stand, in welke hij daarbij dient, alsmede een aanduiding van de beschikking, waarbij de zaak naar de militaire rechter is verwezen.

Indien de verwijzing naar de militaire rechter wordt ingetrokken op grond van de onbevoegdheid van de autoriteit, die over de verwijzing heeft beslist, van onvoldoende aanwijzing van schuld, van niet-strafbaarheid van het feit of van de beklagde of omdat uit anderen hoofde geen recht tot strafvordering aanwezig is, wordt van die grond in de beschikking melding gemaakt.

In geval artikel 12 wordt toegepast wordt daarvan insgelijks in de beschikking melding gemaakt.

Bij de beschikking wordt tevens bepaald, of de beklagde, die zich in arrest bevindt, daaruit al dan niet zal worden ontslagen.

14d. De verdachte kan na intrekking der verwijzing, terzake van hetzelfde feit wederom naar de militaire rechter verwezen worden, indien nieuwe bezwaren zijn bekend geworden.

Als nieuwe bezwaren kunnen enkel worden aangemerkt verklaringen van getuigen of van de verdachte en stukken, bescheiden en processen-verbaal, welke later zijn bekend geworden of niet zijn onderzocht.

Zo mogelijk wordt de verdachte ter zake van die nieuwe bezwaren gehoord voordat hij opnieuw naar de militaire rechter wordt verwezen.

In artikel 15 wordt telkens in plaats van „de Commanderende „Officier” en „den Commandierenden Officier” gelezen: de autoriteit, die over de verwijzing heeft te beslissen.

In plaats van „den Krijgsraad” wordt gelezen: de militaire rechter.

In artikel 16 wordt „binnen vierentwintig uren” vervangen door: zo spoedig mogelijk doch in elk geval binnen vier dagen.

Het eerste hoofdstuk van de tweede titel vervalt.

In het opschrift van het tweede hoofdstuk van de tweede titel vervallen de woorden „in de Residentie van den Krijgsraad”.

Artikel 29 wordt gelezen:

Bij elke Krijgsraad wordt voor een tijdvak van tenminste één jaar tenminste één officier met de rang van kapitein of een hogere rang tot Commissaris benoemd, teneinde in naar de militaire rechter verwezen zaken, waarvan de Krijgsraad, waarbij hij is benoemd, kan kennis nemen, al zulke informatiën te nemen als vereist worden.

Bij de Krijgsraden in de overzeese rijkdelen kunnen ook eervol ontslagen officieren der landmacht dan wel officieren of eervol ontslagen officieren der zeemacht tot Officier-Commissaris worden benoemd, mits zij tenminste de rang van kapitein of een daarmee gelijkstaande rang bekleeden of bekleed hebben.

De benoeming tot Officier-Commissaris geschiedt door de Commanderende Generaal.

Artikel 132 is ten aanzien van de Officier-Commissaris van overeenkomstige toepassing.

De Secretaris van de Krijgsraad of degene, die hem vervangt, treedt tevens op als Secretaris van de Officier-Commissaris.

Artikel 30 wordt gelezen:

De autoriteit, die over de verwijzing heeft te beslissen, kan, mits overeenkomstig het advies van de Auditeur-Militair, bepalen, dat informatiën niet behoeven te worden genomen, indien naar zijn oordeel de zaak van eenvoudige aard is, bepaaldelijk ten aanzien van het bewijs.

De Auditeur-Militair maakt dan binnen een maand na de dag der verwijzing de zaak ter terechtzitting aanhangig op de wijze, als in artikel 114a is bepaald, nadat de dag der terechtzitting overeenkomstig het tweede lid van artikel 114 is vastgesteld.

De artikelen 31—34 vervallen.

Artikel 35 wordt gelezen:

De autoriteit, die een zaak naar de militaire rechter heeft verwezen, stelt de beschikking tot verwijzing en verdere stukken in handen van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, welke hij tot kennisneming van de zaak bevoegd acht, teneinde het nodige te verrichten.

Artikel 38 wordt gelezen:

Een officier die lager in rang of — bij gelijkheid van rang — lager in anciënniteit is dan de beklagde, zal niet dan met instemming van de autoriteit, die over de verwijzing heeft te beslissen, als Officier-Commissaris kunnen optreden.

Indien de beklagde een officier is, zal ook de Secretaris een officier moeten zijn.

Artikel 39 wordt gelezen:

Een Officier-Commissaris en Secretaris zullen niet dan met toestemming van de President, met verlof vertrekken.

In artikel 46 wordt in plaats van „Commanderenden Officier” gelezen: President.

In plaats van „commanderen” wordt gelezen: aanwijzen.

Artikel 47 vervalt.

Artikel 53 wordt gelezen:

De Auditeur-Militair zorgt dat de beslissingen tot ontslag, arrest en verandering in de wijze van hetzelfde worden geëxecuteerd.

Van een en ander wordt aan de Commanderende Officier gerapporteerd.

Aan artikel 58 wordt een lid toegevoegd, luidende:

Wanneer hij onder bevel is van een Commanderende Officier, zal de Officier-Commissaris aan die officier letteren-requisitoir zenden met verzoek, dat de beklagde zal worden gelast om op een daarbij op te geven dag, uur en plaats voor hem te verschijnen. De Commanderende Officier geeft aan dat verzoek gevolg.

Artikel 59 vervalt.

Artikel 60 wordt gelezen:

Bijaldien de gerequireerde alsdan mocht uitblijven, zal de Officier-

Commissaris daarvan rapport doen aan de Commanderende Officier van gerequireerde, die zal zorgdragen dat deze alsnog voor de Officier-Commissaris verschijnt. Hij kan daartoe het arrest van de niet-verschenen gerequireerde ordonneren.

Artikel 79 wordt gelezen:

Wanneer deze getuigen tot de krijgsmacht behoren en onder bevel zijn van een Commanderende Officier zal de Officier-Commissaris aan die Commanderende Officier letteren-requisitoir zenden, met verzoek, dat die getuigen worden gelast of geciteerd om op een daarbij opgegeven dag, uur en plaats te verschijnen om te worden gehoord of om met een beklaagde of onderling te worden geconfronteerd.

De Commanderende Officier geeft aan dat verzoek gevolg. Hij zal de gerequireerde getuigen desnoods onder de vereiste voorzorgen derwaarts zenden.

Na artikel 80 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

80a. Wanneer de in artikel 79 bedoelde getuigen niet onder bevel zijn van een Commanderende Officier, zal de Officier-Commissaris hen op de in het eerste lid van artikel 58 aangegeven wijze requireren om op een daarbij aan te geven dag, uur en plaats te verschijnen.

Wanneer deze getuigen op de hun gedane oproeping niet verschijnen, zal de Officier-Commissaris hen opnieuw kunnen oproepen en daarbij hun medebrenging kunnen bevelen.

Artikel 81 wordt gelezen:

De Officier-Commissaris kan aan een andere Officier-Commissaris van de landmacht, doch ook van de zeemacht, vraagpunten toezenden, teneinde getuigen daarop te horen.

De getuige wordt zo mogelijk onder ede gehoord, in voege als bij artikel 94 is voorgeschreven.

De vraagpunten met de antwoorden erop worden aan de Officier-Commissaris, die met het houden van informatiën in de zaak belast is, teruggezonden.

Artikel 82 wordt gelezen:

Indien die getuigen burgerpersonen zijn en zich in Nederland bevinden, zullen gelijke vraagpunten op dezelfde wijze en met hetzelfde doel kunnen worden verzonden aan de Rechter-Commissaris, belast met het behandelen van strafzaken bij de rechtbank, waaronder zij behoren. Deze hoort de getuigen zo mogelijk onder ede.

Ten aanzien van het verhoor van in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea verblijvende getuigen vindt het voorgaande lid overeenkomstige toepassing.

Artikel 83 wordt gelezen:

Bijaldien de Officier-Commissaris of de Auditeur-Militair meent, dat het wenselijk is, dat getuigen, die burgerpersonen zijn en zich niet in een ander rijkdeel bevinden, verschijnen om te worden gehoord of met een beklaagde of onderling te worden geconfronteerd, zal de Officier-Commissaris die getuigen op de in het eerste lid van artikel 58

aangegeven wijze requireren om op een daarbij aan te geven dag, uur en plaats te verschijnen.

Artikel 84 wordt gelezen:

Bijaldien deze getuigen op de hun gedane oproeping niet verschijnen, zal de Officier-Commissaris hen opnieuw kunnen oproepen en tevens hun medebrenging kunnen bevelen.

Artikel 85 vervalt.

Aan artikel 88 wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

Een last, als bedoeld in het voorgaande lid, zal in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea worden verleend door de plaatselijk bevoegde autoriteit.

Artikel 89 wordt gelezen:

De oproeping van getuigen en deskundigen in het voorgaande artikel vermeld, geschiedt overeenkomstig de voorschriften, vervat in de artikelen 79, 80, 80a, 83 en 84.

Artikel 113 wordt gelezen:

Nadat de informatiën zijn afgelopen, wordt daarvan door de Officier-Commissaris schriftelijk kennis gegeven aan de Auditeur-Militair. Aan de Auditeur-Militair worden alle ingewonnen verhoren, informatiën en bewijsstukken toegezonden.

Indien de Auditeur-Militair van oordeel is, dat een andere Krijgsraad van de zaak behoort kennis te nemen, zal hij de stukken daartoe aan de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad toezenden.

Het opschrift van het derde hoofdstuk wordt gelezen:

Aanhangig maken der zaak bij en samenstelling van de arrondissements-krijgsraden.

Artikel 114 wordt gelezen:

Nadat de informatiën zijn afgelopen en de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, die van de zaak zal kennisnemen, daarvan rapport heeft ontvangen, maakt hij binnen een maand na ontvangst van het rapport de zaak ter terechtzitting aanhangig.

De dag der terechtzitting wordt door de President van de Krijgsraad op het verzoek en de voordracht van de Auditeur-Militair bepaald.

Na artikel 114 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

114a. De zaak wordt ter terechtzitting aanhangig gemaakt door een dagvaarding vanwege de Auditeur-Militair aan de beklaagde betekend.

De dagvaarding behelst een opgave van het feit, dat ten laste wordt gelegd, met vermelding omstreeks welke tijd en waar ter plaatse het begaan zou zijn, alles op straffe van nietigheid, alsmede een vermelding van de omstandigheden, waaronder het feit zou zijn gepleegd.

De dagvaarding wordt met opgave van de getuigen en deskundigen, door de Auditeur-Militair gedagvaard of nog te dagvaarden, zo spoedig mogelijk en tenminste tien dagen voor de voor de terechtzitting bepaalde dag, door een Deurwaarder of een Dienaar der Openbare

Macht aan de beklagde betekend, onder overgave van een door de Auditeur-Militair gewaarmerkt afschrift.

Deze termijn van tien dagen kan op verzoek van de beklagde worden verkort, mits in het exploit dat verzoek wordt opgenomen en door hem ondertekend.

In het eerste lid van artikel 116 wordt in plaats van „het bevel tot „bijeenkoming van den Krijgsraad” gelezen: de dagvaarding.

In de eerste volzin van het vierde lid van het artikel wordt het gestelde achter „Commanderenden Officier” gelezen: onder wiens bevelen de officier is gesteld wiens toevoeging de President wenselijk acht, een en ander voor zover de betrokkene bereid is zich deze toevoeging te laten welgevalen.

Aan het artikel wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

In Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea kunnen ook als raadsman worden gekozen of toegevoegd personen, die bevoegd zijn om aldaar als raadsman in strafzaken op te treden.

Het eerste lid van artikel 118 vervalt.

Artikel 120 wordt gelezen:

De Krijgsraad houdt zitting met een President en twee door de Commanderende Generaal benoemde leden, welke laatsten de rang van officier moeten bekleden.

De leden zullen in de regel gedurende tenminste één jaar deze functie blijven vervullen, behoudens het bepaalde bij artikel 132.

Tot leden van de Krijgsraad zullen niet worden benoemd:

1. officieren, die de leeftijd van vijftig jaar nog niet hebben bereikt;
2. officieren van het Wapen der Koninklijke Marechaussee;
3. officieren, die de rang van tweede luitenant bekleden.

Bij de Krijgsraden in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea kunnen, bij gebreke van officieren, die voldoen aan de eisen van benoembaarheid in het vorige lid genoemd, ook de overige officieren van de landmacht, zomede officieren van de zee-macht en eervol ontslagen officieren van zee- en landmacht tot lid worden benoemd.

In het eerste lid van artikel 121 wordt in plaats van „van den „Krijgsraad” gelezen: van een arrondissements-krijgsraad binnen Nederland.

Aan dat lid wordt een volzin toegevoegd, luidende:

Een militair in werkelijke dienst kan niet als President van een Krijgsraad optreden.

In artikel 122 wordt achter „Krijgsraad” ingevoegd: als bedoeld in het vorige artikel.

Aan het artikel worden twee volzinnen toegevoegd, luidende:

De President kan tevens een met rechtspraak belast lid van de gewone rechterlijke macht zijn. Hij kan tevens President zijn van een mobiele Krijgsraad.

In artikel 123 wordt in plaats van „Commandant” gelezen: Com-manderende Generaal.

In artikel 124 vervalt de zinsnede „burger-regtsgeleerde als”.

In artikel 125 wordt in plaats van „kennis nemen” gelezen: bij voorkeur kennis nemen.

Na artikel 125 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

125a. De President en de President-plaatsvervanger van een Krijgsraad in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea worden telkens voor de duur van twee jaren benoemd. Op hen zijn overigens de artikelen 121—125 van toepassing, be-houdens dat aan de President door Ons ontheffing kan worden ver-leend van het verbod enig ander ambt als hoofdbetrekking te bekleden en dat de termijn, vermeld in artikel 123, voor hem dertig dagen be-draagt.

Artikel 126 wordt gelezen:

De functie van openbaar aanklager wordt bij een Krijgsraad waar-genomen door de Auditeur-Militair.

Bij ontstentenis, afwezigheid of andere gewichtige verhindering kan de Auditeur-Militair worden vervangen door een substituut. Als waar-nemer voor de Auditeur-Militair of voor de substituut- Auditeur-Mili-tair kan een plaatsvervanger worden aangewezen.

Een militair in werkelijke dienst kan niet als Auditeur-Militair of substituut Auditeur-Militair optreden.

De Auditeur-Militair, de substituut en de plaatsvervanger worden op gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Oorlog door Ons benoemd, en, al dan niet op eigen verzoek, ontslagen.

Hun costuum wordt bij algemene maatregel van bestuur vastgesteld.

Zij moeten de volle ouderdom van dertig jaar hebben bereikt en aan een Rijks- of daarmee gelijkgestelde Nederlandse Universiteit hebben verkregen:

hetzij de graad van doctor in de rechtswetenschap;

hetzij de graad van doctor in de rechtsgeleerdheid of de hoedanig-heid van meester in de rechten, mits deze graad of deze hoedanigheid verkregen is op grond van het afleggen van een examen in het Neder-lands burgerlijk- en handelsrecht, staatsrecht en strafrecht.

Zij kunnen tevens lid zijn van het openbaar ministerie bij de gewone rechterlijke macht. Zij kunnen tevens optreden als openbaar aan-klager bij een mobiele Krijgsraad.

Artikel 127 wordt gelezen:

Bij elke Krijgsraad wordt een Secretaris benoemd. Bij ontstentenis, afwezigheid of andere gewichtige verhindering, wordt de Secretaris vervangen door een substituut. Als waarnemer voor de Secretaris of voor de substituut Secretaris kan een plaatsvervanger worden aan-gewezen.

De Secretaris, de substituut en de plaatsvervanger daaronder be-

grepen, wordt benoemd door de Commanderende Generaal. De benoeming van de Secretaris en de substituut geschiedt voor een tijdvak van tenminste een jaar. Tot Secretaris en substituut Secretaris zijn alleen officieren benoembaar.

Zij moeten aan een Rijks- of daarmede gelijkgestelde Nederlandse Universiteit hebben verkregen:

hetzij de graad van doctor in de rechtswetenschap;

hetzij de graad van doctor in de rechtsgeleerdheid of de hoedanigheid van meester in de rechten, mits deze graad of deze hoedanigheid verkregen is op grond van het afleggen van een examen in het Nederlands burgerlijk- en handelsrecht, staatsrecht en strafrecht.

Een plaatsvervanger behoeft niet aan deze eisen te voldoen, voor zover hij niet ter terechtzitting optreedt.

Bij de Krijgsraden in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea kunnen ook eervol ontslagen officieren der landmacht dan wel officieren of eervol ontslagen officieren der zeemacht tot Secretaris, substituut Secretaris en plaatsvervanger worden benoemd. De Secretaris en zijn substituut behoeven aldaar niet te voldoen aan het gestelde in het derde lid.

Artikel 130 wordt gelezen:

De rang of orde, in welke de leden van de Krijgsraad ter vergadering zitting hebben, zal gegrond zijn op hun militaire rang en anciënniteit.

Bij gelijkheid van militaire rang en anciënniteit beslist de leeftijd.

Artikel 131 vervalt.

Artikel 132 wordt gelezen:

Bij ziekte, overlijden of gewichtige verhindering der benoemde leden, worden door de Commanderende Generaal zondig anderen in hun plaats benoemd.

In het tweede lid van artikel 134 wordt in plaats van „of Districten” gelezen: binnen Nederland.

Aan het artikel worden vier nieuwe leden toegevoegd, luidende:

Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea vormen elk één militair arrondissement.

In de hoofdplaats van elk militair arrondissement is een Krijgsraad gevestigd. Deze Krijgsraad kan ook buiten de plaats van vestiging elders binnen het militair arrondissement zitting houden.

De hoofdplaatsen der militaire arrondissementen worden door Ons aangewezen.

Wij kunnen — voor zover de omvang of samenstelling van de aldaar aanwezige krijgsmacht daartoe aanleiding geeft — bij algemene maatregel van rijksbestuur bepalen, dat in afwijking van het bepaalde in het vierde lid in Suriname, de Nederlandse Antillen of Nederlands Nieuw-Guinea geen Krijgsraad zal zijn gevestigd.

In artikel 138 wordt het gestelde achter „Krijgsraad” gelezen: na vervanging van degene, die dit betreft, daarover beslissen.

In artikel 142 wordt in plaats van de zinsnede „nadat Artikel 124 „of het eerste lid van Artikel 132 zal zijn toegepast” gelezen: na zijn vervanging.

In artikel 144 wordt de zinsnede „de plaatsvervanger van den ge„recuseerden” vervangen door: de gerecuseerde niet.

Artikel 146 vervalt.

Het derde lid van artikel 148 wordt gelezen:

Op de raadslieden — officieren uitgezonderd — die binnen Suriname, de Nederlandse Antillen dan wel Nederlands Nieuw-Guinea voor de militaire rechter optreden, zijn toepasselijk de ter plaatse geldende bepalingen ten aanzien van de orde en discipline en het costuum, hetwelk zij ter terechtzitting dragen.

Na artikel 150 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

150a. Wij kunnen voorschriften vaststellen betreffende de orde van de inwendige dienst bij de Krijgsraden.

In artikel 154 wordt de aanhef van het tweede lid tot aan de woorden „aan dien Officier” gelezen: Wanneer hij onder bevel is van een Commanderende Officier, zal de Auditeur-Militair.

In artikel 157 worden de woorden „in den vollen Krijgsraad” gelezen: ter terechtzitting.

In artikel 161 worden de woorden „voor den vollen Krijgsraad” gelezen: ter terechtzitting.

In artikel 163 worden de woorden: „in den vollen Krijgsraad” telkens gelezen: ter terechtzitting.

De artikelen 165 en 166 vervallen.

In artikel 167 wordt in plaats van „het aan den voet van het bevel „tot bijeenroeping van den Krijgsraad telastegelegde” gelezen: de tenlastelegging.

Achter artikel 167 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

167a. Indien de Auditeur-Militair, buiten het geval, in het voorgaande artikel bedoeld, oordeelt, dat de tenlastelegging behoort te worden gewijzigd, legt hij de inhoud van de door hem noodzakelijk geachte wijziging schriftelijk aan de Krijgsraad over voordat hij overeenkomstig artikel 169 het woord voert, met vordering, dat die wijziging wordt toegelaten.

Indien de Krijgsraad de vordering toewijst, doet deze de inhoud van de aangebrachte wijzigingen in de notulen opnemen. Aan de beklagde wordt een door de Secretaris gewaarmerkt afschrift der gewijzigde tenlastelegging op de terechtzitting zelf ter hand gesteld, tenzij de Krijgsraad oordeelt, dat met de uitreiking van een, door de Secretaris gewaarmerkt afschrift der wijzigingen kan worden volstaan. Is

de beklagde niet ter terechtzitting aanwezig, dan wordt hem de gewijzigde tenlastelegging zo spoedig mogelijk ter hand gesteld.

In geen geval worden wijzigingen toegelaten, als gevolg waarvan de tenlastelegging niet langer hetzelfde feit in de zin van artikel 68 van het Wetboek van Strafrecht zou inhouden.

De Krijgsraad schorst het onderzoek voor bepaalde tijd.

Met toestemming van de beklagde of diens raadsman kan het onderzoek echter aanstonds worden voortgezet. Deze toestemming is niet vereist, indien de beklagde niet op de terechtzitting aanwezig is.

Artikel 169 wordt gelezen:

Bijaldien de Krijgsraad verstaat, dat de zaak kan worden gehouden voor voldongen, kan de Auditeur-Militair het woord voeren en legt hij zijn vordering, na voorlezing, aan de Krijgsraad over.

Indien de Auditeur-Militair de oplegging van een straf of maatregel eist, zal hij deze in zijn vordering omschrijven, met vermelding van het strafbaar feit dat zou zijn begaan.

De artikelen 170—175 vervallen.

Artikel 176 wordt gelezen:

Nadat de Auditeur-Militair zijn vordering heeft voorgelezen, kunnen de beklagde en zijn raadsman daarop antwoorden.

De Auditeur-Militair kan daarna andermaal het woord voeren. Aan de beklagde en zijn raadsman wordt op straffe van nietigheid het recht gelaten om het laatst te spreken.

Artikel 178 vervalt.

In artikel 179 wordt de aanhef tot aan „zal worden naargekomen” gelezen: Ingeval de zaak een overtreding betreft en daarin overeenkomstig artikel 30 geen informatiën zijn genomen.

In het artikel wordt onder 1° in plaats van „114” gelezen: 114a.

In het eerste lid van artikel 193 vervalt „174, 175;”.

In het tweede lid van het artikel vervalt de zinsnede: „aan den voet „van het bevel tot bijeenkoming”.

Het eerste lid van artikel 205 wordt gelezen:

Alle vonnissen moeten ter terechtzitting openlijk uitgesproken of uitgelezen worden door de President in tegenwoordigheid van de Auditeur-Militair en, behoudens voltsrekte verhindering, van de beklagde, en voorts, indien de Krijgsraad zulks wenselijk oordeelt, door de Secretaris op zodanige andere plaats als de Krijgsraad zal bepalen.

In het tweede lid van dat artikel wordt achter „vereischt” een punt geplaatst en wordt de zinsnede „en wordt hem, indien hij daarbij niet „tegenwoordig is,” gelezen: Indien de beklagde niet bij de uitspraak tegenwoordig is, wordt hem.

In het derde lid van artikel 207a wordt in plaats van „de soldij van „den militair” gelezen: zijn geldelijke militaire inkomsten.

Artikel 210 wordt gelezen:

Van de bepalingen van het voorgaande artikel zijn uitgezonderd de

vonnissen, gewezen bij de mobiele Krijgsraden, welke optreden:

- 1°. onder feitelijke oorlogsomstandigheden, voor zover Wij het recht van hoger beroep uitsluiten of beperken;
- 2°. in een stad of plaats, die dadelijk belegerd of berend is.

In artikel 219 vervallen de zinsnede „in de residentie van den „Krijgsraad”, het woord „aldaar” en het gestelde achter „beslist”.

Na artikel 220 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

220a. Het tarief van gerechtskosten in militaire strafzaken buiten Nederland wordt door Ons geregeld.

In artikel 242 wordt „179” vervangen door: 30.

Het opschrift van de derde titel wordt gelezen: Van de mobiele Krijgsraden.

De artikelen 243—248 worden gelezen:

243. Wij kunnen bij door Ons aan te wijzen delen van de krijgsmacht mobiele Krijgsraden instellen, hetzij voor een bepaalde hetzij voor onbepaalde tijd.

Voor het geval instelling door Ons ernstige bezwaren oplevert, kunnen Wij deze aan een Commanderende Generaal opdragen.

244. Voor zover in de volgende artikelen niet anders is bepaald, is hetgeen met betrekking tot de arrondissements-krijgsraden, de President, de leden, de Auditeur-Militair, de Officier-Commissaris en de Secretaris daarvan, en de rechtspleging in arrondissementen is vastgesteld van overeenkomstige toepassing op de mobiele Krijgsraden en de rechtspleging daarbij.

245. De President van een mobiele Krijgsraad wordt door Ons voor de duur van de instelling van de Krijgsraad of voor een bepaalde tijd benoemd.

Wij kunnen een Commanderende Generaal machtigen onder feitelijke oorlogsomstandigheden de President van en de Auditeur-Militair bij een mobiele Krijgsraad te benoemen.

In geval van oorlog kunnen slechts officieren in werkelijke dienst als President van en Auditeur-Militair bij een mobiele Krijgsraad optreden. Buiten geval van oorlog kunnen Wij, of in het geval in het voorgaande lid bedoeld de Commanderende Generaal, officieren in werkelijke dienst benoemen tot President van en Auditeur-Militair bij mobiele Krijgsraden die buiten Nederland optreden.

Voor benoeming tot President, President-plaatsvervanger en Auditeur-Militair komen in de gevallen in het voorgaande lid bedoeld slechts hoofdofficieren in aanmerking. Tot substituut Auditeur-Militair en plaatsvervangend Auditeur-Militair kunnen ook subalterne officieren benoemd worden.

246. Bij gebreke van officieren, die voldoen aan de eisen van benoembaarheid, in artikel 120 vermeld, kunnen ook de overige officieren van de landmacht zomede officieren van de zeemacht en eervol

ontslagen officieren van de zee- en landmacht tot lid van een mobiele Krijgsraad worden benoemd.

Bij gebreke van officieren, die voldoen aan de eisen van benoembaarheid, vermeld in artikel 29, kunnen ook eervol ontslagen officieren der landmacht dan wel officieren of eervol ontslagen officieren van de zeemacht tot Officier-Commissaris bij een mobiele Krijgsraad worden benoemd, mits zij tenminste de rang van kapitein of een daarmee gelijkstaande rang bekleeden of bekleed hebben.

Bij gebreke van officieren die voldoen aan de eisen van benoembaarheid, vermeld in artikel 127, kunnen ook eervol ontslagen officieren der landmacht dan wel officieren of eervol ontslagen officieren der zeemacht tot Secretaris van een mobiele Krijgsraad worden benoemd.

247. De plaats, waar de mobiele Krijgsraad zitting houdt, wordt bepaald door de Commanderende Generaal of, namens deze, door de President.

248. In een stad of plaats, die dadelijk belegerd of berend is en waarin noch een arrondissements-krijgsraad, noch een mobiele Krijgsraad, als bedoeld in artikel 243, kan optreden, kan de Commandant, ook zonder Onze opdracht, een mobiele Krijgsraad instellen en daarbij een President en een Auditeur-Militair benoemen. Deze Commandant treedt dan op als Commandend Generaal.

Het bepaalde ten aanzien van de eisen van benoembaarheid voor de President, de Auditeur-Militair en de Secretaris bij de mobiele Krijgsraden zal in het geval, in het vorige lid bedoeld, worden nagekomen voor zover zulks mogelijk is.

Zonodig kan de President leden van een zodanige Krijgsraad aanwijzen om tevens de functiën van Officier-Commissaris en Secretaris waar te nemen.

De artikelen 249—252, 254 en 255 vervallen.

Artikel 256 wordt gelezen:

Alle vonnissen, door mobiele Krijgsraden gewezen, zullen, indien geen hoger beroep mogelijk is, alvorens te kunnen worden geëxecuteerd, aan de Commanderende Generaal worden gepresenteerd ten einde daarop te verlenen fiat executie.

Artikel 257 wordt gelezen:

Indien de Commanderende Generaal fiat executie heeft verleend, vindt hetgeen in artikel 206 met betrekking tot de opschorting van de executie is bepaald geen toepassing.

Nochtans zal de executie van de doodstraf worden opgeschort, ten einde Ons in de gelegenheid te stellen om, al dan niet ingevolge een daartoe strekkend verzoek, gratie te verlenen. Te dien einde zal de Secretaris onverwijld het vonnis met de daarbij behorende stukken aan Ons doen toekomen, vergezeld van een door de Krijgsraad overeenkomstig de daarvoor geldende bepalingen opgemaakt advies en de daarbij behorende bescheiden.

De Commanderende Generaal zal echter, met Onze machtiging de

dadelijke executie van de doodstraf kunnen gelasten, indien hij deze gebiedend noodzakelijk acht. Onze machtiging is niet vereist indien de verbinding met Ons volstrekt is uitgesloten. In dit laatste geval geeft de Commanderende Generaal zo spoedig mogelijk van zijn beslissing aan Ons kennis.

Artikel 258 vervalt.

Artikel 260 wordt gelezen:

Alle originele vonnissen, door mobiele Krijgsraden geweest, zullen met de daarbij behorende stukken zo spoedig mogelijk aan het Hoog Militair Gerechtshof worden ingezonden om ter griffie van hetzelfde te worden bewaard.

De vierde titel vervalt.

In artikel 274 wordt tussen het tweede en het derde lid een nieuw lid ingevoegd, luidende:

In Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea kunnen zij de nasporing opdragen aan ambtenaren, die ter plaatse met het opsporen van strafbare feiten zijn belast.

In artikel 278 vervalt de zinsnede „ , of Commandierenden Officier „in het Arrondissement, of District”.

In artikel 279 vervallen de zinsnede „of Officier in hun Departement, mitsgaders de Commanderende Officiëren der garnizoenen in „hetzelfde” en de woorden „of District”.

In artikel 283 vervallen achtereenvolgens de zinsnede „of Officier „in hun Arrondissement of District” en de woorden „of Officier”.

In artikel 287 vervallen de woorden „aan den Commandierenden „Generaal of Officier, of”.

In het eerste lid van artikel 292 wordt de zinsnede „den Commandierenden Officier van het garnizoen, waartoe de verdachte behoort” gelezen: „de Commanderende Officier van de verdachte”; de tweede volzin vervalt.

In het tweede lid van artikel 299 wordt in plaats van „den Commandierenden Officier, welke hen heeft benoemd” gelezen: de Commanderende Generaal.

De artikelen 309—349 vervallen.

Artikel 350 wordt gelezen:

De Provoosten-geweldige zullen, voor de Officiëren-Commissarissen ter informatie gecommandeerd, de Krijgsraadsvergaderingen en de Auditeur-Militair dienen als Deurwaarders of Exploiteurs, en als zodanig de hun gegeven bevelen behoorlijk uitvoeren; zij zullen de Vergaderingen van Officiëren-Commissarissen en van de Krijgsraden behoorlijk opwachten en de gearresteerden binnen brengen; bij de pronuntiëtiën der vonnissen assisteren, en alle recherches, publicatiën en wat meer van dien aard zij, welke hun worden opgedragen, verrichten.

De dienst van Provoost-geweldige kan worden waargenomen door een onderofficier van het Wapen der Koninklijke Marechaussee.

De artikelen 351—367 vervallen.

Artikel 373 wordt gelezen:

De vorenstaande eden (beloften) worden afgelegd:

a. door de President en de Auditeur-Militair in handen van het Hoog Militair Gerechtshof of wel, bij een mobiele Krijgsraad, in handen van de Commanderende Generaal of van de door deze aangewezen hoofdofficier;

b. door de leden, de Officier-Commissaris, de Secretaris en de Provoost-geweldige in handen van de President.

Indien de eed (belofte) door de President of de Auditeur-Militair niet in handen van het Hoog Militair Gerechtshof kan worden afgelegd, wordt door de betrokkene eigenhandig een schriftelijke eed (belofte) opgemaakt en ondertekend.

Artikel 374 wordt gelezen:

Ten aanzien van de President-plaatsvervanger, de substituut Auditeur-Militair, de plaatsvervangende Auditeur-Militair, de substituut Secretaris en de plaatsvervangende Secretaris, vinden de voorschriften van deze titel overeenkomstige toepassing.

In het tweede lid van artikel IV van de additionele bepalingen wordt in plaats van „derde en vierde lid” gelezen: derde, vierde en laatste lid.

In artikel V van de additionele bepalingen vervalt het eerste lid; in het tweede lid wordt in plaats van „Deze” gelezen: De Officier-Commissaris.

In artikel VI van de additionele bepalingen vervallen de woorden „in de residentie van den krijgsraad”.

In het tweede lid van artikel VIII van de additionele bepalingen wordt in plaats van „derde en vierde lid” gelezen: derde, vierde en laatste lid.

In het eerste lid van artikel XII van de additionele bepalingen wordt het gestelde achter „verblijfplaats” gelezen: hebben in het rijksdeel, waar de Krijgsraad zitting houdt.

In artikel XIII van de additionele bepalingen vervallen de woorden „of den vierden”.

Het tweede lid van artikel XVI van de additionele bepalingen wordt gelezen:

De beklagde is vrij in de keuze van zijn raadsman, mits deze op grond van artikel 116 als zodanig kan optreden, dan wel een officier is van zijn nationaliteit, die zich in Nederlandse krijgsgevangenschap of internering bevindt en bereikbaar is, of een advocaat is van zijn nationaliteit.

Artikel II

De Regtspleging bij de Zeemagt, vastgesteld bij besluit van de

Souvereine Vorst der Vereenigde Nederlanden van 20 juli 1814 (*Stb.* 85) wordt gewijzigd als volgt:

In het opschrift van de eerste titel wordt vóór „Commanderende „Officieren” ingevoegd: Vlootvoogden en.

Na artikel 1 wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

1a. Een aanwijzing tot Vlootvoogd geschiedt door Ons. Tot Vlootvoogd kunnen worden aangewezen de vlagofficier die het bevel voert over de gehele zeemacht en de vlag- of hoofdofficier Commandant van een maritiem rayon, een smaldeel of een door Ons te bepalen ander verband van eenheden der zeemacht.

Met de uitoefening van de bevoegdheden, die deze wet aan de Vlootvoogd opdraagt, kan door Ons worden belast de Commanderende Officier van een enkele eenheid der zeemacht, die zich buiten Nederland bevindt.

Wij bepalen over welke personen, aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen, de Vlootvoogd de bevoegdheden zal uitoefenen, welke hem bij deze wet zijn toegekend, alsmede bij welke Krijgsraden hij de benoemingen zal verrichten, die deze wet hem opdraagt.

Aan artikel 4 wordt een lid toegevoegd, luidende:

Wij kunnen bepalen, dat de bevoegdheden, welke deze wet toekent aan de Commanderende Officier, ten aanzien van militairen, die zich buiten Nederland bevinden, worden uitgeoefend door een andere officier.

In artikel 5 wordt in plaats van „Die” gelezen: De.

Artikel 7 wordt gelezen:

Wanneer blijkt dat de verdachte wel schuldig is, doch dat de zaak van dien aard is, dat zij buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan, zal de Commanderende Officier de krijgstuchtelijke afdoening zelf ter hand nemen of deze overlaten aan een andere tot straffen bevoegde meerdere.

In artikel 8 wordt in het eerste lid in plaats van „Commanderenden „Officier van de Directie, de Vloot, het Eskader of minder Smaldeel” gelezen: Vlootvoogd, onder wie de verdachte ressorteert.

In het tweede lid wordt in plaats van „de laatstgenoemde Commanderende Officier” gelezen: die Vlootvoogd of namens hem de vlag- of hoofdofficier die hij daartoe heeft aangewezen.

Het in het tweede lid onder *b* gestelde wordt gelezen:

bepalen, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling zal worden afgedaan en hetzij zonder verder gevolg zal blijven, hetzij krijgstuchtelijk kan worden afgedaan, dan wel de zaak nadat de verdachte zo mogelijk is gehoord, naar de militaire rechter verwijzen.

Aan het artikel wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

Onze Minister van Marine kan de Vlootvoogd opdragen een zaak naar de militaire rechter te verwijzen.

Artikel 8a wordt gelezen:

Indien de verdachte niet ressorteert onder een Commanderende Officier of andere Officier, als bedoeld in artikel 4, zal van het gepleegde feit kennis worden gegeven aan de daartoe door Ons aangevozen Vlootvoogd.

Deze of de Commanderende Officier, die hij daartoe heeft aangewezen, handelt vervolgens voor zover mogelijk als ware hij de Commanderende Officier van verdachte.

In het eerste lid van artikel 9 wordt in plaats van „den Krijgsraad” gelezen: de militaire rechter, in plaats van „den bodem waarop of de „inrichting”, wordt in dat lid gelezen: de eenheid.

In het laatste lid van artikel 9 wordt in plaats van „aan den Fiscaal „ter standplaats van den Krijgsraad” gelezen: aan de betrokken Fiscaal.

Na artikel 9 worden vier nieuwe artikelen ingevoegd, luidende:

9a. De vlootvoogd of namens hem de vlag- of hoofdofficier, bedoeld in het tweede lid van artikel 8, is bevoegd op advies van de Fiscaal de verwijzing naar de militaire rechter in te trekken, zolang de zaak nog niet ter terechtzitting aanhangig is gemaakt.

De verwijzing kan niet worden ingetrokken wegens vermeende onbevoegdheid van de militaire rechter.

9b. Na de intrekking van de verwijzing kan de zaak, behoudens de uitzonderingen in de wet vermeld, niet opnieuw naar de militaire rechter worden verwezen.

Indien de verwijzing wordt ingetrokken wegens onbevoegdheid van de autoriteit, die over de verwijzing heeft beslist, kan de bevoegde autoriteit de zaak alsnog naar de militaire rechter verwijzen.

Indien overigens het begane feit naar het oordeel van de autoriteit, die over de verwijzing heeft te beslissen, een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, zal hij bepalen dat de zaak krijgstuchtelijk kan worden afgedaan.

Het bepaalde in artikel 6 is mede van overeenkomstige toepassing.

9c. De intrekking van de verwijzing naar de militaire rechter geschiedt bij schriftelijke beschikking, waarvan een afschrift aan de Fiscaal zal worden toegezonden en aan de beklaagde zal worden ter hand gesteld. De beschikking vermeldt de naam en de voornamen van de beklaagde, zoveel mogelijk de eenheid, waartoe hij behoort en de rang of stand, in welke hij daarbij dient, alsmede een aanduiding van de beschikking, waarbij de zaak naar de militaire rechter werd verwezen.

Indien de verwijzing naar de militaire rechter wordt ingetrokken op grond van onbevoegdheid van de autoriteit, die over de verwijzing heeft beslist, van onvoldoende aanwijzing van schuld, van niet-strafbaarheid van het feit of van de beklaagde of omdat uit anderen hoofde geen recht tot strafvordering aanwezig is, wordt van die grond in de beschikking melding gemaakt.

In geval het derde lid van artikel 9b wordt toegepast, wordt daarvan insgelijks in de beschikking melding gemaakt.

Bij de beschikking wordt tevens bepaald, of de beklaagde die zich in arrest bevindt, daaruit al dan niet zal worden ontslagen.

9d. De verdachte kan na intrekking van de verwijzing, terzake van hetzelfde feit wederom naar de militaire rechter worden verwezen, indien nieuwe bezwaren bekend zijn geworden.

Als nieuwe bezwaren kunnen enkel worden aangemerkt verklaringen van getuigen of van de verdachte en stukken, bescheiden en processen-verbaal, welke later zijn bekend geworden of niet zijn onderzocht.

Zo mogelijk wordt de verdachte ter zake van die nieuwe bezwaren gehoord voordat hij opnieuw naar de militaire rechter wordt verwezen.

Het eerste lid van artikel 10 wordt gelezen:

Wanneer de autoriteit, die over de verwijzing heeft te beslissen, tegen het advies van de Fiscaal mocht nalaten de zaak naar de militaire rechter te verwijzen, is de Fiscaal bevoegd, indien hij nochtans meent dat het belang van de Justitie zodanige verwijzing vereist, genoemde autoriteit schriftelijk en met opgave van redenen het verzoek te doen, daarover door het Hoog Militair Gerechtshof te doen beslissen.

In het tweede lid wordt in plaats van „Die Commanderende Officier” gelezen: De autoriteit die over de verwijzing heeft te beslissen.

In het derde lid wordt in plaats van „Commanderende Officier” gelezen: autoriteit. In plaats van „den Krijgsraad” wordt in dat lid gelezen: de militaire rechter.

In artikel 11 wordt in plaats van „binnen vier en twintig uren” gelezen: zo spoedig mogelijk doch in elk geval binnen vier dagen.

Het eerste hoofdstuk van de tweede titel vervalt.

In het opschrift van het tweede hoofdstuk vervalt het gestelde achter „Officier-Commissaris”.

Artikel 26 wordt gelezen:

Bij elke Krijgsraad wordt tenminste één officier met de rang van luitenant ter zee der 1e klasse of een hogere rang tot Commissaris benoemd, teneinde in naar de militaire rechter verwezen zaken, waarvan de Krijgsraad, waarbij hij is benoemd, kan kennis nemen, al zulke informatiën te nemen als vereist worden.

De benoeming geschiedt door de Vlootvoogd, bij de permanente Krijgsraad in Nederland voor een tijdvak van tenminste één jaar, bij de andere Krijgsraden zo mogelijk voor dat tijdvak en anders voor een vaste termijn van kortere duur of voor de duur van een reis.

Bij de Krijgsraden bedoeld in artikel 121a kunnen bij gebreke van officieren met de rang van luitenant ter zee der 1e klasse ook officieren met de rang van luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie tot Commissaris worden benoemd.

Bij de permanente Krijgsraden in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea, alsmede bij de Krijgsraden bedoeld in artikel 121a kunnen bij gebreke van officieren, die aan de

eerder vermelde eisen van benoembaarheid voldoen, ook officieren der landmacht en eervol ontslagen officieren der zee- en landmacht tot Commissaris worden benoemd, mits zij tenminste de rang van luitenant ter zee der 1e klasse of een daarmee gelijkstaande rang bekleden of bekleed hebben.

De bepaling van artikel 133 is ten aanzien van de Officier-Commissaris van overeenkomstige toepassing.

De Secretaris van de Krijgsraad of degene, die hem vervangt, treedt tevens op als Secretaris van de Officier-Commissaris.

Na artikel 26 wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

26a. Bij een verband van eenheden of bij een enkele eenheid der zeemacht kunnen door de Vlootvoogd onder wie zij ressorteren een of meer Officieren-Commissaris worden benoemd. Ter assistentie van deze Officieren-Commissaris worden op gelijke wijze een of meer Secretarissen benoemd.

Met betrekking tot de Officieren-Commissaris en Secretarissen, in dit artikel bedoeld, zijn, voor zover niet anders is voorgeschreven, de bepalingen van toepassing, welke gelden voor een Officier-Commissaris en Secretaris bij een Krijgsraad als bedoeld in artikel 121a.

De Officier-Commissaris en Secretaris, in dit artikel bedoeld, zullen niet dan met toestemming van de Vlootvoogd met verlof vertrekken.

Artikel 27 wordt gelezen:

De autoriteit, die over de verwijzing heeft te beslissen, kan, mits overeenkomstig het advies van de Fiscaal, bepalen, dat informatiën niet behoeven te worden genomen, indien naar zijn oordeel de zaak van eenvoudige aard is, bepaaldelijk ten aanzien van het bewijs.

De Fiscaal maakt dan de zaak binnen een maand na de dag der verwijzing ter terechtzitting aanhangig op de wijze als in artikel 112a is bepaald, nadat de dag der terechtzitting overeenkomstig het tweede lid van artikel 112 is vastgesteld.

De artikelen 28—31 vervallen.

Artikel 32 wordt gelezen:

De autoriteit, die een zaak naar de militaire rechter heeft verwezen, stelt de beschikking tot verwijzing en verdere stukken in handen van de Fiscaal bij de Krijgsraad, welke hij tot kennisneming van de zaak bevoegd acht, teneinde het nodige te verrichten.

Na artikel 32 worden twee nieuwe artikelen toegevoegd, luidende:

32a. Wanneer het inwinnen van informatiën door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad op bezwaren zou stuiten kan de Vlootvoogd de in het vorige artikel bedoelde stukken in handen stellen van de Officier-Commissaris bedoeld in artikel 26a.

32b. Op de informatiën voor de Officier-Commissaris bedoeld in artikel 26a zijn dezelfde bepalingen van toepassing als gelden met betrekking tot de informatiën voor de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad behoudens dat:

1°. artikel 39 benevens de artikelen 40 en 86, voor zover die op de Fiscaal betrekking hebben, niet van toepassing zijn;

2°. het rapport, genoemd in artikel 44, zal worden gedaan aan en de in dat artikel genoemde beslissing zal worden genomen door de Vlootvoogd;

3. de Fiscaal wanneer hij na ontvangst van de in artikel 111 bedoelde stukken meent dat de beklagde nog nader moet worden gehoord of dat nog enige getuigenissen of andere bewijzen moeten worden ingewonnen, de zaak daartoe in handen zal stellen van de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad. De beklagde wordt alsdan in de verhooren, die hij voor de Officier-Commissaris bedoeld in artikel 26a heeft ondergaan, gerecolleerd en van dit recollement wordt op dezelfde wijze aantekening gemaakt als hierna in het zevende hoofdstuk van deze titel is voorgeschreven omtrent de recollementen voor de Krijgsraad.

Artikel 35 wordt gelezen:

Een officier van lagere rang of van gelijke rang doch van mindere anciënniteit dan de beklagde zal niet dan met instemming van de Vlootvoogd als Officier-Commissaris kunnen optreden.

Indien de beklagde officier is zal ook de Secretaris een officier moeten zijn.

Artikel 36 vervalt.

In artikel 37 wordt in plaats van „Commandant” gelezen: President; het gestelde achter „gepermitteerd” vervalt.

In artikel 44 wordt in plaats van „den Commandierenden Officier” gelezen: de President; in plaats van „commanderen” wordt gelezen: aanwijzen.

Artikel 45 vervalt.

Artikel 51 wordt gelezen:

De Fiscaal zorgt dat de vorenstaande beslissingen tot ontslag, arrest en verandering in de aard daarvan worden geëxecuteerd.

Indien de informatiën worden gehouden voor een Officier-Commissaris als bedoeld in artikel 26a, is deze zorg opgedragen aan de Officier-Commissaris.

Van een en ander wordt onmiddellijk aan de Commanderende Officier gerapporteerd.

Aan artikel 56 wordt een lid toegevoegd, luidende:

Wanneer hij onder bevel is van een Commanderende Officier, zal de Officier-Commissaris aan die Officier letteren-requisitoir zenden met het verzoek, dat de beklagde zal worden gelast om op een daarbij op te geven dag, uur en plaats voor hem te verschijnen. De Commanderende Officier geeft aan dat verzoek gevolg.

Artikel 57 vervalt.

Artikel 58 wordt gelezen:

Bijaldien de gerequireerde alsdan mocht uitblijven, zal de Officier-Commissaris daarvan rapport doen aan de Commanderende Officier van gerequireerde, die zal zorgdragen dat deze alsnog voor de Officier-Commissaris verschijnt. Hij kan daartoe het arrest van de niet-verschenen gerequireerde ordonneren.

Artikel 77 wordt gelezen:

Wanneer deze getuigen tot de krijgsmacht behoren en onder bevel zijn van een Commanderende Officier, zal de Officier-Commissaris aan die Commanderende Officier letteren-requisitoir zenden, met verzoek, dat die getuigen worden gelast of geciteerd om op een daarbij op te geven dag, uur en plaats te verschijnen om te worden gehoord of om met een beklaagde of onderling te worden geconfronteerd. De Commanderende Officier geeft aan dat verzoek gevolg. Hij zal de gerequireerde getuige, desnoods onder de vereiste voorzorgen, derwaarts zenden.

Na artikel 78 wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

78a. Wanneer de in artikel 77 bedoelde getuigen niet onder bevel zijn van een Commanderende Officier, zal de Officier-Commissaris hen op de in het eerste lid van artikel 56 aangegeven wijze doen requireren om op een daarbij aan te geven dag, uur en plaats te verschijnen.

Wanneer deze getuigen op de hun gedane oproeping niet verschijnen, zal de Officier-Commissaris hen opnieuw kunnen oproepen en daarbij hun medebrenging kunnen bevelen.

Artikel 79 wordt gelezen:

De Officier-Commissaris kan aan een andere Officier-Commissaris van de zeemacht, doch ook van de landmacht vraagpunten toezenden, teneinde getuigen daarop te horen.

De getuige wordt zo mogelijk onder ede gehoord, in voege als bij artikel 92 is voorgescreven.

De vraagpunten met de antwoorden daarop worden aan de Officier-Commissaris, die met het nemen der informatiën belast is, teruggezonden.

Artikel 80 wordt gelezen:

Indien de getuigen burgerpersonen zijn en zich in Nederland bevinden, zullen gelijke vraagpunten op dezelfde wijze en met hetzelfde doel kunnen worden verzonden aan de Rechter-Commissaris belast met het behandelen van strafzaken bij de rechtbank, waaronder zij behoren. Deze hoort de getuigen zo mogelijk onder ede.

Ten aanzien van in Suriname, de Nederlandse Antillen of Nederlands Nieuw-Guinea verblijvende getuigen vindt het voorgaande lid overeenkomstige toepassing.

Artikel 81 wordt gelezen:

Bijaldien de Officier-Commissaris of de Fiscaal meent, dat het wenselijk is dat de getuigen, die burgerpersonen zijn en zich niet in een ander rijkdeel bevinden, verschijnen om te worden gehoord of met een beklaagde of onderling te worden geconfronteerd, zal de Offi-

cier-Commissaris die getuigen op de in het eerste lid van artikel 56 aangegeven wijze doen requireen om op een daarbij aan te geven dag, uur en plaats te verschijnen.

Artikel 82 wordt gelezen:

Bijaldien deze getuigen op de hun gedane oproeping niet verschijnen, zal de Officier-Commissaris hen opnieuw kunnen oproepen en tevens hun medebrenging kunnen bevelen.

Artikel 83 vervalt.

Aan artikel 86 wordt een lid toegevoegd, luidende:

Een last, als bedoeld in het voorgaande lid, zal in Suriname, de Nederlandhe Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea worden verleend door de plaatselijk bevoegde autoriteit.

Artikel 87 wordt gelezen:

De oproeping van getuigen en deskundigen in het voorgaand artikel vermeld, geschiedt overeenkomstig de voorschriften, vervat in de artikelen 77, 78, 78a, 81 en 82.

Artikel 111 wordt gelezen:

Nadat de informatiën zijn afgelopen, geeft de Officier-Commissaris daarvan schriftelijk kennis aan de Fiscaal. Daarbij worden de Fiscaal alle ingewonnen verhoren, informatiën en bewijsstukken toegezonden.

Indien de Fiscaal van oordeel is, dat een andere Krijgsraad van de zaak behoort kennis te nemen, zendt hij de stukken aan de Fiscaal bij die Krijgsraad.

Het opschrift van het derde hoofdstuk van de tweede titel wordt gelezen:

Algemene bepalingen betreffende de Krijgsraden en het aanhangig maken der zaak.

Artikel 112 wordt gelezen:

Nadat de Fiscaal bij de Krijgsraad, die van de zaak moet kennisnemen, het rapport in het voorgaand artikel vermeld ontvangen heeft, maakt hij binnen een maand de zaak ter terechtzitting aanhangig.

De dag der terechtzitting wordt door de President van de Krijgsraad op het verzoek en de voordracht van de Fiscaal bepaald.

Na artikel 112 wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

112a. De zaak wordt ter terechtzitting aanhangig gemaakt door een dagvaarding vanwege de Fiscaal aan de beklaagde betekend.

De dagvaarding behelst een opgave van het feit dat ten laste wordt gelegd, met vermelding omstreeks welke tijd en waar ter plaatse het begaan zou zijn, alles op straffe van nietigheid, alsmede een vermelding van de omstandigheden, waaronder het feit zou zijn gepleegd.

De dagvaarding wordt met opgave van de getuigen en deskundigen, door de Fiscaal gedagvaard of nog te dagvaarden, zo spoedig mogelijk en ten minste tien dagen vóór de voor de terechtzitting bepaalde dag, door een Deurwaarder of een Dienaar der Openbare Macht aan de

beklaagde betekend, onder overgave van een door de Fiscaal gewaarmerkt afschrift.

Deze termijn van tien dagen kan op verzoek van de beklagde worden verkort, mits in het exploit dat verzoek wordt opgenomen en door hem ondertekend.

In artikel 114 wordt in het eerste lid in plaats van „het bevel tot „bijeenkoming van den Krijgsraad” gelezen: de dagvaarding.

Het derde lid wordt gelezen:

Als raadsliden mogen worden gekozen of toegevoegd advocaten in Nederland de praktijk uitoefenende en voorts officieren bij de zee-macht, geen lid van de krijgsraad, Officier-Commissaris, Fiscaal of Secretaris zijnde. Nochtans zal de toevoeging van een officier bij een permanente Krijgsraad alleen dan geschieden, indien een advocaat niet beschikbaar is, tenzij de beklagde uitdrukkelijk zijn wens te kennen geeft, dat hem een officier als raadsman worde toegevoegd.

In het vierde lid wordt in de eerste volzin het gestelde achter „op „verzoek van de President” gelezen: door de Commanderende Officier onder wiens bevelen de officier is gesteld wiens toevoeging de President wenselijk acht, een en ander voor zover de betrokkene bereid is zich deze toevoeging te laten welgevalen.

Aan het artikel wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

In Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea kunnen ook als raadsman worden gekozen of toegevoegd personen, die bevoegd zijn om aldaar als raadsman in strafzaken op te treden.

Artikel 117 vervalt.

Het in het eerste lid van artikel 118 voor „tenzij” gestelde wordt gelezen: Op straffe van nietigheid wordt het rechtsgeding op de terechtzitting bij een permanente Krijgsraad in het openbaar en bij een Krijgsraad, als bedoeld in artikel 121a, met open deuren gehouden.

Het opschrift van het vierde hoofdstuk wordt gelezen:

Instelling en samenstelling van de Krijgsraden.

Artikel 121 wordt overgebracht naar het vierde hoofdstuk en wordt gelezen:

In elk der rijksdelen is op een door Ons aan te wijzen plaats een permanente Krijgsraad gevestigd.

Deze Krijgsraden kunnen ook buiten hun plaats van vestiging zitting houden.

Wij kunnen — voorzover de omvang of samenstelling van de aldaar aanwezige krijgsmacht daartoe aanleiding geeft — bij algemene maatregel van rijksbestuur bepalen dat in afwijking van het bepaalde in het eerste lid in Suriname, de Nederlandse Antillen of Nederlands Nieuw-Guinea geen permanente Krijgsraad zal zijn gevestigd.

Na artikel 121 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

121a. Wij kunnen bij door Ons aan te wijzen delen der zeemacht Krijgsraden instellen, hetzij voor een bepaalde, hetzij voor onbepaalde tijd.

Voor het geval instelling door Ons ernstige bezwaren oplevert, kunnen wij deze opdragen aan de Vlootvoogd.

Het eerste lid van artikel 122 wordt gelezen:

Een krijgsraad houdt zitting met een President en twee officieren der zeemacht als leden.

Artikel 123 vervalt.

In artikel 124 wordt in het eerste lid in plaats van „den krijgsraad „binnen het Rijk in Europa” gelezen: de permanente Krijgsraad in Nederland.

Aan het eerste lid wordt een volzin toegevoegd, luidende:

Een militair in werkelijke dienst kan niet als President van de permanente Krijgsraad in Nederland optreden.

Aan het tweede lid wordt in de aanvang een volzin toegevoegd, luidende:

De in het vorige lid bedoelde President wordt door Ons op gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Marine voor het leven benoemd.

Aan artikel 125 wordt een volzin toegevoegd, luidende:

Deze President kan tevens een met rechtspraak belast lid van de gewone rechterlijke macht zijn.

Het eerste lid van artikel 127 wordt gelezen:

Bij ontstentenis, afwezigheid of andere gewichtige verhindering wordt de genoemde President vervangen door een President-plaatsvervanger.

In artikel 128 wordt in plaats van „kennismemen” gelezen: bij voorkeur kennis nemen.

Na artikel 128 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

128a. De President en de President-plaatsvervanger van een permanente Krijgsraad in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea worden telkens voor de duur van twee jaren benoemd. Op hen zijn overigens de artikelen 124—128 van toepassing, behoudens dat aan de President door Ons ontheffing kan worden verleend van het verbod enig ander ambt als hoofdbetrekking te bekleden en dat de termijn, vermeld in artikel 126, voor hem dertig dagen bedraagt.

Artikel 129 wordt gelezen:

Tot President en President-plaatsvervanger van de Krijgsraad als bedoeld in artikel 121a kunnen slechts officieren der zeemacht in werkelijke dienst worden benoemd.

De President en de President-plaatsvervanger worden benoemd door de Vlootvoogd.

Zij zullen tenminste de rang van luitenant ter zee der 1e klasse moeten bekleden. Zij moeten de leeftijd van 30 jaren hebben bereikt en bij voorkeur een graad of hoedanigheid bezitten als bedoeld in het eerste lid van artikel 124.

De benoeming geschiedt zo mogelijk voor een tijdvak van tenminste één jaar en anders voor een vaste termijn van kortere duur of voor de duur van een reis.

Achter artikel 129 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

129a. De leden van de Krijgsraad worden benoemd door de Vlootvoogd.

De benoeming geschiedt bij de permanente Krijgsraad in Nederland voor een tijdvak van tenminste één jaar; bij de andere Krijgsraden zo mogelijk voor dat tijdvak en anders voor een vaste termijn van kortere duur of voor de duur van een reis.

Tot leden van de Krijgsraad zullen niet worden benoemd:

1. officieren die de leeftijd van vijftientig jaren nog niet hebben bereikt en
2. officieren die de rang van luitenant ter zee der 3e klasse bekleeden.

Artikel 130 wordt gelezen:

Bij de permanente Krijgsraden in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea zomede bij een Krijgsraad, als bedoeld in artikel 121a, kunnen bij gebreke van officieren, die voldoen aan de eisen van benoembaarheid in het vorig artikel bedoeld, ook de overige officieren der zeemacht, alsmede officieren van de landmacht en eervol ontslagen officieren van de zee- en de landmacht tot lid worden benoemd.

In het tweede lid van artikel 131 wordt in plaats van „den Krijgsraad binnen het Rijk in Europa” gelezen: een permanente Krijgsraad.

Het derde lid wordt gelezen:

Deze Fiscaal kan tevens lid zijn van het openbaar ministerie bij de gewone rechterlijke macht.

Het vierde lid wordt gelezen:

De Fiscaal bij een Krijgsraad als bedoeld in artikel 121a wordt benoemd door de Vlootvoogd uit de officieren van administratie of de andere officieren der zeemacht voor zover deze laatsten een graad of hoedanigheid bezitten als bedoeld in het tweede lid. Hij zal tenminste de rang van luitenant ter zee der 1e klasse moeten bezitten en de leeftijd van dertig jaren moeten hebben bereikt. Het vierde lid van artikel 129 en artikel 133 zijn op de in dit lid bedoelde Fiscaal van overeenkomstige toepassing.

Aan het artikel wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

Bij ontstentenis, afwezigheid of andere gewichtige verhindering wordt de Fiscaal vervangen door een Fiscaal-plaatsvervanger. De voorschriften, welke gelden met betrekking tot de Fiscaal, zijn ook van toepassing ten aanzien van zijn plaatsvervanger.

Artikel 132 wordt gelezen:

Bij elke Krijgsraad wordt een Secretaris benoemd. De benoeming geschiedt door de Vlootvoogd, bij een permanente Krijgsraad in Ne-

derland voor een tijdvak van tenminste één jaar, bij de andere Krijgsraden zo mogelijk voor dat tijdvak en anders voor een vaste termijn van kortere duur of voor de duur van een reis.

Als waarnemer voor de Secretaris kunnen zo nodig één of meer Secretarissen-plaatsvervanger worden aangewezen ten aanzien van wier benoeming het vorige lid van toepassing is.

Tot Secretaris zijn alleen benoembaar officieren van administratie of officieren, die een graad of hoedanigheid bezitten, als bedoeld in het tweede lid van het vorige artikel. Een plaatsvervanger behoeft niet aan deze eis te voldoen, voor zover hij niet ter terechtzitting optreedt.

Bij de permanente Krijgsraden in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea en bij een Krijgsraad als bedoeld in artikel 121a, kunnen, wanneer geen officieren als bedoeld in het derde lid beschikbaar zijn, ook de overige officieren der zeemacht, alsmede officieren der landmacht en eervol ontslagen officieren van de zee- en de landmacht tot Secretaris worden benoemd.

Artikel 133 wordt gelezen:

Bij ziekte, overlijden of gewichtige verhindering van de benoemde leden of de Secretaris benoemt de Vlootvoogd zonodig anderen in hun plaats.

Artikel 134 wordt gelezen:

De rang of orde in welke de leden van de Krijgsraad ter vergadering zitting hebben zal gegrond zijn op hun militaire rang en anciënniteit. Bij gelijkheid van rang en anciënniteit beslist de leeftijd.

Het vijfde hoofdstuk van de tweede titel vervalt.

Het tweede lid van artikel 142 vervalt.

In artikel 146 wordt het gestelde achter „Krijgsraad” gelezen: na vervanging van degene, die dit betreft, daarover beslissen.

In artikel 150 wordt in plaats van de zinsnede „nadat Artikel 127 „of het eerste lid van Artikel 133 zal zijn toegepast” gelezen: na zijn vervanging.

In artikel 152 wordt de zinsnede „de plaatsvervanger van den ge-„recuseerden” vervangen door: de gerecuseerde niet.

Artikel 154 vervalt.

Het derde lid van artikel 156 wordt gelezen:

Op de raadslieden — officieren uitgezonderd — die in Suriname, de Nederlandse Antillen dan wel Nederlands Nieuw-Guinea voor de militaire rechter optreden, zijn toepasselijk de ter plaatse geldende bepalingen ten aanzien van de orde en discipline en het costuum, hetwelk zij ter terechtzitting dragen.

Na artikel 158 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

158a. Wij kunnen voorschriften vaststellen betreffende de orde van de inwendige dienst bij de Krijgsraden.

In artikel 162 wordt de zinsnede „in den vollen Krijgsraad” gelezen: ter terechtzitting.

In artikel 164 worden de woorden „in de volle Krijgsraadvergadering” gelezen: ter terechtzitting.

In artikel 166 worden de woorden „voor den vollen Krijgsraad” gelezen: ter terechtzitting.

In artikel 168 worden de woorden „in den vollen Krijgsraad” telkens gelezen: ter terechtzitting.

De artikelen 170 en 171 vervallen.

In artikel 172 wordt in plaats van de woorden „het aan de voet van het bevel tot bijeenroeping van den Krijgsraad telastegelegde” gelezen: de telastlegging.

Achter artikel 172 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

172a. Indien de Fiscaal, buiten het geval in het voorgaand artikel bedoeld, oordeelt dat de telastlegging behoort te worden gewijzigd, legt hij de inhoud van de door hem noodzakelijk geachte wijzigingen schriftelijk aan de Krijgsraad over voordat hij overeenkomstig artikel 174 het woord voert, met vordering dat die wijziging wordt toegelaten.

Indien de Krijgsraad de vordering toewijst, doet deze de inhoud van de aangebrachte wijzigingen in de notulen opnemen. Aan de beklagde wordt een door de Secretaris gewaarmerkt afschrift der gewijzigde telastlegging op de terechtzitting zelf ter hand gesteld, tenzij de Krijgsraad oordeelt, dat met de uitreiking van een, door de Secretaris gewaarmerkt afschrift der wijzigingen kan worden volstaan. Is de beklagde niet ter terechtzitting aanwezig, dan wordt hem de gewijzigde telastlegging zo spoedig mogelijk ter hand gesteld.

In geen geval worden wijzigingen toegelaten als gevolg waarvan de telastlegging niet langer hetzelfde feit in de zin van artikel 68 van het Wetboek van Strafrecht zou inhouden.

De Krijgsraad schorst het onderzoek voor een bepaalde tijd.

Met toestemming van de beklagde of diens raadsman kan echter het onderzoek aanstonds worden voortgezet. Deze toestemming is niet vereist, indien de beklagde niet op de terechtzitting aanwezig is.

Artikel 174 wordt gelezen:

Bijaldien de Krijgsraad verstaat, dat de zaak kan worden gehouden voor voldongen, kan de Fiscaal het woord voeren en legt hij zijn vordering, na voorlezing, aan de Krijgsraad over.

Indien de Fiscaal de oplegging van een straf of maatregel eist, zal hij deze in zijn vordering omschrijven, met vermelding van het strafbare feit dat zou zijn begaan.

Bij een Krijgsraad als bedoeld in artikel 121a en, indien deze zulks gelast, ook bij een permanente Krijgsraad, zal de Fiscaal tegelijk met zijn vordering of uiterlijk vier dagen daarna overleggen een overzicht der zaak, zoals daarvan uit de bekentenis of andere verklaringen blijkt, mitsgaders een betoog van des beklagden schuld of onschuld, afgeleid uit hetgeen beleden of bewezen is. Wanneer de Fiscaal de oplegging van een straf of maatregel eist, zal dit betoog tevens de bijzondere

redenen bevatten, welke zijn eis dienaangaande hebben bepaald met vermelding van de wet of de wetten, welke op het geval toepasselijk worden geacht.

In het geval in het vorige lid bedoeld zal de President de beklagde en diens raadsman op hun verzoek in de gelegenheid stellen binnen acht dagen na de overlegging van het overzicht een schriftuur van antwoord in te dienen.

De artikelen 175—180 vervallen.

Artikel 181 wordt gelezen:

Nadat de Fiscaal zijn vordering heeft voorgelezen en in het geval bedoeld in het laatste lid van artikel 174 nadat de schriftuur van antwoord is ingediend, kunnen de beklagde en zijn raadsman het woord voeren. De Fiscaal kan daarop antwoorden. Aan de beklagde en zijn raadsman wordt op straffe van nietigheid het recht gelaten om het laatst te spreken.

Artikel 183 vervalt.

In artikel 184 wordt de aanhef tot aan „zal worden naargekomen” gelezen: Ingeval de zaak een overtreding betreft en daarin overeenkomstig artikel 27 geen informatiën zijn genomen.

In het artikel wordt onder 1° in plaats van „112” gelezen: 112a.

In het eerste lid van artikel 185 vervalt „179, 180” en in het tweede lid de zinsnede „aan den voet van het bevel tot bijeenkoming”.

Artikel 197 wordt gelezen:

Ingeval een vonnis niet voor hoger beroep vatbaar is en strekt tot het opleggen van een mindere straf dan die des doods, zal de executie eerst geschieden nadat de Vlootvoogd het fiat executie heeft verleend.

Wanneer er redenen mochten zijn om het fiat executie niet te verlenen, zal de Vlootvoogd Ons daarvan ten spoedigste kennis geven onder toezending van het vonnis en alle op de zaak betrekking hebbende stukken.

Wij kunnen de Vlootvoogd opdragen het fiat executie alsnog te verlenen of wel de zaak tot het nemen van een beslissing in handen doen stellen van het Hoog Militair Gerechtshof.

Artikel 198 wordt gelezen:

Ingeval een vonnis niet voor hoger beroep vatbaar is, en strekt tot het opleggen van de doodstraf, zal de Vlootvoogd twee officieren, die geen leden van de Krijgsraad geweest zijn, bij zich roepen en met hen de stukken van het proces examineren mitsgaders onderzoeken of het feit behoorlijk beleden of bewezen is en of ook de straf overeenkomstig de voorschriften der wet is opgelegd.

Artikel 199 wordt gelezen:

Nadat het onderzoek, in het voorgaande artikel bedoeld, is afgeopen, zal bij meerderheid van stemmen worden bepaald of het fiat executie al dan niet behoort te worden verleend. Het bepaalde bij artikel 186 is van overeenkomstige toepassing.

Wanneer het fiat executie is verleend, heeft het vonnis kracht van arrest en zal het met inachtneming van het bepaalde bij artikel 205a, zodra doenlijk worden geëxecuteerd.

Wanneer het fiat executie niet is verleend, wordt de veroordeelde in verzekerde bewaring gehouden en de zaak zo spoedig mogelijk tot het nemen van een beslissing ter cognitie van het Hoog Militair Gerechtshof gebracht.

De artikelen 200—203 vervallen.

Het eerste lid van artikel 204 wordt gelezen:

Alle vonnissen moeten ter terechtzitting openlijk uitgesproken of uitgelezen worden door de President in tegenwoordigheid van de Fiscaal en, behoudens volstreckte verhindering, van de beklaagde, en voorts, indien de Krijgsraad zulks wenselijk oordeelt, door de Secretaris op zodanige andere plaats als de Krijgsraad zal bepalen.

In het tweede lid van dat artikel wordt achter „vereischt” een punt geplaatst en wordt de zinsnede „en wordt hem, indien hij daarbij niet „tegenwoordig is,” gelezen: Indien de beklaagde niet bij de uitspraak tegenwoordig is, wordt hem.

Na artikel 205 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

205a. Indien de Vlootvoogd fiat executie heeft verleend, vindt hetgeen in het vorige artikel met betrekking tot de opschorting van de executie is bepaald geen toepassing.

Nochtans zal de executie van de doodstraf worden opgeschort, ten einde Ons in de gelegenheid te stellen om, al dan niet ingevolge een daartoe strekkend verzoek, gratie te verlenen. Te dien einde zal de Secretaris het vonnis met de daarbij behorende stukken Ons zo spoedig mogelijk doen toekomen, vergezeld van een door de Krijgsraad overeenkomstig de daarvoor geldende bepalingen opgemaakt advies en de daarbij behorende bescheiden.

De Vlootvoogd zal echter, met Onze machtiging de dadelijke executie van de doodstraf kunnen gelasten, indien hij deze gebiedend noodzakelijk acht. Onze machtiging is niet vereist indien de verbinding met Ons volstrekt is uitgesloten. In het laatste geval geeft de Vlootvoogd zo spoedig mogelijk van zijn beslissing aan Ons kennis.

In het derde lid van artikel 206a wordt in plaats van „de soldij van „den militair” gelezen: zijn geldelijke militaire inkomsten.

In het eerste lid van artikel 209 vervalt het gestelde tussen „Krijgsraden” en „gewezen”.

Na artikel 209 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

209a. Van het bepaalde in het eerste lid van het voorgaande artikel zijn uitgezonderd de vonnissen, gewezen bij Krijgsraden als bedoeld in artikel 121a, welke optreden onder feitelijke oorlogsomstandigheden, voor zover Wij het recht van hoger beroep uitsluiten of beperken.

In artikel 218 vervallen de zinsnede „in de residentie van den „Krijgsraad”, het woord „aldaar” en het gestelde achter „beschikt”.

Na artikel 219 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

219a. Het tarief van gerechtskosten in militaire strafzaken buiten Nederland wordt door Ons geregeld.

In artikel 241 worden de woorden „de artikelen 183 en 184” gelezen: artikel 27.

In artikel 242 wordt tussen het tweede en het derde lid een nieuw lid ingevoegd, luidende:

In Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea kunnen zij de nasporing opdragen aan ambtenaren die ter plaatse met het opsporen van strafbare feiten zijn belast.

In artikel 243 wordt in het eerste lid de zinsnede „welke over de „verwijzing van den verdachte naar den Krijgsraad heeft te beslissen” gelezen: onder welke de verdachte ressorteert; de tweede volzin van dit lid vervalt.

Het tweede lid van dit artikel wordt gelezen:

Ingeval hun enig strafbaar feit mocht worden aangebracht of bekend gemaakt, waarover de Krijgsraad geen erkentenis heeft, zullen zij onverwijld daarvan kennisgeven daar en zo het behoort, opdat des-aangaande geprocedeerd of gehandeld worde naar bevinding.

In het eerste lid van artikel 244 wordt in plaats van „den Krijgsraad in eene of meer van de directiën der Marine binnen het Rijk in „Europa” gelezen: een permanente Krijgsraad.

In het tweede lid wordt in plaats van „den Commandierenden Officier” gelezen: de Vlootvoogd.

In het tweede lid van artikel 245 vervalt de zinsnede „binnen het „Rijk in Europa”.

In artikel 246 wordt in plaats van „den Commandierenden Officier” gelezen: de autoriteit, die over de verwijzing heeft te beslissen.

In artikel 249 vervallen de woorden „Commandierenden Officier of” en „de „Commanderende Officier of”.

In artikel 251 wordt in plaats van „binnen het Rijk in Europa” gelezen: bij een permanente Krijgsraad; in plaats van „Commanderen-den Officier” wordt gelezen: Vlootvoogd.

Het tweede lid van artikel 258 wordt gelezen:

Op hen zijn van toepassing de artikelen 248, 249, 250 en 251, met dien verstande evenwel dat de daar bedoelde kennisgeving zal geschieden aan de autoriteit, die hen benoemde.

In het eerste lid van artikel 268 wordt het onder *a* gestelde gelezen: door de President en de Fiscaal bij een permanente Krijgsraad alsmede door hun vervangers in handen van het Hoog Militair Geerchtshof;.

Het tweede lid van dit artikel wordt gelezen:

Indien de in dit artikel bedoelde eed (belofte) niet in handen van het Hoog Militair Gerechtshof of van de sub *b* genoemde autoriteit

kan worden afgelegd, wordt door de betrokkene eigenhandig een schriftelijke eed (belofte) opgemaakt en ondertekend.

Artikel III van de slotbepalingen vervalt.

In het tweede lid van artikel IV van de additionele bepalingen wordt in plaats van „derde en vierde lid” gelezen: derde, vierde en laatste lid.

Het eerste lid van artikel V van de additionele bepalingen wordt gelezen:

Indien de informatiën zijn gehouden voor een Officier-Commissaris als bedoeld in artikel 26*a*, zal de beklagde steeds nader door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad moeten worden gehoord.

In artikel VI van de additionele bepalingen wordt in plaats van: „in de residentie van” gelezen: bij.

In het tweede lid van artikel VIII van de additionele bepalingen wordt in plaats van „derde en vierde lid” gelezen: derde, vierde en laatste lid.

In het eerste lid van artikel XII van de additionele bepalingen wordt het gestelde achter „verblijfplaats” gelezen: hebben in het rijkdeel, waar de Krijgsraad zitting houdt.

In artikel XIII van de additionele bepalingen wordt in de eerste volzin in plaats van „buiten het rijk in Europa” gelezen: door een Krijgsraad als bedoeld in artikel 121*a*.

Artikel XIV van de additionele bepalingen vervalt.

Het tweede lid van artikel XVII van de additionele bepalingen wordt gelezen:

De beklagde is vrij in de keuze van zijn raadsman mits deze op grond van artikel 114 als zodanig kan optreden, dan wel een officier is van zijn nationaliteit, die zich in Nederlandse krijgsgevangenschap of internering bevindt en bereikbaar is of een advocaat is van zijn nationaliteit.

Artikel III

De Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, gearresteerd bij besluit van den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden van 20 juli 1814, *Stb.* 85, wordt gewijzigd als volgt:

Achter artikel 31 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

31*a*. Het Hof kan het nemen van informatiën buiten Nederland opdragen aan de president van een krijgsraad of aan een officier-commissaris.

Achter artikel 76*d* wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

76*e*. Indien in geval van appèl de beklagde buiten Nederland verblijft, is zijn tegenwoordigheid ter terechtzitting slechts vereist, indien het Hof zulks nodig oordeelt.

Indien de beklaagde zich buiten Nederland bevindt, kan de uitspraak, behoudens volstrekte verhindering in tegenwoordigheid van de beklaagde, geschieden in een terechtzitting van een door het Hof aan te wijzen Krijgsraad. In dat geval wordt de uitspraak door de Secretaris gedaan. De Advocaat-Fiscaal kan alsdan de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad opdragen om voor de tenuitvoerlegging van de sententie zorg te dragen.

Getuigen, deskundigen en tolken, die zich buiten Nederland bevinden, worden alleen opgeroepen om in persoon voor het Hof te verschijnen, wanneer dit zulks nodig oordeelt. In dit geval komen de reis- en verblijfkosten naar door Ons gestelde of nog te stellen regelen, ten laste van Nederland.

Artikel IV

De Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, vastgesteld bij de Wet van 5 juli 1921, *Stb.* 841, wordt gewijzigd als volgt:

In artikel 74 wordt het gestelde onder 3° gelezen:

3°. geschriften opgemaakt door colleges, ambtenaren of personen in Suriname, de Nederlandse Antillen of Nederlands Nieuw-Guinea overeenkomstig de in het eerste lid van artikel 344 van het Wetboek van Strafvordering gemaakte onderscheidingen onder schriftelijke bescheiden worden begrepen;

Aan het artikel wordt een nieuw punt toegevoegd, luidende:

4°. het bewijs dat de verdachte het telastegelegde feit heeft gepleegd door de rechter kan worden aangenomen op het proces-verbaal van een opsporingsambtenaar van Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea.

Achter de VIe titel wordt ingevoegd:

Titel VIa

Bepaling omtrent het opsporen van strafbare feiten.

74a. Voor zover aan de opsporingsambtenaren bedoeld in de artikelen 141 en 142 van het Wetboek van Strafvordering bevoegdheden toekomen in verband met het opsporen van feiten, waarvan de militaire rechter kennis neemt, kunnen zij deze bevoegdheden, onverminderd de beperkingen daaromtrent in het volkenrecht erkend, buiten Nederland uitoefenen.

In Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea kan bij de uitoefening van de in het eerste lid bedoelde bevoegdheden niet dan met inachtneming van de grenzen in de ter plaatse geldende wetgeving voor de gewone strafvordering gesteld, inbreuk worden gemaakt op de rechten van niet aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen personen.

In artikel 81 wordt in het eerste lid het gestelde achter „aan de „rechtsmacht van” gelezen:

de burgerlijke strafrechter van Nederland, Suriname, de Nederlandse Antillen dan wel van Nederlands Nieuw-Guinea onderworpen is.

Het tweede lid wordt gelezen:

Ingeval van gelijktijdige vervolging bij de militaire rechter en bij een zodanige burgerlijke strafrechter, blijft uitsluitend bevoegd de rechter, bij wie de vervolging het eerst is aangevangen.

Na artikel 81 wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

81a. Op jurisdictiegeschillen tussen de rechter in Suriname, de Nederlandse Antillen, of Nederlands Nieuw-Guinea enerzijds en de militaire rechter anderzijds worden de bepalingen, die betrekking hebben op jurisdictiegeschillen tussen de militaire en de gewone rechter in Nederland, overeenkomstig toegepast.

Artikel 82 wordt gelezen:

Het Hoog Militair Gerechtshof neemt in eerste en laatste aanleg kennis van de strafbare feiten, begaan door vlag- en opperofficieren.

Het tweede lid van artikel 83 vervalt.

Artikel 88 wordt gelezen:

De permanente Krijgsraden bij de zeemacht nemen kennis:

1. van de strafbare feiten, begaan door personen die behoren tot een eenheid, die binnen hun rechtsgebied is gestationeerd;
2. van de strafbare feiten, begaan door personen die behoren tot een eenheid, die als reisdoel een plaats binnen hun rechtsgebied heeft;
3. van de strafbare feiten binnen hun rechtsgebied begaan;
4. van de strafbare feiten begaan door personen die zich binnen hun rechtsgebied bevinden.

Artikel 89 wordt gelezen:

Bij Ons besluit tot instelling van een Krijgsraad als bedoeld in artikel 121a van de Regtspleging bij de Zeemagt of dat waarbij die instelling wordt opgedragen, wordt tevens de betrekkelijke bevoegdheid van die Krijgsraad ten opzichte van de permanente Krijgsraden en van andere Krijgsraden als bedoeld in voornoemd artikel 121a geregeld.

Artikel 90 wordt gelezen:

Onze Minister van Marine kan bepalen dat een zaak, welke bij een krijgsraad als bedoeld in artikel 121a van de Regtspleging bij de Zeemagt aanhangig is, wordt overgenomen door een permanente krijgsraad in de stand waarin zij zich op dat ogenblik bevindt.

Artikel 91 vervalt.

In artikel 92 wordt in plaats van „Ons” gelezen: Onze Minister van Marine.

De puntkomma achter „kennis” wordt vervangen door een punt; het daarachter gestelde vervalt.

Het opschrift van paragraaf 5 van titel VIII wordt gelezen:

Betrekkelijke bevoegdheid van de arrondissements-krijgsraden bij de landmacht.

Artikel 93 wordt gelezen:

De Krijgsraden bij de landmacht nemen kennis:

- 1°. van de strafbare feiten, begaan door personen, die behoren tot een der onderdelen, die binnen hun rechtsgebied zijn gelegerd;
- 2°. van de strafbare feiten, binnen hun rechtsgebied begaan;
- 3°. van de strafbare feiten, begaan door personen, die zich binnen hun rechtsgebied bevinden.

In artikel 94 wordt „Ons” vervangen door: Onze Minister van Oorlog.

Artikel 95 wordt gelezen:

Bij Ons besluit, tot instelling van een mobiele krijgsraad of dat, waarbij die instelling wordt opgedragen, wordt tevens de betreffende bevoegdheid van die krijgsraad ten opzichte van de arrondissements-krijgsraden en andere mobiele krijgsraden geregeld.

Artikel 97 wordt gelezen:

Onze Minister van Oorlog kan bepalen, dat een zaak, welke bij een mobiele krijgsraad aanhangig is, wordt overgenomen door een arrondissements-krijgsraad in de stand, waarin zij zich op dat ogenblik bevindt.

Artikel 98 wordt gelezen:

Indien de verschillende militairrechterlijke colleges gelijktijdig met een zaak bemoeienis hebben zal van die colleges uitsluitend dat college bevoegd zijn welks bemoeienis voortvloeit uit de beschikking tot verwijzing die het eerst werd genomen.

Het tweede lid van artikel 99 vervalt.

Artikel V

Bij de opheffing van de krijgsraden te velde en van de krijgsraden in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea worden de naar deze krijgsraden verwezen zaken in de stand, waarin zij zich bevinden overgenomen door de door Ons aan te wijzen arrondissements-krijgsraden en permanente krijgsraden.

Artikel VI

De Regtspleging bij de Landmagt, de Regtspleging bij de Zeemagt, de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof en de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht worden geacht mede te zijn vastgesteld ter uitvoering van artikel 6 van de Defensiewet voor Suriname, artikel 6 van de Defensiewet voor de Nederlandse Antillen en artikel 167 van de Bewindsregeling Nieuw-Guinea.

Artikel VII

1. Ingetrokken worden:

- a. 1°. De Herziene Regtspleging bij de Landmacht (*Stb. voor Ned. Indië* 1945, no. 112),
- 2°. De Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlands-Indië (*Stb. voor Ned. Indië* 1932, no. 75).
- 3°. het Koninklijk besluit van 24 augustus 1917 (*Stb.* 569) ter

bevordering van een behoorlijke uitvoering in Nederlands-Indië van sommige bepalingen van de Regtspleging bij de Zeemagt.

b. 1°. De invoeringsbepalingen Militair Straf- en Tucht recht Suriname, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 6 oktober 1922, *Stb.* 577,

2°. De Gewijzigde Regtspleging Landmagt 1925 (Koninklijk besluit van 3 maart 1925, *Stb.* 59, *Gouvernementsblad* 27).

3°. het Koninklijk besluit van 9 april 1915 (*Stb.* 178) ter bevordering van een behoorlijke uitvoering in Suriname van sommige bepalingen van de Regtspleging bij de Zeemagt.

c. 1°. De invoeringsbepalingen Militair Straf- en Tucht recht Curaçao, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 16 oktober 1922, *Stb.* 558,

2°. De gewijzigde Regtspleging Landmagt 1925 (Koninklijk besluit van 3 maart 1925, *Stb.* 60, *Publicatieblad* 21).

3°. het Koninklijk besluit van 8 februari 1915 (*Stb.* 74) ter bevordering van een behoorlijke uitvoering in de kolonie Curaçao van sommige bepalingen van de Regtspleging bij de Zeemagt.

d. Het Koninklijk besluit van 27 juli 1944, *Stb.* E 53.

e. Het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944, *Stb.* E 67.

f. Het Koninklijk besluit van 4 maart 1945, *Stb.* F 23.

g. De Wet van 3 juli 1947, *Stb.* H 221.

2. Op hetzelfde tijdstip vervallen alle wettelijke bepalingen tot wijziging of aanvulling van de regelingen die in de in het eerste lid genoemde wetten en besluiten zijn gegeven.

Artikel VIII

1. Deze rijkswet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

2. Zij is verbindend voor Nederland, Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea.

Lasten en bevelen, dat deze rijkswet in het *Staatsblad*, het *Gouvernementsblad* van Suriname, het *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen en het *Gouvernementsblad* van Nederlands Nieuw-Guinea zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

De Minister voor Defensie,

De Minister van Zaken Overzee,

*Wijziging van het materiële militaire strafrecht en het
militaire tuchtrecht*

Nr. 3

ONTWERP VAN RIJKSWET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat de behoefte zich doet gevoelen om het Wetboek van Militair Strafrecht, de Wet op de Krijgstucht en de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof te wijzigen benevens enige andere daarmede verband houdende voorzieningen te treffen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

Het Wetboek van Militair Strafrecht, vastgesteld bij de Wet van 27 april 1903, *Stb.* 111, wordt gewijzigd als volgt:

Artikel 4 wordt gelezen:

De Nederlandse strafwet is toepasselijk op de militair, die zich buiten Nederland aan enig strafbaar feit schuldig maakt.

Achter TITEL I wordt een nieuwe titel ingevoegd, luidende:

TITEL I A

Bepalingen omtrent feiten, begaan in of met betrekking tot
Suriname, de Nederlandse Antillen en
Nederlands Nieuw-Guinea.

Artikel 5a.

Op feiten, door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen begaan in of met betrekking tot Suriname, de Nederlandse Antillen of Nederlands Nieuw-Guinea, is het aldaar geldende strafrecht toepasselijk, indien de Nederlandse strafwet tegen zodanige feiten geen straf bedreigt.

Indien het strafrecht van een der in het vorige lid genoemde Rijksdelen wordt toegepast, kunnen tevens worden toegepast de bepalingen van de Nederlandse strafwet, die betrekking hebben op de voorwaardelijke veroordeling en op de terbeschikkingstelling van de regering wegens gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van de geestvermogens.

Artikel 5b.

Indien de Nederlandse strafwet op feiten, door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen begaan in of met betrekking tot Suriname, de Nederlandse Antillen of Nederlands Nieuw-Guinea, een

lagere vrijheidsstraf of geldboete stelt, dan de strafwet van het betrokken Rijksdeel, kan een vrijheidsstraf of geldboete worden opgelegd van ten hoogste de tijd dan wel het bedrag, gesteld bij laatstbedoelde strafwet.

In artikel 6 wordt aan het onder *a.* gestelde toegevoegd:

4°. hechtenis;

5°. geldboete;

Het in het artikel onder *b.* 4° gestelde wordt gelezen: ontzetting van bepaalde rechten en ontzegging van bepaalde bevoegdheden.

Artikel 10 wordt gelezen:

Voor de gevangenisstraf en de hechtenis gelden de in het gemene recht daarvoor gegeven regelen met dien verstande dat Wij voor militairen bijzondere voorschriften met betrekking tot de arbeid, de bestemming van de opbrengst van de verplichte arbeid en de geestelijke, culturele en sociale verzorging kunnen vaststellen.

Artikel 11 wordt gelezen:

In geval gevangenisstraf of hechtenis kan worden uitgesproken is de rechter bevoegd in plaats daarvan tot militaire detentie te veroordelen.

De duur van de militaire detentie zal de duur van de tegen het feit bedreigde vrijheidsstraf en die van zes maanden niet mogen overschrijden.

Artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht is bij het opleggen van militaire detentie van overeenkomstige toepassing.

Voor de toepassing van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht wordt de militaire detentie onder gevangenisstraf begrepen geacht.

Artikel 12 wordt gelezen:

Militaire detentie wordt in algehele of beperkte gemeenschap ondergaan. De straf wordt tenuitvoergelegd hetzij in een militair gesticht hetzij in een huis van bewaring.

Met betrekking tot de indeling en het beheer van en het regiem in militaire gestichten, als bedoeld in het vorige lid, de arbeid, de bestemming van de opbrengst van de verplichte arbeid, de geestelijke, culturele en sociale verzorging en de tucht zijn, voorzover Wij niet anders bepalen, de voorschriften van toepassing welke gelden ten aanzien van de huizen van bewaring en de wijze waarop militaire detentie daarin wordt tenuitvoergelegd.

Voor militairen, die de militaire detentie in een huis van bewaring ondergaan, kunnen Wij bijzondere voorschriften met betrekking tot de arbeid, de bestemming van de opbrengst van de verplichte arbeid en de geestelijke, culturele en sociale verzorging vaststellen.

Artikel 13 wordt gelezen:

Een voorwaardelijke veroordeling wordt slechts uitgesproken indien het militair belang zich niet daartegen verzet.

Artikel 14 wordt gelezen:

Voor de toepassing van de bepalingen, die betrekking hebben op de voorwaardelijke veroordeling, wordt de militaire detentie als gevangenisstraf beschouwd.

Artikel 15 wordt gelezen:

Een opdracht tot het verlenen van bijstand aan een voorwaardelijk veroordeelde kan aan elke instelling, houder van een inrichting of bijzondere ambtenaar, die daarmee in een der rijksdelen belast is, worden gegeven.

In artikel 16 wordt de zinsnede „overeenkomstig artikel 14*d* van het Wetboek van Strafrecht” gelezen: ten aanzien van een voorwaardelijk veroordeelde.

Artikel 17 wordt gelezen:

De bevoegdheden, die met betrekking tot een voorwaardelijk veroordeelde toekomen aan de rechter die de voorwaardelijke veroordeling heeft gewezen, komen mede toe aan het Hoog Militair Gerechtshof.

Wij kunnen ook krijgsraden aanwijzen aan wie de in het eerste lid bedoelde bevoegdheden mede toekomen.

In artikel 18 wordt de zinsnede „bedoeld in artikel 14*f* van het Wetboek van Strafrecht” gelezen: aan de militaire rechter, dat de bij een voorwaardelijke veroordeling gestelde voorwaarden niet worden nageleefd.

In het eerste lid van artikel 19 vervalt de zinsnede „overeenkomstig „artikel 14*h* van het Wetboek van Strafrecht” en wordt achter „ten-„uitvoerlegging” ingevoegd: van een voorwaardelijke veroordeling.

Het tweede lid van dit artikel vervalt.

Artikel 21 wordt gelezen:

Veroordelingen tot vrijheidsstraffen, vervangende hechtenis daaronder begrepen, kunnen in de gevallen en op de wijze door Ons te bepalen geheel of ten dele worden tenuitvoergelegd in strafgestichten in Suriname, de Nederlandse Antillen of Nederlands Nieuw-Guinea.

Veroordelingen tot gevangenisstraf, tot militaire detentie of hechtenis, vervangende hechtenis daaronder begrepen, kunnen, indien de gelegenheid ontbreekt om gebruik te maken van een daartoe bestemd gesticht of gebouw, in de gevallen en op de wijze door Ons te bepalen geheel of ten dele worden tenuitvoergelegd hetzij in een strafgesticht buiten het Koninkrijk, hetzij op een plaats bestemd of geschikt tot het ondergaan van krijgstuuchtelijke straf.

Het tweede lid van artikel 23 wordt gelezen:

Het houdt zowel het ontslag als dienstplichtige als de verbreking van een verbintenis tot vrijwillige krijgstdienst in.

Artikel 24 vervalt.

In artikel 25 wordt onder 1° vóór de woorden „bij elke veroordeeling” ingevoegd: in tijd van oorlog.

Na artikel 25 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

25a.

De executie van de in artikel 6 onder *b*, nrs. 1 en 2 vermelde bijkomende straffen geschiedt naar door Ons te stellen regelen.

Artikel 33 vervalt.

Na artikel 35 wordt ingevoegd een nieuw artikel *35a*, luidende:

Indien een aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon naar aanleiding van een strafbaar feit begaan in of met betrekking tot Suriname, de Nederlandse Antillen of Nederlands Nieuw-Guinea, is ontzet uit een van de rechten vermeld onder 1°, 3°, 4° en 5° van artikel 28 van het Wetboek van Strafrecht, heeft deze ontzetting ook betrekking op de uitoefening van die rechten in het betrokken rijksdeel.

Artikel 36 wordt gelezen:

Bij veroordeling van de bestuurder van een motorrijtuig wegens overtreding van artikel 162, 163 of 165 kan hem de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van ten hoogste vijf jaren worden ontzegd.

Indien tijdens het plegen van een der strafbare feiten in het eerste lid genoemd nog geen vijf jaren zijn verlopen na het einde van de tijdsduur, waarvoor bij een vroegere onherroepelijke veroordeling de schuldige de bevoegdheid, motorrijtuigen te besturen, is ontzegd, kan hem die bevoegdheid voor ten hoogste tien jaren worden ontzegd.

Na artikel 36 worden twee nieuwe artikelen ingevoegd, luidende:

36a.

Bij veroordeling van een lid van de bemanning van een luchtvaartuig wegens overtreding van artikel 163 of 166 kan aan hem de bevoegdheid de luchtvaart uit te oefenen voor ten hoogste zes maanden worden ontzegd.

36b.

Wij kunnen regelen stellen met betrekking tot het tijdstip van ingang van de bijkomende straffen, bedoeld in de artikelen 36 en *36a*, en de daaraan verbonden administratieve gevolgen.

In artikel 40 vervalt in de aanhef de zinsnede: „Voor de toepassing „van artikel 38 van het Wetboek van Strafrecht”; het op deze zinsnede volgende woord vangt aan met een hoofdletter.

Artikel 43 vervalt.

Achter artikel 44 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

44a. De verpleging van personen, die krachtens uitspraak van de militaire rechter in verband met de gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van hun geestvermogens ter beschikking van de regering zijn gesteld, kan in de gevallen en op de wijze door Ons te bepalen geschieden in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea.

Het tweede lid van artikel 51 wordt gelezen:

De gevangenisstraf en de hechtenis, gesteld in het Wetboek van

Strafrecht, staan in zwaarte gelijk onderscheidenlijk met de gevangenisstraf en de hechtenis van dit Wetboek.

Artikel 63 wordt gelezen:

Onder militairen worde mede begrepen de tot enige militaire dienst gebruikt wordende gewezen militairen, in welk geval zij worden geacht de laatstelijk door hen beklede rang of de hogere, die hun bij of na het verlaten van de militaire dienst is toegekend, te bekleden.

Artikel 60, tweede lid, is van toepassing.

In artikel 65 worden in de aanhef de woorden: „Vreemde militairen „die een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht vergezellen of „volgen, krijgsgevangenen” vervangen door: Krijgsgevangenen.

In het laatste lid van het artikel vervallen de woorden: bij welke of.

In artikel 66 wordt in plaats van „misdrijf” gelezen: strafbaar feit.

Het tweede lid van artikel 67 vervalt.

Na artikel 67 wordt een nieuw artikel ingevoegd: luidende:

67a

Ten aanzien van vreemde militairen kan een gelijkstelling van vreemde militaire rangen met Nederlandse plaats vinden door Ons of van Onzentwege door Onze daarbij betrokken Minister van Marine of van Oorlog.

In artikel 68 wordt in plaats van „adelborst der eerste klasse” gelezen: luitenant ter zee der derde klasse.

In artikel 71 wordt achter de woorden „onzijdigheid van den staat,” ingevoegd:

hetzij tot enig optreden ofwel tot collectieve of tot individuele zelfverdediging, ofwel tot handhaving of herstel van de internationale orde en veiligheid.

Na artikel 71 wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

71a

Wij kunnen bepalen, dat niettegenstaande Onze verklaring, dat er oorlogsgevaar aanwezig is dan wel niettegenstaande het feit dat dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden opgeroepen of gehouden:

1. artikel 25 en de bepalingen uit de Titels III, IV en V van het Tweede Boek ten aanzien van de gehele krijgsmacht of een deel daarvan toegepast zullen worden als ware er geen tijd van oorlog;

2. de gehele krijgsmacht of een deel daarvan niet wordt geacht op voet van oorlog te zijn gebracht.

Artikel 75 wordt gelezen:

De bepalingen van dit Wetboek zijn toepasselijk, indien de daarin omschreven feiten worden gepleegd tegen of met betrekking tot vreemde mogendheden, hun krijgsmachten of personen, die daarvan deel uitmaken, voor zover:

a. hetzij die mogendheden bondgenoten zijn van de staat in een gemeenschappelijke oorlog;

b. hetzij strijdkrachten van die mogendheden gemeenschappelijk optreden met een gedeelte van de krijgsmacht, waaraan de bekendmaking, bedoeld in artikel 71, is gedaan;

c. hetzij met die mogendheden een overeenkomst is gesloten ter collectieve zelfverdediging en een gemeenschappelijke oorlog dreigende is.

De bepalingen van dit Wetboek zijn voorts toepasselijk indien de feiten omschreven in de artikelen 82, 108—120, 124, 127, 134, 137—143, 147 en 159 worden gepleegd tegen of met betrekking tot vreemde mogendheden waarmede een overeenkomst is gesloten ter collectieve zelfverdediging, hun krijgsmachten of personen, die daarvan deel uitmaken.

Na artikel 75 worden twee nieuwe artikelen ingevoegd, luidende:

75a

Een verhouding van meerdere tot mindere bestaat ten opzichte van vreemde militairen slechts voorzover zulks door Ons of van Onzentege door door Ons aan te wijzen autoriteiten wordt bepaald.

75b

Voor de toepassing van de artikelen 163, 164 en 167 worden onder rij-, voer- en luchtvaartuigen, die bij de krijgsmacht in gebruik zijn, mede begrepen rij-, voer- en luchtvaartuigen in gebruik bij een vreemde krijgsmacht als bedoeld in artikel 75.

In artikel 96 wordt in plaats van „het rijk in Europa” gelezen: het Koninkrijk of naar een plaats in een ander rijkdeel.

Artikel 107 vervalt.

Het opschrift „Algemene Slotbepaling” en het daarop volgende artikel 162 worden vervangen door:

TITEL VIII

Verkeersmisdrijven

Artikel 162

Hij die als bestuurder van een motorrijtuig, een rijwiel of enig ander rij- of voertuig daarmede over enige voor het openbaar of militair verkeer openstaande weg rijdt onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moet worden geacht het rij- of voertuig naar behoren te besturen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden.

Artikel 163

Hij die optreedt als bestuurder van een motorrijtuig, een rijwiel of enig ander rij- of voertuig, dat bij de krijgsmacht in gebruik is, of als lid van de bemanning van een luchtvaartuig, dat bij de krijgsmacht in

gebruik is, onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moet worden geacht zijn taak als zodanig, naar behoren te vervullen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden.

Artikel 164

Hij die opzettelijk wederrechtelijk enig motorrijtuig of luchtvaartuig gebruikt, dat bij de krijgsmacht in gebruik is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste duizend gulden.

DERDE BOEK

OVERTREDINGEN

TITEL I

Verkeersovertredingen

Artikel 165

Hij die zich op een voor het openbaar of militair verkeer openstaande weg zodanig gedraagt, dat de vrijheid van het verkeer zonder noodzaak wordt belemmerd of de veiligheid op de weg in gevaar wordt gebracht of dat redelijkerwijze is aan te nemen, dat dit het geval kan zijn, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste vijfhonderd gulden.

Artikel 166

Hij die zich als lid van de bemanning van een luchtvaartuig zodanig gedraagt, dat de vrijheid van het verkeer zonder noodzaak wordt belemmerd of de veiligheid in het luchtruim dan wel op de grond of op het water in gevaar wordt gebracht of dat redelijkerwijze is aan te nemen, dat dit het geval kan zijn, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste duizend gulden.

Artikel 167

Hij die als gebruiker van een voor het openbaar of militair verkeer openstaande weg of als bestuurder van een motorrijtuig, een rijwiel of enig ander rij- of voertuig of luchtvaartuig, dat bij de krijgsmacht in gebruik is, de door of vanwege het bevoegd gezag met betrekking tot het verkeer gegeven regels en aanwijzingen niet in acht neemt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste vier maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

TITEL II

Feiten strafbaar gesteld in de buitenlandse wet

Artikel 168

Hij die buiten het Koninkrijk een feit begaat, dat niet met straf wordt bedreigd door enige ingevolge dit wetboek toepasselijke strafbepaling, doch waarvoor hij ingevolge enige op hem toepasselijke wet

van het land, waar het feit begaan wordt, strafbaar is, wordt gestraft met hetzij hechtenis van ten hoogste zes maanden en geldboete van ten hoogste duizend gulden, hetzij één van deze straffen. De opgelegde hechtenis mag in duur het maximum van de tegen het feit in de buitenlandse wet bedreigde vrijheidsstraf niet overtreffen. Behoudens het bepaalde in artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht mag de opgelegde geldboete evenmin het maximum van de tegen het feit in de buitenlandse wet bedreigde geldboete te boven gaan.

De vrijheidsstraf en de geldboete mogen slechts gezamenlijk worden opgelegd, indien dit ook bij toepassing van de buitenlandse wet mogelijk ware geweest.

Artikel II

De Wet op de Krijgstucht, vastgesteld bij de Wet van 27 april 1903 (*Stb.* 112) wordt gewijzigd als volgt:

In artikel 1 wordt in plaats van „Rijk in Europa” gelezen: Koninkrijk.

In artikel 2 wordt het onder 2° gestelde gelezen:

de strafbare feiten, waarvan de militaire rechter kennis kan nemen, voor zover zij onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, doch tevens van zo lichte aard dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan.

In het artikel vervallen de nummers 3—6.

Het in artikel 4 onder 7° gestelde wordt gelezen:
verlaging; deze straf wordt niet opgelegd dan in tijd van oorlog.

Het in het artikel 4 onder B onder 1° gestelde wordt gelezen:
inhouding van geldelijke militaire inkomsten;

In artikel 5 wordt onder B het gestelde onder 1° gelezen:
inhouding van geldelijke militaire inkomsten;

Het aldaar onder 3° wordt gelezen:
het doen van corveeën; deze straf wordt niet opgelegd dan bij een leger te velde.

In artikel 10 vervallen de leden 4—7.

Het tweede lid van artikel 14 wordt gelezen:

Naar regelen door Ons te stellen kan hem worden toegestaan godsdienstoefeningen zijner gezindte bij te wonen.

Artikel 17 wordt gelezen:

De met verlaging gestrafte kan, totdat de straf tegen hem is ten uitvoer gelegd, in arrest worden gesteld of gehouden.

In artikel 19 wordt in plaats van „een jaar” gelezen: zes maanden.

Artikel 20 wordt gelezen:

De met de straf van plaatsing in een tuchtklasse gestrafte militair kan deswege na de oplegging der straf in arrest worden gesteld; hij

kan in arrest worden gehouden, totdat hij in de tot uitvoering der straf bestemde inrichting is aangekomen.

Artikel 25 wordt gelezen:

Elke straf van licht arrest van een onderofficier of van een mindere militair, opgelegd buiten Nederland, onder feitelijke oorlogsomstandigheden of aan boord van een oorlogsvaartuig buitengaats, kan gepaard gaan met inhouding van een vierde gedeelte van zijn geldelijke militaire inkomsten gedurende de gehele straftijd of een gedeelte daarvan.

Elke straf van verzuwaard arrest van een onderofficier of van een mindere militair, opgelegd buiten Nederland, onder feitelijke oorlogsomstandigheden of aan boord van een oorlogsvaartuig buitengaats, kan gepaard gaan met inhouding van de helft van zijn geldelijke militaire inkomsten gedurende de gehele straftijd of een gedeelte daarvan.

Elke straf van streng arrest van een onderofficier of van een mindere militair kan gepaard gaan met inhouding van zijn geldelijke militaire inkomsten gedurende de gehele straftijd of een gedeelte daarvan.

Aan de inhouding in de vorige leden bedoeld zijn niet onderworpen geldelijke militaire inkomsten, die niet in een bedrag per dag, week of maand zijn vastgesteld, en het gedeelte van de geldelijke militaire inkomsten, dat naar door Onze Minister van Marine dan wel Onze Minister van Oorlog te stellen regels geacht wordt bestemd te zijn voor de bestrijding van de kosten van huisvesting, kleding en voeding van de militair. Onze Minister van Marine dan wel Onze Minister van Oorlog kan bepalen, dat ook andere delen van de geldelijke militaire inkomsten hetzij bij alle, hetzij bij bepaalde categorieën militairen niet aan de inhouding in de vorige leden bedoeld zijn onderworpen.

Artikel 27 vervalt.

In artikel 29 vervalt in het eerste lid de zinsnede „en 30—32”.

Artikel 30 wordt gelezen:

Bij een leger te velde kan aan de met streng arrest gestraften worden opgedragen ook buiten de plaats waar zij hun straf ondergaan dienst te verrichten.

Het verrichten van dienst wordt hun in ieder geval opgedragen voor of bij de aanvang van het gevecht en bij alarm.

Artikel 31 wordt gelezen:

Aan de mindere militair, die bij een leger te velde met arrest gestraft is kan de bijkomende straf van het doen van corveeën worden opgelegd.

Het doen van corveeën bestaat in het verrichten van militaire arbeid.

De artikelen 32—36 vervallen.

Aan artikel 37 wordt een volzin toegevoegd, luidende:

Hij beslist naar eigen inzicht en geweten.

In het tweede lid van artikel 38 wordt in plaats van „25-27 en 35” gelezen: 25, 26 en 31.

Artikel 39 wordt gelezen:

De bevoegdheid om de in de artikelen 3—5 vermelde straffen aan de onder zijn bevelen staande militairen op te leggen komt toe aan:

- 1e. elke vlag- of opperofficier;
- 2e. de commanderende officier van een of meer oorlogsvaartuigen, inrichtingen of squadrons vliegtuigen der zeemacht;
- 3e. de commanderende officier van een regiment, een vliegbasis of een dienstvak en iedere daarmede gelijk te stellen door Onze Minister van Marine of van Oorlog aangewezen, commanderende officier;
- 4e. de commanderende officier van een taktisch geheel, gevormd uit verschillende troepenafdelingen;
- 5e. iedere boven een onder 2e—4e genoemde commanderende officier gestelde meerdere;
- 6e. de commandant van een ingesloten versterkte plaats of post of van een te velde afgesneden troepengedeelte.

Bij ontstentenis of afwezigheid van een commanderende officier of commandant gaat de hem bij dit artikel toegekende bevoegdheid over op degene, die met de waarneming van het commando is belast.

Indien ingevolge de voorgaande leden geen officier bevoegd is aan een militair de in het eerste lid bedoelde straffen op te leggen, komt deze bevoegdheid te zijnen aanzien toe aan de officier die daartoe door Ons of door Onze daarbij betrokken Minister van Marine of van Oorlog is aangewezen.

Artikel 40 wordt gelezen:

De bevoegdheid om krijgstuuchtelijke straf op te leggen aan militairen, die aan boord van een oorlogsvaartuig zijn ingescheept, komt uitsluitend toe aan de commanderende officier van dat oorlogsvaartuig en aan iedere boven die commandant gestelde meerdere.

Artikel 41 wordt gelezen:

De bevoegdheid om de in de artikelen 3—5 vermelde straffen aan de onder zijn bevelen staande militairen op te leggen komt mede toe aan:

- 1e. elke hoofdofficier van de landmacht en de luchtmacht;
- 2e. de commandant van een compagnie, een escadron, een batterij of van een squadron van de luchtmacht en iedere daarmede gelijk te stellen, door Onze Minister van Marine of van Oorlog aangewezen, commandant;
- 3e. iedere boven een onder 2e genoemde commandant gestelde meerdere;
- 4e. de officier detachementscommandant behalve indien het detachement aan boord van een oorlogsvaartuig is ingescheept; behoudens dat de straf van streng arrest aan officieren alleen door de hoofdofficier detachementscommandant en die van verlaging en van plaatsing in een tuchtklasse door geen der bovengenoemden mogen worden opgelegd.

Bij ontstentenis of afwezigheid van een commandant gaat de hem bij dit artikel toegekende bevoegdheid over op degene, die met de

waarneming van het commando is belast, behoudens dat de straf van streng arrest aan officieren alleen door de hoofdofficier waarnemend detachementscommandant mag worden opgelegd.

In het tweede lid van artikel 46 wordt achter „genoemde” ingevoegd:

of in Suriname, de Nederlandse Antillen of Nederlands Nieuw-Guinea met de opsporing van strafbare feiten belaste.

Aan het artikel wordt een nieuw derde lid toegevoegd, luidende:

Onze Minister van Marine kan ten aanzien van door hem aan te wijzen eenheden der zeemacht bepalen dat de verdachte in bepaalde gevallen niet door de strafoplegger zelve behoeft te worden gehoord, doch dat dit verhoor kan plaats vinden door een door de strafoplegger aan te wijzen officier.

In het eerste lid van artikel 47 wordt in plaats van „de commandeerende officier in de maritieme directie of die van het korps, het wapen, het dienstvak, de dienstafdeeling of de inrichting, waartoe de verdachte behoort,” gelezen: de betrokken commanderende officier.

In artikel 49 wordt onder *b* vóór „den arrestoplegger” ingevoegd: zo mogelijk.

Artikel 50 wordt gelezen:

Bevoegd om, hetzij in een buitengewoon geval de uitvoering van een krijgstuchtelijke straf te schorsen, hetzij een krijgstuchtelijke straf of de omschrijving der strafreden of beide te wijzigen dan wel de straf te niet te doen, zijn:

a. de strafoplegger;

b. iedere boven deze gestelde tot straffen bevoegde meerdere, echter niet zonder zo mogelijk de gestrafte en de strafoplegger te hebben gehoord; wijziging van de straf of van de omschrijving van de strafreden ten nadele van de gestrafte vindt niet plaats dan nadat hij is gehoord.

Wijziging van de straf of de omschrijving van de strafreden of tenietdoening van de straf krachtens het voorgaande lid kan na beklag niet meer geschieden door de strafoplegger en de in artikel 61 bedoelde meerdere en is na het inroepen van de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof uitgesloten.

Indien de straf wordt ondergaan elders dan waar zij is opgelegd komt de bevoegdheid om haar uitvoering te schorsen mede toe aan de commanderende officier of de detachementscommandant, onder wiens bevelen de gestrafte alsdan staat, echter niet zonder de gestrafte en zo mogelijk de strafoplegger te hebben gehoord.

Hij die van zijn bevoegdheid tot wijziging van de straf of van de omschrijving van de strafreden gebruik heeft gemaakt, wordt als strafoplegger beschouwd.

Artikel 51 vervalt.

In het eerste lid van artikel 58 wordt in plaats van „nos 2—6” gelezen: no. 2.

Het eerste lid van artikel 62 wordt gelezen:

Het beklag moet schriftelijk worden gedaan binnen een termijn van vier dagen, aanvangende met de tweede dag na die waarop de oplegging van de straf ter kennis van de gestrafte is gekomen. In geval van volstreekte verhindering om binnen genoemde termijn beklag te doen vangt die termijn aan zodra de verhindering is opgeheven.

In het derde lid wordt in de eerste volzin in plaats van „Onverminderd het bepaalde bij artikel 50” gelezen: Onverminderd zijn bevoegdheid tot schorsing krachtens artikel 50.

Na artikel 62 wordt ingevoegd:

Artikel 62a

Slechts in geval de straf van verlaging of plaatsing in een tucht-klasse is opgelegd, kan de gestrafte afstand doen van het recht van beklag. Hij dient dit schriftelijk te doen doch niet eerder dan op de tweede dag na die, waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen.

In artikel 63 wordt aan het slot het woord „gekomen” vervangen door „gebracht”.

In artikel 64 wordt in plaats van „den derden dag nadat de beslissing daarop te zijner kennis is gekomen” gelezen: de termijn, waarbinnen hij de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof kan invoeren, is verstreken.

Artikel 65 wordt gelezen:

De in artikel 61 genoemde meerdere is verplicht de zaak zodra mogelijk in haar geheel te doen onderzoeken. Hij zal de klager, de strafoplegger, indien deze zulks verlangt of het onderzoek dit vordert, voorts, indien en voor zover daartoe termen zijn, de door beiden opgegeven of andere getuigen en deskundigen zo mogelijk in persoon ondervragen of anders door een tot straffen bevoegde meerdere doen ondervragen.

Is ook dit laatste niet doenlijk, dan kan de ondervraging door de in het voorgaande lid genoemde meerdere schriftelijk of van zijnentwege door één der in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering genoemde of in Suriname, de Nederlandse Antillen of Nieuw-Guinea met de opsporing van strafbare feiten belaste ambtenaren geschieden.

Nadat het onderzoek is afgelopen beslist de meerdere bij een met redenen omklede beschikking.

De beslissing wordt aan de klager medegedeeld, waarbij hem een afschrift of een uittreksel van de beschikking wordt uitgereikt. Afschrift van de beschikking wordt aan de strafoplegger gezonden.

Artikel 66 wordt gelezen:

De in artikel 61 genoemde meerdere doet de straf teniet indien hij van oordeel is dat de krijgstuhtelijke bestraffing behoort te worden ongedaan gemaakt.

Bevindt deze meerdere dat de straf of de omschrijving van de straf-

reden dan wel beide behoren te worden gewijzigd, dan brengt hij de door hem nodig geachte wijzigingen aan, met dien verstande dat de straf niet kan worden verzwaaard.

Het door de klager ten onrechte geleden nadeel zal zoveel mogelijk worden hersteld.

Artikel 67 wordt gelezen:

Tenzij de straf is tenietgedaan is de gestrafte bevoegd gedurende een termijn van vier dagen, aanvangende met de tweede dag na die waarop de beslissing van de in artikel 61 bedoelde meerdere hem is medegedeeld, de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen. In geval van volstreekte verhindering om binnen genoemde termijn de eindbeslissing in te roepen vangt die termijn aan zodra de verhindering is opgeheven.

De eindbeslissing wordt ingeroepen door een daartoe strekkend verzoek schriftelijk langs de hiërarchieke weg bij de in artikel 61 bedoelde meerdere in te dienen.

De eindbeslissing wordt steeds geacht met betrekking tot de straf en de omschrijving van de strafreden in hun geheel te zijn ingeroepen.

Slechts in geval de straf van plaatsing in een tuchtclassse is opgelegd kan de klager afstand doen van het recht om de eindbeslissing van het Hof in te roepen. Zulks dient schriftelijk te geschieden, doch niet eerder dan op de tweede dag na die, waarop de beslissing van de in artikel 61 bedoelde meerdere hem is medegedeeld.

Artikel 68 vervalt.

Aan artikel 72 wordt een lid toegevoegd, luidende:

Voorzover artikel 71a van het Wetboek van Militair Strafrecht is toegepast, wordt ook voor de toepassing van deze wet geen tijd van oorlog aanwezig geacht.

Artikel 72a en het tweede lid van artikel 74 vervallen.

Artikel III

De Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, gearresteerd bij besluit van den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden van 20 juli 1814, *Sib.* 85, wordt gewijzigd als volgt:

Na artikel 55 worden vier nieuwe artikelen ingevoegd:

Artikel 56

Indien een krijgstuchtelijk gestrafte krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing van het Hof inroept zal dit de zaak zo spoedig mogelijk in haar geheel onderzoeken.

Alvorens een beslissing te nemen zal het Hof de klager en, indien het zulks nodig oordeelt, de in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht genoemde meerdere, de strafoplegger, de door dezen of de klager opgegeven getuigen en deskundigen, mitsgaders de getuigen en deskundigen, welke het Hof ambtshalve heeft opgeroepen, zo mogelijk in persoon ondervragen of door een commissaris doen ondervragen.

Indien de te ondervragen persoon zich buiten Nederland bevindt, kan het Hof de ondervraging opdragen aan de president van een krijgsraad of aan een officier-commissaris.

De getuigen en deskundigen worden zo mogelijk onder ede gehoord. Artikel 284 tweede lid van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 57

Indien de ondervraging op een der wijzen in het voorgaande artikel genoemd niet doenlijk is, kan deze, hetzij schriftelijk, hetzij door een der in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering genoemde of in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nieuw-Guinea met de opsporing van strafbare feiten belaste ambtenaren, dan wel door een tot straffen bevoegde meerdere geschieden.

Artikel 58.

Het Hof doet de straf te niet indien het van oordeel is dat de krijgstuuchtelijke bestraffing behoort te worden ongedaan gemaakt.

Bevindt het Hof dat de straf of de omschrijving van de strafreden dan wel beide behoren te worden gewijzigd, dan brengt het de door hem nodig geachte wijzigingen aan, met dien verstande dat de straf niet kan worden verzwaaard.

Artikel 59.

De beslissing wordt bij een met redenen omklede beschikking genomen en in het openbaar uitgesproken.

Een afschrift van de beschikking wordt gezonden aan de in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht genoemde meerdere, aan de strafoplegger en aan de klager en desverlangd aan Onze Minister van Marine of van Oorlog naar gelang de klager tot de zeemacht, dan wel tot de land- of luchtmacht behoort.

Aan de klager kan in plaats van een afschrift een uittreksel worden gezonden.

Het door de gestrafte ten onrechte geleden nadeel zal zoveel mogelijk worden hersteld. Hieromtrent kunnen door Ons regelen worden gesteld.

Artikel IV

Wij kunnen bepalen, dat vreemde militairen en een vreemde krijgsmacht voor de toepassing van door Ons aan te wijzen wettelijke bepalingen worden gelijkgesteld met Nederlandse militairen dan wel de Nederlandse krijgsmacht.

Artikel V

Het Wetboek van Militair Strafrecht, en de Wet op de Krijgstucht worden geacht mede te zijn vastgesteld ter uitvoering van artikel 6 van de Defensiewet voor Suriname, artikel 6 van de Defensiewet voor de Nederlandse Antillen en artikel 167 van de Bewindsregeling Nederlands Nieuw-Guinea.

Artikel VI

1. Ingetrokken worden:

a. 1°. Het Wetboek van Militair Strafrecht voor Nederlands-Indië (*Stb. voor Ned.-Indië* 1934, no. 167);

2°. Het Wetboek van Krijgstucht voor Nederlands-Indië (*Stb. voor Ned.-Indië* 1934, oo. 168).

b. 1°. Het Surinaamsch Wetboek van Militair Strafrecht;

2°. Het Surinaamsch Reglement van Krijgstucht;

3°. De voorzieningen aangaande de toepassing van voorwaardelijke veroordeling van militairen in de kolonie Suriname.

c. 1°. Het Wetboek van Militair Strafrecht voor de kolonie Curaçao;

2°. Het Reglement van Krijgstucht voor de kolonie Curaçao.

d. Het Koninklijk besluit van 22 oktober 1942, *Stb. C* 65.

2. Op hetzelfde tijdstip vervallen alle wettelijke bepalingen tot wijziging of aanvulling van de regelingen, die in de in het eerste lid genoemde wetten en besluiten zijn gegeven.

Artikel VII

1. Deze rijkswet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

2. Zij is verbindend voor Nederland, Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea.

Lasten en bevelen, dat deze rijkswet in het *Staatsblad*, het *Gouvernementsblad* van Suriname, het *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen en het *Gouvernementsblad* van Nederlands Nieuw-Guinea zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

De Minister voor Defensie,

De Minister van Zaken Overzee,

*Wijziging van de Beginselenwet gevangeniswezen
in verband met de tenuitvoerlegging van militaire
detentie*

Nr. 4

ONTWERP VAN WET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben dat het wenselijk is de

Beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging van militaire detentie te wijzigen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

De Beginselenwet gevangeniswezen, vastgesteld bij de wet van 21 december 1951, *Stb.* 596, wordt gewijzigd als volgt:

In artikel 32 wordt in plaats van „de tot hechtenis veroordeelden” gelezen: de tot hechtenis of militaire detentie veroordeelden.

Artikel II

Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

*Wijziging van het militaire strafprocesrecht
Wijziging van het materiële militaire strafrecht en het
militaire tuchtrecht
Wijziging van de Beginselenwet gevangeniswezen in verband
met de tenuitvoerlegging van militaire detentie*

Nr. 5

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

Hfdst.	Blz.
I. Algemene inleiding op de drie wetsontwerpen	550
II. De wijziging van het militaire strafprocesrecht	553
§ 1. Algemeen	553
§ 2. Artikelen	566
Rechtspleging bij de Landmacht	566
Rechtspleging bij de Zeemacht	583
Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Ge- rechtshof	596
Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht	597
III. Wijziging van het materiële militaire strafrecht en het mili- taire tuchtrecht	602
§ 1. De wijziging van het materiële militaire strafrecht	602
§ 2. De wijziging van het militaire tuchtrecht	612
§ 3. Artikelen	618
Wetboek van Militair Strafrecht	618
De Wet op de Krijgstucht	632

De Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof	646
IV. Wijziging van de Beginselenwet gevangeniswezen . . .	647
Bijlage ¹⁾	
I. Vergelijkend overzicht oude en nieuwe tekst van de Rechts- pleging bij de Landmacht	
II. Vergelijkend overzicht oude en nieuwe tekst van de Rechts- pleging bij de Zeemacht	
IIIa. Vergelijkend overzicht oude en nieuwe tekst van de te wij- zigen artikelen van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht	
IIIb. Vergelijkend overzicht oude en nieuwe tekst van de te wij- zigen artikelen van het Wetboek van Militair Strafrecht	
IIIc. Vergelijkend overzicht oude en nieuwe tekst van de te wij- zigen artikelen van de Wet op de Krijgstucht	

HOOFDSTUK I

Algemene inleiding op de drie wetsontwerpen

Het militaire strafprocesrecht behoeft dringend algehele herziening. De thans geldende regeling van de militaire rechtspleging dateert uit 1814, toen de Rechtspleging bij de Zeemacht, de Rechtspleging bij de Landmacht en de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof bij besluit van de Souvereine Vorst der Verenigde Nederlanden werden vastgesteld. Weliswaar werden deze regelingen sindsdien enkele malen aangepast aan de ontwikkeling, welke in de opvattingen omtrent het strafprocesrecht in de loop der tijden plaatsgreep, doch een volledige doorwerking van deze opvattingen in het militaire strafprocesrecht bleef achterwege daar partiële herzieningen hiertoe niet voldoende gelegenheid gaven.

Ook uit een oogpunt van systematiek en overzichtelijkheid is een algehele herziening van het militaire strafprocesrecht geboden. De oorspronkelijke opzet en systematiek van de beide rechtsplegingen zijn door de herhaalde wijzigingen, welke somtijds van principiële aard waren, verstoord, zodat de regeling thans nodeloos ingewikkeld is en de hantering ervan vele moeilijkheden medebrengt.

Op grond van eerder vermelde overwegingen menen de ondergetekenden een spoedige vervanging van de rechtspleging bij de zee-macht, de rechtspleging bij de landmacht en de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof door een nieuwe regeling van het militaire strafprocesrecht te moeten bevorderen. Zij hebben aan een commissie, welke wordt voorgezeten door de President van het Hoog Militair Gerechtshof, Mr. J. W. U. Doornbos, opdracht gegeven een daartoe strekkend wetsontwerp voor te bereiden. De te verrichten taak is echter van zodanige omvang, dat indiening van het wetsontwerp, hoewel bij de voorbereiding spoed wordt betracht, niet op korte termijn kan worden tegemoet gezien.

De vraag rijst of de oplossing van een aantal actuele problemen

¹⁾ Deze bijlage is hier niet opgenomen; zie noot ¹⁾ blz. 498. (Red.)

m.b.t. het militaire strafprocesrecht, waarvoor wijziging van de thans geldende wetgeving noodzakelijk is, tot het tijdstip van de algehele herziening mag worden uitgesteld. Het betreft hier voornamelijk de overgang van berechting door krijgsraden te velde naar die door vredeskrijgsraden en de aanpassing aan de nieuwe structuur van het Koninkrijk. Hieromtrent moge het volgende worden opgemerkt.

Nadat de uitzending van troepen naar Indonesië in 1949 werd beëindigd, waren de omstandigheden hier te lande zodanig, dat er alle aanleiding bestond de bijzondere berechting door krijgsraden te velde te beëindigen en wederom over te gaan op een normale vredesrechtspleging. De regering zou dit ook reeds geruime tijd geleden hebben gedaan, ware het niet dat een terugkeer naar de vredesrechtspleging, zoals deze in 1940 bestond, niet meer mogelijk is. Enerzijds is de structuur van de krijgsmacht sinds 1940 ingrijpend gewijzigd, zodat de bepalingen welke in 1940 golden daarbij niet meer aansluiten, anderzijds is de organisatie van het met de militaire rechtspraak belaste apparaat en de procedure in militaire strafzaken sinds 1940 in aanzienlijke mate geëvolueerd in de richting van de ook bij het burgerlijk strafproces geldende beginselen. Het zou van een onjuist beleid getuigen, indien men deze ontwikkeling over het hoofd zag en de klok met betrekking tot het militaire strafprocesrecht zou terugzetten.

Een voorwaarde voor de overgang naar de vredesrechtspleging is derhalve, dat de daarvoor geldende bepalingen worden aangepast aan de gewijzigde structuur van de krijgsmacht en dat de in de rechtspleging te velde verworven modernisering van het militaire strafprocesrecht in de vredesrechtspleging kunnen worden behouden. Wijziging van het militaire strafprocesrecht zal derhalve aan de overgang naar de vredesrechtspleging moeten voorafgaan.

Mede gezien de herhaaldelijk van de zijde van de Staten-Generaal uitgeoefende aandrang om tot de vredesrechtspleging over te gaan, achten de ondergetekenden het beter daarmee niet te wachten, totdat de definitieve herziening van het militaire strafprocesrecht zal zijn voltooid. Zij zijn van mening, dat het aanbeveling verdient, vooruitlopend op de definitieve herziening, die wijzigingen, die noodzakelijk zijn voor de overgang naar de vredesrechtspleging, in het militaire strafprocesrecht aan te brengen.

Ook de aanpassing aan de nieuwe structuur van het Koninkrijk achten de ondergetekenden zo urgent, dat daarmee niet tot de definitieve herziening kan worden gewacht.

De rechtspleging bij de landmacht houdt immers geen rekening met het feit dat de strijdkrachten, waarop deze regeling van toepassing is, geen orgaan meer zijn van Nederland alleen, doch van het gehele Koninkrijk. Deze rechtspleging is geheel gebaseerd op de gedachtengang, dat de verdediging van de overzeese rijkdelen geschiedt door een aparte daarvoor bestemde krijgsmacht. Sinds het inwerkingtreden van de Interimregelingen voor Suriname en de Nederlandse Antillen en het Besluit Bewindsregeling Nieuw-Guinea en sinds de opheffing van het K.N.I.L. is dit echter niet meer het geval en is deze taak behalve aan

de zeemacht, ook aan eerder bedoelde strijdkrachten toegevalen. De berechting van de met deze taak belaste militairen kan slechts op bevredigende wijze geschieden, indien met deze toestand in het militaire strafprocesrecht rekening wordt gehouden.

Voor de zeemacht is de normale rechtspleging behoudens enige uitzonderingen steeds blijven gelden. Het motief van terugkeer tot de vredesrechtspraak geldt dus niet ten aanzien van het strafprocesrecht voor de zeemacht. Toch zal naar het oordeel van ondergetekenden ook het strafprocesrecht van de zeemacht in deze wijziging betrokken moeten worden. Het verdient naar hun oordeel aanbeveling de wijzigingen, welke in de rechtspleging bij de landmacht worden aangebracht, ook aan te brengen in het strafprocesrecht voor de zeemacht, voorzover het eigen karakter van de zeemacht dit althans toelaat. Zou dit niet geschieden, dan zou de concordantie tussen het voor de verschillende delen der krijgsmacht geldende strafprocesrecht verbroken worden en een door de omstandigheden niet gerechtvaardigd verschil in de positie van de verschillende militaire justitiabelen ontstaan.

Om de eerder bedoelde aanpassingen in het militaire strafprocesrecht tot stand te brengen, zullen de rechtspleging bij de landmacht, de rechtspleging bij de zeemacht, de Provisionele Instructie en de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht moeten worden gewijzigd. Daartoe strekt het onderhavige ontwerp van wet houdende wijziging van het militaire strafprocesrecht. Het kader ervan werd in het voorgaande reeds aangegeven. Het bedoelt te zijn een voorlopige aanpassing in afwachting van een algehele herziening.

Niet alleen op het gebied van het militaire strafprocesrecht, doch ook op het gebied van het militaire materiële strafrecht en van het militaire tucht recht doet zich de behoefte aan wijziging voelen. Ook op dat gebied eisen de gewijzigde organisatie van de krijgsmacht, de nieuwe vormen van bondgenootschappelijke samenwerking en de gewijzigde structuur van het Koninkrijk aanpassing van de bestaande wetgeving.

De met betrekking tot deze materie geldende regelingen, het Wetboek van Militair Straf recht en de Wet op de Krijgstucht zijn echter niet in die mate verouderd, dat een algehele herziening daarvan in overweging zou moeten worden genomen. De wijzigingen, die in deze materie zullen worden aangebracht, hebben dan ook een meer definitief karakter dan de wijzigingen van het militaire strafprocesrecht. De ondergetekenden hebben het in verband daarmee nuttig geoordeeld deze wijzigingen in een apart ontwerp van rijks wet samen te vatten, dat echter in verband met de verwantheid van de erin behandelde materie tegelijk met het ontwerp van rijks wet houdende wijziging van het militaire strafprocesrecht, wordt ingediend. In het ontwerp van rijks wet houdende wijziging van het materiële militaire strafrecht en het militaire tucht recht zijn wijzigingen van het Wetboek van Militair Straf recht en de Wet op de Krijgstucht opgenomen, benevens een wijziging van de Provisionele Instructie, welke rechtstreeks met de wijziging van de Wet op de Krijgstucht samenhangt.

Gelijktijdig met beide eerder genoemde ontwerpen van rijkswet wordt ook nog ingediend een ontwerp van wet tot wijziging van de Beginselenwet gevangeniswezen. Het betreft hier een wijziging die samenhangt met de voorstellen gedaan in het ontwerp van rijkswet tot wijziging van het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht. Deze wijziging is in een apart wetsontwerp opgenomen aangezien de de Beginselenwet gevangeniswezen, die alleen voor Nederland geldt en de status van gewone wet heeft, niet bij rijkswet doch bij gewone wet dient te worden gewijzigd.

HOOFDSTUK II

De wijziging van het militaire strafprocesrecht

§ 1. *Algemeen*

Zoals in het voorgaande hoofdstuk reeds werd uiteengezet, is de strekking van de onderhavige wijziging van het militaire strafprocesrecht slechts een beperkte. Geenszins wordt daarmee beoogd aan alle desiderata, welke ook bij ondergetekenden ten aanzien van dit procesrecht bestaan, tegemoet te komen.

De doelstelling van het ontwerp kan in de volgende punten worden samengevat:

Aanpassing aan de nieuwe structuur van het Koninkrijk;

Consolidatie van de modernisering van het strafprocesrecht, die enerzijds werden verkregen in de praktijk van de minder aan stringente regels gebonden procesvoering bij de krijgswaarden te velde en anderzijds door de voorzieningen op dit gebied getroffen in enkele wetsbesluiten uit de Londense tijd;

Aanpassing aan de wijzigingen, welke zich in het militaire apparaat hebben voltrokken;

Handhaving van de concordantie tussen het voor de verschillende onderdelen van de krijgsmacht geldende strafprocesrecht.

De overige desiderata met betrekking tot het militair strafprocesrecht zullen met meer vrucht bij de algehele herziening daarvan kunnen worden tot stand gebracht.

Ook de vraag, welke consequenties voor de militairrechtelijke organisatie verbonden behoren te worden aan het zelfstandig worden van de luchtmacht, kan naar het oordeel van de ondergetekenden het beste bij die algehele herziening worden behandeld. De hiermede samenhangende problemen zullen zodanig moeten worden opgelost, dat recht wordt gedaan aan de gelijkwaardigheid der drie krijgsmachtdelen. Dit brengt mede, dat in feite slechts een keuze openstaat tussen twee systemen: aparte krijgswaarden voor zee-, land- en luchtmacht, dan wel algemene krijgswaarden, die met betrekking tot militairen van alle delen der krijgsmacht bevoegd zullen zijn.

Het laatstgenoemde systeem — waarbij de mogelijkheid bestaat om in de samenstelling van het gerecht (militaire leden) rekening te houden

met het krijgsmachtdeel waaruit de beklagde afkomstig is — verdient naar het aanvankelijk oordeel van de eerste ondergetekende zowel uit principiële als praktische overwegingen verre de voorkeur. Aangezien de keuze tussen de eerdervermelde systemen onverbrekkelijk samenhangt met de gehele structuur van de militairrechterlijke organisatie, verdient het naar de mening van de ondergetekenden echter aanbeveling ter zake thans nog geen definitieve beslissing te nemen, doch deze kwestie tezamen met de andere problemen, die zich bij de algehele herziening zullen voordoen, te bezien.

In afwachting daarvan zal in dit opzicht de regeling van de thans slechts beperkt te wijzigen rechtplegingen blijven gelden, hetgeen inhoudt, dat de militairen der zeemacht berecht zullen worden door de zee-krijgsraad en de militairen van de land- en luchtmacht door de arrondissementskrijgsraden. Ook al zullen land- en luchtmachtmilitairen voor dezelfde krijgsraden terechtstaan, toch zal bij de berechting rekening worden gehouden met het deel der krijgsmacht waartoe zij behoren. Al naar gelang de herkomst van de beklagde zullen officieren van de landmacht dan wel van de luchtmacht als militaire leden van de krijgsraad optreden.

De voornaamste wijzigingen, welke naar het oordeel van ondergetekenden uit de eerder weergegeven doelstelling voortvloeien, zijn de volgende:

a. De garnizoenscommandant wordt als verwijzingsautoriteit vervangen door de commanderende generaal.

De verantwoordelijkheid voor het vervolgingsbeleid ten aanzien van door militairen gepleegde delicten en de verantwoordelijkheid voor het handhaven van de tucht onder de militairen hangen nauw samen. Bij het totstandkomen van de rechtspleging bij de landmacht is de verwijzingsbevoegdheid (de bevoegdheid om over de vervolging te beslissen) juist aan de garnizoenscommandant gegeven omdat deze autoriteit ter plaatse de hoogste verantwoordelijkheid droeg voor de handhaving van de krijgstucht. Het leger was in die tijd voornamelijk over vestingen en andere garnizoenen verdeeld en de garnizoenscommandant was de chef van de commandanten van de in zijn garnizoen gelegerde korpsen.

Het karakter van de functie van garnizoenscommandant is thans geheel veranderd. Deze autoriteit is als zodanig niet meer de hoogste chef van de in zijn garnizoen gelegerde troepen en heeft buiten het beperkte terrein, dat hem is toegewezen in het reglement op de garnizoensdienst, dan ook geen verantwoordelijkheid voor de handhaving van de krijgstucht onder de militairen in zijn garnizoen. De verwijzingsbevoegdheid zal derhalve, naar het oordeel van de ondergetekenden, dienen te worden overgedragen aan de militaire autoriteiten, die thans ten aanzien van een bepaald gedeelte van de krijgsmacht de hoogste verantwoordelijkheid voor de handhaving van de discipline hebben. Zij worden in het ontwerp aangeduid als commanderende generaals. Wie deze autoriteiten zijn, is afhankelijk van de organisatie van de krijgsmacht

en kan derhalve bezwaarlijk in de wet worden neergelegd. Voorgesteld wordt hun aanwijzing te doen geschieden door de Kroon.

De commanderende generaal zal voor zover hij zelf die bevoegdheid niet kan uitoefenen deze — zoals thans reeds bij de rechtspleging te velde geschiedt — kunnen doen uitoefenen met inachtneming van de door hem gegeven aanwijzingen en richtlijnen. Dit zal dan geschieden door hiervoor speciaal geschikte officieren. Hierbij is met name gedacht aan officieren van de Militair Juridische Dienst.

Een verder zeer belangrijk voordeel van de vervanging van de garnizoenscommandant door de commanderende generaal zien de ondergetekenden in het feit, dat aldus de rechtspleging bij de landmacht beter wordt aangepast aan het meer bewegelijke karakter van de krijgsmacht, en dat een betere aansluiting tussen de oorlogsorganisatie en de vredesorganisatie wordt verkregen. Vóór 1940, toen troepenonderdelen gedurende zeer lange tijd aan dezelfde plaats gebonden waren en verplaatsing vrij zelden voorkwam, gaf het weinig moeilijkheden dat het vervolgingsbeleid in handen was gelegd van een autoriteit wiens bevoegdheden bepaald werden door een territoriaal criterium. Thans, nu deze verplaatsingen geregeld voorkomen, zou dit te grote bezwaren opleveren. Zulks dient te worden ondervangen door dit beleid te leggen in de handen van een commandant, wiens bevoegdheden in het algemeen niet teloor gaan door deze verplaatsingen.

Nu wordt voorgesteld de verwijzingsbevoegdheid in verband met de gewijzigde positie van de garnizoenscommandant op te dragen aan de commanderende generaal zal op grond van dezelfde overwegingen ook de bevoegdheid, welke de garnizoenscommandant met betrekking tot de benoemingen bij de krijgsraden toekomt, aan de commanderende generaal moeten worden verleend.

Verder zijn er nog enige bevoegdheden op het gebied van de militaire rechtspraak, waarvan het onder de huidige omstandigheden gezien de gewijzigde positie van de garnizoenscommandant niet meer voor de hand ligt, dat zij door deze autoriteit worden vervuld, terwijl het praktische moeilijkheden zou meebrengen als ze aan de commanderende generaal werden opgedragen. Deze bevoegdheden zijn in het ontwerp gegeven aan de korpscommandanten. Als voorbeeld zij vermeld de toevoeging van een militaire raadsman (artikel 116 R.L.).

In de rechtspleging bij de zeemacht is het systeem dat thans met betrekking tot de verwijzing voor de rechtspleging bij de landmacht wordt voorgesteld, in beginsel reeds opgenomen. Op het punt van de verwijzing behoeft de rechtspleging bij de zeemacht dan ook anders dan de rechtspleging bij de landmacht geen ingrijpende wijziging te ondergaan. Toch lijkt het wenselijk ook in de rechtspleging bij de zeemacht dienaangaande enkele verduidelijkingen en verbeteringen aan te brengen.

De rechtspleging zeemacht legt de verwijzingsbevoegdheid in beginsel in handen van de zogenaamde vlootvoogden; dit zijn de met de hogere bevelvoering belaste militairen der zeemacht. Artikel 8 rechtspleging zeemacht duidt deze vlootvoogden aan als commanderende of-

ficiëren van de directie, de vloot, het eskader of minder smaldeel. Deze omschrijving van de met verwijzingsbevoegdheid beklede autoriteiten is verouderd. Enerzijds omdat daarin geen rekening wordt gehouden met de commandant van de tot de zeemacht behorende eenheden of verbanden van eenheden die niet of niet uitsluitend uit schepen bestaan — men denke aan eenheden van het korps mariniers —, anderzijds omdat de daarin voorkomende directies der marine thans niet meer bestaan. Het verdient naar het oordeel van ondergetekenden derhalve aanbeveling deze omschrijving door de meer algemene aanduiding „Vlootvoogd” te vervangen. De aanwijzing tot „Vlootvoogd” in de zin van de rechtspleging ware gelijk die van commanderende generaal op te dragen aan de Kroon. Hierdoor wordt het dan ook mogelijk rekening houdend met de eigen aspecten van elk geval te beoordelen of het in het belang van een goede justitie en een goede tuchthandhaving nodig en wenselijk is aan de commanderende officier van een bepaalde eenheid of een bepaald verband van eenheden verwijzingsbevoegdheid toe te kennen.

b. De verwijzing naar een bepaalde krijgsraad wordt vervangen door een verwijzing naar de militaire rechter.

Indien het territoriale criterium voor de afbakening van het gezagsgebied van de verwijzingsautoriteit overeenkomstig het onder **a** gestelde uit de rechtspleging bij de landmacht verdwijnt, behoort niet meer naar een bepaalde krijgsraad, maar naar de militaire rechter in het algemeen te worden verwezen. De directe band tussen een bepaalde verwijzingsautoriteit en een bepaalde krijgsraad, zal door eerder vermelde wijziging immers verdwijnen.

De in het voor de zeemacht geldende strafprocesrecht op dit punt gegeven regeling hinkt in feite op twee gedachten. Enerzijds leeft daarin de gedachte voort, dat elke tot verwijzing bevoegde autoriteit zijn eigen krijgsraad heeft en naar die krijgsraad verwijst, terwijl er anderzijds bepalingen in zijn te vinden op grond waarvan ook een andere krijgsraad dan die, waarnaar de zaak werd verwezen, van de zaak kan kennismaken. Voorgesteld wordt ook in het strafprocesrecht voor de zeemacht de vervanging van een verwijzing naar de krijgsraad door verwijzing naar de militaire rechter consequent door te voeren.

Welke krijgsraad van de zaak moet kennis nemen, zal binnen het raam van de in de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht omtrent de competentie gegeven voorschriften door overwegingen van opportunititeit bepaald worden. Op het tijdstip van de verwijzing zal hieromtrent soms nog geen definitieve beslissing kunnen worden genomen. Dit zal eerst kunnen geschieden wanneer de zaak rijp is om ter terechtzitting aanhangig te worden gemaakt. Dan eerst kan beoordeeld worden, welke krijgsraad voor de berechting van de zaak het meest in aanmerking komt.

c. Mogelijkheid tot intrekking van de verwijzing naar de militaire rechter.

Deze intrekking vindt in het commune strafproces haar pendant in

de beslissing tot niet verdere vervolging. Ook in de militaire rechtspleging bestond reeds lang behoefte aan deze voorziening omdat zonder deze door de krijgsraden zaken in behandeling moeten worden genomen, waarvan bij voorbeeld door het ingestelde vooronderzoek vaststaat, dat zij niet tot veroordeling zullen leiden. Bij Koninklijk besluit van 27 juli 1944 (*Stb.* E 53) werd in deze behoefte voor de procesvoering bij de landmacht voorzien. Deze voorziening gold ingevolge artikel 2 van dit Koninklijk besluit slechts voor de duur van de „huidige” oorlog. De thans voorgestelde aanvulling sluit goeddeels aan bij de regeling, zoals deze in voornoemd besluit was getroffen.

Voor de rechtspleging bij de zeemacht wordt een soortgelijke aanvulling voorgesteld.

d. *Vervallen van de eis om in alle zaken geen overtredingen betreffende, informatiën te houden.*

Deze eis brengt, ingeval een zaak ook zonder nader vooronderzoek volkomen rijp voor de behandeling ter terechtzetting is, onnodige arbeid met zich mede en veroorzaakt tijdverlies. Ook in het gewone strafprocesrecht kunnen zaken als hier bedoeld zonder gerechtelijk vooronderzoek ter terechtzitting aanhangig worden gemaakt.

e. *Vervanging van het bevel tot bijeenroeping van de krijgsraad door een dagvaarding.*

In de rechtspleging zeemacht en in de vredesrechtspleging bij de landmacht wordt een zaak niet ter terechtzitting aanhangig gemaakt door een dagvaarding vanwege de openbare aanklager aan de beklagde betekend, doch door een door de verwijzingsautoriteit uitgegeven bevel tot bijeenkomst van de krijgsraad.

Dit voorschrift gaat nog uit van de oude toestand toen de krijgsraad nog geen permanent college was, maar telkenmale als er zaken te behandelen waren werd samengesteld en bijeengeroepen.

Onder de huidige omstandigheden is het slechts een tijdrovende formaliteit om voor het aanhangig maken van een zaak ter terechtzitting de tussenkomst van de verwijzingsautoriteit in te roepen. Derhalve wordt voorgesteld het bevel tot bijeenroeping van de krijgsraad te vervangen door een dagvaarding, zoals ook in het gewone strafprocesrecht en in de rechtspleging te velde bij de landmacht is voorgeschreven.

f. *Terugbrengen van het aantal leden dat aan de zitting van de krijgsraad deelneemt van vier tot twee.*

De krijgsraden te velde houden steeds zitting met een president en twee leden. Dit is in de praktijk voldoende gebleken. Verder wordt hierdoor voorkomen, dat meer officieren dan noodzakelijk is voor de zittingen aan hun gewone werkzaamheden worden onttrokken. Ook de arrondissements-rechtbanken houden zitting met een president en twee leden.

Voorgesteld wordt derhalve ook de arrondissements-krijgsraden bij de landmacht en alle krijgsraden bij de zeemacht met twee leden zitting te doen houden.

g. *Herziening van de bepalingen omtrent de personeelsbezetting van de militairrechterlijke organen.*

Een aantal van de bepalingen, die betrekking hebben op de personeelsbezetting van de militairrechterlijke organen is niet meer op de hoogte van deze tijd. Enerzijds bevatten sommige van deze bepalingen thans niet meer zinvolle beperkingen, welke een juiste keuze bij de bezetting van de militairrechterlijke organen belemmeren, anderzijds wordt in deze voorschriften niet voldoende rekening gehouden met het feit, dat de krijgsraden permanente rechterlijke colleges zijn, welke in staat moeten zijn een groot aantal strafzaken op snelle wijze te behandelen.

Zo is het bijvoorbeeld ingevolge artikel 120 R.L. niet mogelijk om reserve-officieren tot lid van een krijgsraad aan te wijzen en wordt niet voldoende voorzien in de mogelijkheid om bij een krijgsraad ook substituut en waarnemende auditeurs-militair en secretarissen te benoemen.

Ook wordt geen rekening gehouden met het feit, dat het nodig kan zijn bij een krijgsraad meer leden te benoemen dan ter terechtzitting vereist worden. Beoogd wordt, om door de voorgestelde wijzigingen ruimte te scheppen voor een doeltreffende bezetting van de militairrechterlijke organen.

h. *Verruiming van de mogelijkheid tot wijziging van de telastlegging.*

Op grond van artikel 313 van het Wetboek van Strafvordering, kan de Officier van Justitie, voordat hij requisitoir neemt, vorderen dat de door hem noodzakelijk geachte wijzigingen in de telastelegging worden aangebracht. Een overeenkomstige bevoegdheid wordt in het militaire strafprocesrecht niet toegekend aan de openbare aanklager. Aanvankelijk werd hierin voorzien door het wetsbesluit van 27 juli 1944, *Stb.* E 53, dat een overeenkomstige regeling, als in het gewone strafprocesrecht met betrekking tot de wijziging van de telastelegging geldt, ook van toepassing verklaarde voor de rechtspleging bij de landmacht. Sinds de beëindiging van de oorlogstoestand met Japan is deze bepaling, die alleen voor de duur van „de huidige oorlog” gold, echter niet meer van toepassing.

Voorgesteld wordt thans in deze leemte te voorzien. Voor de rechtspleging bij de zeemacht wordt een soortgelijke voorziening voorgesteld.

i. *Afschaffing van de schriftuur van eis.*

Bij de gewone justitie kan de officier van justitie tijdens de behandeling ter terechtzitting mondeling requisitoir nemen en moet hij een schriftelijke vordering overleggen waarin de straf of maatregel, waarvan hij de oplegging eist, en het strafbaar feit, dat zou zijn begaan, wordt omschreven (vide art. 311 Sv.).

In de militaire rechtspleging is met betrekking tot dit onderdeel van het proces een veel ingewikkelder regeling voorgeschreven. De openbare aanklager moet aldaar nadat de verhoren zijn gehouden, verzoeken te worden „geadmitteerd” tot het indienen van zijn schriftuur van eis. Indien dit verzoek wordt ingewilligd dient deze eis in een vol-

gende zitting te worden ingediend. Behalve de elementen vereist voor de schriftelijke vordering bedoeld in artikel 311 Sv. moet deze schriftuur van eis een duidelijk exposé van de zaak bevatten en een aanhaling van alle daarop toepasselijke wetsbepalingen. Op deze schriftuur van eis kan de beklagde op een volgende zitting met een memorie van antwoord repliceren. Daarna kunnen dan de pleidooien worden gehouden.

Deze zware en tijdrovende procedure stamt nog uit de tijd dat de enige bij de militaire rechtspleging betrokken jurist de auditeur-militair was en de juridische voorlichting van de krijgsraad uitsluitend door de auditeur-militair geschiedde. Onder die omstandigheden was de eerder omschreven procedure ook zinvol. Thans is dit echter niet meer het geval. Nu de president van de krijgsraad steeds jurist is, kan de voorlichting van eventueel niet juridisch geschoolde leden van de krijgsraad gevoegelijk door hem geschieden. Het verdient derhalve aanbeveling thans op dit punt nauw aan te sluiten bij de in het Wetboek van Strafvordering gegeven regeling. Deze kan bij de krijgsraden bij de landmacht zonder bezwaar in volle omvang worden toegepast. Bij deze krijgsraden zal ook onder oorlogsomstandigheden de president welhaast steeds jurist zijn en zullen ook de officier-commissaris en secretaris in het algemeen deze hoedanigheid bezitten.

Bij de krijgsraden bij de zeemacht kan onder omstandigheden aan een iets uitgebreider voorlichting van de zijde van de openbare aanklager behoefte bestaan, weshalve daar voorzover het niet permanente krijgsraden betreft, de verplichting tot overlegging van een schriftelijke samenvatting der zaak gehandhaafd is, en voorzover het permanente krijgsraden betreft, de mogelijkheid daartoe is opengelaten. De voorschriften, welke betrekking hebben op de vorm waarin en de wijze waarop deze schriftelijke samenvatting zal worden ingediend en behandeld, zijn zodanig gewijzigd, dat de procedure hierdoor zo min mogelijk zal worden vertraagd.

j. Uitbreiding van het recht van hoger beroep van door de krijgsraden gewezen vonnissen.

In artikel 210 R.L. wordt de mogelijkheid van beroep uitgesloten van vonnissen, gewezen door krijgsraden te velde ter zake van strafbare feiten in tijd van oorlog begaan. Ook van de vonnissen gewezen bij de krijgsraden in een belegerde of berende stad staat ingevolge dat artikel in het algemeen geen beroep open. In deze toestand werd wijziging gebracht door de wet van 3 juli 1947, *Stb.* H 221. Daarin werd in beginsel ook van vonnissen gewezen door krijgsraden te velde beroep op het Hoog Militair Gerechtshof opengesteld. Voorzover de krijgsraden te velde echter buiten Nederland of onder feitelijke oorlogsomstandigheden optraden, kon het recht van beroep door de Kroon worden uitgesloten of beperkt.

De ondergetekenden menen, dat thans met betrekking tot de regeling van het recht van beroep nog iets verder kan worden gegaan dan in 1947 geschiedde. Zij achten het niet noodzakelijk, dat de bevoegdheid

wordt gehandhaafd om het recht van beroep te beperken of uit te sluiten ten aanzien van krijgsraden te velde, die buiten Nederland, doch niet onder feitelijke oorlogsomstandigheden optreden. De moeilijkheden, welke de uitoefening van het recht van beroep met betrekking tot buiten Nederland gewezen vonnissen mede zou kunnen brengen, kunnen naar hun oordeel door het onder m besproken voorstel worden ondervangen. Voorgesteld wordt de bij de wet van 3 juli 1947 getroffen regeling, gewijzigd zoals hiervoren aangegeven, in de rechtspleging bij de landmacht te incorporeren.

Een overeenkomstige regeling wordt voor de rechtspleging bij de zeemacht voorgesteld.

k. De niet aan een arrondissement gebonden krijgsraden bij de landmacht.

In de periode voor 1940 bestond in het algemeen aan het instellen van bijzondere krijgsraden, de krijgsraden te velde, slechts behoefte in gevallen, waarin militaire acties werden ondernomen of tot mobilisatie was overgegaan. Voor de berechting van de Nederlandse troepen — die toentertijd welhaast nimmer buiten de landsgrenzen vertoefden — kon in die dagen in vredestijd worden volstaan met de aan een bepaald territorium gebonden arrondissements-krijgsraden.

Thans moet echter rekening worden gehouden met de mogelijkheid, dat onderdelen van de krijgsmacht ook in vredestijd vaak en voor langere perioden op het grondgebied van een andere Staat vertoeven. Indien het grotere onderdelen betreft, kan de berechting van de daartoe behorende militairen bezwaarlijk door de arrondissements-krijgsraden geschieden. Deze kan dan beter plaats vinden door krijgsraden, die zich bij deze onderdelen bevinden.

In dit verband zij er aan herinnerd, dat in het kader van de N.A.V.O. aan de rechtsmacht van de militaire rechter van de Staat van herkomst een ruime plaats ingeruimd is. Hiertoe mogen de ondergetekenden verwijzen naar het bij de wet van 7 augustus 1953, *Stb.* 438, goedgekeurde verdrag van Londen van 18 juni 1951.

Ook in vredestijd kan derhalve heden ten dage onder omstandigheden niet met berechting door de arrondissements-krijgsraden worden volstaan en kan het noodzakelijk zijn de berechting toe te vertrouwen aan mobiele bij bepaalde onderdelen behorende krijgsraden.

Hiertegen behoeft ook geen bezwaar te bestaan, indien de samenstelling van en de rechtspleging bij deze mobiele krijgsraden dezelfde waarborgen voor een goede berechting bieden als bij de arrondissements-krijgsraden het geval is.

In het voorstel is in verband met het voorgaande gekozen voor een stelsel, waarbij ook in vredestijd naar behoefte mobiele krijgsraden kunnen worden ingesteld, doch met betrekking tot de samenstelling van en de procesvoering bij deze mobiele krijgsraden in vredestijd in het algemeen dezelfde of overeenkomstige voorschriften zullen gelden als met betrekking tot de arrondissements-krijgsraden. Slechts indien de mobiele krijgsraden onder feitelijke oorlogsomstandigheden optreden,

zal van de voor de berechting door de arrondissements-krijgsraden geldende waarborgen kunnen worden afgeweken.

Terwijl volgens de thans geldende tekst van de rechtspleging bij de landmacht de grenslijn tussen een meer en een minder waarborgen biedende vorm van berechting, nog getrokken kan worden tussen de berechting door vredeskrijgsraden en die door de krijgsraden te velde, zal deze grenslijn na het tot stand komen van de onderhavige voorstellen nog slechts getrokken kunnen worden tussen berechting door arrondissements-krijgsraden en berechting door mobiele krijgsraden, *die onder feitelijke oorlogsomstandigheden optreden.*

Nu de mobiele krijgsraden, welke het ontwerp voorziet, in aanzienlijke mate verschillen van de krijgsraden te velde, welke de rechtspleging bij de landmacht thans kent, achten de ondergetekenden het gewenst teneinde misverstand te voorkomen, de naam „krijgsraden te velde” te laten vervallen. In plaats daarvan is in het ontwerp de aanduiding „mobiele krijgsraden” voorgesteld.

Voor handhaving van een aparte titel aangaande de temporaire krijgsraden in een belegerde of berende stad of plaats bestaat naar het oordeel van ondergetekenden geen aanleiding. Deze krijgsraden zijn niet anders dan mobiele krijgsraden, welke onder bijzondere omstandigheden moeten optreden. Er kan mede worden volstaan in één artikel te omschrijven in welke mate bij krijgsraden in een belegerde stad of plaats van de in het algemeen voor de mobiele krijgsraden geldende voorschriften kan worden afgeweken.

Verder verdient het nog vermelding, dat in het ontwerp in de mogelijkheid wordt voorzien, dat een president van een arrondissements-krijgsraad tevens het voorzitterschap van een mobiele krijgsraad vervult.

I. De krijgsraden bij de zeemacht.

De rechtspleging bij de zeemacht onderscheidt drie soorten krijgsraden:

de krijgsraden die in Nederland worden gehouden;

de krijgsraden die worden gehouden buiten Nederland bij een vloot, eskader of minder smaldeel;

de krijgsraad, die wordt gehouden aan boord van een enkel schip, dat zich alleen buiten Nederland bevindt.

De vereisten, welke gelden voor de samenstelling van de krijgsraad, wisselen al naar gelang de plaats waar de krijgsraad wordt gehouden.

In Nederland moet krijgsraad worden gehouden met een voor het leven benoemde burgerrechtsgeleerde als president en een rechtsgeleerde als openbaar aanklager. Deze functionarissen worden door de Kroon benoemd.

Bij een krijgsraad, die buiten Nederland wordt gehouden bij een vloot, eskader of minder smaldeel, is de president een officier der zeemacht in werkelijke dienst en wordt de eis van rechtsgeleerde niet gesteld, terwijl de openbare aanklager een officier van administratie moet zijn.

Bij een krijgsraad, die wordt gehouden aan boord van een enkel schip, dat zich alleen buiten Nederland bevindt, treedt eveneens een officier der zeemacht als president op en zal de openbare aanklager een officier van administratie of als dat niet mogelijk is een andere officier zijn. Bij gebreke van voldoende officieren kan de uitoefening van verschillende functies bij de berechting in een zelfde persoon gecombineerd worden.

De functionarissen worden zowel bij een krijgsraad bij een vloot, eskader of minder smaldeel als bij die op een enkel schip door de verwijzingsautoriteit benoemd.

Tegen het thans in de rechtspleging bij de zeemacht gevolgde systeem bestaan verschillende bezwaren.

Er wordt daarin onder meer niet voldoende rekening gehouden met het feit, dat, waar mogelijk, berechting door een krijgsraad, voorgezeten door een rechtsgelerde burgerpresident de voorkeur verdient. Deze figuur is mogelijk in alle gevallen, waarin het optreden van een krijgsraad beperkt is tot een bepaald gedeelte van het grondgebied van het Koninkrijk. Derhalve niet alleen bij een krijgsraad die uitsluitend in Nederland optreedt, maar ook bij krijgsraden die bestemd zijn uitsluitend in de overzeese rijkdelen te functioneren. Deze door een burgerrechtsgelerde voorgezeten krijgsraden behoeven niet gebonden te zijn aan bepaalde organisatievormen, waarin de zeemacht haar taak vervult. Gevestigd in de verschillende delen van het Koninkrijk oefenen zij hun functie uit met betrekking tot die militairen der zeemacht, die zich in welke organisatievorm ook in dat deel van het Koninkrijk bevinden. Deze krijgsraden hebben, omdat zij niet gebonden zijn aan de wisselende indeling, welke aan de eenheden der zeemacht wordt gegeven, een permanent karakter.

Daarnaast bestaat behoefte aan krijgsraden, waarvan het optreden niet aan een bepaald territoir gebonden is. Bepaalde eenheden of verbanden van eenheden der zeemacht kunnen opdrachten te vervullen hebben, die het bezwaarlijk maken dat men voor de berechting van strafbare feiten door daartoe behorende militairen gepleegd, zou moeten terugvallen op krijgsraden, die in de verschillende delen van het Koninkrijk aan de wal zijn gevestigd. Gedacht kan hierbij b.v. worden aan een verband van eenheden der zeemacht, dat gedurende langere tijd ver van het grondgebied van het Koninkrijk opereert.

In dergelijke gevallen zal een zodanige eenheid of een zodanig verband van eenheden zelf een krijgsraad ter beschikking moeten hebben. Dit soort krijgsraden zal geen permanent karakter hebben, doch de levensduur daarvan zal afhankelijk zijn van de tijd, dat dit verband van eenheden blijft bestaan of de verleende opdracht het terugvallen op de permanente krijgsraden in de verschillende delen van het Koninkrijk onwenselijk maakt.

De ondergetekenden stellen derhalve voor bij de krijgsraden voor de zeemacht een onderscheid te maken tussen enerzijds permanente krijgsraden, die in de verschillende delen van het Koninkrijk gevestigd zijn en waarvan de samenstelling grosso modo gelijk is aan de thans in

's-Gravenhage gevestigde krijgsraad van de zeemacht, en anderzijds niet-permanente krijgsraden, die geheel worden ingesteld bij bepaalde onderdelen der zeemacht en die zullen zijn samengesteld uit officieren.

Zoals reeds onder punt a van deze paragraaf werd opgemerkt, is de aanduiding welke in de rechtspleging bij de zeemacht wordt gegeven van de autoriteiten, die tot verwijzing bevoegd zijn, verouderd. Hetzelfde kan gezegd worden van de omschrijving, die wordt gegeven met betrekking tot de eenheden of verbanden van eenheden, waarbij niet-permanente krijgsraden kunnen optreden. Overeenkomstig het voorstel voor de aanduiding van de verwijzingsautoriteit gedaan en in overeenstemming met de voorstellen gedaan voor de mobiele krijgsraden bij de landmacht achten de ondergetekenden het gewenst, dat het instellen van de niet-permanente krijgsraden bij de zeemacht wordt opgedragen aan de Kroon. De Kroon zal daarbij tevens bepalen bij welke eenheid of welk verband van eenheden de ingestelde krijgsraad zal optreden.

Handhaving van de bijzondere bepalingen welke thans gelden met betrekking tot de samenstelling van en de procedure bij de krijgsraad aan boord van een enkel schip, is onder de huidige omstandigheden naar het voorkomt niet noodzakelijk. Aan de vereisten welke als regel voor de bezetting van de niet-permanente krijgsraden worden gesteld, kan bij grotere eenheden zonder bezwaar worden voldaan. Tegen het instellen van krijgsraden bij kleinere eenheden, waar het niet mogelijk is aan deze eisen te voldoen, bestaan uit een oogpunt van goede rechtsbedeling ernstige bezwaren. Gezien de huidige communicatiemogelijkheden is het instellen van krijgsraden bij dergelijke eenheden thans niet meer strikt noodzakelijk; het ligt dan ook niet in het voornemen daartoe nog over te gaan, zodat voorgesteld wordt de bijzondere voorschriften met betrekking tot de krijgsraad bij een enkele eenheid te laten vervallen.

m. Rechtspraak in hoger beroep buiten tegenwoordigheid van de beklagde.

Nu wordt voorgesteld van alle door krijgsraden buiten feitelijke oorlogsomstandigheden gewezen vonnissen recht van hoger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof toe te kennen, zal dit recht van beroep ook openstaan van vonnissen gewezen door krijgsraden buiten Nederland. Het zou echter te ver gaan, indien voor de behandeling in beroep van alle zaken, ook die van minder gewicht, een beklagde die zich buiten Nederland bevond in persoon voor het Hoog Militair Gerechtshof zou moeten verschijnen. Dit zou meebrengen dat een militair uit Suriname, die aldaar terzake van een verkeersovertreding werd veroordeeld, voor de behandeling in beroep van deze aangelegenheid naar Nederland zou moeten worden opgezonden.

Voorgesteld wordt derhalve de verschijning van een beklagde, die zich buiten Nederland bevindt, slechts voor te schrijven indien het Hof deze noodzakelijk oordeelt. De voorgestelde regeling is geïnspireerd door de regeling, die omtrent de behandeling in beroep van vonnissen

gewezen door de krijgswetten van de landmacht in Suriname en de Nederlandse Antillen was getroffen in de artikelen 31 van de gewijzigde rechtspleging landmacht 1925 voor Suriname en Curaçao, vastgesteld bij de Koninklijke besluiten van 3 maart 1925, *Stb.* 59 en 60.

n. Beperking van de rechtspraak in eerste aanleg van het Hoog Militair Gerechtshof tot vlag- en opperofficieren.

Artikel 82 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht schrijft voor dat hoofdofficieren in eerste aanleg niet voor een krijgsraad, doch voor het Hoog Militair Gerechtshof terechtstaan. Bij het Koninklijk besluit van 23 augustus 1944, *Stb.* E 67, werd deze bepaling buiten werking gesteld voor de op grond van dat besluit ingestelde krijgswetten, waartoe ook de huidige krijgswetten te velde behoren. Deze buitenwerkingstelling was nodig daar het Hoog Militair Gerechtshof, dat in bezet gebied was achtergebleven, toentertijd niet ter beschikking stond. Ook nadat het Hoog Militair Gerechtshof zijn werkzaamheden had hervat, is in deze toestand geen wijziging gebracht.

De ondergetekenden zijn van mening dat handhaving van de in artikel 82 Invoeringswet gegeven regeling, geen aanbeveling verdient. Het is uit een oogpunt van goede rechtsbedeling gewenst, dat zoveel mogelijk militairen een rechtspraak in twee instanties wordt gewaarborgd. Ook moet zoveel als doenlijk worden vermeden dat militairen, welke zich buiten Nederland bijvoorbeeld in de overzeese rijkswetten bevinden, slechts in Nederland kunnen worden berecht.

Volledige afschaffing van het in artikel 82 van de Invoeringswet gegeven voorschrift verdient echter evenmin aanbeveling. Het zou alsdan kunnen voorkomen dat aan het voorschrift opgenomen in artikel 115 R.L. en 113 R.Z., dat de leden van de krijgsraad hoger of ouder in rang moeten zijn dan de beklagde, niet de hand zou kunnen worden gehouden.

Onder de gegeven omstandigheden achten ondergetekenden een tot vlag- en opperofficieren beperkte handhaving van de in artikel 82 van de Invoeringswet gegeven bepaling, de beste oplossing.

Volgens de voorgestelde regeling zullen derhalve de officieren tot en met de rang van kolonel dan wel kapitein ter zee in eerste aanleg voor de krijgsraad terecht staan. De vlag- en opperofficieren zullen echter in eerste en enige aanleg voor het Hoog Militair Gerechtshof verschijnen.

o. Wijzigingen samenhangend met de nieuwe structuur van het Koninkrijk.

Bij de Koninklijke besluiten van 3 maart 1925, *Stb.* 59 en 60, werden voor Suriname en de Nederlandse Antillen regelingen met betrekking tot het militaire strafprocesrecht bij de landmacht vastgesteld. Deze regelingen hadden in beginsel slechts betrekking op de in die rijkswetten verblijvende eenheden van het K.N.I.L. en de aldaar inheemse schutterijen. Na de opheffing van het K.N.I.L. en het in werking treden van de Interimregelingen voor Suriname en de Nederlandse Antillen,

hebben de regelingen, welke met betrekking tot het militaire strafproces in Suriname en de Nederlandse Antillen zijn gegeven, in feite geen object meer, daar de krijgsmacht waarvoor zij waren geschreven niet meer bestaat en in verband met de thans geldende bepalingen ook niet meer kan bestaan.

De gewijzigde rechtspleging landmacht in Suriname wordt overigens gezien de in de gewone rechtspleging bij de landmacht voorkomende lacunes thans in de praktijk nog toegepast bij de berechting van zich in Suriname bevindende K.L. militairen.

In ons staatsbestel is thans het beginsel van de eenheid van de krijgsmacht erkend. Deze eenheid zal ook in het militaire strafprocesrecht tot uitdrukking moeten worden gebracht. Juist om deze eenheid te bereiken, zal het nodig zijn met betrekking tot de procesvoering in militaire zaken in Suriname en de Nederlandse Antillen enkele bijzondere voorzieningen te treffen. De bepalingen, welke de rechtspleging landmacht thans bevat over de samenwerking met de civiele justitiële organen en de burgerlijke autoriteiten en aangaande het optreden van raadslieden, zijn typisch geschreven voor Nederlandse verhoudingen. Zij moeten zodanig worden aangepast, dat zij ook van toepassing zijn op de Surinaamse en Antillaanse verhoudingen.

Hetgeen hiervoren met betrekking tot de toestand in Suriname en de Nederlandse Antillen werd opgemerkt, geldt mutatis mutandis ook voor Nederlands Nieuw-Guinea, met dit verschil, dat aldaar geen plaatselijke regeling van militair strafprocesrecht bestaat. Het vóór de Soevereiniteitsoverdracht in Indonesië geldende militaire strafprocesrecht kan nl. niet worden geacht in Nederlands Nieuw-Guinea van toepassing te zijn gebleven, daar de militairen van het K.N.I.L., die zich in Indonesië of Nederlands Nieuw-Guinea bevonden, bij de wet van 2 augustus 1950, *Stb.* K 335, met ingang van het tijdstip van de soevereiniteitsoverdracht onder de werking van het Nederlandse militaire straf- en strafprocesrecht zijn gebracht.

Het militaire strafprocesrecht in Suriname en de Nederlandse Antillen voorzag het bestaan van een arrondissements-krijgsraad in elk van die rijkdelen. De ondergetekenden zijn van mening, dat het aanbeveling verdient deze arrondissements-krijgsraden ook onder de huidige regeling te handhaven.

Met betrekking tot de personeelsvoorziening van deze krijgsraden zullen de bepalingen, welke gelden voor de in Nederland gevestigde arrondissements-krijgsraden, onder omstandigheden niet alle kunnen worden nageleefd. In het ontwerp is de mogelijkheid geopend daarvan op bepaalde punten af te wijken. Het kan echter voorkomen, dat zich in een overzees rijkdeel geen militairen behorende tot de land- of luchtmacht bevinden of dat hun aantal zo gering is, dat dit het functioneren van een krijgsraad niet rechtvaardigt. Onder die omstandigheden kan er aanleiding bestaan van het instellen van een arrondissements-krijgsraad in een overzees rijkdeel af te zien of een reeds ingestelde krijgsraad op te heffen. Voorgesteld wordt de mogelijkheid te scheppen een hiertoe strekkend besluit bij algemene maatregel van

rijksbestuur te nemen. Met betrekking tot de zeemacht wordt een soortgelijke regeling voorgesteld.

Verder zal het nodig zijn een regeling te treffen met betrekking tot jurisdictiegeschillen tussen de rechter in de overzeese rijkdelen en de militaire rechter. In Nederland is de oplossing van dergelijke geschillen opgedragen aan de Hoge Raad der Nederlanden. Het ligt voor de hand dit College ook te belasten met de beslechting van jurisdictiegeschillen tussen de militaire en de gewone rechter die zich in de overzeese rijkdelen zouden kunnen voordoen.

Of een nadere regeling die in de militaire strafwetgeving is opgedragen aan de Kroon, zal moeten worden vastgesteld bij algemene maatregel van rijksbestuur of bij algemene maatregel van bestuur, zal moeten worden beoordeeld naar de bepalingen die het Statuut voor het Koninkrijk ter zake bevat. Op grond van die bepalingen zal de regeling bij algemene maatregel van rijksbestuur dienen te worden vastgesteld, tenzij zij noch in Suriname, noch in de Nederlandse Antillen geldt.

§ 2. *Artikelen*

Artikel I

Rechtspleging bij de Landmacht

Artikel 3. De thans in dit artikel voorkomende bepaling is naast artikel 1 overbodig. Daar zij bovendien misverstand kan doen ontstaan in verband met internationale verplichtingen, b.v. die welke uit het N.A.V.O.-statusverdrag kunnen voortvloeien, is het beter deze bepaling te laten vervallen. In plaats daarvan wordt voorgesteld een bepaling op te nemen, waarin regelen worden gesteld met betrekking tot de aanwijzing van de commanderende generaals, die ingevolge het voorstel de justitiële taak van de garnizoenscommandant zullen overnemen. Een uitgewerkte regeling omtrent de onderlinge afbakening van de bevoegdheden van de commanderende generaals is niet in abstracto te geven; zij is afhankelijk van de wijze waarop de krijgsmacht is georganiseerd. Derhalve leent deze materie zich minder voor regeling in de wet en wordt voorgesteld haar aan de Kroon te delegeren.

Artikel 6. De bevoegdheden, welke de rechtspleging bij de landmacht toekent aan de commanderende officier betreffen voornamelijk de voorlopige beslissingen omtrent het arrest van de verdachte en het al dan niet krijgstuuchtelijk afdoen van de zaak, een en ander naar aanleiding van het gehouden onderzoek. De commanderende officier in de zin van deze wet is in de regel de regimentscommandant of de commandant, die daarmede gelijk gesteld kan worden.

Nu militairen zich tegenwoordig vaak in dienstverband buiten Nederland bevinden zonder dat een regimentscommandant boven hen is gesteld of, indien dit wel het geval is, zonder dat deze autoriteit daadwerkelijk op hun gedragingen kan toezien, verdient het aanbeveling de mogelijkheid te scheppen om de aan de regimentscommandant toe-

gekende bevoegdheden door een andere officier te doen uitoefenen. Daartoe strekt het voorgestelde nieuwe lid.

Artikel 7. De voorgestelde wijziging is slechts van taalkundige aard. Zij wordt noodzakelijk door de wijziging in artikel 6.

Artikel 8. Volgens de bestaande regeling neemt de commanderende officier van de verdachte in de regel een voorlopige beslissing over de vraag of een strafbaar feit door de militaire rechter, dan wel krijgstuchtelijk moet worden afgedaan. Deze beslissing is niet definitief, doch behoeft bevestiging door de verwijzingsautoriteit d.w.z. de garnizoenscommandant. In sommige gevallen, de gevallen bedoeld in artikel 42 van de Wet op de Krijgstucht, neemt de commanderende officier echter geen voorlopige beslissing, doch wordt de beslissing rechtstreeks door de garnizoenscommandant genomen. Nu de garnizoenscommandant ingevolge het onderhavige ontwerp zijn justitiële functie zal verliezen, bestaat er geen aanleiding om hem in de gevallen, bedoeld in artikel 42 van de Wet op de Krijgstucht, de beslissing over strafrechtelijke of krijgstuchtelijke afdoening te laten behouden. Door de commanderende officier zal thans ook in die gevallen een voorlopige beslissing moeten worden genomen, terwijl de definitieve beslissing zal moeten toevallen aan de commanderende generaal.

Verder levert het in de praktijk bezwaren op dat de commanderende officier in de gevallen, waarin hij oordeelt dat een strafbaar feit niet voor strafrechtelijke afdoening in aanmerking komt, de krijgstuchtelijke afdoening zelf ter hand moet nemen. Soms zal een andere tot straffen bevoegde meerdere beter in staat zijn om te beoordelen, welke vorm van krijgstuchtelijke afdoening in het concrete geval op zijn plaats is. Voorgesteld wordt dan ook de commanderende officier de bevoegdheid te geven om de krijgstuchtelijke afdoening aan een andere tot straffen bevoegde meerdere over te laten. In de gevallen bedoeld in artikel 42 van de Wet op de Krijgstucht zal deze andere tot straffen bevoegde meerdere ook de garnizoenscommandant kunnen zijn.

Artikelen 10—12. Deze artikelen zijn aangepast aan de vervanging van de garnizoenscommandant als verwijzingsautoriteit door de commanderende generaal.

In artikel 11 is op het voetspoor van artikel 254 bepaald dat de commanderende generaal de hem toekomende verwijzingsbevoegdheid ook door anderen kan laten uitoefenen. De personen, die deze bevoegdheid voor hem uitoefenen, zullen echter tenminste de hoedanigheid van hoofdofficier moeten hebben. Bij de uitoefening van hun taak zullen zij gehouden zijn te handelen overeenkomstig de aanwijzingen van de commanderende generaal.

Verder is in artikel 11 de verwijzing naar de kriegsraad vervangen door een verwijzing naar de militaire rechter. De redenen voor deze wijziging zijn in punt **b** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 556) uiteengezet.

Tenslotte is in artikel 11 nog een bepaling opgenomen omtrent de verhouding tussen de Minister van Oorlog en de commanderende gene-

raal. Er kan verschil van opvatting bestaan ten aanzien van de vraag of de Minister van Oorlog aan de commanderende generaal opdracht kan geven om een zaak naar de militaire rechter te verwijzen. Daar de Minister van Oorlog uiteindelijk verantwoordelijk is voor de orde en tucht en hij deze verantwoordelijkheid uiteraard niet kan dragen, indien hij de hierbedoelde bevoegdheid zou missen, wordt voorgesteld vast te leggen dat hij de commanderende generaal opdracht kan geven om tot verwijzing over te gaan. Opgemerkt zij, dat de Minister van Justitie aan de auditeur-militair kan opdragen om conform artikel 15 de beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof uit te lokken, indien de commanderende generaal niet tot verwijzing wenst over te gaan.

In artikel 12 wordt verder een wijziging voorgesteld, welke tot doel heeft de commanderende officier in de gelegenheid te stellen de krijgstuchtelijke afdoening aan een andere tot straffen bevoegde meerdere over te laten. Deze wijziging correspondeert met de wijziging, welke hieromtrent in artikel 8 werd voorgesteld.

Artikel 13. Indien er geen commanderende officier van de verdachte is aan te wijzen, zoals in het geval dat de verdachte uit de militaire dienst is ontslagen, zal de verwijzingsautoriteit zoveel mogelijk datgene dienen te verrichten, hetwelk in de rechtspleging bij de landmacht aan de commanderende officier van de verdachte is opgedragen; hieronder is uiteraard ook begrepen de taak, vermeld in de artikelen 7—12.

Het derde lid van het oude artikel 13 is thans overbodig. Dit lid is destijds opgenomen om een voorziening te treffen voor het geval, dat het korps van de verdachte niet ingedeeld was bij een bepaald garnizoen. Nu de garnizoenscommandant niet meer tot verwijzing bevoegd zal zijn, kan dit lid derhalve vervallen.

Artikel 14. De voorgestelde wijzigingen vloeien voort uit de verandering van de verwijzing naar de krijgsraad door een verwijzing naar de militaire rechter.

Artikelen 14a—14d. Deze artikelen regelen de intrekking van de verwijzing naar de militaire rechter. Dit onderwerp werd reeds toegevoegd in het algemeen gedeelte van deze memorie (punt c van § 1 van Hoofdstuk II, blz. 556).

Opgemerkt zij, dat in tegenstelling tot de regeling, gegeven in het Koninklijk besluit van 27 juli 1944, *Stb.* E 53, in het onderhavige voorstel intrekking van de verwijzing wegens vermeende onbevoegdheid van de militaire rechter uitgesloten is. Met het oog op de oplossing van jurisdictiegeschillen behoort de beslissing hierover uitsluitend bij de rechter te berusten. Daarentegen is in het voorstel wel rekening gehouden met het geval van onbevoegdheid van de verwijzende autoriteit.

Na intrekking van de verwijzing kan de verdachte opnieuw naar de militaire rechter worden verwezen, indien nieuwe bezwaren zijn bekend geworden. In artikel 14d wordt voorgeschreven, dat een ver-

dachte bij voorkeur over die nieuwe bezwaren moet worden gehoord voordat tot een hernieuwde verwijzing wordt overgegaan. Hierdoor wordt de kans verminderd, dat na de hernieuwde verwijzing zou blijken, dat ook die nieuwe bezwaren een berechting niet rechtvaardigen, hetgeen tot een hernieuwde intrekking van de verwijzing zou kunnen leiden.

Artikel 15. De voorgestelde wijzigingen zijn een gevolg van de vervanging van de garnizoenscommandant als verwijzingsautoriteit door de commanderende generaal. Ook wordt daarbij rekening gehouden met het feit dat de verwijzing naar de krijgsraad vervangen wordt door een verwijzing naar de militaire rechter.

Artikel 16. Het is in de praktijk onmogelijk gebleken elke gearresteerde steeds binnen vier en twintig uur te doen horen. Voorgesteld wordt de uiterste termijn tot vier dagen te verlengen.

Het eerste hoofdstuk van de tweede titel en het opschrift van het tweede hoofdstuk van de tweede titel.

Nu de bevoegdheid tot verwijzing aan de garnizoenscommandant wordt ontnomen en wordt opgedragen aan de commanderende generaal, dient hetzelfde te geschieden met de bevoegdheid tot het benoemen van de officieren-commissaris en de secretarissen. Omdat de garnizoenscommandant met de verwijzing en met de benoeming van de officieren-commissaris en secretarissen geen bemoeienis meer heeft, is ook elke reden om het arbeidsterrein van de officieren-commissaris en de secretarissen aan een garnizoen te binden, verdwenen. Zij zullen bij een krijgsraad worden benoemd.

De onderscheiding tussen de informatiën in de plaatsen buiten de residentie van de krijgsraad en in de residentie van de krijgsraad is derhalve niet meer gerechtvaardigd. Mitsdien kan het eerste hoofdstuk van de tweede titel vervallen en dient het opschrift van het tweede hoofdstuk van de tweede titel te worden gewijzigd.

Artikel 29. De mogelijkheid wordt geopend bij een krijgsraad meer dan één officier-commissaris en secretaris te benoemen. Ook officieren met een hogere rang dan kapitein zullen in het vervolg tot officier-commissaris kunnen worden benoemd. Dit is noodzakelijk nu wordt voorgesteld ook hoofdofficieren voor een krijgsraad te doen terechtaan.

Het tweede lid is opgenomen om aan de moeilijkheden in de personeelsvoorziening bij de krijgswaarden in de overzeese rijkswaarden, het hoofd te bieden. Een soortgelijke bepaling gold in de gewijzigde rechtsplegingen voor de landmacht in Suriname en de Nederlandse Antillen. In de voorgestelde bepaling wordt echter de eis gesteld, dat de officier-commissaris de rang van kapitein of een daarmee gelijkstaande rang moet bekleden of bekleed hebben, zulks als waarborg, dat slechts personen met een zekere ervaring deze functie zullen uitoefenen.

Op grond van artikel 127 neemt de secretaris van de officier-commissaris ook de functie van secretaris van de krijgsraad waar. De

voorschriften, waaraan de secretaris van de krijgsraad moet voldoen, zijn thans derhalve niet opgenomen in het hoofdstuk dat betrekking heeft op de samenstelling van de krijgsraden (het derde hoofdstuk van de tweede titel), doch in het hoofdstuk over de informatiën. Aangezien het secretariaat van de krijgsraad de hoofdfunctie is, lijkt het de ondergetekenden juist de benoeming en de eisen van benoembaarheid van de secretaris van de krijgsraad in het derde hoofdstuk van de tweede titel te regelen (artikel 127 nieuw). In het laatste lid van het onderhavige artikel kan dan bepaald worden dat de secretaris van de krijgsraad ook optreedt als secretaris van de officier-commissaris.

Artikelen 30—34. De in deze artikelen opgenomen bepalingen moeten vervallen nu het onderscheid tussen de informatiën voor de officier-commissaris in en buiten de residentie van de krijgsraad verdwijnt.

Voorgesteld wordt daarvoor in de plaats in artikel 30 een bepaling op te nemen, waardoor het mogelijk wordt in eenvoudige zaken het nemen van informatiën achterwege te laten. Het huidige artikel 178 staat het achterwege laten van informatiën alleen toe indien de zaak een overtreding betreft. Ook in eenvoudige zaken welke misdrijven betreffen kan het houden van informatiën echter overbodig zijn. Informatiën zullen overeenkomstig de regeling van artikel 178 slechts achterwege kunnen worden gelaten indien zowel de verwijzingsautoriteit, als de auditeur-militair dit gewenst achten. Het thans voorgestelde artikel 30 is ruimer dan artikel 178, zodat laatstbedoeld artikel kan vervallen. Zie hieromtrent ook punt **d** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 557).

Artikel 35. De redactie van het artikel is aangepast aan de nieuwe regeling van de verwijzing. De commanderende generaal zal de stukken in handen stellen van de openbare aanklager bij een van de militairrechterlijke colleges, welke ingevolge titel VIII van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht bevoegd zijn van de zaak kennis te nemen.

Artikel 38. Nu volgens het ontwerp ook hoofdofficieren in eerste instantie voor de krijgsraad zullen terechtstaan, zal aan de eis dat de officier-commissaris hoger in rang en anciënniteit is dan de beklaagde niet steeds de hand kunnen worden gehouden. Het zal kunnen voorkomen dat een hoger in rang geplaatste officier, die voldoet aan de eisen van ervaring en deskundigheid, welke aan een officier-commissaris moeten worden gesteld, niet beschikbaar is. Anderzijds zou het te ver gaan de eis, dat de officier-commissaris hoger in rang moet zijn dan de beklaagde, geheel te laten vervallen. Er kunnen zich immers omstandigheden voordoen, waaronder een onderzoek door een officier-commissaris die lager is in rang een aantasting zou betekenen van de militaire hiërarchie, bijvoorbeeld indien het onderzoek betrekking heeft op het militaire beleid van een hoger geplaatste commandant. Voorgesteld wordt derhalve het optreden van een officier-com-

missaris, die lager in rang is dan de beklagde, te binden aan een toestemming van de verwijzingsautoriteit.

Nu wordt voorgesteld (zie artikel 127 nieuw) ook niet-officieren als secretaris te laten optreden is het wenselijk in dit artikel tevens te bepalen dat als een officier wordt berecht ook een officier als secretaris zal moeten optreden.

Artikelen 39 en 46. In de gedachtengang van het ontwerp zal de president verantwoordelijkheid dragen voor de goede gang van zaken tijdens de informatiën. Derhalve behoort aan de officier-commissaris en de secretaris geen verlof te worden verleend zonder instemming van de president en zal de beslissing over de wraking van eerder bedoelde functionarissen het beste aan de president kunnen worden toevertrouwd.

Artikel 47. Dit artikel, dat alleen slaat op verhoren van *beklaagden*, is overbodig en kan dus vervallen.

Artikel 53 De voorgestelde wijziging vloeit voort uit het feit, dat het onderscheid tussen de informatiën in en buiten de residentie van de krijgsraad zal vervallen.

Artikel 58. Een beklagde, die onder bevel is van een commanderende officier, kan eenvoudiger door bemiddeling van deze dan door de thans in de wet genoemde functionarissen worden opgeroepen om door de officier-commissaris te worden gehoord. Hiertoe strekt de voorgestelde toevoeging.

Artikelen 59 en 60. Volgens de huidige regeling wordt een bevel tot medebrenging tegen een beklagde die voor de officier-commissaris moet verschijnen, eerst verleend, nadat de beklagde tweemaal aan een oproeping geen gehoor heeft gegeven. Dit belemmert een vlotte voortgang van het proces. Voorgesteld wordt het mogelijk te maken een dergelijk bevel ook uit te vaardigen, indien de beklagde éénmaal geen gevolg heeft gegeven aan een oproeping.

De in artikel 60 voorkomende verplichting tot inarreststelling is veranderd in een mogelijkheid om daartoe over te gaan. Hierdoor kan, rekening houdend met de omstandigheden, beoordeeld worden of het nodig is tot inarreststelling over te gaan.

Artikelen 79 en 80a. Nu het karakter van de functie van garnizoenscommandant gewijzigd is, is de ratio van de bepaling, waarbij aan de garnizoenscommandant een taak wordt toegekend bij het oproepen van getuigen, vervallen. Deze taak zal thans, indien de getuige een commanderende officier heeft, beter door die officier vervuld kunnen worden. Voorgesteld wordt derhalve de oproeping van militaire getuigen in dier voege te regelen, dat deze zoveel mogelijk zal geschieden door tussenkomst van hun commanderende officier. Indien de getuige, hoewel hij militair is, toch geen commanderende officier heeft, zal hij op dezelfde wijze als een burgergetuige worden opgeroepen. De voor dat geval in artikel 80a gegeven regeling correspon-

deert met de regeling, welke in de artikelen 83 en 84 voor de oproeping van burgergetuigen is voorgesteld.

Artikel 81. In de nieuwe redactie van dit artikel wordt bepaald, dat de officier-commissaris rechtstreeks vraagpunten kan toezenden aan een andere officier-commissaris, teneinde getuigen daarop te horen. Voor de tussenkost van de garnizoenscommandant is daarbij geen aanleiding meer, daar de officier-commissaris immers niet meer bij een bepaald garnizoen, doch bij een bepaalde krijgsraad behoort.

Artikel 82. Nu de officier-commissaris niet meer aan een bepaald garnizoen gebonden is, kan het verhoor van militaire getuigen steeds door een officier-commissaris plaats vinden. De medewerking van een rechter-commissaris behoeft daarvoor derhalve niet meer te worden ingeroepen. Deze medewerking blijft echter betekenis behouden bij het verhoor van burgergetuigen. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met het horen van burgergetuigen in de overzeese rijkdelen. Het horen van burgergetuigen zal in de overzeese rijkdelen door de „normale” rechter in eerste aanleg geschieden; d.w.z. in Suriname door de kantonrechter, in de Nederlandse Antillen door de „rechter in „eerste aanleg” en in Nederlands Nieuw-Guinea door de landrechter.

Om aansluiting te krijgen bij de verhoren van een officier-commissaris is bepaald, dat de getuigen zo mogelijk onder ede worden gehoord.

Artikelen 83 en 84. In deze artikelen behoeft, nu de oproeping van alle militaire getuigen in de artikelen 79—80a wordt behandeld, slechts de oproeping van burgergetuigen te worden geregeld. De officier-commissaris moet deze rechtstreeks kunnen oproepen en zonodig hun medebrenging kunnen bevelen. Er is geen reden om daarvoor de tussenkost van andere justitiële functionarissen in te roepen.

Artikel 85. De materiële inhoud van dit artikel is opgenomen in artikel 79. Het artikel kan derhalve vervallen.

Artikel 88. Het laatste lid is opgenomen met het oog op het binnentreden van woningen in de overzeese rijkdelen. Wie aldaar bevoegd is een last tot binnentreding te verlenen, zal naar de plaatselijke wetgeving moeten worden beoordeeld.

Artikel 89. Dit artikel heeft betrekking op de oproeping van getuigen in het geval van een gerechtelijke plaatsopneming, en op de oproeping van deskundigen. Het wordt door de voorgestelde wijziging aangepast aan het systeem van oproeping, dat elders in het onderhavige ontwerp wordt voorgesteld.

Artikel 113. Nu door de wijziging van artikel 114 de verwijzingsautoriteit het bijeenkomen van de krijgsraad niet meer behoeft te bevelen, heeft hij in dit stadium met de zaak geen bemoeienis meer. Het is derhalve voldoende als aan de auditeur-militair rapport wordt gedaan van het beëindigen der informatiën. In overeenstemming met

artikel 255 is bovendien bepaald, dat dit rapport schriftelijk dient te geschieden.

Zoals onder punt **b** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 556) reeds werd uiteengezet, zal op het tijdstip van de verwijzing vaak nog niet zijn uit te maken, welke krijgsraad een zaak het beste zal kunnen berechten. Zo is het mogelijk dat een verdachte op het tijdstip van de verwijzing nog in Nederland vertoefde, doch na het sluiten der informatiën in Suriname dienst doet. Hoewel het vooronderzoek in een dergelijk geval bij een in Nederland gevestigde krijgsraad is gevoerd, zal alsdan toch de berechting meestal het beste door de krijgsraad in Suriname kunnen geschieden. Het voorgestelde tweede lid van het artikel opent de mogelijkheid de zaak alsnog na het sluiten der informatiën aan een andere krijgsraad over te dragen.

Artikelen 114 en 114a. Deze artikelen geven voor het aanhangig maken van de zaak ter terechtzitting en voor de dagvaarding voorschriften, overeenkomend met die welke bij de commune justitie gelden. Voor de motivering van dit voorstel moge verwezen worden naar het algemeen gedeelte dezer memorie (punt e van § 1 van Hoofdstuk II blz. 557).

Artikel 116. Het artikel is aangepast aan de vervanging van het bevel tot bijeenroeping van de krijgsraad door een dagvaarding en aan de gewijzigde positie van de garnizoenscommandant. Bovendien is door een iets gewijzigde redactie duidelijk tot uiting gebracht dat toevoeging slechts met instemming van de toe te voegen raadsman kan plaats vinden. In het laatste lid wordt uitgedrukt, dat iedereen die in de overzeese rijkdelen bevoegd is in gewone strafzaken als raadsman op te treden, dit aldaar ook in militaire strafzaken kan doen.

Artikel 118. De bepaling omtrent de plaats waar de krijgsraad zitting houdt, voorkomende in het eerste lid van dit artikel, is uit systematische overwegingen in enigszins gewijzigde vorm overgebracht naar het voorgestelde artikel 134.

Artikel 120. Voorgesteld wordt de krijgsraad in plaats van met vier met twee leden zitting te doen houden. Dit voorstel werd reeds toegelicht onder punt **f** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 557). De overige in het artikel voorgestelde wijzigingen werden in algemene zin besproken in punt **g** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 558). Zij betreffen de volgende punten.

Het artikel zal, anders dan tot dusver, geen bepaling meer bevatten omtrent het aantal leden, waaruit de krijgsraad *bestaat*, doch slechts omtrent het aantal leden, waarmede hij *zitting houdt*. Voor een vlotte behandeling van zaken kan het nodig zijn dat bij een krijgsraad meer leden benoemd worden dan ter terechtzitting worden vereist. Ook wordt hierdoor mogelijk gemaakt, dat bij berechting van militairen van de luchtmacht officieren van de luchtmacht als lid van de krijgsraad optreden.

Ook reserve-officieren zullen volgens het voorstel als lid van een

krijgsraad kunnen fungeren. De positie, welke deze officieren thans in de krijgsmacht innemen, geeft geen aanleiding hen van het bekleden van deze functie uit te sluiten. Handhaving van de bestaande verbodsbepaling op dit punt zou de militaire justitie van de medewerking van zeer bekwame krachten kunnen beroven. De vermelding van de thans niet meer bestaande militie-officieren en officieren bij de landweer is in de nieuwe redactie achterwege gelaten.

De bepaling, dat de president burger-rechtsgeleerde moet zijn, is in dit artikel vervallen en overgebracht naar artikel 121.

Het laatste lid regelt de bezetting van de krijgsraden in de overzeese rijksdelen voor het geval dat niet voldoende officieren beschikbaar zijn, die aan de gestelde eisen voldoen. Een soortgelijke bepaling was opgenomen in de gewijzigde rechtsplegingen landmacht voor Suriname en de Nederlandse Antillen.

Artikel 121. In het verleden is wel eens betwist, dat reserve-officieren tot president van een krijgsraad zouden kunnen worden benoemd. Hoewel in de practijk dergelijke officieren wel tot president zijn benoemd, hebben de ondergetekenden gemeend de mogelijkheid hiertoe uitdrukkelijk in de wet te moeten vastleggen. Derhalve is in artikel 120 het woord „burger-rechtsgeleerde” geschrapt en in het onderhavige artikel de bepaling opgenomen, dat een militair in werkelijke dienst niet als president van een arrondissements-krijgsraad mag optreden.

Artikel 122. In het nieuwe tweede lid wordt de mogelijkheid geopend, dat de president tevens rechtsprekend lid van de gewone rechterlijke macht kan zijn. Dit is in het bijzonder gedaan met het oog op de militaire rechtspraak in de overzeese rijksdelen; in Suriname en de Nederlandse Antillen werd immer een lid van de gewone rechterlijke macht tot president van de krijgsraad benoemd. De ondergetekenden geven de voorkeur aan een facultatieve bepaling, zodat in de gevallen, waarin onder de leden van de rechterlijke macht aldaar geen krachten beschikbaar zijn, op andere wijze in een vacature kan worden voorzien. Anderzijds zouden zij voor Nederland de benoeming van een lid van de gewone rechterlijke macht niet willen uitsluiten.

Eveneens wordt de mogelijkheid geopend, dat de president optreedt als president van een mobiele krijgsraad. Juist de president van een arrondissements-krijgsraad zal veelal bijzonder geschikt zijn om deze functie te vervullen.

Artikel 123. In dit artikel is in de plaats van de garnizoenscommandant de commanderende generaal, de nieuwe verwijzingsautoriteit, aangewezen als degene, aan wie de president kennis moet geven van zijn verwijdering.

Artikel 124. Voor een president-plaatsvervanger zijn de vereisten van benoembaarheid ingevolge dit artikel dezelfde als voor een president. De vermelding van de hoedanigheid van burger-rechtsgeleerde is derhalve overbodig en kan vervallen.

Artikel 125. Er kunnen zich omstandigheden voordoen waaronder het vasthouden aan het in dit artikel geformuleerde voorschrift, bijv. in geval van verhindering van de vervangende president, ernstige vertraging zou veroorzaken. Door de toevoeging van de woorden „bij „voorkeur” wordt voorkomen dat de bepaling belemmerend voor een goede procesvoering zou werken.

Artikel 125a. De nieuwe bepaling geeft regels voor de benoeming van de president van een krijgsraad in de overzeese rijkdelen.

Evenals thans in Suriname en de Nederlandse Antillen geschiedt, zal hij voor de duur van twee jaren worden benoemd. Gezien het betrekkelijk gering aantal troepen dat aldaar is gestationeerd, zal hier niet van een volledige werkkring sprake zijn. Om deze reden verdient het aanbeveling de mogelijkheid te openen, dat van het verbod enig ander ambt als hoofdbetrekking te bekleden door de Kroon ontheffing wordt verleend. Voor de president-plaatsvervanger is een dergelijke ontheffing niet nodig, daar dit verbod voor hem ingevolge artikel 124 niet geldt. Ook is geen ontheffing nodig voor het vervullen van een functie bij de met rechtspraak belaste gewone rechterlijke macht, noch voor het optreden als president van een mobiele krijgsraad (vide artikel 122 nieuw).

Het voorschrift dat de president voor een afwezigheid van meer dan acht dagen verlof moet vragen aan de president van het H.M.G. (artikel 123) is voor de presidenten van de hierbedoelde krijgswraden, voor wie dit ambt in het algemeen geen hoofdbetrekking zal zijn, onereus en weinig zinvol. Voorgesteld wordt dit verlof slechts voor te schrijven voor een afwezigheid van meer dan dertig dagen.

Over de benoeming van de president van een openbare aanklager bij een krijgsraad, als in dit artikel bedoeld, zal uiteraard met de regeringen van de betrokken overzeese rijkdelen overleg worden gepleegd. Eventueel kan een dergelijke benoeming onderwerp van bespreking uitmaken in de Ministerraad van het Koninkrijk.

Artikel 126. Om gelijke redenen als uiteengezet in de toelichting op artikel 121, is in dit artikel de eis opgenomen, dat een militair in werkelijke dienst niet als auditeur-militair mag optreden. Bovendien is in het tweede lid de mogelijkheid geopend substituuut-auditeurs-militair te benoemen, die de auditeur-militair, indien de omvang van zijn arbeid dit noodzakelijk maakt, kunnen bijstaan.

De auditeur-militair-plaatsvervanger is gehandhaafd. Het is wenselijk in bijzondere omstandigheden van deze plaatsvervangers gebruik te kunnen maken. Bovendien kunnen deze plaatsvervangers ervaring verwerven bij de arrondissementskrijgswraden, indien zij bestemd zijn om in de toekomst bij mobiele krijgswraden op te treden. Hierbij is in het bijzonder gedacht aan officieren van de Militair Juridische Dienst. Daarom is ook niet bepaald, dat de plaatsvervanger geen militair in werkelijke dienst mag zijn.

Ook voor de auditeur-militair is een gelijktijdige vervulling van een functie bij de gewone rechterlijke macht mogelijk gemaakt.

Artikel 127. Zoals in de toelichting op artikel 29 reeds werd vermeld, wordt voorgesteld in dit artikel thans de vereisten van benoembaarheid voor de secretaris op te nemen. In de huidige wet staat slechts een summier vereiste, nl., dat deze „een daartoe geschikt officier” moet zijn. Nu het hier een ambt betreft, te vergelijken met dat van griffier bij een rechtbank, behoort naar het oordeel van de ondergetekenden het bezit van de graad van doctor in de rechtsgeleerdheid of de hoedanigheid van meester in de rechten te worden geëist. In de behoefte aan officieren, die aan dit vereiste voldoen, kan bij de landmacht ruimschoots worden voorzien.

Om dezelfde redenen als in artikel 126 voor de auditeur-militair aangegeven, wordt ook de benoeming van substituut-secretarissen en secretarissen-plaatsvervanger mogelijk gemaakt. De secretaris, de substituut en de plaatsvervanger daaronder begrepen, treedt ook op als secretaris voor de officier-commissaris. Het lijkt niet nodig voor deze werkzaamheid onder alle omstandigheden een juridische opleiding te eisen. Evenmin behoeft de officier-commissaris steeds de assistentie van een secretaris die een officiersrang bekleedt. Daarom is het in het vierde lid mogelijk gemaakt om deze werkzaamheden te laten waarnemen door een niet-jurist. Teneinde echter te voorkomen, dat in een zaak, waarin de beklaagde officier is, een secretaris zou optreden, die niet de officiersrang bekleedt, is zulks in het voorgestelde artikel 38 uitgesloten.

In het laatste lid wordt, evenals dat voor de officier-commissaris en de leden van de krijgsraad geschiedde, de mogelijkheid geopend in de overzeese rijkswindelen ook officieren der zeemacht en eervol ontslagen officieren als secretaris te benoemen. Ook zal aldaar van de eis, dat de secretaris jurist is, kunnen worden afgeweken.

Artikel 130. Het is niet nodig, dat de commanderende generaal de rang of orde, in welke de leden van de krijgsraad ter vergadering zitting hebben, bepaalt. Het is voldoende te bepalen, dat deze rang of orde gebaseerd moet zijn op de militaire rang en anciënniteit en bij gelijkheid daarvan op de leeftijd. Het laatste lid van dit artikel wordt daardoor overbodig en kan derhalve vervallen.

Artikel 131. Dit artikel kan vervallen. De materie is voor de krijgsraden in de overzeese rijkswindelen geregeld in artikel 120 (nieuw). Tot benoeming van gewezen officieren in de krijgsraden in Nederland zal niet behoeven te worden overgegaan.

Artikel 132. De vervanging van de secretaris werd reeds in artikel 127 (nieuw) geregeld, zodat de vermelding van de secretaris in het artikel zal moeten vervallen. Nu de krijgsraad uit meer leden kan bestaan dan ter terechtzitting aanwezig behoeven te zijn, zal het in het algemeen niet nodig zijn, dat bij verhindering van een lid een ander in zijn plaats wordt benoemd. Derhalve zijn in de bepaling de woorden „zo nodig” ingevoegd. Om gelijke reden is de verplichting van de verhindering melding te maken in de notulen, vervallen.

Artikel 134. De bepaling, welke was opgenomen in het eerste lid van artikel 118 en welke betrekking had op de plaats waar de krijgsraad zitting houdt, is overgebracht naar een nieuw aan dit artikel toe te voegen lid, waarin ook een regling wordt gegeven omtrent de plaats van vestiging van de krijgsraad. Het moet wenselijk worden geacht dat de krijgsraad ook buiten de plaats van vestiging zitting kan houden, zodat wordt voorgesteld daartoe de mogelijkheid te openen.

De regeling, welke wordt voorgesteld met betrekking tot de arrondissementen-krijgsraden in de overzeese rijkdelen, werd reeds toegelicht in punt o van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 564) van deze memorie.

Artikelen 138 en 142. Nu de krijgsraad uit meer leden kan bestaan dan aan de zitting deelnemen is het onnodig om in geval van wraking of verschoning een benoeming door de commanderende generaal te eisen. Veelal zal ook zonder deze benoeming een president of een lid voor de beslissing op dit punt door een plaatsvervanger, resp. ander lid, kunnen worden vervangen. Hiermede is in de nieuwe redactie van deze artikelen rekening gehouden.

Artikelen 144 en 146. Ook de wijziging van artikel 144 en het vervallen van artikel 146 vloeien voort uit het feit dat de krijgsraad uit meer leden zal kunnen bestaan dan aan de zitting deelnemen.

Artikel 148. Nu voor Nederland de Advocatenwet in werking is getreden en het Reglement no. III ter voldoening aan de Wet op de rechterlijke organisatie is ingetrokken, is de bepaling opgenomen in het derde lid overbodig. Deze materie is thans geregeld in de Advocatenwet. Wel zal een bepaling moeten worden opgenomen met betrekking tot de raadslieden in de overzeese rijkdelen. Op hen dienen naar het oordeel van de ondergetekenden de ter plaatse geldende regelingen van toepassing te blijven. Hiertoe strekt de met betrekking tot het derde lid voorgestelde redactie.

Artikel 150a. Nu voorgesteld is van de krijgsraad een permanent college te maken kan het nodig zijn om, evenals zulks ten aanzien van de gewone rechterlijke macht in artikel 19 van de Wet op de rechterlijke organisatie is bepaald, voorschriften te geven betreffende de inwendige dienst bij de krijgsraden. Hierbij wordt o.m. gedacht aan een regeling van de verdeling der werkzaamheden onder de leden van de krijgsraad.

Artikel 154. Het is wenselijk bij de oproeping van een beklagde voor de krijgsraad een gelijke procedure te volgen als is voorgesteld voor zijn oproeping voor de officier-commissaris. Het tweede lid zal daartoe zodanig moeten worden gewijzigd dat het overeenstemt met het voorgestelde tweede lid van artikel 58.

Artikelen 157, 159, 161 en 163. Het feit dat een krijgsraad meer leden zal kunnen hebben dan aan de terechtzitting deelnemen, brengt mede dat een terechtzitting niet meer kan worden aangeduid met de term „in de volle krijgsraad”. In verband daarmee wordt voorgesteld deze term te vervangen door „ter terechtzitting”.

Artikelen 165 en 166. Deze artikelen zullen in verband met het vervallen van de schriftuur van eis, waaraan in punt **i** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 558) dezer memorie aandacht werd besteed, moeten worden geschrapt.

Artikel 167. Nu door de voorgestelde wijziging van de artikelen 114 en 114a het bevel tot bijeenroeping van de krijgsraad door een dagvaarding wordt vervangen, zal dit artikel aan deze wijziging moeten worden aangepast.

Artikel 167a. Het voorgestelde artikel beoogt in het militaire strafproces een overeenkomstige wijziging van de telastlegging mogelijk te maken als voor het gewone strafproces wordt voorzien door artikel 313 van het Wetboek van Strafvordering. In punt **h** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 558) werd deze aanvulling reeds nader toegelicht.

Artikelen 169—176. Om de redenen in punt **i** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 558) uiteengezet, achten de ondergetekenden het gewenst de schriftuur van eis en de memorie van antwoord, welke in de artikelen 169—175 zijn geregeld, af te schaffen en te vervangen door een regeling gebaseerd op artikel 311 van het Wetboek van Strafvordering. Voorgesteld wordt de inhoud van artikel 311 van het Wetboek van Strafvordering op te nemen in de artikelen 169 en 176. De tussenvolgende artikelen kunnen dan vervallen.

Artikelen 178 en 179. Artikel 178 is naast het nieuwe artikel 30, dat het achterwege laten van informatiën op ruimer schaal mogelijk maakt, overbodig en kan derhalve vervallen. Artikel 179 moet aangepast worden aan het vervallen van artikel 178 en aan de wijzigingen aangebracht in artikel 114.

Artikel 193. Nu is voorgesteld de artikelen 174 en 175 te laten vervallen zal de verwijzing daarnaar in dit artikel moeten worden geschrapt. Daar het bevel tot bijeenroeping van de krijgsraad vervangen wordt door een dagvaarding, zal het artikel eveneens op dit punt moeten worden aangepast.

Artikel 205. Om de reden, uiteengezet in de toelichting op artikel 157, zal de term „in de volle Krijgsraad” vervangen moeten worden door: „ter terechtzitting”.

Verder verdient het naar het oordeel van de ondergetekenden aanbeveling de zeer stringente bepaling dat de beklagde steeds bij de uitspraak tegenwoordig moet zijn iets te verzwakken. Het gaat naar hun oordeel te ver dat geen uitspraak zou kunnen plaats vinden omdat de beklagde daarbij niet aanwezig kan zijn. Men denke bij voorbeeld aan het geval dat deze voortvluchtig is of dat hij inmiddels naar een ander rijksdeel is vertrokken.

In verband daarmee wordt voorgesteld de mogelijkheid te scheppen dat het vonnis in geval van volstreekte verhindering ook buiten tegenwoordigheid van de beklagde wordt uitgesproken.

De wijziging van het tweede lid vloeit uit de in het eerste lid aangebrachte wijziging voort.

Artikel 207a. Aangezien de term soldij in de huidige voorschriften omtrent de bezoldiging van de militair nog slechts voor bepaalde onderdelen van die bezoldiging wordt gebruikt, verdient het aanbeveling deze term te vervangen door het algemenere begrip „geldelijke militaire „inkomsten”.

Artikel 210. De uitbreiding van het recht van beroep, welke met de wijziging van dit artikel wordt beoogd, werd reeds toegelicht in punt **j** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 559).

Artikel 219. De redactie van dit artikel is enigszins veranderd, daar het voor de continuering van het arrest geen verschil maakt of de beklaagde zich al dan niet in de residentie van de krijgsraad in arrest bevindt.

Artikel 220a. Het tarief van gerechtskosten in militaire strafzaken binnen Nederland is geregeld in de wet van 18 april 1874, *Stb.* no. 67, waarin in hoofdzaak wordt verwezen naar de regeling van het tarief in gewone strafzaken in Nederland. Deze regeling is echter niet zonder meer bruikbaar buiten Nederland, met name ook niet in de overzeese rijkdelen. Voorgesteld wordt de regeling voor het tarief van zaken die zich buiten Nederland afspelen aan de Kroon te delegeren.

Artikel 242. De bedoeling van dit artikel is, dat de daarin vermelde voorschriften buiten toepassing blijven indien in een zaak geen informatiën worden gehouden. Nu artikel 30 (nieuw) deze materie regelt zal de verwijzing naar artikel 179 door een verwijzing naar artikel 30 vervangen moeten worden.

Derde Titel. De voorstellen met betrekking tot deze titel werden in algemene zin toegelicht in punt **k** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 560).

Artikel 243. In het huidige artikel wordt zowel de instelling van de krijgsraad te velde zelf, als de benoeming van het personeel daarvan geregeld. Het lijkt juister om deze zaken te scheiden. Dit artikel regelt in zijn nieuwe gedaante alleen de *instelling* van de mobiele krijgsraden.

De instelling van de krijgsraden te velde geschiedde tot dusverre hetzij door de Kroon, hetzij in opdracht van de Kroon door de commanderende generaal. Nu voorgesteld wordt om de instelling van mobiele krijgsraden ook in vreedstijd mogelijk te maken, lijkt het aangewezen om de instelling slechts bij uitzondering door de commanderende generaal te doen geschieden.

Artikel 244. Voorgesteld wordt de rechtspleging bij en de samenstelling van deze krijgsraden zoveel mogelijk te doen overeenkomen met hetgeen geldt voor de arrondissements-krijgsraden. Voorzover niet uitdrukkelijk anders is bepaald zullen derhalve de regels voor de arrondissements-krijgsraden ook voor de mobiele krijgsraden gelden.

Artikelen 245 en 246. Terwijl in artikel 243 de instelling van de mobiele krijgsraden wordt geregeld, worden in de onderhavige arti-

kelen regels gesteld met betrekking tot de personeelsvoorziening van deze krijgsraden. In de voorgestelde artikelen worden alleen de afwijkingen van de voor de arrondissements-krijgsraden geldende bepalingen omschreven. Voorzover daarvan niet uitdrukkelijk is afgeweken zijn de bepalingen, welke voor de arrondissements-krijgsraden gelden, van toepassing.

Bij de krijgsraden te velde behoorde de president altijd hoofdofficier te zijn. Ofschoon zulks niet uitdrukkelijk was bepaald, was ook de auditeur-militair veelal een hoofdofficier.

Deze regel is voor de mobiele krijgsraden in geval van oorlog gehandhaafd. Voorzover deze krijgsraden buiten het geval van oorlog optreden dient als regel te gelden, dat genoemde functionarissen geen militairen in werkelijke dienst zijn. Het kan echter, indien een mobiele krijgsraad in vredetijd buiten Nederland optreedt, naar de ervaring heeft geleerd, wenselijk zijn, dat de president en de auditeur-militair een militaire status hebben. Daarom wordt aan de Kroon de bevoegdheid gegeven in dat geval officieren als zodanig te benoemen.

De benoemingen zullen in de regel door de Kroon geschieden. Onder feitelijke oorlogsomstandigheden kunnen zij aan de commanderende generaal worden gedelegeerd.

Het is uiteraard ondoenlijk om de president bij deze niet permanente colleges voor het leven te benoemen. Teneinde aan de rechterlijke onafhankelijkheid desalniettemin geen afbreuk te doen wordt voorgesteld de benoeming te binden, hetzij aan de duur van de instelling van de krijgsraad zelve, hetzij aan een bepaalde tijdsduur.

Indien de mobiele krijgsraden buiten Nederland optreden kan het onder omstandigheden onmogelijk zijn officieren te vinden die aan alle eisen voldoen, welke aan een officier-commissaris, een lid van de krijgsraad of een secretaris gesteld worden. In artikel 246 wordt nu voorgesteld in dat geval ook eervol ontslagen officieren en officieren der zeemacht voor benoeming in aanmerking te laten komen.

Artikel 247. Het verdient geen aanbeveling in de wet te bepalen waar een mobiele krijgsraad zitting moet houden. Dit kan beter aan de commanderende generaal of de president worden overgelaten. Hiertoe strekt de voorgestelde wijziging.

Artikelen 248—255. Door de wijzigingen voorgesteld in de rechtspleging bij de arrondissements-krijgsraden is het verschil tussen die rechtspleging en de rechtspleging bij de mobiele krijgsraden aanzienlijk verminderd. Derhalve kunnen, nu artikel 244 de voor de vredesrechtspleging geldende bepalingen, behoudens uitdrukkelijke afwijking, van overeenkomstige toepassing verklaart, en de personeelsvoorziening in de artikelen 245 en 246 wordt geregeld, de in de artikelen 248—255 opgenomen bepalingen vervallen.

Voorgesteld wordt in het daardoor vrij gekomen artikel 248 de afwijkingen op te nemen welke moeten gelden voor een mobiele krijgsraad, die functioneert in een belegerde of berende stad of plaats. Door dit voorstel wordt materieel hoegenaamd geen wijziging gebracht in de

tot nu toe voor de temporaire krijgsraden geldende regeling. De presentatie daarvan wordt echter aanzienlijk vereenvoudigd.

Artikel 256. In de wet van 3 juli 1947, *Stb.* H 221, wordt bepaald dat de artikelen 256 en 257 buiten toepassing blijven ten aanzien van vonnissen van krijgsraden te velde, waartegen hoger beroep kan worden ingesteld. Deze bepaling wordt door de voorgestelde wijziging in de rechtspleging geïncorporeerd. Verder is het artikel aangepast aan de gewijzigde aanduiding van de krijgsraden te velde.

Artikel 257. Op grond van het derde lid van artikel 1 van de wet van 3 juli 1947, *Stb.* H 221, kunnen de vonnissen van krijgsraden te velde, waartegen geen hoger beroep openstaat, worden gepronuntieerd alvorens omtrent de verlening van het fiat executie is beslist. Door het doen vervallen van het verbod van de pronuntiatio alvorens het fiat executie is verleend in artikel 257 wordt deze regeling in de rechtspleging geïncorporeerd.

Verder wordt voorgesteld de regeling, welke in artikel 11 van het Organisatiebesluit rechtspleging te velde 1944, *Stb.* E 67, werd getroffen met betrekking tot de opschortende werking van gratieverzoeken van vonnissen, waartegen geen hoger beroep kan worden ingesteld, enigszins gewijzigd in het onderhavige artikel op te nemen.

Na de verruiming van de mogelijkheid van hoger beroep, welke in het onderhavige ontwerp wordt voorgesteld, zal dit hoger beroep slechts onder zeer uitzonderlijke omstandigheden zijn uitgesloten. Onder die omstandigheden kan — naar de ervaring van de afgelopen oorlog heeft geleerd — aan het indienen van een gratieverzoek echter geen verplichte opschorting van de executie, zoals in artikel 206 is voorzien, worden verbonden. Een snelle executie, welke onder die omstandigheden geboden kan zijn, zou daardoor onmogelijk worden gemaakt.

De onherroepelijkheid, welke aan de executie van de doodstraf is verbonden, geeft aanleiding met betrekking tot deze straf een andere gedragslijn te volgen. De tenuitvoerlegging daarvan zal in beginsel opgeschort moeten worden totdat omtrent een eventuele gratieverlening een beslissing is genomen.

Er kunnen zich echter omstandigheden voordoen waaronder ook opschorting van de executie van de doodstraf niet verantwoord zou zijn. Men denke aan een doodstraf uitgesproken door een krijgsraad, welke zich bij een omsingeld onderdeel bevindt. De mogelijkheid wordt geopend in dergelijke gevallen ook de doodstraf te executeren alvorens een eventuele gratieverlening is overwogen.

Artikelen 258—260. De in artikel 260 voorkomende bepaling is verouderd. Het toezicht op de auditeur-militair bij een mobiele krijgsraad behoort evenals het toezicht op de auditeur-militair bij de arrondissementen-krijgsraden te worden uitgeoefend door de advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht. De taak en bevoegdheid van de advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht op dit terrein zijn onder meer ge-

regeld in artikel 85 van de Provisionele Instructie en de artikelen 276 en 281 van de R.L. Daar deze bepalingen op grond van het voorgestelde artikel 244 ook voor de auditeur-militair bij een mobiele krijgsraad gelden, behoeft omtrent het toezicht op de auditeur-militair geen aparte bepaling in deze titel te worden opgenomen.

De in artikel 258 voorkomende bepaling dient niet alleen betrekking te hebben op vonnissen waarop fiat executie is verleend, doch op alle vonnissen gewezen door mobiele krijgsraden. Deze bepaling is derhalve niet op zijn plaats tussen artikelen, welke uitsluitend op het fiat executie betrekking hebben. Voorgesteld wordt de bepaling op te nemen in artikel 260, dat vrijgekomen is door het vervallen van de bijzondere bepaling omtrent het toezicht op de auditeur-militair bij een mobiele krijgsraad.

Artikel 259 kan ongewijzigd worden gehandhaafd.

De Vierde Titel. Nu de regeling van de tot nu toe in deze titel behandelde temporaire krijgsraden in het voorgestelde artikel 248 plaats vindt kan de onderhavige titel vervallen.

Artikel 274. Voorgesteld wordt met betrekking tot de nasporing in de overzeese rijkswindelen een soortgelijke bepaling op te nemen als voor Nederland geldt. Hiertoe strekt het voorgestelde nieuwe lid.

Artikelen 278, 279, 283, 287, 292 en 299. De wijzigingen in de onderhavige artikelen zijn een gevolg van het feit dat de garnizoenscommandant als justitiële autoriteit wordt vervangen door de commanderende generaal en van het permanente karakter van de krijgsraad.

Artikelen 309—367. Deze artikelen zijn verouderd en kunnen derhalve vervallen met uitzondering van artikel 350, dat een taakomschrijving voor de provoost-geweldige geeft. De bepalingen, welke de onderhavige titel over de executie van straffen bevat, zijn buiten werking gesteld door hetgeen daaromtrent in of krachtens het Wetboek van Militair Strafrecht is bepaald.

Aan artikel 350 is een tweede lid toegevoegd, waardoor het mogelijk wordt, dat het ambt door een onderofficier van de Koninklijke Marechaussee wordt waargenomen.

Artikel 373. Door een andere formulering, kunnen de onderdelen *b*, *c* en *d* van dit artikel worden samengevoegd. Daarbij is de redactie tevens aangepast aan de overige in het onderhavige ontwerp voorgestelde wijzigingen.

Het voorgestelde tweede lid correspondeert met het tweede lid van artikel 268 van de rechtspleging bij de zeemacht. De president van en de auditeur-militair bij een arrondissements-krijgsraad in een overzees rijksteel zullen de eed in het algemeen niet in handen van het Hoog Militair Gerechtshof kunnen afleggen.

Artikel 374. De voorgestelde wijziging vloeit voort uit het invoeren van de functiën van substituut-auditeur-militair, substituut-secretaris en plaatsvervangend secretaris.

Additionele bepalingen

In het onderhavige ontwerp zijn met betrekking tot het strafprocesrecht bij de berechting van minderjarigen slechts die wijzigingen voorgesteld, die rechtstreeks uit de overige in het ontwerp voorgestelde wijzigingen voortvloeien. Met betrekking tot de aanpassing van het militaire strafprocesrecht aan de algemene herziening van het kinderstrafrecht die thans aanhangig is, zullen voorstellen worden gedaan indien over de definitieve vorm daarvan zekerheid bestaat.

Artikel IV Additionele bepalingen. Teneinde het mogelijk te maken, dat in de overzeese rijkdelen ook de personen die aldaar bevoegd zijn om als raadsman op te treden, als raadsman kunnen worden toegevoegd, moet ook het nieuwe laatste lid van artikel 116 van toepassing worden verklaard.

Artikelen V en VI Additionele bepalingen. De voorgestelde wijzigingen vloeien voort uit het verdwijnen van het onderscheid tussen de informatiën in en buiten de residentie van de krijgsraad.

Artikel XII Additionele bepalingen. Nu ook in de overzeese rijkdelen arrondissements-krijgsraden zullen zijn gevestigd zal de uitdrukking „binnen het Rijk in Europa” vervangen moeten worden door een verwijzing naar het rijkdeel waar de krijgsraad zitting houdt.

Artikel XIII Additionele bepalingen. Nu wordt voorgesteld de vierde titel te laten vervallen en op te nemen in de derde titel, zal in dit artikel de verwijzing naar de vierde titel moeten verdwijnen.

Artikel XVI Additionele bepalingen. De voorgestelde wijziging strekt ertoe het mogelijk te maken, dat de personen, die in de overzeese rijkdelen bevoegd zijn als raadsman op te treden, die bevoegdheid ook zullen kunnen uitoefenen ten behoeve van krijgsgevangenen en geïnterneerden.

Artikel II

Rechtspleging bij de Zeemacht

Artikel 1a. Dit artikel is het pendant van het voorgestelde artikel 3 van de rechtspleging bij de landmacht; het werd reeds toegelicht in het algemeen gedeelte van deze memorie (punt a van § 1 van Hoofdstuk II, blz. 554).

Aangezien de organisatie bij de zeemacht een ruime aanduiding van autoriteiten, die tot vlootvoogd in de zin van de rechtspleging aangewezen moeten kunnen worden, wel toelaat, wordt deze in dit artikel gegeven. In principe zullen dit zijn de met de hogere bevelvoering belaste militairen der zeemacht, met de rang van vlag- of hoofdofficier t.w.: de vlagofficier, die het bevel voert over in beginsel de gehele zeemacht, de commandant van een maritiem rayon, onder welke uitdrukking thans de commandanten der zeemacht in Nederland, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea vallen, de commandant van een smaldeel zomede de commandant van elk door de Kroon aan

te wijzen ander verband van eenheden der zeemacht. Opgemerkt wordt dat onder verband van eenheden in deze dient te worden verstaan een aantal enkele eenheden (b.v. schepen, inrichtingen, vliegtuigen, troepenafdelingen) verenigd onder het commando van een gemeenschappelijke hogere commandant.

Daarnaast kan volgens het ontwerp, indien de omstandigheden zulks nodig of wenselijk maken, de commanderende officier van een enkele eenheid, die zich buiten Nederland bevindt, al of niet onder commando van een hogere commandant, met de uitoefening van de functie van vlootvoogd worden belast. Thans hebben slechts *scheeps*-commandanten onder bepaalde omstandigheden het verwijzingsrecht n.l. wanneer zij niet onder de bevelen van een vlootvoogd staan en het schip zich buiten het rijk in Europa bevindt (vgl. artikel 8a jo 112 RZ) en ook indien en zolang zij, wel onder de bevelen van een vlootvoogd staande, zover van de vlag verwijderd zijn, dat zij de bemoeiing van de vlootvoogd inzake het verwijzingsrecht niet kunnen afwachten of invoeren zonder nadeel voor de rechtspraak (vgl. artikel 25 jo 17 RZ). Ten aanzien van eenheden der zeemacht geen schepen zijnde, die in een soortgelijke positie kunnen verkeren, bestaat thans geen regeling.

Ingevolge het ontwerp kan de commandant van elke enkele eenheid der zeemacht die zich buiten Nederland bevindt, door de Kroon met de uitoefening van de functie van vlootvoogd in de zin van de rechtspleging worden belast.

Artikel 4. Men vergelijk de toelichting op artikel 6 RL.

Artikel 5. Men vergelijk de toelichting op artikel 7 RL.

Artikel 7. Men vergelijk de tweede alinea van de toelichting op artikel 8 RL.

Artikel 8. De voorgestelde wijziging werd grotendeels reeds toegelicht in het algemeen gedeelte van deze memorie (punt a van § 1 van Hoofdstuk II, blz. 554). Men vergelijk ook de toelichting op de artikelen 10—12 RL.

De wijziging van punt b van de tweede alinea van dit artikel dient voornamelijk om te verduidelijken dat de tot straffen bevoegde ook in dit geval geheel vrij is om naar bevind van zaken te beslissen.

Hoewel de behoefte aan een regeling volgens welke de verwijzingsautoriteit zijn bevoegdheden aan een ander kan overdragen, tot dusverre bij de zeemacht niet is gebleken, is de mogelijkheid daartoe in overeenstemming met hetgeen te dien aanzien in de rechtspleging bij de landmacht is bepaald, in dit ontwerp overgenomen.

Artikel 8a. Nu in het ontworpen artikel 1a wordt voorgeschreven dat de Kroon bepaalt over welke, aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen personen de vlootvoogd de bevoegdheden zal uitoefenen, welke hem bij de rechtspleging zijn toegekend, kan de in dit artikel opgenomen bepaling vervallen.

In plaats daarvan wordt voorgesteld een bepaling op te nemen,

overeenkomende met die van het voorgestelde artikel 13 van de rechtspleging bij de landmacht. Men vergelijkte de eerste alinea van de toelichting op artikel 13 RL.

Artikel 9. Men vergelijkte de toelichting op artikel 14 RL en zie ook punt **b** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 556) van deze memorie.

Artikel 9a—9d. Men vergelijkte de toelichting op de artikelen 14a—14d RL.

Artikel 10. De voorgestelde wijzigingen zijn een gevolg van wijzigingen aangebracht in artikel 8. Ook is rekening gehouden met het feit dat de verwijzing naar de krijgsraad is vervangen door een verwijzing naar de militaire rechter.

Artikel 11. Men vergelijkte de toelichting op artikel 16 RL.

Het eerste hoofdstuk van de tweede titel en het opschrift van het tweede hoofdstuk van de tweede titel.

Het eerste hoofdstuk van de tweede titel is in de rechtspleging ingevoegd bij de wet van 31 oktober 1912 S 337, i.v.m. het voornemen der regering om slechts één zee-krijgsraad binnenslands te houden en wel in de Directie der Marine te Willemsoord.

Voordien deed zich bij de zeemacht het geval niet voor dat een militaire autoriteit wel de verwijzingsbevoegdheid bezat, maar niet de bevoegdheid een krijgsraad bijeen te roepen.

Volgens het huidige systeem benoemt elke autoriteit, die tot verwijzen bevoegd is, een officier-commissaris belast met het gerechtelijk vooronderzoek van strafbare feiten terzake waarvan de beklagden door hem, vlootvoogd of commandant, naar de krijgsraad zijn verwezen. Deze officier-commissaris treedt op in het rechtsgebied van de verwijzende autoriteit. Er kunnen verscheidene dergelijke rechtsgebieden zijn in het rechtsgebied van een krijgsraad.

Nu, zoals in punt I van § 1 van Hoofdstuk II van deze memorie (blz. 561) werd vermeld, voorgesteld wordt om in de verschillende delen van het Koninkrijk één zee-krijgsraad te vestigen, die zijn functie zal uitoefenen met betrekking tot de militairen der zeemacht, die zich in welke organisatievorm ook in dat deel van het Koninkrijk bevinden, komt het wenselijk voor *daarbij* een of meer officieren-commissaris te benoemen, die hun werkzaamheden vervullen, los van het rechtsgebied van de verwijzende autoriteit.

Ook wanneer bij een verband van eenheden of bij een enkele eenheid der zeemacht een krijgsraad wordt ingesteld, zullen daarbij één of meer officieren-commissaris worden benoemd.

Daarnaast kan behoefte bestaan aan officieren-commissaris bij verbanden van eenheden of bij een enkele eenheid, wanneer daarbij geen krijgsraad is ingesteld. Zulks om in de gevallen, waarin een verband of eenheid b.v. niet of moeilijk bereikbaar is voor de officier-commissaris bij de betrokken krijgsraad, het houden van informatiën zonder belangrijke vertraging mogelijk te maken. Dit zullen uitzonderingsgevallen zijn. Daarom wordt voorgesteld het eerste hoofdstuk van de

tweede titel te doen vervallen, waardoor het normale geval, waarin de informatiën door de officier-commissaris bij de krijgsraad worden ingewonnen het eerst wordt geregeld om daarna in hetzelfde hoofdstuk het uitzonderingsgeval, waarin de informatiën door een andere officier-commissaris worden gehouden te doen volgen. Het opschrift van het tweede hoofdstuk van de tweede titel dient in verband daarmee te worden gewijzigd.

Artikel 26. De mogelijkheid wordt geopend bij een krijgsraad meer dan één officier-commissaris te benoemen. Ook officieren met hogere rang dan luitenant der zee der 1e klasse kunnen volgens het voorstel tot officier-commissaris worden benoemd. Dit is noodzakelijk nu wordt voorgesteld ook hoofdofficieren voor een krijgsraad te doen terechtaan.

Het derde lid is opgenomen om aan moeilijkheden in de personeelsvoorziening bij niet permanente krijgsraden het hoofd te bieden. Een soortgelijke regeling geldt thans t.a.v. de officier-commissaris op een schip, hetwelk zich alleen buiten het rijk in Europa bevindt, doch in de voorgestelde regeling wordt bepaald, dat bij gebreke van een officier met de rang van luitenant ter zee der 1e klasse, de te benoemen officieren-commissaris tenminste de rang van luitenant ter zee der 2e klasse der oudste categorie moeten bekleden, zulks als waarborg dat slechts officieren met een zekere ervaring deze functie zullen uitoefenen.

He vierde lid bevat een bepaling overeenkomende met die voorgesteld in het tweede lid van artikel 29 RL. en het tweede lid van artikel 246 RL.

Voor wat betreft het laatste lid van dit artikel vergelijkte men de laatste alinea van de toelichting op artikel 29 RL. Indien meer dan één officier-commissaris bij een krijgsraad optreedt, zal zo nodig een secretaris-plaatsvervanger ingeschakeld moeten worden.

Artikel 26a. Zoals hiervoren in de toelichting op het eerste hoofdstuk van de tweede titel reeds werd uiteengezet, kan er behoefte aan bestaan om in de gevallen waarin het houden van informatiën door de officier-commissaris bij de Krijgsraad moeilijkheden oplevert, de mogelijkheid te hebben, deze door een bij een bepaald deel der zee-macht benoemde officier-commissaris te doen inwinnen, zulks om vertraging in de procesvoering en eventueel het verlorengaan van bewijsmateriaal te voorkomen. Het voorgestelde artikel opent daartoe de mogelijkheid.

Voorzover niet anders is bepaald zijn alle voorschriften geldende voor de officier-commissaris en de secretaris bij een niet permanente krijgsraad ook voor de officier-commissaris en secretaris bedoeld in dit artikel van toepassing.

Artikelen 27—31. Deze artikelen kunnen vervallen.

Voorschriften omtrent de overbrenging van een beklaagde naar de plaats waar de krijgsraad gevestigd is, kunnen in administratieve voorschriften worden gegeven.

Wat moet geschieden indien de fiscaal het onderzoek van de officier-commissaris bedoeld in artikel 32a onvolledig acht, is geregeld in het voorgestelde artikel 32b onder 3°; acht hij het onderzoek wèl volledig, dan maakt hij de zaak op de wijze als in artikel 112a is bepaald, ter terechtzitting aanhangig. De tussenkomst van de vlootvoogd is bij een en ander volgens het voorstel, niet meer nodig. (Men vergelijk de gestelde onder punt e van § 1 van Hoofdstuk II van de toelichting (blz. 557) en de toelichting op artikel 111).

Voorgesteld wordt op de plaats van het vervallen artikel 27 een bepaling op te nemen cf. het voorgestelde artikel 30 RL, ten aanzien waarvan verwezen wordt naar de toelichting bij dat artikel.

Artikel 32. Men vergelijk de toelichting op artikel 35 RL.

Artikelen 32a en 32b. Door het voorgestelde artikel 32a wordt tot uitdrukking gebracht, dat de informatiën in de regel voor de officier-commissaris bij de krijgsraad en slechts in uitzonderingsgevallen voor de officier-commissaris bedoeld in artikel 26a zullen moeten worden gehouden.

Op de informatiën voor de officier-commissaris bedoeld in artikel 26a zullen volgens artikel 32b in beginsel dezelfde bepalingen toepasselijk zijn als gelden bij de informatiën voor de officier-commissaris bij de krijgsraad.

Met betrekking tot de onder 1°, 2° en 3° vermelde afwijkingen van de gewone procedure zij nog het volgende opgemerkt.

Aangezien de fiscaal tijdens de informatiën bedoeld in artikel 32a ontbreekt, kan deze niet bij verhoren, confrontatie-verhoren en rechterlijke bezichtigingen aanwezig zijn en evenmin vraagstukken in gereedheid brengen.

In geval van recusatie van de officier-commissaris of de secretaris zal daaromtrent rapport moeten worden gedaan aan de vlootvoogd, die daarop de nodige beslissingen zal dienen te nemen.

Wanneer de fiscaal, na ontvangst van het rapport betreffende de afloop der informatiën, van oordeel is dat nog nader onderzoek dient plaats te vinden, zal hij de zaak daartoe in handen stellen van de officier-commissaris bij de krijgsraad. (Men vergelijk de artikelen 28 en 30 (oud)).

Artikel 35. Men vergelijk de toelichting op artikel 38 RL.

Artikel 36. Dit artikel kan vervallen, nu het mogelijk is meer dan één officier-commissaris en secretaris bij een krijgsraad te benoemen. Zonodig kan te hunnen aanzien gebruik gemaakt worden van artikel 133. Laatstbedoeld artikel is ingevolge het voorlaatste lid van artikel 26 (nieuw) ook van toepassing op de vervanging van de Officier-commissaris.

Artikelen 37 en 44. Men vergelijk de toelichting op de artikelen 39 en 46 RL.

Artikel 45. Men vergelijk de toelichting op artikel 47 RL.

Artikel 51. De wijziging vloeit voort uit de regeling voorgesteld in artikel 26a jo artikel 32a.

Artikel 56. Men vergelijk de toelichting op artikel 58 RL.

Artikelen 57 en 58. Men vergelijk de toelichting op de artikelen 59 en 60 RL.

Artikelen 77 en 78a. Het oproepen van getuigen, die onder bevel staan van een commanderende officier, kan ter voorkoming van vertraging in de procesvoering beter geschieden door bemiddeling van de betrokken commanderende officier. Indien de getuige, hoewel hij militair is, niet onder bevel staat van een commanderende officier, zal hij op dezelfde wijze worden opgeroepen als een burgergetuige. Hiertoe dient het cf. artikel 80a RL voorgestelde artikel 78a.

Artikel 79. Nu de officier-commissaris normaal niet meer werkzaam is in het rechtsgebied van een bepaalde verwijzende autoriteit, doch bij een krijgsraad behoort, wordt voorgesteld de officier-commissaris de bevoegdheid te geven rechtstreeks vraagpunten toe te zenden aan een andere officier-commissaris. Deze regeling kan zonder bezwaar ook gelden voor de officier-commissaris bedoeld in artikel 32a.

Artikel 80. Men vergelijk de toelichting op artikel 82 RL.

Artikelen 81—82. Men vergelijk de toelichting op de artikelen 83—84 RL.

Artikel 83. Men vergelijk de toelichting op artikel 85 RL.

Artikel 86. Men vergelijk de toelichting op artikel 88 RL.

Artikel 87. Men vergelijk de toelichting op artikel 89 RL.

Artikel 111. Men vergelijk de toelichting op artikel 113 RL.

Artikelen 112—112a. Men vergelijk de toelichting op de artikelen 114—114a RL.

Artikel 114. Het artikel is aangepast aan de vervanging van het bevelschrift tot bijeenroeping van de krijgsraad door een dagvaarding.

De voorgestelde wijziging in het derde lid maakt het optreden van advocaten als raadslieden voor krijgsraden buiten Nederland mogelijk. Nu wordt voorgesteld ook in de overzeese rijkdelen krijgsraden aan de wal te vestigen, bestaan er geen redenen meer om het optreden van advocaten voor permanente krijgsraden gevestigd buiten Nederland uit te sluiten. Ook tegen het optreden van de advocaten voor niet-permanente krijgsraden bestaan in principe geen bezwaren.

In overeenstemming met hetgeen in het vierde lid van artikel 116 voor de rechtspleging bij de landmacht wordt voorgesteld, is om praktische redenen in het vierde lid van dit artikel voorgeschreven dat de toevoeging van een officier als raadsman zal geschieden door de commandant onder wiens bevelen de betrokken officier is gesteld.

In het voorgestelde laatste lid wordt uitgedrukt, dat iedereen, die in

de overzeese rijkdelen bevoegd is als raadsman op te treden, dit aldaar ook in militaire strafzaken kan doen.

Artikel 117. Volgens de huidige regeling kan aan boord van elk schip, dat zich alleen buiten het rijk in Europa bevindt, krijgswaad worden gehouden. Volgens het ontwerp zal er bij een enkele eenheid der zeemacht slechts een krijgswaad zijn, indien deze daarbij door de Kroon wordt ingesteld.

Zoals in punt I van § 1 van Hoofdstuk II van deze memorie (blz. 561) werd uiteengezet ligt het niet in het voornemen over te gaan tot het instellen van krijgswaden bij die eenheden der zeemacht, waar het niet mogelijk is te voldoen aan de vereisten welke als regel voor de bezetting van niet-permanente krijgswaden worden gesteld, in verband waarmede in genoemd punt I dan ook wordt voorgesteld de bijzondere bepalingen welke thans gelden, met betrekking tot de samenstelling van en de procedure bij een krijgswaad aan boord van een enkel schip te doen vervallen. Daarom en ook omdat volgens het ontwerp de vonnissen van alle krijgswaden in beginsel vatbaar zullen zijn voor hoger beroep, wordt het niet meer noodzakelijk geacht de rechtsmacht van een krijgswaad bij een enkele eenheid te beperken.

Voorgesteld wordt derhalve dit artikel te doen vervallen.

Artikel 118. De voorgestelde wijziging houdt verband met de vestiging van permanente krijgswaden in de overzeese rijkdelen, waar evenals in Nederland de terechtzittingen van de permanente krijgswaden zonder bezwaar in het openbaar kunnen worden gehouden.

Artikelen 121 en 121a. De in artikel 121 opgenomen bepaling, die betrekking heeft op de benoembaarheidsvereisten voor de militaire president van een krijgswaad, hoort thans systematisch veeleer in het volgende hoofdstuk thuis. Nu voorgesteld wordt in artikel 129 een volledige regeling te geven van de benoembaarheidsvereisten voor de president van een niet-permanente krijgswaad kan de bepaling in dit artikel vervallen. Daardoor komt het artikel, nadat het naar het vierde hoofdstuk is overgebracht, vrij voor regeling van de instelling van de permanente krijgswaden overeenkomstig hetgeen daaromtrent in punt I van § 1 van Hoofdstuk II van de toelichting (blz. 561) werd gesteld.

Voor de toelichting op het laatste lid van artikel 121 zij verwezen naar punt o van § 1 van Hoofdstuk II van deze memorie (blz. 564).

Evenals ten aanzien van de arrondissements-krijgswaden bij de landmacht is voorgesteld wordt de mogelijkheid geopend dat de permanente krijgswaden buiten hun plaats van vestiging zitting houden. Zij zullen zo nodig uit verschillende kamers kunnen bestaan.

In artikel 121a wordt de instelling van de niet-permanente krijgswaden geregeld overeenkomstig hetgeen daaromtrent in punt I van § 1 van Hoofdstuk II van deze memorie (blz. 561) werd opgemerkt.

Evenals in artikel 243 R.L. wordt voorgesteld voor de mobiele krijgswaden bij de landmacht, bevat artikel 121a een bepaling volgens welke de instelling van een niet-permanente krijgswaad door de Kroon

kan worden opgedragen aan de vlootvoogd, indien instelling door de Kroon zelf ernstige bezwaren oplevert.

Artikel 122. De voorgestelde bepaling heeft betrekking op alle krijgswaarden. De vereisten waaraan president, plv. president en leden van krijgswaarden moeten voldoen en de wijze van hun benoeming zijn opgenomen in de artikelen 124 en 127—130. Men vergelijkte overigens de toelichting op artikel 120 RL (eerste en tweede alinea).

Artikel 123. Dit artikel moet in verband met de regeling getroffen in de voorgestelde artikelen 121 en 121a vervallen.

Artikel 124. De wijziging in het eerste lid is een gevolg van de instelling van permanente krijgswaarden.

Voor wat betreft de toevoeging aan het eerste lid vergelijkte men de toelichting op artikel 121 RL.

De bepaling omtrent de wijze en de duur van benoeming van de president van de permanente krijgswaad in Nederland is overgenomen uit artikel 122 (oud).

Artikel 125. Men vergelijkte de toelichting op artikel 122 RL (eerste alinea).

Artikel 127. De vereisten van benoembaarheid voor de president-plaatsvervanger zijn ingevolge dit artikel dezelfde als die voor de president. Ook de wijze van benoeming van president en president-plaatsvervanger is gelijk. Herhaling van een en ander in dit artikel is derhalve overbodig.

Artikel 128. Men vergelijkte de toelichting op artikel 125 RL.

Artikel 128a. Men vergelijkte de toelichting op artikel 125a RL en het algemeen gedeelte van deze memorie (punt I van § 1 van Hoofdstuk II, blz. 561).

Artikelen 129—130. Het huidige artikel 129 bevat voorschriften omtrent de wijze van benoeming van de militaire president en de leden van de krijgswaad, het bestaande artikel 130 geeft voorschriften omtrent de vereisten van benoembaarheid van deze functionarissen.

Voorgesteld wordt de bepalingen betreffende de wijze van benoeming en de vereisten van benoembaarheid van de president en de president-plaatsvervanger van een krijgswaad als bedoeld in artikel 121a onder te brengen in artikel 129 en die omtrent de benoeming en de vereisten van benoembaarheid van de leden van de krijgswaarden in een nieuw artikel 129a. In artikel 130 kunnen dan enkele bijzondere regels gegeven worden voor de bezetting van de permanente krijgswaarden in de overzeese rijkswaarden en de krijgswaarden als bedoeld in artikel 121a. Het ontworpen artikel 130 bevat bepalingen welke overeenkomen met die, welke te dien aanzien zijn gegeven in het laatste lid van artikel 120 RL (nieuw) en het eerste lid van artikel 246 RL (nieuw).

Teneinde de vlootvoogd niet onnodig te binden in zijn keuze, is de voorkeur welke artikel 121 (oud) uitspreekt voor hoofdofficieren van

het korps zeeofficieren bij de benoeming van een president van een krijgsraad buiten het rijk in Europa, niet overgenomen in het voorgestelde artikel 129. In plaats daarvan bepaalt laatstgenoemd artikel dat de president van een krijgsraad als bedoeld in artikel 121a tenminste de rang van luitenant ter zee der 1e klasse — een rang overeenkomend met die van de laagste hoofdofficier bij de landmacht — moet bezitten en wordt een voorkeur uitgesproken voor officieren-rechtsgeleerden. Hierdoor wordt aan de administratieve bepaling (3 VKM XI artikel 76), welke de vlootvoogd reeds voorschrijft, om onverminderd de wettelijk voor deze functie gestelde eisen tot militaire president bij voorkeur een officier der zeemacht-rechtsgeleerde te benoemen, een wettelijke basis gegeven en worden behalve officieren met de rang van luitenant ter zee der 3e klasse thans ook officieren met de rang van luitenant ter zee der 2e klasse van de benoeming tot president van een zeekrijgsraad als bedoeld in artikel 121a uitgesloten (men vergelijk artikel 130 RZ). Dit laatste kan zonder bezwaar geschieden nu het niet in de bedoeling ligt, bij kleine eenheden krijgsraden in te stellen.

Artikel 131. De voorgestelde wijziging van het tweede lid hangt samen met de instelling van permanente krijgsraden, ook in de overzeese rijksdelen. Aan de openbare aanklager bij deze krijgsraden kunnen dezelfde eisen van benoembaarheid gesteld worden als aan die bij de permanente krijgsraad in Nederland; hij kan op dezelfde wijze worden benoemd als zijn ambtgenoot in Nederland.

Ook voor de fiscaal bij een permanente krijgsraad is een gelijktijdige vervulling van een functie bij de gewone rechterlijke macht mogelijk gemaakt.

Het huidige derde lid is, enigszins gewijzigd, aan het slot van het artikel geplaatst teneinde het van toepassing te doen zijn, zowel op de fiscaal bij een permanente krijgsraad als op die bij een krijgsraad als bedoeld in artikel 121a.

De wijziging van het vierde lid wordt voorgesteld om behalve officieren van administratie eventueel ook officieren van andere korpsen, als deze een graad of hoedanigheid bezitten als bedoeld in het tweede lid van dit artikel voor de vervulling van de functie van openbare aanklager bij een niet-permanente krijgsraad in aanmerking te doen komen.

Evenals voor de president bij een niet-permanente krijgsraad, wordt ook voor de fiscaal daarbij als eis gesteld, dat hij tenminste de rang van luitenant ter zee der 1e klasse moet bezitten, waartegen om gelijke redenen als aan het slot van de toelichting op de artikelen 129—130 vermeld, geen bezwaren bestaan. De eis dat de fiscaal de dertigjarige leeftijd moet hebben bereikt is, in verband met de gewijzigde inhoud van artikel 130 (oud), in dit artikel opgenomen.

Artikel 132. Aangezien in het voorgestelde artikel 26 wordt bepaald, dat de secretaris van de krijgsraad tevens optreedt als secretaris van de officier-commissaris, wordt voorgesteld in dit artikel thans de

vereisten van benoembaarheid voor de secretaris op te nemen. De mogelijkheid is geopend secretarissen-plaatsvervanger te benoemen.

Evenals in het vierde lid van het vorige artikel t.a.v. de fiscaal is geschied wordt in het derde lid van dit artikel voorgesteld om behalve officieren van administratie ook officieren van andere korpsen, als deze een graad of hoedanigheid bezitten als bedoeld in het tweede lid van artikel 131, voor een benoeming tot secretaris in aanmerking te brengen.

Evenals voor de RL is bepaald, behoeven ook bij de zeemacht secretarissen-plaatsvervanger niet te voldoen aan de eisen van benoembaarheid voor de secretaris gesteld, voorzover zij niet ter terechtzitting dan wel tijdens de informatiën niet in zaken tegen officieren optreden (men vergelijkte artikel 35 R.Z. nieuw).

Het laatste lid komt overeen met het laatste lid van artikel 127 RL (nieuw) en 246 RL (nieuw).

Artikel 133. Men vergelijkte de toelichting op artikel 132 RL, waarbij nog wordt aangetekend dat de benoeming van een president-plaatsvervanger bij een niet-permanente krijgsraad werd geregeld in artikel 129 (nieuw).

Artikel 134. Men vergelijkte de toelichting op artikel 130 RL.

Artikelen 135—141. Deze artikelen die bijzondere bepalingen bevatten, met betrekking tot de samenstelling van de krijgsraad aan boord van een schip, hetwelk zich alleen buiten het rijk in Europa bevindt, kunnen vervallen.

De redenen daartoe werden uiteengezet in het algemeen gedeelte van deze memorie (punt I van § 1 van Hoofdstuk II, blz. 561).

Artikel 142. Nu wordt voorgesteld slechts één permanente krijgsraad in Nederland te vestigen, kan het tweede lid van dit artikel vervallen.

Artikelen 146 en 150. Men vergelijkte de toelichting op de artikelen 138 en 142 RL.

Artikelen 152 en 154. Men vergelijkte de toelichting op de artikelen 144 en 146 RL.

Artikel 156. Men vergelijkte de toelichting op artikel 148 RL.

Artikel 158a. Men vergelijkte de toelichting op artikel 150a RL.

Artikelen 162, 164, 166 en 168. Men vergelijkte de toelichting op de artikelen 157, 159, 161 en 163 RL.

Artikelen 170 en 171. Men vergelijkte de toelichting op de artikelen 165 en 166 RL.

Artikel 172. Men vergelijkte de toelichting op artikel 167 RL.

Artikel 172a. Men vergelijkte de toelichting op artikel 167a RL.

Artikelen 174—181. Men vergelijkte de toelichting op de artikelen 169—176 RL. Zoals in punt i van § 1 van Hoofdstuk II van deze

memorie (blz. 558) werd vermeld, kan er bij de krijgsraden voor de zeemacht onder omstandigheden behoefte bestaan aan een uitgebreidere voorlichting van de zijde van de openbare aanklager, dan voor de krijgsraden bij de landmacht voldoende wordt geacht. Zodanige voorlichting kan niet gemist worden bij de niet-permanente krijgsraden, maar kan ook bij een permanente krijgsraad, indien daarvoor meer ingewikkelde zaken dienen, van belang zijn. Zulks omdat in het tweede lid van artikel 174, in overeenstemming met het bepaalde in het eerste lid van artikel 311 Sv., slechts voorgeschreven wordt wat de schriftelijke vordering minimaal moet bevatten en het overigens aan de fiscaal wordt overgelaten of en in hoeverre hij mondeling nog het een en ander ter toelichting van zijn vordering wil aanvoeren. Daarom wordt in het derde lid van het voorgestelde artikel 174 bij niet-permanente krijgsraden altijd en bij een permanente krijgsraad indien deze zulks gelast, de verplichting tot het overleggen van een schriftelijk overzicht der zaak gehandhaafd. Hierin dient de fiscaal op dezelfde wijze als hij onder de huidige regeling in de schriftuur van eis verplicht is te doen, rekenschap te geven van de gronden waarop zijn vordering steunt. Het overzicht moet hij overleggen tegelijk met zijn vordering of indien dit niet mogelijk is, waartoe b.v. het resultaat van het onderzoek ter terechtzitting aanleiding kan geven, binnen vier dagen daarna.

In zaken waarin de fiscaal een schriftelijk overzicht heeft overgelegd, behoren de beklagde en diens raadsman bevoegd te zijn daarop desgewenst, schriftelijk te antwoorden. Daartoe strekt het laatste lid van het voorgestelde artikel 174. De daarin genoemde termijn van acht dagen komt overeen met de termijn, waarbinnen de beklagde of diens raadsman thans een memorie van antwoord op de schriftuur van eis kunnen indienen.

Het wordt niet noodzakelijk geacht, dat de fiscaal het schriftelijk overzicht en de beklagde of diens raadsman de memorie van antwoord, op een terechtzitting indienen, daar dit slechts onnodige vertraging in de procesvoering meebrengt.

In verband met de regeling in artikel 174 getroffen, kunnen de artikelen 175—180 vervallen. Artikel 181 komt overeen met het voorgestelde artikel 176 RL met dien verstande dat in eerstgenoemd artikel rekening is gehouden met de mogelijkheid dat een schriftuur van antwoord is ingediend.

Artikelen 183 en 184. Men vergelijkte de toelichting op de artikelen 178 en 179 RL.

Artikel 185. Men vergelijkte de toelichting op artikel 193 RL.

Artikel 197. Dit artikel is aangepast aan de wijziging voorgesteld in artikel 209 waardoor in beginsel alle vonnissen van krijgsraden, waar ook gewezen, vatbaar worden voor hoger beroep. Fiat executie wordt slechts verleend op vonnissen die niet vatbaar zijn voor hoger beroep.

Het is mogelijk gemaakt een vonnis te pronunciëren alvorens het fiat executie is verleend (men vergelijkte hiervoor de eerste alinea van de toelichting op artikel 257 RL).

Daar de gevolgen van een weigering van het fiat executie ten aanzien van vonnissen in dit artikel bedoeld niet zijn geregeld, zijn daaraan een tweede en een derde lid toegevoegd.

Artikelen 198 en 199. Men vergelijkte de eerste alinea van de toelichting op artikel 197.

Door wijziging van de redactie is de inhoud van deze artikelen enigszins verduidelijkt.

Aan artikel 199 werd de bepaling toegevoegd waarin de volgorde van het uitbrengen der stemmen wordt aangegeven, deze dient dezelfde te zijn als in artikel 186 voorgeschreven ten aanzien van het wijzen van vonnissen. Voorts werd in het artikel een verwijzing opgenomen naar het nieuw voorgestelde artikel 205a dat betrekking heeft op de executie van vonnissen gewezen door niet-permanente krijgsraden.

Artikelen 200—203. In het ontwerp zijn de bijzondere bepalingen welke thans gelden met betrekking tot de samenstelling van en de procedure bij de krijgsraad aan boord van een enkel schip vervallen. Tegen het instellen van krijgsraden bij kleinere eenheden, waar het niet mogelijk is te voldoen aan de eisen welke als regel voor de bezetting van niet-permanente krijgsraden worden gesteld, bestaan ernstige bezwaren, terwijl de noodzaak om daartoe over te gaan in de huidige omstandigheden, gezien de betere communicatiemiddelen en verbindingen, niet meer aanwezig is. Indien bij grotere eenheden een krijgsraad is ingesteld, zal de toepassing van artikel 198 daarbij geen moeilijkheden opleveren. Men vergelijkte ook de laatste alinea van punt I van § 1 van Hoofdstuk II van deze memorie (blz. 561).

Artikel 204. Men vergelijkte de toelichting op artikel 205 RL.

Artikel 205a. Men vergelijkte de toelichting op artikel 257 RL.

Artikel 206a. Aangezien de term soldij in de huidige voorschriften omtrent de bezoldiging van de militairen der zeemacht niet meer wordt gebruikt, verdient het aanbeveling deze term te vervangen door het algemeen begrip „geldelijke militaire inkomsten” (men vergelijkte ook de toelichting op artikel 207a RL).

Artikelen 209 en 209a. In artikel 209 wordt de mogelijkheid van beroep uitgesloten ten aanzien van vonnissen door zeekrijgsraden buiten het rijk in Europa (en buiten Oost-Indië) gewezen. Door de voorgestelde wijziging in dit artikel worden in overenstemming met hetgeen te dien aanzien in het ontwerp voor de rechtspleging bij de landmacht is bepaald, in beginsel alle vonnissen van zeekrijgsraden, waar ook gewezen, voor hoger beroep vatbaar gemaakt. Ook voor de zeemacht bestaan daartegen geen bezwaren meer, nu de mogelijkheid wordt geopend dat het Hoog Militair Gerechtshof in bepaalde gevallen bij rechtspraak in hoger beroep, recht doet op de stukken zonder dat de tegenwoordigheid van de beklaagde vereist is (men zie het voorstel besproken onder punt m van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 563) van deze memorie).

Eveneens in overeenstemming met hetgeen in het ontwerp voor de rechtspleging bij de landmacht wordt voorgeschreven, wordt in het ontworpen artikel 209a aan de Kroon de bevoegdheid verleend, om onder feitelijke oorlogsomstandigheden vonnissen van hoger beroep uit te sluiten. (Men vergelijk de toelichting op artikel 210 RL).

Artikel 218. Men vergelijk de toelichting op artikel 219 RL.

Artikel 219a. Men vergelijk de toelichting op artikel 220a RL.

Artikel 241. Men vergelijk de toelichting op artikel 242 RL.

Artikel 242. Men vergelijk de toelichting op artikel 274 RL.

Artikel 243. Het wordt juister geacht dat het rapport in het eerste lid van dit artikel bedoeld, niet wordt gedaan aan de autoriteit die over de verwijzing heeft te beslissen, maar rechtstreeks aan de commanderende officier, onder wie de verdachte ressorteert. Door de voorgestelde wijziging in de eerste volzin van dit lid, kan de tweede volzin daarvan vervallen. Ook het tweede lid van het artikel kan vervallen, daar normaal gehandeld dient te worden overeenkomstig het voorschrift van artikel 8.

In de plaats van het vervallen tweede lid wordt voorgesteld een bepaling op te nemen overeenkomende met die van artikel 293 RL, een bepaling welke tot dusverre in de rechtspleging bij de zeemacht ontbrak.

Artikel 244. De voorgestelde wijziging in het eerste lid houdt verband met de instelling van permanente krijgsraden. De wijziging voorgesteld in het tweede lid vloeit voort uit de gewijzigde aanduiding van de tot verwijzing bevoegde autoriteit.

Artikel 245. Er bestaat geen aanleiding de bevoegdheid van de Minister van Justitie en de advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht om bevelen te geven aan de fiscaals, te beperken tot de fiscaals binnen Nederland. Voorgesteld wordt derhalve de in dit artikel opgenomen bepaling — evenals in de rechtspleging bij de landmacht het geval is — ook toepasselijk te laten zijn op de fiscaals bij krijgsraden buiten Nederland.

Artikel 246. De voorgestelde wijziging vloeit voort uit de gewijzigde aanduiding van de tot verwijzing bevoegde autoriteit.

Artikel 249. Men vergelijk de toelichting op artikel 287 RL.

Artikel 251. De voorgestelde wijzigingen vloeien voort uit de gewijzigde aanduiding van de tot verwijzing bevoegde autoriteit en de instelling van permanente krijgsraden.

Artikel 258. Het tweede lid van dit artikel is in overeenstemming gebracht met het tweede lid van artikel 299 RL.

Artikel 268. De wijzigingen in dit artikel houden verband met de instelling van permanente krijgsraden in de verschillende delen van het Koninkrijk.

Artikel III van de Slotbepalingen

In verband met het voorgestelde artikel VI van dit ontwerp kan de onderhavige bepaling vervallen.

Additionele bepalingen

Men vergelijk de toelichting op de additionele bepalingen in de RL.

Artikel IV. Additionele bepalingen. Men vergelijk de toelichting op artikel IV van de additionele bepalingen in de RL.

Artikelen V en VI. Additionele bepalingen. De voorgestelde wijzigingen vloeien voort uit de gewijzigde aanduiding van de officieren-commissaris die wel en die niet bij een bepaalde krijgsraad behoren.

Artikelen VIII en XII. Additionele bepalingen. Men vergelijk de toelichting op de artikelen VIII en XII van de additionele bepalingen in de RL.

Artikel XIII. Additionele bepalingen. Overeenkomstig de regeling, vervat in artikel XIII van de additionele bepalingen in de RL, wordt voorgesteld de niet-toepasselijkheid van een aantal additionele bepalingen niet afhankelijk te doen zijn van de plaats, waar de behandeling van de zaak plaats vindt, maar van de aard van de krijgsraad die met de behandeling belast is.

Artikel XIV. Additionele bepalingen. Deze bepaling is verouderd en kan vervallen.

De ondergetekenden zien geen aanleiding waarom de additionele bepalingen geen toepassing zouden kunnen vinden bij de berechting van minderjarige tot de inlandse bevolking van Nederlands Nieuw-Guinea behorende personen, die eventueel bij de zeemacht dienst zouden doen.

Artikel XVII. Additionele bepalingen. Men vergelijk de toelichting op artikel XVI van de additionele bepalingen in de RL.

Artikel III

Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof

Artikel 31a. Nu ook van vonnissen gewezen door krijgsraden buiten Nederland beroep op het Hoog Militair Gerechtshof open zal staan, is het wenselijk dat het Hof bij het nemen van informatiën buiten Nederland gebruik kan maken van de diensten van functionarissen der militaire justitie, die zich ter plaatse bevinden. In de eerste plaats zullen hiervoor officieren-commissarissen in aanmerking komen. Het kan echter, b.v. met het oog op de functie van de beklagde, wenselijk zijn, dat de informatiën door een president van een krijgsraad gehouden worden. Een soortgelijke bepaling gold reeds in Suriname en de Nederlandse Antillen.

Artikel 76e. Zoals in punt m van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 563) reeds werd betoogd, is het noodzakelijk, dat het Hoog Militair Ge-

rechtshof bij rechtspraak in hoger beroep in bepaalde omstandigheden de bevoegdheid heeft om recht op stukken te doen.

De voorgestelde redactie sluit in hoofdzaak aan bij de regeling, die getroffen is in de gewijzigde rechtspleging landmacht Suriname (artikel 31 e.v.). De daarin opgenomen bepaling, dat de beklagde ook wordt opgeroepen om in persoon voor het Hof te verschijnen, indien hij zulks verzoekt, is echter niet opgenomen. Het zou bepaald ongewenst zijn, indien de beklagde het door het doen van zulk een verzoek in de hand zou hebben zich, wellicht zeer geruime tijd, aan zijn dienst buiten Nederland te onttrekken.

Artikel IV

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht

Artikel 74. Dit artikel dateert nog van vóór de invoering van het Wetboek van Strafvordering. De voorgestelde wijziging beoogt de redactie van het artikel, zonder de strekking ervan te wijzigen, aan te passen aan dat Wetboek en aan de nieuwe structuur van het Koninkrijk.

Bovendien wordt de bewijskracht van een proces-verbaal, opge maakt door een opsporingsambtenaar van een der overzeese rijkdelen, gelijkgesteld met die van een proces-verbaal, opge maakt door een Nederlandse opsporingsambtenaar.

Artikel 74a. De opsporingstaak ten behoeve van de krijgsmacht dient overal te kunnen worden uitgeoefend waar zich militairen bevinden.

Het opsporingsonderzoek buiten Nederland, zoals dit b.v. door militairen van het Wapen der Koninklijke Marechaussee bij manoeuvres in het buitenland wordt verricht, wordt thans echter belemmerd door de bepaling van artikel 146, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, volgens welke de bevoegdheid van opsporingsambtenaren beperkt is tot het grondgebied waarvoor zijn zijn aangesteld. In het systeem van het Wetboek van Strafvordering ligt besloten, dat slechts het grondgebied van Nederland geheel of gedeeltelijk als zodanig kan worden aangewezen.

Daarom wordt voorgesteld om ambtenaren belast met de opsporing van strafbare feiten ten behoeve van de militaire justitie, bevoegd te maken ook buiten Nederland als opsporingsambtenaar op te treden.

Duidelijkheidshalve wordt voorgeschreven, dat zij in het buitenland die taak moeten uitoefenen met inachtneming van de beperkingen in het volkenrecht erkend. Zo zullen zij aldaar bijvoorbeeld niet zelfstandig tot inbeslagneming en huiszoeking kunnen overgaan bij burgers van de staat van verblijf. In dit verband zij echter gewezen op artikel VII, lid 6, onder a, van het N.A.V.O.-statusverdrag, waarin onder meer wordt bepaald, dat de autoriteiten van de staat van verblijf hulp zullen verlenen bij de uitvoering van alle noodzakelijke nasporingen en bij het verzamelen van het bewijsmateriaal, en op artikel 2 van de

goedkeuringswet van dit verdrag (*Stb.* 1953, no. 438), dat een nadere regeling voor de opsporing in Nederland bevat.

Tenslotte wordt voor wat betreft handelingen, verricht in de overzeese rijksdelen, buiten twijfel gesteld dat bij de opsporing van strafbare feiten ten behoeve van de militaire justitie de in het betrokken rijkdeel geldende wetgeving dient te worden nageleefd wanneer — zoals b.v. bij inbeslagname of het betreden van plaatsen — inbreuk moet worden gemaakt op de rechten van personen die niet aan de rechtsmacht van de militaire rechter zijn onderworpen.

Artikel 81. De redactie van het artikel wordt door de voorgestelde wijziging aangepast aan de nieuwe structuur van het Koninkrijk.

Artikel 81a. Aan de voorgestelde bepaling werd reeds aandacht geschonken in het algemeen gedeelte van de toelichting (punt o van § 1 van Hoofdstuk II, blz. 564).

Door de voorgestelde tekst zullen zowel artikel 88 van de Wet op de rechterlijke organisatie als de vijfde titel van het vierde boek van het Wetboek van Strafvordering op jurisdictiegeschillen tussen de militaire rechter en een rechter in de overzeese rijksdelen van toepassing zijn en zal de Hoge Raad der Nederlanden derhalve van dergelijke jurisdictiegeschillen kennis kunnen nemen.

Artikel 82. De voorgestelde wijziging betreft de beperking van de rechtspraak in eerste instantie van het Hoog Militair Gerechtshof tot vlag- en opperofficieren. Het voorstel werd reeds toegelicht in punt n van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 564).

Artikel 83. Het vervallen van het tweede lid hangt samen met de voorgestelde wijziging van artikel 98. De regeling van het geval dat gelijktijdige vervolging plaats vindt voor het Hoog Militair Gerechtshof en voor een krijgsraad zal volgens het ontwerp in laatstgenoemd artikel worden gegeven.

Artikel 88. Tot nu toe werd in artikel 88 alleen een regeling gegeven van de betrekkelijke bevoegdheid van de krijgsraden bij de zeemacht welke in Nederland optraden. Nu ingevolge het onderhavige ontwerp in de rechtspleging bij de zeemacht het onderscheid tussen krijgsraden binnen en buiten Nederland zal worden vervangen door een onderscheid tussen permanente en niet-permanente krijgsraden, zal in het onderhavige artikel een regeling moeten worden gegeven van de betrekkelijke bevoegdheid van alle permanente krijgsraden bij de zeemacht.

Het onder 1° gestelde correspondeert met hetgeen in de bestaande tekst onder 1° is gesteld. De redactie is echter aan de huidige omstandigheden aangepast. Aan de term „eenheid” zal een ruime uitleg moeten worden gegeven. Hieronder zijn zowel oorlogsvaartuigen en inrichtingen als bijvoorbeeld onderdelen van het korps mariniers begrepen. Als rechtsgebied van een permanente krijgsraad zal het rijkdeel waarin deze is gevestigd moeten worden aangemerkt.

Het onder 2° opgesomde criterium is nieuw. Nu in de regel ook in

de overzeese rijkdelen permanente krijgsraden zullen zijn gevestigd ligt het in de rede deze krijgsraden competentie te verlenen ten aanzien van delicten gepleegd bij eenheden die naar dat rijkdeel op weg zijn.

Het onder 3° opgesomde criterium komt overeen met hetgeen in de thans geldende tekst onder 2° is opgenomen.

Zoals in punt **b** van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 556) reeds werd betoogd zal op het tijdstip van de verwijzing in het algemeen nog niet zijn uit te maken door welke krijgsraad een zaak het beste behandeld kan worden. Dit zal pas kunnen geschieden wanneer de zaak ter terechtzitting aanhangig moet worden gemaakt. In dit systeem is de in de huidige tekst van het onderhavige artikel onder 3° voorkomende zinsnede „ook al is de vervolging voor een andere zee-krijgsraad reeds „aangevangen” overbodig, voorzover hij betrekking heeft op vervolgingsdaden die voorafgaan aan het uitbrengen van de dagvaarding. Zolang de zaak nog niet ter terechtzitting aanhangig is gemaakt blijft de vraag welke krijgsraad de zaak uiteindelijk zal behandelen dan immers ook in de andere in het onderhavige artikel genoemde gevallen open. Voor zover de zinsnede betrekking heeft op de overname van een zaak, die reeds bij een bepaalde krijgsraad aanhangig is, door een andere krijgsraad, betreft hij een onderwerp dat beter in meer algemene zin in een ander artikel kan worden geregeld. Voorgesteld wordt derhalve de onderhavige zinsnede in het nieuwe punt 4, dat met punt 3 (oud) correspondeert, te laten vervallen en de regeling van de overname van een reeds aanhangige zaak door een andere krijgsraad te regelen in artikel 90.

Ook is het niet nodig in het nieuwe punt 4 de in punt 3 (oud) voorkomende zinsnede „na het plegen van het feit” te handhaven. Uit de tekst en samenhang blijkt duidelijk dat bedoeld is de plaats waar de beklagde zich bevindt op het oogenblik waarop hetzij naar aanleiding van het houden van de informatiën, hetzij naar aanleiding van het aanhangig maken der zaak de bevoegdheid van de krijgsraad aan de orde komt.

Artikel 89. Nu ingevolge het ontwerp voor de instelling van niet-permanente krijgsraden een Koninklijk besluit zal zijn vereist, verdient het naar het oordeel van de ondergetekenden aanbeveling op het voetspoor van hetgeen in artikel 95 voor de niet-permanente krijgsraden bij de landmacht wordt bepaald de regeling van de relatieve competentie van de niet-permanente krijgsraden naar het instellingsbesluit daarvan te delegeren. Hiertoe strekt het onderhavige artikel.

Artikelen 90 en 91. De inhoud van deze artikelen die op de krijgsraden in Indonesië betrekking heeft kan thans vervallen.

Voorgesteld wordt in plaats daarvan in artikel 90 een regeling te geven met betrekking tot de overgang van zaken, die bij een niet-permanente krijgsraad aanhangig zijn, naar een permanente krijgsraad. Aan deze mogelijkheid bestaat behoefte zowel voor het geval een niet-permanente krijgsraad wordt opgeheven als voor het geval dat

een militair, wiens zaak in het buitenland bij een niet-permanente krijgsraad aanhangig is, inmiddels binnen het Koninkrijk is teruggekeerd. Uit een oogpunt van rechtszekerheid behoeft tegen deze overdracht naar het oordeel van de ondergetekenden geen bezwaar te bestaan daar de permanente krijgsraden als de normaliter bevoegde krijgsraden moeten worden beschouwd.

Artikel 92. In dit artikel wordt voorgesteld in plaats van de Kroon, de Minister van Marine bevoegd te verklaren een krijgsraad met de kennisneming van een zaak te belasten, indien in een uitzonderlijk geval geen college bevoegd zou zijn. Deze aangelegenheid lijkt niet van zoveel belang dat hiervoor een Koninklijk besluit geëist zou moeten worden.

Artikel 93. Nu de garnizoenscommandant geen bemoeienis meer heeft met de verwijzing, is het voor de competentie van de krijgsraden irrelevant tot welk garnizoen de beklaagde behoort. In het onder 1° in dit artikel gestelde behoort derhalve het garnizoen van de verdachte als criterium voor de bevoegdheid van de krijgsraden door het onderdeel van de verdachte te worden vervangen.

Teneinde ook berechting mogelijk te maken door de krijgsraad, binnen welks rechtsgebied de beklaagde zich ten tijde van de dagvaarding bevindt, wordt voorgesteld ook die krijgsraad bevoegdheid tot berechting der zaak te verlenen. Dit kan met name van belang zijn indien de beklaagde na het plegen van het feit naar een ander deel van het Koninkrijk is vertrokken.

Artikel 94. In dit artikel wordt voorgesteld in plaats van de Kroon de Minister van Oorlog bevoegd te verklaren om een krijgsraad met de kennisneming van een zaak te belasten, indien in een uitzonderlijk geval geen college bevoegd zou zijn. Deze aangelegenheid lijkt niet van zoveel belang, dat hiervoor een Koninklijk besluit geëist zou moeten worden.

Artikel 95. De voorgestelde redactie van dit artikel is aangepast aan de nieuwe benaming van de krijgsraden te velde. Verder is daarin duidelijk tot uiting gebracht, dat de regeling van de competentie niet alleen betrekking dient te hebben op de bevoegdheidsafbakening tussen de mobiele krijgsraden onderling, maar ook op de bevoegdheidsafbakening ten aanzien van de arrondissements-krijgsraden.

Artikel 97. De in dit artikel opgenomen bepaling past niet in het systeem, dat in de onderhavige voorstellen werd gekozen met betrekking tot de instelling van mobiele krijgsraden. Voorgesteld wordt in plaats daarvan een bepaling op te nemen waarin de Minister van Oorlog de bevoegdheid wordt verleend zaken die bij een mobiele krijgsraad in behandeling zijn over te dragen aan een arrondissements-krijgsraad. Aan deze mogelijkheid bestaat behoefte zowel voor het geval dat een mobiele krijgsraad wordt opgeheven als voor het geval dat een militair, wiens zaak in het buitenland bij een mobiele krijgsraad aanhangig is, inmiddels binnen het Koninkrijk is teruggekeerd.

Uit een oogpunt van rechtszekerheid behoeft tegen overdracht van een zaak aan een arrondissements-krijgsraad naar het oordeel van de ondergetekenden geen bezwaar te bestaan, daar de arrondissements-krijgsraden als de normaliter bevoegde krijgsraden moeten worden beschouwd.

Artikel 98. Gelijktijdige bemoeiing met eenzelfde zaak bij verschillende rechterlijke colleges kan in het militaire strafproces slechts voorkomen indien in die zaak meer dan één beschikking tot verwijzing is genomen. Een militairrechterlijk college kan zich immers niet met een zaak bemoeien dan op grond van een beschikking tot verwijzing.

Omdat de beslissing over de vervolging in het militaire anders dan in het gewone strafprocesrecht niet toekomt aan een bij een rechterlijk college behorende autoriteit, zal de regeling van de gevallen van gelijktijdige bemoeiing met eenzelfde zaak door verschillende rechterlijke colleges aldaar niet zoals in het Wetboek van Strafvordering, gegrond moeten zijn op het vaststellen van een rangorde tussen de verschillende criteria, waarop de betrekkelijke bevoegdheid van een militairrechterlijk college kan berusten, maar op het vaststellen van een rangorde tussen de verschillende beschikkingen tot verwijzing.

Hierdoor wordt bovendien bereikt dat niet alleen gelijktijdige bemoeiing bij verschillende krijgsraden, doch ook de gelijktijdige bemoeiing van een krijgsraad en van het Hoog Militair Gerechtshof met eenzelfde zaak in deze bepaling kunnen worden geregeld.

Het tweede lid van artikel 83 en het tweede lid van artikel 99 behoren bij aanvaarding van de voor het onderhavige artikel voorgestelde tekst te vervallen.

Artikel 99. De oplossing voor het geval van gelijktijdige bemoeiing van verschillende krijgsraden met eenzelfde zaak in dit artikel gegeven, past niet in het daaromtrent in artikel 98 voorgestelde systeem. Verwezen moge worden naar de toelichting op artikel 98.

Artikel V

Bij het opheffen van de krijgsraden te velde en de krijgsraden in de overzeese rijkdelen zal door de Kroon de overgang van de bij deze krijgsraden aanhangige zaken naar de arrondissements-krijgsraden en de permanente krijgsraden moeten worden geregeld, daar anders colleges van beide categorieën gedurende enige tijd naast elkander zouden moeten werken.

Artikelen VI en VII

In artikel 6 van de Defensiewetten voor Suriname en de Nederlandse Antillen wordt bepaald, dat het militaire straf- en tuchtrecht bij rijkswet zal worden geregeld. Een overeenkomstige bepaling is opgenomen in artikel 167 van de Bewindsregeling Nieuw-Guinea. Door het artikel VI wordt buiten twijfel gesteld, dat de daarin genoemde wetten de rijkswetten zijn, waarin het militaire strafproces voor het gehele Koninkrijk wordt geregeld.

De oudere regelingen, welke met betrekking tot deze materie nog in de overzeese rijkswetten mochten gelden, zullen door het in werking treden van deze rijkswet vervallen. Wellicht ten overvloede is van die regelingen in artikel VII een opsomming gegeven.

Verder worden in artikel VII enkele wetsbesluiten uit de Londense periode ingetrokken waarvan de bepalingen, voorzover op het behoud daarvan prijs werd gesteld, in het ontwerp zijn overgenomen. Ten slotte zal de wet van 3 juli 1947 ingetrokken moeten worden nu de nieuwe regeling van het appel ingevolge de gedane voorstellen in de rechtsplegingen zelve zal worden verwerkt.

HOOFDSTUK III

Wijziging van het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht

§ 1. De wijziging van het materiële militaire strafrecht

Sinds het Wetboek van Militair Strafrecht op 1 januari 1923 in werking trad werd dit niet ingrijpend gewijzigd. Wel zijn sinds dat tijdstip de wijze van oorlogvoeren, de organisatie van de krijgsmacht en de wijze waarop de krijgsmacht zich op haar taak voorbereidt, grondig veranderd. Ook is de staatsrechtelijke status van de rijkswetten in de West diepgaand gewijzigd, terwijl de verdediging van het Koninkrijk thans anders dan vroeger in alle delen daarvan aan dezelfde krijgsmacht is opgedragen.

Het ligt dan ook voor de hand, dat de regeling van het militaire strafrecht op het ogenblik enerzijds lacunes vertoont en anderzijds bepalingen bevat, die in de huidige situatie niet meer passen.

De strekking van de voorgestelde wijziging is hierin te voorzien en het militaire strafrecht wederom op de hoogte van zijn tijd te brengen. Verder kan dan van de gelegenheid gebruik worden gemaakt om een aantal technische onvolkomenheden, die in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding geven, te verbeteren.

De voorgestelde wijzigingen betreffen in hoofdzaak de volgende punten:

a. Wijzigingen samenhangend met de nieuwe structuur van het Koninkrijk.

Bij de Koninklijke besluiten van 16 oktober 1922, *Stb.* 557 en 558, werden voor Suriname en de Nederlandse Antillen wetboeken van militair strafrecht vastgesteld. Deze wetboeken hadden in beginsel slechts betrekking op de in die rijkswetten verblijvende eenheden van het K.N.I.L. en de aldaar inheemse schutterijen. Evenals de regelingen van het militair strafprocesrecht, waarover in punt o van § 1 van Hoofdstuk II (blz. 564) wordt gesproken, hebben deze wetboeken thans hun eigenlijk object verloren, daar de krijgsmacht waarvoor zij waren geschreven niet meer bestaat en volgens de thans geldende bepalingen ook niet meer kan bestaan.

Nu in ons staatsbestel het beginsel van de eenheid van de krijgs-

macht is erkend, zal deze eenheid ook in het militaire strafrecht tot uiting moeten worden gebracht. Voor militairen, die tot een zelfde krijgsmacht behoren, moet in beginsel, waar zij zich ook bevinden, hetzelfde strafrecht gelden. Voor aparte regelingen van militair strafrecht voor Suriname en de Nederlandse Antillen is derhalve thans geen plaats meer.

Voor Nederlands Nieuw-Guinea heeft geen aparte regeling van het militaire strafrecht gegolden. Bij de wet van 2 augustus 1950, *Stb.* K 335, werd ook op de in Nederlands Nieuw-Guinea verblijvende K.N.I.L. militairen vanaf het tijdstip van de soevereiniteitsoverdracht over Indonesië het Nederlandse militaire strafrecht van toepassing verklaard.

Het Wetboek van Militair Strafrecht houdt in zijn huidige redactie onvoldoende rekening met het feit, dat het in alle delen van het Koninkrijk moet kunnen worden toegepast. Het is in menig opzicht te zeer toegespitst op de verhoudingen in Nederland. Deze tekortkoming openbaart zich vooral met betrekking tot de toepasselijkheid van die belangen van het strafrecht van de overzeese rijkdelen, die van het strafrecht afwijken. Het kan voorkomen, dat een feit in een der overzeese rijkdelen strafbaar is gesteld, doch dat het militaire strafrecht en het Nederlandse commune strafrecht, waarnaar door het militaire strafrecht wordt verwezen, daaromtrent geen of slechts een lichtere strafbepaling bevatten. Toch eist de handhaving van de rechtsorde in het betrokken rijkdeel, dat tegen dergelijke feiten op adequate wijze strafrechtelijk kan worden opgetreden. Tot nu toe was dit niet mogelijk. Dit heeft al sinds jaar en dag moeilijkheden opgeleverd voor de marine en doet dit sinds enkele jaren ook met betrekking tot de landen luchtmacht. De ondergetekenden stellen voor in deze lacune te voorzien door achter titel I van het eerste boek een nieuwe titel IA in te voegen, waarin de toepasselijkheid van het commune strafrecht van de overzeese rijkdelen wordt geregeld. Bij deze regeling kunnen twee gevallen worden onderscheiden. Enerzijds kan zich het geval voordoen, dat een bepaald feit wel in het militaire strafrecht of het Nederlandse commune strafrecht strafbaar wordt gesteld, doch dat daartegen — bij voorbeeld omdat het de bescherming van een ander rechtsbelang betreft — in dat recht een lichtere straf wordt bedreigd dan in het recht van het betrokken overzeese rijkdeel. In dat geval behoeft de toepassing van het recht van het overzeese rijkdeel niet verder te gaan dan een verhoging van het krachtens het militaire recht reeds geldende strafmaximum tot het maximum dat in het recht van het overzeese rijkdeel wordt voorzien. Anderzijds kan worden onderscheiden het geval, dat een bepaald feit wel valt onder een in een overzees rijkdeel geldende strafbepaling, doch dat daartegen in het militaire strafrecht of het Nederlandse commune strafrecht in het geheel geen straf wordt bedreigd. In dat geval zal het strafrecht van het betrokken rijkdeel in volle omvang op het feit moeten worden toegepast met inachtneming overigens van de bijzondere bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht en met behoud van de mogelijk-

heden die het Nederlandse strafrecht biedt t.a.v. de voorwaardelijke veroordeling en de terbeschikkingstelling.

De subsidiaire toepasselijkheid van het commune strafrecht van de overzeese rijkdelen kan niet beperkt worden tot feiten in die rijkdelen gepleegd. Ook van buiten af kan de rechtsorde worden aangetast. Men denke bij voorbeeld aan de overtreding van deviezenvoorschriften. Ook indien een feit buiten een overzees rijkdeel is gepleegd zal het strafrecht van dat rijkdeel daarop dan ook subsidiair van toepassing moeten zijn indien de rechtsorde in dat rijkdeel erdoor werd geschonden. Hiermede is bij de redactie van de nieuwe titel I A rekening gehouden.

Ook met betrekking tot het reclasseringswerk in de overzeese rijkdelen, het verplegen van ter beschikking van de regering gestelden aldaar en de gevolgen die aldaar aan ontzettingen uit bepaalde rechten moeten worden toegekend, vertoont het militaire strafrecht thans lacunes. In de artikelen 15, 35a en 44a worden op dit gebied verbeteringen voorgesteld.

Daar een veroordeling door de militaire rechter in het voorgestelde systeem mede kan berusten op toepassing van het algemene deel van het strafrecht van een overzees rijkdeel, zullen een aantal afwijkingen van het algemene deel van het commune strafrecht, die het Wetboek van Militair Strafrecht bevat, niet meer zoals thans met een verwijzing naar de betreffende artikelen van het Wetboek van Strafrecht kunnen worden omschreven. (Men vergelijk onder meer de artikelen 13—19). In het ontwerp is derhalve van de onderdelen van het algemene deel, waarvan wordt afgeweken, een materiële omschrijving gegeven, zodat die afwijkingen ook toepassing zullen vinden ten aanzien van het strafrecht van de overzeese rijkdelen.

Of een nadere regeling die in de militaire strafwetgeving is opgedragen aan de Kroon, zal moeten worden vastgesteld bij algemene maatregel van rijkbestuur of bij algemene maatregel van bestuur, zal moeten worden beoordeeld naar de bepalingen die het Statuut voor het Koninkrijk ter zake bevat. Op grond van die bepalingen zal de regeling bij algemene maatregel van rijkbestuur dienen te worden vastgesteld, tenzij zij noch in Suriname, noch in de Nederlandse Antillen geldt.

b. De aanpassing aan de nieuwe bondgenootschappelijke verhoudingen.

De bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht zijn onvoldoende afgestemd op de huidige bondgenootschappelijke verhoudingen. De artikelen, welke op de verhouding met bondgenoten betrekking hebben, bevatten geen bepalingen ten aanzien van de bondgenootschappelijke verhoudingen in vreedetijd, terwijl de bepalingen, welke daarin voor het geval van een gemeenschappelijke oorlog zijn opgenomen, blijkens de ervaringen in de afgelopen oorlog opgedaan, vrijwel nimmer toegepast kunnen worden.

Het systeem van het wetboek is het volgende:

Artikel 65 stelt vreemde militairen die een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht vergezellen of volgen ten aanzien van een aantal *door hen* begane strafbare feiten gelijk met Nederlandse militairen. Artikel 75 stelt de bondgenoten en hun militairen gelijk met Nederland en zijn militairen ten aanzien van een aantal *tegen hen* begane strafbare feiten, indien deze feiten worden gepleegd in een gemeenschappelijke oorlog en onder voorwaarde dat bij wet of tractaat wederkerigheid gewaarborgd is. De bepaling van artikel 65 kan welhaast nimmer toepassing vinden, omdat de Nederlandse rechter op grond van het geschreven en ongeschreven volkenrecht in het algemeen rechtsmacht over de in dat artikel bedoelde militairen mist. De bepaling van artikel 75 vindt evenmin toepassing, daar de wederkerigheid — hoewel in de praktijk grotendeels aanwezig — veelal niet bij wet of tractaat gewaarborgd is.

Een uitputtende regeling van de strafrechtelijke verhoudingen in bondgenootschappelijk verband kan naar het oordeel van ondergetekenden niet in de wet worden gegeven. Daarvoor zijn de onderling verschillende situaties te talrijk en te zeer aan verandering onderhevig. Een bevredigend systeem kan naar hun mening slechts worden verkregen, indien aan de Kroon de bevoegdheid wordt gegeven in deze materie het nodige onderscheid te maken naar gelang van de aard van de bondgenootschappelijke verhouding en van de functie waarin de betrokken buitenlandse militairen met Nederlandse militairen in aanraking komen.

De bevoegdheden van de Kroon ten deze zullen, naar het ondergetekenden voorkomt, betrekking moeten hebben op het scheppen van de verhouding van meerdere tot mindere van Nederlandse militairen ten opzichte van vreemde militairen (artikel 75a van het ontwerp) en op de gelijkstelling van vreemde militairen met Nederlandse militairen voor de toepassing van nader door de Kroon aan te wijzen wettelijke bepalingen. Door het hanteren van deze laatste bevoegdheid zal het onder meer mogelijk zijn vreemde militairen onder de werking van het Nederlandse strafrecht te brengen. Aangezien deze bevoegdheid, zoals nader uit de toelichting op het betreffende artikel zal blijken, niet uitsluitend betrekking zal moeten hebben op wettelijke bepalingen welke in het Wetboek van Militair Strafrecht voorkomen, wordt voorgesteld haar niet in dat Wetboek op te nemen maar in artikel IV van het onderhavige ontwerp.

c. Strafbaarstelling van naar vreemd recht strafbare feiten in het buitenland gepleegd.

Dit punt hangt in zekere zin samen met het hiervoren onder **b** behandelde punt. Een van de gevolgen van de nieuwe bondgenootschappelijke verhoudingen is dat Nederlandse militairen veelvuldig en in groten getale buiten het grondgebied van het Koninkrijk vertoeven. Men denke slechts aan de oefeningen die regelmatig in Duitsland worden gehouden. De status van de militairen, die zich op het grondgebied van een N.A.V.O.-partner bevinden, wordt — de voorlopige

regeling, die thans nog voor Duitsland geldt, buiten beschouwing gelaten — beheerst door het N.A.V.O. Statusverdrag (*Trb.* 1953, no. 10).

Artikel II van dit verdrag bepaalt, dat een krijgsmacht en haar leden gehouden zijn de wetten van de staat van verblijf te eerbiedigen en dat de staat van herkomst mede gehouden is de hiertoe noodzakelijke maatregelen te nemen.

Daar artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht de Nederlandse strafwet ook buiten het Nederlandse territoir op de militairen van toepassing verklaart, kan, indien Nederlandse militairen op het grondgebied van een N.A.V.O.-partner verblijven, in vele gevallen door toepassing van Nederlandse (te verstaan in de ruime zin: van krachtens het W.v.M.S. toepasselijke) strafbepalingen handhaving van overeenkomstige buitenlandse strafbepalingen worden verzekerd. In die gevallen echter, waarin de buitenlandse strafsanctie betrekking heeft op strikt aan een bepaald territoir of aan een bepaalde economische eenheid gebonden voorschriften, is toepassing van de Nederlandse strafwet niet mogelijk, daar overtreding van dergelijke voorschriften niet onder enige Nederlandse strafbepaling valt. Het betreft hier onder meer overtreding van buitenlandse voorschriften betreffende deviezenverkeer, jacht en visserij en buitenlandse locale verordeningen. In sommige gevallen kan repressie van dergelijke overtredingen geschieden door krijgstuchtelijke bestraffing, doch in andere gevallen kan het krijgstuchtelijk element in de overtreding zo gering zijn dat dit middel niet kan worden aangewend, terwijl in weer andere gevallen door toepassing van een krijgstuchtelijke straf geen adequate bestraffing kan worden verkregen.

In verband met de in artikel II van het N.A.V.O. Statusverdrag voorkomende verplichting voor de staat van herkomst om mede de noodzakelijke maatregelen te nemen om eerbiediging van het recht van de staat van verblijf te verzekeren, komt het de ondergetekenden voor, dat een strafbaarstelling van eerder genoemde feiten in de Nederlandse strafwet aanbeveling verdient.

Ook om andere redenen is een dergelijke strafbaarstelling gewenst. Artikel VII, lid 2, onder *b* van het N.A.V.O.-Statusverdrag bepaalt, dat de rechter van de staat van verblijf bij uitsluiting rechtsmacht uitoefent met betrekking tot vergrijpen, welke wel in het recht van de staat van verblijf, doch niet in dat van de staat van herkomst strafbaar zijn gesteld.

Het ontbreken van een strafbaarstellen van eerdergenoemde feiten in de Nederlandse strafwet heeft tot gevolg, dat Nederlandse militairen daarvoor nimmer — ook niet als deze feiten in de uitoefening van de dienst zijn gepleegd — terecht zullen kunnen staan voor een Nederlandse rechter. Dit nu achten de ondergetekenden onbevredigend. Door bedoelde feiten onder de werking van de Nederlandse strafwet te brengen, wordt bereikt, dat de in het derde lid van artikel VII van het N.A.V.O.-Statusverdrag gegeven regeling met betrekking tot de samenloop van rechtsmacht toepasselijk is. Nederland zal dan derhalve ten aanzien van dergelijke feiten in een aantal gevallen voorrang hebben

bij de uitoefening van rechtsmacht en zal in andere gevallen eventueel een verzoek om afstand van voorrang aan de staat van verblijf kunnen doen.

De hier bedoelde feiten zullen ook in het buitenlandse recht veelal tot een categorie behoren, die overeenkomt met onze categorie overtredingen. Het zou derhalve onjuist zijn het delict van het voorgestelde artikel 168 tot misdrijf te bestempelen. Het ware als een overtreding te beschouwen. Dit en hetgeen onder **d** met betrekking tot de verkeersdelicten wordt opgemerkt maakt het nodig in het Wetboek van Militair Strafrecht het daarin tot nu toe onbekende onderscheid tussen misdrijven en overtredingen te introduceren. Voorgesteld wordt deze overtredingen samen te vatten in een nieuw derde boek.

d. Overtreding van verkeersvoorschriften.

De toenemende motorisering van de krijgsmacht, de grote verscheidenheid van voertuigen, welke daarbij in gebruik zijn, en de bijzondere eisen, welke aan het militaire verkeer moeten worden gesteld, maken naar het oordeel van ondergetekenden het scheppen van afzonderlijke strafbepalingen met betrekking tot door militairen gepleegde verkeersdelicten noodzakelijk.

Ook om een andere reden is het scheppen van zelfstandige strafbepalingen met betrekking tot het militaire verkeer wenselijk. Het merendeel van de in de Wegenverkeerswet opgenomen strafbepalingen kan slechts worden toegepast met betrekking tot verkeersdelicten, welke binnen Nederland zijn bedreven. Weliswaar verklaart artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht de Nederlandse strafwet ook toepasselijk op feiten, welke door militairen buiten Nederland worden begaan, doch de redactie van de overgrote meerderheid van de gedragsregels en strafbepalingen van de Wegenverkeerswet en zijn uitvoeringsregelingen is zodanig, dat zij slechts betrekking hebben op het verkeer op een Nederlandse weg. Verkeersovertredingen door Nederlandse militairen in het buitenland bedreven vallen derhalve in het algemeen niet onder enige Nederlandse strafbepaling.

Dat deze toestand gezien de vrij grote intensiteit van het Nederlandse militaire verkeer in het buitenland — men denke slechts aan de manoeuvres in Duitsland — ernstige bezwaren medebrengt behoeft geen nader betoog. Gedeeltelijk kan in deze lacune worden voorzien door de onder punt **c** besproken toepasselijkverklaring van buitenlands strafrecht. Doch een volledige oplossing van het probleem wordt hierdoor niet bereikt. Behalve aan de in het buitenland geldende gedragsregels zal het militaire verkeer zich aldaar toch ook aan een aantal door de militaire overheid uitgevaardigde gedragsregels hebben te houden.

De invoeging van verkeersdelicten in het Wetboek van Militair Strafrecht zal het beste kunnen geschieden door het invoegen van afzonderlijke hierop betrekking hebbende titels, onderscheidenlijk de verkeersmisdrijven en de verkeersovertredingen bevattende, te weten titel VIII van het tweede en titel I van het derde boek.

De voorgestelde indeling in misdrijven en overtredingen sluit aan bij die der overeenkomstige delicten in de Wegenverkeerswet. In de voorgestelde bepalingen is ook overigens zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de Wegenverkeerswet en de Luchtvaartwet.

Voorzover feiten niet vallen onder de in het Wetboek van Militair Strafrecht opgenomen delictomschrijving doch wel onder die van de Wegenverkeerswet en de Luchtvaartwet behouden de strafbepalingen van beide laatstgenoemde wetten ook ten aanzien van het militaire verkeer uiteraard volledig hun gelding.

Hetzelfde geldt met betrekking tot de met de Wegenverkeerswet en Luchtvaartwet overeenkomende regelingen in de overzeese rijkdelen, die alsdan op grond van het voorgestelde artikel 5a toepassing zullen kunnen vinden.

e. Het strafrechtelijk begrip „tijd van oorlog”.

In de laatste tijd is herhaaldelijk zowel in het parlement als daarbuiten de aandacht gevestigd op het feit, dat de toepassing van het strafrechtelijk begrip „tijd van oorlog” in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding geeft. De bezwaren die tegen de daaromtrent bestaande regeling kunnen worden aangevoerd vinden hun oorsprong in het feit, dat de ontwerpers van het Wetboek van Militair Strafrecht een toestand als de „koude oorlog” niet voor ogen heeft gestaan.

Voor een dergelijke toestand biedt het begrip „tijd van oorlog”, zoals dat in ons strafrecht bestaat, niet voldoende mogelijkheid tot differentiatie.

In artikel 71a is een oplossing voor deze moeilijkheid gezocht door de mogelijkheid van een zodanige differentiatie te scheppen. Voor het overige moge naar de toelichting op artikel 71a worden verwezen.

Terwijl het begrip „tijd van oorlog” enerzijds te ruim is, is anderzijds de mogelijkheid om voor bepaalde onderdelen van de krijgsmacht, die bijzondere opdrachten te vervullen hebben, een tot die onderdelen beperkte tijd van oorlog in het leven te roepen niet ruim genoeg. In verband daarmee wordt een wijziging van artikel 71 voorgesteld. Dit voorstel wordt bij de toelichting op dat artikel nader gemotiveerd.

f. De militaire detentie.

Op grond van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan de rechter, wanneer krachtens dat wetboek gevangenisstraf kan worden uitgesproken, in plaats daarvan militaire detentie van ten hoogste twee maanden opleggen.

De straf van militaire detentie is destijds in het Wetboek van Militair Strafrecht ingevoerd om de militairen, die met de strafrechter in aanraking zouden komen zonder dat hun gedrag hen tot misdadigers stempelde, buiten de gevangenis en binnen de militaire gemeenschap te kunnen houden en om te vermijden dat het odium van een veroordeling tot gevangenisstraf op hen zou komen te rusten. In verband daarmee werd in artikel 12 bepaald, dat deze straf in een afzonderlijk

gebouw zou moeten worden ondergaan. Bij de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht was een dergelijk gebouw niet beschikbaar en in artikel 1 van de invoeringswet werd in verband daarmee van deze bepaling ontheffing verleend. De militaire detentie werd in de regel als hechtenis in een huis van bewaring ondergaan.

Eerst in 1946 is een poging gedaan de militaire detentie te executeren op een wijze, die de voorstanders daarvan bij de totstandkoming van het Wetboek van Militair Strafrecht voor ogen heeft gestaan. Een militair kamp te Nieuwersluis werd voor dit doel beschikbaar gesteld en de outillage daarvan is in de loop der jaren steeds meer aan dat doel aangepast. De resultaten van deze wijze van executie waren zeer bevredigend. Hierbij is echter gebleken, dat het beheer van een dergelijke inrichting, waarin de militaire sfeer prevaleert en waarin het toezichthoudend personeel grotendeels uit militairen bestaat, bezwaarlijk bij het ministerie van justitie kan berusten. Het betreft hier — ook al is een dergelijke inrichting formeel als huis van bewaring aangevozen — in werkelijkheid een militair gesticht, waarvoor de verantwoordelijkheid in eerste instantie door de hoofden van de militaire departementen behoort te worden gedragen.

Naast de mogelijkheid de militaire detentie in een militair gesticht ten uitvoer te leggen kan echter de mogelijkheid tot tenuitvoerlegging in een huis van bewaring niet worden gemist. Enerzijds niet omdat het voor kan komen, dat personen die de militaire dienst reeds hebben verlaten de straf van militaire detentie nog moeten ondergaan en het in een dergelijk geval geen zin heeft de gestrafte in een militaire omgeving te brengen, anderzijds niet omdat door plaatsgebrek de tenuitvoerlegging in het militaire gesticht onmogelijk zou kunnen zijn.

De ondergetekenden stellen nu voor beide vormen van tenuitvoerlegging in de wet (artikel 12) te vermelden, zowel de tenuitvoerlegging in een militair gesticht, als die in een huis van bewaring.

De regeling van de status en het regiem in het militaire gesticht kan naar het oordeel van ondergetekenden het beste aan een algemene maatregel worden overgelaten. Voorzover daarbij niet van de Beginselenwet Gevangeniswezen en de Gevangenismaatregel wordt afgeweken zullen deze ook op het militaire strafgesticht van toepassing zijn. Reden tot afwijking van de Beginselenwet Gevangeniswezen en de Gevangenismaatregel zal kunnen bestaan met betrekking tot de bepaling, die de minister van justitie het opperbeheer over alle strafgestichten toekent, alsmede met betrekking tot de bepalingen, die de arbeid, de beloning daarvoor, en de geestelijke, culturele en sociale verzorging van de gedetineerde betreffen. Op het gebied van de geestelijke, culturele en sociale verzorging zal in de eerste plaats aansluiting moeten worden gezocht bij de dienaangaande voor militairen geldende voorzieningen. De bepalingen over de taak van de centrale raad van advies voor het gevangeniswezen en over de commissies van toezicht zullen ook op het militaire gesticht van toepassing dienen te zijn.

Mede op grond van de gunstige resultaten, welke bij de executie van militaire detentie te Nieuwersluis werden bereikt, bestaat bij de

militaire justitie de behoefte op ruimere schaal dan thans mogelijk is tot oplegging van militaire detentie te kunnen overgaan. In tweeërlei opzicht wordt de bestaande bepaling te eng geacht. De militaire detentie kan slechts voor een duur van ten hoogste twee maanden worden opgelegd en de militaire detentie kan niet worden toegepast bij delicten, die niet in het Wetboek van Militair Strafrecht zijn omschreven.

In verband daarmee wordt voorgesteld de maximale duur van de militaire detentie tot zes maanden te verhogen en oplegging van deze straf ook mogelijk te maken in het geval dat de beklaagde een niet in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven delict heeft gepleegd.

Tenslotte wordt voorgesteld de mogelijkheid te openen om in plaats van hechtenis militaire detentie op te leggen. Hiertoe bestaat aanleiding enerzijds omdat de hechtenis ingevolge het ontwerp als hoofdstraf in het Wetboek van Militair Strafrecht zal worden opgenomen, anderzijds omdat thans ook voor commune delicten militaire detentie zal kunnen worden opgelegd.

g. De verlaging.

Ingevolge artikel 25 heeft de militaire rechter de bevoegdheid onderofficieren en mindere militairen, die in klassen zijn ingedeeld, bij een veroordeling te verlagen, indien hij hen op grond van het begane feit onwaardig of ongeschikt acht in de beklede rang of klasse te blijven dienen. Verlaging van een onderofficier heeft steeds plaats tot de stand van matroos of soldaat.

Tegen verlaging van onderofficieren door de rechter bestaat o.m. het bezwaar, dat het voor de rechter moeilijk is te beoordelen of voor de verlaagde in de stand van matroos of soldaat nog wel emplooi is. Vaak is dit niet het geval en is de betrokkene bij voorbeeld gezien zijn leeftijd niet als matroos of soldaat te gebruiken. In dergelijke gevallen kan het voorkomen, dat de betrokkene langs de administratieve weg moet worden ontslagen. Aangezien zijn pensioenrechten dan bepaald worden door de positie waarin hij verkeerde toen hij ontslagen werd, verkeert in zo'n geval de verlaagde in een aanzienlijk slechtere positie dan degene aan wie de zwaardere bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst werd opgelegd, daar deze laatste veelal in zijn pensioenrechten wordt hersteld.

Ook indien voor een verlaagde onderofficier in de stand van matroos of soldaat wel emplooi te vinden is, is de toestand, die door een dergelijke verlaging is ontstaan, in het algemeen zowel uit een sociaal oogpunt als uit een oogpunt van verhoudingen in het onderdeel, waarbij de verlaagde wordt ingedeeld, onbevredigend. De verlaagde valt terug op een bezoldiging, waarvan hij, gezien zijn leeftijd en eventueel de grootte van zijn gezin, bezwaarlijk kan rondkomen en de persoonlijke en gezinsmoeilijkheden, die daardoor ontstaan, treffen niet alleen hemzelf, maar kunnen ook hun invloed hebben op de sfeer in het onderdeel, waartoe hij behoort.

Deze bezwaren wegen naar het oordeel van de ondergetekenden zo zwaar dat het aanbeveling verdient voor onderofficieren de straf van

verlaging, voorzover deze maar enigszins kan worden gemist, af te schaffen. Voor vreedstijd achten zij handhaving van de straf niet onontbeerlijk; onder die omstandigheden staan voldoende andere middelen tot handhaving van de krijgstucht ter beschikking; ook kan bij ongeschiktheid om de beklede rang te vervullen eventueel tot terugstelling bij administratieve maatregel worden overgegaan. In tijd van oorlog ligt de zaak echter anders; dan verliezen sommige straffen, die voor de handhaving van de krijgstucht in vreedstijd zeer effectief zijn, goeddeels hun waarde. Onder die omstandigheden kan de straf van verlaging, die in tijd van oorlog juist zeer effectief is, niet gemist worden. Ook kan onder oorlogsomstandigheden de terugstelling in rang bij administratieve maatregel te veel tijd vergen.

Aangaande de krijgstuchtelijke straf van verlaging van onderofficieren is een overeenkomstige regeling voorgesteld als hierboven voor de strafrechtelijke verlaging is uiteengezet.

h. *Schrapping van enkele personeelsbepalingen.*

In het eerste boek van het Wetboek van Militair Strafrecht komen enkele bepalingen voor, waarin de gevolgen van de toepassing van strafrechtelijke maatregelen voor de rechtspositie van het militaire personeel worden geregeld. Deze bepalingen zijn afgestemd op de ten tijde van de totstandkoming van het Wetboek van Militair Strafrecht geldende rechtspositieregelingen. Inmiddels zijn deze herhaaldelijk gewijzigd, zodat de aansluiting van die bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht met de personeelsregelingen voor een goed deel verloren is gegaan. Dit geeft in de praktijk aanleiding tot vele interpretatiegeschillen en onduidelijkheden. Deze moeilijkheden kunnen op tweeërlei wijze worden opgelost. Enerzijds door het aanpassen van het Wetboek van Militair Strafrecht aan de thans geldende personeelsregelingen, anderzijds door dit soort bepalingen uit het Wetboek van Militair Strafrecht te verwijderen en deze materie voorzover nodig in de rechtspositievoorschriften zelve te regelen. Deze laatste oplossing verdient naar het oordeel van ondergetekenden de voorkeur, daar hierdoor vermeden wordt, dat na een zekere tijd wederom nieuwe divergenties zouden ontstaan. Voor het overige moge naar de toelichting op de artikelen 23, 24, 33 en 36 worden verwezen.

i. *Wijzigingen van uiteenlopende aard.*

Tenslotte bevat het ontwerp nog een aantal wijzigingen van uiteenlopende aard en een overwegend technisch karakter. Deze lenen zich minder voor bespreking in het algemeen gedeelte van de toelichting en zijn derhalve uitsluitend bij de artikelsgewijze toelichting behandeld. Het betreft hier de uitbreiding van de toepasselijkheid van het Nederlandse strafrecht op militairen die zich buiten dienstbetrekking in het buitenland bevinden, de wijze van tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen, de wijze van executie van de bijkomende straffen van ontslag uit de militaire dienst en verlaging en de aanwijzing van de rechter, die bevel tot tenuitvoerlegging van een voorwaardelijke veroordeling kan geven.

§ 2. *De wijziging van het militaire tuchtrecht*

De wet op de Krijgstucht trad evenals het Wetboek van Militair Strafrecht op 1 januari 1923 in werking. Evenmin als in het Wetboek van Militair Strafrecht zijn in de Wet op de Krijgstucht sinds die datum wijzigingen van ingrijpende aard aangebracht. Het ligt dan ook voor de hand, dat de behoefte bestaat deze wet enerzijds aan de huidige organisatie van de krijgsmacht en anderzijds aan de thans bestaande rechtsopvattingen aan te passen. Daarbij kunnen dan tevens een aantal technische onvoikomenheden, die in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding geven, uit de wet worden verwijderd.

De voornaamste wijzigingen welke naar het oordeel van de ondergetekenden uit deze doelstelling voortvloeien zijn de volgende:

a. *Een algemene omschrijving van de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen.*

In artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht wordt onder 1° een algemene omschrijving gegeven van de eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, terwijl onder 2°—6° een opsomming wordt gegeven van de strafbare feiten die onder omstandigheden krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan. Deze laatste categorie wordt aangeduid als: oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen.

Voorwaarde voor de mogelijkheid een strafbaar feit krijgstuchtelijk af te doen is — zoals uit de tekst van de wet blijkt en bij de parlementaire behandeling ook uitdrukkelijk naar voren is gekomen — dat door het feit niet alleen een strafrechtelijke norm doch ook de krijgstucht is geschonden en dat het strafrechtelijk aspect van het feit van lichte aard is.

Bij de totstandkoming van artikel 2 van de wet op de krijgstucht is getracht in de nummers 2—6 een limitatieve opsomming te geven van de strafbepalingen, waarvan de overtreding van lichte aard zou kunnen zijn en tegelijkertijd een schending van de krijgstucht zou kunnen inhouden.

In de praktijk bleek de gegeven opsomming te beperkt. Ook met betrekking tot strafbepalingen, die niet in de opsomming waren opgenomen bleken de eerder vermelde omstandigheden — lichte aard en schending van de krijgstucht — zich te kunnen voordoen en werd de behoefte aan de mogelijkheid van krijgstuchtelijke afdoening gevoeld. Gedeeltelijk werd in deze behoefte voorzien doordat bij een wetsbesluit uit de Londense tijd — K.B. van 27 juli 1944, *Stb.* E 53 — ook in enkele andere dan de in artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht genoemde gevallen de mogelijkheid tot krijgstuchtelijke afdoening werd geopend. De bepaling uit het Londense wetsbesluit gold echter slechts voor de duur van de oorlog, zodat deze thans geen toepassing meer kan vinden.

Voor de verbetering van de thans in artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht aangaande de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen gegeven regeling zijn twee methoden denkbaar. Men kan de opsomming van de strafbepalingen in de nummers 2—6 van artikel 2 aanvullen of

men kan deze opsomming geheel laten vervallen en volstaan met het vermelden van de beide criteria — lichte aard en schending van de krijgstucht — die aan de opsomming ten grondslag liggen.

Tegen de eerste methode (het aanvullen van de opsomming) bestaan grote bezwaren. Wil men de opsomming wederom actueel maken, dan zal men er niet mee kunnen volstaan een aantal bepalingen uit het Wetboek van Militair Strafrecht en het Wetboek van Strafrecht, waarvan gebleken is dat zij in de enumeratie behoorden te worden opgenomen, alsnog daaraan toe te voegen, maar dan zal men tevens het geheel van strafbepalingen, dat na de inwerkingtreding van de Wet op de Krijgstucht tot stand is gekomen, op hun geschiktheid om in de enumeratie een plaats te vinden moeten toetsen. Indien dit al doenlijk zou zijn, dan zou dit waarschijnlijk tot resultaat hebben, dat de in artikel 2 gegeven opsomming, die thans in de praktijk al moeilijk hanteerbaar is, zodanig zou uitgroeien dat zij zich nauwelijks meer voor toepassing zou lenen. Tenslotte brengt de enumeratieve methode nog het bezwaar mede, dat de opsomming ofwel telkens bij wijzigingen in de strafwetgeving moet worden aangepast — hetgeen blijkens de ervaring niet geschiedt — of snel veroudert.

Bij het volgen van de tweede methode — het volstaan met de vermelding van de beide criteria — worden de eerder weergegeven bezwaren ondervangen. Ook behoeft niet te worden gevreesd, dat het volgen van deze methode ertoe zou leiden dat zaken, die door de rechter behoren te worden behandeld, krijgstuchtelijk zouden worden afgedaan. In het beginsel, dat artikel 2 voor de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten geeft, wordt immers geen wijziging gebracht, terwijl op de toepassing van dat beginsel door de strafopleggers voldoende controle aanwezig is. Deze controle wordt in de eerste plaats uitgeoefend door de tot verwijzing bevoegde autoriteit. Elke krijgstuchtelijke afdoening van een strafbaar feit moet door de strafoplegger te zijner kennis worden gebracht en hij zal na het advies van de openbare aanklager te hebben ingewonnen moeten beslissen of hij met de krijgstuchtelijke afdoening van dat feit instemt. Doet hij dit niet dan staat de krijgstuchtelijke bestraffing ingevolge artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht niet aan de strafrechtelijke behandeling in de weg; de rechter zal bij schuldigverklaring met de opgelegde krijgstuchtelijke straf rekening moeten houden. Indien de verwijzende autoriteit tegen het advies van de openbare aanklager zou nalaten om een krijgstuchtelijk afgedaan strafbaar feit alsnog naar de militaire rechter te verwijzen kan de openbare aanklager hieromtrent de beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroepen (artikel 15 R.L. en 10 R.Z.). Verder kan het Hoog Militair Gerechtshof nog in de controle op een juiste toepassing van het eerderevermelde beginsel worden betrokken wanneer het belang van de verdachte door krijgstuchtelijke afdoening zou worden geschaad. De krijgstuchtelijk gestrafte kan immers de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroepen, waardoor dit de gelegenheid krijgt zich over de toepassing van artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht uit te spreken.

Op grond van de vorenstaande overwegingen geven de ondergetekenden de voorkeur aan de tweede methode en stellen zij voor de enumeratie van strafbepalingen in artikel 2 te laten vervallen.

b. De krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde.

In § III van de Wet op de Krijgstucht worden de krijgstuchtelijke straffen geregeld. Hierbij wordt een scherp onderscheid gemaakt tussen de krijgstuchtelijke straffen, die onder normale omstandigheden kunnen worden opgelegd (afdeling I), en de krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde (afdeling II). Terwijl in de artikelen 3—5 de krijgstuchtelijke straffen onder normale omstandigheden worden opgesomd, geschiedt dit in de artikelen 30—32 voor de krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde. De opsommingen in de artikelen 30—32 hebben geen aanvullend doch een zelfstandig karakter, zodat bij een leger te velde oplegging van de straffen, die wel in de artikelen 3—5, doch niet in de artikelen 30—32 zijn opgenomen, niet mogelijk is.

Dit scherpe onderscheid is naar het oordeel van de ondergetekenden thans niet meer doelmatig. De omstandigheden, waaronder bij een leger te velde wordt dienst gedaan, zijn geenszins voor alle militairen dezelfde. Sommige militairen zullen bijvoorbeeld doordat zij rechtstreeks bij de vijandelijkheden betrokken zijn in omstandigheden verkeren, waarin een aantal van de voor normale tijden voorziene krijgstuchtelijke straffen niet toegepast kunnen worden, anderen daarentegen zullen, bij voorbeeld in werkplaatsen, dienst doen onder omstandigheden waarin toepassing van de normale krijgstuchtelijke straffen zeer wel mogelijk is. Het is ongewenst, dat voor deze laatste categorie het gamma der straffen nodeloos wordt beperkt.

De ondergetekenden stellen derhalve voor de zelfstandige regeling van de krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde te vervangen door een aanvullende. De voorgestelde aanvullende regeling houdt in dat enkele straffen, die niet voorzien zijn voor normale omstandigheden wel onder bijzondere omstandigheden kunnen worden opgelegd en dat bij een leger te velde de voor normale omstandigheden voorziene straffen op een afwijkende wijze kunnen worden tenuitvoergelegd.

Door deze wijziging wordt tevens een belangrijke redactionele en systematische vereenvoudiging van de regeling van de krijgstuchtelijke straffen bereikt. De opsomming van straffen in de artikelen 30—32 kan vervallen en de straffen, die ingevolge het voorstel alleen in bijzondere omstandigheden zullen kunnen worden opgelegd — de verlaging van onderofficieren en het doen van corveeën — kunnen zonder bezwaar in de artikelen 4 en 5 een plaats vinden.

c. Het arrest „van rechtswege”.

In de artikelen 17 en 20 van de Wet op de Krijgstucht wordt bepaald, dat degene die met verlaging of tuchtklasse is gestraft tussen het tijdstip van de oplegging van de straf en de tenuitvoerlegging daarvan van rechtswege in arrest is. Deze bepalingen vinden hun grond in

de omstandigheid dat ten aanzien van de straffen van verlaging en tuchtklasse het doen van beklag, en in het geval van tuchtklasse ook het inroepen van de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof, schorsende werking heeft, zodat deze straffen vaak niet onmiddellijk kunnen worden tenuitvoergelegd.

Een onderofficier, aan wie de straf van verlaging is opgelegd, zal, zolang deze straf niet is tenuitvoergelegd of na beklag is gewijzigd, bezwaarlijk in de militaire gemeenschap kunnen terugkeren, omdat hij onder die omstandigheden zijn functie als gezagsdrager in het algemeen niet zal kunnen uitoefenen of omdat aan hem toch laten uitoefenen van die functie te grote risico's zijn verbonden. Ook de met de tuchtklasse gestrafte zal vaak niet in de militaire gemeenschap kunnen terugkeren voordat hij in een tuchtklasse is heropgevoed, omdat het gevaar bestaat, dat hij voort zal gaan door zijn wangedrag de sfeer in zijn onderdeel nadelig te beïnvloeden. Ter bescherming van de militaire samenleving is derhalve bepaald, dat alle eerderevermelde gestraften tot het tijdstip, waarop hun straf wordt tenuitvoergelegd, van rechtswege in arrest zullen zijn. Dit arrest kan soms van lange duur zijn, met name indien de straf van plaatsing in een tuchtklasse buiten Nederland is opgelegd en dienaangaande de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof is ingeroepen.

De ondergetekenden zijn op grond van het vorenstaande van mening, dat in gevallen als deze slechts tot het opleggen van arrest behoort te worden overgegaan indien het militair belang dit onvermijdelijk maakt en de bescherming van de militaire samenleving niet op andere wijze — bij voorbeeld door schorsing — kan geschieden. In verband daarmee wordt voorgesteld de automatische inarreststelling, voorzien in de artikelen 17 en 20, in een mogelijkheid tot inarreststelling te veranderen.

d. De inhouding van soldij.

De inhouding van soldij kan aan onderofficieren en mindere militairen als bijkomende straf worden opgelegd, indien zij met streng arrest worden gestraft. Aan onderofficieren en mindere militairen der zeemacht kan deze bijkomende straf bovendien worden opgelegd, indien zij aan boord van een oorlogsvaartuig buitengaats met licht of verzwaard arrest worden gestraft. Deze bijzondere bepaling voor de zeemacht vindt zijn grond hierin, dat aan boord van een oorlogsvaartuig buitengaats de bewegingsvrijheid zeer beperkt is, zodat de straffen van licht en verzwaard arrest, indien zij niet met andere maatregelen gepaard gaan, onder die omstandigheden weinig effect zullen hebben. Naar uit de ervaringen in de afgelopen oorlog en de ervaringen met het detachement V.N. in Korea is gebleken, bestaat ook bij de landmacht behoefte aan de mogelijkheid de straffen van licht en verzwaard arrest onder omstandigheden gepaard te doen gaan met inhouding van soldij. Militairen, die te land onder feitelijke oorlogsomstandigheden hun taak moeten verrichten, zullen vaak wat hun bewegingsvrijheid betreft in een overeenkomstige positie verkeren als militairen aan

boord van een oorlogsvaartuig buitengaats. Hetzelfde kan het geval zijn m.b.t. militairen die op afgelegen plaatsen buiten Nederland hun taak moeten verrichten, zoals het bosbivak Zanderij in Suriname. Ten aanzien van hen bestaat alsdan om dezelfde reden als hierboven voor militairen aan boord van een oorlogsvaartuig werd uiteengezet, de behoefte de straffen van licht en verzwaard arrest met een andere maatregel gepaard te doen gaan. Voorgesteld wordt derhalve militairen, die buiten Nederland of onder feitelijke oorlogsomstandigheden hun taak verrichten, ten deze in dezelfde positie te brengen als militairen aan boord van een oorlogsvaartuig buitengaats. Bedoelde uitbreiding van de mogelijkheid tot inhouding van de soldij over te gaan zal slechts toegepast dienen te worden als de eerder vermelde omstandigheid, die tot die uitbreiding aanleiding gaf — een zeer beperkte mogelijkheid tot bewegingsvrijheid — ook inderdaad aanwezig is.

Verder is de uitdrukking „inhouding van soldij” verouderd. In de huidige rechtspositievoorschriften worden nog slechts de militaire inkomsten van sommige groepen van militairen als „soldij” aangeduid. De ondergetekenden stellen derhalve voor de uitdrukking „inhouding „van soldij” te vervangen door de meer algemene term „inhouding „van geldelijke militaire inkomsten”. Aangaande de geldelijke militaire inkomsten, die wel en die niet aan inhouding zullen kunnen worden onderworpen is in het laatste lid van artikel 25 een regeling voorgesteld, die bij de toelichting op dat artikel is gemotiveerd.

e. De oplegging en tenuitvoerlegging van krijgstuchtelijke straffen.

De oplegging en tenuitvoerlegging van krijgstuchtelijke straffen is geregeld in § IV van de Wet op de Krijgstucht. Een van de in die paragraaf voorgestelde wijzigingen betreft de aanduiding van de militaire autoriteiten, die bevoegd zijn disciplinaire straffen op te leggen. De dienaangaande in de artikelen 39 en 41 gegeven regeling is verouderd, doordat de organisatie van de krijgsmacht sindsdien aanzienlijk is gewijzigd. De in deze materie voorgestelde verandering is niet van principiële aard en heeft een technisch karakter, zodat zij beter bij de artikelsgewijze toelichting behandeld kan worden.

Een andere in die paragraaf voorgestelde wijziging betreft de bevoegdheid om een krijgstuchtelijke straf of de omschrijving van de strafreden te wijzigen of de straf te niet te doen. Deze in artikel 50 geregelde bevoegdheid komt zowel toe aan de strafoplegger als aan iedere boven deze gestelde tot straffen bevoegde meerdere. Voorzover de bevoegdheid aan de strafoplegger toekomt geeft zij hem de mogelijkheid de straf alsnog aan later aan het licht gekomen omstandigheden aan te passen; voorzover zij aan de boven de strafoplegger geplaatste meerdere toekomt is zij een middel om een zekere eenheid in het bestraffingsbeleid van de onder deze meerdere geplaatste strafopleggers te handhaven en onjuistheden in dit beleid te redresseren. Uiteraard houdt de in artikel 50 gegeven bevoegdheid tot aantasting van de straf, gezien het doel waarvoor zij gegeven is, ook de bevoegdheid in een krijgstuchtelijke straf te verzwaren. Zij wordt door de

strafoplegger en de boven hem geplaatste meerdere op eigen initiatief uitgeoefend; zij moet wel worden onderscheiden van de bevoegdheid een krijgstuchtelijke straf of de omschrijving van de strafreden aan te tasten als gevolg van een door de gestrafte op grond van artikel 61 gedaan beklag.

Het is — mede omdat in geval van beklag de straf niet behoort te kunnen worden verzwaard — van groot belang, dat verwarring tussen beide mogelijkheden om een straf aan te tasten wordt voorkomen. In verband daarmee wordt voorgesteld artikel 50 in diër voege te wijzigen, dat ingeval van beklag de strafoplegger en de bij het beklag betrokken meerdere de straf en de omschrijving van de strafreden niet meer op grond van artikel 50 zullen kunnen aantasten.

Ondergetekenden achten het verder ongewenst, dat na het inroepen van de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof nog van de in artikel 50 gegeven bevoegdheid tot aantasting van de straf en de omschrijving van de strafreden gebruik zou kunnen worden gemaakt. Indien de rechter bij de zaak betrokken is behoort ingrijpen van de militaire autoriteiten uitgesloten te zijn. Een wijziging in deze zin wordt in het ontwerp voorgesteld.

De overigens in deze paragraaf voorgestelde wijzigingen zijn in hoofdzaak van technische aard. Zij worden bij de toelichting op de artikelen besproken.

f. *Beklag.*

Het beklag tegen een krijgstuchtelijke straf of de omschrijving van de strafreden wordt in eerste instantie ingesteld bij de tot straffen bevoegde meerdere onder wiens rechtstreeks bevel de strafoplegger is gesteld. Wordt de straf door deze niet teniet gedaan, dan kan in tweede instantie de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof worden ingeroepen. Deze gehele materie wordt geregeld in § VI van de Wet op de Krijgstucht. Ook de processuele voorschriften voor de behandeling van het beklag voor het Hoog Militair Gerechtshof zijn — zij het zeer summier — in de Wet op de Krijgstucht opgenomen (artikel 68). Naar de mening van de ondergetekenden verdient het aanbeveling deze processuele voorschriften iets verder uit te werken en hen uit de Wet op de Krijgstucht over te brengen naar de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, waarin ook de andere voor dat Hof geldende procesrechtelijke bepalingen zijn opgenomen. Deze voorschriften zouden daarin kunnen worden opgenomen op de plaats van de in 1924 vervallen artikelen 56—60.

De overige in paragraaf VI van de Wet op de Krijgstucht voorgestelde wijzigingen beogen enerzijds de waarborgen voor een goede beklagprocedure te vergroten en anderzijds de bestaande tekst te verduidelijken en te vereenvoudigen op punten, die in het verleden tot moeilijkheden en verwarring aanleiding hebben gegeven. Deze wijzigingen, die van overwegend technische aard zijn, lenen zich minder voor behandeling in het algemeen gedeelte van deze memorie zodat daarvoor naar de toelichting op de artikelen moge worden verwezen.

§ 3. *Artikelen***Artikel I****Wetboek van Militair Strafrecht**

Artikel 4. Op de militair, die zich in dienstbetrekking buiten Nederland bevindt is de Nederlandse strafwet in volle omvang toepasselijk. Indien hij zich aldaar buiten dienstbetrekking bevindt is dit slechts in beperkte mate het geval. Voor dit onderscheid bestaat naar het oordeel van de ondergetekenden niet voldoende reden. Ook indien een militair zich buiten dienstbetrekking in het buitenland bevindt kan hij door het plegen van strafbare feiten het aanzien van Nederland en van de krijgsmacht schaden, zodat het gewenst is dat daartegen van Nederlandse zijde kan worden opgetreden.

Artikel 5a. Dit artikel werd evenals artikel 5b reeds in algemene zin behandeld in punt a van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 602). In het onderhavige artikel wordt het geval geregeld, dat een feit — een concrete gedraging of een concreet gebeuren — niet valt onder enige Nederlandse strafbepaling, doch wel strafbaar wordt gesteld door het strafrecht van een overzees rijkdeel. Indien een zodanig feit plaats vindt in dat overzees rijkdeel of — indien het er buiten plaats vindt — de rechtsbelangen van dat rijkdeel aantast, zal het strafrecht van dat rijkdeel ingevolge het voorstel daarop van toepassing zijn. Daarnaast blijven ook toepasselijk de algemene bepalingen, die het Wetboek van Militair Strafrecht bevat ten aanzien van de bestraffing van feiten, die niet in dat wetboek strafbaar zijn gesteld. Zo zal op grond van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht indien het overzeese strafrecht tegen een feit gevangenisstraf bedreigt, veroordeling tot militaire detentie mogelijk zijn.

Aangezien het Nederlandse strafrecht meer ruimte biedt tot voorwaardelijke veroordeling en tot terbeschikkingstelling van de regering dan het recht van de overzeese rijkdelen opent het tweede lid de mogelijkheid om als overzees strafrecht wordt toegepast tevens de Nederlandse bepalingen m.b.t. voorwaardelijke veroordeling en terbeschikkingstelling toe te passen.

Artikel 5b. Dit artikel regelt het geval, dat een feit wel valt onder een Nederlandse strafbepaling, doch dat daartegen in het overzeese strafrecht een hogere straf wordt bedreigd. In dat geval is het niet nodig het overzeese strafrecht toe te passen, doch kan worden volstaan met het scheppen van de mogelijkheid een straf op te leggen tot het overzeese maximum. Het artikel zal slechts dan toepassing behoeven te vinden, indien met toepassing van de Nederlandse strafbepaling geen adequate bestraffing bereikt kan worden. In het algemeen zal toepassing van het artikel ook al is het overzee gestelde strafmaximum hoger, niet noodzakelijk zijn daar het slechts zelden voorkomt, dat voor een feit de maximaal daartegen bedreigde straf wordt opgelegd.

Artikel 6. Nu wordt voorgesteld aan het wetboek een nieuw boek toe te voegen dat een aantal overtredingen bevat, waarop als hoofdstraf hechtenis en geldboete is gesteld, zullen de hechtenis en de geldboete in de opsomming van de bij dit wetboek gestelde hoofdstraffen moeten worden opgenomen.

Hetzelfde geldt met betrekking tot de opneming onder de bijkomende straffen van de ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen of de luchtvaart uit te oefenen, waaromtrent in de artikelen 36 en 36a voorstellen zijn gedaan. In verband daarmee wordt voorgesteld in het in punt *b* onder 4° gestelde ook melding te maken van de ontzegging van bevoegdheden.

Artikel 10. Nu in het wetboek ook de hechtenis een plaats heeft gekregen zal ook voor die straf bepaald moeten worden, dat daarop in beginsel de regels van het gewone recht van toepassing zijn. Dit kan het beste geschieden door in artikel 10 naast de gevangenisstraf ook de straf van hechtenis te vermelden.

Artikel 10 geeft thans de mogelijkheid militairen, die wegens een militair delict zijn veroordeeld, tijdens de tenuitvoerlegging van gevangenisstraf aan een apart, op hun militaire status afgestemd, regiem te onderwerpen. Naar het oordeel van de ondergetekenden kan aan een zelfde apart regiem behoefte bestaan indien de gestrafte militairen wegens een algemeen delict zijn veroordeeld. Voorzover die gestrafte immers wederom in de militaire samenleving zullen terugkeren, is het gewenst dat hun straftijd mede dienstbaar wordt gemaakt aan hun militaire opvoeding en moet worden vermeden dat hun militaire geoefendheid tijdens hun straftijd nodeloos vermindert. Derhalve wordt voorgesteld de redactie zo te wijzigen, dat alle gestrafte — ook zij die wegens een algemeen delict veroordeeld zijn — aan een apart regiem kunnen worden onderworpen voorzover zij hun straf als militair ondergaan. Door deze gewijzigde redactie wordt het overbodig de gestrafte, aan wie de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst is opgelegd, uitdrukkelijk van dat aparte regiem uit te sluiten: zij ondergaan hun straf immers niet als militair.

Verder is in de redactie van het artikel bij de aanduiding van de terreinen waarop afwijking van het normale regiem mogelijk is, nauwer aangesloten bij de terminologie van de Beginselenwet Gevangeniswezen. Op het gebied van de tucht bestaat naar het oordeel van de ondergetekenden geen behoefte tot afwijking van de daaromtrent algemeen geldende bepalingen. Derhalve is de tucht niet meer als onderwerp voor aparte regeling in het artikel vermeld. Daardoor wordt het tweede lid van artikel 10 overbodig en kan dit vervallen.

Artikel 11. De in dit artikel en in artikel 12 gedane voorstellen werden reeds in algemene zin toegelicht in het algemeen gedeelte van deze memorie (punt *f* van § 1 van Hoofdstuk III, blz. 608).

Naast de materiële wijzigingen die in artikel 11 worden voorgesteld, verdient het uit systematische overwegingen aanbeveling het vierde en vijfde lid van artikel 12 daarheen over te brengen. Artikel 12 komt

dan in zijn geheel vrij voor de regeling van de tenuitvoerlegging van de militaire detentie.

Nu ook voor commune delicten militaire detentie kan worden opgelegd, is het verder nodig dat niet alleen het algemene maximum voor de militaire detentie wordt aangegeven, maar dat ook in het artikel wordt uitgedrukt, dat de duur van de militaire detentie de duur van de maximaal tegen het feit bedreigde gevangenisstraf of hechtenis niet mag overschrijden. Tevoren bestond aan een dergelijke precisering geen behoefte, omdat het Wetboek van Militair Strafrecht geen strafbepalingen bevat waarbij een maximum vrijheidsstraf van minder dan twee maanden wordt bedreigd.

Artikel 12. In dit artikel wordt de gedachte, die in punt f van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 608) van deze memorie over de wijze van tenuitvoerlegging van de militaire detentie werd ontwikkeld, geconcretiseerd.

Voorzover de tenuitvoerlegging in een militair gesticht zal plaats vinden geeft het artikel de mogelijkheid daarvoor een eigen op beperkte gemeenschap gebaseerd regiem vast te stellen.

In huizen van bewaring zal de straf in beginsel als hechtenis worden ondergaan. De Beginselenwet Gevangeniswezen bevat daaromtrent reeds voorschriften. In een apart ontwerp van wet wordt een aanvulling op artikel 32 van de Beginselenwet Gevangeniswezen voorgesteld, waardoor een lacune, die die wet thans nog te dezer zake bevat wordt opgeheven.

Het laatste lid scheidt met betrekking tot de tenuitvoerlegging van militaire detentie in een huis van bewaring eenzelfde mogelijkheid als in artikel 10 voor de hechtenis en gevangenisstraf wordt gegeven.

Artikelen 13 en 14. In deze artikelen is de verwijzing naar artikelen van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht vervangen door een rechtstreekse aanduiding van de voorwaardelijke veroordeling. Hierdoor zullen de onderhavige artikelen ook toepassing kunnen vinden bij voorwaardelijke veroordelingen die berusten op de bepalingen die het overzeese strafrecht daaromtrent bevat.

Artikel 15. De in dit artikel opgenomen bepaling is overbodig geworden sedert bij de wet van 15 juni 1951 (*Stb.* 214) artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht zodanig is gewijzigd, dat de rechter tenuitvoerlegging van een voorwaardelijke opgelegde straf ook kan gelasten indien de veroordeelde zich voor het einde van de proeftijd op andere wijze dan door het plegen van een strafbaar feit mocht hebben misdragen.

Daarvoor in de plaats kan thans een bepaling worden opgenomen met betrekking tot de bijstand aan voorwaardelijk veroordeelden.

Indien een voorwaardelijke veroordeling is uitgesproken met toepassing van het Nederlandse strafrecht kan het verlenen van bijstand aan de voorwaardelijk veroordeelde ingevolge artikel 14d Sr. slechts worden opgedragen aan in Nederland gevestigde personen of instel-

lingen. Wanneer de veroordeelde echter in een overzees rijkdeel verblijft ligt het in de rede, dat deze bijstand zal moeten worden verleend door een aldaar gevestigde instelling. Ook zal, indien de voorwaardelijke veroordeling berust op de toepassing van overzees strafrecht, doch de veroordeelde in Nederland verblijft, het toezicht door een in Nederland gevestigde instelling of persoon moeten kunnen worden uitgeoefend. De voorgestelde bepaling opent de mogelijkheid tot een en ander.

Een overeenkomstige bepaling met betrekking tot het bijzondere toezicht op voorwaardelijk invrijheidgestelden achten de ondergetekenden niet noodzakelijk. Voor zover een vrijheidsstraf niet in een overzees rijkdeel wordt ondergaan zijn daarop — ook indien de straf met toepassing van overzees strafrecht is opgelegd — de Nederlandse bepalingen van toepassing (zie artikel 21). Deze Nederlandse bepalingen verzetten zich niet tegen het opdragen van bijzonder toezicht over voorwaardelijk invrijheidgestelden aan personen of instellingen buiten Nederland.

Voorzover de straf in een overzees rijkdeel wordt ondergaan kan deze materie zo nodig worden geregeld bij een algemene maatregel van rijksbestuur, die op grond van het voorgestelde artikel 21 kan worden vastgesteld.

Artikel 16. De voorgestelde wijziging komt overeen met de wijzigingen, voorgesteld in de artikelen 13 en 14.

Artikel 17. Naast de rechter die een voorwaardelijke straf heeft uitgesproken wijst dit artikel nog andere rechters aan die alsnog de executie van de voorwaardelijke straf kunnen gelasten, te weten het Hoog Militair Gerechtshof en de krijgsraden in de overzeese rijkdelen. In dit artikel is naar het oordeel van de ondergetekenden onvoldoende rekening gehouden met het bestaan van mobiele en niet-permanente krijgsraden. In verband daarmee achten de ondergetekenden het beter de aanwijzing van de krijgsraden, die alsnog de executie van een voorwaardelijke straf kunnen gelasten, uit dit artikel te verwijderen en deze op te dragen aan de Kroon, aan wie immers ook de bevoegdheid tot instelling van mobiele en niet-permanente krijgsraden toekomt.

De verwijzing naar artikelen van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht is vervangen door een meer algemene omschrijving, zodat de bepaling ook toepassing kan vinden bij de toepassing van overzees strafrecht.

Artikelen 18 en 19. De wijzigingen in artikel 18 en het eerste lid van artikel 19 voorgesteld komen overeen met de wijzigingen voorgesteld in de artikelen 13 en 14.

Het tweede lid van artikel 19 is overbodig nu ingevolge artikel 12 en de Beginselenwet Gevangeniswezen de militaire detentie in feite op dezelfde wijze als hechtenis kan worden ondergaan.

Artikel 21. Als regel zal voor executie van een vrijheidsstraf op-

gelegd door de militaire rechter dienen te gelden, dat deze plaats vindt in een strafgesticht binnen het rijksteel, waarin de krijgsraad zitting houdt. Het kan echter wenselijk zijn, dat de straf in een ander rijksteel wordt geëxecuteerd. Men denke aan het geval, dat de veroordeelde uit dat rijksteel afkomstig is. Ook zal, b.v. bij veroordelingen door krijgsraden bij schepen, niet altijd executie in een strafgesticht mogelijk zijn. In dat geval moet de straf op de wijze, welke voor krijgstucltelijke straffen is voorgeschreven, kunnen worden ondergaan.

Ook kunnen zich gevallen voordoen, waarin het aanbeveling verdient een vrijheidsstraf in een buitenlands strafgesticht ten uitvoer te leggen. Deze vorm van executie kan met name voor korte vrijheidsstraffen, door krijgsraden in het buitenland opgelegd, verkieselijk zijn. Verwezen moge worden naar artikel VII, lid 7, sub *b*, van het N.A.V.O. Statusverdrag (*Trb.* 1953, no. 10) en artikel 6 van de goedkeuringswet van dit Verdrag (*Stb.* 1953, no. 438) krachtens welke laatste bepaling vonnissen van militaire rechtscolleges van andere bij de N.A.V.O. aangesloten landen in onze strafgestichten kunnen worden geëxecuteerd.

Voorgesteld wordt om — zoals dit ook in het bestaande artikel geschiedt — de regeling van de gevallen waarin en de wijze waarop tenuitvoerlegging buiten de strafgestichten in Nederland kan geschieden over te laten aan de Kroon. De tenuitvoerlegging in de strafgestichten in Nederland is geregeld in het Wetboek van Strafrecht en de daarop gebaseerde Beginselenwet gevangeniswezen.

Artikelen 23 en 24. Het tweede lid van artikel 23 bevat een bepaling die, zoals in punt *h* van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 611) van deze memorie is uiteengezet, beter een plaats zou kunnen vinden in de regeling van de status van het militaire personeel.

Ook de bepaling van artikel 24 is in het wetboek niet op zijn plaats. Of en wanneer een uit de militaire dienst ontslagene wederom in dienst kan worden genomen is een zaak van personeelsbeleid en geen strafrechtelijke aangelegenheid. Dit te minder daar de rechter de mogelijkheid heeft het weder in dienst nemen van een gestrafte te verhinderen, door het ontslag uit de militaire dienst gepaard te laten gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. De bepaling van artikel 24 dient derhalve naar het oordeel van ondergetekenden te vervallen.

Wel bestaat er aanleiding duidelijk in de wet tot uiting te brengen, dat de bijkomende straf van ontslag elke band van de gestrafte met de militaire dienst verbreekt, zowel een eventueel bestaande vrijwillige verbintenis als een uit de dienstplicht voortvloeiende relatie. Deze bepaling zou kunnen worden opgenomen in plaats van het vervallen tweede lid van artikel 23.

Artikel 25. Onder punt *g* van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 610) van deze toelichting zijn de beweegredenen van de voorgestelde wijziging omstandig uiteengezet. De wijziging heeft alleen betrekking op de verlaging van onderofficieren. In de veel minder ingrijpende verlaging in

klasse, die in het artikel onder 2° wordt geregeld, wordt geen wijziging voorgesteld.

Artikel 25a. De wijze van excuteren en de datum van ingang van de bijkomende straffen van verlaging en van ontslag uit de militaire dienst zijn reeds lange tijd een voorwerp van onzekerheid. Daar het van groot belang is, dat op deze punten zekerheid zal bestaan, wordt voorgesteld ter zake een regeling te treffen. Het lijkt aangewezen deze regeling, die steeds aangepast moet zijn aan de geldende personeelsregelingen en waarbij rekening moet kunnen worden gehouden met steeds wisselende feitelijke omstandigheden, over te laten aan de Kroon.

Artikel 33. De in dit artikel opgenomen regeling, die in artikel 23 van de Wet op de Krijgstucht ook van toepassing wordt verklaard op de tuchtklasse, kan zoals in punt **h** van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 611) van de toelichting werd uiteengezet beter een plaats vinden in de personeelsregelingen. Voorgesteld wordt derhalve het artikel te laten vervallen.

Artikel 35a. Daar de rechtsorde van de overzeese rijkdelen, voor wat betreft door militairen begane feiten, mede door toepassing van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht wordt gehandhaafd, zal een straf van ontzetting uit een recht die op grond van het Wetboek van Strafrecht wordt opgelegd, ook in het overzeese rijkdeel, waarvan de rechtsorde werd aangetast, effect moeten hebben. Hiertoe strekt het voorgestelde artikel. Vermelding van het in artikel 28 Sr. onder 2° genoemde recht om bij de gewapende macht te dienen, is in het onderhavige artikel niet nodig omdat gezien de eenheid van de krijgsmacht de ontzetting uit dit recht steeds in het gehele koninkrijk effect heeft.

Artikelen 36, 36a en 36b. De bezwaren, die reeds eerder tegen de bepaling van artikel 24 zijn aangevoerd, gelden in versterkte mate tegen de in artikel 36 opgenomen bepaling. De vraag of iemand na het verstrijken van de duur van de ontzetting van het recht om bij de gewapende macht te dienen al dan niet wederom in dienst zal worden genomen is een zaak van personeelsbeleid en geen strafrechtelijke aangelegenheid. Voorgesteld wordt derhalve de thans in artikel 36 gegeven bepaling te laten vervallen.

Daarvoor in de plaats kan dan in artikel 36 en twee nieuwe daarachter in te voegen artikelen een regeling worden gegeven van de ontzetting van de bevoegdheden om motorrijtuigen te besturen en de luchtvaart uit te oefenen. Een dergelijke regeling is nodig nu, zoals in punt **d** van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 607) van deze memorie is uiteengezet, wordt voorgesteld ook verkeersdelicten in het wetboek op te nemen en daarbij aan te sluiten bij de in de Wegenverkeerswet en Luchtvaartwet gegeven regeling.

Het voorgestelde artikel 36 correspondeert met het eerste en vierde lid van artikel 39 van de Wegenverkeerswet, terwijl artikel 36a aansluit bij artikel 47 van de Luchtvaartwet.

In artikel 39 van de Wegenverkeerswet en artikel 47 van de Lucht-

vaartwet wordt verder een regeling gegeven van het tijdstip van ingang van de ontzegging van de daar bedoelde bevoegdheden en de daaraan o.a. met betrekking tot het rijbewijs verbonden administratieve gevolgen. Aangezien bij de regeling van de gevolgen van een ontzegging uitgesproken krachtens dit wetboek niet alleen rekening moet worden gehouden met de toestand in Nederland, maar ook met die in de overzeese rijkdelen, kan een dergelijke regeling bezwaarlijk in dit wetboek worden gegeven. Daarvoor is een dergelijke regeling te gedetailleerd en te zeer aan wijziging onderhevig. Derhalve wordt in artikel 36*b* voorgesteld deze regeling over te laten aan de Kroon.

Artikel 40. De voorgestelde wijziging strekt ertoe de bepaling ook toepassing te doen vinden indien het rechterlijk bevel met toepassing van overzees strafrecht wordt gegeven.

Artikel 43. De thans in dit artikel voorkomende bepaling kan vervallen. Er is geen aanleiding de toepasselijkheid van de bepalingen van het kinderstrafrecht uit te sluiten indien het personen uit de overzeese rijkdelen betreft.

Artikel 44a. Het voorgestelde artikel bevat een bepaling over de verpleging van ter beschikking van de regering gestelden. Op gelijke wijze als in artikel 21 de mogelijkheid wordt gegeven vrijheidsstraffen in de overzeese rijkdelen te executeren zal ook de mogelijkheid moeten worden gegeven de verpleging van ter beschikking gestelden aldaar te doen plaats vinden. Het ligt voor de hand dat een militair, die bijvoorbeeld tot de bevolking van Suriname behoort, in beginsel in Suriname en niet in Nederland verpleegd zal moeten worden. Op het voetspoor van artikel 21 wordt voorgesteld de regeling van deze materie over te laten aan de Kroon.

Uit de voorgestelde bepaling vloeit voort, dat de verpleging voorzover zij niet krachtens de uitvoeringsregeling van dit artikel in een overzees rijkdeel plaats moet vinden in Nederland kan geschieden, ook indien de terbeschikkingstelling berust op de toepassing van overzees strafrecht.

Artikel 51. De voorgestelde wijziging houdt verband met het opnemen van de hechtenis onder de hoofdstraffen van dit wetboek.

Artikel 63. Nu geen koloniale krijgsmacht meer bestaat moet punt 1 van dit artikel vervallen. Ook punt 3 kan vervallen, daar de functie van militiecommissaris is opgeheven.

Artikel 65. Zoals in punt **b** van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 604) van de toelichting reeds werd uiteengezet, zijn in de huidige bondgenootschappelijke verhoudingen bepalingen, waarmede vreemde militairen, die de Nederlandse krijgsmacht vergezellen of volgen, zonder meer onder de Nederlandse militaire strafwet worden gebracht, niet op hun plaats. Voor zover het nodig mocht zijn dergelijke vreemde militairen onder de militaire strafwet te brengen, kan dit beter met toepassing van het voorgestelde artikel IV geschieden. Daarbij kan dan

een regeling worden getroffen, die aangepast is aan de omstandigheden en aan de afspraken, die met de andere daarbij betrokken mogendheden zijn gemaakt. In verband daarmee wordt voorgesteld de aanhef van artikel 65 te doen vervallen; het laatste lid zal in verband daarmee ook wijziging moeten ondergaan.

Artikel 66. In verband met de toevoeging van een derde boek, waarin overtredingen zijn opgenomen, zal het woord „misdrijf” in dit artikel door de neutrale term „strafbaar feit” moeten worden vervangen.

Artikelen 67 en 67a. De gelijkstelling van vreemde militaire rangen met Nederlandse, waarvan in het tweede lid sprake is, moet niet alleen t.a.v. de in het nieuwe artikel 65 vermelde categorieën militairen — de krijgsgevangenen en geïnterneerden — plaats kunnen vinden, maar ook ten aanzien van vreemde militairen, waarmee Nederlandse strijdkrachten eventueel moeten samenwerken. In verband daarmee zal de verwijzing naar artikel 65 in de bepaling moeten verdwijnen.

De gelijkstelling van rangen zal verder niet zonder meer het gevolg hebben, dat een verhouding van meerdere tot mindere van Nederlandse militairen ten aanzien van vreemde militairen ontstaat. Een verhouding van meerdere tot mindere bestaat immers krachtens artikel 67 slechts tussen militairen, terwijl vreemde militairen door de gelijkstelling van rangen nog niet de hoedanigheid van militairen in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht zullen verkrijgen.

Een verhouding van meerdere tot mindere ten aanzien van vreemde militairen zal dan ook slechts aanwezig zijn, voor zover zij door of vanwege de Kroon op grond van het voorgestelde artikel 75a wordt geschapen of voor zover zij uit het gewijzigde artikel 65 voortvloeit. Teneinde misverstand hieromtrent te vermijden wordt voorgesteld de bepaling als tweede lid van artikel 67 te schrappen en haar in een nieuw artikel 67a een zelfstandige plaats te geven.

Artikel 68. De term „adelborst der eerste klasse” is in de nieuwe personeelswetgeving vervangen door de term „luitenant ter zee der „derde klasse”. De wijziging strekt ertoe het artikel aan deze nieuwe terminologie aan te passen.

Artikel 71. De opsomming van de gevallen, waarin voor een gedeelte van de krijgsmacht „tijd van oorlog” kan worden ingesteld, is niet geheel meer in overeenstemming met de huidige toestand. Deze opsomming zal moeten worden aangevuld. Bij deze aanvulling is aansluiting gezocht bij artikel 107a van het Wetboek van Strafrecht. De analogie met artikel 107a van het Wetboek van Strafrecht kan echter niet zo ver worden doorgevoerd, dat artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht slechts toepassing zou kunnen vinden in geval van een gewapend conflict. Het moet ook toepassing kunnen vinden, indien een dergelijk conflict dreigend is en in verband daarmee bepaalde militaire maatregelen worden getroffen. Men denke aan optreden tot het handhaven van een „status quo” als in Korea en Indo-China. De

term „gewapend conflict” is derhalve in het voorstel vervangen door: „enig optreden”. Aan dit begrip zal een ruime uitleg moeten worden gegeven. Gedacht is niet slechts aan gewapende acties, doch ook aan het betrekken van verdedigingsstellingen, het bewaken van gebieden om infiltraties te voorkomen e.d.

Artikel 71a. Op grond van artikel 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht geldt de betekenistitel van het Wetboek van Strafrecht (de negende titel van het eerste boek) ook bij toepassing van het Wetboek van Militair Strafrecht. In artikel 87, lid 3, van de betekenistitel van het Wetboek van Strafrecht wordt bepaald dat onder tijd van oorlog, ook wordt begrepen de tijd waarin een oorlog dreigende is en de tijd waarin dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden gehouden.

De aanwezigheid van tijd van oorlog heeft voor de toepassing van het Wetboek van Militair Strafrecht onder meer tot gevolg, dat de strafmaxima voor een aantal feiten aanzienlijk hoger zijn en dat sommige feiten onder een ernstiger qualificatie vallen dan in tijd van vrede het geval is.

Naar de ervaring heeft geleerd kan dit in bepaalde gevallen tot onbillijkheden leiden met name indien de tijd van oorlog geruime tijd duurt zonder dat er van een „warme” oorlog sprake is en zonder dat de gehele krijgsmacht in staat van onmiddellijke paraatheid verkeert. Zo moet het onbevredigend worden geacht, dat de militair, wiens ongeoorloofde afwezigheid onder de hierboven geschetste omstandigheden langer dan vier dagen duurt, gestraft moet worden wegens het in artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf van desertie, terwijl dit in tijd van vrede slechts het geval zou zijn indien zijn ongeoorloofde afwezigheid langer dan dertig dagen zou hebben geduurd.

Aan deze onbevredigende toestand ware naar het oordeel van ondergetekenden een einde te maken door aan de Kroon een bevoegdheid te verlenen, welke in zekere zin het spiegelbeeld is van de in artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht gegeven bevoegdheid. Terwijl in artikel 71 de bevoegdheid wordt gegeven ten aanzien van bepaalde delen der krijgsmacht in tijd van vrede het Wetboek van Militair Strafrecht toe te passen als ware het tijd van oorlog, ware in het voorgestelde artikel 71a de bevoegdheid te scheppen het Wetboek van Militair Strafrecht in tijd van oorlog, althans ten dele, toe te passen als ware het tijd van vrede.

Er is, naar het voorkomt, geen aanleiding deze bevoegdheid uit te strekken tot de delicten omschreven in de eerste twee titels van het tweede boek van het Wetboek van Militair Strafrecht. De aldaar opgesomde strafbare feiten zijn in het algemeen zo ernstig, dat zij, indien de Kroon verklaard heeft dat er oorlogsgevaar is of indien dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen zijn geroepen, berecht dienen te worden volgens de bepalingen welke voor oorlogstijd gelden. In de titels VI en VII van het tweede boek komt de term „in tijd van

„oorlog” niet voor; in plaats daarvan wordt aldaar — evenals in artikel 148 — de uitdrukking „behorende tot een op voet van oorlog „gebrachte krijgsmacht” gebezigd. Ingevolge artikel 74 wordt de krijgsmacht voor de toepassing van de daar genoemde artikelen geacht op voet van oorlog te zijn gebracht zodra tijd van oorlog bestaat. Teneinde ook de in artikel 148 en in de VIe en VIIe titel omschreven strafbare feiten te kunnen afdoen als ware het tijd van vrede, wordt voorgesteld de Kroon ook de bevoegdheid te geven te bepalen, dat de gehele krijgsmacht of een deel daarvan niet wordt geacht op voet van oorlog te zijn gebracht. Hierdoor kan de Kroon dus, indien de wenselijkheid daartoe blijkt, afwijken van de in artikel 74 opgenomen bepaling.

Tenslotte is de uitoefening van deze bevoegdheid nog van belang met betrekking tot de nieuwe tekst van artikel 25, op grond waarvan slechts in tijd van oorlog t.a.v. onderofficieren verlaging kan worden toegepast.

Aan dit onderwerp werd reeds aandacht besteed in punt e van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 608) van deze memorie.

Artikel 75. Zoals in punt b van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 604) van de toelichting werd uiteengezet, is een van de voornaamste bezwaren van deze bepaling dat zij slechts toepasselijk is indien bij wet of tractaat wederkerigheid gewaarborgd is. Bovendien biedt het artikel niet de mogelijkheid om tussen de verschillende categorieën buitenlandse militairen onderscheid te maken en geeft het slechts een voorziening voor het geval van een gemeenschappelijke oorlog. Deze bezwaren kunnen naar het oordeel van ondergetekenden op de volgende wijze worden ondervangen.

Het vereiste van wederkerigheid ware niet als voorwaarde voor de strafbaarheid van tegen bondgenoten gepleegde feiten in de bepaling te handhaven. Deze eis van wederkerigheid werd in het artikel opgenomen om te vermijden, dat in de Nederlandse krijgsmacht ontevredenheid zou ontstaan doordat Nederlandse militairen gestraft zouden worden voor delicten tegen bondgenootschappelijke militairen begaan, terwijl dit niet het geval zou zijn met bondgenootschappelijke militairen die soortgelijke delicten tegen Nederlandse militairen bedreven.

De ondergetekenden erkennen, dat onder bepaalde omstandigheden een dergelijke eenzijdige strafbaarstelling tot onbillijkheden kan leiden en tot ontevredenheid aanleiding kan geven. In de praktijk zal dit echter slechts bij een bepaalde categorie van de in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven feiten zich voordoen, nl. die, waarbij het bestaan van een verhouding van meerdere tot mindere element van het strafbare feit is.

Aangezien het bestaan van een verhouding van meerdere tot mindere van Nederlandse militairen ten aanzien van buitenlandse militairen in het voorgestelde artikel 75a afhankelijk wordt gesteld van een door of vanwege de Kroon genomen besluit zullen de strafbepalingen, waarbij deze verhouding element is van het strafbare feit met betrekking tot feiten tegenover bondgenoten begaan, niet algemeen en automatisch

toepassing kunnen vinden, doch slechts in de gevallen waarin de Kroon van de haar in artikel 75a gegeven bevoegdheid gebruik heeft gemaakt. Daar de Kroon bij het hanteren van deze bevoegdheid rekening kan houden met de mate, waarin wederkerigheid in de praktijk verzekerd is, dan wel een eventueel ontbreken daarvan tot onbillijkheden en ontevredenheid aanleiding zou kunnen geven, behoeven tegen het doen vervallen van de eis van wederkerigheid naar het oordeel van ondergetekenden geen bezwaren te bestaan.

De bescherming van bondgenoten dient — naar ondergetekenden menen — niet beperkt te worden tot bondgenoten in een gemeenschappelijke oorlog. De voorbereiding van de verdediging geschiedt thans gemeenschappelijk met andere mogendheden, waarmede overeenkomsten tot collectieve zelfverdediging zijn gesloten. Het gehele verdedigingssysteem is op de samenwerking met deze mogendheden gebaseerd. Indien een gemeenschappelijke oorlog dreigende is zijn feiten, welke aan de militaire kracht van een dergelijke mogendheid afbreuk doen, derhalve even nadelig voor Nederland en derhalve even strafwaardig als wanneer zij tegen Nederland zelve waren gericht. Aan de mogendheden waarmede een overeenkomst tot collectieve zelfverdediging is gesloten, ware derhalve, indien een gemeenschappelijke oorlog dreigende is, dezelfde strafrechtelijke bescherming te verlenen als aan bondgenoten in een gemeenschappelijke oorlog.

Ook buiten het geval dat een gemeenschappelijke oorlog dreigende is behoeven mogendheden als hierboven bedoeld strafrechtelijke bescherming. Ook dan vindt herhaaldelijk nauw contact tussen strijdkrachten van die mogendheden en Nederlandse strijdkrachten plaats. In verband daarmee verdient het aanbeveling ook in vreedstijd op een aantal te hunnen nadele begane feiten de bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht van toepassing te verklaren. Deze feiten zijn: het openbaren van geheimen, de ondermijning van de krijgstucht, het verstoren van militaire maatregelen in het belang van de dienst ondernomen, en verder — voor het geval incidenteel ten aanzien van tot deze mogendheden behorende militairen een „meerdere-mindere” verhouding wordt geschapen — de feiten, waarbij een dergelijke verhouding element van het delict is.

Verder behoort nog rekening te worden gehouden met het geval, dat bepaalde delen der Nederlandse krijgsmacht, die voor lokaal beperkte acties zijn aangewezen en waaraan de bekendmaking bedoeld in artikel 71 is gedaan, gemeenschappelijk optreden met strijdkrachten van andere mogendheden. Alsdan behoren die strijdkrachten en die mogendheden dezelfde strafrechtelijke bescherming te genieten als bondgenoten in een gemeenschappelijke oorlog. De bescherming behoort zich echter niet verder uit te strekken dan door het gemeenschappelijk optreden wordt gevorderd. Dit houdt in dat slechts die strijdkrachten van een dergelijke mogendheid behoren te worden beschermd, die bij het gemeenschappelijk optreden betrokken zijn en dat ook die mogendheid zelve slechts wordt beschermd tegen feiten, die tot dit gemeenschappelijk optreden in enige betrekking staan. Een en

ander wordt door het woord „voor zover” in de aanhef van het artikel tot uitdrukking gebracht. Dit geval moge met een voorbeeld nader worden toegelicht. Indien in het kader van de Verenigde Naties een actie wordt gevoerd zoals dit bij voorbeeld in Korea het geval was, zal aan het Nederlandse onderdeel, dat bij een dergelijke actie betrokken is, de bekendmaking bedoeld in artikel 71 worden gedaan. Met betrekking tot dit onderdeel wordt dan tijd van oorlog aanwezig geacht. De bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht zullen alsdan ingevolge de voorgestelde bepalingen van toepassing zijn op feiten, die door militairen van dit Nederlandse onderdeel of door andere Nederlandse militairen worden bedreven tegen de strijdkrachten van andere mogendheden, die eveneens aan deze actie deelnemen. Indien een actie zich in Azië afspeelt en een daaraan deelnemende mogendheid ook troepen in Europa heeft, zijn de bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht echter niet uit dien hoofde toepasselijk op feiten, welke door Nederlandse militairen tegen deze in Europa gelegerde troepen worden begaan.

De ondergetekenden achten het niet nodig in het eerste lid een nominatieve opsomming te geven van de bepalingen van het wetboek, die toepasselijk zijn op feiten tegen of met betrekking tot bondgenoten gepleegd. De thans in het artikel gegeven opsomming is vrij willekeurig; een vrij groot aantal van de in deze opsomming opgenomen feiten kunnen hun strafbaarheid in het geheel niet ontlenen aan het feit, dat zij tegen of met betrekking tot bondgenoten worden gepleegd (zie b.v. artikel 149). Of artikel 75 met betrekking tot enig in het wetboek omschreven feit toepassing kan vinden wordt beslist door de omschrijving, welke van het feit in het wetboek wordt gegeven. Weglating van de opsomming heeft niet tot gevolg dat artikel 75 ten aanzien van een groter aantal feiten dan thans het geval is zou kunnen worden toegepast.

Artikel 75a. Zoals in punt **b** van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 604) van de toelichting en bij de toelichting op artikel 75 reeds naar voren is gebracht, zijn de ondergetekenden om de daar aangegeven redenen van oordeel, dat het totstandbrengen van een strafrechtelijk beschermde hiërarchieke verhouding van Nederlandse militairen ten aanzien van vreemde militairen afhankelijk moet worden gesteld van een door of vanwege de Kroon genomen beslissing. De Kroon zal hierbij vrijheid tot differentiatie hebben.

Artikel 75b. Het verdient aanbeveling Nederlandse militairen, die gebruik maken van rij-, voer- en luchtvaartuigen van bondgenoten, ten aanzien van de toepasselijkheid van de artikelen betreffende verkeersdelicten gelijk te stellen met militairen, die gebruik maken van Nederlandse militaire rij-, voer- of luchtvaartuigen.

Artikel 96. De in het onderhavige artikel onder 2° gegeven omschrijving is te zeer op Nederlandse verhoudingen afgestemd en derhalve te ruim gesteld. Terwijl het verzuim van een reis binnen Nederland geen aanleiding geeft tot verhoging van de op de ongeoorloofde

afwezigheid gestelde maximum straf geeft verzuim van een reis binnen een overzees rijkdeel daartoe volgens de huidige tekst wel aanleiding. De voorgestelde wijziging strekt ertoe dit ongemotiveerde verschil uit de bepaling te verwijderen.

Artikel 107. De schrapping van het artikel vloeit voort uit de voorgestelde schrapping van de bepalingen, die thans in de artikelen 24 en 36 zijn opgenomen.

Artikel 162. Een opdracht van rechtsmacht aan de rechter in de overzeese rijkdelen komt thans in het wetboek niet meer voor, terwijl in artikel V van het ontwerp de algemene gelding van het wetboek in alle delen van het koninkrijk nog eens uitdrukkelijk tot uiting wordt gebracht. Het tweede lid van het onderhavige artikel kan derhalve vervallen. Daar het eerste lid inmiddels is uitgewerkt, heeft het geen zin dit afzonderlijk te handhaven.

Artikel 162 kan daardoor fungeren als eerste artikel van de titel, waarin de verkeersmisdrijven worden geregeld. Aan de invoering van deze titel is reeds aandacht besteed in punt d van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 607) van deze toelichting.

Het nieuwe artikel 162 sluit aan bij artikel 26 juncto artikel 35 lid 1 van de Wegenverkeerswet. Het verschilt hier in zoverre van, dat onder de in het voorgestelde artikel bedoelde wegen niet alleen Nederlandse wegen, doch ook wegen buiten Nederland begrepen zijn. Verder heeft het niet alleen betrekking op gedragingen op openbare wegen, doch ook op gedragingen op wegen, die — hoewel niet voor openbaar verkeer openstaand — wel toegankelijk zijn voor militair verkeer. Hierbij is gedacht aan wegen op kazernecomplexen of oefenterreinen.

Artikel 163. Het is met betrekking tot verkeer met militaire voertuigen niet voldoende om uitsluitend gedragingen, welke op wegen geschieden, strafbaar te stellen.

Het verkeer met militaire rij- of voertuigen speelt zich nl. niet uitsluitend op de weg af. Tanks en andere militaire rij- en voertuigen zullen vaak buiten de wegen opereren. Ook dan zal niet nakoming van met betrekking tot dit verkeer gegeven regels en aanwijzingen strafbaar moeten zijn.

In verband daarmee wordt het in het voorgaande artikel gegeven voorschrift in dit artikel in dier voege aangevuld, dat bestuurders van militaire rij- of voertuigen ook strafbaar worden gesteld, indien zij buiten de wegen zodanig onder invloed van sterke drank zijn, dat zij niet in staat zijn het rij- of voertuig naar behoren te besturen. Verder wordt de strafbaarstelling uitgebreid tot de bemanning van militaire luchtvaartuigen. Naar het oordeel van de ondergetekenden dient het strafmaximum voor het in dit artikel omschreven delict hoger te zijn dan dat van het delict omschreven in artikel 162, mede in verband met de grotere gevaren, welke aan het onoordeelkundig gebruik van militaire vervoermiddelen verbonden kunnen zijn.

Artikel 164. Dit artikel sluit aan bij artikel 37 van de Wegenver-

keerswet. Het verschilt hier in zoverre van, dat het opzettelijke wederrechtelijke gebruik van een aan een ander toebehorend motorrijtuig ook strafbaar wordt gesteld als het niet op een weg plaats vindt en dat eveneens strafbaar wordt gesteld het op een dergelijke wijze gebruik maken van een aan een ander toebehorend luchtvaartuig.

Artikel 165. Dit artikel komt grotendeels overeen met artikel 25 juncto artikel 35 lid 3 van de Wegenverkeerswet. Voor de betekenis, welke in dit artikel aan het begrip „weg” is gegeven, moge worden verwezen naar de toelichting op artikel 162.

Artikel 166. Dit artikel geeft voor het luchtverkeer een overeenkomstige regeling als in artikel 165 voor het verkeer op de weg is gegeven.

Artikel 167. In dit artikel wordt strafbaar gesteld de weggebruiker, die de door of vanwege het bevoegde gezag gegeven regels en aanwijzingen niet in acht neemt. Voor de betekenis, welke in dit artikel aan het woord „weg” moet worden gehecht, moge worden verwezen naar het in de toelichting op artikel 162 gestelde. Aan de term „bevoegd gezag” zal in dit artikel eveneens een ruime betekenis moeten worden toegekend. Hieronder zal niet alleen de militaire overheid en de burgerlijke overheid in de verschillende rijkdelen moeten worden begrepen maar, voor zover het verkeer in het buitenland betreft, ook het buitenlandse gezag.

De regels, waarvan de overtreding strafbaar is gesteld, zijn zowel de in het algemeen voor het verkeer gegeven regels als die welke — bij voorbeeld door de militaire overheid — in het bijzonder voor het militaire verkeer worden vastgesteld.

De aanwijzingen, welke in dit artikel worden genoemd, kunnen zowel worden gegeven door personen, b.v. de burgerlijke of militaire politie, als door installaties, b.v. stoplichten.

Naast de strafbepaling, die betrekking heeft op weggebruikers, bevat het artikel nog een strafbaarstelling, die zich richt tot de bestuurders van rij-, voer- of luchtvaartuigen die bij de krijgsmacht in gebruik zijn, onverschillig of deze bestuurders weggebruikers zijn of niet. In de toelichting op artikel 163 werd reeds uiteengezet dat het met betrekking tot verkeer met militaire voertuigen niet voldoende is om uitsluitend gedragingen, welke op wegen geschieden, strafbaar te stellen.

Artikel 168. Verwezen moge worden naar punt c van § 1 van Hoofdstuk III (blz. 605) van de toelichting. Aangezien het niet mogelijk is een opsomming te geven van de feiten, welke wel naar buitenlands recht, doch niet naar Nederlands (in de zin van: krachtens het W.v.M.S. toepasselijk) recht strafbaar zijn, zal de strafbaarstelling van deze feiten slechts in een algemene omschrijving kunnen geschieden.

Voor de toepasselijkheid van de strafbepaling is vereist, dat wordt aangetoond:

a. dat het feit in het buitenland, d.w.z. buiten Nederland, Suriname, de Nederlandse Antillen of Nieuw-Guinea is gepleegd;

b. dat geen andere Nederlandse strafbepaling op het feit kan worden toegepast;

c. dat degene, die het feit beging, daarvoor ingevolge het vreemde strafrecht strafbaar is. Hierbij zal niet alleen met de strafbepaling van het vreemde strafrecht rekening moeten worden gehouden, maar eveneens met de bepalingen, welke dit recht met betrekking tot strafuitsluitings- en rechtvaardigingsgronden bevat;

d. dat het vreemde strafrecht op degene die het feit beging toepasselijk was. Indien de militair op grond van volkenrechtelijke beginselen of regelingen aan de werking van de strafwet van de staat, op wiens grondgebied hij zich bevindt, onttrokken is, zal het artikel niet kunnen worden toegepast.

Ter vermijding van misverstand moge worden opgemerkt, dat de toetsing van het feit aan de algemene beginselen van het buitenlandse strafrecht, welke overeenkomstig het hiervoor onder c gestelde plaats moet vinden, niet ontheft van de verplichting het feit daarna eveneens aan de algemene beginselen van het Nederlandse strafrecht te toetsen.

De op te leggen straf wordt door twee maxima beperkt, een algemeen maximum, opgenomen in het eerste lid en een maximum, afhankelijk van de inhoud van het vreemde strafrecht, dat in het tweede lid is opgenomen. Dat de straf de tegen het feit in het vreemde strafrecht bedreigde straf nimmer te boven moet kunnen gaan, spreekt vanzelf. Daarenboven is echter nog een algemeen maximum nodig daar anders geen volledig inzicht zou bestaan in de hoogte van die straffen, welke op grond van dit artikel kunnen worden opgelegd.

Aangezien het overgrote deel van de onder dit artikel vallende feiten van vrij lichte aard zal zijn, achten de ondergetekenden het juist het in dit artikel geschapen delict niet in de rubriek „misdrifven”, doch in het voorgestelde Derde Boek, de overtredingen bevattende, onder te brengen.

Artikel II

De Wet op de Krijgstucht

Artikel 1. Nu de Wet op de Krijgstucht de krijgstucht voor de krijgsmacht van het gehele Koninkrijk regelt, is het minder juist Nederland als uitgangspunt voor de territoriale gelding van deze wet te nemen. In verband daarmee wordt voorgesteld „Rijk in Europa” door „Koninkrijk” te vervangen.

Artikel 2. Deze wijziging werd reeds toegelicht in het algemeen gedeelte van deze memorie (punt a van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 612). Door de gekozen redactie is buiten twijfel gesteld, dat strafbare feiten, die buiten de jurisdictie van de militaire rechter vallen, zoals overtredingen van de belastingwetgeving, nimmer tot de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen kunnen worden gerekend.

Artikel 4. In het algemeen gedeelte van deze toelichting (punt **g** van § 1 van Hoofdstuk III, blz. 610) werd reeds uiteengezet waarom er reden bestaat de straf van verlaging van onderofficieren voor normale omstandigheden te laten vervallen. De in punt 7 voorgestelde wijziging berust op dezelfde overwegingen en sluit aan bij de wijziging voorgesteld in artikel 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

De wijziging van punt 1 onder B hangt samen met het feit, dat de term „soldij” in de rechtspositievoorschriften een zeer beperkte betekenis heeft gekregen. Aan deze wijziging werd reeds aandacht besteed in het algemeen gedeelte van deze memorie (laatste alinea van punt **d** van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 615).

Artikel 5. Voor de wijziging in punt 1 onder B voorgesteld moge worden verwezen naar de laatste alinea van de toelichting op het vorige artikel.

Met betrekking tot de in punt 3 voorgestelde wijziging zij het volgende opgemerkt. Het verbod om buiten dienst wapenen te dragen heeft als bijkomende straf zijn betekenis verloren. De op het stuk van het dragen van wapenen bestaande voorschriften zijn zodanig, dat het dragen van wapenen buiten dienst slechts geoorloofd is als dit door het belang van de dienst wordt geboden. In die gevallen is er uiteraard voor het opleggen van een straf, waarbij dit wordt verboden, geen aanleiding. Deze bijkomende straf dient dan ook naar de mening van de ondergetekenden te vervallen. In plaats daarvan kan in dit punt de bijkomende straf van het doen van corveeën worden opgenomen. Deze straf, die alleen bij een leger te velde kan worden opgelegd, is thans opgenomen in punt 2 onder B van artikel 32. Het voorstel om deze straf van artikel 32 naar artikel 5 over te brengen hangt samen met het voorstel de zelfstandige regeling van de krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde te vervangen door een aanvullende. Dit voorstel werd reeds toegelicht in het algemeen gedeelte van de toelichting (punt **b** van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 614).

Onder letter B van artikel 32 wordt behalve de bijkomende straf van het doen van corveeën ook die van het verrichten van pionierarbeid vermeld. Het verschil tussen beide straffen is, dat de pionierarbeid bestaat in het verrichten van werkzaamheden omschreven in de voorschriften op de pionierarbeid en het doen van corveeën in het verrichten van alle andere militaire arbeid. Mede omdat de betekenis van de pionierarbeid in de krijgsmacht thans een geheel andere is dan ten tijde van de totstandkoming van de Wet op de Krijgstucht, achten de ondergetekenden voor de handhaving van een verschil tussen beide straffen geen reden aanwezig. Zij stellen derhalve voor de straf van het verrichten van pionierarbeid te laten vervallen en de omschrijving van de inhoud van de straf van het doen van corveeën zo te wijzigen, dat daaronder het verrichten van elke militaire arbeid begrepen zal zijn. In deze opzet behoeft aan artikel 5 alleen de bijkomende straf van het doen van corveeën te worden toegevoegd. Wel moet daarbij, nu dit voorschrift naar de algemene opsomming van krijgstuchtelijke

straffen is overgebracht, uitdrukkelijk worden vermeld, dat de straf alleen bij een leger te velde kan worden opgelegd.

Artikel 10. In de leden 4—7 van dit artikel wordt de mogelijkheid voorzien dat de straf van streng arrest aan boord van een oorlogsvaartuig geboeid wordt ten uitvoer gelegd. Bij de totstandkoming van de Wet op de Krijgstucht werd deze in de oudere wetgeving voorkomende mogelijkheid gehandhaafd, aangezien men van mening was dat er in de praktijk gevallen zouden kunnen voorkomen waarvoor de wijze van tenuitvoerlegging niet zou kunnen worden gemist. In de praktijk is echter nimmer van deze mogelijkheid gebruik gemaakt, zodat handhaving van deze weinig humane vorm van tenuitvoerlegging niet noodzakelijk is.

Artikel 14. Ingevolge het tweede lid van artikel 14 kan alleen aan de met licht en verzaamd arrest gestraften en niet aan de met streng arrest gestraften worden toegestaan godsdienstoefeningen bij te wonen. Naar de mening van de ondergetekenden bestaat er aanleiding deze mogelijkheid ook te openen voor de met streng arrest gestraften. Hiertoe strekt de voorgestelde wijziging.

Artikel 17. De reden waarom wordt voorgesteld de thans in het artikel vervatte automatische inarreststelling door een facultatieve te vangen, werd reeds uiteengezet in het algemeen gedeelte van de toelichting (punt c van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 614).

Artikel 19. De straf van plaatsing in een tuchtklasse kan thans voor de duur van ten hoogste een jaar worden opgelegd. Het betreft hier een straf, die in zwaarte zeker niet voor militaire detentie onderdoet en die zonder een voorafgaande behandeling van de zaak door een rechterlijk college wordt opgelegd. In verband daarmee en omdat is gebleken, dat in de praktijk aan een tuchtmaatregel van zo lange duur geen behoefte bestaat, achten de ondergetekenden het wenselijk, dat de maximale duur van deze straf tot een half jaar wordt verlaagd.

Artikel 20. Ook in dit artikel wordt voorgesteld de automatische in arreststelling door een facultatieve te vervangen. Verwezen moge worden naar het algemeen deel der memorie (punt c van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 614) en de toelichting op artikel 17.

Artikel 25. De voorgestelde wijziging werd in algemene zin reeds toegelicht in het algemeen gedeelte der memorie (punt d van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 615).

Met betrekking tot het voorgestelde laatste lid moge het volgende worden opgemerkt. Terwijl in het laatste lid van de thans geldende tekst wordt voorgeschreven, dat een positieve omschrijving moet worden gegeven van de militaire inkomsten die aan de inhouding onderworpen zijn, is in de thans voorgestelde tekst een andere methode voor deze omschrijving gevolgd. De verplichting een positieve omschrijving te geven brengt mede, dat wijziging van de bezoldigingsvoorschriften veelal de noodzaak tot aanpassing van de inhoudingsregeling mede zal brengen. Blijft deze aanpassing achterwege of vindt zij niet tijdig plaats,

dan kan het aan de inhoudingsregeling ten grondslag liggende beginsel worden doorbroken, waardoor een willekeurige en inconsequente regeling ontstaat. Het aan de inhoudingsregeling ten grondslag liggende beginsel is zowel in de huidige als in de voorgestelde regeling, dat de inhouding slechts betrekking dient te hebben op dat gedeelte van de militaire inkomsten, dat in de sector van de vrije besteding ligt. Het gedeelte van de inkomsten, dat bestemd is om in de eerste levensbehoeften van de gestrafte en zijn gezin te voorzien, dient niet aan de inhouding te worden onderworpen. Dit beginsel kan naar het oordeel van de ondergetekenden het beste tot uitdrukking worden gebracht door in het laatste lid een regeling te geven aangaande de inkomsten, die niet aan inhouding zullen zijn onderworpen.

In de eerste plaats zullen niet aan inhouding kunnen worden onderworpen inkomsten, die niet per dag, week of maand worden vastgesteld. Dergelijke inkomsten kunnen immers bezwaarlijk tot een bedrag per dag worden herleid, terwijl dit voor de berekening van het bedrag der inhouding, noodzakelijk is, omdat de inhouding aan de duur van de arreststraf is gebonden.

Vervolgens zal niet aan de inhouding kunnen worden onderworpen het gedeelte van de inkomsten, dat bestemd is voor huisvesting, voeding en kleding. Dit gedeelte is van inhouding uitgesloten enerzijds omdat het bestemd is voor de eerste levensbehoeften van de militair en anderzijds omdat het onbillijk zou zijn dat bij militairen, aan wie verstrekking van kleding, voeding en huisvesting in natura geschiedt, geen inhouding mogelijk zou zijn en bij militairen, voor wie om bezoldigingstechnische redenen een andere regeling geldt, wel. Om verschil van opvatting uit te sluiten over de vraag welk deel van de inkomens bestemd is voor de bestrijding van de kosten van huisvesting, kleding en voeding, wordt voorgesteld de Ministers van Marine en van Oorlog de bevoegdheid te geven daaromtrent regelen te stellen.

In de derde plaats zullen niet aan inhouding onderworpen zijn door de Ministers van Marine en van Oorlog aangewezen gedeelten van de militaire inkomsten. Hierbij zal het mogelijk zijn onderscheid te maken tussen verschillende categorieën militairen, zodat hierbij rekening kan worden gehouden met het feit of iemand kostwinner is, waardoor een geringer deel van zijn militaire inkomsten voor vrije besteding in aanmerking komt.

Artikel 27. Nu in artikel 5 wordt voorgesteld het verbod om buiten dienst wapenen te dragen als bijkomende straf te laten vervallen, zal ook dit artikel, waarin de inhoud van die straf wordt omschreven, moeten worden geschrapt.

Artikel 29. Nu wordt voorgesteld de aparte opsomming van krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde in de artikelen 30—32 te laten vervallen, zal de verwijzing naar die artikelen in het onderhavige artikel moeten worden geschrapt.

Artikelen 30—36. De straffen in de artikelen 30—32 opgesomd kunnen met uitzondering van de bijkomende straffen van het ver-

richten van pionierarbeid en het doen van corveeën ook worden opgelegd aan militairen, die niet bij een leger te velde dienst doen. Deze straffen zijn voor laatstbedoelde militairen geregeld in de artikelen 3—5.

De bijkomende straf van het doen van corveeën zal ingevolge de in het ontwerp gedane voorstellen in artikel 5 worden opgenomen, terwijl het verrichten van pionierarbeid, zoals in de toelichting op artikel 5 werd betoogd naar het oordeel van de ondergetekenden als zelfstandige straf kan vervallen. Door de gewijzigde betekenis, welke ingevolge het voorstel in het tweede lid van artikel 31 aan het doen van corveeën wordt gegeven, zal de straf van het verrichten van pionierarbeid in feite in die van het doen van corveeën opgaan. De redenen, welke de ondergetekenden ertoe geleid hebben voor te stellen de opsomming van de krijgstuchtelijke straffen in de artikelen 30—32 te laten vervallen, zijn reeds uiteengezet in het algemeen gedeelte van deze toelichting (punt **b** van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 614).

In de artikelen 33 en 34 worden thans regelen gesteld met betrekking tot de tenuitvoerlegging van de arreststraffen bij een leger te velde. Hoewel in deze artikelen ook bepalingen voorkomen over de plaats waar het arrest moet worden ondergaan bevatten zij in dit opzicht eigenlijk geen afwijking van de regeling, die in de artikelen 8 en 10 voor de tenuitvoerlegging van arreststraffen anders dan bij een leger te velde, wordt gegeven. Het verschil is slechts, dat de artikelen 33 en 34 enkele plaatsen, die in de artikelen 8 en 10 wel vermeld zijn, niet uitdrukkelijk noemen. Daar een tenuitvoerlegging op de plaatsen thans in de artikelen 33 en 34 aangewezen ook zonder uitdrukkelijk nader voorschrift mogelijk is, behoeft daaromtrent in de thans voorgestelde tekst geen bepaling te worden opgenomen. De enige werkelijke afwijkingen, die de artikelen 33 en 34 ten opzichte van de in de artikelen 8 en 10 gegeven regeling bevatten, betreffen de mogelijkheid om de met streng arrest gestraften, ook buiten de plaats, waar zij het arrest ondergaan, dienst te laten verrichten en de verplichting om onder-officieren en mindere militairen dienst te laten doen voor of bij de aanvang van het gevecht en bij alarm. De in de artikelen 33 en 34 gegeven regeling kan derhalve worden vervangen door een bepaling, waarin deze twee afwijkingen zijn opgenomen. Zonder bezwaar kan daarbij de verplichting, dat voor of bij de aanvang van het gevecht aan de met streng arrest gestraften moet worden opgedragen dienst te verrichten — een verplichting die thans alleen met betrekking tot onder-officieren en mindere militairen bestaat —, worden uitgebreid tot met streng arrest gestrafte officieren. Deze nieuwe bepaling, die de regeling van de artikelen 33 en 34 zal vervangen, zal een plaats kunnen vinden in artikel 30, dat door het verdwijnen van de daarin opgenomen opsomming van krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde vrij is gekomen.

In artikel 35 wordt thans een regeling gegeven van de inhoud van de straffen van het verrichten van pionierarbeid en het doen van corveeën en van de gevallen waarin deze straffen kunnen worden op-

gelegd. Nu om redenen, die reeds eerder werden uiteengezet, wordt voorgesteld de straffen van het verrichten van pionierarbeid en het doen van corveeën samen te smelten, zal de in het onderhavige artikel opgenomen bepaling in dier voege moeten worden gewijzigd, dat de bijkomende straf van het doen van corveeën bij elke arreststraf bij een leger te velde kan worden opgelegd en dat deze bijkomende straf in het verrichten van elke militaire arbeid kan bestaan. De bepaling kan worden opgenomen in artikel 31, dat is vrij gekomen doordat de daarin gegeven opsomming van krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde is vervallen.

Artikel 36 kan vervallen nu de opsomming van de straffen uit de artikelen 30—32 zal worden geschrapt.

Artikel 37. De bevoegdheid tot het opleggen van een krijgstuchtelijke straf is een bevoegdheid, die de strafoplegger naar eigen inzicht en geweten overeenkomstig de in artikel 37 gegeven beginselen moet uitoefenen. Het behoort derhalve niet voor te komen, dat een strafoplegger van een meerdere opdrachten krijgt met betrekking tot de wijze waarop hij in een concreet geval van zijn strafbevoegdheid gebruik moet maken. Indien de boven de strafoplegger gestelde meerdere het standpunt, dat de strafoplegger in een concreet geval heeft ingenomen, niet deelt zal hij, indien geen straf is opgelegd, zelf tot bestraffing moeten overgaan, of, indien wel een straf is opgelegd, deze straf op grond van artikel 50 moeten wijzigen of teniet doen.

Aangezien gebleken is dat in de praktijk wel eens niet overeenkomstig het hiervorengestelde wordt gehandeld, achten de ondergetekenden het gewenst, dat duidelijk tot uiting wordt gebracht, dat de meerdere van een strafoplegger deze geen opdracht kan geven aangaande de wijze waarop hij in een concreet geval van zijn strafbevoegdheid gebruik moet maken. Dit kan naar hun mening het beste geschieden door in artikel 37 uitdrukkelijk te vermelden, dat de strafoplegger beslist naar eigen inzicht en geweten.

Artikel 38. De voorgestelde wijziging vloeit voort uit het feit, dat de regeling van de bijkomende straf van het doen van corveeën, die thans in artikel 35 wordt gegeven, ingevolge het ontwerp een plaats zal vinden in artikel 31, terwijl artikel 27 zal vervallen.

Artikelen 39, 40 en 41. In het algemeen gedeelte van de toelichting (punt e van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 616) werd reeds uiteengezet, dat de voorgestelde wijziging van de artikelen 39 en 41 niet van principiële doch van technische aard is en voortvloeit uit de wijzigingen, die de organisatie van de krijgsmacht heeft ondergaan.

In de artikelen 39 en 41 wordt van de onderdelen, waarvan de commandanten strafbevoegdheid bezitten, een omschrijving gegeven die in de loop der tijden steeds meer met de werkelijke benaming van die onderdelen is gaan verschillen. Daar komt nog bij dat sommige van de in die artikelen gebruikte benamingen in de krijgsmacht ook gegeven zijn aan onderdelen, die met de in de wet bedoelde niet de minste overeenkomst hebben. De uit deze discrepantie tussen de ter-

minologie van de wet en van de organisatie voortvloeiende onzekerheid over de strafbevoegdheid is niet bevorderlijk voor een goede handhaving van de krijgstucht.

Om een snelle veroudering van de in de wet gegeven benaming te voorkomen, achten de ondergetekenden het wenselijk in de nieuwe tekst van de artikelen slechts die onderdelen te vermelden, waarvan verwacht kan worden, dat hun benaming en karakter in de organisatie geen grote wijziging zal ondergaan. Naast deze in de wet uitdrukkelijk genoemde commandanten zal de strafbevoegdheid moeten toekomen aan hen die een commando bekleden, dat met dat van deze commandanten gelijkgesteld kan worden. Voorgesteld wordt de bevoegdheid tot aanwijzing van deze commandanten te delegeren aan de Ministers van Marine en van Oorlog. Deze bevoegdheid komt overeen met de bevoegdheid, die in de huidige regeling aan de Kroon toekomt om formaties aan te wijzen, die met de thans in de wet genoemde gelijk staan. Aangezien in het voorgestelde systeem een groter aantal gelijkstellingen nodig zal zijn dan bij het tot stand komen van de Wet op de Krijgstucht werd voorzien, verdient het naar het oordeel van de ondergetekenden uit praktische overwegingen aanbeveling de bevoegdheid tot gelijkstelling thans aan de Minister toe te kennen. Of een commando gelijk te stellen is met een uitdrukkelijk in de wet genoemd commando zal niet in de eerste plaats beoordeeld moeten worden naar het aantal militairen, waarover het commando zich uitstrekt, maar naar de mate, waarin dit commando een zelfstandig karakter draagt.

Door in de wet niet meer te spreken over een gelijkstelling met formaties maar over een gelijkstelling met commandanten wordt nog eens geaccentueerd dat door een aanwijzing als in de artikelen 39 en 41 omschreven, geen wijziging wordt gebracht in de bevelsverhoudingen en derhalve geen strafbevoegdheid wordt gegeven ten aanzien van militairen, die niet op grond van de organisatie onder de bevelen van de aangewezen commandant staan. Het zal dus niet mogelijk zijn een commandant door een aanwijzing als eerder bedoeld strafbevoegdheid te verlenen over militairen over wie hij geen reële bevelsbevoegdheid bezit.

Na deze meer algemene beschouwingen moge thans aandacht worden besteed aan de details van de in artikel 39 voorgestelde wijzigingen.

In de aanhef van artikel 39 is de verwijzing naar de artikelen 30—32 geschrapt daar de opsomming van de krijgstuchtelijke straffen bij een leger te velde daaruit ingevolge de gedane voorstellen zal verdwijnen.

Aangezien de „inrichting” in de organisatie van de zeemacht wel een voldoende bepaald en stabiel begrip is, terwijl dit bij de land- en luchtmacht niet het geval is, stellen de ondergetekenden voor de term „inrichting” in artikel 39, lid 1, onder 3°, te laten vervallen en in punt 2, dat meer in het bijzonder op de zeemacht betrekking heeft, op te nemen. Ook ware in punt 2 van dat artikel op te nemen het „squadron vliegtuigen der zeemacht”. Deze squadrons moeten wel

worden onderscheiden van de squadrons der luchtmacht, aangezien zij in tegenstelling tot de laatste een geheel zelfstandig karakter dragen en ook de verzorgingseenheden omvatten.

In punt 3 van het eerste lid van artikel 39 komen naar het oordeel van de ondergetekenden alleen het regiment, de vliegbasis en het dienstvak voor vermelding in aanmerking. Alleen deze onderdelen hebben in de organisatie de vereiste bepaaldheid en stabiliteit, die naar hiervoren werd betoogd voor vermelding in deze bepaling noodzakelijk zijn. Het regiment komt overeen met het thans in dit punt vermelde korps.

In de huidige tekst van het tweede lid van artikel 39 komt de volledige strafbevoegdheid aan de commanderende officier van een tactisch geheel slechts toe in tijd van oorlog. Een dergelijk commando komt echter ook bij oefeningen voor, terwijl ook dan aan de uitoefening van volledige strafbevoegdheid door een zodanige commandant behoefte bestaat. Voorgesteld wordt derhalve de beperking, dat deze in punt 1 van het tweede lid vermelde commandant de volledige strafbevoegdheid slechts in tijd van oorlog kan uitoefenen, te laten vervallen.

Aangezien de vermelding van de in de punten 2, 4 en 5 van het tweede lid opgenomen commandanten kan vervallen, daar deze commando's of wel niet meer bestaan of wel in de organisatie voldoende bepaaldheid missen, en omdat de commandant in punt 3 van dat lid vermeld — de commandant van een ingesloten troepengedeelte — uiteraard slechts in tijd van oorlog kan voorkomen, kan, wanneer de voor punt 1 geldende beperking wordt geschrapt, de aparte regeling voor tijd van oorlog in artikel 39 vervallen.

In punt 5 wordt voorgesteld iedere commandant, die een officier met volledige strafbevoegdheid onder zijn bevelen heeft eveneens volledige strafbevoegdheid toe te kennen. Het ligt voor de hand, dat de hogere commandant op zijn minst ook de bevoegdheden van de lagere commandant moet bezitten. Door de voorgestelde algemene bepaling wordt vermeden, dat met betrekking tot dergelijke commandanten door de Minister van Oorlog of van Marine nog aparte aanwijzingen als bedoeld in punt 3 zouden moeten worden gegeven.

Het voorgestelde punt 6 komt overeen met het bestaande punt 3 van het tweede lid van het onderhavige artikel.

Het komt de ondergetekenden overbodig voor, dat de regeling aangaande degene op wie de strafbevoegdheid bij ontstentenis van de commandant overgaat wordt gedelegeerd. Naar hun mening bestaat er geen bezwaar tegen deze regeling in de wet op te nemen. Zij stellen voor in het voorlaatste lid van artikel 39 te bepalen, dat de strafbevoegdheid bij ontstentenis van de commandant overgaat op degene die met de waarneming van het commando is belast. Dit past geheel in het stelsel van de wet, waarin strafbevoegdheid en commando onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

Aangezien er een beperkt aantal militairen is dat niet in enige commando-verhouding tot een militaire meerdere staat — bijv. doordat

de betrokkene rechtstreeks onder de Minister ressorteert — is nog een aparte regeling nodig om in de uitoefening van de strafbevoegdheid m.b.t. deze categorie te voorzien. Op het voetspoor van het bepaalde in artikel 61 wordt voorgesteld de aanwijzing van te dezen aanzien tot straffen bevoegde autoriteiten aan de Kroon en de betrokken Ministers te delegeren.

De nieuwe voor artikel 40 voorgestelde tekst laat de strekking van de bestaande bepaling onverlet; wijziging van de redactie is nodig omdat de in artikel 39 opgenomen regeling van de strafbevoegdheid, waarnaar het onderhavige artikel in zijn huidige redactie verwijst, is gewijzigd.

Ten aanzien van de in artikel 41 voorgestelde wijzigingen zij — naast hetgeen hiervoren reeds werd gesteld — nog het volgende opgemerkt.

De compagnie, het escadron, de batterij en het squadron bij de luchtmacht zijn onderdelen, die voldoende bepaaldheid en stabiliteit in de organisatie hebben om in de opsomming in punt 2 te kunnen worden opgenomen. Vermelding van het bataljon is niet noodzakelijk omdat de commandant daarvan op grond van de voor punt 3 voorgestelde tekst reeds de strafbevoegdheid zal bezitten, omdat hij een tot straffen bevoegde commandant onder zijn bevelen heeft.

De in de punten 3, 5 en 6 vermelde commandanten bestaan thans niet meer zodat zij in het artikel kunnen worden geschrapt. De nieuwe redactie, die voor punt 3 wordt voorgesteld, correspondeert met de in punt 5 van artikel 39 voorgestelde regeling.

Met betrekking tot de overgang van de strafbevoegdheid in geval van afwezigheid van de commandant wordt ook een overeenkomstige regeling voorgesteld als voor artikel 39. Aangezien de bevoegdheid van de detachementscommandant om de straf van streng arrest aan officieren op te leggen niet slechts aan zijn functie doch ook aan zijn rang is gebonden, zal een dienovereenkomstige bepaling ook voor de waarnemer van de detachementscommandant moeten worden opgenomen.

Artikel 46. Aangezien de Wet op de Krijgstucht niet alleen in Nederland maar ook in de overzeese rijkdelen toepassing moet vinden, dienen in het tweede lid niet slechts de Nederlandse opsporingsambtenaren vermeld te worden, maar ook de opsporingsambtenaren in de overzeese rijkdelen. Hiertoe strekt de voorgestelde wijziging.

Aan boord van oorlogsschepen heeft alleen de commandant van het schip strafbevoegdheid. Aldaar kan derhalve geen gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid, die in het eerste lid van artikel 46 wordt geopend, om de verdachte door een andere tot straffen bevoegde meerdere te doen horen. Hetzelfde geldt voor de inrichtingen der zeemacht.

Dit levert bij de grotere eenheden der zeemacht — gezien de steeds omvangrijker wordende taak die de commandanten daarvan hebben te vervullen — ernstige bezwaren op. De ondergetekenden achten het

derhalve wenselijk dat de commandant van een zodanige eenheid in eenvoudige en lichte gevallen tot strafoplegging kan overgaan zonder dat hij verplicht is de verdachte steeds zelf te horen. Hiertoe strekt het voorgestelde derde lid dat de mogelijkheid opent bij grotere eenheden in lichte en eenvoudige gevallen het verhoor door de commandant te vervangen door een verhoor door een andere officier.

Artikel 47. In dit artikel wordt een omschrijving gegeven van de commanderende officier, die de Minister van Oorlog of van Marine machtiging kan verzoeken een militair in verband met een krijgstuchtelijk vergrijp wederom onder de wapenen te roepen. Deze omschrijving stemt niet meer overeen met de huidige organisatie. Voorgesteld wordt met de algemene aanduiding „de betrokken commanderende officier” te volstaan. Zo nodig kunnen hieromtrent bij administratieve maatregel regels worden gesteld.

Artikel 49. In artikel 49 wordt onder *b* bepaald, dat een meerdere van de arrestoplegger het voorlopig krijgstuchtelijk arrest niet kan opheffen zonder de arrestoplegger te hebben gehoord.

Het kan — zeker onder oorlogsomstandigheden — echter voorkomen, dat de arrestoplegger niet bereikbaar is. Als dan behoort het arrest ook zonder dat de arrestoplegger is gehoord, te kunnen worden opgeheven. Hiertoe strekt de voorgestelde wijziging.

Artikelen 50 en 51. Aan de voornaamste in artikel 50 gebrachte wijziging werd reeds aandacht besteed in het algemeen gedeelte van de toelichting (punt e van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 616). Daarin werd er reeds op gewezen, dat het niet is uitgesloten dat de strafoplegger of de meerdere, die het beklag moet behandelen, ook nadat beklag is gedaan, de straf en/of de omschrijving van de strafreden kunnen wijzigen of te niet doen. Dit nu is voor wat betreft de oorspronkelijke strafoplegger ongewenst, omdat door het beklag zijn meerdere geroepen is om over de opgelegde straf te oordelen. Daarom behoort de zaak alsdan aan de competentie van de oorspronkelijke strafoplegger te worden onttrokken. Ook de beklagmeerdere dient na beklag genoemde bevoegdheden niet meer uit te oefenen, want dit kan voor de gestrafte hoogst verwarrend werken, omdat het hem wellicht niet duidelijk is krachtens welke bevoegdheid de bedoelde meerdere ingrijpt. De klager zou de indruk kunnen krijgen dat die meerdere aan het beklag niet de vereiste aandacht heeft geschonken.

In de voorgestelde tekst wordt — overeenkomstig de tot dusverre in het algemeen gevolgde praktijk — een en ander uitdrukkelijk uitgesloten.

Voor hogere chefs, die met de behandeling van het beklag niet van doen hebben, gelden bovengenoemde overwegingen niet. Hun bevoegdheid tot wijzigen of te niet doen van de straf na beklag dient derhalve onverlet te blijven, met dien verstande dat ook zij deze bevoegdheid niet meer behoren uit te oefenen, nadat de gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof heeft ingeroepen. Indien immers

de rechter bij de zaak betrokken raakt, dient ingrijpen van de militaire autoriteiten uitgesloten te zijn.

Voorts is de in artikel 50 voorkomende pleonastische uitdrukking „bij hoge uitzondering, in een bijzonder geval” gewijzigd in „in een „buitengewoon geval”. De huidige uitdrukking suggereert, in strijd met de bedoeling, dat voor schorsing van een straf aan twee afzonderlijke vereisten zou moeten worden voldaan; de voorgestelde uitdrukking sluit aan bij de terminologie van de gevangenismaatregel.

Verder is de redactie van artikel 50 in overeenstemming gebracht met de wijzigingen, die in de paragraaf over het beklag worden voorgesteld. Het betreft hier wijzigingen zonder materiële betekenis, die slechts beogen door een eenvoudiger formulering misverstanden bij de toepassing van de wet te voorkomen.

Het voorgestelde derde lid van artikel 50 bevat de bepaling, die thans in het laatste lid is opgenomen. Deze is in dier voege gewijzigd, dat ook de oorspronkelijke strafoplegger tot schorsing van de straf bevoegd blijft.

De in het eerste lid van artikel 51 gegeven omschrijving van de commanderende officier, aan wie van de uitoefening van de in de artikelen 49 en 50 vermelde bevoegdheden bericht moet worden gegeven, is niet afgestemd op de huidige organisatie van de krijgsmacht. Aangezien het een voorschrift van overwegend administratieve aard betreft en een eenvoudige regeling dienaangaande moeilijk in de wet kan worden gegeven, stellen de ondergetekenden voor het eerste lid te laten vervallen en dit onderwerp aan regeling bij administratief voorschrift over te laten.

Het tweede lid, dat uitsluitend betrekking heeft op de uitoefening van de in artikel 50 vermelde bevoegdheid is systematisch beter op zijn plaats in dat artikel, zodat de ondergetekenden voorstellen het aan artikel 50 toe te voegen.

Artikel 58. De voorgestelde wijziging vloeit voort uit het feit, dat de nummers 3—6 in artikel 2 ingevolge de gedane voorstellen zullen vervallen.

Artikel 62. In het voorgestelde eerste lid is opgenomen dat het beklag schriftelijk moet worden gedaan teneinde twijfel omtrent de vraag of, en zo ja, wanneer, een beklag is ingediend, zoveel mogelijk uit te sluiten. De termijn, waarbinnen thans een beklag moet worden ingediend, is een vervaltermijn; met volstreekte verhindering om die termijn in acht te nemen kan derhalve geen rekening worden gehouden. De voorgestelde wijziging opent daartoe echter de mogelijkheid.

Verder is de redactie van het eerste lid iets vereenvoudigd.

Door de in het derde lid voorgestelde wijziging wordt geaccentueerd, dat de daarin voorkomende verwijzing alleen betrekking heeft op de daarin aangaande de schorsing gegeven regeling. De bevoegdheid tot wijziging of te niet doen van de straf op grond van artikel 50 zal de beklagmeerdere immers volgens de gedane voorstellen na het instellen van beklag niet meer kunnen uitoefenen.

Artikel 62a. Daar het beklag in het algemeen de tenuitvoerlegging van een krijgstuchtelijke straf toch niet opschort brengt het belang van klager niet mede dat hem de bevoegdheid wordt gegeven om afstand van het recht van beklag te doen.

Anders is dit indien hem de straf van verlaging of van plaatsing in een tuchtklasse wordt opgelegd. In die gevallen vindt immers de tenuitvoerlegging eerst plaats nadat de termijn voor beklag is verstreken, dan wel op het beklag is beslist. Totdat met de tenuitvoerlegging van de straf een begin is gemaakt kan de gestrafte in arrest worden gesteld of gehouden. In deze gevallen kan de gestrafte er derhalve belang bij hebben van het recht van beklag afstand te doen.

In verband hiermede wordt voorgesteld de bevoegdheid tot het afstand doen van beklag tot de beide hierboven vermelde gevallen te beperken. Nu het beklag schriftelijk moet worden ingesteld is het redelijk eenzelfde voorschrift te geven voor het afstand doen van beklag.

Artikel 63. De zinsnede „te zijner kennis is gekomen” is vervangen door „te zijner kennis is gebracht” in verband met het voorstel in artikel 65 te bepalen, dat aan de klager een afschrift of uittreksel van de beslissing op zijn beklag moet worden uitgereikt.

Artikel 64. De voorgestelde wijziging hangt samen met het voorstel de termijn, waarbinnen de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof kan worden ingeroepen, te verlengen.

Artikel 65. De invoeging in het eerste lid van de woorden: „in haar „geheel” stelt buiten twijfel, dat de beklagmeerdere de gehele zaak moet onderzoeken.

In de tweede volzin van het eerste lid is de mogelijkheid geopend om ook andere getuigen dan door de klager of de strafoplegger zijn opgegeven te horen. Voorts is bepaald dat ook deskundigen kunnen worden gehoord.

Aan de opsporingsambtenaren aan wie reeds thans de ondervraging van de te horen personen kan worden opgedragen zijn toegevoegd zij die in de overzeese rijkdelen opsporingsbevoegdheid hebben.

Overeenkomstig de bestaande praktijk wordt voorgesteld dat de beslissing op het beklag bij een met redenen omklede beschikking moet worden gegeven en dat aan klager daarvan een afschrift of een uittreksel moet worden uitgereikt.

Artikel 66. Ingevolge de huidige tekst van de artikelen 66 en 67 kunnen op een beklag drie soorten van beslissingen volgen. De beklagmeerdere kan een beklag geheel gegrond verklaren; hij kan het gedeeltelijk gegrond verklaren en hij kan het geheel ongegrond verklaren.

De beklagmeerdere verklaart het beklag gegrond wanneer hij de straf geheel vernietigt. Hij verklaart het gedeeltelijk gegrond wanneer hij in de straf of de omschrijving van de strafreden wijziging brengt en hij verklaart het geheel ongegrond wanneer hij de strafoplegging,

waartegen het beklag was ingesteld, geheel bevestigd. Deze formulering van de beschikkingen op beklag heeft in de praktijk niet geheel voldaan.

Wanneer een gestrafte zich beklagt over de omschrijving van de strafreden, doch geen bezwaar heeft tegen de hem opgelegde straf, zal de beslissing op dat beklag — ook wanneer de omschrijving van de strafreden geheel volgens zijn bedoeling wordt gewijzigd — zijn, dat dit gedeeltelijk gegrond is. Een dergelijke formulering werkt verwarrend. Voorgesteld wordt derhalve in plaats daarvan te spreken over het teniet doen van de straf en het wijzigen van de straf of de omschrijving van de strafreden.

Overeenkomstig de bedoeling van de geldende wet en de tot dusverre gevolgde praktijk wordt in de voorgestelde tekst uitdrukkelijk bepaald, dat bij de beschikking op beklag de straf niet kan worden verzwaard.

Artikel 67. De aanhef van het artikel is in overeenstemming gebracht met de voorgestelde redactie van artikel 66.

De termijn, waarbinnen een krijgstuuchtelijk gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof kan inroepen, is in de praktijk te kort gebleken, in het bijzonder wanneer daarin zon- en feestdagen vallen of klagers standplaats een andere dan die van zijn directe chef is. Daarom is voorgesteld die termijn te stellen op vier in plaats van twee dagen.

De termijn waarbinnen het beklag moet worden ingediend is een vervaltermijn. Met volstrekte verhindering om die termijn in acht te nemen kan derhalve thans geen rekening worden gehouden. De voorgestelde wijziging, die overeenkomt met de daaromtrent in artikel 62 voorgestelde wijziging, beoogt de mogelijkheid hiertoe te openen.

In tegenstelling tot artikel 62 kent artikel 67 geen wachttermijn, die moet worden inachtgenomen voordat de eindbeslissing kan worden ingeroepen. Nu wordt voorgesteld de aantasting van de straf krachtens artikel 50 uit te sluiten nadat de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof is ingeroepen, bestaat aan een dergelijke wachttermijn ook hier behoefte, daar het anders zou kunnen voorkomen, dat de meerdere van de officier die de beklagbeschikking heeft gegeven, geen gelegenheid meer zou hebben artikel 50 toe te passen. In verband daarmee wordt voorgesteld een wachttermijn in te voeren, die op twee dagen zou kunnen worden gesteld.

Overeenkomstig hetgeen voor het instellen van beklag is voorgesteld zal het inroepen van de eindbeslissing schriftelijk dienen te geschieden.

Aan het voorgestelde artikel 62a ligt de gedachte ten grondslag, dat de mogelijkheid tot het afstand doen van het recht van beklag slechts open mag staan, indien de gestrafte bij die afstand belang kan hebben. Hetzelfde geldt met betrekking tot de afstand van het recht de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen. Een belang kan hierbij voor de gestrafte slechts aanwezig zijn indien hem de straf

van plaatsing in een tuchtclassse is opgelegd. Slechts in dat geval wordt de tenuitvoerlegging van de straf in verband met het inroepen van de eindbeslissing opgeschort, terwijl de gestrafte tot aan de tenuitvoerlegging in arrest kan worden gesteld of gehouden. Voor dit geval is derhalve in het voorgestelde laatste lid de mogelijkheid van afstand opengesteld.

Artikel 68. Dit artikel kan vervallen; het bevat enkele processuele voorschriften betreffende beklagprocedure voor het Hoog Militair Gerechtshof, welke in dit wetsvoorstel naar de Provisionele Instructie zijn overgebracht.

Aan deze wijziging werd reeds aandacht besteed in het algemeen gedeelte van de toelichting (punt f van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 617).

Artikel 72. In artikel 71a van het Wetboek van Militair Strafrecht is voorgesteld de Kroon de bevoegdheid te geven te bepalen, dat onder bepaalde omstandigheden voor de toepassing van sommige bepalingen der strafwet de toestand van „tijd van oorlog” niet aanwezig zal worden geacht.

Deze bevoegdheid heeft ook betrekking op de mogelijkheid de straf van verlaging van onderofficieren, voorzien in artikel 25 (nieuwe tekst) van het Wetboek van Militair Strafrecht, in tijd van oorlog toe te passen.

Indien in tijd van oorlog op grond van een krachtens artikel 71a van het Wetboek van Militair Strafrecht genomen besluit de straf van verlaging niet door de rechter kan worden opgelegd, behoort ook de mogelijkheid de krijgstuchtelijke straf van verlaging — die ingevolge het voorstel ook slechts in tijd van oorlog kan worden toegepast — op te leggen, uitgesloten te zijn. Hiertoe strekt het voorgestelde tweede lid van artikel 72. Indien artikel 71a van het Wetboek van Militair Strafrecht is toegepast zal ingevolge de voorgestelde bepaling ook met betrekking tot punt 7 van artikel 4 van de Wet op de Krijgstucht geacht moeten worden geen tijd van oorlog aanwezig te zijn.

Artikel 72a. Het voorstel dit artikel te schrappen hangt samen met de nieuwe regeling, die ten aanzien van de bondgenootschappelijke verhoudingen wordt voorgesteld. Hieraan werd aandacht besteed in het algemeen deel van de toelichting (punt b van § 1 van Hoofdstuk III, blz. 604). In het algemeen zullen vreemde militairen, die een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht vergezellen of volgen op grond van het geschreven en ongeschreven volkenrecht niet aan het Nederlandse tuchtrecht onderworpen zijn. Voor zover het volkenrecht zich daartegen in bepaalde gevallen niet zou verzetten en daartoe ook overigens aanleiding zou bestaan, kunnen zij in het door de ondergetekenden voorgestelde systeem onder het tuchtrecht worden gebracht bij een op grond van het voorgestelde artikel IV van dit wetsontwerp door de Kroon genomen besluit.

Artikel 74. Het tweede lid van artikel 74 kan vervallen nu in artikel

VI van dit wetsontwerp uitdrukkelijk wordt bepaald, dat de Wet op de Krijgstucht de rijkswet is die het tuchtrecht voor het gehele Koninkrijk regelt.

Artikel III

De Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof

Artikel 56. In het algemeen gedeelte van de toelichting (punt f van § 2 van Hoofdstuk III, blz. 617) werd reeds uiteengezet waarom de ondergetekenden er de voorkeur aan geven een uitgewerkte regeling van de beklagprocedure voor het Hoog Militair Gerechtshof in de Provisionele Instructie op te nemen.

Het voorgestelde artikel bevat de volgende aanvullingen van de thans geldende procedure.

Voorgesteld wordt dat het Hof getuigen en deskundigen ook ambts-halve kan oproepen. Thans kunnen slechts getuigen worden gehoord, die door de strafoplegger of de klager worden opgegeven, terwijl aangaande deskundigen in het geheel geen regelen worden gegeven. Het is echter gebleken, dat de bevoegdheid om deskundigen te benoemen niet kan worden gemist. Ook beklagzaken betreffen herhaaldelijk gevallen, waarbij deskundige voorlichting niet kan worden ontbeerd; men denke b.v. aan de behandeling van motoren of electricische apparaten of de toepassing der voorschriften betreffende de vliegveiligheid.

Evenals in artikel 31a ten aanzien van strafzaken is voorgesteld, bepaalt artikel 56 dat de ondervraging van personen, die zich buiten Nederland bevinden, aan de president van een krijgsraad of een officier-commissaris kan worden opgedragen, waardoor aan het bezwaar, dat in de overzeese rijkdelen niet steeds een meerdere aanwezig zal zijn die in aanmerking komt om met het houden der verhoren te worden belast, in belangrijke mate tegemoet wordt gekomen. Voorts wordt aldus de mogelijkheid geschapen om de getuigen onder ede te doen horen.

Artikel 57. De inhoud komt overeen met het tweede lid van artikel 65 van de Wet op de Krijgstucht zoals dit in het ontwerp is voorgesteld.

Artikel 58. De voorgestelde tekst correspondeert met de voorstellen die ten aanzien van artikel 66 van de Wet op de Krijgstucht zijn gedaan.

Artikel 59. In dit artikel wordt aangesloten bij de voorstellen gedaan met betrekking tot artikel 65 van de Wet op de Krijgstucht.

In het laatste lid, dat correspondeert met het laatste lid van het voorgestelde artikel 66 van de Wet op de Krijgstucht, is bovendien de mogelijkheid voorzien met betrekking tot het herstel van het geleden nadeel regels te geven. Dit is geschied omdat in de Provisionele Instructie een bepaling, als opgenomen in artikel 73 van de Wet op de Krijgstucht, waardoor nadere regelen ter uitvoering van de wet door de Kroon kunnen worden vastgesteld, ontbreekt.

Artikel IV

Het hier voorgestelde artikel moet als het sluitstuk gezien worden

van de aanpassing van de wetgeving aan de huidige bondgenootschappelijke verhoudingen. Hieraan werd reeds aandacht besteed in het algemene deel van de toelichting (punt **b** van § 1 van Hoofdstuk III, blz. 604) en bij de toelichting op de wijziging van artikel 65 van het Wetboek van Militair Strafrecht en de schrapping van artikel 72a van de Wet op de Krijgstucht.

Door toepassing van dit artikel zullen vreemde militairen, indien de noodzakelijkheid daartoe blijkt en dit volkenrechtelijk geoorloofd is, aan alle of aan sommige bepalingen uit het Wetboek van Militair Strafrecht of de Wet op de Krijgstucht kunnen worden onderworpen. Ook kunnen door toepassing van dit artikel de moeilijkheden worden opgelost, die ontstaan door het feit dat de afwijkende regelingen, welke vele in bijzondere wetten voorkomende bepalingen voor de Nederlandse krijgsmacht bevatten, formeel niet toepasselijk zijn op bondgenootschappelijke strijdkrachten, welke zich op het Nederlandse grondgebied bevinden. Gedacht wordt hierbij bijvoorbeeld aan de bijzondere bepalingen welke de Wegenverkeerswet en de Luchtvaartwet voor het Nederlandse militaire verkeer bevatten. Het is duidelijk, dat het militaire verkeer van bondgenoten hier te lande veelal aan overeenkomstige bepalingen behoefte zal hebben.

Artikelen V en VI

In artikel 6 van de Defensiewetten voor Suriname en de Nederlandse Antillen wordt bepaald dat het militaire straf- en tuchtrecht bij rijkswet wordt geregeld. Artikel 167 van de Bewindsregeling Nieuw-Guinea bevat een soortgelijke bepaling. Door het voorgestelde artikel V wordt buiten twijfel gesteld, dat het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht de rijkswetten zijn, waarin het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht voor het gehele Koninkrijk zijn geregeld.

De andere regelingen, welke met betrekking tot deze materie nog in de overzeese rijksdelen mochten gelden zullen door het inwerking-treden van deze rijkswet vervallen. Wellicht ten overvloede is van die regelingen in het voorgestelde artikel VI een opsomming gegeven.

Verder wordt voorgesteld het wetsbesluit van 22 oktober 1942 (*Stb.* C 65), dat zijn gelding reeds heeft verloren, omdat het slechts voor de duur van de laatste oorlog was gegeven, ook formeel in te trekken.

HOOFDSTUK IV

Wijziging van de Beginselenwet gevangeniswezen

Bij de behandeling van de Beginselenwet Gevangeniswezen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is artikel 32 bij amendement in diër voege gewijzigd, dat daarin expliciet werd tot uiting gebracht, dat ook voor de tot hechtenis veroordeelden de verplichting zou bestaan om de hun opgedragen arbeid te verrichten.

Bij deze wijziging is abusievelijk verzuimd naast de tot hechtenis veroordeelden ook de tot militaire detentie veroordeelden te vermelden. Aangezien het ontbreken van een vermelding van de tot militaire

detentie veroordeelden in artikel 32 aanleiding zou kunnen geven tot de opvatting, dat deze veroordeelden niet verplicht zouden zijn de hun opgedragen arbeid te verrichten, stellen de ondergetekenden voor als-nog een vermelding van de tot militaire detentie veroordeelden in het artikel op te nemen.

In de laatste alinea van Hoofdstuk I van deze memorie werd reeds aangegeven om welke reden de voorgestelde wijziging vervat is in een apart ontwerp van wet.

De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

De Minister van Zaken Overzee,
HELDERS.

De Minister voor Defensie,
C. STAF.

PERSONALIA.

Luitenant-Kolonel KLu Dr E. de Vlucht †.

Op 9 september j.l. overleed onverwacht tijdens zijn vacantie in Zwitserland in de leeftijd van 50 jaar ons mederedactielid Luitenant-Kolonel der Koninklijke Luchtmacht Dr E. DE VLUGT.

Na eerst vele jaren te Amsterdam advocaat en procureur te zijn geweest voelde hij zich na de laatste wereldoorlog aangetrokken tot een militair-juridische werkring. Eind 1948 als reserve-officier in K.L.-verband naar Indonesië uitgezonden bleef hij daar als militair jurist werkzaam tot eind 1951. Op 1 december 1951 werd hij beroeps-officier bij de M.J.D. in de rang van kapitein. In juli 1952 behaalde hij het Militair Juridisch Brevet; op 16 augustus 1952 volgde zijn bevordering tot majoor.

Gedurende de periode dat de Directie M.J.D. een interservice-orgaan was, was Dr DE VLUGT als Hoofdofficier toegevoegd aan de Directeur, speciaal belast met de behandeling van mil. jur. aangelegenheden van de KLu. Toen in maart 1957 de organisatie werd gewijzigd en bij de Luchtmachtstaf een afzonderlijke sectie juridische zaken werd ingesteld werd Dr DE VLUGT benoemd tot Hoofd van die sectie terwijl hij tevens overging naar de KLu onder gelijktijdige bevordering tot luitenant-kolonel. Bij Besch. M.v.D. dd. 12 november 1957 werd Lt.-Kol. DE VLUGT benoemd tot lid van de Redactiecommissie van het M.R.T.

Allen die Lt.-Kol. DE VLUGT van nabij hebben gekend en nauw met hem hebben samengewerkt, kunnen getuigen van zijn scherp verstand, zijn grote werkkraft en studiezin. Hij wist zijn ideeën en opvattingen zowel in woord als geschrift op voortreffelijke wijze naar voren te brengen, dit laatste o.m. blijkende uit een aantal waardevolle artikelen in het M.R.T.

Hoewel hij slechts een tiental maanden hiervan heeft deel uitmaakt, betekent zijn heengaan een gevoelig verlies voor de Redactiecommissie die zijn kundig oordeel hogelijk heeft leren waarderen en zijn adviezen zeer zal missen.

I. G. D.

INGEKOMEN BIJDLAGEN.

Het onderzoek van Luchtvaartongevallen

door

Mr O. VAN DER BIJ,
Majoor Koninklijke Luchtmacht.

In een artikel gepubliceerd op blz. 81 e.v., wijdt Mr H. C. VAANDRAGER een beschouwing aan het onderzoek van scheepsongevallen door de Marineraad en de Raad voor de Scheepvaart. Dit artikel was voor de redactie aanleiding mij te verzoeken een korte samenvatting te geven van de regeling inzake het onderzoek van luchtvaartongevallen. Daar mij in de practijk dikwijls is gebleken dat er misverstand bestaat over de wijze waarop laatstbedoelde ongevallen worden onderzocht, wil ik gaarne aan dit verzoek voldoen.

Evenals bij het onderzoek van scheepsongevallen dient hier onderscheid te worden gemaakt tussen het onderzoek van ongevallen met militaire en met burgerluchtvaartuigen. In de eerste plaats zou ik gaarne enige ogenblikken willen stilstaan bij de wijze waarop het onderzoek van burgerluchtvaartongevallen plaats vindt, hetgeen geregeld is in de LUCHTVAARTRAMPENWET VAN 10 SEPTEMBER 1936.

Ingevolge deze uit 50 artikelen bestaande wet geschiedt dit onderzoek door een Raad voor de Luchtvaart. Deze Raad vergadert als regel in 's-Gravenhage en bestaat uit een voorzitter en vier gewone leden. De gewone leden zijn bij voorkeur deskundig op het gebied van de luchtvaart.

Bovendien worden tien buitengewone leden benoemd, die deskundig zijn op een bepaald gebied van de luchtvaart, zoals een havenmeester, vliegtuigbestuurder, vliegtuigbouwkundige, meteoroloog, geneeskundige, die door de voorzitter in voorkomend geval kunnen worden uitgenodigd deel te nemen aan de zitting. De aanwijzing van buitengewone leden biedt het voordeel dat de Raad zich ten allen tijde door specialisten kan doen bijstaan.

Aan de Raad wordt een Secretaris toegevoegd. De Voorzitter en de Secretaris (eveneens hun plaatsvervangers) moeten rechtsgeleerden zijn. Voorzitter, Secretaris en leden worden benoemd door de Kroon.

De Raad onderzoekt uitsluitend ongevallen met burgerlijke luchtvaartuigen, zowel nederlandse als van vreemde nationaliteit, doch in het laatste geval slechts voorzover het ongeval hier te lande plaats vond.

Onder een luchtvaartongeval wordt verstaan een voorval tengevolge waarvan een der inzittenden of een ander, ernstig lichamenlijk letsel heeft bekomen, dan wel het luchtvaartuig of enig ander goed ernstig is beschadigd. Daarnaast wordt v.w.b. Nederlandse luchtvaartuigen eveneens onder een ongeval begrepen ieder voorval als gevolg waarvan de veiligheid der inzittenden ernstig in gevaar is gebracht, alsmede ieder voorval op grond waarvan de waarschijnlijkheid bestaat dat uit

een onderzoek lessen kunnen worden geput, of de wenselijkheid kan blijken van het stellen van voorschriften welke kunnen dienen ter voorkoming van ongevallen met luchtvaartuigen.

Hoewel het onderzoek van luchtvaartongevallen in eigenlijke zin, dus die, waarbij lichamelijk letsel dan wel schade werd veroorzaakt, voorop staat, moet toch geenszins het grote belang worden onderschat van een onderzoek van de hierboven genoemde voorvallen waarbij letsel en schade achterwege bleven. Immers een grondig onderzoek hiervan biedt de Raad de mogelijkheid om op belangrijke wijze mede te werken aan het verhogen van de vliegveiligheid bij de burgerluchtvaart, hetgeen zeer in het bijzonder als zijn taak kan worden gezien.

De zittingen van de Raad vinden in het openbaar plaats, behoudens de gevallen waarin beslist wordt dat een onderzoek met gesloten deuren zal worden gehouden, in welk geval de redenen die daartoe hebben geleid in de uitspraak moeten worden vermeld.

Het onderzoek bestaat uit een vooronderzoek, zonodig gevolgd door een onderzoek door de Raad zelf. Ingevolge een beschikking van de Minister van Verkeer en Waterstaat van 1953 is de Directeur Generaal van de Rijksluchtvaartdienst als Vooronderzoeker aangewezen.

Op grond van een Koninklijk besluit van 22 september 1936 (Stbl. 579A) heeft de Vooronderzoeker verstrekkende bevoegdheden. Hij kan zonodig bijgestaan door de Rijks- of Gemeentepolitie m.b.t. het luchtvaartuig alle handelingen verrichten welke hij in verband met het vooronderzoek nodig oordeelt en het terrein waar het luchtvaartuig zich bevindt afzetten.

Betreft het een ongeval in het buitenland dan kan hij, indien de Minister van Verkeer en Waterstaat zulks nodig oordeelt, naar de plaats van het ongeval gaan.

De uitkomst van het onderzoek wordt door de Vooronderzoeker aan de Voorzitter van de Raad medegedeeld, onder aanbieding van het terzake opgestelde rapport van onderzoek, waarbij eerstgenoemde tevens het voorstel aan de Raad doet om al dan niet een onderzoek te houden.

Een Commissie uit de Raad, bestaande uit de voorzitter en twee door deze aangewezen leden beslist over dit voorstel. Indien deze Commissie het voorstel afwijst is de Vooronderzoeker bevoegd te vorderen dat een onderzoek door de Raad zal geschieden, in welk geval de voorzitter de Raad z.s.m. bijeenroept.

Welke zijn nu de bevoegdheden van de Raad voor de luchtvaart?

De Raad kan een lid der bemanning onbevoegd verklaren om een bepaalde functie aan boord van een luchtvaartuig uit te oefenen, indien hij betrokkene daartoe ongeschikt acht.

Komt de Raad tot de overtuiging dat een luchtvaartongeval te wijten is aan schuld van de zijde van een lid van de bemanning, dan kan de Raad zodanig lid disciplinair straffen door het uitspreken van een besparing of door betrokkene gedurende maximaal 2 jaar te verbieden

zijn werkzaamheden in het bewijs van bevoegdheid vermeld, uit te oefenen.

Uit bovenstaande moge blijken dat er met betrekking tot een onderzoek van ongevallen met burgerluchtvaartuigen een sluitende regeling bestaat, waarbij een onafhankelijk college van deskundigen het onderzoek van ongevallen met burgerluchtvaartuigen verricht, waarbij het er voor alles om gaat de veiligheid van de burgerluchtvaart te bevorderen. De Raad is geen strafrechter.

Blijkt gedurende het onderzoek dat er sprake is van een strafbaar feit dan wordt hiervan door de Raad mededeling gedaan aan de betrokken ambtenaar van het Openbaar Ministerie.

Hoe is nu het onderzoek van ongevallen met militaire luchtvaartuigen geregeld?

Zoals gezegd zal men ten deze tevergeefs zoeken naar een wettelijke regeling conform de Luchtvaartrampenwet. De gehele materie van het onderzoeken van militaire luchtvaartongevallen is geregeld in Beschikkingen van de Minister van Oorlog en de Chef van de Luchtmachtstaf. Hoewel een wettelijke regeling ontbreekt zoals de Burgerluchtvaart die kent, is de opzet van het onderzoek van een zelfde strekking gehouden. Ook hier gaat het er in eerste instantie om de oorzaken van het luchtvaartongeval op te sporen, hetgeen van bijzonder belang is met het oog op het nemen van maatregelen voor de toekomst. Het onderzoek betreft militaire luchtvaartuigen.

Als militaire luchtvaartuigen worden beschouwd luchtvaartuigen welke deel uitmaken van dan wel blijkens inschrijving in het militair luchtvaartuigregister bestemd zijn om deel uit te maken van de Koninklijke Luchtmacht. De hier gebezigde definitie sluit nauw aan bij die welke wijlen Dr DE VLUGT in het verleden in dit Tijdschrift heeft gebezigd*). Het voordeel aan deze omschrijving verbonden is dat luchtvaartuigen welke in aanbouw zijn bij de particuliere industrie beschouwd worden als militaire luchtvaartuigen, namelijk in zoverre als zij blijkens inschrijving in het militair luchtvaartregister voor de Koninklijke Luchtmacht bestemd zijn.

De vraag wat onder een luchtvaartongeval moet worden verstaan is op het voetspoor van de Luchtvaartrampenwet geregeld. Ook hier worden voorvallen waarbij geen letsel of schade wordt toegebracht, doch waarbij de veiligheid van de inzittenden in gevaar was, dan wel die bij onderzoek aanleiding kunnen geven tot het stellen van voorschriften, als een luchtvaartongeval beschouwd. Zij worden aangeduid met de naam Luchtvaartincidenten.

Een regeling van de Chef van de Luchtmachtstaf voorziet in een snelle melding van Luchtvaartongevallen, terwijl daarnaast dwingende bepalingen gegeven zijn met betrekking tot het eigenlijke onderzoek.

Het onderzoek geschiedt door een Commissie van onderzoek van het betreffende commando. Ongevallen of incidenten van niet ernstige

* Dr E. de Vlucht, Het begrip „Militair Luchtvaartuig” M.R.T. 1956 blz. 81 e.v.

aard worden door de commandant van de betrokken vliegbasis onderzocht.

Deskundigheid van de leden is gewaarborgd, terwijl sinds enige tijd de jurist van het commando als secretaris fungeert. Door de secretariaatswerkzaamheden door een juridisch geschoold officier te doen verrichten is de verwachting gewettigd dat zulks het onderzoek slechts ten goede zal komen, temeer waar door de aldus verkregen continuïteit de ervaringsfactor in belangrijke mate mede bepalend is voor de volledigheid van het onderzoek.

De Commissiesamenstelling varieert afhankelijk van de aard en van de ernst van het ongeval en naar behoefte kunnen deskundigen worden aangetrokken zoals verkeersleidings-officieren, verbindings-officieren e.a. Voorts kan de Commando Commandant in overleg met de dichtstbijzijnde Districts Commandant van de Koninklijke Marechaussee een officier van dat Wapen aan de Commissie toevoegen. Dit laatste kan met name bij het horen van burger-getuigen van voordeel zijn.

Een belangrijk onderdeel van het onderzoek vormen de aanbevelingen waartoe de Commissie n.a.v. het onderzoek komt. De aanbevelingen moeten rechtstreeks voortvloeien uit de bevindingen van de Commissie en hebben ten doel hogere autoriteiten in de gelegenheid te stellen de door hen noodzakelijk geachte maatregelen in het belang der vliegveiligheid te nemen.

Het ligt voor de hand dat de Chef van de Luchtmachtstaf bijzonder geïnteresseerd is in de resultaten van het onderzoek. Het aantal luchtvaartongevallen en vooral de aard daarvan, zijn voor hem belangrijke aanwijzingen met betrekking tot het te voeren beleid. Het is dan ook begrijpelijk dat het voorschrift inzake het onderzoek van luchtvaartongevallen de bepaling bevat dat de Chef van de Luchtmachtstaf aan het bureau Vliegveiligheid van zijn Staf de opdracht kan verstrekken het onderzoek geheel of gedeeltelijk over te nemen.

De hierboven genoemde maatregelen van tucht welke de Raad voor de Luchtvaart bevoegd is te nemen, behoeven niet noodzakelijk te worden vastgelegd voor de militaire luchtvaart. Het militaire bestel zelve brengt immers reeds mede dat zodanige maatregelen getroffen kunnen worden indien daartoe aanleiding bestaat.

Intussen zou het onjuist zijn te veronderstellen dat de Chef van de Luchtmachtstaf optreedt als een rechter in eigen zaak die uitsluitend aan zich zelve verantwoording verschuldigd is. Door de Minister van Oorlog is bij Ministeriële Beschikking van 27 januari 1954 ingesteld de Raad van Advies inzake luchtvaartongevallen bij de Koninklijke Luchtmacht.

De Raad welke rechtstreeks onder de Minister van Oorlog ressorteert verricht zijn onderzoek aan de hand van de door de Chef van de Luchtmachtstaf uitgebrachte rapporten, en brengt over het onderzoek verslag uit aan de Minister, waarbij hij tevens aangeeft welke maatregelen naar zijn mening moeten worden getroffen om herhaling van een dergelijk ongeval te voorkomen.

De Raad bestaat uit een Voorzitter, twee vaste leden en een secretaris, die allen door de Minister van Oorlog worden benoemd. Mocht de Raad besluiten naar een ongeval een nader onderzoek in te stellen dan wordt hij uitgebreid met twee door de Chef van de Luchtmachtstaf aan te wijzen tijdelijke leden. Bovendien kan laatstgenoemde autoriteit een militair juridisch adviseur aan de Raad toevoegen.

De zittingen van de Raad zijn niet openbaar. Door zijn werkzaamheden kan de Raad zijn Advies in belangrijke mate bijdragen tot verhoging van de vliegveiligheid bij de Koninklijke Luchtmacht.

En hiermede ben ik aan het slot gekomen van deze korte beschouwing over het onderzoek van ongevallen met militaire en burgerluchtvaartuigen.

Voor de beide vormen van luchtvaart is het nastreven van een zo groot mogelijke vliegveiligheid van bijzonder groot belang. Dit brengt de noodzaak mede dat luchtvaartongevallen consciëntieus en grondig worden onderzocht. Voor de burgerluchtvaart heeft de wetgever hier toe een onafhankelijk lichaam in het leven geroepen.

De militaire luchtvaartongevallen worden niet door een dergelijke instantie onderzocht doch ook hier zijn voldoende waarborgen aanwezig voor een onpartijdig en diepgaand onderzoek, dat aan het doel beantwoordt.

Hoewel de militaire luchtvaart dus geen wettelijke regeling van het onderzoek van luchtvaartongevallen kent, meen ik dat de huidige regeling niettemin in de practijk bevredigend functioneert.

Oorlogsgevaar en oorlogsdreiging

door

F. KALSHOVEN,

Luitenant ter Zee (A) der 1e klasse.

De Ministers van Justitie, voor Defensie en van Zaken Overzee stellen zich blijkens de ingediende wetsontwerpen tot wijziging van het militaire strafprocesrecht enz. (1957-58 5169) voor, in het W.v.M.S. een nieuw art. 71a op te nemen, dat zou moeten gaan luiden:

„Wij kunnen bepalen, dat *niettegenstaande Onze verklaring, dat „er oorlogsgevaar aanwezig is dan wel niettegenstaande het feit, dat „dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden geroepen „of gehouden:*

„1. artikel 25 en de bepalingen uit de Titels III, IV en V van „het Tweede Boek ten aanzien van de gehele krijgsmacht of een „deel daarvan toegepast zullen worden *als ware er geen tijd van „oorlog;*

„2. de gehele krijgsmacht of een deel daarvan niet wordt geacht „op voet van oorlog te zijn gebracht.”

In de Memorie van Toelichting (blz. 29) wordt gewezen op art. 87, 3e lid Sr, dat uitbreidingen bevat van het strafrechtelijk begrip „tijd

„van oorlog” tot o.a. de „tijd waarin oorlog dreigende is”; gereleveerd worden enige gevolgen van de aanwezigheid van tijd van oorlog: hogere strafmaxima, ernstiger qualificaties (niet meer hoefde men te noemen de geringere mogelijkheid tot krijgstuuchtelijke afdoening van vele vergrijpen, daar ingevolge het wijzigingsvoorstel art. 2 W.K. onder 2° *alle* strafbare feiten waarvan de militaire rechter kan kennis nemen als oneigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen aanmerkt, voor zover zij althans onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde en tevens van voldoende licht aard). „Naar de ervaring heeft geleerd” — zo gaat men verder — „kan dit in bepaalde gevallen tot onbillijkheden „leiden met name indien de tijd van oorlog geruime tijd duurt zonder „dat er van een „warme” oorlog sprake is en zonder dat de gehele „krijgsmacht in staat van onmiddellijke paraatheid verkeert”; als voorbeeld van onbillijkheid wijzen de Ministers op de ongeoorloofde afwezigheid, die in tijd van oorlog na vier, in tijd van vrede eerst na dertig dagen in desertie overgaat. Welnu:

„Aan deze onbevredigende toestand ware naar het oordeel van „ondergetekenden een einde te maken door aan de Kroon een bevoegdheid te verlenen, welke in zekere zin het spiegelbeeld is van „de in artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht gegeven „bevoegdheid. Terwijl in artikel 71 de bevoegdheid wordt gegeven „ten aanzien van bepaalde delen der krijgsmacht in tijd van vrede „het Wetboek van Militair Strafrecht toe te passen als ware het tijd „van oorlog, ware in het voorgestelde artikel 71a de bevoegdheid te „scheppen het Wetboek van Militair Strafrecht in tijd van oorlog, „althans ten dele, toe te passen als ware het tijd van vrede.”

Men kan het met de opstellers van artikel en toelichting van harte eens zijn, dat hier sprake is van een onbevredigende toestand, die zelfs tot onbillijkheden leidt. Al herhaaldelijk heeft de militaire rechter gepoogd van de tijd van oorlog af te komen, maar tot nog toe dankzij de vasthoudendheid van het Hoog Militair Gerechtshof tevergeefs ¹⁾. Kan nu het voorgestelde art. 71a inderdaad het beoogde effect sorteren, dat in een tijd van „koude” oorlog de genoemde bepalingen toegepast zullen worden „als ware er geen tijd van oorlog”?

Voor zover dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden geroepen of gehouden (de tweede uitbreiding van art. 87, 3e lid Sr), slaagt m.i. de ondernomen poging. Maar ten aanzien van het in de aanhef van het voorgestelde art. gecursiveerde acht ik wel enige twijfel mogelijk. Er wordt daar uitgegaan van de toestand, dat de Kroon heeft verklaard dat oorlogsgevaar aanwezig is: art. 201, 4e lid G.W.; en blijkbaar neemt men aan, dat uit die verklaring ook *tijd* van oorlog in strafrechtelijke zin resulteerde. Dit is niet een voor de hand liggende gevolgtrekking. VAN DER POT (Handboek van het Nederlandse Staatsrecht, 6e dr. blz. 519 e.v.) vermeldt, dat „op enigerlei formele wijze” vastgesteld moet worden, of er oorlogsgevaar aanwezig is in de zin, waarin dat woord in de wetgeving voorkomt, en dat het grondwetsart.

¹⁾ Vgl. Prof. Mr J. M. van Bemmelen, „Tijd van Oorlog”, in N.J.B. 1953 blz. 449 e.v. en 465 e.v.

de beslissing dienaangaande bij de Kroon brengt. Ná die verklaring „gelden sommige wettelijke regelingen, die onder normale omstandigheden niet gelden”: b.v. nood-onteigeningsrecht, inkwartiering, paraatheid B.B. enz. Het is dus zó, dat de verklaring bepaalde bevoegdheden van het bestuur uit de ijskast haalt en dat die bevoegdheden in ontdoode staat blijven voortbestaan zolang de verklaring niet wordt ingetrokken. In deze zin schrijft ook P. W. OOSTERHOFF in M.R.T. XLV (1952) blz. 73 e.v., die zich de gang van zaken in de praktijk aldus denkt, „dat eerst de behoefte zich doet gevoelen om sommige „bevoegdheden te kunnen uitoefenen, . . . en dat daarna het Koninklijk besluit verschijnt, waarbij oorlogsgevaar verklaard wordt „aanwezig te zijn”.

VAN DER POT verbindt aan de verklaring van oorlogsgevaar geen gevolgen voor het strafrecht, maar stelt in noot 3 op blz. 519, dat de „tijd waarin oorlog dreigende is” van art. 87 Sr. „niet verschillen zal „van tijd van oorlogsgevaar”. Nu komt het begrip „tijd van oorlogsgevaar” niet in de wetgeving voor: de Grondwet spreekt (art. 200) van *geval* van oorlogsgevaar; maar VAN DER POT verstaat er kennelijk onder het tijdvak, dat aanvangt met de Koninklijke verklaring. Een argument, waarom dit bestuurlijke tijdvak niet verschillen zal van de strafrechtelijke tijd van dreiging, geeft hij niet. M.i. terecht heeft dan ook OOSTERHOFF gesteld, dat de rechter bij zijn interpretatie van art. 87 Sr. niet gebonden is aan het al of niet bestaan van een bij Koninklijk besluit gegeven verklaring omtrent oorlogsgevaar²⁾. Dat de rechter hier niet gebonden is, vloeit mede voort uit de verschillende bedoelingen van „oorlogsgevaar” en „oorlogsdreiging”: de Kroon bedoelt met haar afkondiging een aantal bevoegdheden ter beschikking te krijgen, die voor het bestuur van het land nodig blijken, terwijl de rechter met zijn uitspraak bedoelt een strengere maatstaf van beoordelen van de militairen te kunnen aanleggen. Het is b.v. zeer wel denkbaar, dat de Kroon meent de bijzondere bevoegdheden al wel (of nog) nodig te hebben, terwijl de rechter voor de strengere maatstaf geen grond ziet in de situatie, zoals die zich aan hem voordoet.

OOSTERHOFF stelt zich ook de vraag, of de rechter met het al dan niet bestaan van een Koninklijk besluit, dat oorlogsgevaar aanwezig verklaart, rekening zou houden. Hij onderscheidt drie gevallen, waarvan ons vooral de laatste twee (B en C) interesseren. Geval B: het K.B. is er; vanwege het ernstig beraad, dat naar ieder begrijpt aan zo'n stap voorafging, is er „alle kans, dat de rechter zich bij die verklaring „zal aansluiten en zal oordelen, dat oorlog dreigende is”. Maar, zegt OOSTERHOFF, het rechterlijk oordeel hieromtrent zal irrelevant blijken, want „een verklaring van oorlogsgevaar zal wel altijd op de voet worden gevolgd door buitengewone oproeping van dienstplichtigen” en dan wordt, onafhankelijk van 's rechters oordeel, tijd van oorlog ge-

²⁾ Zo ook Prof. Mr W. F. Prins, „Noodstaatsrecht”, in R.M. Themis 1956 blz. 77 e.v. en 305 e.v., vooral blz. 110; Prof. Mr J. M. van Bemmelen, Hand- en Leerboek van het Nederlands Strafrecht II blz. 86-87; dezelfde in N.J.B. 1953 (Naschrift bij aangehaald art.).

acht te bestaan (art. 87 Sr.). Hiermede kan men instemmen, al kan ik mij óók indenken dat de Kroon oorlogsgevaar afkondigt niet om daarna tot mobilisatie over te gaan, maar om (b.v.) de B.B. te kunnen activeren ingevolge de Wet bescherming bevolking; maar het worde toegegeven dat de veronderstelling: wèl oorlogsgevaar maar geen opeeroeping van dienstplichtigen, ietwat theoretisch is.

Van nog meer belang schijnt geval C, dat OOSTERHOFF stelt als volgt: „Er zijn tekenen, dat het feitelijke gevaar voor oorlog als ge-„weken kan worden beschouwd, maar het Koninklijk besluit, waarbij „oorlogsgevaar verklaard werd aanwezig te zijn, wordt ter wille van „de daarmee samenhangende rechtstoestand nog een korte of een „lange tijd gehandhaafd”. Dit is het geval, zoals wij dat nu weer meemaken; het duurrecord van het besluit van 1914, dat in zijn geheel tot 1925 en daarna nog gedeeltelijk tot 1930 bleef bestaan, is door het besluit van 10 april 1939 (S 181) ruimschoots gebroken. Nu vermeldt de schrijver, dat in 1919 het grootste deel van de dienstplichtigen werd gedemobiliseerd, terwijl de laatsten in 1920 volgden. Dus, zegt hij, werd in 1919 feitelijk oorlogsgevaar niet meer aanwezig geacht en kwam in 1920 een eind aan de tijd van oorlog, „tenzij men in deze „situatie het dreigen van oorlog nog synoniem zou hebben beschouwd „met het formele oorlogsgevaar, dat uit kracht van het eerst veel later „ingetrokken besluit van 30 Juli 1914 nog bleef bestaan. Maar ik „denk niet, dat er één is, die dit zou willen verdedigen.”

Deze woorden van OOSTERHOFF wijzen, naar ik meen, duidelijk de fout in het ontwerp-artikel en de bijbehorende toelichting aan. Dat wij nog in 1958 leven in tijd van oorlog in strafrechtelijke zin wordt niet veroorzaakt door voormeld K.B. van 1939 (dat tot op de dag van formele intrekking zal blijven voortbestaan) maar doordat de rechter nog steeds oorlog dreigende acht; en dat de rechter die dreiging ziet vloeit niet voort uit een onjuiste gelijkstelling van de dreiging met het formele oorlogsgevaar, maar uit 's rechters lichtelijk sombere kijk op het dagelijks nieuws zoals dat uit krant, radio enz. tot ons allen komt (vandaar dat de rechter die tijd van oorlog „van algemene bekendheid” meent te kunnen achten), en bovendien wellicht uit het verlangen van de rechter, met zijn „tijd van oorlog” het bestuur aan bevoegdheden te helpen (een verlangen zonder gevolgen, want de strafrechtelijke tijd van oorlog levert voor de administratie geen bevoegdheden op behoudens een onbeduidende uitzondering). Maar dan is duidelijk, dat een bepaling van de Kroon, dat „niettegenstaande Onze verklaring, „dat er oorlogsgevaar aanwezig is” zal worden gehandeld door de rechter „als ware er geen tijd van oorlog”, geen enkel effect zal opleveren. Immers van tweeën een: of de rechter, die zo'n bepaling leest, oordeelt zelf dat desondanks een oorlog dreigt (en past dan de bepalingen over tijd van oorlog toe), of hij oordeelt dat geen oorlog dreigende is (en hanteert de bepalingen over tijd van vrede) maar daarvoor had hij geen bepaling van de Kroon van node. Bovendien is nog denkbaar het geheel andere geval, dat *geen* formele verklaring van oorlogsgevaar werd gegeven maar desondanks de rechter reeds een

oorlog dreigende oordeelt; dán helpt de nadere bepaling die art. 71a wil mogelijk maken, helemaal niet om de eenvoudige reden, dat de Kroon alsdan het hele artikel niet tot toepassing kan brengen bij ontstentenis van voorafgaande verklaring. Of men zou moeten veronderstellen, dat dan de Kroon, alleen om de rechter tot tijd van vrede te brengen, eerst oorlogsgevaar zou gaan afkondigen en vervolgens de „niettegenstaande-bepaling” zou uitgeven. „Maar” (zoals OOSTERHOFF zeide) „ik denk niet, dat er één is, die dit zou willen „verdedigen”. Desalniettemin is de situatie geheel niet ondenkbaar. Stel, dat de Kroon morgen per besluit een eind maakt aan de formele toestand van oorlogsgevaar-1939; zou dat enige invloed hebben op het karakter van de ons dagelijks bereikende nieuwsberichten? Ik waag het te betwijfelen en moet dus aannemen, dat het Hoog Militair Gerechtshof dan nog steeds tijd van oorlog zou blijven aannemen, daarbij zeggende dat het feit van algemene bekendheid is.

Aldus schijnt het mij toe, dat, hoezeer de ontwerpers het goede in de zin hadden, hun opzet niet vermag te slagen: een bepaling van de Kroon krachtens het ontworpen art. 71a W.v.M.S. kan niet de dreiging ontnemen aan de eerste zin van het 3e lid van art. 87 Sr. Daar komt nog bij, dat het ontwerp slechts de situatie in het *militaire* strafrecht poogt te verbeteren en met geen woord ervan rept, dat ook in het *commune* strafrecht tijd van oorlog een begrip is. (Ik moge nog wijzen op art. III, 3e lid van de Wet bescherming staatsgeheimen, dat letterlijk gelijk luidt aan het 3e lid van art. 87 Sr.). Hoe zouden afgezien van deze *commune* complicatie de onbillijkheden, die de Ministers willen voorkomen, de onbevredigende toestand die zij aanwezig zien, dan kunnen worden opgeruimd? M.i. zeer eenvoudig, door nl. de beide „niettegenstaande's” uit de aanhef van het voorgestelde art. weg te laten. Dan vervalt de noodlottige samenhang met het formele oorlogsgevaar van art. 201, 4e G.W. en dan zal men moeten aannemen, dat een K.B. houdende een bepaling als onder 1. voorgesteld aan de rechter belet, zijn opvattingen omtrent de internationale toestand neer te leggen in vonnissen of sententies, gewezen „als ware er wel tijd van „oorlog”. Zo men het niet wenselijk zou achten, dat een dergelijk K.B. ook gevolg zou kunnen hebben voor een gedeelte der krijgsmacht als bedoeld in art. 71 W.v.M.S., dan ware in de aanhef van art. 71a een uitzonderingsbepaling daaromtrent op te nemen. Die aanhef zou dan b.v. kunnen luiden: „Voor zover het niet betreft een gedeelte der „krijgsmacht als bedoeld in artikel 71, kunnen wij bepalen dat: ...”. Het schijnt mij toe, dat een wijziging van de ontworpen bepaling in deze geest in het belang van een spoedige „tijd van vrede” overweging verdient.

**De strafrechtelijke positie van Nederlandse militairen
in de Bondsrepubliek Duitsland**

door

Mr J. SCHUURMANS,

Majoor van de Militair Juridische Dienst.

(De tekst van de toepasselijke artikelen is opgenomen aan het slot van dit artikel).

Inleiding.

De afdoening van door Nederlandse militairen in Duitsland gepleegde vergrijpen, welke uitsluitend strafbaar zijn volgens de Duitse wetten (hetzij omdat de Nederlandse wet de gedraging niet strafbaar stelt, hetzij omdat de Nederlandse bijzondere wetten slechts van toepassing zijn voor het Nederlandse grondgebied) geeft tot velerlei moeilijkheden aanleiding. In de praktijk betreft dit uiteraard in hoofdzaak verkeersovertredingen in Duitsland begaan. Meestal nu wordt krijgstuchtelijke correctie als enig mogelijke afdoening daarvan gezien, hetwelk vaak onbevredigend blijkt te zijn.

Het verdient daarom aanbeveling de aandacht te vestigen op de ten deze van belang zijnde bepalingen van het *Verdrag inzake de rechten en verplichtingen van buitenlandse krijgsmachten en hun leden in de Bondsrepubliek* (hierna kortheidshalve aan te duiden als „Duits status-„verdrag“).

Algemeen.

Voor een goed begrip van de bepalingen van het verdrag is het noodzakelijk de voorgeschiedenis ervan steeds in het oog te houden. Immers het verdrag is voortgekomen uit het bezettingsregime van de Grote Drie in Duitsland en verschillende bepalingen zijn dan ook slechts als overblijfselen van het bezettingsrecht begrijpelijk.

Aan de bezetting van Duitsland kwam een einde bij het in werking treden (5-5-1955) van het „Protocol tot beëindiging van het bezet-„tingsregime in Duitsland“, gesloten tussen Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten enerzijds en de Bondsrepubliek anderzijds. Zoals bekend mag worden verondersteld, werd op dit tijdstip het bezettingsrecht reeds lang niet meer in volle omvang toegepast. In de voorgaande jaren hadden de Drie namelijk al verschillende bevoegdheden teruggegeven aan de tijdens de bezetting (!) tot stand gekomen regering van de Bondsrepubliek.

Bepaalde belangrijke bevoegdheden (van de bezetter) hadden de Drie echter aan zich gehouden, zoals bijvoorbeeld met betrekking tot legering en oefening van eigen en bondgenootschappelijke troepen in Duitsland. Terzake van de status van de buitenlandse troepen was niettemin reeds in 1952 een verdrag met de Bondsrepubliek gesloten o.a. ter bescherming van Duitse belangen.

De strafrechtelijke immuniteit van bezettingstroepen bleef echter gehandhaafd (exterritorialiteit).

Bondgenootschappelijke troepen werden zoals reeds vermeld door de Drie in Duitsland voor legering en oefening toegelaten. Deze troepen hadden daar dezelfde status als de bezettingstroepen, zij werden zelfs geacht daarvan deel uit te maken. Zij stonden daar onder de bevelen van de Drie, die vanzelfsprekend de strafrechtelijke jurisdictie overlieten aan de autoriteiten van de troepen.

Door het protocol tot beëindiging van de bezetting is op dit punt materieel niet veel veranderd. Bij het inwerking treden van het protocol werd de noodzaak tot legering en oefening van troepen in Duitsland nog steeds aanwezig geacht. En het spreekt vanzelf dat de Drie zich bij het verdrag nopens de betrekkingen tussen hen en Duitsland grote bevoegdheden terzake daarvan hebben voorbehouden.

Natuurlijk werd het verdrag van 1952 betreffende de positie van vreemde troepen in Duitsland herzien en aangepast aan de gewijzigde status van Duitsland. De Grote Drie hebben echter de strafrechtelijke jurisdictie over hun troepen aan zich gehouden. Het zou natuurlijk voor de Drie ook wel onaanvaardbaar zijn geweest, wanneer hun militairen zonder meer zouden kunnen worden berecht door Duitse rechtbanken. Daarbij komt dat ook de Duitse regering het standpunt huldigde, dat militairen die met toestemming van de betrokken buitenlandse regering voor dienst in het buitenland vertoeven exterritorialiteit genieten. De strafrechtelijke jurisdictie over de troepen van de Drie bleef derhalve bij uitsluiting voorbehouden aan de militaire autoriteiten van de troepen.

Aangezien de Drie ook beslissingsbevoegdheid behielden over legering en oefening van bondgenootschappelijke troepen in Duitsland bleef ook de toestand gehandhaafd, dat dergelijke troepen als het ware deel uitmaken van die van de Drie. Het gevolg is dat de binding van troepen, van andere landen dan de Drie aan het Duitse Status verdrag ook via de Drie loopt. Een overeenkomst tussen de Drie en het betrokken land moet de verantwoordelijkheid voor de toepassing van het Status verdrag dan ook nader regelen.

De binding van Nederland tegenover Duitsland voor wat betreft Nederlandse troepen in Duitsland.

Het meergenoemde verdrag is gesloten tussen Duitsland en de Drie. Er is geen mogelijkheid geschapen voor toetreding van andere landen, hetgeen ook begrijpelijk is gezien de tot stand koming. Ook landen welke permanent troepen in Duitsland aanwezig hebben gehad kunnen niet zelfstandig toetreden. Een en ander houdt verband met de regeling omtrent legering en oefening van troepen in Duitsland na de beëindiging van het bezettingsregime.

Zulks kan voor andere landen dan de Drie slechts als volgt:

- a. indien het land troepen in Duitsland had op het ogenblik van in

- werking treden van het status verdrag (zulks geldt voor Nederland) krachtens overeenkomst met de Drie (of één van hen);
- b. indien a niet van toepassing is met toestemming van de Drie op overeenkomst met de Drie of met Duitsland, zolang de regelingen betreffende de Duitse bijdrage aan de Westerse verdediging nog niet van kracht zijn geworden;
 - c. na in werking treden van de regelingen van de Duitse verdedigingsbijdrage, voor zover op dat tijdstip niet reeds sub a of b werd gevolgd, uitsluitend op overeenkomst met Duitsland (op dit punt wordt de Bondsrepubliek dan dus volledig soeverein; bestaande situaties blijven dan echter nog steeds gehandhaafd).

Zoals reeds werd opgemerkt is het alsof de troepen van de andere landen die met toestemming van de Drie in Duitsland vertoeven deel gaan uitmaken van die van de Drie, zodat deze dan ook bevoegdheden over die troepen verkrijgen. Het verdrag is dan ook in deze geest. Het bepaalt dat onder *autoriteiten van de krijgsmachten* (hieraan toch worden de diverse bevoegdheden toegekend) in de zin van het verdrag moeten worden verstaan: *de autoriteiten van de „betrokken mogendheid”*. Let wel: er is dus niet, zoals normaal, bepaald dat aan de autoriteiten van de troepen zelve de bevoegdheden toekomen, doch aan de „betrokken mogendheid”. Blijkens het verdrag nu worden voor andere staten tenzij anders is overeengekomen, de Drie (of één van hen) als betrokken mogendheid aangemerkt. Een speciale overeenkomst tussen de Drie (of één van hen) en het betrokken land moet nadere regelingen betreffende de uitoefening van de bevoegdheden geven. Het is dientengevolge mogelijk dat voor bepaalde artikelen van het Status Verdrag één van de Drie, en voor andere artikelen het land van herkomst als betrokken mogendheid wordt aangewezen. Het spreekt van zelf dat de Drie omtrent een en ander het voor een goed deel voor het zeggen zullen hebben.

De binding van Nederland tegenover Duitsland loopt nu via het Verenigd Koninkrijk. De eerste overeenkomst is in werking getreden 11-6-1956 met een looptijd van een jaar. Op 24-3-1958 werd een nieuwe overeenkomst, nu voor onbepaalde tijd, aangegaan met terugwerkende kracht tot 11-6-1957. De goedkeuring van de Staten-Generaal werd verleend 16-3-1958. (Tractatenbladen 229/57 en 64/58).

Bij deze overeenkomsten is terzake van een aantal artikelen van het Statusverdrag bepaald dat Nederland, terzake van andere artikelen dat het Verenigd Koninkrijk en ter zake van weer andere artikelen dat beiden tezamen als „betrokken mogendheid” in de zin van het verdrag moeten worden aangemerkt.

De strafrechtelijke positie van de Nederlandse militair in Duitsland op grond van het Duitse Status verdrag.

De strafrechtelijke positie van vreemde militairen is in het statusverdrag tractatenblad 124/56, pagina 73 e.v. geregeld in de artikelen: 2, 6, 7 en 8. Voor zover ten deze van belang is Nederland in de over-

eenkomst met Engeland aangewezen als „betrokken mogendheid”, hetgeen dus inhoudt dat ten aanzien van deze artikelen de Nederlandse autoriteiten moeten worden aangemerkt als „autoriteiten van de krijgsmachten”.

Zoals reeds moge gebleken zijn, bestaat er op het punt van de strafrechtelijke jurisdictie een groot verschil met de regeling van het z.g. Nato statusverdrag. Naar wel bekend zal zijn, hebben volgens het Nato statusverdrag in het algemeen zowel de autoriteiten van de Staat van Herkomst als die van de Staat van Verblijf rechtsmacht op strafrechtelijk gebied over de militairen van een staat van herkomst. Het verdrag definieert daarom in welke gevallen één van beiden voorrang van jurisdictie heeft en bepaalt voorts dat terzake van een vergrijp dat slechts strafbaar is volgens de wet van één van beide landen, slechts dat land rechtsmacht heeft.

Het Duitse status verdrag is geheel anders van opzet (zeer waarschijnlijk mede als uitvloeisel van het bezettingsrecht dat bezettingstroepen exterritorialiteit genieten). Het Duitse statusverdrag kent *bij uitsluiting* rechtsmacht op strafrechtelijk gebied over de leden van de vreemde krijgsmachten toe aan de autoriteiten der krijgsmachten. Daarnaast kent het verdrag dus geen rechtsmacht toe over de militairen aan Duitse autoriteiten. Ook niet voor vergrijpen welke uitsluitend strafbaar zijn volgens de Duitse Wet.

Het is echter begrijpelijk dat de bondsregering er geen genoegen mee heeft kunnen nemen dat vergrijpen welke uitsluitend volgens de Duitse wet strafbaar zijn niet zouden worden berecht. Gezien de onontkoombare eis om de strafrechtelijke jurisdictie over de krijgsmachten bij uitsluiting toe te kennen aan de autoriteiten der krijgsmachten was er maar één oplossing mogelijk en wel dat die autoriteiten in dergelijke gevallen op de leden van hun krijgsmachten de Duitse wet zouden toepassen. Dit is in het verdrag dan ook uitdrukkelijk neergelegd.

Allereerst bepaalt artikel 2, dat de leden van de krijgsmachten de Duitse wetten in acht moeten nemen en voorts dat de autoriteiten van de krijgsmachten zich verplichten tot en de verantwoordelijkheid op zich nemen voor de toepassing van de Duitse wetten op de leden van hun krijgsmachten.

Deze verplichting en verantwoordelijkheid nam Nederland tegenover Duitsland op zich in de met het Verenigd Koninkrijk gesloten overeenkomst.

Het ligt natuurlijk voor de hand dat in geval van vergrijpen welke zowel volgens de Duitse wetten als de wetten van het betrokken land strafbaar zijn, de autoriteiten van de krijgsmachten hun eigen wetten zullen toepassen. De toepassing van de Duitse wetten is uiteraard pas verplicht in geval een gedraging uitsluitend volgens de Duitse wet strafbaar zou zijn. Dit is geregeld in artikel 6, lid 6, bepalende dat bij de uitoefening van deze rechtsmacht de autoriteiten van de krijgsmachten hun eigen wet toepassen en voorts dat indien het gaat om

daden welke strafbaar zijn volgens de Duitse wet, doch niet volgens de wet van de betrokken mogendheid, de Duitse wet van toepassing is.

De absolute competentie van de Nederlandse krijgsraden wordt door het ruime begrip van „leden der krijgsmachten” van het verdrag echter niet uitgebreid. Onder leden van de krijgsmachten worden namelijk ingevolge artikel 1 lid 7 verstaan: militair personeel, burgerpersoneel in dienst van de krijgsmacht (met uitzondering van personen die geen onderdaan zijn van de Drie of van een andere staat van herkomst) en gezinsleden van één van beide genoemde groepen.

In artikel 6 lid 2 is met het oog op de mogelijkheid dat krijgsraden volgens hun wetten niet bevoegd zijn kennis te nemen van strafbare feiten gepleegd door burgerpersoneel of gezinsleden bepaald, dat in zodanig geval de Duitse rechtbanken bevoegd zijn rechtsmacht over dergelijke personen uit te oefenen, daarbij in acht te nemen:

in ernstige gevallen verplicht overleg vooraf;

verplichting tot seponeren in alle gevallen waarin de Duitse wet het toelaat of wanneer een voldoende disciplinaire maatregel is toegepast.

De Nederlandse krijgsraad zal dus in het algemeen over burgerpersoneel en gezinsleden geen strafrechtelijke rechtsmacht kunnen uitoefenen.

Het komt volledigheidshalve niet ondienstig voor even stil te staan bij de zo juist genoemde bepaling van artikel 6 lid 2. De tekst luidt:

„Indien, volgens de wet van de betrokken mogendheid, de militaire „rechtbanken niet bevoegd zijn tot *het uitoefenen van rechtsmacht op „strafrechtelijk gebied* over een lid van de krijgsmachten (kunnen de „Duitse rechtbanken enz.)”.

Ingevolge artikel 76 Invoeringswet neemt de militaire rechter kennis van alle strafbare feiten door militairen begaan behoudens de uitzonderingen bij de wet gemaakt. Indien derhalve het statusverdrag de toepassing van de Duitse wet niet voorschreef zou de krijgsraad toch wel bevoegd zijn kennis te nemen van vergrijpen die alleen volgens de Duitse wet strafbaar zijn, zij het dat steeds vrijspraak zou moeten volgen. Door de overeenkomst met betrekking tot het Duitse statusverdrag is de Duitse strafwet echter als het ware in de Nederlandse Strafwetgeving geïncorporeerd.

Bepalingen van het statusverdrag inzake de strafprocedure.

Vanzelfsprekend welhaast, heeft de bondsregering — uiteraard ter bescherming van Duitse rechtsbelangen — geëist dat de berechting van een lid van de krijgsmacht wegens een strafbaar feit gepleegd *tegen Duitse belangen*, begaan op het grondgebied van de republiek, moet plaats vinden in Duitsland, behalve wanneer de militaire noodzaak zich daartegen verzet (art. 8, lid 4).

Deze bepaling sluit aan op die van art. 8 lid 1 volgens welke de autoriteiten van de krijgsmacht verplicht zijn tegen de leden van hun

krijgsmacht die strafbare feiten hebben begaan tegen Duitse belangen *die maatregelen* te nemen, welke zij genomen zouden hebben indien zodanige feiten waren gepleegd tegen die mogendheid zelve, de krijgsmachten, hun leden of eigendommen.

Met nadruk zij er op gewezen dat deze bepalingen *niet beperkt* zijn tot vergrijpen welke alleen volgens de Duitse wet strafbaar zouden zijn. Ernstige strafbare feiten gepleegd tegen Duitse belangen zullen juist vaak ook strafbaar zijn volgens de wetten van de betrokken mogendheid zoals doodslag, brandstichting tegen Duitsers gepleegd e.d.

Volledigheidshalve moge hier worden opgemerkt dat de bepaling van artikel 6 lid 2, laatste zin, welke werd opgenomen in de bijlage (bepalende dat onder een „vergrijp tegen Duitse belangen” moet worden verstaan ieder volgens de Duitse wet strafbaar feit) slechts van toepassing is voor lid 2 van artikel 6, derhalve niet voor artikel 8.

„Strafbaar feit tegen Duitse belangen” in het onderwerpelijke art. 8, lid 1 zal dan ook geïnterpreteerd moeten worden naar het in dit lid (als tegenhanger) bepaalde „alsof gepleegd tegen de betrokken „mogendheid, de krijgsmachten of hun leden, of hun eigendommen”, waaruit moge blijken dat niet elke overtreding van een strafbepaling van de Duitse wet kan zijn bedoeld.

De hiervoor genoemde twee eisen terzake van strafbare feiten tegen Duitse belangen gepleegd moeten volkomen gerechtvaardigd worden geacht als compensatie voor het volledig afstand doen van strafrechtelijke rechtsmacht. Nederland heeft dan ook de plicht, wil het aanspraak durven maken op deze bevoorrechte strafrechtelijke positie van de Nederlandse militair in Duitsland, er voor zorg te dragen dat de berechting van bedoelde strafbare feiten voor zover de militaire noodzaak het toelaat in Duitsland plaats vindt. Weliswaar is het verdrag natuurlijk gebaseerd op permanente aanwezigheid van troepen in Duitsland waarbij steeds een krijgsraad aanwezig zal zijn, doch dit neemt niet weg dat berechting in Duitsland ook mogelijk en derhalve verplicht is in geval van strafbare feiten tegen Duitse belangen gepleegd door militairen van voor oefeningen in Duitsland aanwezige troepen.

Hoewel wellicht niet volgehouden kan worden dat de militaire noodzaak zich ertegen verzet dat berechting in Duitsland plaats vindt, indien op het tijdstip waarop deze zou kunnen plaats vinden het onderdeel waartoe de betrokken militair behoort reeds Duits grondgebied heeft verlaten, mag toch op grond van de bestaande praktijk worden aangenomen, dat van Duitse zijde waarschijnlijk in het algemeen (gevallen van ernstige vergrijpen natuurlijk uitgezonderd), tegen berechting in Nederland van dergelijke gevallen geen bezwaar zal worden gemaakt. Niettemin is het niet alleen een volkenrechtelijke plicht maar ook een eis van internationale wellevendheid dat getracht wordt dergelijke gevallen tot uitzonderingen te beperken en deze niet tot regel te verheffen.

Ook indien militaire noodzaak gebiedt dat de berechting buiten

Duits grondgebied plaats vindt blijven verplichtingen tegenover de Bondsrepubliek bestaan. Dit is natuurlijk een logisch gevolg van het feit dat het hier vergrijpen betreft tegen Duitse belangen gepleegd. In zulke gevallen moet namelijk aan de Duitse autoriteiten worden bericht waar en wanneer de terechtzitting zal plaats hebben. De Duitse autoriteiten zullen dan in het algemeen het recht hebben zich op de terechtzitting door waarnemers te doen vertegenwoordigen. Het resultaat van de berechting moet worden medegedeeld.

Het zij nogmaals opgemerkt dat deze bepalingen ook gelden in geval van strafbare feiten tegen Duitse belangen gepleegd, welke berecht worden *naar het recht van de krijgsmachten* naar Nederlands recht dus, bijvoorbeeld bij verkeersdelicten die vervolgd worden op grond van artikel 307/308 W.v.Sr.

Voorts zal er rekening mede moeten worden gehouden dat toepassing van Duitse wetten door de Nederlandse Krijgsraad in Duitsland meer plausibel zal worden gevonden dan toepassing daarvan in Nederland. In dit verband moge dan tenslotte de aandacht worden gevestigd op het bepaalde dat de autoriteiten van de krijgsmachten verplicht zijn tegen vergrijpen gepleegd tegen Duitse belangen die maatregelen te nemen welke zij genomen zouden hebben indien zodanige feiten gepleegd waren tegen Nederland, de Nederlandse krijgsmacht, of hun leden, of hun eigendommen. Deze bepaling belet derhalve overtreding van Duitse wetten, welke vergrijpen inhouden tegen Duitse belangen, krijgstuuchtelijk af te doen, indien soortgelijke overtredingen tegen Nederlandse belangen onherroepelijk naar de krijgsraad zouden worden verwezen.

Uit het bovenstaande volgt dat een juiste naleving van de bepalingen meebrengt dat in de daarvoor in aanmerking komende gevallen de berechting dus door een Nederlandse krijgsraad in Duitsland behoort te geschieden.

DUIJS STATUS VERDRAG.

Tekst van bepalingen t.z.v. strafrechtelijke jurisdictie.

Art. 1, lid 4.

Betekenis van „betrokken mogendheid”:

die mogendheid welke rechten en verplichtingen bij een bepaald geval betrokken zijn, namelijk:

- a. in het geval van één van de Drie Mogendheden: die Mogendheid;
- b. in het geval van een andere staat van herkomst:
 - (i) diegene van de Drie Mogendheden, welke genoemd is als de „betrokken mogendheid” op basis van een overeenkomst, waarvan mededeling moet worden gedaan aan de Bondsregering, tussen de staat van herkomst en de Drie Mogendheden of één van hen; of
 - (ii) de staat van herkomst zelf, voor zover deze, na zich vergewist

te hebben van de inzichten van de Bondsregering, bij een met de Drie Mogendheden of één van hen gesloten overeenkomst tegenover de Bondsrepubliek alle of bepaalde rechten en verplichtingen, welke uit dit Verdrag voortvloeien, op zich neemt en de Bondsregering daarvan officieel mededeling doet; ten aanzien van de overige rechten en verplichtingen, één van de Drie Mogendheden, welke ingevolge punt (i) van (b) van dit lid aan de Bondsrepubliek moet worden genoemd.

Art. 1, lid 6.

Betekenis van „de autoriteiten van de krijgsmachten”: de autoriteiten van de krijgsmachten van de „Betrokken Mogendheid”.

Art. 1, lid 7.

Betekenis van „Leden van de Krijgsmachten”, hier worden gedefinieerd:

1. militair;
2. burgerpersoneel (voor zover zij onderdanen zijn van de Drie of andere staat van herkomst);
3. gezinsleden van 1 en 2.

Art. 2, lid 1.

„De leden van de krijgsmachten nemen de Duitse wetten in acht, en „de autoriteiten van de krijgsmachten *verplichten zich tot, en nemen „de verantwoordelijkheid op zich voor de toepassing van de Duitse „wetten op die leden, tenzij in dit opzicht anders wordt bepaald in dit „Verdrag of in andere toepasselijke verdragen of overeenkomsten.”*”

STRAFRECHTELIJKE PROCEDURES.

Art. 6.

Strafbare feiten: Rechtspraak en toepasselijke Wet.

1. Tenzij in dit Verdrag anders is bepaald, oefenen de autoriteiten van de krijgsmachten *bij uitsluiting* rechtsmacht op strafrechtelijk gebied uit over de leden van de krijgsmachten. Op het grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland wordt geen doodvonnis ten uitvoer gelegd, zolang de Duitse wet een dergelijke straf niet kent.

2. Indien, volgens de wet van de betrokken Mogendheid, de militaire rechtbanken niet bevoegd zijn tot het uitoefenen van rechtsmacht op strafrechtelijk gebied over een lid van de Krijgsmachten (zie art 1, lid 7: militair personeel, burgerpersoneel en hun gezinsleden), kunnen de Duitse rechtbanken en autoriteiten rechtsmacht over hem uitoefenen met betrekking tot een feit dat strafbaar is volgens de Duitse wet en gepleegd is tegen Duitse belangen in overeenstemming met de volgende (hier volgen bepalingen omtrent:

- overleg met betrokken mogendheid;
- seponeren, indien Duitse wet het toelaat of indien voldoende disciplinaire maatregel is opgelegd;
- arrestatie en bewaring van de betrokkene;
- vrijheidsstraf te ondergaan in Duitse strafinrichting).

De aandacht zij erop gevestigd dat het feit wel strafbaar kan zijn volgens de wetten van de betrokken mogendheid, doch dat de militaire rechter volgens zijn wet niet bevoegd is tot uitoefening van rechtsmacht. Hoewel wellicht de nationale burger-rechtbanken de betrokkene zouden kunnen berechten wordt dan toch de Duitse rechter bevoegd.

Aangezien bij overtredingen die alleen volgens de Duitse wetten strafbaar zijn, strijd zou kunnen bestaan of er wel sprake is van schending van Duitse belangen waardoor deze vergrijpen niet zouden kunnen worden berecht, bepaalt dit lid 2 van art. 6 vervolgens:

In dit lid wordt onder de uitdrukking „een feit strafbaar volgens de „Duitse wet en gepleegd tegen Duitse belangen” verstaan ieder volgens de Duitse wet strafbaar feit dat niet is gericht tegen de krijgsmachten, hun leden of de eigendommen van de krijgsmachten of hun leden.

3. De bevoegdheid van de Duitse autoriteiten om bij uitsluiting rechtsmacht uit te oefenen over personen die onderworpen zijn aan de Duitse strafrechtspraak, omvat mede die gevallen waarin het strafbare feit is gericht tegen de krijgsmachten, hun leden of de eigendommen van de krijgsmachten of hun leden.

(Tijdens bezettingsrecht vielen ook de Duitsers voor dergelijke vergrijpen onder de rechtsmacht van de Drie).

4. Met toestemming van de Duitse autoriteiten kunnen de autoriteiten van de krijgsmachten bepaalde groepen van gevallen of speciale gevallen, ten aanzien waarvan zij krachtens de bepalingen van lid 1 van dit artikel bij uitsluiting bevoegd zijn aan de Duitse rechtbanken of autoriteiten voor onderzoek, behandeling en beslissing overdragen.

5. Met toestemming van de autoriteiten van de krijgsmachten kunnen de Duitse autoriteiten aan de autoriteiten van de krijgsmachten voor onderzoek, behandeling en beslissing bepaalde gevallen overdragen van de in lid 3 van dit artikel omschreven aard, waarin de verdachte geen Duitser is.

(De krijgsmacht kan dan aldus ter berechting krijgen niet-Duitsers die vergrijpen hebben gepleegd tegen de krijgsmacht.

De bedoeling zal wel zijn voor ernstige vergrijpen als sabotage, spionage e.d.).

6. In de gevallen, bedoeld in de leden 1 en 5 van dit artikel passen de autoriteiten van de krijgsmachten hun eigen wetten toe. (Dus ook op de vreemdelingen die vielen onder de Duitse wet en door de Duitse autoriteiten worden overgegeven, en waarover oorspronkelijk geen rechtsmacht bestond en waarop de wet van de krijgsmacht niet van toepassing was).

Indien het bij dergelijke gevallen gaat om daden welke strafbaar zijn volgens de Duitse wet doch niet volgens de wet van de betrokken Mogendheid, is de Duitse wet van toepassing.

7. In de gevallen, bedoeld in de leden 3 en 4 van dit artikel is de Duitse wet van toepassing. (Dus ook in de gevallen waarin door de krijgsmacht personen ter berechting worden overgedragen, terwijl op die personen indien berecht door de krijgsraad de wet van de krijgsmacht zou zijn toegepast).

8. *Werkwijze en samenwerking in strafprocedures.*

1. De autoriteiten van de krijgsmacht nemen tegen leden, die strafbare feiten hebben gepleegd tegen Duitse belangen die maatregelen, welke zij zouden hebben genomen indien zodanige feiten waren gepleegd tegen de betrokken Mogendheid, de krijgsmacht of hun leden, of hun eigendommen.

(Dus niet seponeren, wanneer indien tegen eigen belangen berechting zou zijn gevolgd).

2. (Idem indien de Duitsers personen aan hun rechtsmacht onderworpen berechten voor vergripen gepleegd tegen de belangen van de krijgsmachten, hun leden of eigendommen).

3. De berechting van een lid van de krijgsmachten wegens een strafbaar feit in de zin van lid 1 van dit artikel (dit kan dus een vergrijp zijn dat strafbaar is en berecht wordt volgens de wetten van de krijgsmachten), begaan op het grondgebied van de Bondsrepubliek, vindt plaats op dat grondgebied, behalve wanneer de militaire noodzaak zich daartegen verzet. Indien de militaire noodzaak gebiedt dat de berechting van zodanig strafbaar feit zal plaats vinden buiten het grondgebied van de Bondsrepubliek doen de autoriteiten van de krijgsmachten daarvan mededeling aan de Duitse autoriteiten onder opgave van bijzonderheden ten aanzien van plaats en tijd van de terechtzitting. De Duitse autoriteiten hebben het recht, zich door waarnemers te doen vertegenwoordigen tenzij veiligheidsoverwegingen zich hier tegen verzetten, en zij worden van het resultaat van de berechting op de hoogte gesteld.

4. De Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmachten werken wederzijds samen bij de vervolging van de in de leden 1 en 2 van dit artikel bedoelde strafbare feiten (feiten dus gericht tegen belangen van de krijgsmachten of tegen Duitse belangen). Tenzij veiligheidsoverwegingen zich hiertegen verzetten, staan zij vertegenwoordigers van de bevoegde autoriteiten toe, bij de terechtzitting aanwezig te zijn en stellen hen, binnen het kader van de toepasselijke voorschriften, in de gelegenheid hun zienswijze t.a.v. kwesties van feitelijke en juridische aard kenbaar te maken. Behalve de gevallen waarin daarin wordt voorzien door het Duitse strafprocesrecht, hebben de krijgsmachten of hun leden eveneens het recht als mede-aanklagers op te treden voor Duitse gerechten voor zover het strafbare feit gericht is tegen de veiligheid of de eigendommen van de krijgsmachten of hun leden of voorkomt in de opsomming van strafbare feiten (in bijlage bij het verdrag) ter bescherming van de krijgsmachten speciaal in de Duitse wet strafbaar gesteld. De Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmachten doen elkaar *op verzoek* mededeling van hun voorname een straf- of tuchtrechtelijke vervolging in te stellen, daarvan af te zien dan wel deze te onderbreken, alsmede van de beslissing.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Krijgsraad te Velde Zuid.**

Vonnis van 30 augustus 1957.

President: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet; *Leden:* Lt.-Kolonels L. F. C. Potjes en D. Overbeeke.

Principiële ongehoorzaamheid van een reserve-kapitein door zich niet te laten immuniseren tegen pokken en enkele andere ziekten. 3 maanden gevangenisstraf en ontslag (zonder ontzetting). Motivering van 's Raads van dat van de Auditeur-Militair afwijkende standpunt omtrent de duur der vrijheidsstraf.

In hoger beroep (zie sententie achter het vonnis) strafoverwegingen vernietigd omdat daarin afgeweken wordt van de goede gewoonte om geen critiek te leveren op de inhoud van het requisitoir. Straf gewijzigd in geldboete (f 250) en ontslag. Terzake van deze combinatie overweegt het Hof dat artikel 24 W.Sr. ten doel heeft de veelal ondoelmatige korte vrijheidsstraffen te vervangen door de meer doelmatige geldboete, welk doel zou worden gemist indien de rechter genoodzaakt zou zijn, teneinde een door de omstandigheden geboden ontslag te verwezenlijken, artikel 24 W.Sr. buiten toepassing te laten. Voor de toepassing van artikel 23 W.M.Sr. moet dan ook verstaan worden dat met veroordeling tot gevangenisstraf oplegging van een geldboete op grond van artikel 24 W.Sr. mag worden gelijkgesteld.

(W.M.Sr. art. 23, 114; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. J. R. H., geboren 16 oktober 1914, reserve-kapitein, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 3 april 1957 te Breda, terwijl hij als reserve „Kapitein in werkelijke dienst was bij de Artillerie Schietschool, in „ieder geval bij de Koninklijke Landmacht, nadat de Luitenant-Kolonel S. Kort hem mondeling en/of schriftelijk had gelast zich naar de „Militaire Geneeskundige Dienst op de Chassékazerne te Breda te „begeven en zich aldaar te laten immuniseren tegen pokken, para- „typhus A en B, typhus, cholera en diphterie, in ieder geval één of „meer van deze ziekten, ondanks het feit dat hem ingevolge de door „de Minister van Oorlog in overeenstemming met het gestelde in de „artikelen 2 en 3 van de Wet Immunisatie Militairen genomen be- „schikking dd. 14 december 1954 daartoe de verplichting was opgelegd „en ondanks het feit dat op zijn request dd. 5 september 1955 hou- „dende een verzoek tot vrijstelling van immunisatie op grond van „gewetensbezwaren als bedoeld in artikel 5 van genoemde wet conform „het advies van de desbetreffende commissie, door de Minister van „Oorlog afwijzend was beslist, mondeling en/of schriftelijk heeft ge- „weigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan genoemd dienstbevel

„te gehoorzamen, opzettelijk zich niet naar bedoelde geneeskundige „dienst heeft begeven en opzettelijk zich aldaar niet heeft laten immuniseren”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 4 april 1957, opgemaakt door de luitenant-kolonel S. Kort, commandant Artillerie Schietschool te Breda, ten tijde, dat hij het aan hem tenlastegelegde zou hebben gepleegd als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 1 april 1957 als reserve-kapitein in werkelijke dienst kwam bij de Artillerie Schietschool te Breda; dat hij op 3 april 1957 bij de commandant van die School werd geroepen en deze, luitenant-kolonel S. Kort, hem toen te Breda opdracht gaf zich naar de Militaire Geneeskundige Dienst op de Chassé Kazerne te Breda te begeven en zich daar te laten immuniseren; dat hij toen, terwijl hij als reservekapitein in werkelijke dienst was bij genoemd onderdeel, geweigerd heeft dit bevel op te volgen in de overtuiging dat hij het dulden van een dergelijke immunisatie niet in overeenstemming kon brengen met zijn levensbeschouwing; dat hij zich in september 1955 tot de Minister van Oorlog heeft gewend om vrijgesteld te worden van immunisatie in verband met gewetensbezwaren; dat hij in de zomer van 1956 bericht heeft ontvangen dat de Minister zijn verzoek had afgewezen, nadat de bezwaren door een desbetreffende commissie niet erkend waren; dat hij willens en wetens heeft nagelaten zich naar bedoelde Militaire Geneeskundige Dienst te begeven en zich te laten immuniseren; dat genoemd bevel hem ook nog schriftelijk werd gegeven en hij ook schriftelijk heeft geweigerd het op te volgen;

Post alia:

Overwegende, dat ten processe is overgelegd en aan beklaagde is voorgelegd een door de waarnemend commandant der Artillerie Schietschool voor eensluidend ondertekend afschrift beschikking van de Minister van Oorlog onder meer inhoudende:

„DE MINISTER VAN OORLOG,

„Beschikkende op het request dd. 5 september 1955, van de Reserve-Kapitein L. J. R. H., legernummer, houdende verzoek „om vrijstelling van immunisatie in verband met gewetensbezwaren;

„Overwegende, dat de commissie, als bedoeld in hogergenoemd „artikel 5 heeft geadviseerd de bezwaren van betrokkene niet te erkennen;

„Besluit het verzoek van requestrant in overeenstemming met het „advies van vorenbedoelde commissie af te wijzen”;

Overwegende, dat de Staatscourant 1954 no. 243 inhoudt een beschikking van de Minister van Oorlog dd. 14 december 1954, luidende:

„De Minister van Oorlog,

„Gelet op artikel 3 van de Wet Immunisatie Militairen (Stbl. 1953, „432);

„Gezien het advies van de Commissie van deskundigen, bedoeld in „artikel 3 der wet voornoemd, van 5 juni 1954, betreffende inenting „en herinenting van militairen der Koninklijke Landmacht en der „Koninklijke Luchtmacht tegen cholera, typhus, paratyphus A en B, „diphtherie en tetanus,

„Besluit, overeenkomstig voormeld advies aan de militairen voor de „Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht de verplichting op te leggen zich te onderwerpen aan inenting en herinenting „tegen typhus, paratyphus A en B, diphtherie en tetanus”;

Post cetera alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten en omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf, dat tegen beklagde naast ontslag uit de militaire dienst gevangenisstraf voor de tijd van 14 dagen is geëist, waarbij dit laatste blijkens de daarbij gegeven toelichting gebaseerd is op de omstandigheid, dat de militaire rechter bij het bepalen van straf in geval van principiële dienstweiger- ing de tijd, welke de betrokkene naar verwachting nog in militaire dienst had behoren door te brengen, als maatstaf pleegt te nemen;

dat deze maatstaf in het geval van algehele principiële dienstweiger- ing welke zich aanstonds na opkomst van eerste oefening openbaart, stellig bruikbaar is en terecht voorkomt dat dienstwilligen in enig op- zicht achtergesteld worden bij dienstweigeraars, doch daarnaast zich gevallen van principiële dienstweiger- ing kunnen voordoen waarbij, als in casu, die maatstaf ten enen male ondeugdelijk moet worden geacht; dat het toch, voornamelijk ingeval de gewetensbezwaren slechts op een bepaalde dienstverrichting betrekking hebben, van geheel toe- vallige factoren kan afhangen op welk moment de betrokkene tot dienstweiger- ing zal komen, zodat bij consequente toepassing van de hier bedoelde maatstaf de minder fortuinlijke jaren zou moeten boeten, en de ander eventueel slechts zo geringe tijd, dat diens straf in wan- verhouding zou komen te staan tot de ernst van het feit op zich; dat het bewezen verklaarde feit een aantasting oplevert van een der meest fundamentele beginselen der militaire dienst, en vooral nu dit werd gepleegd door iemand van beklagdes rang en leeftijd, een gevaarlijke en hoogst laakbare aanslag op de weerbaarheid van ons volk, waar- tegen de rechter met kracht stelling dient te nemen;

dat de Krijgsraad bij zijn overwegingen omtrent de strafmaat nog laat gelden dat ontslag uit de militaire dienst beklagde, blijkens diens eigen verklaring ter terechtzitting afgelegd, niet onwettig is en die

straf voor hem derhalve geen leed betekent, doch daarnaast eveneens dat beklaagde gedurende zeer geruime tijd het land als militair heeft gediend en iemand van zijn maatschappelijke positie, karakter en geestelijke standing door gevangenisstraf uitermate hard zal worden getroffen;

dat beklaagde op grond van het door hem begane misdrijf ongeschikt moet worden geacht in de militaire stand te blijven dienen, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 12 november 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal Van der Kroon, Lt.-Generaal-Vl.-Waarn. Zegers en Commandore Wartena (plv.).

Raadsman: Mr van 't Hoff Stolk, advocaat te 's-Gravenhage.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de door de auditeur-militair ingediende memorie, behelzende de middelen en gronden, waarop het beroep steunt;

Gezien de oproeping, vanwege de Advocaat-Fiscaal aan de beklagde betekend;

Gezien het vonnis in eerste aanleg gewezen;

Gehoord de beklagde, zo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door de raadsman aangevoerd;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen, met ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklagde opgelegde straf;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf:

dat het Hof termen aanwezig acht te dezen artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht toe te passen;

dat het weinig beleidvol zou zijn beklagde, nu hij bijna het einde van zijn militaire loopbaan heeft bereikt, nog langer in de militaire stand te doen blijven, daar hij alsdan, andermaal gesteld voor de

vraag of hij zich wil laten inenten, gelet op de oprechtheid van zijn overtuiging, welke het Hof aanneemt, weer een zelfde feit zou plegen, redenen waarom het Hof artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafracht wil toepassen;

dat de vraag kan worden gesteld of dit voorschrift ook dan toepassing mag vinden, indien overeenkomstig voornoemd artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht de gevangenisstraf door een geldboete wordt vervangen;

dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord, daar de geschiedenis van dit artikel 24 (23 bis oud) leert, dat het doel van het voorschrift is de rechter de gelegenheid te bieden een veelal ondoelmatige korte vrijheidsstraf door de meer doelmatige geldboete te vervangen;

dat dit doel zou worden gemist, indien de rechter genoodzaakt zou zijn, teneinde een door de omstandigheden geboden ontslag uit de militaire dienst te verwezenlijken, artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht in een daartoe overigens aangewezen geval buiten toepassing te laten;

dat dan ook, voor de toepassing van dit artikel, artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht moet worden verstaan aldus, dat met een veroordeling tot gevangenisstraf de oplegging van een — overeenkomstig artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht die gevangenisstraf vervangende — geldboete mag worden gelijkgesteld;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof, hoewel van oordeel zijnde dat beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, hem daartoe niet tevens zodanig ongeschikt acht dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat het Hof, indien het zich wel met de opgelegde straf had kunnen verenigen, toch de daarop betrekking hebbende overweging zou hebben vernietigd, omdat daarin wordt afgeweken van de goede gewoonte, die door de Nederlandse rechter algemeen in acht wordt genomen, om aan zijn overwegingen niet de vorm te geven van critiek op de inhoud van het requisitoir;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, met uitzondering van artikel 10 van het Wetboek van Militair Strafrecht, alsmede van de artikelen 23, 24 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot een geldboete van tweehonderdvijftig gulden, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vijftig dagen;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

NASCHRIFT.

De jurist is op het gebied van dialectiek en interpretatie veel gewend; hij verwondert er zich nauwelijks meer over dat onder „handelen” ook „nalaten” begrepen is, onder „hinderlijk volgen” ook het „hinderlijk voor iemand uit lopen”, onder „van de koers afwijken” ook „stoppen of vaart minderen” en andere dergelijke voorbeelden. Niettemin vereist het enige lenigheid van gedachten om te aanvaarden dat onder „bij elke veroordeling, hetzij tot de doodstraf hetzij tot gevangenisstraf” als bedoeld in art. 23 W.M.Sr. óók wordt begrepen „veroordeling tot geldboete op grond van artikel 24 W.Sr.”, zulks temeer daar de woorden „hetzij . . . hetzij” ruimte voor een derde mogelijkheid niet openlaten en bijv. artikel 25 van het W.M.Sr. niet, zoals artikel 23, spreekt van „bij elke veroordeling hetzij tot de doodstraf hetzij tot gevangenisstraf”, maar van „bij elke veroordeling” zonder meer. De rechter heeft dit verschil in redactie tussen artikel 23 en artikel 25 nimmer als een toevalligheid beschouwd.

Terecht heeft het Hof aan zijn interpretatie dan ook een uitvoerige motivering gehecht.

Het Hof motiveert zijn standpunt uit de ratio van artikel 24 W.Sr., hetwelk ten doel heeft de rechter de gelegenheid te bieden een veelal ondoelmatige korte vrijheidsstraf door de meer doelmatige geldboete te vervangen.

Artikel 24 W.Sr. heeft echter een tweeledig doel, namelijk 1° om op een feit, waarop volgens de wettelijke omschrijving geen geldboete gesteld is, niettemin geldboete op te leggen (dus onder meer ter voorkoming van veelal ondoelmatige korte vrijheidsstraffen); en 2° om op een feit, waarop geldboete gesteld is, een hogere boete op te leggen dan de wet tot dusverre veroorloofde. Het Hof heeft hier klaarblijkelijk (en ook feitelijk, want op het feit van artikel 114 W.M.Sr. is geen geldboete gesteld) het oog op het in artikel 24 W.Sr. sub 1° beschreven aspect.

's Hof's standpunt is een novum, omdat de militaire rechter tot voor kort nimmer ¹⁾ naast geldboete de bijkomende straf van ontslag heeft opgelegd. Maar het onbevredigende van 's Hof's argumentatie is dat zij alleen de combinatie geldboete-ontslag toelaat bij misdrijven, waarop naar de wettelijke omschrijving in het geheel geen geldboete gesteld is

¹⁾ Zie echter vonnis van 13 maart 1957 van de Krijgsraad te Velde West (M.R.T. L-1957-blz. 598 en, in verband daarmee, blz. 733).

en dat die argumentatie niet geldt voor gevallen waarbij reeds geldboete naast gevangenisstraf bedreigd wordt. Ook is onbevredigend dat, als de Rechter in stede van artikel 24 W.Sr. toe te passen en geldboete op te leggen, artikel 11 W.M.Sr. toepast en militaire detentie oplegt, de bijkomende straf van ontslag niet mag worden uitgesproken.

Trouwens, als men de parlementaire geschiedenis over de bijkomende straf van ontslag leest, treedt duidelijk de bedoeling van de Wetgever naar voren om de bijkomende straf van ontslag alleen in de ernstige gevallen toe te passen, terwijl de bijkomende straf van verlaging kan worden uitgesproken „bij elke veroordeling van een onder-„officier” etc.

Hoezeer 's-Hofs standpunt de doelmatigheid wil dienen en hoezeer in het algemeen wordt toegejuicht dat de rechter in de mogelijkheid van aanpassing van de straf aan de bijzondere omstandigheden van feit en dader grote vrijheid krijgt, de beslissing past m.i. niet in het systeem van de wet, zoals dat nu eenmaal door haar bewoordingen is begreemd. Een incidenteel pogen tot meer vrijheid kan tot resultaat hebben dat te scherper het contrast wordt met die terreinen, waar die vrijheid (nog) uitdrukkelijk beperkt is, zoals in artikel 24 W.Sr. (en, min of meer analoog, in artikel 2 W.K.). Klaarblijkelijk heeft de Wetgever, toen artikel 23 bis (later 24) werd ingevoegd, niet willen erkennen dat óók misdrijven, waarop naar de wettelijke omschrijving meer dan 6 jaren gevangenisstraf is bedreigd, in een (door omstandigheden van feit en/of dader) lichte vorm kunnen worden begaan en dat in een dergelijk geval de rechter het óók doelmatig zou kunnen achten om een korte vrijheidsstraf te vervangen door geldboete. Het feit van die uitdrukkelijke begrenzing tot het maximum van 6 jaren bestaat echter en moet worden erkend.

W. H. V.

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Beschikking van 11 april 1958.

Commandant 42e Gevechtsgroep (w.n.).

Een in burgerkleding zijnde SMI groette een hem bekende eveneens in burgerkleding zijnde luitenant-kolonel incorrect. Nadat deze de SMI daarover had aangesproken met zijn rang en naam, sprak de SMI op zijn beurt de hoofdofficier aan met „meneer” gevolgd door diens naam. Deze wees de SMI daarover terecht en maakte daarbij tevens een opmerking over diens slappe wijze van groeten bij een vorige gelegenheid, toen de SMI in uniform gekleed was. De SMI gaf daarop de hoofdofficier te kennen, dat hij als burger niets met de overste te maken wilde hebben en voegde deze voorts toe: „Of mijn „wijze van groeten juist is, zullen mijn chefs beoordelen en niet U”, alsmede: „Ik maak uit of ik als burger iets met U te maken heb. U is „als burger in Z. niet gewenst” en vervolgens nog, na een opmerking van de overste: „Ik wilde het U toch maar zeggen.” Beklag ongegrond.

(W.K. art. 61, 65, 66).

De Luitenant-Kolonel H., waarnemend commandant van de 42e Gevechtsgroep;

Gezien het beklag van de sergeant-majoor-instructeur X., registratienummer 14.10.11.007, dienende bij de Verzorgingscompagnie van het 45e Bataljon Infanterie, houdende de op 2 april 1958 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de straf van vijf dagen verzuwaard arrest, met de strafreden:

„1. Niet de voorgeschreven militaire vormen in acht genomen door „te verzuimen een hem bekend hoofdofficier, die in burger was gekleed, correct te groeten.

„2. Hierover op een later tijdstip onderhouden wordende, de „vorenbedoelde hoofdofficier met „mijnheer” aangesproken en ook „overigens op een ongepaste wijze te woord gestaan.”,

hem op 28 maart 1958 opgelegd door de Luitenant-kolonel, Commandant van het 45e Bataljon Infanterie, D., en hem op 28 maart 1958 ter kennis gebracht;

Gehoord de gestrafte en als getuige de Luitenant-kolonel der Koninklijke Marechaussee v. S.;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij op zondag 9 maart 1958 te ongeveer 20.00 uur in burger gekleed de R.K. kerk te Z. heeft verlaten en zich naar zijn tegen de zijgevel van de kerk geplaatst damesrijwielt heeft begeven; dat hij een hoed op had; dat hij bij dat rijwielt gekomen het slot daarvan is gaan openen;

dat hij, terwijl hij daarmee bezig was, op gebiedende toon hoorde zeggen: „Sergeant-majoor X.”; dat hij opkijkende zag, dat hij was aangesproken door de hem bekende Luitenant-Kolonel der Koninklijke Marechaussee v. S., welke in burger was gekleed, en die met een rijwielt aan de hand, ongeveer 1 meter van hem vandaan stond;

dat hij bij het verlaten van de kerk, waar hij de overste niet heeft gezien, de overste niet is gepasseerd;

dat hij, toen hij door de overste was aangesproken, onmiddellijk, zonder de overste te groeten, heeft gevraagd: „Wat is er van Uw „dienst, overste?”;

dat de Luitenant-kolonel v. S. hem toen zei, dat zijn wijze van groeten incorrect was en hem daarover heeft onderhouden;

dat hij zich niet bewust was dat hij de overste ooit incorrect zou hebben gegroet; dat hij dit heeft kenbaar gemaakt aan de overste;

dat de overste hem er tevens op heeft gewezen, dat hij, klager, hem al meer incorrect had gegroet, namelijk op een zaterdagmiddag, terwijl hij, klager, in uniform was gekleed en met zijn kinderen in een rustige straat in Z. wandelde en voorts op zondag 2 maart 1958 bij het verlaten van het R.K. Militair Tehuis, waarbij hij in burger gekleed, zowel de overste als diens echtgenote, die enige meters van de overste was verwijderd, slechts gegroet zou hebben door met het hoofd te knikken;

dat hij in de loop van het gesprek tegen de overste eenmaal „meneer „v. S.” heeft gezegd;

dat dit echter een vergissing was die hij onmiddellijk heeft hersteld;

dat hij voorts heeft gezegd: „Ik heb van mijn chefs nog nooit een „bemerking over mijn wijze van groeten gehad”;

dat hij aan het einde van het gesprek heeft gevraagd: „Is er nog iets van Uw orders, overste?”, waarop de overste antwoordde: „Neen”;

dat hij overigens ontkent dat hij gesproken zou hebben in bewoordingen zoals die zijn weergegeven in het hem bekende rapport van 12 maart 1958, nr. 16/58 Conf., door de Luitenant-kolonel v. S. op-gemaakt;

dat hij met name ontkent dat hij gezegd zou hebben dat hij als burger niets met de overste te maken had of wilde hebben;

dat hij evenmin gezegd heeft dat niet de Luitenant-kolonel, doch zijn chefs zouden beoordelen of zijn wijze van groeten juist was en dat de overste als burger in Z. niet gewenst was;

dat hij voorts ontkent dat hij op 9 maart 1958 na het verlaten van de R.K. kerk te Z., toen hij naar zijn rijwiel ging, de Luitenant-kolonel v. S. reeds bij diens rijwiel te hebben zien staan en toen bij wijze van groet met een vinger aan zijn hoed te hebben getikt;

dat hij bij de door de Luitenant-Kolonel v. S. genoemde ontmoeting in een straat, de . . . straat, te Z., aan de overste, die in burger was gekleed, wèl op correcte wijze de militaire groet heeft gebracht;

dat hij bij het verlaten van het R.K. Militair Tehuis op 2 maart 1958, de overste niet heeft kunnen groeten, daar deze voor hem uitliep op enige afstand en slechts even omkeek;

dat hij vóór 9 maart 1958 nimmer een conflict heeft gehad met de Luitenant-kolonel v. S.;

dat hij de Luitenant-kolonel v. S. uit het verenigingsleven in Z. kent, maar daarbij de overste slechts zeer incidenteel heeft ontmoet;

Overwegende dat als getuige Luitenant-kolonel v. S. voornoemd heeft verklaard:

dat hij geheel blijft bij zijn verklaring zoals die is neergelegd in zijn rapport van 12 maart 1958 en 16/58 Conf.;

dat hij bij het in dit rapport vermelde gebeurde op 9 maart 1958 heel kalm heeft gesproken en zich niet heeft opgewonden;

dat hij zeker weet dat hij op 9 maart 1958 de R.K. kerk te Z. eerder heeft verlaten dan klager, die op enige afstand vóór hem in de kerk zat en daardoor verder van de uitgang was verwijderd dan hij;

dat hij reeds bij zijn rijwiel was en zich juist daarmee wilde verwijderen toen klager bij diens rijwiel, dat schuin tegen een steunbeer van de zijgevel van de kerk stond, arriveerde;

dat klager hem toen direct gezien moet hebben;

dat hij klager nimmer onder zijn bevelen heeft gehad en deze hem slechts oppervlakkig bekend is uit het verenigingsleven in Z., waar hij slechts bij enkele gelegenheden en dan nog vluchtig contact met klager heeft gehad;

dat hij gemeend heeft bij de door hem gerelateerde ontmoeting met

klager in een straat in Z. (de straat) op een zaterdagmiddag, klager niet onmiddellijk ter plaatse te moeten staande houden en op diens incorrecte wijze van groeten attent te maken, aangezien hij klager een correctie in het bijzijn van de hem vergezellende kinderen wilde besparen;

Overwegende dat de lezing door klager gegeven, welke lezing belangrijk afwijkt van het gestelde in het rapport van de Luitenant-kolonel v. S., niet kan worden aanvaard;

Overwegende dat op grond van de zakelijke inhoud van bovenstaande verklaringen van klager en getuige v. S. is komen vast te staan:

dat klager op 9 maart 1958 in burger gekleed zijnde na het verlaten van de R.K. kerk te Z. de eveneens in burger gekleed zijnde, hem bekende Luitenant-kolonel der Marechaussee v. S. heeft gegroet door met zijn vinger aan zijn hoed te tikken;

dat vervolgens nadat klager was aangesproken door deze hoofdofficier, hij deze hoofdofficier heeft aangesproken met „meneer v. S.”;

dat bij het daarop volgende onderhoud door klager de woorden zijn gebezigd zoals die in het eerder vermelde rapport van de Luitenant-kolonel v. S. zijn vermeld;

Overwegende dat klagers gedragingen niet in overeenstemming zijn met een goede krijgstucht en klager daarvoor behoort te worden gecorrigeerd;

Overwegende dat de zwaarte van de opgelegde straf in overeenstemming is met de ernst van de gepleegde feiten;

Overwegende dat de omschrijving van de strafreden het gepleegde feit niet geheel juist weergeeft en derhalve verbetering behoeft;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzig de omschrijving der strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Na in burgerkleding, een eveneens in burger gekleed zijnde, hem „bekende hoofdofficier, incorrect gegroet te hebben en door deze „hoofdofficier te zijn aangesproken met zijn rang en naam, deze hoofd„officier op zijn beurt aangesproken met „meneer” gevolgd door diens „naam;

„Vervolgens toen deze hoofdofficier hem hierover terecht wees en „hem tevens een opmerking maakte over zijn slappe wijze van groeten „bij een vorige gelegenheid, waarbij hij in uniform was gekleed, te „kennen gegeven, dat hij als burger niets met de overste te maken „wilde hebben.

„Deze hoofdofficier voorts toegevoegd: „of mijn wijze van groeten „„juist is, zullen mijn chefs beoordelen en niet U”, alsmede de woor„den: „Ik maak uit of ik als burger iets met U te maken heb. U is als „„burger in Z. niet gewenst”. Vervolgens, na een opmerking van de „hoofdofficier ter zake deze hoofdofficier toegevoegd: „Ik wilde het „„U toch maar zeggen”.”;

Bepaalt, dat — tenzij de gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept — de vermelding in de straflijst van de aanvankelijke strafoplegging geheel onleesbaar zal worden gemaakt, en daaronder zal worden geschreven de straf en de strafreden, zoals bij deze beschikking vastgesteld;

dat hij, H., Luitenant-kolonel, waarnemend Commandant 42e Gevechtsgroep, daarbij als strafoplegger zal worden vermeld en de datum van deze beschikking als datum van strafoplegging, en tenslotte dat onder die vermelding van de gewijzigde strafoplegging de aantekening zal worden gesteld: „Beklag ongegrond bevonden; omschrijving der „strafreden gewijzigd, echter niet ten gunste van de gestrafte”;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog, een afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan de strafoplegger en een afschrift van deze beschikking zal worden ter hand gesteld aan de klager ¹⁾.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 3 juni 1958.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr J. P. A. A. Lens.

MILITAIRE AMBTENARENWET 1958/B 2.

Nu voor de Raad vaststaat dat betrokkene aan de vereisten voor plaatsing op de candidatenlijst voor adjudant-onderofficier voldeed, moet zijn naam op die lijst worden geplaatst, ongeacht dat hij reeds twee maal werd gepasseerd. De „beleidslijn”, dat, wanneer een opleiding geen vereiste is voor bevordering, een gegadigde niet meer dan twee maal voor promotie in aanmerking wordt gebracht (naar analogie van het geval, waarin opleiding wél voorwaarde voor bevordering is), vindt geen steun in het Bevorderingsvoorschrift voor de landmacht 1953, en wordt door de Raad dan ook niet aanvaard.

(R.M.A.K.L. art. 11; Bevorderingsvoorsch. landm. 1953 art. 21, lid 3).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake S, wonende te A., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr W. H. Vermeer, advocaat te Amsterdam,

tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr J. M. J.

¹⁾ Nadat klager naar aanleiding van bovenstaande beschikking de eindbeslissing van het H.M.G. had ingeroepen, verklaarde het Hof bij openlijke uitspraak van 3 juni 1958 het beklag ongegrond met bevestiging van de beschikking waarvan beklag en met overneming der gronden. (*Red.*).

A. Dieteren, hoofdcommies bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser, opperwachtmeester der Koninklijke marechaussee, bij rekest d.d. 14 maart 1957 aan gedaagde heeft verzocht „hem alsnog in aanmerking te doen komen voor plaatsing op de „candidatenlijst voor Adjudant-Onderofficier”;

Overwegende dat gedaagde daarop op 29 mei 1957 aan de commandant der Koninklijke marechaussee heeft geschreven:

„Naar aanleiding van het rekest van de Opperwachtmeester S., „houdende verzoek hem in aanmerking te brengen voor bevordering „tot adjudant-onderofficier, deel ik U het volgende mede.

„Betrokkene is in zijn huidige rang eenmaal voor bevordering bij „keuze gepasseerd. Daarna is hij tweemaal voor plaatsing op de can- „didatenlijst voor bevordering tot adjudant-onderofficier afgewezen, „omdat hij blijkens de te zijnen aanzien uitgebrachte beoordelingen „niet in alle opzichten voldeed aan de voor bevordering tot die rang „gestelde eisen.

„Opperwachtmeesters (sergeant-majors), die tweemaal voor plaat- „sing op de kandidatenlijst voor de naasthogere rang zijn voorbij- „gegaan, komen — behoudens in zeer bijzondere omstandigheden — „niet meer voor plaatsing op die kandidatenlijst in aanmerking.

„Aangezien ik ten aanzien van S., voornoemd, de in de vorige zin- „sede bedoelde zeer bijzondere omstandigheden niet aanwezig acht, „wijs ik zijn in aanhef dezes genoemd verzoek — hierbij — af.”;

Overwegende dat eiser tegen het in deze brief vervatte besluit be- roep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en dit Gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uit- spraak van 10 februari 1958 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr W. H. Vermeer, voornoemd, als gemachtigde van eiser, tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij het beroepschrift op de daarin aangevoerde gronden heeft verzocht de uitspraak, waarvan beroep, te vernietigen en, op- nieuw rechtdoende, aan eiser alsnog toe te wijzen zijn oorspronkelijke vordering en mitsdien, met vernietiging van het aangevallen besluit, te beslissen dat eisers naam alsnog — en zulks met terugwerking tot het tijdstip waarop hij de geschiktheid daartoe heeft verkregen — worde geplaatst op de kandidatenlijst van adjudanten-onderofficier van het Wapen der Koninklijke marechaussee, met regeling van de rechtsge- volgen van dien;

IN RECHTE:

Overwegende dat eisers bij het bestreden besluit afgewezen verzoek niet inhield, zoals is vermeld in de eerste alinea van gedaagdes voor- melde brief van 29 mei 1957, hem in aanmerking te brengen voor *bevordering* tot adjudant-onderofficier, maar — naar in het boven- genoemde rekest van 14 maart 1957 duidelijk is gesteld — hem in

aanmerking te doen komen voor *plaatsing op de kandidatenlijst* voor adjudant-onderofficier;

Overwegende dat het bestreden besluit mitsdien moet worden beschouwd als een besluit tot afwijzing van *dit* verzoek, zodat de Raad moet onderzoeken of het aldus verstane bestreden besluit kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat als toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, waaraan het bestreden besluit tot afwijzing van het (in het klaagschrift en in het beroepschrift uitdrukkelijk herhaalde) verzoek tot plaatsing op de kandidatenlijst voor adjudant-onderofficier moet worden getoetst, niet kan gelden het in de aangevallen uitspraak genoemde voorschrift van artikel 23, lid 3 van het „Bevorderingsvoorschrift Landmacht „1953” (verder aan te duiden als: het Bevorderingsvoorschrift), handelend over het indienen van een voordracht voor bevordering van een sergeant-majoor (opperwachtmeester), maar wel er in het bijzonder artikel 21, lid 3 van het Bevorderingsvoorschrift, bepalende dat op een kandidatenlijst wordt geplaatst de naam van degene, die voldoet aan de voor bevordering tot de naasthogere rang gestelde eisen;

Overwegende dat de eisen ter zake van bevordering tot adjudant-onderofficier in het Bevorderingsvoorschrift zijn gesteld in artikel 3, lid 3 en in artikel 5, en daartoe niet behoren bijzondere eisen als bedoeld in artikel 6, zijnde voor deze rang niet geëist deelnemen aan een opleiding of het afleggen van een examen;

Overwegende dat in gedaagdes vorenweergegeven brief van 29 mei 1957 is gesteld, dat opperwachtmeesters (sergeant-majours), die twee maal voor plaatsing op de kandidatenlijst voor de naasthogere rang zijn voorbijgegaan, niet meer voor plaatsing op die kandidatenlijst in aanmerking komen, behoudens in zeer bijzondere omstandigheden;

Overwegende dat deze regel echter niet is gesteld in het Bevorderingsvoorschrift, door gedaagde gegeven ter uitvoering van artikel 11 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht;

Overwegende dat in de contra-memorie door gedaagde bij het Ambtenarengerecht ingediend, onder meer is betoogd:

„Voor bevordering tot korporaal, sergeant (wachtmeester) en sergeant-majoor (opperwachtmeester) is, ingevolge het bepaalde in „artikel 3, lid 1 onder c en lid 3 onder c, juncto artikelen 6 en 7 van „het Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953, het met goed resultaat „beëindigen van een opleiding een der voorwaarden.

„Dit houdt — gezien het bepaalde in artikel 8, lid 6 van genoemd „voorschrift dat een gegadigde slechts bij hoge uitzondering meer dan „twee maal voor het deelnemen aan eenzelfde opleiding wordt aangewezen — in, dat een militair slechts bij hoge uitzondering meer „dan twee kansen voor bevordering tot korporaal, sergeant (wachtmeester) of sergeant-majoor (opperwachtmeester) krijgt.

„Ondergetekende acht het derhalve niet meer dan billijk en overigens ook geheel in overeenstemming met de opzet van het Bevorderingsvoorschrift.

„ringsvoorschrift Landmacht 1953 dat bij bevorderingen waarvoor „het succesvol beëindigen van een opleiding geen vereiste is naar „analogie van het bovenstaande wordt gehandeld.

„In verband daarmee wordt als beleidslijn aangehouden dat een „sergeant-majoor (opperwachtmeester) — indien voor diens bevoor- „ring tot adjudant-onderofficier het volgen van een opleiding geen „vereiste is — slechts bij hoge uitzondering meer dan twee maal voor „bevordering tot adjudant-onderofficier in beschouwing wordt ge- „nomen.”;

Overwegende dat eisers gemachtigde ter 's Raads terechtzitting heeft betwist, dat een militair in de regel slechts twee kansen krijgt voor bevordering tot korporaal, sergeant (wachtmeester) of sergeant-majoor (opperwachtmeester);

dat de Raad in het midden kan laten en ook laat wat hiervan is, daar vaststaat, dat voormelde, door gedaagde ten aanzien van de sergeant-majours (opperwachtmeesters) aangehouden „beleidslijn” niet berust op enige ten opzichte van deze militairen in het Bevorderingsvoorschrift gestelde regel en evenmin is neergelegd in enig ander door gedaagde, ter uitvoering van artikel 11 van vorengenoemd Reglement, gegeven algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat de Raad daarom met genoemde „beleidslijn” geen rekening kan houden;

Overwegende dat krachtens eerder genoemd 3e lid van artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift eisers naam op de kandidatenlijst voor adjudant-onderofficier moest worden geplaatst, indien hij voldeed aan de voor bevordering tot deze rang gestelde algemene eisen, opgesomd in artikel 5 van het Bevorderingsvoorschrift;

Overwegende hieromtrent, dat eisers meergenoemd rekest van 14 maart 1957 naar gedaagde is doorgezonden met een rapport van deze datum van zijn eskadronscommandant, de kapitein G., luidende:

„Het verzoek van de opperwachtmeester S. aangeboden onder be- „richt dat:

„1e. de daarin vermelde gegevens voor zover dezerzijds is na te „gaan, juist zijn.

„2e. betrokkene zeer eerlijk en betrouwbaar is. Hij heeft een kalme „en bezadigde natuur, is doelbewust, beschaafd en correct in houding „en optreden. Is actief en weet door te zetten.

„3e. betrokkene is belast met de leiding over en het geven van school-onderwijs voor de beroepsmarechaussee op het Depot. Hij is voor deze taak zeer goed berekend en heeft daarvoor zeer veel ambitie „en interesse. Hij besteedt ongevraagd, veel vrije tijd aan zijn leer- „lingen.

„4e. betrokkene voor wat betreft algemene ontwikkeling en be- „schaving boven zijn collega's uitsteekt. Hij is voor velen van hen de „vraagbaak.

„5e. hij zijn ondergeschikten op een prettige wijze leidt en vormt, „die geen afbreuk doet aan zijn gezag over hen. Alhoewel betrokkene „niet op de kandidatenlijst voor adjudant O.O. werd geplaatst komt

„hij naar mijn mening, gelet op zijn wijze van dienst doen, houding en „persoonlijke instelling, alleszins voor bevordering in aanmerking, „weshalve ik Uwe Excellentie moge adviseren het verzoek in wel- „willende overweging te willen nemen.”;

dat de bataljonscommandant, de luitenant-kolonel A., daaraan op 15 maart 1957 heeft toegevoegd:

„Gelet op de over hem door commandant 1e Schooleskadron op- „gemaakte gunstige beoordeling moge ik U berichten, dat ook naar „mijn oordeel requestant een hoge opvatting heeft van zijn verplich- „tingen als onderofficier en daardoor zeer zeker in aanmerking komt „om op de kandidatenlijst voor adjudant-onderofficier te worden ge- „plaatst.”;

dat vervolgens de commandant van het depot, de kolonel T., op 16 maart 1957 als zijn oordeel heeft te kennen gegeven:

„Verzoeker voldoet naar mijn mening aan de eisen, gesteld voor „plaatsing op de kandidatenlijst voor adjudant-onderofficier.

„Het verzoek ware derhalve toe te staan.”;

dat de commandant der Koninklijke marechaussee, de kolonel Z., in een brief d.d. 29 maart 1957 aan gedaagde onder andere heeft geschreven:

„De laatste jaren is hij in een andere functie tewerkgesteld, waarin „hij, blijkens het oordeel van zijn directe commandanten, zeer goed „voldoet. Daar mij officieel niet bekend is, dat een belanghebbende „na tweemaal te zijn afgewezen, niet meer voor bevordering tot adju- „dant-onderofficier in aanmerking kan komen, moge ik conform „Commandant Depot adviseren.”;

Overwegende dat de Raad geen reden heeft om van het eenstemmig oordeel van eisers genoemde commandanten af te wijken — ook van gedaagdes kant is daartoe geen enkele reden aangevoerd, behalve dan voormelde „beleidslijn” — en de Raad dienovereenkomstig als vaststaande aanneemt, dat eiser althans op 14 maart 1957, toen hij zijn rekest indiende, voldeed aan de voor bevordering tot adjudant-onderofficier gestelde eisen, zodat zijn naam moest worden geplaatst op de kandidatenlijst, welke krachtens artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift voor deze rang bestaat;

Overwegende dat gedaagdes besluit om eisers naam niet op deze kandidatenlijst te plaatsen derhalve nietig moet worden verklaard wegens strijd met het toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, vervat in het 3e lid van dit artikel 21;

Overwegende dat het vorenoverwogene leidt tot de navolgende beslissing:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het bestreden besluit nietig;

Bepaalt, dat eisers naam wordt geplaatst op de kandidatenlijst voor adjudant-onderofficier bij het wapen der Koninklijke marechaussee.

**Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage
rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.**

Uitspraak van 28 juli 1958.

Voorzitter: Mr B. L. de Regt; *Leden:* Mr P. Meyjes en Dr A. van Praag; *Militaire Leden:* Briade-Generaal W. Kist, Kolonel B. C. Mante.

De commandant luchtverdediging vaardigde een nieuwe regeling uit voor de maandvliegers die alleen op zaterdag hun maandvliegverplichtingen voldoen, naar aanleiding van het te groot aantal maandvliegers dat op zaterdag opkomt om te vliegen. Ieder maandvlieger komt op grond daarvan thans slechts één van de vier dagen per maand op zaterdag op.

Hoewel klagers volgens bestendig gebruik op zaterdag hun diensten verrichten, volgt daaruit niet, dat aan dat gebruik voor de betrokkenen rechten kunnen ontstaan.

De voorschriften bevatten geen bepaling op grond waarvan een maandvlieger het recht zou hebben te bepalen op welke dagen hij zijn verplichtingen zal volbrengen, terwijl evenmin is voorgeschreven op welke dagen wordt gevlogen. Dit is aan het beleid van de bevoegde commandant overgelaten. De ambtenarenrechter is niet bevoegd dit beleid te toetsen.

Beroep ongegrond.

(Bekendmaking maandvliegers, Luchtvaartregeling K.B. 9 januari 1931 nr. 25, L.O. 1938/238 en L.O. 1952/357, artikel 8-1c, 8-1b (verbandakten).

**HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,**

heeft de navolgende uitspraak gegeven inzake:

1. W. J. M., wonende te Deventer, klager, niet verschenen ter openbare terechtzitting,

2. D. van W., wonende te Vinkeveen, klager, niet verschenen ter openbare terechtzitting, tegen

de Commandant Lichte Vliegtuigen, majoor vlieger bij de Koninklijke Luchtmacht J. H. Lukkien, verweerder, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr O. van der Bij, majoor der Koninklijke Luchtmacht, wonende te 's-Gravenhage.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage:

Gezien de stukken;

Gehoord de verweerder en zijn raadsman;

Gelet ook overigens op de behandeling van de zaken ter openbare terechtzitting van 7 juli 1958;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat de Commandant Groep Lichte Vliegtuigen op

11 maart 1958 tot klagers een schrijven heeft gericht van de navolgende inhoud:

„Bekendmaking Maandvliegers.

„1. In verband met de moeilijkheden die gerezen zijn voor wat „betreft het vliegen op Zaterdag, waarbij een veel te groot aantal „vliegers opkomt, heeft de Commandant Luchtverdediging bepaald dat „voortaan voor degenen die alleen op Zaterdag hun maandvliegver- „plichtingen voldoen, een nieuwe regeling van kracht wordt.

„2. Deze regeling luidt:

„In afwachting van een eventuele nadere regeling wordt de opkomst „van de maandvliegers zodanig geregeld dat iedere maandvlieger „slechts één van de vier dagen per maand op Zaterdag opkomt. De „drie andere, (of aaneengesloten dan wel verspreid) op andere week- „dagen, teneinde aan zijn maandelijksse verplichtingen te voldoen.

„3. Ter verduidelijking waarom de Commandant Luchtverdediging „tot deze maatregel is overgegaan wijs ik U op de volgende punten:

„a. Door de verplaatsing van de Groep Lichte Vliegtuigen naar de „vliegbasis Ypenburg is de Groep verder van zijn oefeningsgebieden „komen te liggen, wat inhoudt dat de maandvliegers bij opkomst voor „één dag praktisch niet voor operationele opdrachten ingezet kunnen „worden. De 29 Zaterdagvliegers kunnen nooit op Zaterdag voor „operationele opdrachten ingezet worden.

„b. Doordat de Groep Lichte Vliegtuigen aan de opdrachten van „1 LK moet voldoen is een constant aantal vliegtuigen op Deelen of „elders gestationeerd, waardoor het aantal vliegtuigen dat ter be- „schikking gesteld kan worden voor de M-vlucht tot een te gering „aantal teruggebracht is. Dit heeft weer tot gevolg dat een groot deel „van de maandvliegers hun minimum aantal te maken vliegreuen niet „meer haalt.

„c. Het gestelde in pt. a en b houdt in, dat het gevaar bestaat, dat „de vliegers na enkele maanden niet meer aan de eisen van operationeel „vlieger zullen voldoen. (Hetgeen volgens de contracten vermeld in „L.O. 1938/238 en L.O. 1952/357 artikel 8-1c en 8-1b verplicht is).

„Dit heeft weer tot gevolg dat dezerzijds, voor diegenen die aan het „gestelde in de legerorders niet meer voldoen, een voorstel tot ont- „heffing van hun verbintenis zou moeten worden ingediend.

„4. Het bovenvermelde geldt voor degenen die alleen op Zaterdag „opkomen, de anderen zijn natuurlijk *niet* verplicht om van de vier „dagen (hetzij aaneen of verspreid) tenminste één Zaterdag op te „komen.

„5. Ik draag U op om vóór 22 maart 1958 mij te berichten welke „dagen U voortaan maandelijks zult opkomen, waarbij de mogelijk- „heid bestaat dat de door U opgegeven Zaterdag nog verschoven zal „worden naar een andere Zaterdag.

„6. Deze regeling gaat in op 1 april 1958”;

Overwegende, dat klagers bij op 10 en 15 april 1958 ter griffie van het Gerecht ingekomen klaagschriften tegen de inhoud van die missive

beroep hebben ingesteld op de door hen naar voren gebrachte gronden het Gerecht hebben verzocht te bepalen:

„1e. dat de brief van de Commandant Groep Lichte Vliegtuigen d.d. „11 maart zal worden vernietigd dan wel nietig is;

„2e. dat klager in de gelegenheid moet worden gesteld zijn con-„tractsverplichtingen op Zaterdag te vervullen en dat, zo hem daar-„toe niet de gelegenheid wordt geboden hem de daardoor gederfde „wedde en bijzondere toelage toch zal moeten worden uitbetaald”;

Overwegende, dat verweerder geen contra-memoriën heeft inge- diend;

Overwegende, dat de zaken van de klagers ter openbare terecht- zitting zijn gevoegd;

IN RECHTE:

Overwegende, dat de raadsman van verweerder ter openbare terechtzitting onder meer als zijn zienswijze heeft naar voren gebracht, dat het aangevallen besluit een regeling bevat welke bestemd is voor alle maandvliegers, zodat hier sprake is van een algemeen verbindend voorschrift, weshalve de beroepen niet-ontvankelijk dienen te worden verklaard;

Overwegende, dat naar het oordeel van het Gerecht het aangevallen besluit in de punten 2 en 3 een regeling van algemene strekking in- houdt, welke voor alle maandvliegers geldt, doch dat in punt 5 tot uiting komt dat verweerder deze regeling toepast op degenen aan wie de bekendmaking per post is toegezonden, welke geadresseerde door dit hem persoonlijk betreffende besluit rechtstreeks in zijn belang is ge- troffen en bevoegd is beroep in te stellen bij het Gerecht;

Overwegende, dat klagers, door op 8 januari 1951 en 1 december 1952 een verbandakte volgens model VC te sluiten op voet van de bepalingen van de Luchtvaartregeling (Koninklijk besluit van 9 januari 1931 nr. 25, opnieuw bekend gemaakt in L.O. 1938 nr. 238) zoals die luidden op het oogenblik van het aangaan van die verbintenis, onder meer de verplichting op zich hebben genomen om, na in het genot van groot verlof te zijn gesteld tijdens de overige duur van een tijdvak van zes jaren gerekend ingaande de datum waarop hem het brevet als militair vlieger is uitgereikt elke maand gedurende zes uren, verdeeld over tenminste vier werkdagen, diensten als vlieger te verrichten;

Overwegende, dat klagers in hun klaagschriften hebben medege- deeld, dat zij hun militair brevet als vlieger hebben behaald op 2 augustus 1952 en 1 mei 1954;

Overwegende, dat W. J. M. het navolgende heeft naar voren ge- bracht:

„dat bij het aangaan van de verbintenis vaststond dat hij zijn ver-„plichting kon nakomen op Zaterdag en dat hij daartoe dan ook „altijd in de gelegenheid is gesteld, dat zelfs met betrekking tot zijn „categorie gesproken werd van zaterdagvliegers”;

terwijl beide klagers als hun mening hebben kenbaar gemaakt, dat het bestendig gebruik tot het vervullen van de verplichtingen op Zater- dag *onderdeel* uitmaakt van de overeenkomst;

Overwegende, dat het Gerecht geen reden heeft om de juistheid van de door M. gestelde feiten in twijfel te trekken;

Overwegende, dat echter niet kan worden onderschreven dat uit het gebruik, dat klagers aan hun bovenomschreven verplichtingen op zaterdagen voldeden, voortvloeit, dat dit gebruik onderdeel uitmaakt van de overeenkomst;

Overwegende toch dat uit de omstandigheid, dat klagers steeds op zaterdagen hebben gevlogen, niets anders valt af te leiden dan dat klagers steeds in de gelegenheid zijn gesteld op die dagen te vliegen, dat het zoals blijkt uit het door verweerders raadsman ter openbare terechtzitting betoogde voor de betrokkenen het minst bezwaarlijk was op die dagen aan hun verplichting te voldoen en, zolang geen dienstbelangen zich hiertegen verzetten, gelegenheid is gegeven de zaterdagen voor het vliegen te benutten, dat hieruit echter niet volgt, dat een gebruik zou zijn ontstaan, waaraan de betrokkenen rechten kunnen ontleenen;

Overwegende, dat klagers voorts hebben betoogd, dat zij ook overigens van mening zijn, dat het contract inhoudt dat de vlieger het recht heeft te bepalen op welke dagen hij zijn verplichtingen zal vervullen;

Overwegende, dat hiertegen in de eerste plaats valt op te merken dat de toepasselijke voorschriften een zodanige bepaling niet bevatten;

Overwegende, dat, nu niet is voorgescreven op welke dagen wordt gevlogen, het uit de militaire verhoudingen voortvloeit dat door bevoegde Commandant wordt bepaald wanneer een bepaalde dienst — in casu vliegen — zal worden verricht en niet door degenen, die deze dienst moet vervullen;

Overwegende, dat klagers nog als hun mening hebben kenbaar gemaakt dat het de Luchtmacht altijd mogelijk is het onderhouden van de vliegwaardigheid op zaterdagen open te stellen en dat van die zijde geen beroep op force majeure kan worden gedaan;

Overwegende, dat het echter aan het beleid van de bevoegde militaire overheid dient te worden overgelaten te bepalen wanneer aan de litigieuze verplichtingen moet worden voldaan en het Gerecht zich niet bevoegd acht dit beleid te toetsen;

Overwegende, dat het Gerecht niet is gebleken dat het beroepen besluit strijd oplevert met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften noch dat verweerder van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven, weshalve de beroepen ongegrond moeten worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart de beroepen ongegrond ¹⁾.

¹⁾ Tegen deze uitspraak is geen hoger beroep ingesteld. (Red.).

BOEKAANKONDIGING.

G. SEPPEN en Mr H. C. FRAAIJ: „*Grensbewaking*”, N. Samson N.V., Alphen a/d Rijn, 1956.

Van bovenstaand losbladig werk betreffende de voorschriften der politieële grensbewaking, aangekondigd in M.R.T. L, blz. 287, ontvingen wij het vijfde aanvullingsblad (prijs aanv. f 7,80).

W. H. V.

JUSTITIELE STATISTIEK.

Overzicht over de eerste halve jaren 1957 en 1958 van:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen (staat 1);
2. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en de aard der delicten (staat 2);
3. de zaken welke buiten geding zijn afgedaan naar de bevoegdheid der instantie, art. 74 W.Sr. (staat 3);
4. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de aard der delicten (staat 4);
5. de ter zake van misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten (staat 5) ¹⁾.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Enige gedachten over de militaire rechtspleging.

Onder bovengeschreven titel verscheen in het M.R.T. deel LI, pag. 352 e.v. een artikel van Lt. Kol. Dr. E. DE VLUGT, waarover ik gaarne een enkele opmerking zou willen maken. Vooropgesteld zij, dat ik in geen enkel opzicht partij wil kiezen in het behandelde probleem betreffende de wenselijkheid van militair-rechtelijke instanties in vredes-tijd. Het gaat mij slechts om de argumentatie van de schrijver.

Lt. Kol. DE VLUGT noemt als een der argumenten voor de handhaving van de berechting van de militairen door aparte militaire instanties de wenselijkheid ook in vredes-tijd te beschikken over een parate militair-rechtelijke organisatie, welke „te allen tijde althans in „haar kern zonder schokken moet kunnen worden omgeschakeld in „een oorlogsorganisatie. Dit betekent, dat men ook in tijd van vrede „de behoefte heeft niet alleen aan een parate militaire rechter, doch „ook aan een parate militaire rechtspleging. Het is naar mijn gevoelen

¹⁾ Dit overzicht is ontleend aan de Justitiële Statistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek. (Red.)

STAAT 1. Omvang van werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen; 1e halfjaar 1957-1958

a. Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden te Velde (te zamen)	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Over-tredingen			
	1e Halfjaar					
	1957	1958	1957	1958	1957	1958
A. Zaken, op 1 januari reeds aanhangig, totaal	53	51	34	23	29	28
waarvan a.	16	10	6	6	8	4
b.	1	—	—	1	—	—
c.	36	41	28	16	21	24
B. Zaken, in de loop van het eerste haljaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	533	515	459	437	322	292
waarvan a.	56	40	29	23	49	29
b.	69	73	8	16	24	22
c.	408	402	422	398	249	241
C. Zaken, in de loop van het eerste halfjaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal	537	526	461	442	315	298
waarvan a.	55	42	21	22	44	24
b.	68	72	8	17	23	21
c.	414	412	432	403	248	253
2. op andere wijze, totaal	3	3	3	6	6	—
waarvan a.	3	3	3	6	2	—
b.	—	—	—	—	—	—
c.	—	—	—	—	4	—
D. Zaken, op 30 juni nog onafgedaan, totaal	46	37	29	12	30	22
waarvan a.	14	5	11	1	11	9
b.	2	1	—	—	1	1
c.	30	31	18	11	18	12

„niet juist, een essentiël onderscheid te maken tussen een militaire „vredesrechtspleging en een militaire rechtspleging in geval van oorlog. „Ten hoogste kan in tijd van vrede sprake zijn van enkele modificaties „van meer of mindere betekenis.” (pag. 353).

Hier uit zich dezelfde strijd, welke zich in het gehele leger, zoals in elk leger, voordoet, dat in tijd van vrede moet worden opgeleid voor een oorlogstaak. Het meest ideale voor de opleiding zou — uit zuiver militair oogpunt — zijn een zo getrouw mogelijke benadering van de

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1e halfjaar 1957-1958

Instantie en aard der delicten	1e halfjaar			
	1957		1958	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	3	52	2	40
{ Overtredingen	4	17	3	19
Militaire delicten	—	44	1	23
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	1	67	1	71
{ Overtredingen	1	7	3	14
Militaire delicten	—	23	—	21
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)				
Commune delicten { Misdrijven . .	16	398	13	399
{ Overtredingen	38	394	20	383
Militaire delicten	2	246	2	251

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74, W.v.Sr.); 1e halfjaar 1957-1958

Aard der delicten	1e halfjaar	
	1957	1958
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	10	16
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	756	847
c. de Krijgsraden te Velde (te zamen)	4.677	4.735

werkelijke oorlogsomstandigheden, waardoor niet alleen de juiste sfeer geschapen wordt om de militair zo goed en degelijk mogelijk met zijn oorlogstaak te confronteren, maar ook een betere en meer effectieve selectie mogelijk zal zijn om in alle rangen de juiste man op de juiste plaats te krijgen. Doch dit zou consequenties met zich brengen, zoals schieten met scherp bij oefeningen, aanvallen onder begeleiding van werkelijk krombaanvuur, langdurig bivakverblijf met onregelmatige diensttijden, etenstijden en dito slaaperperioden enz. enz., welke voor de militair meer risico's medebrengen dan in vreedstijd genomen mogen worden. Zo is de gehele sfeer waarin het leger in vreedstijd heeft te werken, er een van een compromis tussen enerzijds de wenselijkheid van een zo realistisch mogelijke opleiding met alle daaraan verbonden gevolgen en anderzijds het terugvoeren van de risico's tot in vreedstijd aanvaardbare proporties. Welnu deze gedachte van een compromis, waarbij afhankelijk van bestaande reële oorlogsdreiging, een nog verse herinnering aan een recente oorlog zoals in de jaren na 1945, politiek

STAAT 4. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1e halfjaar 1957-1958

Aard der delicten	Aantallen veroordeelden in het 1e halfjaar							
	1957			1958				
	Totaal	onvoor- waarde- lijk	waarvan voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vw.	Totaal	onvoor- waarde- lijk	waarvan voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vw.
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	1	—	—	1	6	5	1	—
VII Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	1	—	—	1	3	—	—	3
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	23	15	3	5	16	11	2	3
X Valsheid in muntspeciën en munt- en bankbiljetten (art. 208 t/m 215)	1	—	—	1	—	—	—	—
XI Valsheid in zegels en merken (art. 216 t/m 224)	—	—	—	—	1	—	—	1
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	9	6	—	3	9	5	1	3
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254 bis)	52	17	11	24	47	22	11	14
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	1	1	—	—	5	4	—	1
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	—	—	—	—	3	1	—	2
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	44	29	1	14	36	23	2	11
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	11	7	—	4	19	15	2	2
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	131	64	9	58	173	60	20	93
XXIII Afpersing en afdreiging (art. 317 t/m 320)	—	—	—	—	1	1	—	—
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	37	19	3	15	29	10	4	15
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	9	5	1	3	7	2	1	4
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m	19	11	—	8	13	11	1	1

**STAAT 5. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen vonnissen;
1e halfjaar 1957-1958**

Instantie en aard der delicten ¹⁾	ten aanzien van wie		terug- verwezenen naar de commandan- derende officier	vrijge- sprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telaste- legging werd nietig verklaard			onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. voor- waardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
Commune delicten { Misdrijven a. " " " " " b. Overtredingen a. " " " " " b.	— — — —	1 — — —	— 1 — 1	5 5 4 6	29 23 17 14	2 1 — —	18 12 — 1
Militaire delicten { " " " " " a. " " " " " b.	— —	— 1	— —	1 2	34 21	— —	9 —
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
Commune delicten { Misdrijven a. " " " " " b. Overtredingen a. " " " " " b.	— — — —	— — — —	1 3 — —	— 3 — 1	44 44 8 16	5 4 — —	18 18 — —
Militaire delicten { " " " " " a. " " " " " b.	— —	— —	— —	— —	19 20	1 1	2 —
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)							
Commune delicten { Misdrijven a. " " " " " b. Overtredingen a. " " " " " b.	— 1 — —	1 — 1 —	8 9 — 2	34 26 40 35	187 ²⁾ 179 ²⁾ 362 346	32 42 16 11	152 156 12 9
Militaire delicten { " " " " " a. " " " " " b.	— 1	— —	10 4	10 7	134 171	30 36	64 34

¹⁾ a = 1e halfjaar 1957, b = 1e halfjaar 1958.

²⁾ Bovendien 3 personen, ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W.v.Sr.).

steekspel en andere meer of vaak minder militaire factoren, de naald van het militair beleid óf meer naar de realiteit van de oorlog óf meer naar de beperkende bepalingen van de vreedstijd zal doorslaan, mis ik in het betoog van de Lt. Kol DE VLUGT. De wenselijkheid van een parate militair-rechtelijke organisatie en van een parate militaire rechtspleging wordt uiteraard aangenomen en de consequenties in deze voor de juridische positie van de militaire beklagde, de in oorlogsomstandigheden wellicht alleszins gebillijktte vermindering van de waarborgen voor de rechtszekerheid, worden in het licht van deze wenselijkheid bezien en ook voor volle vreedstijd zonder meer aanvaard. Het is uiteraard ook in deze materie weer een kwestie van zoeken naar een juiste verhouding waarin enerzijds de belangen van de militaire paraatheid zo goed mogelijk gediend worden, doch anderzijds de positie van de militair niet meer beknot wordt dan voor het te bereiken doel noodzakelijk is. In hoeverre deze noodzakelijkheid dit in deze materie vraagt, mag niet gescheiden worden gezien van de andere sferen waarin men voor soortgelijke keuzen staat, zoals opleiding, medische verzorging, voeding, enz. Het beleid in deze vraagt om één duidelijke norm, een duidelijk aangegeven lijn, waarlangs de positie van de militair in vreedstijd moet worden bepaald tegenover de eisen, die het militaire belang aan hem stelt. Waarom zou men de militair bij de opleiding omgeven door een netwerk van wellicht alleszins gerechtvaardigde veiligheids- en andere maatregelen, waardoor de oorlogsbenadering vaak maar al te zeer onmogelijk wordt gemaakt, doch dezelfde militair, als hij beklagde is, onderwerpen aan een militaire rechtspleging, die juist kenmerken bevat en beperkte rechten, welke onder oorlogsomstandigheden gebillijkt worden en alleen daarop zijn afgestemd?

J. O. DE LANGE, Kapt. der Inf.

Wijlen Dr E. DE VLUGT, aan wie de Redactie bovenstaande opmerkingen toezond, tekende daarbij aan:

De geachte inzender heeft de strekking van mijn betoog, geloof ik, niet geheel juist begrepen. Het gaat er geenszins om de militaire beklagde rechten te onthouden welke de burger verdachte wel toekomen. De militaire beklagde behoort echter m.i. niet in de eerste plaats door formele rechten — waarvan de werkelijke waarde toch nog altijd maar betrekkelijk is — doch veeleer door een objectieve taakopvatting van de militaire justitie beschermd te worden. Art. 62 RL hetwelk de Officier Commissaris voorschrijft zich evenzeer toe te leggen om de onschuld te ontdekken als om bewijs en erkenning van schuld in te winnen, behoort een levende realiteit te zijn. Wil men naast deze grondslag in vreedstijd dan ook nog enkele formele rechten ten behoeve van de beklagde invoeren dan is daar zeker niets op tegen. Het voornaamste is en blijft echter, dat van de juiste militair justitiële uitgangspunten wordt uitgegaan. De militaire justitie is geen doel op zich zelve doch een middel.

de VI.

Aanvulling der tenlastelegging.

In het naschrift onder het vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 18 december 1957 op blz. 445/446 is gesteld dat de strafverzwarende omstandigheid, dat de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen, in de dagvaarding niet voorkomt en derhalve ook in de qualificatie achterwege had behoren te blijven. Van bevoegde zijde vernemen wij thans dat de Auditeur-Militair ter zitting, op de voet van artikel 167 R.L., op de bewuste strafverzwarende omstandigheid had gewezen.

Inderdaad mag, volgens genoemd artikel (conform artikel 172 R.Z.) de Auditeur-Militair de Krijgsraad mondeling opmerkzaam maken op in de telastelegging niet voorkomende strafverzwarende omstandigheden, bij gebreke waarvan, aldus het tweede lid, de Krijgsraad op die omstandigheden op straffe van nietigheid geen acht mag slaan.

Klaarblijkelijk heeft dus de Krijgsraad in casu wèl acht geslagen. Maar dan had toch in een met redenen omkleed ¹⁾ vonnis melding dienen te worden gemaakt van het feit van dat mondelinge opmerkzaam maken, van de inhoud der verzochte aanvulling der tenlastelegging en van het daarop acht slaan door de Krijgsraad. De duidelijke bedoeling van artikel 167 R.L. is immers dat de Auditeur-Militair bevoegd is om zodanige strafverzwarende omstandigheden alsnog mondeling ten laste te leggen (zie Krijgsraad te Velde Noord, vonnis van 14 februari 1947, M.R.T. XL, 1947, blz. 414 e.v.), zodat de tenlastelegging dus door het „opmerkzaam maken” van de Auditeur-Militair aanvulling ondergaat. In verband met de eisen ener behoorlijke verdediging van de beklagde mag verwacht worden dat die gevorderde aanvulling duidelijk geformuleerd wordt, zodat de beklagde wete, waarop hij zich nog meer te verweren heeft, en voorts, dat de gevorderde aanvulling ook in het vonnis vermeld wordt. Zoals het vonnis echter thans geredigeerd is, bevat het de onaangevulde tenlastelegging, de bewijsmiddelen, de bewezenverklaring van „hetgeen aan „beklaagde is ten laste gelegd” (hetgeen, het vonnis lezende, niet anders kan zijn dan de inhoud van de onaangevulde, schriftelijke, tenlastelegging) en vervolgens de qualificatie volgens het aangevulde feit; een qualificatie dus, welke door de voorafgaande overwegingen niet gedragen wordt.

Vermelding in de overwegingen van het vonnis van het mondeling opmerkzaam maken, van de inhoud daarvan en van het acht slaan daarop (dan wel van het niet acht slaan daarop!) was dan ook tot dusverre gebruikelijk. Ik volsta met te vermelden sententie van het H.M.G. v. N.I. van 24 augustus 1934, M.R.T. XXXI, blz. 43; sententie H.M.G. v. N.I. van 1 september 1939, M.R.T. XXXV, blz. 433; hoger vermeld vonnis van de Krijgsraad te Velde Noord; sententie van het H.M.G. v. N.I. van 18 juni 1948, M.R.T. XLII, blz. 375.

W. H. V.

¹⁾ In casu bleef zelfs onder de aangehaalde artikelen vermelding van art 167 R.L. achterwege.

Joy-riding ?

Het naschrift van Mr W. H. VERMEER onder de publicatie van het H.M.G. van 21.1.58 op blz. 441 geeft mij aanleiding tot de volgende opmerkingen:

Mr VERMEER juicht toe, dat het H.M.G. in tegenstelling met de Krijgsraad te Velde Zuid een beklagde veroordeelde wegens wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig, hoewel deze van een formeel goede rij-opdracht was voorzien, welke rij-opdracht hij echter op onregelmatige wijze had verkregen. Mr VERMEER schrijft: „Het zal „n.m.m. stellig de bedoeling van de wetgever zijn om met art. 37 „W.V.W. óók te treffen degene, die met bedriegelijke middelen zich „de toestemming verwerft om met eens anders auto te rijden.”

De bepaling van art. 37 Verkeerswet luidt: „Degene, die opzettelijk „wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een „weg gebruikt, wordt, voorzoveel daartegen niet bij het Wetboek van „Strafrecht is voorzien, gestraft, . . .” enz.

De Memorie van Toelichting zegt: „Dit artikel wordt voorgesteld „naar aanleiding van het tegenwoordig hand over hand toenemende „euvel dat personen wederrechtelijk zich tijdelijk in het bezit stellen „van motorrijtuigen met de bedoeling daarmee te gaan rijden. Daar- „door wordt in niet geringe mate de veiligheid van het verkeer in „gevaar gebracht, omdat juist dergelijke personen dikwijls onbekwaam „zijn tot rijden en veelal tot roekeloosheid geneigd zijn.”

Dit argument gaat in het algemeen niet op voor het geval iemand van de eigenaar, zij het op bedriegelijke wijze, toestemming tot het gebruik van het motorrijtuig heeft verkregen. Art. 37 W.V.W. is dus voor dat geval niet gemaakt en behoort daartoe dan ook niet te worden uitgebreid.

Het behelst voorts de beperking: „Voor zover daartegen niet bij „het Wetboek van Strafrecht is voorzien.” Wie zich met bedriegelijke middelen contactsleutel, kentekenbewijs en motorrijtuigenbelastingkaart door de eigenaar doet afgeven, pleegt het misdrijf van art. 326 W.v.S., waarbij ik aanneem, dat het gebruik van een motorrijtuig als een voordeel wordt beschouwd, zodat gesteld kan worden, dat de dader heeft gehandeld met het oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordelen.

Mijn bezwaar keert zich tegen het gebruik van strafbepalingen voor gevallen, waarvoor zij niet gegeven zijn, a fortiori tegen schending van die wetsbepaling. Aan het laatste zou het H.M.G. zich hebben schuldig gemaakt, indien de wijze, waarop de beklagde de rij-opdracht heeft weten te verkrijgen, strafbaar was ingevolge art. 326 of wellicht 365 W.v.S. Ik meen dan ook, dat de vrijspraak door de Krijgsraad te Velde juist was, echter op andere gronden, namelijk ingevolge de beklagde op bij het W.v.S. strafbaar gestelde wijze het vereiste formulier — of dat rij-opdracht of tripticket heet, maakt mijns inziens geen verschil — heeft verkregen, op grond, dat dit strafbare feit niet was te laste gelegd, en, ingeval een ander strafbaar feit niet was gepleegd, op grond, dat blijkens de Memorie van Toelichting art. 37 W.V.W. slechts straf-

baar heeft willen stellen het op een weg gebruiken van een aan een ander toebehorend motorrijtuig buiten diens — op welke wijze dan ook verkregen — toestemming.

Tenslotte moge ik bedenking uiten tegen het in toepassing van het strafrecht hanteren van „geldende rechtsbeginselen”. In het civiele recht heeft de leer overwonnen, die andere waarden boven rechtszekerheid stelt, maar laten wij toch niet vergeten, dat de rechtszekerheid van de burger (waaronder hier ook de militair is te verstaan) een steunpilaar van de rechtsstaat is. In het civiele recht moge interpretatie desnoods tegen de letter en de bedoeling van een wetsartikel toelaatbaar worden geacht; in het strafrecht dient de burger uit de wet en hetgeen bij de totstandkoming van de wet is gepubliceerd te kunnen lezen, waar hij aan toe is.

MR S. L. F. DE HARTOGH,
res. lt. kol. b.d. der Fuseliers.

Gevólgen van ongehoorzaamheid.

In „DE SLAG OM ARNHEM”, het authentieke verhaal van de bevelhebber der 1ste Britse Airborne Divisie, Generaal-Majoor R. E. URQUHART, C.B., D.S.O., lezen wij op blz. 56/57:

„Toen onze aanval eenmaal was begonnen, was het voor de Duitsers „echter vrij eenvoudig hun plannen te maken. Twee uur nadat de eerste „landing was begonnen, lagen de volledige instructies voor de operatie „van het gehele Luchtlandingskorps namelijk al op het schrijfbureau „van generaal STUDENT in zijn villa te Vught. Ze waren gevonden op „het lijk van een Amerikaanse militair in een zweefvliegtuig dat buiten „het dorp was neergeschoten.

„Zo heeft de nonchalance (aan onachtzaamheid te wijten ongehoorzaamheid, Red.) of de opzettelijke ongehoorzaamheid van één militair de Duitsers schadeloosgesteld voor het verrassende karakter van „onze onverwachte aanval. (Curs. Red.).

„STUDENT, die zowel het bevel voerde over de verdedigingslinie „tegen het oprukkende Tweede Leger als over de strijdkrachten die „tegen de 101e Amerikaanse divisie waren ingezet, gaf de gegevens „die de instructies bevatten onmiddellijk door.” enz.

(„De slag om Arnhem” door Generaal-Majoor R. E. Urquhart, C.B., D.S.O., Uitgave A. W. Sijthoff, Leiden, 1958; prijs f 9,90).

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Uitvoering van de Wet op de Krijgstucht

door

Mr H. H. A. DE GRAAFF.

Nog niet lang geleden werd voor de Centrale Raad van Beroep met klem van argumenten betoogd, dat het Reglement betreffende de Krijgstucht niet, althans niet in zijn geheel, in ieder geval niet in zijn artikel 9 vierde lid, mag worden beschouwd als te zijn gegeven ter uitvoering van de Wet op de Krijgstucht. Dit betoog is door de Raad verworpen ¹⁾, doch de behandeling van de betrokken zaak heeft eens te meer de aandacht gevestigd op de bijzondere plaats, welke dit Reglement in het geheel van regelen op het gebied van krijgstucht en tuchtrecht inneemt, en op de veelzijdige functie, welke het te vervullen heeft. Over de argumenten, in het bedoelde geding van weerszijden aangevoerd, zou nog wel het een en ander in het midden te brengen zijn ²⁾, doch wij willen daarop voor het ogenblik niet ingaan. Ter inleiding van hetgeen hierna zal worden opgemerkt is het voldoende de aandacht te vestigen op de omstandigheid dat — ook al beschouwt men het Reglement geheel of ten dele als een regeling ter uitvoering van de Wet op de Krijgstucht — men toch het gros van de bepalingen ter uitvoering van die Wet, in het bijzonder met betrekking tot het voorlopig arrest, de oplegging en de tenuitvoerlegging van straf, het beklag, enz., niet in het Reglement betreffende de Krijgstucht, doch elders moet zoeken. Met name heeft men voor de practijk tot dusver zijn richtsnoer in belangrijke mate kunnen vinden in de bepalingen van de reglementen op de inwendige dienst.

Ofschoon de militaire jurist in zijn practijk met de meest-onwaarschijnlijke militaire reglementen en voorschriften in aanraking kan komen, wordt in de kolommen van dit Tijdschrift maar zelden aandacht gevraagd voor dit gedeelte van de militaire boekerij. En terecht, immers men kan veel van wat men op dit gebied nodig heeft elders vinden ³⁾. Het is echter stellig verantwoord, een ogenblik stil te staan bij het feit, dat de Koninklijke Landmacht op 1 maart 1958 een nieuw Reglement op de Inwendige Dienst ⁴⁾ heeft gekregen, omdat de regle-

¹⁾ Men zie de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep dd. 6 Dec. 1957 (MRT LI, blzn 197 en vlg.). Aanvaarding van klagers standpunt zou trouwens betekend hebben dat met betrekking tot hetzelfde beklagrecht de militair-ambtenaar een instantie méér zou hebben dan de militair-niet-ambtenaar!

²⁾ Zo kan men zich afvragen of de door verweerder geponeerde stelling, dat het Rbdk zonder de WK niet denkbaar is, niet te ver gaat. De normen van het Reglement leren de militair, hoe hij zich heeft te gedragen. Hield iedereen zich daaraan, dan zou men de in de Wet neergelegde sancties zeer wel kunnen missen!

³⁾ Destijds in de rubrieken „Officiële mededelingen van het Ministerie van „Oorlog” en „Mededelingen van de Chef van de Generale Staf” in de „Militaire „Spectator”.

⁴⁾ Nov. 1957, Generale Staf, nr 228.019 C, LaO nr 57181, codenr. 21/27, en in werking getreden op 1 Maart 1958.

menten op de inwendige dienst in de afgelopen 151 jaren van zo grote betekenis voor de toepassing van het militaire tuchtrecht zijn geweest en voor de uitvoering van de wettelijke voorschriften op het gebied van krijgstucht en tuchtrecht onmisbare regelen hebben bevat.

Het Staatse leger van de 17de en de 18de eeuw, hoewel geregeerd door een stapel voorschriften van zeker niet geringere omvang dan onze huidige collectie landmachtorders ⁵⁾, kende nog geen voorschrift dat met de latere reglementen op de inwendige dienst vergelijkbaar was. Men zal dit waarschijnlijk moeten verklaren uit het feit, dat de troepen toenmaals doorgaans niet in kazernes waren gelogeed, doch bij de burgerij waren ingekwartierd ⁶⁾. In de z.g. „Franse tijd”, de periode van 1795 tot 1813, werd dat anders. Het gebruik van kazernes werd algemeen, hetgeen een behoorlijke regeling van de dienst in die kazernes noodzakelijk maakte. In Frankrijk waren reeds in 1792 een *Règlement concernant le Service intérieur, la Police et la Discipline de l'Infanterie*, en een gelijknamig reglement *des Troupes à cheval* tot stand gekomen ⁷⁾, waarvan de eerste titel (*Bases de la Discipline*) en de laatste (*Des punitions*) meer bepaaldelijk voor de krijgstucht van belang waren.

De aanhef van artikel 1 van deze reglementen doet ons al dadelijk bekend aan: *L'intention du Gouvernement est qu'il soit établi, dans tous les régimens, une subordination graduelle, qui, sans rien perdre de sa force, soit douce et paternelle, et qui, fondée sur la justice et la fermeté, écarte toute oppression, en maintenant les subordonnés dans l'observation de leurs devoirs.*

Inderdaad, deze woorden, en hetgeen verder daarop volgt, geboren in de revolutietijd, zijn in 1807 ten tijde van Koning Lodewijk Napoleon letterlijk overgenomen in het in zijn naam uitgevaardigd *Reglement op den Inwendigen Dienst, de Politie en de Krijgstucht van de Infanterie* ⁸⁾, en ook de latere Nederlandse reglementen op de inwendige dienst vingen nog zeer lang aan met de bekende woorden: *De begeerte van Zijne Majesteit den Koning is, dat er in alle de regimenten eene trapsgewijze ondergeschiktheid plaats hebbe, enz.*, een formule welke slechts geringe wijzigingen onderging voordat zij in 1932 werd vervangen door de tekst, zoals die laatstelijk nog voorkwam in het Voorlopig RIDKL van 1946 en waarin ondanks de modernisering het oude voorbeeld nog herkenbaar was.

⁵⁾ De bibliotheek van het Ministerie van Oorlog bezit negen dikke delen van het „Recueil van verscheide plaacaaten, ordonnantiën, resolutiën, instructiën en lijsten, &c betreffende de saaken van den Oorlog te water en te lande”.

⁶⁾ Op een uitzonderingsgeval doelde kennelijk het reglement „waar na de Militie van het Guarnisoen van de Willemstad, in de Casernen aldaar gelogeed werdende, haar sal moeten gedraagen” van 7 Aug. 1750 (Recueil III nr 15). Er blijkt uit, dat die kazernes bij de stedelijke magistraat in beheer waren en dat die magistraat ook het nachtleger enz. verstrekke.

⁷⁾ De bibliotheek van de Kon. Mil. Academie bevat van eerstgenoemd reglement een exemplaar van de uitgave van 1803 (nr 1510) en van het andere een exemplaar van de uitgave van 1793 (nr 1599/1).

⁸⁾ In de Nederlandse en Franse talen verschenen bij de Gebr. van Cleef te 's Gravenhage (bibl. MvO nr. 1 B-2166).

In verband met de daarin tot uitdrukking gebrachte Koninklijke begeerte moesten de door de Minister vastgestelde reglementen op de inwendige dienst aan de Koninklijke goedkeuring worden onderworpen, en tot in de jongste tijd werd dan ook steeds vermeld dat van die goedkeuring bij kabinetsrescript was gebleken. Hierdoor hebben de reglementen op de inwendige dienst steeds een bijzondere plaats in het geheel der reglementen en voorschriften ingenomen. Zij stonden weliswaar niet op één niveau met de bij Souverein of Koninklijk besluit vastgestelde voorschriften, zoals het vroegere „Marschreglement”⁹⁾ en de Garnizoensdienst, doch zij hadden door de Koninklijke goedkeuring toch wel meer aanzien dan de grote massa der bij simpele ministeriële beschikking in het leven geroepen voorschriften.

Het is begrijpelijk, dat men in 1807 aanleiding vond tot het opnemen van een hoofddeel getiteld „Grondslagen der Krijgstucht” (goeddeels een vertaling van de titel „Bases de la Discipline” van het Franse reglement) in het Reglement op de Inwendige Dienst. De toenmalige militaire wetgeving bevatte namelijk geen omschrijving van die grondslagen. Het *Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat*¹⁰⁾ van 1799 volstond met de aanduiding, dat alle overtredingen van de wet, zonder boos opzet gepleegd, moesten worden beschouwd als fouten, uit losbandigheid of onbedachtzaamheid voortgekomen, „welke uit hun aart niet tot de justitie maar tot de „krijgstucht behooren”. Verder werd verklaard dat „alle geringe excessen, baldadigheden en insolentiën, op straat of in iemands huis „gepleegd, in zoo verre die uit dronkenschap, brooddronkenheid of „losbandigheid geschied zijn — uit dien hoofde — tot de militaire „discipline behooren”. Een aantal „misdaden tegen de discipline” werd nader omschreven, en verder stelde het Reglement vast dat de subordinatie de ziel van de militaire dienst was (vgl. art. 2 (1) RK). Dat was practisch alles. Het is dus verklaarbaar, dat men behoefte had aan een nadere uiteenzetting van de hoofdbeginselen der krijgstucht en het was niet zo vreemd, dat die uiteenzetting werd opgenomen in het reglement, dat regelen kwam geven voor het gedrag der militairen in hun gewone, dagelijkse samenleving. Toen in 1814, na de bevrijding van het Franse juk, op last van het Hoofd van het Departement van Oorlog opnieuw een reglement op de inwendige dienst werd samengesteld¹¹⁾ werden daarin naar het voorbeeld van 1807 ook de „Grondslagen der Krijgstucht” in vrijwel dezelfde bewoordingen op-

⁹⁾ Deze voorloper van de Inkwartieringswet was vastgesteld bij besluit van de Souvereine Vorst van 3 Aug. 1814. Aangezien de Garnizoensdienst en dit reglement verplichtingen aan de burgerbevolking oplegden was het noodzakelijk dat zij bij Souverein of Koninklijk besluit werden vastgesteld.

¹⁰⁾ Zie MRT XXXV blzn 324 en vlg.

¹¹⁾ „Reglement op den Inwendigen Dienst, de Politie en de Krijgstucht van de Infanterij”, gedrukt en uitgegeven op last van de Commissaris-Generaal voor het Departement van Oorlog, door de Gebr. van Cleef te Amsterdam en te 's Gravenhage in 1814 (bibl. MvO nr 1 B-2168-1). In hetzelfde jaar verscheen ten behoeve van de in Nederlandse dienst zijnde Zwitserse en Nassause troepen een Duitse vertaling (bibl. MvO nr 1 B-2167).

genomen. Dit wekt al evenmin verwondering, omdat toen de „nieuwe” wetgeving op het gebied van krijgstucht en tuchtrecht nog niet tot stand was gekomen.

In de zomer van 1814 en het voorjaar van 1815 echter werden als onderdelen van het nieuwe „Militaire Wetboek der Vereenigde Neder-„landen” de reglementen van krijgstucht of discipline voor het krijgsvolk te water en te lande (voorlopers van de huidige Wet op de Krijgstucht) ingevoerd, en deze wetten bevatten een Inleiding en een hoofdstuk Algemene Bepalingen, waarin de grondbeginselen van de krijgstucht werden omschreven. Niettemin heeft men daarin geen aanleiding gevonden, de titel handelende over de „Grondslagen der Krijgs-„tucht” uit de reglementen op de inwendige dienst te verwijderen, en sedert heeft men die Koninklijke vermaningen, zij het later in een verkorte en gemoderniseerde vorm, nog tot in dit jaar in die reglementen kunnen lezen.

Kunnen lezen . . . met de nadruk op *kunnen*. Er is al heel wat tijd verlopen sedert men bij verschillende opleidingen als eis stelde, dat de militair dat eerste artikel van de Inwendige Dienst uit zijn hoofd moest kennen, en het zullen alleen nog de ouderen onder de lezers zijn bij wie de woorden „Hare Majesteit de Koningin begeert” een associatie met „trapsgewijze ondergeschiktheid” opwekken. En of men in de latere onrustige tijd veel aandacht aan dat artikel gewijd heeft, zal menigeen met mij wel betwijfelen. Toch jammer, want het zou tot op de dag van vandaag zijn voordelen kunnen hebben, als ieder gegradeerd militair dagelijks, bijvoorbeeld aan het ontbijt, in ieder geval vóór hij zichzelf op de dienst losliet, nog eens even zijn oog (èn zijn verstand, èn zijn hart) zou richten op die woorden: „. . . rechtvaardig-„heid en standvastigheid . . . goede plichtsvervulling . . . meerderen „voorgangers . . . ondergeschikten in alles voorlichten . . . hun be-„langen behartigen . . . straffen overeenkomstig de wet . . . zede-„lijke vorming . . . in de ware zin des woords opvoeders . . . grote „verantwoordelijkheid . . .”.

Doch nu is dan de grote verandering doorgevoerd. In de loop der tijden zijn zóveel voorschriften over onderwerpen van uitéénlopende aard in de Inwendige Dienst opgenomen, dat men in de latere decennia met één deel zelfs niet meer kon volstaan. Bovendien zijn de reglementen op de inwendige dienst altijd berucht geweest om de talloze wijzigingen, die er bij voortdoring in moesten worden aangebracht. Er was dus alle aanleiding voor een grondige revisie en vooral ook voor een hergroepering van de materie. En dát de Legerleiding grote schoonmaak gehouden heeft blijkt ten duidelijkste bij een vergelijking van het thans vervallen Voorlopig RIDKL met het gloednieuwe VS 2-1500, dat enige tijd geleden onze verzameling is komen verrijken.

Laat ons de lezer geruuststellen. Het is geenszins onze bedoeling, het nieuwe reglement in details te bespreken. Een dergelijke studie zou in dit Tijdschrift niet op haar plaats zijn. Een globaal overzicht van de inhoud, en een bespreking van de voornaamste nieuwigheden welke het reglement heeft gebracht, kan men vinden in een onlangs gepubli-

ceerd artikel ¹²). Met een enkele opmerking kan dan ook worden volstaan. Reeds het uiterlijk van het nieuwe reglement — het losbladige systeem en de hoofdstuksgewijze nummering der bladzijden — duidt op een grondige vernieuwing. De samenstellers hebben dus al bij voorbaat rekening gehouden met wijzigingen, die — langdurige ervaring heeft het geleerd! — onvermijdelijk komen zullen! En dan is van belang de eerste zinsnede van artikel 1, waarin het reglement zichzelf aankondigt als een regeling van de inwendige dienst *in de kazerne* (waaronder men dan blijkens een andere bepaling mede behoort te verstaan een kazernecomplex, een legerplaats en een kampement).

In een regeling van de inwendige dienst in de kazerne behoren geen bepalingen van ruimere strekking voor te komen. Het is dus volkomen in overeenstemming met het nieuwe karakter van het reglement, dat dit ook niet meer uitdrukking geeft aan de Koninklijke wensen nopens de handhaving van de krijgstucht en de verhouding van de meerdere tot de mindere, wensen die immers de dienst in het algemeen betreffen. In verband daarmee is waarschijnlijk ook de goedkeuring bij Koninklijk kabinetsrescript achterwege gebleven. Het nieuwe reglement, vastgesteld bij ministeriële beschikking zonder meer, ligt als een product van zijn tijd voor ons: gestroomlijnd, ongetwijfeld functioneel, fris, luchtig en praktisch als een modern meubelstuk. En toch kunnen wij een licht gevoel van weemoed niet onderdrukken, als wij het thans buiten gebruik gestelde Voorlopig RIDKL, laatste in een lange rij van dragers van Koninklijke vermaningen ter bevordering van een gezonde krijgstucht als onmisbare basis voor een goede krijgsmacht, een plaatsje geven in onze collectie van vervallen wetten en voorschriften ¹³).

Nog op een andere wijze dan middels de thans vervallen eerste bepalingen van hoofdstuk I zijn de opeenvolgende reglementen op de inwendige dienst van belang geweest voor krijgstucht en tuchtrecht.

Wij memoreerden reeds dat het *Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van de Staat*, dat van 1799 tot 1811 van kracht is geweest en zelfs ten dele na de bevrijding in 1813 heeft moeten helpen de periode te overbruggen tussen het in onbruik geraken van de Franse wetgeving en het invoeren van nieuwe Nederlandse wetten ¹⁴), uitermate sober was met betrekking tot de materiële zijde van het militaire tuchtrecht. Hetzelfde moet men constateren ten aanzien van de *formele* zijde van dat recht. Deze soberheid (onduidelijkheid en onvolledigheid) kwam met name tot uitdrukking ten aanzien

¹²) „Het (nieuwe) Reglement op de Inwendige Dienst bij de Koninklijke Landmacht” door majoor C. Marchand, in de „Militaire Spectator” 1958, blzn 143 en vlg.

¹³) Met gemengde gevoelens stelden wij vast, dat het nieuwe Reglement op een bepaald punt de traditie niet heeft losgelaten: bij zijn verschijning ging het al vergezeld zowel van een opgave van errata als van een wijzigingsblad, en de wijzigingen bleken zódanig te zijn afgedrukt dat slechts een kunstenaar met schaar en lijmpot ze netjes in de tekst zal kunnen aanbrengen!

¹⁴) Zie mijn „De militair-rechterlijke organisatie 1795-1955” blz. 141.

van de krijgstuchtelijke straffen en de bevoegdheid tot het opleggen daarvan.

Ook in deze leemte kwam nu het reeds genoemde Reglement op de Inwendige Dienst, de Politie en de Krijgstucht van het jaar 1807 voorzien. Het Tiende Hoofddeel daarvan gaf in 39 artikelen niet slechts een nadere omschrijving van het begrip „fout tegen de krijgs-„tucht”, het regelde daarin ook de bevoegdheid tot het opleggen van krijgstuchtelijke straf en de controle op de uitoefening daarvan, het somde de straffen voor de verschillende categorieën van militairen op en regelde de wijze, waarop deze straffen moesten worden ten uitvoer gelegd. Kortom, het behandelde een goed deel van de materie, welke thans in de Wet op de Krijgstucht is ondergebracht en gaf daarbij de nodige uitvoeringsvoorschriften. Ten deze vormde dus de „Inwendige „Dienst” de onmisbare aanvulling op het wetboek van 1799 ¹⁵⁾. Het is alleszins verklaarbaar dat men de gedeeltelijke herleving van dit wetboek in 1813 deed volgen door een nieuwe „Inwendige Dienst” die, in 1814 uitgegeven, eveneens een hoofdstuk „Van de straffen” bevatte, vrijwel woord voor woord gelijk aan het gelijknamige hoofdstuk uit de „Inwendige Dienst” van 1807.

De invoering van de nieuwe wetgeving gaf in 1814 aan de Marine, en in 1815 aan de Landmacht, een Reglement van Krijgstucht of Discipline. Door deze nieuwe wetten werd de strafbevoegdheid geregeld en werden voorschriften omtrent de op te leggen straffen vastgesteld. Het hoofdstuk „Van de straffen” van het Reglement op de Inwendige Dienst werd ten deze dus goeddeels overbodig en moest grondig worden herzien. Over uitvoeringsvoorschriften repten de Reglementen van Krijgstucht niet, doch aangezien deze reglementen vrij bondig geredigeerd waren, kon men nadere uitvoeringsbepalingen niet ontberen. En waar — zo schijnt men zich te hebben afgevraagd — konden deze bepalingen beter worden neergelegd dan in de reglementen op de inwendige dienst, welke immers reeds sinds 1807 mede aan de regeling van het tuchtrecht dienstbaar waren geweest?

Het resultaat was, dat in 1817 een nieuw Reglement op de Inwendige Dienst, de Politie en de Krijgstucht verscheen ¹⁶⁾, waarvan twee hoofdstukken in feite uitvoeringsbepalingen op het Reglement van Krijgstucht inhielden. Deze bepalingen betroffen in hoofdzaak de wijze van uitvoering van de krijgstuchtelijke straffen, de controle daarop en de inrichting der arrestlokalen. Men ontzag zich echter ook niet, regelingen op te nemen welke met de wet (het Reglement van Krijgstucht) niet goed verenigbaar waren (zo werd bijv. verboden het

¹⁵⁾ Ook dit hoofddeel van het Nederlandse reglement was vrijwel geheel een letterlijke vertaling van het Franse voorbeeld. Slechts het daarin bepaalde omtrent de „conseil de discipline” was niet overgenomen. Dat men deze bepalingen van Franse oorsprong kon gebruiken als aanvulling op het (niet naar Frans voorbeeld vervaardigde) wetboek van 1799 doet zien, hoe summier dit wetboek het militaire tuchtrecht regelde!

¹⁶⁾ Gearresteerd bij dispositie van de Commissaris-Generaal van Oorlog dd. 26 Aug. 1817 nr 72, krachtens de autorisatie van Zijne Majesteit dd. 21 Aug. 1817 La N3

doen van strafwachten als straf op te leggen, hoewel het Reglement deze straf uitdrukkelijk noemde). Van belang waren voorts voorschriften nopens de verplichting tot het melden van opgelegde straffen en nopens de bevoegdheid van de hogere chef om die straffen te wijzigen (vgl. de huidige artt. 48 en 50 WK) 17).

Wij zullen de lezer niet vermoeien met een opsomming van de sedert 1817 nog verschenen reglementen op de inwendige dienst en van de wijzigingen welke de daarin vervatte bepalingen op het gebied van het militaire tuchtrecht in de loop der jaren hebben ondergaan. Het is voldoende er op te wijzen, dat het thans vervallen Voorlopige RIDKL van 1946 nog steeds een hoofdstuk (en modellen) bevatte, gewijd aan het opleggen en ondergaan van straffen, aan het voorlopig arrest en aan het beklag over opgelegde straffen, terwijl in een uitvoerige bijlage G voorschriften nopens de straflijsten waren verwerkt. Zolang zij onder Koninklijke supervisie hebben gestaan, zijn de reglementen op de inwendige dienst dus behalve door hetgeen zij bevatten over de grondslagen der krijgstucht, óók als uitvoeringsregelingen van het wettelijk voorschrift voor krijgstucht en tuchtrecht van grote betekenis geweest.

Doch inzicht in, en belangstelling voor het historisch gegroeide mag de ogen niet doen sluiten voor de eisen van het heden. Wij merkten reeds op, dat de „Inwendige Dienst” langzamerhand was uitgegroeid tot een verzameling van bepalingen over onderwerpen van uitéénlopende aard, welke ten dele met de „dienst in de kazerne” weinig of niets meer te maken hadden. Verbetering zou slechts kunnen worden verkregen door een algehele zuivering, waarbij uit de „Inwendige Dienst” zouden moeten worden gelicht al die bepalingen omtrent onderwerpen, welke beter elders zouden kunnen worden ondergebracht, waarna dan de overblijvende voorschriften, louter en alleen betrekking hebbende op de wezenlijke inwendige dienst, de dienst in de kazerne, overzichtelijk en systematisch zouden kunnen worden gerangschikt. Deze ingreep heeft nu plaats gevonden en het resultaat is, dat het nieuwe RIDKL voor de toepassing van het tuchtrecht nog slechts indirect van betekenis kan worden geacht in zoverre het de taak van de kazernefunctionarissen óók met betrekking tot het toezicht op arrestanten en arrestlokalen e.d. omschrijft.

Voor wat betreft de voor de toepassing van het tuchtrecht van belang zijnde bepalingen is de situatie — deels reeds vóór de inwerkingtreding van het nieuwe RIDKL tot stand gekomen — thans als volgt:

het *Voorschrift nr 27-1*, vastgesteld bij ministeriële aanschrijving dd. 2 Juli 1956 18), bevat *Aanwijzingen voor de commandanten bij de toepassing van het militaire tuchtrecht, het militaire strafprocesrecht*

17) Onze voorouders zorgden er wel voor, dat de buitenwereld kon zien wie er gestraft waren! Met kwartierarrest gestrafte soldaten droegen één linnen en één lakense slobkous, zij die met politiekamer of provoost gestraft waren droegen op marche hun jas binnenste buiten, en met „streng arrest” gestrafte officieren moesten ongewapend bij hun troep marcheren!

18) Hoofdkwartier Generale Staf nr G3/106.011 DG.

enz. Dit voorschrift is in de plaats gekomen van de Oefeningsaanwijzing nr. 97, *Aanwijzingen straf- en tuchtrecht*, welke op haar beurt was ontstaan uit een verzameling van aanwijzingen ten behoeve van de praktijk, sedert 1946 door de Chef van de Generale Staf uitgegeven;

de *Beschikking straflijsten*, ministeriële beschikking van 30 Juli 1955 ¹⁹⁾, is reeds drie jaar geleden in de plaats gekomen van de vroegere bijlage G van het VRIDKL deel A;

een ministeriële beschikking van 7 April 1956 ²⁰⁾ heeft nadere voorschriften in verband met art. 129 (4) VRIDKL en modellen vastgesteld inzake *Beschikkingen op beklag over een opgelegde krijgstuuchtelijke straf en/of over de omschrijving der strafreden*;

een *Voorlopige regeling straf- en tuchtrecht voor de Koninklijke Landmacht*, vastgesteld bij ministeriële beschikking van 1 Maart 1958 ²¹⁾ en in werking getreden tegelijk met het nieuwe RIDKL is het tijdelijke onderdak geworden van al die bepalingen van het thans vervallen VRIDKL, betrekking hebbende op de oplegging en de tenuitvoerlegging van krijgstuuchtelijke straf, op het beklag en op het voorlopig arrest, terwijl die regeling tevens de punten 5 en 7 tot en met 10 van het Voorschrift nr. 27-1 door nieuwe bepalingen heeft vervangen.

Het is duidelijk, wat nu de volgende stap moet zijn: het samenbrengen van al deze regelingen in één nieuw voorschrift. Uit de considerans van de genoemde Voorlopige regeling blijkt dat het in het voornemen ligt, de gehele materie onder te brengen in een nieuwe bewerking van het Voorschrift nr 27-1. Deze nieuwe bewerking zal dan de consolidatie tot stand moeten brengen van de welhaast revolutionaire ontwikkeling met betrekking tot de hier bedoelde materie, welke wij in het kort hebben geschetst.

Wij willen thans niet treden in een critische beschouwing van de inhoud van de genoemde voorschriften, noch spreken over enige desiderata dienaangaande, waarmede bij de nieuwe bewerking van het voorschrift nr. 27-1 rekening zou dienen te worden gehouden. Wij kunnen slechts hopen dat het streven van hen, die met deze bewerking belast zijn, er op gericht zal zijn, deze voor de troepenofficier niet altijd gemakkelijke materie te gieten in een niet slechts juridisch-verantwoorde, doch ook praktisch-buikbare vorm. Natuurlijk in de eerste plaats: juridisch-verantwoord. En wat dat betreft zal men moeten beginnen bij de *basis* van het geheel. *De huidige regeling toch, geheel bij ministeriële beschikking vastgesteld, rust niet op de grondslag ener algemene maatregel van bestuur gelijk de Wet op de Krijgstucht vergt.* Op deze belangrijke aangelegenheid willen wij nog even dieper ingaan.

Geven wij ons rekenschap van de wijze, waarop de uitvoering van de Wet op de Krijgstucht door die wet zelf geregeld is, dan constateren wij (afziende van ettelijke bepalingen welke het nemen van *incidentele*

¹⁹⁾ Generale Staf, Luchtmachtstaf nr 207.722, LaO nr 55200, codenr 56/17.

²⁰⁾ Secretaris-Generaal nr 218.090 A, LaO nr 56063, codenr 52/5.

²¹⁾ Generale Staf nr 206.001 T, LaO nr 58024, codenr 52/10.

beslissingen en het treffen van *incidentele* voorzieningen hetzij aan de Kroon, hetzij (mede) aan de Minister opdragen) dat de wet bepaalt dat *voorschriften*, regelen ter nadere uitvoering van de wet, moeten worden vastgesteld:

- a. „door Ons of van Onzentwege” (artt. 9, 10 en 11);
- b. „door Ons” (artt. 14 en 71);
- c. „bij algemene maatregel van bestuur” (artt. 23 (in verband met art. 32 WvMS), 25 en 53).

Naast deze bijzondere voorschriften bepaalt dan tenslotte art. 73 WK, dat *nadere bepalingen die ter uitvoering van deze wet noodzakelijk zullen blijken te zijn, moeten worden uitgevaardigd bij algemene maatregel van bestuur, tenzij de wet anders bepaalt*. Hieruit volgt, dat alle uitvoeringsregelingen, slechts met uitzondering van die genoemd in de artt. 9, 10, 11, 14 en 71 der Wet, bij algemene maatregel van bestuur moeten worden vastgesteld. Dat de wetgever, bij het redigeren van artikel 73, ook aan allerlei détailregelingen gedacht heeft, blijkt uit de Memorie van Toelichting op dit artikel, waarin als voorbeelden van te regelen onderwerpen o.a. werden genoemd de tenue, het nachtleger van arrestanten, of deze bepaalde voorwerpen bij zich mogen hebben, of zij mogen roken, lezen, liggen, slapen enz. ²²⁾. Nu mogen wij er wel van uitgaan, dat artikel 73 er zich niet tegen verzet, dat bij algemene maatregel van bestuur het uitvaardigen van détailregelingen aan de Minister wordt opgedragen of overgelaten. Dit is een algemeen gebruikelijke figuur, die met name toepassing heeft gevonden in talrijke artikelen van de algemene maatregel van bestuur ter uitvoering van art. 32 WvMS juncto art. 23 WK (het KB van 31 Juli 1922 Stb. 475 betreffende straf- en tuchtclassen). Doch de uit te vaardigen ministeriële beschikkingen zullen op een algemene maatregel van bestuur moeten berusten ²³⁾.

De enige algemene maatregel van bestuur nu, die zich op art. 73 baseert, is het Reglement betreffende de Krijgstucht (vide de *considerans*), en ook zonder middels een volledige analyse na te gaan in hoeverre dit Reglement werkelijk als „uitvoering” van de Wet op de Krijgstucht kan worden aangemerkt, kan men vaststellen, dat dit Reglement in ieder geval ten deze *geen opdracht of machtiging tot het vaststellen van nadere regelen aan de Minister verstrekt*, nòch met betrekking tot bepaalde onderwerpen, nòch ook in algemene zin ²⁴⁾. Er is ook geen andere algemene maatregel van bestuur aan te wijzen die dat doet. De huidige situatie is dus niet met het voorschrift van art. 73 WK in overeenstemming en aan de bij ministeriële beschikking uitgevaardigde voorschriften ter uitvoering van de Wet op de Krijgs-

²²⁾ Zie Van der Hoeven, Militair Straf- en Tuchtrecht, deel III, blz. 556.

²³⁾ De onlangs ingediende wetsontwerpen welke mede beogen, wijzigingen in de Wet op de Krijgstucht aan te brengen, bevatten geen voorstellen tot wijziging van de artt. 48 en 73.

²⁴⁾ Slechts in art. 14 (2de en 3de lid) wordt over de reglementen op de inwendige dienst gesproken, doch slechts in verband met het voordragen van belangen en het indienen van verzoeken, punten dus die niet tot de uitvoering van de Wet op de Krijgstucht behoren.

tucht ontbreekt de basis van een algemene maatregel van bestuur, bij welke de Minister tot het uitvaardigen van die voorschriften wordt gemachtigd.

Men kan zich afvragen hoe het mogelijk is, dat een dergelijke situatie kon ontstaan en zo lange tijd onveranderd kon voortduren. Wij achten het niet onwaarschijnlijk, dat artikel 48 van de Wet op de Krijgstucht hiertoe heeft bijgedragen. Dit artikel bepaalt dat degeen, die aan zijn bevoegdheid tot het aanzeggen van voorlopig arrest, of van zijn strafbevoegdheid gebruik gemaakt heeft, verder dient te handelen „naar de hiervoor gestelde of nog te stellen regelen”. In de Memorie van Toelichting op dit artikel werd gezegd, dat bepalingen dienaangaande toentertijd voorkwamen in de rechtsplegingen en in de reglementen op de inwendige dienst en dat deze laatste, wegens hun onvolledigheid, vóór de invoering van de Wet op de Krijgstucht nog zouden moeten worden herzien. In het regeringsantwoord op het verslag der Tweede Kamer werd nog gezegd dat de tijd voor uitwerking van die voorschriften pas gekomen zou zijn als het ontwerp tot wet verheven was. Voorts werd gesteld, dat het artikel „aan de Departementen van Algemeen Bestuur de bevoegdheid geeft en hun zelfs tot „zekere hoogte de verplichting oplegt de bedoelde voorschriften uit „te vaardigen”²⁵⁾. Deze laatste conclusie kan men alleen onderschrijven voor zover bedoelde voorschriften vóór de inwerkingtreding der Wet op de Krijgstucht zouden zijn tot stand gekomen. Het artikel 48 toch kan geacht worden de bestaande, de *gestelde* regelen te sanctioneren, ongeacht door wie deze regelen waren gesteld. Doch een bevoegdheid van de Minister tot het (na de inwerkingtreding der wet) *alsnog stellen* van zodanige regelen kan men op de tekst van artikel 48 niet baseren. De stellige redactie van artikel 73 eist voor uitvoeringsbepalingen een algemene maatregel van bestuur, tenzij de wet anders bepaalt, en de wet bepaalt (in artikel 48) *niet* anders!

Mogelijk heeft echter artikel 48 WK de gedachte doen postvatten, dat de nieuwe wetgeving het vanouds bekende hoofdstuk „Van de „straffen” in de reglementen op de inwendige dienst onaangetast liet. Mogelijk heeft men over het hoofd gezien, dat artikel 48 uitsluitend betrekking heeft op handelingen van de arrestaanzegger en de strafoplegger, en niet doelt op uitvoeringsbepalingen met betrekking tot voorlopig arrest, straf en beklag in het algemeen. En zo wordt het begrijpelijk dat men er geen bezwaar tegen heeft gezien, dat deze materie ook na de totstandkoming van de Wet op de Krijgstucht in handen van de Minister bleef en wijzigingen op de reglementen op de inwendige dienst ten deze door de Minister (met goedkeuring door de Kroon) werden vastgesteld, en evenmin dat de Minister deze materie ook is blijven regelen toen de desbetreffende bepalingen uit de „Inwendige dienst” werden gelicht en in afzonderlijke regelingen werden ondergebracht. Doch dit alles neemt niet weg, dat deze gang van zaken een negatie van het stellige voorschrift van artikel 73 WK heeft betekend en tot de huidige dag toe nog betekent!

²⁵⁾ Zie Van der Hoeven, a.v. blzn 332 en 333.

Het wil ons derhalve voorkomen, dat althans de hoofdpunten van de toekomstige uitvoeringsregeling zullen moeten worden neergelegd in een algemene maatregel van bestuur. De uitvoeringsvoorschriften zijn van grote betekenis voor de rechtszekerheid bij de toepassing van het tuchtrecht en het is zeker niet overdreven dat de wet hiervoor een algemene maatregel van bestuur vergt! In die algemene maatregel van bestuur zal dan opdracht of machtiging aan de Minister kunnen worden verstrekt tot het uitwerken van de details in zijnerzijds uit te geven voorschriften. Onderbrenging van het tuchtrecht in de, ook met betrekking tot andere onderwerpen gebruikelijke, trits van *wet, besluit* (AMvB) en *beschikking* zal aan de onderlinge samenhang en de overzichtelijkheid ten goede komen.

Of het Reglement betreffende de Krijgstucht dient te worden uitgebouwd, opdat het tevens ten volle kan fungeren als een algemene maatregel van bestuur, als bedoeld in artikel 73 der wet, en dus als de noodzakelijke schakel tussen wet en ministeriële beschikking, danwel of de voorkeur moet worden gegeven aan een afzonderlijke algemene maatregel van bestuur náást bedoeld Reglement, blijve hier verder buiten beschouwing.

Niet-strafbaar feit of nietige telastlegging?

door

Mr F. KALSHOVEN,

Luitenant ter Zee (A) 1e kl.

De Krijgsraad te Velde Oost heeft bij vonnis van 14 november 1957 (M.R.T. LI blz. 219 e.v.) een beklagde vrijgesproken van het hem ten laste gelegde op grond, dat causaal verband als in de telastlegging gesteld tussen een eerst gegeven feitelijke beschrijving van gebeurlijkheden en een daarop volgende reeks wetstermen, niet bewezen was. De telastlegging in deze zaak luidde als volgt:

„dat hij als soldaat te Stroe, althans in Nederland op of omstreeks „18, 21, 25 juni 1957 en op of omstreeks 2, 5, 9, 11, 17 en 22 en „26 juli 1957 telkens een briefje van het Centraal Militair Hospitaal „Utrecht, Nevenhospitaal Springweg, Geerte Bolwerk I heeft over- „gelegd aan het personeel van de administratie van het kantonnements- „ziekenverblijf in de legerplaats „de Wittenberg” waarop hij valselijk „en listiglijk en in strijd met de waarheid had vermeld dat hij zich voor „controle bij voormeld hospitaal moest aanmelden, waarna het perso- „neel van de administratie van het kantonnementsziekenverblijf in de „legerplaats waarin hij, beklagde, alstoen was gelegerd hem een „briefje afgaf waarop de administrateur of het personeel van de ad- „ministrateur van zijn onderdeel vrijvervoeren voor de reis Witten- „berg-Utrecht en terug verstrekte op bovengenoemde data althans op „meerdere data daarvan *door* welke listige kunstgrepen of door welk „samenweefsel van verdichtsels hij, beklagde, zich op die data op-

„zettelijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen heeft ont-
„trokken”.

Het is voetstoots duidelijk, dat de poging, door de auditeur-militair blijkens de laatste zinsnede (aanvangende met het door mij gecursiveerde „door”) ondernomen om de krijgsraad te bewegen tot veroordeling van beklaagde met toepassing van art. 101 W.v.M.S., niet kon slagen. In het eerste deel der telastlegging ontbraken daarvoor de nodige feitelijke gegevens, in het tweede de „onderscheidingen gemaakt „in de artikelen 97—100”. Men krijgt welhaast de indruk, dat de steller op een goede dag het eerste deel heeft geconcipeerd en vervolgens (op een kwade dag) daaraan een conclusie heeft vastgeplakt, die wellicht wel uit de stukken kon worden afgeleid maar in ieder geval niet uit het tot dan toe ten laste gelegde. (Dat geeft immers veeleer de indruk, op iets als oplichting te zijn georiënteerd, zonder echter alle elementen van art. 326 Sr. reeds te bevatten; maar dit terzijde).

Wij hebben hier een geval van een telastlegging, die op het oog uit twee delen is opgebouwd; het eerste deel het „varken” en het tweede de „tang” die op dat varken slaat. Uit de omstandigheid, dat de krijgsraad niet de nietigheid van het geheel uitsprak, kan worden afgeleid, dat hij in het eerste deel een geldige, feitelijke omschrijving zag van het „feit dat ten laste wordt gelegd, met vermelding omstreeks welken „tijd en waar ter plaatse het zou zijn begaan” (art. 255 R.L.); in casu bleek dat dan geen *strafbaar* feit, zodat vrijspraak moest volgen (art. 193 l.l. R.L.). Aan het tweede deel, de niet bewezen geachte „gevolg-„trekking”, die de raad kennelijk als een overtollig aanhangsel beschouwde, wijdde hij een overweging ten overvloede van deze strekking, dat op zichzelf beschouwd het daar gestelde slechts kwalificaties bevatte en dan nog niet eens voldoende om met juistheid te kunnen concluderen op welk van de in art. 101 W.v.M.S. bedoelde gevallen de auditeur-militair het oog had gehad. Aldus deed de raad een naar zijn oordeel overbodige opmerking in de telastlegging zijnerzijds met een *obiter dictum* af.

Met deze gang van zaken kon het Hoog Militair Gerechtshof zich blijkens zijn sententie van 21 januari 1958 (M.R.T. LI blz. 223 e.v.) niet verenigen: de krijgsraad had de telastlegging nietig moeten verklaren waar hij immers van oordeel was, „dat *de telastlegging* geen „voldoende feitelijke inhoud heeft, aangezien de veronderstelde ont-„trekking slechts in de termen van de wet is omschreven zonder aan „te geven waarin die onttrekking in feite zou hebben bestaan”. Op die grond vernietigde het Hof het vonnis waarvan beroep. Het kwam vervolgens zelf tot een nietigverklaring van de telastlegging met de slotoverweging, dat „uit de telastlegging niet blijkt voor welk strafbaar „feit beklaagde moet terecht staan”.

Het valt op, dat het Hof het beroepen vonnis aldus verstaat, dat naar 's krijgsraads oordeel de *gehele* telastlegging zou lijden aan gemis aan voldoende feitelijke inhoud (zie de door mij gecursiveerde woorden in bovenstaande aanhaling uit de sententie). Dat de krijgsraad in feite de

telastlegging niet zó heeft opgevat, is uit het vorenstaande duidelijk. Een andere vraag is, of hij de telastlegging zo, nl. als onsplitsbaar geheel, had *moeten* opvatten. Hierop kom ik terug.

Inmiddels wil ik opmerken, dat onjuist is de overweging van het Hof, dat uit de telastlegging zou moeten blijken „voor welk *strafbaar* „feit beklagde moet terecht staan”. Art. 255 R.L. eist, evenals art. 114 R.L., art. 112 R.Z. en art. 261 Sv., evenals ook de voorgestelde artt. 114a R.L. en 112a R.Z. ¹⁾, de opgave van het *feit*, dat wordt ten laste gelegd. Bij arrest van 8 maart 1937 (N.J. 1937, 753) overwoog de Hoge Raad nadrukkelijk, dat „nergens in de wet de eisch is gesteld „dat een dagvaarding, om geldig te zijn, de bestanddeelen van een „strafbaar feit moet bevatten”. Hetzelfde maakte de Hoge Raad uit in een eerder arrest, van 30 december 1935 (N.J. 1936, 95). Daar klaagde het middel, dat de dagvaarding niet behelsde een voldoende scherpe en duidelijke omschrijving van het feit; bij de toelichting hierop werd nog aangevoerd, dat de dagvaarding niet voldoende uitsluitel zou geven omtrent het wederrechtelijke van het lastegelegde; bij de afdoening van dit middel stelde de Raad voorop, dat „een dagvaarding „niet behoeft te bevatten de opgave van een wederrechtelijk of straf- „baar feit” ²⁾. Maar als dat zo is, dan is voor geldigheid of nietigheid irrelevant of men uit een telastlegging slechts één of ook meer strafbare feiten kan puren. Men zie ook nog het arrest van de Hoge Raad van 19 december 1932 (N.J. 1933, 690), waarin werd overwogen „dat „niet is in te zien, dat een dagvaarding aan de bij art. 261 Sv. op „straffe van nietigheid gestelde eischen niet zou voldoen, wanneer in „de telastlegging zelve niet met zoovele woorden tot uitdrukking zou „zijn gekomen de juridische waardeering van in die telastlegging op- „genomen feitelijke gegevens; dat de vraag, welke strafbepaling op de „telastlegging en bewezenverklarde feiten van toepassing is, niet de „geldigheid der dagvaarding raakt, doch de al of niet strafbaarheid „van het bewezene en de onzekerheid waarin een verdachte zoude „verkeeren omtrent de strafbepaling, welke de steller der dagvaarding „op het oog heeft gehad of welke de rechter op het bewezene van „toepassing zal achten, voor den verdachte nimmer een beletsel kan „zijn om zich op de hem ten laste gelegde feiten te verdedigen”.

De vraag, welk *strafbaar* feit de beklagde volgens de telastlegging zou hebben gepleegd, komt eerst aan de orde *na* de bewezenverklaring van het *feit*, dat hem werd ten laste gelegd (art. 193 R.L., art. 185 R.Z.); en aan een bewezenverklaring komt de rechter pas toe, nadat hij de telastlegging niet heeft nietig verklaard. De overweging van het Hof had behoren te luiden, dat „uit de telastlegging niet blijkt, voor „welke *feitelijke gedragingen* beklagde moet terecht staan”.

De hier aangehaalde jurisprudentie van de gewone strafrechter is volkomen relevant bij een bespreking van de militairrechtelijke proce-

¹⁾ Ontwerp van Rijkswet betr. wijziging van het militaire strafprocesrecht, zitting 1957-1958 — 5169 (R 112).

²⁾ Deze leer huldigt de H.R. reeds sinds 1860. Vgl. Prof. mr. J. M. van Bemmelen, *Strafvordering*, 6e druk blz. 277.

dure op dit punt. Uiteraard geeft de Hoge Raad zijn uitspraken slechts naar aanleiding van art. 261 Sv., dat over de dagvaarding handelt. Maar het „feit” dat in die dagvaarding moet worden ten laste gelegd, is precies hetzelfde als het „feit” dat moet voorkomen in de telastlegging aan de voet van het bevelschrift tot bijeenkomen van de krijgsraad (art. 114 R.L., art. 112 R.Z.) en in de opgave van de auditeurmilitair bij een krijgsraad te velde (art. 255 R.L.). De eerder vermelde wijzigingsontwerpen zullen zelfs het woord „dagvaarding” in de militairrechtelijke procedure introduceren, wederom echter met hetzelfde „feit”. Aangezien het hier dus telkens gaat om dezelfde functie: individualiserende beschrijving van het feit, waarover het proces zal lopen³⁾, en geen enkel militair belang dwingt tot een andere uitleg van het begrip dan de in de gewone rechtspraak gangbare, vermag ik niet in te zien hoe een militair rechtcollege zich in zijn rechtspraak op dit punt verantwoord kan achten, indien het daarbij de uitspraken van de Hoge Raad zou veronachtzamen. Ontbreken van cassatie-mogelijkheid rechtvaardigt nog geen overbodige rechtsverscheidenheid. Ik zal dan ook in het verdere verloop nog verschillende malen een argument aan een arrest van de cassatierechter ontleen.

Maar nu de eerder gestelde en nog opengelaten vraag: stond het in deze zaak aan de krijgsraad vrij om de telastlegging op te vatten als samengesteld uit, althans splitsbaar in twee betrekkelijk onafhankelijke onderdelen, dan wel had hij de telastlegging als één onverbrekkelijk geheel behoren te begrijpen? Deze vraag gaat aan een oordeel over al dan niet nietigheid vooraf, al bestaat daarmee wel verband. Nu valt het al aanstonds op, dat het Hoog Militair Gerechtshof zich over deze vraag niet uitlaat; ja zelfs niet stelt, dat het Hof het beroepen vonnis zó begrijpt, dat de krijgsraad de telastlegging als onplitsbaar heeft opgevat. Zonder enige nadere overweging wordt aan de krijgsraad een oordeel over onvoldoende feitelijke inhoud van de gehele telastlegging in de schoenen geschoven, dat die raad blijkens het vonnis kennelijk niet had. Eleganter ware geweest, wanneer het Hof had uitgesproken dat de krijgsraad niet in redelijkheid tot een uitleg van de telastlegging als in het vonnis neergelegd had kunnen komen; of (waar het hier hoger beroep en geen cassatie betreft) dat het Hof 's krijgsraads uitleg niet kon delen en de zijne ervoor in de plaats stelde. Alsdan zou het vonnis zijn vernietigd op een logische grondslag, aansluitend aan de in dat vonnis gegeven overwegingen. Intussen merk ik op, dat de opvatting van de krijgsraad in het vonnis nòg ondubbelzinniger tot uiting ware gebracht, indien in de eerste van de overwegingen ten overvloede ware gesteld *niet* dat „de ten laste legging . . . omschrijft” maar dat „in de laatste zinsnede van de telastlegging . . . omschreven „wordt”!

Voor een beantwoording van bovenstaande vraag komt het dienstig voor, de verschillende soorten van telastleggingen te beschouwen. Men kan deze indelen in twee groepen: de ene omvat de enkelvoudige

³⁾ Van Bemmelen t.a.p. blz. 267.

telastleggingen, de andere de samengestelde. Een tussengroep is niet denkbaar; hoogstens kan men in een concreet geval aarzelen onder welke groep het geschrevene gebracht moet worden, maar nadat de rechter het gestelde heeft uitgelegd, is aan die aarzeling een einde gekomen (al zal van de opvatting des rechters vaak niets in het vonnis blijken).

De groep van ontwijfelbaar samengestelde telastleggingen omvat de *cumulatieve* (waarbij de beklagde achtereenvolgens beticht wordt, verschillende, van elkaar onafhankelijk denkbare, feiten in strafrechtelijke zin te hebben gepleegd), de *alternatieve* (waarbij aan de rechter de keuze wordt gelaten tussen verschillende gelijkwaardige feiten, zó dat wanneer het ene bewezen wordt geacht, de rechter niet tevens het bewijs van het andere geleverd kan achten) en de *subsidiare* (waarbij één feit aan het oordeel van de rechter wordt onderworpen en pas „zo dat niet tot een veroordeling mocht leiden” een volgend feit). Bij de cumulatieve telastlegging brengt nietigheid van een onderdeel geen gevolgen mee voor de overige onderdelen ⁴⁾. Zulke gevolgen zijn er wel bij de alternatieve: door nietigverklaring van een onderdeel wordt de keus voor de rechter gereduceerd tot het resterende. Bij de subsidiaire telastlegging tenslotte moet men onderscheiden: nietigheid van het subsidiair gestelde brengt niet mee de nietigheid ook van het primaire; maar nietigheid van het primaire kan tot gevolg hebben, dat de rechter aan het subsidiaire niet meer toe kan komen: wanneer nl. de telastlegging zo begrepen moet worden, dat het subsidiaire eerst aan 's rechters oordeel onderworpen zal zijn, nadat het primaire niet bewezen geacht is; immers bij nietigverklaring van dat primaire geeft de rechter over het al of niet bewezene daarvan geen uitspraak. Men zie het arrest van de Hoge Raad van 3 december 1928 (N.J. 1929, 565). Na dit arrest ontstond de formule „zo het primair ten laste „gelegde niet tot een veroordeling mocht leiden”, die bedoelt mede het geval te omvatten dat die veroordeling uitblijft wegens de nietigheid van het eerst gestelde. Diezelfde bedoeling kan de rechter overigens desgewenst lezen in „althans” of een dergelijke term. Deze wijze van uitleg keurde de Hoge Raad goed bij arrest van 30 november 1931 (N.J. 1932, 545), onder de overweging dat het de steller van de telastlegging kennelijk om een veroordeling op grond van het subsidiaire te doen was voor het geval de primaire telastlegging niet slaagde. Het behoeft geen betoog, dat deze laatste wijze van uitleggen der telastlegging in zover in het voordeel van de beklagde werkt als het subsidiair te laste gelegde dikwijls minder strafwaardig is dan het primaire. Over het gerechtvaardigde van dit voordeel kan men

⁴⁾ Ook in zijn arrest van 12 juni 1951 (N.J. 1952, 6 m.n. W.P.) verklaarde de Hoge Raad de dagvaarding slechts t.a.v. het onder 1 ten laste gelegde nietig. De A.-G. Langemeyer had gesteld, dat hier „een typisch geval van eendaadse samenloop is telastegelegd als een meervoud van feiten” en dat „de t.l.l. hoogstens in „haar geheel, niet enkel voor wat betreft onderdeel 1 voor nietigverklaring in „aanmerking zou komen”, ook omdat „men niet zeker kan zijn dat een behoortelijke berechting van het onder 2 en 3 telastegelegde na een simpel wegschrapen „van nummer 1 nog doenlijk zou zijn”.

twijfelen, wanneer zonneklaar blijkt dat die beklaagde het feit, waarop de telastlegging in haar primaire deel poogde te doelen, wel degelijk beging. Men kan zich voorstellen, dat een rechter op deze overweging, bij grote discrepantie in strafwaardigheid tussen het primaire en het subsidiaire deel, het zojuist genoemde arrest van 1928 volgt en dusdoende in de eerste plaats aan het vervolgend orgaan een kans geeft, opnieuw een, thans ook t.a.v. het primaire geldige telastlegging uit te brengen en vervolgens voor zichzelf de mogelijkheid scheidt, de beklaagde naar overtuiging te veroordelen.

De zuivere vorm van de andere groep: de enkelvoudige telastlegging, bestaat hierin, dat slechts één feit op één wijze is omschreven. Hierbij kan de vraag naar de gevolgen van nietigheid van een onderdeel niet rijzen: constateert de rechter nietigheid, dan van de telastlegging in haar geheel.

Wij houden tenslotte over de „groep” der twijfelgevallen, waarvan dus telkens in concreto uitgemaakt moet worden: enkelvoudig of samengesteld? Dit zijn de gevallen, waarin de steller het nuttig oordeelde (om veelal onnaspeurlijke redenen) om één feit op meer dan een wijze te omschrijven; hetgeen dan vaak deze vorm aanneemt, dat hij de door de wet geëiste feitelijke omschrijving doet voorafgaan of volgen door een rechtskundige beschouwing, aan die feiten vastgeknoot. Gevaarssignalen voor deze wijze van stellen zijn: „door”, „immers”, „hebbende hij also” en dergelijke termen. Reeds dikwijls werd, ook van de meest deskundige zijde, betoogd dat deze mode grote risico's meebrengt. Immers zo'n telastlegging leidt niet tot een veroordeling, wanneer de rechter het kwalificerende deel als niet geschreven beschouwt terwijl het feitelijke deel op zichzelf niet alle elementen bevat, maar evenmin wanneer de rechter de telastlegging als geheel aanvaardt en dan dat geheel nietig acht wegens een gebrek van het kwalificerende deel. De vraag rijst of aan 's rechters beslissing in concreto op de vraag: enkelvoudig dan wel samengesteld? enig bijzonder beginsel ten grondslag wordt gelegd; een vraag waarop wij het antwoord willen zoeken in de jurisprudentie.

Lange jaren hanteerde de Hoge Raad zo niet het beginsel, dan toch de regel, dat door het woord „door” in de regel een geheel nieuwe feitelijke omschrijving werd ingeleid, die op zichzelf moest voldoen aan de vereisten van art. 261 Sv. Heel duidelijk, zij het niet voor het eerst, bleek dit in het arrest van 24 februari 1930 (N.J. 1931, 210); de verdachte stond terecht terzake dat hij „... een vaste standplaats „heeft ingenomen . . . door daar met een ijswagen te gaan staan . . .”. De Hoge Raad oordeelde, dat deze telastlegging geen andere opvatting toeliet dan deze, „dat de *feitelijke* handeling van requirant volledig is „omschreven in voormelde, met het woordje „door” aanvangende „woorden terwijl dan hetgeen aan die woorden voorafgaat niet anders „inhoudt dan de wettelijke omschrijving van de overtreding, welke „volgens de telastlegging, op het gepleegde feit van toepassing zou „zijn; dat, aldus opgevat, de telastlegging geen strafbaar feit inhoudt, „daar het op een openbaren rijweg gaan staan niet oplevert het te dier

„plaatse innemen van een vaste standplaats”. Volgde: ontslag van rechtsvervolging. Het was in zijn noot onder dit arrest dat TAVERNE sprak van de „tyrannieke macht” van het woordje „door”; een macht, die volgens hem uit de logica voortvloeide.

Anders oordeelde de Hoge Raad in het arrest van 30 december 1935 (N.J. 1936, 123). Hier luidde de telastlegging dat verdachte „niet toegelaten zijnde tot de uitoefening van het beroep van geneeskundige, waartoe de wet een toelating vordert, buiten noodzaak dat „beroep als bedrijf heeft uitgeoefend, door . . .” volgde een reeks feiten, waaraan echter een paar elementen van art. 436 Sr. ontbraken. Kantonrechter en Rechtbank hadden veroordeeld; daartegen beriep het middel zich op de „door”-leer, maar vergeefs: de Hoge Raad besliste dat „tot de opgave der feiten ook behoort het „buiten noodzaak” en „het „als bedrijf”, voorkomende in het eerste deel der telastlegging, „hebbende deze beide elementen van het strafbaar feit ook een feitelijke „betekenis en hebbende kennelijk Kantonrechter en Rechtbank *de „telastlegging als een geheel opgevat* (curs. van mij), waarin hetgeen „volgt op het woordje „door” wordt gelezen als een nadere aanduiding „van de wijze van uitoefening der geneeskunst”. De Raad kon „kenne-„lijk” met de opvatting der telastlegging als een geheel meegaan; welke argumenten hij hiervoor liet gelden, blijkt echter niet.

Toen de Advocaat-Generaal ROMBACH in zijn conclusie voor het arrest van 22 mei 1939 (N.J. 1939, 861) deze laatste opvatting tot de zijne maakte en tot verwerping van het beroep concludeerde, oordeelde de Hoge Raad echter weer in volle strengheid volgens de tyrannieke opvatting. Aan verdachte werd verweten, dat hij „in ’t „openbaar, mondeling heeft opgeruid tot enig strafbaar feit door toen „de agent van politie . . . op den openbaren weg „de Groote Markt” „den rijksambtenaar D. opdroeg assistentie te gaan vragen . . . op-„zettelijk tegen voornoemden D. heeft gezegd „niet doen D.”” De A.-G. wenste „in het openbaar”, dat inderdaad slechts in de aanvang voorkwam, als een feitelijk deel te beschouwen; maar de Hoge Raad ontsloeg van rechtsvervolging na een overweging, die vrijwel letterlijk met die in het arrest van 24 februari 1930 overeenstemde. TAVERNE haalde uit het arrest „deze les: denkt er om, wanneer gij het inleidend „woordje „door” gebruikt, dat gij er u goed rekenschap van geeft, of „daarbij eene volledige feitelijke omschrijving wordt ingeleid of slechts „een onderdeel. Men late daaromtrent geen twijfel mogelijk”. Blijkbaar vond hij hierin het criterium: volgt na „door” een *volledige* omschrijving (al ontbreken elementen voor strafbaarheid) dan is de telastlegging samengesteld; zo niet, dan enkelvoudig. Het arrest van 30 december 1935 schijnt echter met dit criterium niet te verklaren; want n’een *déplaise* de daaruit geciteerde overweging van de Hoge Raad bevatte hetgeen volgde op „door” een *volledige* omschrijving van de aan verdachte verweten feitelijke gedragingen. Men krijgt dan ook de indruk, dat terwijl TAVERNE hier een duidelijke, logische grondslag voor de beslissing zag, de Hoge Raad zich in feite reeds toen op dit stuk door min of meer opportunistische overwegingen liet leiden.

Dergelijke overwegingen werden uitdrukkelijk geformuleerd door de Advocaat-Generaal HOOYKAAS in zijn conclusie voor het arrest van 28 juni 1949 (N.J. 1950, 249). De verdachte was cumulatief be-ticht van een moord, enige doodslagen, pogingen daartoe en een uit-lokking daarvan. Het systeem van ten laste leggen was voor de vol-tooide delicten steeds hetzelfde; de moord: „dat hij op of omstreeks „30 Maart 1945 te 's-Gravenhage opzettelijk en met voorbedachten „rade J. Simons van het leven heeft beroofd, door met een revolver „of ander schietwapen op hem te schieten en aldus hem zodanig te „verwonden, dat hij aan de gevolgen is overleden”. Tegen het middel, dat aan „door” tyrannieke macht toegekend wilde zien, betoogde de A.-G. dat honoreren ervan zou betekenen, dat verdachte van rechts-vervolging ontslagen zou moeten worden, „zulks hoewel de bedoeling „van de uitgebrachte dagvaarding voor hem en ieder ander volkomen „duidelijk moet zijn en *deze dagvaarding hoogst ernstige feiten in- „houdt. Dit resultaat is onredelijk.* (Curs. van mij). Ik meen dan ook, „dat de genoemde telastleggingen in de dagvaarding het best overeen- „komstig de duidelijke bedoeling van de opsteller worden geïnterpre- „teerd dusdanig, dat zij de telkens in de aanvang genoemde strafbare „feiten inhouden”. Aldus oordeelde dan ook de Hoge Raad: de omschrijving achter „door” bedoelde enkel nader aan te geven, op welke wijze de levensberoving plaats had. Ook hier blijkt niet, dat de Hoge Raad enig bijzonder criterium hanteerde.

Dit ontbreken van een houvast-gevend beginsel wordt bevestigd door het laatste arrest, dat de Hoge Raad op dit stuk wees, van 24 oktober 1950 (N.J. 1951, 159). Het ging hier wederom om over-treding van art. 436 Sr., ten laste gelegd op dezelfde wijze als zulks in het bij arrest van 30 december 1935 berechte geval was geschied. De Advocaat-Generaal VAN ASCH VAN WIJCK wees op zijn conclusie voor het arrest van 29 april 1947 (N.J. 1947, 444) waaruit bleek, dat hij zeer ver wilde gaan in het de-tyranniseren van „door”. Maar hij vervolgde: „De vermelding in de telastelegging, na het woordje door, „van vrijwel alles wat de eigenlijke feitelijke omschrijving van het ge- „pleegde uitmaakt, terwijl vóór het woordje „door” slechts voorkomen „bewoordingen, die vrijwel overeenstemmen met de qualificatieve „wettelijke omschrijving, verhindert m.i. om het woordje „door” op „te vatten als inleidend de nadere omschrijving van een daarvóór reeds „telastegelegde feitelijkeheid”. Hiermede greep de A.-G. terug op de formulering, door TAVERNE in zijn „les” gegeven; nòg scherper stelde hij de zaak, zó dat men inderdaad zou menen een bruikbare maatstaf voor de keus tussen enkelvoudig en samengesteld in handen te hebben. Maar de Hoge Raad ging aan het betoog voorbij en maakte uit, dat voor een splitsing van de telastlegging in een kwalificatieve inleiding en een feitelijke omschreven slot geen aanleiding bestond. Waarom die aanleiding niet bestond en wanneer die dan wèl bestaat, drukte de Hoge Raad niet uit.

RÖLING is het in zijn noot met dit arrest eens. „De rechtspraak van „de H.R. ontwikkelt zich ook hier naar een minder formalistische”,

zo zegt hij. Inderdaad; maar voor het verworpen formalisme stelde de Hoge Raad geen wezenlijk criterium in de plaats. Verder zegt RÖLING: „Als de omschrijving zó is dat, hoewel ook een juridische, zij tevens „als feitelijke omschrijving uitdrukt wat wordt verweten, dan is er geen „enkele reden dit feitelijk omschrevene als slechts kwalificerend op „te vatten omdat een herhalende, nadere uitwerking gegeven wordt na „gebruik van het woordje „door”. *Als het geheel tenminste aan de „verdachte voldoende duidelijk maakt waartegen hij zich heeft te verzetten”*. (Curs. van mij).

Kan men zeggen, dat de Hoge Raad met dit laatste arrest de tyrannieke leer heeft verworpen? Ik meen van niet. In de eerste plaats is de belissing in dit geval gelijk aan die, in het arrest van 1935 in een eendere casus-positie gegeven. Maar bovendien komt het mij voor, dat de Hoge Raad die leer nimmer, althans al jaren niet meer in absolute zin heeft aangehangen. Het schijnt mij dan ook heel wel mogelijk, dat er nog weer eens een arrest verschijnt, waarin met gebruikmaking van de oude formule een stuk van de telastlegging tot kwalificatief deel wordt verklaard en de telastlegging als samengesteld wordt begrepen.

Een bijzonder beginsel, krachtens hetwelk telkens in concreto moet worden beslist of een telastlegging behorende tot de twijfelgevallen enkelvoudig dan wel samengesteld is, acht ik dus in de rechtspraak van de Hoge Raad niet te vinden. Blijkbaar laat het College zich ten deze leiden eensdeels door overwegingen van opportuniteit; waarbij het de aandacht verdient, dat in de aangehaalde gevallen de „tyrannie” ontslag van rechtsvervolging meebracht of zou hebben meegebracht, *niet* de nietigheid van de dagvaarding, zodat de verdachte aan bestrafing ontkwam dan wel dreigde te ontkomen. Anderzijds moet men wel, met RÖLING, aannemen dat ook op dit punt meetelt het algemene beginsel van de dagvaarding, dat zij „aan de verdachte voldoende duidelijk maakt waartegen hij zich heeft te verzetten”. Het door LANGE-MEIJER in de in noot 4 aangehaalde conclusie genoemde beginsel, dat een behoorlijke berechting op de grondslag van de telastlegging mogelijk moet zijn, komt op hetzelfde neer. Ook FRANKEN ging van dit beginsel, het „wezen der acte van telastlegging”, uit in zijn artikel „Het dagvaardingsbeginsel” (M.R.T. XLII, blz. 227 e.v.), waarin hij een aantal uiterst kritische „kiekjes” vertoonde van gevaarlijke kwalificaties in telastleggingen.

Laat het vorenstaande een meer positieve conclusie toe, en wel deze: dat, wanneer het met „door” ingeleide *onmiskenaar* slechts een nadere uitwerking bevat van een bepaald punt uit de voorafgaande, eveneens feitelijk te begrijpen, zinsnede, de telastlegging immer als één onplitsbaar geheel gelezen en begrepen moet worden? Ik meen, dat deze gevolgtrekking inderdaad gemaakt moet worden. In gevallen, waarin de telastlegging ná „door” een (bijna) complete feitelijke opgave bevat, oordeelt de Hoge Raad soms, dat desondanks de telastlegging een enkelvoudig geheel uitmaakt, soms dat zij is samengesteld omdat de feitelijke handeling in het laatste stuk volledig is omschreven. Tot dit laatste oordeel nu kan men niet komen, wanneer het stuk na

„door” de uitleg, dat het een volledige feitelijke opgave zou bevatten, eenvoudig niet toelaat. Dit betekent, dat alsdan het eerste stuk niet als kwalificatie kan worden terzijdegesteld, maar dat het geheel van de telastlegging op geldigheid beoordeeld moet worden en dat eventueel op grond van bijv. innerlijke tegenstrijdigheid nietigverklaring kan volgen.

Keren wij tenslotte terug tot de casus, waarvan wij uitgingen. De telastlegging in deze zaak was, zeer vereenvoudigd, als volgt samengesteld:

„beklaagde heeft een vals briefje behelzende dat hij naar Utrecht „moest heeft overgelegd aan het ziekenverblijf, waarna dat ziekenverblijf „een briefje afgaf waarop de administrateur vrijvervoer naar Utrecht „verstrekte, door welke listige kunstgrepen beklaagde zich opzettelijk „aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken”. Ter vergelijking met het vorenstaande zetten wij deze tekst om en verkrijgen dan dit:

„beklaagde heeft zich opzettelijk aan de vervulling van zijn dienst- „verplichtingen onttrokken door listige kunstgrepen, welke hierin be- „stonden, dat hij een vals briefje behelzende dat hij naar Utrecht „moest, heeft overgelegd aan het ziekenverblijf, waarna dat zieken- „verblijf een briefje afgaf waarop de administrateur vrijvervoer naar „Utrecht verstrekte”.

In deze opstelling blijkt, dat het hele verhaal over de gebeurlijkheden met de diverse briefjes (dat in de telastlegging het grootste deel beslaat, ja die telastlegging beheerst) niet anders denkbaar is dan als uitleg van de listige kunstgrepen en mitsdien slechts een bepaald punt van de telastlegging nader uitwerkt. Een andere uitleg laat de telastlegging in casu inderdaad niet toe: de woorden (in de volledige, originele telastlegging) „door welke listige kunstgrepen of door welk samen- „weefsel van verdichtfels” geven onmiskenbaar aan, dat àl wat daarvoor kwam slechts het element: listige kunstgrepen enz. omschreef, en niet het „feit”. Aldus moet de conclusie luiden, dat de telastlegging in deze zaak slechts als enkelvoudig begrepen mocht worden en dat mitsdien de Krijgsraad te Velde Oost ten onrechte, de splitsbaarheid ervan aannemende, tot een uitspraak kwam. Het was dus juist, dat het Hoog Militair Gerechtshof deze uitspraak vernietigde; maar het was nog veel juister dat het vervolgens de telastlegging nietig verklaarde. Waaruit deze les kan worden getrokken, dat het gevaarlijk is om op een kwade dag een slot aan een telastlegging te breien.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 18 december 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt. Kol. M. van der Voo en Lt. Kol. G. J. J. M. Schopmeijer.

Raadsman: Mr D. Noordijk.

Valsheid in geschrift (opmaken van een onware dienstreisrekening)

en poging tot oplichting (die dienstreisrekening ingediend hebbende en terzake om opheldering gevraagd, listiglijk en bedrieglijk valse inlichtingen gegeven).

(W.Sr. art. 225, 326).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
U. M. N., geboren 24 september 1930, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 1 oktober 1957 te Woensdrecht, al-
„thans in Nederland, ter uitvoering van zijn voorgenomen misdrijf om
„met het oogmerk zichzelf wederrechtelijk te bevoordelen G. J. van
„Drenth, officier van administratie op de Vliegbasis Woensdrecht,
„althans de Korpsadministrateur van die vliegbasis, althans de Staat
„der Nederlanden, te bewegen tot afgifte of het doen afgeven van een
„bedrag groot f 39,—, althans enig bedrag in geld, opzettelijk listig-
„lijk, bedrieglijk en in strijd met de waarheid aan een of meer van
„genoemde personen, althans aan de Staat der Nederlanden, een door
„hem, beklaagde, als deugdelijk en onvergolden verklaarde en daartoe
„met zijn handtekening getekende militaire dienstreisrekening heeft
„doen toekomen, welke ingevolge zijn eigen opgaven was ingevuld en
„waarin hij onder meer opgaf: dat hij op 16 en 30 september 1957, na
„gezinsbezoek te Enschede, met zijn eigen auto gereisd was van En-
„schede naar Hoogerheide en vervolgens, telkens op die data, van Hoo-
„gerheide naar Utrecht en terug voor een tandheelkundige behandeling
„in het Centraal Militair Hospitaal te Utrecht en dat hij op die data tel-
„kens te 11.30 uur vanuit Hoogerheide naar Utrecht was vertrokken, en
„vervolgens aan genoemde Van Drenth, die hem aangaande deze reis-
„rekening om opheldering vroeg, opzettelijk listiglijk, bedrieglijk en
„in strijd met de waarheid heeft verklaard, dat hij op genoemde data
„eerst van gezinsbezoek te Enschede was teruggekeerd op de Vlieg-
„basis Woensdrecht om daarna weer te vertrekken naar Utrecht en dat
„de dienst eiste, dat hij eerst naar Woensdrecht moest terugkeren al-
„vorens naar Utrecht te gaan, zijnde de uitvoering van zijn voorge-
„nomen misdrijf niet voltooid, alleen tengevolge van de van zijn wil
„onafhankelijke omstandigheid, dat genoemde Van Drenth het valse
„en onware van zijn opgave en verklaringen ontdekte en niet tot uit-
„betaling van genoemde reisrekening werd overgegaan;

„2. dat hij op of omstreeks 1 oktober 1957 te Woensdrecht, althans
„in Nederland, een militaire dienstreisrekening over de maand sep-
„tember 1957, derhalve een geschrift, waaruit enig recht kon ontstaan,
„althans dat bestemd is om tot bewijs van enig feit te dienen en wel
„het feit, dat hij, beklaagde, op de data en tijden daarin vermeld, voor
„Rijksrekening de in die reisrekening vermelde reizen heeft gemaakt,
„valselijk heeft opgemaakt met het oogmerk om deze als echt en on-
„vervalst te gebruiken, terwijl uit dat gebruik enig nadeel kon ont-
„staan, hebbende hij toen aldaar een militaire reisrekening van het

„gebruikelijke en voorgeschreven model met zijn handtekening onder-
 „tekend, waarin, naar hij wist gesteld was onder meer: dat hij op 16
 „en 30 september 1957, telkens met zijn auto een dienstreis gemaakt
 „had van Hoogerheide naar Utrecht en terug met als doel een tand-
 „heelkundige behandeling in het Centraal Militair Hospitaal te Utrecht,
 „waarvoor hij voor reis- en verblijfkosten in rekening bracht een be-
 „drag van f 39,—, althans enig geldsbedrag, doende beklaagde het
 „aldus valselijk en in strijd met de waarheid voorkomen, dat hij ge-
 „noemde reizen voor rijksrekening had gemaakt, terwijl hij in werke-
 „lijkheid op die data, na gezinsbezoek te Enschede, slechts met zijn
 „eigen auto was gereisd van Enschede naar Utrecht en van daar naar
 „Hoogerheide”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 11 oktober 1957, opgemaakt door de kapitein J. W. van Es, commandant 326 Squadron te Woensdrecht, ten tijde, dat hij het aan hem tenlastegelegde zou hebben be-
 gaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
 verklaard:

dat hij op 1 oktober 1957 op de Vliegbasis Woensdrecht een mili-
 taire dienstreisrekening over de maand september 1957, die op hem
 betrekking had, en waarvoor hij de gegevens ter invulling daarvan had
 verstrekt, met zijn handtekening heeft ondertekend, daarbij die dienst-
 reisrekening deugdelijk en onvergouden verklarende; dat hij wist dat dit
 formulier daarna zou worden doorgestuurd naar de Korpsadministra-
 teur van de Vliegbasis Woensdrecht ter uitbetaling aan hem van het
 gedeclareerde bedrag; dat hij in die dienstreisrekening onder meer opgaf
 op 16 en 30 september 1957 telkens na gezinsbezoek te Enschede
 met zijn eigen auto van Enschede naar Hoogerheide en ook op die
 data per eigen auto van Hoogerheide naar Utrecht en terug voor een
 tandheelkundige behandeling in het Centraal Militair Hospitaal te
 Utrecht te zijn gereisd; dat hij als vertrekuur uit Hoogerheide telkens
 11.30 uur opgaf; dat in werkelijkheid de 2 genoemde dienstreizen op
 16 en 30 september 1957 van Hoogerheide naar Utrecht en terug niet
 door hem waren gemaakt; dat hij in werkelijkheid op die data na
 gezinsbezoek vanuit Enschede over Utrecht naar Hoogerheide was ge-
 reisd; dat de luitenant Van Drenth hem 1 of 2 dagen later opbelde en
 hem om opheldering over die declaratie vroeg; dat deze hem voorts liet
 weten, dat hij het middels die declaratie in die vorm gevorderde bedrag
 niet zou uitbetalen, daar hij, beklaagde, de reizen op de 16e en 30e
 september 1957 niet op de voor het Rijk voordeligste wijze had ge-
 maakt; dat hem het eindbedrag dier reisdeclaratie ook niet is uitbe-
 taald; dat nadat die declaratie in de juiste vorm was opgemaakt, bleek
 dat hij het Rijk aanvankelijk ten onrechte een bedrag van rond f 20,—
 in rekening had gebracht;

Overwegende, dat Gerrit Jan Drenth, oud 20 jaar, tijdelijk reserve
 2e luitenant, door de Officier Commissaris als getuige gehoord onder
 meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij de functie van Officier toegevoegd aan de Korpsadministrateur van de Vliegbasis Woensdrecht bekleedt; dat hij op 1 oktober 1957 op de Vliegbasis Woensdrecht een door beklagde ingediende en door deze deugdelijk en onvergolden verklaarde dienstreisrekening onder ogen kreeg, en daarin enige hem onwaarschijnlijk voorkomende gegevens constateerde; dat hij zag dat beklagde daarin op gaf op 16 en 30 september 1957 met eigen auto de terugreis van gezinsbezoek en tevens een dienstreis naar het Centraal Militair Hospitaal te Utrecht voor het ondergaan van een tandheelkundige behandeling te hebben gemaakt; dat zijn opgaven op het declaratieformulier het zo lieten voorkomen dat beklagde eerst van gezinsbezoek was teruggekeerd naar de Vliegbasis Woensdrecht en vervolgens weer om 11.30 uur op genoemde data op dienstreis naar Utrecht was vertrokken; dat hij beklagde hierop heeft opgebeld en hem er op wees dat beklagde die dienstreizen niet op de voor het Rijk voordeligste manier had gemaakt; dat hij toen in de veronderstelling leefde, dat die reizen inderdaad zo waren gemaakt; dat beklagde toen te kennen gaf die reizen toch werkelijk zo te hebben gemaakt, daar hij op de morgen van deze dagen voor dienst op de vliegbasis Woensdrecht diende te zijn en des morgens op de bewuste data eerst van Enschede naar Hoogerheide was gereisd; dat hij beklagde gezegd heeft, hem deze dienstreizen zo niet te kunnen vergoeden; dat hij een paar dagen later hoorde dat beklagde die dienstreizen op 16 en 30 september 1957 van Hoogerheide naar Utrecht in het geheel niet had gemaakt; dat op grond daarvan dan ook van de zijde van de Korpsadministrateur niet tot uitbetaling van genoemde reisrekening is overgegaan; dat beklagde voor de 2 betreffende dienstreizen het Rijk ten onrechte de som van f 37,80 in rekening heeft gebracht;

Overwegende, dat ten processe de onderwerpelijke van het gebruikelijke en voorgeschreven model zijnde diensreisrekening aanwezig is en deze is opgemaakt als door beklagde is verklaard in strijd te zijn met de werkelijkheid;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande: dat de feiten op 1 oktober 1957 te Woensdrecht zijn gepleegd en beklagde gepoogd heeft de Korpsadministrateur van de Vliegbasis Woensdrecht te bewegen tot afgifte van enig geldsbedrag en daartoe op een militaire dienstreisrekening, bestemd om tot bewijs te dienen dat hij de daarin vermelde reizen had gemaakt, valselijk reizen waarvoor hij voor reis- en verblijfkosten enig geldsbedrag in rekening bracht, heeft vermeld;

Overwegende, dat het tenlastegelegde oogmerk van beklagde bij beide feiten voortvloeit uit de wijze waarop en de omstandigheden waaronder hij handelde;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „poging tot oplichting”,
 2. „valsheid in geschrift”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 326 juncto 45 Wetboek van Strafrecht,
2. artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren, en — onvoorwaardelijk — tot betaling van een geldboete van f 150, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 31 januari 1957.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel G. C.

Berenschot en Majoor Baron C. L. W. M. van Voorst tot Voorst.

Raadsman: Mr B. ten Cate.

Als plantonwacht, omdat hij last had van een aantal kinderen en hij die kinderen aan het schrikken wilde maken, een geweer op die kinderen gericht gehouden, welk geweer hij tevoren van de zich daarin bevindende patronen had ontdaan (waarna hij het geweer enkele ogenblikken uit het oog verloor, gedurende welke tijd zijn wachtgenoot, van het voornemen van beklagde niets afwetende, het geweer wederom laadde) en de trekker overgehaald, tengevolge waarvan een schot afging en één van de kinderen werd gedood.

Twee maanden gevangenisstraf; openlijke uitlezing van het vonnis; teruggave van het geweer.

(W.Sr. art. 307).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. P. v. V., geboren 29 mei 1936, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 19 oktober 1956 te Arnhem, in elk geval „in Nederland, hoogst roekeloos en onvoorzichtig een geweer, in welks „kamer zich een scherpe patroon bevond, althans in welks magazijn „zich scherpe patronen bevonden, zonder zich van te voren van de „aanwezigheid van deze patroon of die patronen te overtuigen, heeft „gericht op Machiel Leonardus Vermeer en op deze Vermeer heeft „gericht gehouden en daarbij aan de trekker van dit geweer heeft ge- „trokken, althans dat geweer heeft gegrendeld waardoor een scherpe „patroon in de kamer werd gebracht en vervolgens aan de trekker „heeft getrokken in ieder geval zodanig met dat geweer heeft ge- „manipuleerd dat tengevolge van voormelde handeling/handelingen er „een schot is afgestaan en een kogel de loop van dat geweer heeft „verlaten door welke kogel die M. L. Vermeer in de linker thoraxhelft „werd getroffen waardoor diens linkerlong werd doorboord zijnde het

„derhalve aan zijn, beklaagdes, grove schuld te wijten geweest dat die „Vermeer korte tijd daarop aan genoemde verwonding is overleden”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring, op 10 november 1956 opgemaakt en getekend door de commandant van de 2e Zoeklichten-Batterij van de 921ste Afdeling Lichte Lucht doel Artillerie Territoriaal onder meer blijkt, dat beklaagde op genoemde datum sedert 29 september 1955 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij op 19 oktober 1956 tussen 18.15 en 18.30 uur, staande bij de zijingang van de Menno van Coehoorn kazerne te Arnhem, in zijn handen een geweer had, waarvan de loop gericht was op een groepje van vier of vijf kinderen en welk groepje twee à drie meter buiten het hek van de zijingang stond, niet wetend, dat dit geweer met scherpe patronen was geladen; dat het geweer het wapen was van de soldaat, met wie hij die dag samen de plantondienst deed en die, naar hij nu weet, Neef is genaamd; dat hij kort tevoren dat geweer uit het vlak bij de zijingang staande plantonhuisje had gehaald, met de bedoeling, die kinderen schrik aan te jagen, omdat hij de gehele dag al last had gehad van kinderen, zonder zich tevoren er van te hebben overtuigd of het geweer al dan niet geladen en op veilig gesteld was; dat, toen hij aldus daar stond met zijn linkerhand in de buurt van de trekker van dat geweer, er een schot uit dat geweer afging; dat hij nu weet, dat door dat schot een jongetje Machiel Leonardus Vermeer, in zijn borst werd geraakt en kort daarna aan de door dat schot opgelopen verwonding is overleden;

B. dat hij dacht, dat zich geen scherpe patronen in het geweer bevonden, omdat hij te omstreeks 18.00 uur in het plantonhuisje uit dat geweer de vijf zich daarin toen bevindende scherpe patronen had verwijderd, in een patroonhouder gedaan en op de vensterbank neergelegd; dat hij zich vervolgens van het plantonhuisje en de zijingang van de kazerne heeft verwijderd en na ongeveer twintig minuten daar is teruggekeerd, waarna het voorgaande zich afspeelde; dat hem bij zijn opleiding is geleerd, dat hij nooit, tenzij in gevechts- of soortgelijke omstandigheden, een wapen op mensen gericht mag houden, ook al weet hij zeker, dat er zich geen scherpe patronen in dat wapen bevinden;

Overwegende, dat Roelof Gerardus Neef, geboren op 27 augustus 1936, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

A. dat hij op 19 oktober 1956, tezamen met beklaagde plantondienst had bij de zij-ingang van de Menno van Coehoorn kazerne te Arnhem; dat hij op genoemde dag te omstreeks 18.30 uur beklaagde op het kazerneterrein nabij het hek van die zij-ingang zag staan met een geweer in een zodanige houding, dat de loop van het geweer was gericht op een groepje van vier of vijf kinderen, welke buiten het hek stond; dat dit geweer van hem, getuige, was, hetwelk hij tevoren met

vijf scherpe patronen had geladen en op veilig gesteld; dat hij hoorde, dat vlak bij hem een geweer werd gegrendeld, welk geweer, dat kon niet anders, het geweer moet zijn geweest, dat beklaagde in handen had en dat hij meteen daarop een schot hoorde afgaan en hij zag, dat een jongetje, naar hij nu weet Machiel Leonardus Vermeer geheten, op de grond viel en bleef liggen, hoewel het nog wel adem haalde;

B. dat de wapens van het planton tijdens de dienst als zodanig in het plantonhuisje stonden; dat hij was bewapend met een geweer en beklaagde met een pistoolmitrailleur; dat hij bij de aanvang van de plantondienst vijf scherpe patronen in het magazijn van zijn geweer heeft gedaan en het wapen op veilig heeft gesteld na de haan te hebben ontspannen, echter zo, dat geen patroon in de kamer werd gebracht en vervolgens het wapen in het plantonhuisje heeft neergezet; dat hij op genoemde dag tussen 14.00 en 15.00 uur, terwijl beklaagde bij het hek op post stond, het plantonhuisje binnenging en daar op tafel een patroonhouder met vijf scherpe patronen zag liggen; dat hij, zijn geweer ter hand nemend toen zag, dat er geen patronen meer in het magazijn van het wapen aanwezig waren; dat hij vervolgens de scherpe patronen weer in het magazijn van het geweer heeft gedaan en daarna het geweer op veilig heeft gesteld, zonder patroon in de kamer; dat hij beklaagde niet heeft gevraagd of en zo ja waarom deze de scherpe patronen uit zijn, getuiges, geweer had verwijderd, noch hem dit heeft verweten; dat het geweer daarna in het plantonhuisje is blijven staan, totdat hij te omstreeks 18.30 uur op 19 oktober 1956 beklaagde met het geweer in zijn handen uit het plantonhuisje zag komen en dat beklaagde meteen daarop in de houding ging staan, waarin hij stond, vlak voor bovengenoemd schot viel; dat hij begreep, dat beklaagde de kinderen schrik wilde aanjagen, maar dat het op dat moment niet zo gauw tot hem doordrong, dat er zich scherpe patronen in het magazijn van het geweer bevonden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige Geneeskundige Verklaring, ondertekend door de reserve 1e Luitenant arts P. M. H. G. Troquay, als antwoord van genoemde arts op de vraag welke letsel hij op 19 oktober 1956 had waargenomen bij Machiel Leonardus Vermeer, vermeldt:

„schotverwonding linker thoraxhelft”; alsmede de mededeling van genoemde arts, dat Vermeer \pm 20 minuten na het ongeval tijdens het transport naar het Gemeente Ziekenhuis is overleden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, voor wat betreft de verklaringen van beklaagde en de getuige Neef deze slechts bezigend voor zover sub A opgenomen en de geneeskundige verklaring van de reserve 1e Luitenant-arts Troquay slechts bezigend in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: . . . [volgt bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dienaangaande, met betrekking tot beklaagdes schuld; dat beklaagde weliswaar opgeeft enige tijd voor het ongeval het

geweer te hebben ontladen, welke opgave door de mededeling van getuige Neef bevestigd is, doch dat is komen vast te staan dat beklagde zich daarna verwijderd heeft en dus gedurende enige tijd niet meer het oog op dit door hem ontladen geweer heeft kunnen houden, onder welke omstandigheden hij rekening had moeten houden met de mogelijkheid, dat door toedoen van anderen inmiddels weder aan dit geweer was gemanipuleerd;

dat beklagde desondanks niet slechts heeft nagelaten zich te overtuigen van de toestand van dit geweer vóór hij dit in de richting van het slachtoffer hield, doch bovendien door dit geweer aldus te houden, gehandeld heeft in strijd met het hem bij zijn opleiding voorgehouden verbod om een wapen op mensen gericht te houden anders dan in gevechts- en soortgelijke omstandigheden;

dat weliswaar kan worden betreurd dat getuige Neef beklagde niet terstond heeft gewaarschuwd, doch dat deze omstandigheid niet afdoet aan de mate van beklagdes onvoorzichtigheid en schuld, welke naar 's-Krijgsraads oordeel als *merkelijk* en *grof* moet worden aangemerkt, moettende aan militairen in het algemeen bijzonder hoge eisen van voorzichtigheid in het hanteren met vuurwapenen, waarmede zij zo veelvuldig moeten omgaan, worden gesteld;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Het aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad het wenselijk oordeelt, dat het ten deze te wijzen vonnis openlijk zal moeten worden uitgelezen door de Secretaris op een nader in overleg met de Commandanten van de Menno van Coehoorn-, de Saksen Weimar- en de Oranjekazerne van het Garnizoen Arnhem te houden appèl;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden;

Bepaling, dat dit vonnis door de Secretaris van de Krijgsraad openlijk zal worden uitgelezen tijdens een appèl in de Menno van Coehoorn-, de Saksen Weimar- en de Oranjekazerne van het garnizoen Arnhem op datum en tijd, nader te overleggen met de respectievelijke kazernecommandanten; teruggave van het geweer, merk Lee Enfield, no. BW 10868, twee patroonhulzen en drie scherpe patronen, die als stukken van overtuiging hebben gediend, binnen acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, aan de Commandant van de 921ste Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 29 april 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal Van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr. Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Klager was krijgstuchtelijk gestraft terzake van opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog met volharding. Dit feit levert op het misdrijf van art. 114, 1ste lid juncto 2de lid, en 3de lid W.M.Sr., hetwelk niet voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking komt; het is niet genoemd in art. 2, 2° W.K. De strafoplegger was derhalve niet bevoegd klager terzake van die gedraging krijgstuchtelijk te straffen. Het H.M.G. doet ambtshalve de strafoplegging teniet.

(W.M.Sr. art. 114, 1e, 2e en 3e lid W.K., art. 2, 2°, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 29 maart 1958 van M. C. S., registratienummer 37.12.29.251, dienstplichtig huzaar, dienende bij het B. eskadron van het 102 verkenningbataljon, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de commandant van het 1e legerkorps, over de straf van plaatsing in een tuchtklasse voor de tijd van drie maanden, hem op 14 maart 1958 opgelegd door de commandant van voormeld bataljon wegens:

„Geen gevolg gegeven aan een order van een meerdere tot het inleveren van een te veel ontvangen blik levensmiddelen. Daarentegen, in het bijzijn van betrokken meerdere dit blik geopend en de inhoud „opgegeten, niettegenstaande betrokken meerdere hem nogmaals ge„waarschuwd had dat hij hiermede moeilijkheden zou krijgen”;

bij welke beschikking — op 27 maart 1958 genomen en op 28 maart 1958 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving van de strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat uit de inhoud van de beklagbeschikking, welke bevestiging vindt in de resultaten van het door het Hof gehouden onderzoek, blijkt dat de aan klager verweten gedraging oplevert het misdrijf van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht 1e lid, juncto 2e lid, en 3e lid, 1e, hetwelk niet voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking komt;

Overwegende, dat derhalve de strafoplegger niet bevoegd was de klager terzake van deze gedraging krijgstuchtelijk te straffen en de opgelegde straf zowel als de omschrijving van de strafreden behoren te worden vernietigd;

BESCHIKKENDE:

Verklaart de strafoplegger onbevoegd om te erkennen over de feiten waarvoor hij klager krijgstuuchtelijk heeft gestraft;

Vernietigt ambtshalve de aan klager opgelegde straf en de daarbij behorende omschrijving van de strafreden;

Beveelt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Klager riep naar aanleiding van de strafoplegging de eindbeslissing in van het H.M.G. Het Hof deed de strafoplegging „ambtshalve” teniet; op het beklag zelf nam het Hof geen beslissing. De vraag rijst of het beklag vervolgens niet-ontvankelijk had dienen te worden verklaard.

Het Hof bepaalt dat een afschrift van bovenstaande beschikking zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht en de M. v. O. Deze bepaling zal dunkt ons wel „ambtshalve” zijn gegeven, daar de wet daaromtrent geen voorschrift bevat. Het valt ons echter op, dat het Hof van deze beschikking niet ook (ambtshalve) een afschrift doet uitreiken aan de Commanderende Generaal (art. 249, 254 R.L.).

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 24 juni 1958.

President: Mr Doornbos: Leden: Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Als commandant van een kazernewacht volstaan met het controleren of het personeel theoretisch voldoende onderlegd was, echter nagelaten — ook al was zulks niet uitdrukkelijk voorgeschreven — na het overnemen van de wacht het in het geweer komen en het opvolgen van de consignes door het wachtpersoneel, de post voor het geweer en de portier practisch te beoefenen, waardoor deze fouten maakten, toen de Inspecteur der Artillerie de kazerne bezocht.

Het H.M.G. merkt deze beleidsfout niet tevens aan als een krijgstuuchtelijk vergrijp, nu klager, na gehouden theorie kon (heeft?) constateren (geconstateerd?) dat het in het geweer komen voor de kazernecommandant goed en vlot verliep, en het nalaten van bovenbedoelde praktische oefeningen door superieuren van de wachtcommandant niet als een tekortkoming werd beschouwd.

(W.K. art. 68, Regl. Krijgst. art. 11 (2), 12 (1)).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 28 maart 1958 van J. V., wachtmeester der eerste klasse, registratienummer 25.03.07.084, diende bij het depot veldartillerie RVA , 2e instructie batterij te

... , waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van het depot veldartillerie over de straf van vijf dagen streng arrest, hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Als wachtcommandant onvoldoende maatregelen getroffen om er „zich van te overtuigen dat het wachtpersoneel in staat was om op de „juiste wijze eerbewijzen te verrichten en zijn taak te vervullen zodat „het kon voorkomen:

„1. dat een post voor het geweer op een foutieve wijze het geweer „in de arm bracht voor de kazernecommandant;

„2. de post voor het geweer naliet „in het geweer” te roepen c.q. „te bellen toen de Inspecteur der artillerie de kazerne binnenkwam;

„3. de planton in de kazernepoort wel aan de Inspecteur der „artillerie zijn identiteitskaart vroeg, maar niet de minste aanstalten „heeft gemaakt de wachtcommandant te waarschuwen dat de militair „in kwestie een opperofficier was;

„4. dat toen de Inspecteur der artillerie bij het verlaten van de „kazerne alsnog de wachtcommandant in de gelegenheid had gesteld „om voor de tweede maal de wacht in het geweer te laten komen om- „dat de wachtcommandant de eerste maal deze generaal een wacht had „gemeld gedeeltelijk in overjas en gedeeltelijk zonder overjas, weder- „om een slordig geheel gepresenteerd, zodat de generaal persoonlijk „enkele wachthebbenden moest corrigeren op de juiste houding.

„Bij de bepaling van de straf is rekening gehouden met het feit dat „het personeel voor de eerste maal op wacht stond.”,

bij welke beschikking, op 27 maart 1958 genomen, het beklag ge- deeltelijk gegrond werd verklaard, met wijziging van de opgelegde straf in vijf dagen verzuwaard arrest en met wijziging van de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden:

„Als commandant van de Kazernewacht ernstig tekort geschoten in „het vervullen van zijn taak door, wetende, dat de graad van ge- „oefendheid van het wachtpersoneel zodanig was, dat deze herhaalde „controle over hun kennis van de consignes en herhaalde praktische „beoefening van de eerbewijzen door hen noodzakelijk maakte, deze „handelingen zonder enige gegronde reden nagelaten, met als gevolg, „dat bij aankomst van een Opperofficier aan de wacht, de schildwacht „voor het geweer een onjuist eerbewijs bracht en naliet de wacht in het „geweer te roepen of het daartoe vereiste signaal te geven;

„de portier deze opperofficier om zijn identiteitsbewijs vroeg, hoe- „wel dit in strijd was met zijn consignes en de wacht te laat en slordig „in het geweer kwam.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Land- macht;

Gelet op het door de raadsheer-commissaris de luitenant-generaal A. G. J. M. F. van der Kroon gehouden onderzoek waarbij behalve klager nog als getuigen onder ede werden gehoord de kolonel P. J. M.

Schoonenberg, de luitenant-kolonel J. Hussum en de wachtmeester A. Boekestijn;

Overwegende, dat ten processe is komen vast te staan:

dat klager op 18 maart 1958 commandant was van de kazerne-wacht in de Cort Heyligerskazerne te Bergen op Zoom;

dat bij deze wacht personeel was ingedeeld dat onvoldoende in het verrichten van wachtdienst geoefend was; dat klager daarom de consignes en de gedragingen bij het in het geweer komen van de wacht met het personeel in het wachtlokaal behandeld heeft en vervolgens gecontroleerd heeft of degenen, die op post stonden hun consignes kenden; dat daarna de wacht voor de strafoplegger als kazernecommandant in het geweer kwam, hetgeen volgens de strafoplegger goed en vlot verliep; dat later een opperofficier, de Inspecteur der artillerie, onverwacht de kazerne bezocht en toen door het wachtpersoneel verschillende fouten werden gemaakt, onder andere door de schildwacht voor het geweer en de portier, terwijl ook het in het geweer komen van de wacht niet zonder fouten geschiedde; dat klager zulks daarna enige malen met het wachtpersoneel practisch heeft beoefend; dat door de wachtcommandant deze practische oefeningen in het algemeen niet gehouden werden; dat zulks door de officieren belast met het toezicht op de wacht niet werd geëist, terwijl ook overigens de onderofficieren niet werden geïnstrueerd om als wachtcommandant de eerbewijzen en andere diensten die tijdens een wachtdienst kunnen voorkomen met het wachtpersoneel practisch te beoefenen;

Overwegende, dat klager in zijn beleid als wachtcommandant tekort is geschoten door — ook al was zulks niet uitdrukkelijk voorgeschreven — niet na het overnemen van de wacht het in het geweer komen en opvolgen van de consignes door de wacht, de post voor het geweer en de portier practisch te beoefenen in stede van te volstaan met te controleren of het personeel van genoemde wacht theoretisch voldoende onderlegd was;

Overwegende evenwel, dat het Hof deze beleidsfout niet tevens als een krijgstuchtelijk vergrijp aanmerkt nu klager na de gehouden theorie kon constateren dat het in het geweer komen voor de kazernecommandant „goed en vlot” verliep en klaarblijkelijk noch de met het onmiddellijk toezicht op de wacht belaste officieren, noch de andere superieuren van klager het algemeen nalaten van bovenbedoelde practische oefeningen door de commandanten van genoemde wacht als een tekortkoming beschouwden;

Overwegende, dat het beklag mitsdien gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 24 juni 1958.

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr. Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Op 15 maart nam een beklagmeerdere een beschikking op een beklag. Klager riep op 17 maart d.a.v. de eindbeslissing in van het H.M.G.

Op 18 maart d.a.v. trok de beklagmeerdere deze beschikking in en werd een nieuwe gewijzigde beschikking gedagtekend 15 maart aan klager uitgereikt.

Het is in strijd met een regelmatige toepassing van de beklagprocedure om na beklag de oorspronkelijke beklagbeschikking door een nieuwe te vervangen.

(W.K. art. 67, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een schrijven gedagtekend 17 maart 1958 van de 1e luitenant J. H., nr. 32. 09.03.139, dienende bij nr. 1 squadron IG, vliegbasis , waarbij deze de wens te kennen geeft 's-Hofs eindbeslissing in te roepen naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van de instructiegroep van voormelde vliegbasis over de straf van twee dagen licht arrest hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„In strijd met de hieromtrent geldende voorschriften na 18.00 uur „in veldtenue in de officiersmess verschenen”,

bij welke beschikking op 15 maart 1958 genomen het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het nader onderzoek door de Raadsheer-Commissaris, de luitenant-generaal der KLu J. L. Zegers, waarbij als getuigen werden gehoord: de luitenant-kolonel L. en de majoor N.;

Overwegende, dat ten processe zijn overgelegd:

a. een beschikking op het beklag, gedateerd 15 maart 1958 en getekend door de luitenant-kolonel L., geproduceerd door klager;

b. een beschikking op hetzelfde beklag, eveneens gedagtekend 15 maart 1958 en getekend door de luitenant-kolonel L., welk stuk niet gelijkluidend is aan het sub a genoemde;

c. een schrijven van klager, gedateerd 17 maart 1958 en blijkens een daarop gestelde aantekening diezelfde dag in ontvangst genomen door de eerste officier van de week, waarbij klager de wens te kennen geeft de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen;

d. een verklaring getekend door de luitenant-kolonel L., gesteld

op een afschrift van de sub b genoemde beklagbeschikking, inhoudende dat die beschikking op 18 maart 1958 aan klager werd uitgereikt;

Overwegende, dat ten processe is komen vast te staan:

dat klager aanvankelijk de sub a genoemde beklagbeschikking ontving en op 17 maart 1958 te kennen gaf de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof te willen inroepen; dat de volgende dag deze beklagbeschikking werd ingetrokken en vervangen door de sub b genoemde; dat klager het aan hem uitgereikte exemplaar van de eerste beschikking behield; dat klager in de mening verkerende dat zijn verzoek om de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen eveneens betrekking zou hebben op de gewijzigde beklagbeschikking, welke hem daags na het indienen van zijn verzoek werd uitgereikt, niet opnieuw de eindbeslissing van het H.M.G. inriep;

Overwegende, dat de eerste beklagbeschikking ingetrokken is en derhalve moet worden vernietigd, terwijl de tweede beklagbeschikking moet worden vernietigd omdat het in strijd is met een regelmatige toepassing van de beklagprocedure om na beklag de oorspronkelijke beklagbeschikking door een nieuwe te vervangen;

Overwegende, dat het Hof geen termen aawezig acht de zaak terug te wijzen naar de beklagmeerdere om ten derden male te beschikken op het beklag;

Overwegende echter, dat klager geen nadeel mag ondervinden van de onregelmatige procesgang welke bij de behandeling van zijn beklag is gevolgd, weshalve het Hof ook de opgelegde straf vernietigt;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Vernietigt ambtshalve:

1. de aan klager uitgereikte beklagbeschikking van 15 maart 1958 hierboven sub a genoemd;
2. de aan klager uitgereikte beklagbeschikking gedateerd 15 maart 1958 hierboven sub b genoemd;
3. de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt dat de straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Blijkens bovenstaande beschikking is komen vast te staan dat de beklagmeerdere op 15 maart een beslissing op het beklag heeft genomen, welke aan klager is uitgereikt. Klager heeft daarop op 17 maart de eindbeslissing van het H.M.G. ingeroepen. Tot zover was er „regelmatig” geprocedeerd.

Nadat klager de eindbeslissing van het Hof had ingeroepen, trok de beklagmeerdere de door hem oorspronkelijk genomen beschikking in, en werd een nieuwe gewijzigde en geantidateerde beschikking aan klager uitgereikt.

Wij kunnen het intrekken der oorspronkelijke beklagbeschikking niet anders verstaan dan dat de beklagmeerdere daarmee deze beklagbeschikking heeft tenietgedaan en daarna een nieuwe beklagbeschikking aan klager heeft doen uitreiken (heeft uitgereikt). Hieraan doet niet af, dat klager in het bezit is gelaten van de oorspronkelijke beklagbeschikking; later blijkt dat dit stuk nog van belang was, in zover daarmee de ingetrokken (vernietigde) oorspronkelijke beklagbeschikking vaststond. Door de oorspronkelijke beklagbeschikking in te trekken (te vernietigen) week de beklagmeerdere af van de „regelmatige” procesgang.

Naar aanleiding daarvan overweegt het Hof:

„Overwegende dat de eerste beklagbeschikking ingetrokken is en derhalve moet worden vernietigd, terwijl de tweede beklagbeschikking moet worden vernietigd omdat het in strijd is met een regelmatige toepassing van de beklagprocedure om na beklag de oorspronkelijke beklagbeschikking door een nieuwe te vervangen;” enz.

In zijn beschikking van 24 september 1929 overwoog het H.M.G., toen na onderzoek van een beklagzaak bleek, dat een strafoplegger, nadat de gestrafte zijn beklag had ingediend, aan de omschrijving der strafreden nog had toegevoegd de woorden: „onder verzachtende omstandigheden”: . . . „dat de oorspronkelijke strafoplegger, nadat over de straf en de beschrijving der strafreden beklag was ingediend bij den in artikel 61 bedoelden meerdere, onbevoegd (spatiëring „A.F.S.) was in de straf en de omschrijving der strafreden nog wijziging te brengen en hij zijne bevoegdheid daartoe niet kon ontleenen, zooals hij meende, aan de bepaling van artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht, omdat het duidelijk is, dat de daarbedoelde bevoegdheid slechts kan gelden voor het geval en zolang niet bij de daarvoor bij de wet aangewezen hoogere autoriteit beklag is ingediend, als wanneer de bevoegdheid om alsnog de straf en/of omschrijving der strafreden te wijzigen op die hoogere autoriteit is overgegaan;

„dat daarom de Brigade-Commandant in elk geval de omschrijving der strafreden, voor zover zij door den oorspronkelijken strafoplegger onbevoegdlijk was aangevuld, had moeten vernietigen en vervolgens over de straf en de oorspronkelijke omschrijving der strafreden, waarover het beklag liep, zijn beslissing had moeten geven;” enz. (M.R.T. XXV blz. 328). Men vergelijk ook de besch. H.M.G. van 19 oktober 1926, M.R.T. XXII blz. 299.

Met deze beschikkingen voor ogen en in analogie daarmee was ook de beklagmeerdere nadat hij eenmaal een beslissing op het beklag had genomen en klager naar aanleiding daarvan de eindbeslissing van het H.M.G. had ingeroepen o.i. niet meer bevoegd deze beschikking in te trekken (teniet te doen hetzij geheel of gedeeltelijk) en door een nieuwe beschikking (gewijzigd en geantidateerd) te vervangen.

Het Hof overweegt daarover heel vaag „terwijl de tweede beklagbeschikking moet worden vernietigd omdat het in strijd is met een regelmatige toepassing van de beklagprocedure om na beklag de oorspronkelijke beklagbeschikking door een nieuwe te vervangen;” enz.

Daar o.i. de tweede beklagbeschikking derhalve onbevoegd was genomen, had het Hof eerst deze tweede beklagbeschikking behoren nietig te verklaren, waardoor dan de aanvankelijk genomen beklagbeschikking welke ten processe was overgelegd, weer herleefde.

Naar onze mening had het Hof over deze oorspronkelijke, en onbevoegd ingetrokken, beklagbeschikking een oordeel dienen te geven in plaats van deze te vernietigen alsmede de aan klager opgelegde straf.

Zonderling genoeg overwoog het Hof, dat de eerste beklagbeschikking was ingetrokken en derhalve moest worden vernietigd. De logica van deze overweging ontgaat ons. Het Hof had o.i. juist over deze beklagbeschikking zijn oordeel dienen te geven.

Bovenstaande uitspraak is weinig geslaagd. Zij is noch bevredigend voor de gestrafte (klager) omdat het Hof over zijn zaak geen oordeel heeft gegeven, noch voor de strafoplegger — al staat deze als tuchtrechter nadat hij een beslissing had genomen buiten de zaak — daar het Hof met het motief dat klager geen nadeel mag ondervinden van de onregelmatige procesgang, de door hem opgelegde straf eenvoudigweg teniet deed, noch voor de krijgstucht, immers het Hof meende dat er geen termen waren de zaak terug te verwijzen (hetgeen o.i. blijkens bovenstaand betoog ook volstrekt onnodig was) en de zaak in het archief van zijn griffie te moeten deponeren. Ook vond het Hof geen reden om „ambtshalve” over de zaak zelf een beslissing te geven.

Tenslotte valt het op, dat bovenstaande beschikking geen beslissing bevat over het beklag in dien zin, dat dit niet niet-ontvankelijk is verklaard.

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 8 juli 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Klager, beroepskorporaal, was op grond van gedragingen buiten dienst met vrouwen in verband met zijn karaktereigenschappen ingevolge art. 22 lid 1a RMAKL voorgedragen voor ontslag uit de militaire dienst, alsmede terzake daarvan en de daaruit voortvloeiende klachten bij zijn commandant door deze gestraft.

Het H.M.G. acht het onjuist klager terzake van diezelfde gedragingen, welke geen aanleiding gaven tot klachten over zijn wijze van dienst doen, bovendien nog krijgstuchtelijke straf op te leggen.

(W.K. art. 68, R.M.A.K.L. art. 22 lid 1a).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 31 mei 1958 van de korporaal der eerste klasse F., registratienummer 15.09.08.002, dienende bij de stafcompagnie kamp, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept

naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de territoriaal commandant Noord-Brabant over de straf van eenentwintig dagen licht arrest hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Op een voor een beroepsmilitair minderwaardige wijze twee vrouwen tegen elkaar uitgespeeld door tegenover beide voor te geven dat „hij met de ander volledig gebroken had. Door dit wangedrag en de „daaruit voortvloeiende klachten zijn commandant overlast bezorgd”, bij welke beschikking — op 22 mei 1958 genomen en op 29 mei 1958 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager zich met de opgelegde straf niet kan verenigen omdat hij het onjuist acht hem terzake van de hem verweten feiten krijgstuuchtelijk te corrigeren;

Overwegende, dat blijkens de beschikking, waarvan beklag, er over klagers gedrag in dienst geen klachten zijn;

Overwegende, dat klagers gedragingen buiten dienst ten opzichte van zijn echtgenote en een andere vrouw aanleiding zijn geweest tot het instellen van een onderzoek blijkens een in afschrift overgelegd rapport van 22 januari 1958 opgemaakt door de commandant vaste staf legerplaats 't Harde waarvan de conclusie luidt: „De karaktereigenschappen en het gedrag van F. zijn zodanig, dat gesproken kan worden van ongeschiktheid om bij enig onderdeel van de landmacht te dienen, weshalve ondergetekende voorstelt betrokkene te ontslaan op „grond van artikel 22 lid 1a van het RMAKL”;

Overwegende, dat de feiten, in genoemd rapport vermeld, welke aan de opgelegde straf ten grondslag liggen, blijkens een eveneens in afschrift overgelegd rapport van de commandant stafcompagnie kamp, de majoor J. L. L. B., hebben geleid tot een voorstel aan de Minister van Oorlog om klager onverwijld uit de militaire dienst te ontslaan;

Overwegende, dat de in genoemde rapporten omschreven gedragingen van klager vrijwel geheel binnen diens particuliere levenssfeer vallen;

Overwegende dat, nu op grond van deze gedragingen in verband met klagers karaktereigenschappen reeds een voordracht is ingediend om klager langs administratiefrechtelijke weg uit de militaire dienst te verwijderen, het Hof het onjuist acht om aan klager terzake van deze zelfde gedragingen, welke geen aanleiding gaven tot klachten over zijn wijze van dienst doen, bovendien nog een krijgstuuchtelijke straf op te leggen;

Krachts artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de strafoplegging waarvan beklag in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Een vraag welke naar aanleiding van bovenstaande beschikking rijst is, of de M.v.O. aanleiding heeft gevonden de korporaal, naar aanleiding van het voorstel tot ontslag terzake van zijn gedragingen en karaktereigenschappen uit de militaire dienst te ontslaan? Zolang de M.v.O. geen beslissing tot ontslag had genomen, had het H.M.G. deze zaak o.i. dienen aan te houden; indien de M.v.O. wel een beslissing tot ontslag van deze korporaal-ambtenaar had genomen, had de zaak o.i. behoren te worden aangehouden totdat de beslissing van de M.v.O. in kracht van gewijsde was gegaan. Men vergelijkte voorts art. 398, 8° W.Sv.

A. F. S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Wereldstrafrecht voor de Nederlandse militair?

Uit de rubriek „Opmerkingen en Mededelingen” van het Nederlands Juristenblad, jaargang 1958, pag. 694 e.v. nemen wij het artikel „Wereldstrafrecht voor de Nederlandse militair?” van de hand van Mr J. ROZEMOND over:

Bij Koninklijke Boodschap d.d. 7 juni 1958 werden een aantal wijzigingsontwerpen betreffende het militaire straf- en tuchtrecht aan de Tweede Kamer aangeboden (Kamerstukken II 5169 (R 112)).

Een van de nova in deze ontwerpen is art. 168 van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat als volgt luidt:

„Hij die buiten het Koninkrijk een feit begaat, dat niet met straf wordt bedreigd door enige ingevolge dit wetboek toepasselijke strafbepaling, doch waarvoor hij ingevolge enige op hem toepasselijke wet van het land, waar het feit begaan wordt, strafbaar is, wordt gestraft met hetzij hechtenis van ten hoogste zes maanden en geldboete van ten hoogste duizend gulden, hetzij één van deze straffen. De opgelegde hechtenis mag in duur het maximum van de tegen het feit in de buitenlandse wet bedreigde vrijheidsstraf niet overtreffen. Behoudens het bepaalde in artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht mag de opgelegde boete evenmin het maximum van de tegen het feit in de buitenlandse wet bedreigde geldboete te boven gaan.

„De vrijheidsstraf en de geldboete mogen slechts gezamenlijk worden opgelegd, indien dit ook bij toepassing van de buitenlandse wet mogelijk ware geweest”.

(Kamerstukken nr. 9 blz. 13).

(Onder „hij” in de uitdrukking „hij die” moet krachtens art. 66 W.v.M.S. worden verstaan „ieder aan de militaire rechtsmacht onder- „worpen persoon”).

Hier wordt de Nederlandse militair strafbaar voor het Nederlandse recht indien hij in het buitenland *enige* buitenlandse strafbepaling overtreedt. Het is daarbij onverschillig of dit is in een bevriend of in een vijandig land, of dit bepalingen zijn afkomstig van een burge-meester of van een parlement, of de bepalingen mogelijk rechtstreeks tegen Nederlandse belangen ingaan, onverschillig ook of het is in Rusland, Amerika, Johannesburg of Pematang Siantar.

De Nederlandse wetgever noch enige andere Nederlandse autoriteit kan hierop invloed uitoefenen. Wat de Nederlandse Koning door art. 57 van de Grondwet is verboden, nl. het creëren van strafbare feiten zonder toestemming van de Nederlandse wetgever, staat thans vrij aan de burgemeester van Brazzaville.

Als ergens het opperhoofd van een kannibalenstaf strafbaar stelt „hij die daartoe uitgenodigd zijnde weigert deel te nemen aan een „maaltijd waarbij mensenvlees wordt gegeten”, dan zal de Nederlandse militaire piloot, die na een noodlanding in de jungle gastvrij onthaal vindt bij deze stam en die weigert in voege als voormeld, zich schuldig maken aan een Nederlands strafbaar feit en zich moeten verantwoorden voor de Krijgsraad.

Nu mag dit een onwaarschijnlijk voorbeeld zijn, het demonstreert dat de tekst van artikel 168 (anders dan de M.v.T. suggereert) in principe geen grens stelt aan de toepasselijkheid van buitenlands strafrecht op de Nederlandse militair.

Een minder onwaarschijnlijk voorbeeld is: Spionage ten behoeve van Nederland ten nadele van de vijand, zonder twijfel krachtens art. 168 W.v.M.S. een strafbaar feit voor de Nederlandse wet. Men redene nu niet dat dit altijd tot seponering zal leiden (wat ik bepaald niet als een oplossing beschouw), want er zullen gevallen zijn waarin het niet zeker is dat de zaak geseponereerd wordt, terwijl men in die gevallen moet aannemen dat de Nederlandse wetgever geen strafbaarheid heeft gewild.

Een voorbeeld van dit laatste vormt m.i. art. 268 van het Belgische Strafwetboek, dat als volgt luidt:

„Met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met „geldboete van zes en twintig tot vijfhonderd frank worden ge- „straft de bedienaars van een eredienst, die in de uitoefening van „hun bediening, door woorden in openbare vergadering bespro- „ken, de regering, een wet, een koninklijk besluit of elke andere „daad van de openbare overheid rechtstreeks aanvallen”.

De aalmoezenier, die in België onder de in het artikel genoemde omstandigheden zegt: „Art. 268 Strafwetboek legt ten onrechte be- „perkingen op aan de vrije meningsuiting”, begaat een naar Neder- lands recht strafbaar feit krachtens art. 168 W.v.M.S. (althans in het geval van art. 77 sub 2^e Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

vgl. H.R. 27 okt. 1953, N.J. 1954 n°. 347). Dit feit is naar Belgisch recht een misdrijf!

Wie de politieke verhoudingen in Nederland kent zal zich realiseren, dat dit een geval is waarin niet altijd geseponneerd zou worden, terwijl ik toch mag aannemen dat de Nederlandse wetgever nooit een dergelijk delict zou scheppen.

Het is niet mogelijk volledig na te gaan wat de gevolgen van aanvaarding van het bestreden artikel zouden zijn. Daartoe zou men alle strafrechtstelsels ter wereld moeten kennen. Wel kan men zeggen, dat art. 168 W.v.M.S. een oncontroleerbaar aantal strafbare feiten schept, waarvan er niet één door de Nederlandse wetgever is beoordeeld, laat staan goedgekeurd.

Het ligt zeer voor de hand, dat invoering van het artikel Nederlanders strafbaar stelt voor de Nederlandse wet in een aantal gevallen, waarin naar Nederlandse rechtsopvatting straffeloosheid behoort te bestaan. Eén voorbeeld daarvan is nog: De Nederlandse negersergeant, die in Johannesburg plaats neemt in een treincompartiment voor blanken, begaat een Nederlands strafbaar feit.

De M.v.T. noemt weliswaar de verplichting om bij de berechting „het feit aan de algemene beginselen van het Nederlandse strafrecht „te toetsen”, maar ik zie niet hoe toepassing van deze regel zou kunnen samengaan met handhaving van het bestreden artikel. Men denke slechts aan het beginsel van art. 1 lid 1 W.v.S., waar het strafbaar stellen van feiten aan de Nederlandse wetgever is voorbehouden. Art. 168 W.v.M.S. neemt deze taak bepaald uit handen van de wetgever.

Het is na het opsommen van deze bezwaren nuttig onder ogen te zien welke argumenten de M.v.T. bezigt om het artikel voor te stellen.

Het eerste argument (M.v.T. blz. 22) is ontleend aan art. II van het NATO-Statusverdrag (Trb. 1953, n°. 10). Dit artikel gebiedt v.z.v. hier van belang „een krijgsmacht, haar civiele dienst, de leden daar-, „van, alsmede hun gezinsleden” van een buitenlandse mogendheid (-verdragspartner), zich te houden aan de wetten van „de Staat van „verblijf”. Het artikel besluit: „De Staat van herkomst is mede ge-, „houden de hiertoe noodzakelijke maatregelen te nemen”. De M.v.T. beschouwt deze laatste zinsnede als een verplichting waaruit art. 168 W.v.M.S. voortvloeit. Dit lijkt mij onjuist, omdat met „noodzakelijke „maatregelen” in genoemd art. II allermindst bedoeld zijn „wettelijke „maatregelen”. Als dat de bedoeling geweest ware, zou het (gelijk in art. VII lid 11 van hetzelfde verdrag) uitdrukkelijk bepaald zijn.

Het tweede argument is ontleend aan art. VII van het genoemde verdrag, waarin wordt geregeld de verhouding van rechtsmacht tussen „de staat van herkomst” en „de staat van verblijf”. Dit artikel noemt nl. (lid 3) enige gevallen, waarin de staat van herkomst bij samenloop van rechtsmacht voorrang heeft en maakt het mogelijk in gevallen waarin de staat van verblijf voorrang heeft, een verzoek te doen om afstand van deze voorrang.

De M.v.T. redeneert nu als volgt: Deze regeling is alleen van voordeel bij *samenloop* van rechtsmacht, dus schept men deze samenloop

door eenvoudig de buitenlandse strafbepalingen toepasselijk te verklaren volgens Nederlands recht.

Naar ik aanneem ziet de steller van art. 168 het hierbedoelde voordeel voornamelijk daarin, dat deze regeling het mogelijk maakt Nederlanders te redden uit de handen van een buitenlandse rechtsmacht en te laten profiteren van het Nederlandse inzicht omtrent mindere strafwaardigheid van het begane feit, in veel gevallen misschien zelfs door seponering. Op zichzelf is dit een loffelijk streven maar het lijkt mij vreemd iemand straffeloosheid te verschaffen door zijn daad strafbaar te stellen. Bovendien gaat het argument van de steller alleen op voor feiten begaan in de NATO-landen, terwijl art. 168 W.v.M.S. naar de letter geldt voor de gehele wereld.

Op grond van het vorenstaande concludeer ik dat art. 168 W.v.M.S. onaanvaardbaar is. Het artikel heeft een in beginsel onbegrensde werking, terwijl het nagestreefde doel van zeer beperkte omvang is. Naar ik hoop wordt het artikel vervangen door een regeling, die de belangen van de NATO-partners en de Nederlandse militair beter in evenwicht brengen.

VERBETERING.

In het vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 18 december 1957 (M.R.T. LI, 1958, blz. 494 v.) staat op blz. 496 als qualificatie sub 3. „Opzettelijke insubordinatie gepleegd in tijd van oorlog”. De lezer zal begrepen hebben dat het hier een over het hoofd geziene zetsfout betreft en dat hier had behoren te staan „Opzettelijke ongehoorzaamheid in „tijd van oorlog”.

In het naschrift bij dit vonnis is terzake van het sub II ten laste gelegde opgemerkt dat, door de wijze van omschrijven, het verzuimen zijn wollekje op te maken niet als gebeuren maar als omstandigheid was ten laste gelegd. Wij vernemen thans dat dit te wijten is aan de omstandigheid dat bij het uittypen van het vonnis uit de tenlastelegging een stuk is weggefallen. In het vonnis staat:

„... toen de sergeant eerste klasse P. Mos hem had bevolen zijn „wollekje op te maken, hetgeen hij verzuimd had te gehoorzamen, zeggende: ...” enz.

In de tenlastelegging stond echter:

„toen de sergeant eerste klasse P. Mos hem had bevolen zijn wollekje „op te maken, hetgeen hij verzuimd had vóór de morgeninspectie te „doen, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende: ...” enz. [waarin wij het weggefallen zinsdeel hebben gecursiveerd].

W. H. V.

REGISTER

van deel LI, 1958

	Blz.		Blz.
Aanhouding. De — en het opbrengen van het m.s. Kasimbar . . .	481		
Aanrijding. Een soldaat veroorzaakte een — en verwijderde zich zonder dat zijn identiteit behoorlijk kon worden vastgesteld . . .	106		
— Een kapitein die in Duitsland met grote snelheid een S bocht inreed, reed tegen een boom waardoor 2 inzittenden lichamelijk letsel bekwamen . . .	116		
— Bij het inhalen van een auto kon een korporaal 1e kl. niet tijdig remmen, toen die auto plotseling remde voor een overstekende kat, waardoor hij tegen die auto is aangereden . . .	175		
— Een hoofdofficier, onder invloed van drank, een auto besturend, neemt een bocht te ruim, rijdt 2 wielrijders omver en rijdt door . . .	426		
— Als rij-instructeur, gezeten naast de leerling-bestuurder in een lesauto, niet voorkomen, dat de leerling-bestuurder een overweg opreed, waar een trein naderde, waardoor een botsing ontstond, de leerling-bestuurder werd gedood en de auto werd beschadigd . . .	433		
Aanvang van ongeoorloofde afwezigheid . . .	290		
Aanvaring. — tussen Hr. Ms. Groningen en de motorkotter Nellie TX 24 . . .	131		
Aanvulling der tenlastelegging .	694		
Administratieve Rechtspraak.			
— Beoordeling van een kapitein der infanterie; de beoordeling dient op grond van het verhandelde gewijzigd te worden. Het strijdt niet met het V.B.O. indien een der (3) beoordelaars de beoordeelde niet gedurende het gehele beoordelingstijdvak onder zijn commando heeft gehad en de beide andere beoordelaars in het geheel niet (V.B.O. ptn 9, 10, 11 en 18) .	57	der luchtmacht. De grief van klager over de karakteromschrijving gegrond bevonden; beoordeling gewijzigd. De beoordeling van een kapitein dient op bepaalde punten naar strengere maatstaven te geschieden dan die van een eerste-luitenant (A.W. art. 58, 60, V.B.O.) . . .	61
— Beoordeling van een kapitein		— Een eerste-luitenant was gepasseerd voor bevordering op grond van beoordeling; deze beoordeling wordt wegens diverse verzuimen 1½ jaar later door de M.v.O. vernietigd. Inmiddels was klager later dan zijn ranggenoten tot kapitein bevorderd. Op grond van een ingewonnen deskundigenrapport neemt de C.R.v.B. aan, dat de passering ten onrechte heeft plaats gehad. De A.W. en de M.A.W. geven geen recht op schadevergoeding op grond van onzorgvuldige behandeling door een administratief orgaan, nu geen handeling werd vernietigd en schadevergoeding niet was gevorderd. (Bevord. wet 1902, V.B.O., A.W. art. 47, 60) . . .	66
		— Een passering voor bevordering tot kapitein en een latere promotie kunnen niet definitief worden zolang over een bezwaar tegen de beoordeling die aan het passeren te grondslag ligt, niet is belist. Een fictieve weigering: niets laten horen, wordt te eniger tijd definitief . . .	136
		— De Ambtenarenrechter kan niet ontvangen een beroep, gericht tegen een beslissing door de President van het H.M.G. gegeven op een beklag over een vermeende krenkende of onbillijke behandeling, onderzonden van een militaire meerdere . . .	197
		— Een off.-arts der K.M. in Nw.-Guinea, als bestuurder van	

Blz.	Blz.
een dienstauto van een dienst-
reis terugkerende, raakte, door
slaap overmand, met de auto
van de weg af, waardoor de
auto beschadigd werd en de be-
stuurder een gebroken knie-
schijf opliep. Geen grove schuld
van de bestuurder aanwezig.
Beroep gegrond. Beslissing
van de M.v.M. tot gedeeltelijk
verhaal van de schade op de
bestuurder nietig verklaard 262	waardering als juist en de
andere als onjuist te beschou-
wen 467
— Het verzoek van een arts om
ontbinding van de overeen-
komst om het Rijk gedurende
10 achtereenvolgende jaren als
off. v. gez. te dienen onder
verzekering van een premie,
onder aanbidding van terug-
betaling van premie en rente,
werd afgewezen. De Kroon is
bevoegd dit verzoek niet in te
willigen 319	— Nu vaststaat dat de opper-
wachtmeester aan de vereisten
voor plaatsing op de candi-
datenlijst voor adj. o.o. vol-
doet, moet zijn naam op die
lijst worden geplaatst. De „be-
leidslijn”, dat wanneer een
opleiding geen vereiste is voor
bevordering, een gegadigde
niet meer dan 2 × voor pro-
motie in aanmerking wordt
gebracht, vindt geen steun in
het Bevord.voorschr. van de
landm. 1953 678
— Klager was in 1945 benoemd
tot res.-adelborst der 1e kl.
Teneinde beroeps officier te
kunnen worden, deed hij af-
stand van zijn ancienniteit als
res.-off.
Toen later voor res.-off. de
mogelijkheid werd geopend
rechtstreeks over te gaan in
beroepsdienst met behoud van
ancienniteit, kwamen collega's
van klager hem vóór op de
ranglijst.
Het verzoek van klager om
zijn oorspronkelijke anciennite-
iteit mede te doen tellen werd
afgewezen op grond van de
voorschriften. Er was geen
schending van een algemeen
verbindend voorschrift. Beroep
ongegrond 457	— Hoewel klagers (maandvlie-
gers) volgens bestendig ge-
bruik op zaterdag hun dien-
sten verrichten, volgt daaruit
niet dat van dat gebruik voor
de betrokkenen rechten kun-
nen ontstaan. Het is aan het
beleid van de commandant
overgelaten te bepalen op
welke dagen de maandvliegers
hun verplichtingen zullen vol-
brengen. De ambtenarenrech-
ter is niet bevoegd dat beleid
te toetsen 683
— De karakteromschrijving „niet
recht door zee” in een inlich-
tingsrapport berustte op een
onjuiste grond. Ook de overige
punten waren ingevuld onder
invloed van die onjuiste grond.
Inlichtingsrapport nietig ver-
klaard 464	Afwezigheid. Zie bij Opzettelijke
ongeoorloofde afwezigheid en
bij Desertie.
— Het verschil tussen de kwali-
ficaties „goed tot zeer goed”
en „zeer goed” in een beoor-
delingslijst leent zich zo weinig
voor objectieve toepassing, dat
in de regel geen aanleiding
kan worden gevonden de ene	Amerika. Zie bij Leadership.
Arnhem. De slag om — 696
Arrest. Onmiddellijke in —stel-
ling wegens vrees voor ont-
vluchting 170
Artikel 23 W.M.Sr. en artikel 24
W.Sr. 668
Artikel 98 W.M.Sr. — eerste lid,
aanhef en 2e kent onder de
daar genoemde voorwaarden
aan de delicten bedoeld in
art. 96 en 97 (culpose en
doleuze ongeoorloofde afwe-
zigheid) de qualificatie „De-
sertie” toe, doch voegt niet
aan beide genoemde vormen
een derde toe 37
Artikel 45 W.V.W. Als bestuur-
der van een militair motor-
rijtuig een weg met éénrich-
ting verkeer in de gesloten
richting opgereden. Art. 45
W.V.W. is in tijd van oor-
logsgevaar niet toepasselijk;
eigenlijk krijgst. vergrijp . . . 183

	Blz.		Blz.
Artikelen 57 en 58 W.K. en de scheiding tussen straf- en tuchtrecht. De	273		
Bedreigen. — met enig kwaad, mondeling: „Ik kom U nog wel tegen op straat en dan zullen wij wel eens afrekenen”	251		
— door een daad: dreigend het geweer opheffen	251		
— Feitelijk — met geweld: het geweer opheffen en op dreigende toon zeggen: „De kolf is hard” en „Als U niet op past deel ik er nog een paar klappen mee uit”	251		
Beklagrecht. Een beklag ingediend na afloop van de in art. 67 W.K. bedoelde termijn is niet ontvankelijk	118		
Een beschikking op het beklag in eerste instantie ambtshalve nietig verklaard, omdat deze beschikking op een heel ander feit betrekking heeft dan aan de oorspronkelijke strafoplegging ten grondslag lag. Voor dit andere feit zou uitoefening van het beklag in eerste instantie zodoende niet mogelijk zijn	118		
— Het nakomen van de bepaling van art. 46 W.K. is van essentieel belang als waarborg voor rechtvaardige uitoefening van de strafbevoegdheid	374		
— Een A.O.I. had, — na sluiting van het onderzoek in zijn zaak door de President van het H.M.G. — zich rechtstreeks tot deze gewend in een correcte brief, waarin hij het beleid van zijn C.C. in twijfel trok. Hij werd deswege door zijn R.C. gestraft. Dit was niet de bedoeling van het Hof, die de brief ter informatie aan de R.C. had gezonden. Klager mocht al hetgeen hij meende ter ondersteuning van zijn beklag — mits correct — aanvoeren. Beklag gegrond	376		
— Een beklagmeerdere nam een beschikking op een beklag. Toen klager de eindbeslissing inriep van het H.M.G. wijzigde de beklagmeerdere de aanvankelijk door hem genomen beschikking. Het is in strijd met een regelmatige beklagprocedure om een aanvankelijk genomen beklagbeschikking door een nieuwe te vervangen			728
		Beklagzaken. Beklag over een strafoplegging van 14 dagen verzwaard arrest wegens het zijn C.C. bij herhaling overlast bezorgen wegens het maken van schulden. Het ter verantwoording roepen van een militair verdacht van een krijgstuchtelijk vergrijp betekent voor die Commandant overlast, doch dit op zichzelf kan geen reden tot bestraffing zijn. Beklag gedeeltelijk gegrond	54
		— Een matroos 3e kl. was terzake van zeer ondisciplinair gedrag gestraft met 6 maanden plaatsing in de tuchtklasse. De in art. 61 W.K. bedoelde meerdere verklaarde het beklag ongegrond, doch wijzigde uit billijkheidsoverwegingen de opgelegde straf in 3 maanden plaatsing in de tuchtklasse wegens vertraging in de afdoening van het beklag	185
		— Een soldaat riep de eindbeslissing in van het H.M.G. over een straf van 3 maanden plaatsing in de tuchtklasse. Het Hof wijzigt deze straf in 14 dagen streng arrest, daar niet gebleken is, dat de soldaat ongevoelig is voor straf, terwijl de feiten niet van die aard zijn, dat het noodzakelijk is, dat de soldaat aan een strengere krijgstucht moet worden onderworpen. Het Hof wijzigt ook de strafreden, hoewel daarover niet was geklaagd	189
		— Beklag door een wagencommandant over de hem opgelegde straf van 7 dagen verzwaard arrest wegens onvolgende oplettendheid t.a.v. het geluid van de motor, waardoor sneller werd gereden dan de (toegestane) snelheid, welke de snelheidsmeter aangaf. De wagencommandant mocht op de aanwijzing van de snelheidsmeter vertrouwen. Nu deze de snelheid niet juist aangaf, treft de wagencommandant i.c. niet het verwijt, dat	

Blz.	hij de snelheid niet naar het geluid van de motor heeft geregeld. Beklag gegrond . . . 253 — Een soldaat-chauffeur was gestraft wegens onvoldoende oplettendheid t.a.v. het geluid van de motor, waardoor hij sneller reed dan de (toegestane) snelheid, welke de snelheidsmeter aangaf. De chauffeur moet kunnen vertrouwen op de snelheidsmeter. Hij mag zonder dat hij daarvan kennis draagt, niet worden uitgezonden met een snelheidsmeter die zoals i.c. grote afwijkingen vertoont; klager was er niet mede bekend, dat de snelheidsmeter defect was; aan het geluid van de motor kon hij de snelheid niet beoordelen. Anderen trof i.c. schuld voor het gebeurde. Beklag gegrond . . . 256 — Een kapitein optredende als eerste officier van de week rapporteerde een S.M.I. dd. off. v. piket wegens vermeende tekortkomingen. Daarna wijzigde deze kapitein optredende als wn. B.C. ex art. 50 W.K. de door de C.C. aan de S.M.I. opgelegde straf, terwijl hij kort daarna een beschikking op het beklag over de door de C.C. opgelegde straf onder intrekking van de door hem bepaalde wijziging. Het H.M.G. doet de beklagbeschikking teniet wegens onjuiste toepassing der beklagprocedure en stelde de stukken in handen van de B.C. . . . 307 — Een O.W.I. deed niet tijdig ter bestemder plaatse mededeling van zijn bevinding van de overname van voertuigenboekjes e.a. bij het gaan uitoefenen van de functie van M.T.O.O. De O.W.I. trof geen verwijt wegens het onvoldoende zorg hebben besteed aan de admin. verantwoording als gevolg van het gebruik van een aanwezig verouderd voorschrift. Beklag gedeeltelijk gegrond . . . 313 — Zich onttrokken aan zijn dienstverplichtingen door zich pas $\pm 2\frac{1}{2}$ uur na aankomst op de vliegbasis bij zijn dienst-	Blz.	hoofd te melden. Beklag gedeeltelijk gegrond 372 — Klager werd gestraft zonder dat hij vooraf overkomstig art. 46 W.K. door of vanwege de strafoplegger was gehoord. Het nakomen van de bepaling van art. 46 W.K. is van essentieel belang als waarborg voor rechtvaardige uitoefening van de strafbevoegdheid. Beklag gegrond 374 — Een luit. klasse-commandant was gestraft wegens tekortkoming in verantwoordelijkheidsbesef bij een velddienst-oefening door in strijd met Voorschrift nr 1505 Handgranaten, het werpen met scherpe aanvalshandgranaten enz. had overgelaten aan een O.O. Het voorschrift was i.c. niet toepasselijk. Beklag gegrond . 451 — Een beklagmeerdere nam een beslissing op het beklag over een strafoplegging. Toen klager de eindbeslissing van het H.M.G. inriep, vroeg de beklagmeerdere de beschikking terug, vernietigde deze en nam een nieuwe beschikking, welke hij antidateerde. Het H.M.G. verklaarde deze beschikking nietig. Daar de oorspronkelijke beklagbeschikking was ingetrokken, deed het Hof ambtshalve de oorspronkelijke strafoplegging eveneens teniet 454 Een SMI gedraagt zich onkrijgstuchtelijk tegen een luit. kol. Kon. Marech. die hem naar aanleiding van niet correct groeten daarover onderhoudt. Beklag ongegrond 674 — Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog met volharding, vallende onder art. 114, 1e lid j°, 2e lid en 3e lid W.M.Sr., is niet vermeld in art. 2, 2° W.K. en mitsdien niet voor krijgstuchtelijke bestraffing vatbaar. De strafoplegger was onbevoegd; strafoplegging teniet gedaan . 724 — Als wachtcommandant de theoretische kennis van het wacht-personeel gecontroleerd doch niet de praktische uitvoering

Blz.	Blz.		
— daarvan. Deze beleidsfout leverde i.c. niet tevens een krijgstuuchtelijk vergrijp op. Beklag gegrond, strafoplegging teniet gedaan	725	— Als wachtcommandant (sergeant) opzettelijk nagelaten mededeling te doen dat een o.h. wachthebbende soldaat de wacht gedurende enige tijd verliet	236
— Klager, beroepskorporaal, was wegens gedragingen, buiten dienst met vrouwen in verband met zijn karaktereigenschappen ingevolge art. 22 lid 1a R.M.A.K.L. door zijn Commandant voorgedragen voor ontslag uit de militaire dienst, alsmede door deze terzake daarvan gestraft. Het H.M.G. acht het onjuist, dat klager terzake van deze gedragingen, welke geen aanleiding gaven tot klachten over zijn wijze van dienstdoen, bovendien nog krijgstuuchtelijk wordt gestraft. Beklag gegrond; strafoplegging vernietigd	731	— Als wachtcommandant (korporaal 1e kl.) opzettelijk nagelaten mededeling te doen, dat hij 2 o.h. soldaten van de wacht slapende had aangetroffen	242
Belediging. Eenvoudige — door hoorbaar voor 2 negers te spreken over „roetnikkers”	171	Bevoegdheid van de militaire rechter. De — is beperkt tot de gevallen waarin de wetgever deze in duidelijke bevoordingen heeft uitgesloten	85
Benadering van de militaire reclassent. De —	383	Boekaankondiging. Prof. Mr B. V. A. Röling: „Nieuw Guinea” <i>George Schwarzenberger: The legality of Nuclear weapons</i>	141
Beschimpen van een meerdere (luitenant). Je bent maar een snotneus, een doodgewone krantenjongen	245	Mr C. N. Peyster: „De onbekende Misdaad”	381
Besturen van een motorrijtuig in het buitenland. Zie bij Ontzegd zijn van rijbevoegdheid.		G. Seppen en Mr H. C. Fraaij: „Grensbeveiliging”, 5e Aanvullingsblad	687
Betreden van militair terrein, enz. door burgerpolitie	378	Burgerpolitie op militair terrein	378
Bevel. Zie bij Dienstbevel en bij Opdracht.		Bijzondere zitting. — van de Zee-krijgsraad te 's Gravenhage	143
Bevel aan een in staat van dronkenschap verkerende korporaal. Ongehoorzaamheid bewezen; opzet niet bewezen; terugverwezen naar C.O.	101	Commissie tot herziening van de militaire strafrechtspleging. Samenstelling van de —	208
Bevelhebber van enige wacht. Als — een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen, gepleegd in tijd van oorlog: Als wachtcommandant, sold. 1e kl., tegen een collega die 6 uur te laat in de kazerne terugkeerde, gezegd: loop maar gauw door, er is nog geen controle van de off. v. piket geweest	48	Contacttheorie. — toegepast bij diefstal van 2 flessen rum door een Hofmeester	88
— Kenmerk voor de functie van — is waakzaam moeten zijn	224	Critiek van de rechter op de inhoud van het requisitoir	668
		Desertie. Zie bij Artikel 98 W.M.Sr.	
		Desertie in tijd van oorlog gepleegd. Zich verwijderen met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken	18
		— Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van 18-23 september 1955	37
		— Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van een oorlogsvrijwilliger van 1 juni 1946-20 februari 1957	43
		— Niet teruggekeerd van avondpermissie en van 16-26 april, langer dan 4 dagen, in tijd van oorlog, van zijn onderdeel afwezig geweest	104
		— Niet teruggekeerd van avondpermissie en van 12 juni-10 juli, langer dan 4 dagen, in tijd van oorlog, van zijn onderdeel	

	Blz.		Blz.
afwezig geweest; vrijspraak wegens ontoerekenbaarheid . . .	161	te werken	237
— Ongeveer 3 weken te laat van bewegingsvrijheid teruggekeerd; tijdige controle zou afwezigheid veel korter hebben kunnen doen duren . . .	298	Enquête. Samenvatting van het resultaat van de —	401
— Zich naar het buitenland, België, verwijderd van oktober 1946-september 1957, gevolgd door arrestatie	442	Erratum	400, 752
Diefstal. — d.m.v. verbreking . .	13	Zie ook bij Verbetering .	
— d.m.v. een valse sleutel (loper)	13	Fair play	393
— van een geldkistje	13	Feitelijke insubordinatie. Een korporaal geeft een luit. t. z. 3e kl. een slag in het gezicht . . .	34
— van benzine meermalen gepleegd	26	— Een matroos 2e kl. stompde een een kwartiermeester tweemaal in het gezicht, enz.	152
— van een rijwiel	45	— Een matroos 1e kl. grijpt een korporaalschrijver bij diens khakihemd	155
— van 2 flessen rum door een hofmeester; contactstheorie toegepast	88	Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog. — door 3 militairen, die een sergeant hebben geduwd, gestompt, enz. buiten dienst gepleegd; (geen „munitierij”)	96
— door een „lifter” uit tassen in een auto waarin deze was meegenomen	156	— door een soldaat, die een sergeant die hem een bemerking maakte, een klap in het gelaat gaf	159
— door inklimming door 2 soldaten die een patrouille vormden op een onder hun bijzondere bewaking gestelde plaats (cantine)	292	— door een soldaat onder invloed van teveel biergebruik, die, toen een luit. t. zee 3e kl. hem terechtwees, deze aangreep en stompde	167
— van een regenjas door inlevering van de dienstregenjas van een andere militair bij de fourrier	296	— door een soldaat door rukken en trekken toen hij door een opperwachtmeeester was aangegrepen na dienstweigering .	304
Diefstalconstructie. Een dubieuze — ?	398	— door een dpl. soldaat jegens een luitenant in burger, die na onkrijgstuchtelijk gedrag gevolgd door weigering om zijn legitimatiebewijs te tonen, en na aansporing van enige burgers tot mishandeling van die luitenant, deze een schop tegen een been had gegeven . . .	431
Dienstdoende. Opzettelijke onoorloofde afwezigheid, terwijl hij is —	494	— jegens een schildwacht door een vluchtende dpl. korporaal, die het geweer vastgreep van de schildwacht, die hem wilde tegenhouden	494
Dienstrekening. Opmaken van een onware —	717	Fiscaal. Opdracht van de Krijgsraad aan de — tot het verlenen van bemiddeling tussen een beklaagde en een huurverkooper steunde niet op een wettelijke bepaling	13
Dienstvoorschrift. Opzettelijk nagelaten een — op te volgen . .	356	Foto's van een aanvaring te Den Helder waarop een aantal militaire werken voorkwamen . .	120
Dienstweigering (principiële)	91, 98, 99	Franken, Mr D. B. A. — †	79
Dode letters?	327	Gebruiken van een aan een ander	
Dood. Aan zijn schuld de — van een ander te wijten hebben door het overhalen van een trekker van een geweer . . .	720		
Dronkenschap. Bevel aan een in staat van — verkerende korporaal; ongehoorzaamheid bezeugen; opzet niet bewezen; terug verwezen naar C.O. . .	101		
Duitsland. De strafrechtelijke positie van Nederlandse militairen in de Bondsrepubliek — . .	658		
Eigen veroordeling. Uitzondering op het rechtsbeginsel, dat niemand gehouden is aan — mee			

	Blz.		Blz.
toebehorend motorrijtuig. Opzettelijk en wederrechtelijk — op de weg	106, 435	oversteekplaats aangegeven door —, door een passerende wielrijder	162
Gevolgen van ongehoorzaamheid.	696	Leadership. The role of — in relation to discipline and to the administration of justice . . .	329
Geweer. Een windbuks wordt geacht te zijn een — in de zin der Jachtwet	93	— as related to the application of military law	331
Gilft. Als ambtenaar een — aannemen naar aanleiding van hetgeen in strijd met zijn plicht is gedaan of nagelaten . . .	356	Leiderschap. Zie bij Leadership.	
Haarknippen. Weigeren om zijn haren te laten knippen . . .	371	Lenen van geld. — tegen woekersrente, waarbij bemiddeling van een mindere werd aanvaard .	54
Heling. — van benzine en olie meermalen gepleegd . . . 26,	30	Letsel. Zie bij Lichamelijk letsel.	
— van een frame	45	Lichamelijk letsel. Aan schuld te wijten zwaar — als gevolg van zorgeloos omgaan met een met een losse patroon geladen geweer	108
Herziening van de militaire strafrechtspleging. Samenstelling van de Commissie tot — . . .	208	— Aan schuld te wijten — als gevolg van het met grote snelheid inrijden van een S bocht in Duitsland, waardoor de bestuurder tegen een boom reed .	116
Hinderen. — van overstekende voetgangers bij een oversteekplaats aangegeven door knipperbollen, door een passerende wielrijder	162	— Uit onnadkendheid een dommelende kameraad met ether besprenkeld, welke ether door een trek aan een sigaret in brand raakte	158
Huisvredebreuk. 's Nachts via een stukgetrapte ruit een huis binnengaan	301	Luchtvaartongevallen. Het onderzoek van —	649
Identiteit. Zich na een aanrijding verwijderd zonder dat zijn — behoorlijk kon worden vastgesteld	106	Luchtvaartwet. De nieuwe — . . .	209
Immuniseren. — tegen pokken en andere ziekten (weigering) . .	668	Marineraad. Scheepsrampen en scheepsongevallen; werkzaamheden van de — en van Raad voor de Scheepvaart	81
Jachtacte. Zich zonder — met een windbuks in het veld bevonden; windbuks wordt geacht te zijn een „geweer” in de zin der Jachtwet	93	Maximum snelheid voor motorrijtuigen	74
Jehova-getuige. Principiële ongehoorzaamheid door een — . .	91	Militaire psychiater. De taak van de —	469
Joy-riding. — met een fiets . . .	50	Militaire Reclassent. De benadering van de —	383
— met een auto	103	Militaire Strafvoeding. Enige aantekeningen inzake enkele der grondbeginselen, waarvan bij de samenstelling van een nieuw Wetboek van — zou moeten worden uitgegaan . .	1
— met een rijwiel; „straatschenderij”	180	Militaire werken. Foto's van een aanvaring te den Helder, waarop een aantal — voorkwam .	120
— met een motorrijwiel	491	Militair Juridisch Brevet. Toekenning van het —	400
— ?	695	Militair Justitiële Statistiek 191,	687
Juridische aangelegenheden.		Militair Rechtelijke Vereniging. Algem. ledenvergadering; De Taak van de militaire psychiater	469
Rijksbegroting 1958 VIII A		Mishandeling. Een soldaat sloeg een meubelmaker tegen het	
Oorlog, M.v.A.	271		
Jurisprudentie. De schandpaal in de —	205		
Kasimbar. De aanhouding en het opbrengen van het m.s. — . .	481		
Kernwapens.			
Zie bij Nuclaer weapons.			
Kiezer. Zich niet aangemeld voor stemming bij het stembureau .	85		
Knipperbollen. Hinderen van overstekende voetgangers bij een			

	Blz.		Blz.
hoofd, waardoor deze viel en een hersenschudding kreeg . . .	170	Onderzoek. Het — van Luchtvaartongevallen	649
— Een soldaat stompte en trapte een neger en diens echtgenote . . .	173	Ongehoorzaamheid. Gevolgen van —	696
— Een sergeant trapte zijn echtgenote, welke hem wilde belletten een café te bezoeken . . .	181	Ongehoorzaamheid.	
— Een sergeant 1e kl. gaf zijn echtgenote een vuistslag in het gelaat, waardoor een breuk van het jukbeen en de kaak ontstond	231	Opzettelijke — in tijd van oorlog gepleegd.	
— Mishandeling van de aanrander van beklagdes broer; feit bewezen, beklagde niet strafbaar wegens hevige gemoedsbeweging; vrijspraak	294	— (Principiële) — door een dpl. soldaat Jehova-getuige; beroep op overmacht verworpen	91
— Een soldaat sloeg een vrouw tegen het hoofd en gaf haar een schop	449	— (Principiële) — met volharding door een dpl. soldaat	98
Motivering van de straf. Uitvoeringe —	48	— (Principiële) — door een dpl. soldaat	99
Nalaten. Opzettelijk — aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van de Staat kan schaden in tijd van oorlog gepleegd:		— (Principiële) — door een dpl. soldaat; beroep op overmacht verworpen	111
— Als onderofficier geen melding gemaakt van een kastekort	22	— door een beroepssoldaat: Als wachtgebende geweigerd een ronde te lopen	229
— Als soldaat 1e kl. wachtcommandant geen melding maakt van het 6 uur te laat in de kazerne komen van een collega	48	— (Principiële) — door een dpl. soldaat: Geweigerd de militaire uniform aan te trekken	235
— Als sergeant-wachtcommandant geen melding gemaakt, dat een onderhebbende van het wachtpersoneel zich enige tijd van de wacht had verwijderd	236	— door een dpl. soldaat door tijdens een velddienstoefening te weigeren in de looppas te gaan	251
— Als korporaal 1e kl. wachtcommandant nagelaten 2 o.h. soldaten van de wacht, die hij slapende had aangetroffen, te rapporteren	242	— met volharding door een dpl. soldaat door te weigeren het bevel van een opperwachtmeester der Kon. Marechaussee om, het perron niet langs een bepaalde weg te verlaten, op te volgen	304
Nietige telastlegging. Niet-strafbaar feit of — ?	219	— door een dpl. soldaat door te weigeren te voldoen aan de order van zijn meerdere, C.C., om zijn haren te laten knippen	371
Niet-strafbaar feit of nietige telastlegging?		— door een dpl. huzaar jegens luitenant in burger, die zich als zodanig had gelegitimeerd, door, na het inslaan van een ruitje van een automatiek, te weigeren zijn legitimatiebewijs te tonen	431
Nuclear weapons. The legality of —	324	— (Principiële) — met volharding door een dpl. soldaat door te weigeren een militaire uniformbroek aan te trekken	444
Omruiling. Verduistering door —	13	— door een met streng arrest gestrafte vluchtende dpl. korporaal jegens de korporaal van aflossing door te weigeren om te blijven staan en terug te komen	494
Onbewaakte overweg. Een — bereden, terwijl een trein naderde, waardoor een botsing ontstond	248	— met volharding, door een zich in het Depot en Detentiekamp in arrest bevindende dpl. korporaal jegens een sergeant	
Ondervragingsmethode	141		

	Blz.		Blz.
door te weigeren zijn wollekje op te maken	494		
— (Principiële) — door een res. kapitein door zich niet te laten immuniseren tegen pokken e.a. ziekten	668		
Ongeschikt laten maken. Zich opzettelijk — voor de vervulling van zijn dienstverplichtingen door kokend water over een voet te laten gieten, waardoor verzaking zijner dienstverplichtingen langer dan 4 dagen in tijd van oorlog plaats had	449		
Ongeschikt om in de militaire dienst te blijven. Krijgsraad: ja; H.M.G.: neen	13		
Ongeval. Zie bij Luchtvaartongevallen en bij Verkeersongevallen.			
Onthouden van een aangelegenheid aan de kennisneming van de bevoegde meerdere om een ander voor bestraffing, enz. te vrijwaren	48		
Ontoerekenbaarheid. Vrijspraak wegens —	161		
Onttrekken. Zich — aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen	219		
Ontvluchting. Onmiddellijke in-arrest-stelling wegens vrees voor —	170		
Ontzegt zijn van rijbevoegdheid. Het besturen van een motorrijtuig in het buitenland door een bestuurder die bij vonnis van de Nederl. rechter van rijbevoegdheid is ontzegt, is naar Nederl. recht niet strafbaar	316		
Oorlogsdreiging. Oorlogsgevaar en —	653		
Oorlogsgevaar. — en oorlogsdreiging	653		
Opbrengen. De aanhouding en het — van het m.s. Kasimbar	481		
Opdracht. — van de Krijgsraad aan de fiscaal tot het verlenen van bemiddeling tussen een beklagde en een huurverkoper steunde niet op een wettelijke bepaling	13		
Oplichting. Poging tot — door valse inlichtingen	717		
Oproeping. Zie bij Wettige oproeping.			
Opruien. Mondeling — tot mui-		terij in tijd van oorlog door tot een groot aantal soldaten te roepen: „Waar blijft die herhaling nou; trap ze toch kapot die vuile kalkemmers”	304
		Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog:	
		— niet langer dan 4 dagen durende	114, 290
		— Aanvang van —	290
		— niet langer dan 4 dagen durende, terwijl hij is dienstdoende	494
		Ouderdom in rang	76
		Overlast. Het ter verantwoording roepen van een militair verdacht van een krijgstuuchtelijk vergrijp betekent voor de commandant —, al is deze op zichzelf geen reden voor bestraffing	54
		Personalia.	
		Mr D. B. A. Franken †	79
		Aanwijzing van raden in het H.M.G.	144
		Samenstelling van de commissie tot herziening van de militaire strafrechtspleging	208
		Luit.-Kol. K.Lu. Dr E. de Vlugt †	648
		Zie verder	272, 400
		President-plv. Zeekrijgsraad. Benoeming tot —	400
		Primair telastegelegde feit. Als het — is bewezen verklaard, behoeft het subsidair telastegelegde noch onderzoek, noch beslissing	298
		Psychiater. Zie bij Militaire psychiater.	
		Psychiatrisch rapport	13, 18
		Publicatie. Zie bij Uitlezing van een vonnis.	
		Raad voor de scheepvaart. Scheepsrampen en scheepsongevallen; werkzaamheden van de Marineraad en de —	81
		Recht. Militair — in nieuw kleed	412
		Rechtsbeginsel. Uitzondering op het — dat niemand gehouden is aan eigen veroordeling mee te werken	237
		Rechtsherstel militairen	213
		Rechtspleging. Enige gedachten over de militaire —	352, 687
		Reclassent. Zie bij Militaire reclassent.	
		Redactie M.R.T. Uitbreiding van het aantal leden van de —	79

	Blz.		Blz.
Rijbevoegdheid. Zie bij Ontzegd zijn van rijbevoegdheid.		se militair?	733
Rijbewijs. Gereden zonder (gel- dig) —	165, 491	Strafrechtelijke positie. De — van Nederlandse militairen in de Bondsrepubliek Duitsland	658
Rij-ongeval. Bij het nemen van een bocht met een jeep de macht over het stuur verloren, waar- bij een inzittende uit de jeep werd geslingerd en om het leven kwam (art. 307 W.Sr.)	52	Strafreden. De omschrijving der —	72
Rij-opdracht. Betekenis van het bezit van een —	436	Strafvordering. Zie bij Militaire Strafvordering.	
Roetnikkers. Eenvoudige beledi- ging	171	Stranding. — van het motorschip „Michel Swenden” bij de haven van Port Talbot	128
Samenstelling redactie M.R.T. Uitbreiding van het aantal redactieleden	79	Stroperij. 25 kg te velde staande aardappelen weggenomen	450
Schandpaal. De — in de jurispru- dentie	205	Tenlastlegging. Aanvulling der — Zie ook bij Nietige telastleg- ging.	694
Scheepsongevallen. Scheepsram- pen en —; werkzaamheden van de Marineraad en de Raad voor de Scheepvaart	81	Tenue. — bij het verschijnen voor een rechtscollege	79
Scheepsrampen en scheepsonge- vallen; werkzaamheden van de Marineraad en de Raad voor de Scheepvaart	81	Tripticket. Zie bij Rij-opdracht.	
Scheiding tussen straf- en tucht- recht	288	Tuchtrecht. Militair — Militair Strafrecht	337
— De artt. 57 en 58 W.K. en de —	273	Uitlezing van een vonnis. — in de legerplaats O. waar met be- trekking tot het gebruiken van andermans rijwielen ongewen- ste praktijken bestonden	45
Scheiding tussen het strafrech- telijk en het tuchtrechtelijk procesrecht. De — blijve ge- handhaafd	418	— in met name genoemde kazer- nes te A. naar aanleiding van het veroorzaken van de dood van een jongetje als gevolg van het zorgeloos omgaan met een geweer	
Schildwacht. Als — een als zo- danig op hem rustende ver- plichting niet nagekomen; be- last met het beletten van het ontsteken van vuur en roken, zelf een sigaret aangestoken en gerookt	36	Uitschelden. — van 2 meerderen door een dpl. soldaat met groot verlof in het tijdvak waarin hij voor werkelijke dienstver- vulling kon worden opgeroe- pen	429
Snelheid. Zie bij Maximum snel- heid van motorrijtuigen.		Uitvoering van de Wet op de Krijgstucht	
Statistiek. Zie bij Militair Justitiële Statistiek.		Valse sleutels. Diefstal d. m. v. —	13
Stemmen. Als kiezer zich niet aangemeld voor stemming bij het stembureau	85	Valsheid in geschrift. Opmaken van een onware dienstreis- rekening	717
Stichting Militaire Reclaserings- broederschap. Jaarvergadering	381	Veiligheid op de weg. Als ge- leider van een colonne de — in gevaar gebracht door een stap naar links te maken en de lin- kerarm zijwaarts te strekken	232
— Adreswijziging van het bureau der —	400	Verband tussen strafbaar feit en krijgstuchtelijk vergrijp. 228, 237	
Straatschenderij. Joy-riding op een rijwiel	180	Verbetering. Zie ook bij Erratum 736	
Strafmotivering (Uitvoerige)	251	Verbreking. Diefstal d. m. v. —	13
Strafrecht. Militair Tuchtrecht- Militair —	337	Verduistering. — van een huur- koop-bromfiets	13
— Wereld — voor de Nederland- se militair?		— door omruiling	13
		— zonder toestemming van de eigenaar diens fiets wegge- nomen en bereden, daarna uit	

	Blz.		Blz.
vrees voor straf wegens het ongeoorloofd gebruik daarvan, deze fiets verkocht	300	verband met de tenuitvoerlegging van militaire detentie . . .	498
— van enige jerrycans met dieselolie in Duitsland	446	1. Kon. Boodschap	498
Vereniging. Zie bij Militair Rechtelijke Vereniging.		2. Ontwerp van Rijkswet: Wijziging van het militaire strafprocesrecht (R.L., R.Z., P.I. en Inv.wet mil. straf- en tuchtrecht	498
Verhoor. Een Off.-Comm. verhoort een getuige in de Engelse taal	446	3. Ontwerp van Rijkswet: Wijziging van het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht (W.M. Sr., W.K. en P.I.)	534
Verkeersongeval. Zie bij Aanrijding.		4. Ontwerp van Wet: Wijziging van de Begin-selenwet gevangeniswezen in verband met tenuitvoerlegging van militaire detentie . . .	548
Verwijzing. De — door de Commanderende Generaal	145	5. Memorie van toelichting op de 3 wetsontwerpen: 2, 3 en 4	549
Verwijzing naar de C.O.	101	Wettige oproeping. Niet voldaan aan een — voor de werkelijke dienst, terwijl niet blijkt dat het feit opzettelijk is gepleegd . . .	40
Verzwijging. Zie bij Nalaten.		— Opzettelijk niet voldoen aan een — door een gewetensbezwaarde om dienst te vervullen in een tak van staatsdienst op grond van de Dienstweigeringswet	258
Vlugt, de. Luitenant-Kolonel KLu Dr E. de — †	648	W. Sv. Wijziging van de artt. 40 en 41 —	399
Vordering door een opsporingsambtenaar (wachmeester Kon. Marech.). Niet voldaan aan —	165	Windbuks. Een — wordt geacht te zijn een „geweer” in de zin der Jachtwet	93
Vrees voor ontvluchting. Onmiddellijke in-arrest-stelling wegens —	170	Workticket. Zie bij Rij-opdracht.	
Vrijwaring voor bestraffing 48, 237, 242		Zaakbeschadiging. Uit baldadigheid een achterlicht van een geparkeerde auto vernield . . .	112
Wachtcommandant. Zie bij Bevelhebber van enige wacht.		— .Stuktrappen van een ruit van een woning gedurende de nacht	301
Weerspanningheid. — tegen een agent van gemeentepolitie	162	Zitting van een zee-krijgsraad. Zie ook bij Bijzondere zitting. — aan de wal i.pl.v. op een oorlogsschip	152
— tegen een treinconducteur	176	Zwitserland. Arrest van het Zwitsers Hooggerechtshof inzake Kolonel R.	266
Wegmaken. Opzettelijk en wederrechtelijk — van eens anders goed	52		
Wereldstrafrecht voor de Nederlandse militair?			
Wetboek van Militaire Strafvordering. Enige aantekeningen inzake enkele der grondbeginselen, waarvan bij de samenstelling van een nieuw — zou moeten worden uitgegaan	1		
Wet op de Krijgstucht. Uitvoering van de —			
Wetgeving. Wijziging van het militaire strafprocesrecht, het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht, de Beginselenwet gevangeniswezen in			

WETSBEPALINGEN

behandeld in deel LI, 1958

Art.	Blz.	Art.	Blz.
		27	302
24	41, 668	37	161, 491

Art.	Blz.
37a	13, 18
39	18
39 septies	18
41	292
55, 1°	48, 243, 251
56	152
138	302
165	433
180	162
183	177
184	165
225	717
266	171
300	170, 173, 294, 449
304	181, 231
307	52, 720
308	108, 116, 158
310	13, 26, 45, 88, 156, 296, 300,
311	13
314	449
321	13, 300, 446
326	717
350	50, 112, 302
351	124
353	124
358	124
363	356
416	26, 45
424	180
430	120, 124
461	93

Wetboek van Strafvordering.

40	399
41	399

Wetboek van Militair Strafrecht.

11	293, 431
13—15	30, 233, 245
23	13, 30, 668
26	156, 160, 168, 293
42	18
60, 2°	429
76	245
96	37
97	37, 114, 219, 290, 494
98	18, 37, 43, 103, 161, 298, 442
99 (5)	442
101	219, 449
108	245, 251, 429
114	91, 98, 99, 101, 111, 229, 235, 251, 304, 371, 431, 444, 494, 668, 724
116	251
117	34, 152, 155, 168, 304, 431, 494
119	96

Art.	Blz.
120	96, 160, 168, 431, 494
121	96
129	36, 48, 225, 229, 237, 243
132	22, 48, 237, 243
135	356
139	48, 237, 243
146	304
150	41
152	293

Wet op de Krijgstucht.

2, 2°	724
20	185, 189
37	374, 376
46	374, 376
50	307
53	187
56	114
57	36, 273
58	101, 183, 219, 237, 273, 296,
60	229, 237
61	118, 185, 307, 674
62	185
65	185, 307, 674
66	253, 256, 372, 374, 376, 674
67	118, 185, 728
68	54, 118, 189, 253, 256, 307, 314, 372, 374, 376, 452, 455, 724, 725, 728, 731

Reglement betreffende de Krijgstucht.

9 (4)	197
11	724
12	724
25	371

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

76	85
--------------	----

Regtspleging bij de Landmagt.

95	446
96	446
167	694
255	219
276	151
274	378

Regtspleging bij de Zeemagt.

93	446
94	446
123b	152
172	694

Art.		Blz.	Art.		Blz.
190	13	58	61
242	378	60	61, 67, 136
Dienstplichtwet.			Militaire Ambtenarenwet 1931.		
18	91	(M.A.W.)		
Dienstweigeringswet.			—	57
2	91, 111, 258	10	464
Jachtwet.			Reglement voor de		
23	93	Militaire Ambtenaren der K.L.		
Kieswet.			(R.M.A.K.L.)		
X 7	85	11	678
Spoorwegwet.			22 (lid 1a)	731
64	248	87	356
Voorschrift nr 1505 Handgranaten.			Wet Bevordering en Ontslag		
Pnt.			Beroepsofficieren.		
3	452	18	30
5	452	57	319
Wegenverkeerswet.			60	319
9	165, 491	74	319
25	233	Bevorderingswet 1902.		
30	106, 426	9	67
30a	162	Voorschrift Beoordeling		
32, 1°	316	Officieren (V.B.O.).		
36	52, 116, 426, 433	Pnt.		
37	103, 436, 491, 695	9	57
45	183	10	57
Wegenverkeersreglement.			11	57
(Kon. Besluit van 3 juli, 1957,			18	57
Stb. 264 tot wijziging van het —).			45	464
9	183	—	61
53	175	—	67
61a	74	—	467
105	74	Bevorderingsvoorschrift		
124	75, 175	Landmacht 1953.		
125	75	Art.		
afd. 2	75	21 (lid 3)	678
Marinescheepsongevallenwet.			Bekendmaking Maandvliegers.		
—	131	—	683
Schepenwet.			Circulaires voor de Zeemacht		
1	128	nrs 1238, 1238a.		
42	128	—	457
48	128	Luchtvaartregeling.		
Ambtenarenwet 1929.			K.B. 9 januari 1953 nr 25,		
(A.W.)			L.O. 1938/238 en L.O. 1952/357.		
3	197	8 - 1b, 1c 683		
47	67	Order van blijvende aard		
Ambtenarenwet 1929.			Nieuw-Guinea nr C 5 A.		
(A.W.)			Hoofdstuk 12, punt 1202 262		

STRAFRECHTELIJKE, DISCIPLINAIRE EN ADMINISTRATIEFRECHTELIJKE BESLISSINGEN

opgenomen in deel LI, 1958

	Blz.		Blz.
MILITAIRE STRAFRECHTSPRAAK.		7 maart 1957	95
<i>Hoog Militair Gerechtshof.</i>		11 juli 1957	298
Sententie van:		14 november 1957	219
25 september 1956	39	21 november 1957	300
21 mei 1957	448	27 november 1957	301
13 juni 1957	247	<i>Krijgsraad te Velde West.</i>	
13 augustus 1957	7, 225	Vonnis van:	
24 september 1957	85, 240	27 maart 1957	224
8 oktober 1957	20	24 april 1957	99
12 november 1957	671	8 mei 1957	228
21 januari 1958	223, 438	15 mei 1957	101
<i>Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage.</i>		29 mei 1957	103
Vonnis van:		3 juli 1957	106
23 mei 1957	13	17 juli 1957	108
8 augustus 1957	18	31 juli 1957	111, 112
5 september 1957	88	7 augustus 1957	156
3 oktober 1957	22	21 augustus 1957	158
10 oktober 1957	26	28 augustus 1957	159
31 oktober 1957	30, 91, 93	11 september 1957	161, 162
30 januari 1958	290	9 oktober 1957	165, 167, 356
<i>Krijgsraad voor de Zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea.</i>		16 oktober 1957	231
Vonnis van:		23 oktober 1957	232
27 augustus 1957	34	30 oktober 1957	235
27 augustus 1957	35	6 november 1957	426
18 december 1957	152, 154	20 november 1957	371
<i>Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.</i>		4 december 1957	429
Vonnis van:		18 december 1957	431, 444, 494
19 juni 1957	50	8 januari 1958	433
10 juli 1957	52	<i>Krijgsraad te Velde Zuid.</i>	
7 augustus 1957	116	Vonnis van:	
21 augustus 1957	181	18 april 1957	37
18 september 1957	183	16 januari 1957	40
6 november 1957	292	27 maart 1957	43, 45
4 december 1957	294	3 april 1957	48, 236
18 december 1957	716	10 april 1957	242, 245
<i>Krijgsraad te Velde Oost.</i>		3 juli 1957	248
Vonnis van:		17 juli 1957	171, 173
24 januari 1957	296	14 augustus 1957	114, 251
31 januari 1957	720	30 augustus 1957	175, 176, 668
7 februari 1957	491	11 september 1957	180
		10 oktober 1957	435
		6 november 1957	442
		27 november 1957	304
		18 december 1957	449
		<i>Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.</i>	
		Vonnis van:	
		6 maart 1957	446

	Blz.		Blz.
DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.		<i>Arrondissements-rechtbank te Alkmaar.</i>	
<i>Hoog Militair Gerechtshof.</i>			
Beschikking van:		Vonnis van:	
13 augustus 1957	118	4 juni 1957	122
3 september 1957	253, 255	<i>Politierechter te Groningen.</i>	
12 november 1957	54	Vonnis van:	
26 november 1957	188	5 februari 1958	258
21 januari 1958	310	<i>Kantongerecht te den Helder.</i>	
4 februari 1958	313	Vonnis van:	
4 maart 1958	312	26 maart 1957	120
1 april 1958	372	Scheepsrampen en scheepsongevallen.	
29 april 1958	724	<i>Raad voor de Scheepvaart.</i>	
6 mei 1958	374, 376, 451, 454	Uitspraak van:	
24 juni 1958	725, 728	26 april 1957	128
8 juli 1958	731	<i>Nederlandse Marineraad.</i>	
<i>Commandant Zeemacht Nederland.</i>		Uitspraak van:	
Beschikking van:		28 november 1957	130
31 mei 1952	185	ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.	
<i>Commandant Kaderbataljon van de School Technische Dienst.</i>		<i>Centrale Raad van Beroep.</i>	
Beschikking van:		Uitspraak van:	
9 december 1957	307	10 september 1957	57, 61
<i>Commandant 42e Gevechtsgroep (w.n.)</i>		17 september 1957	66
Beschikking van:		15 november 1957	136
11 april 1958	674	6 december 1957	197
BURGERLIJKE STRAFRECHTSPRAAK.		27 februari 1958	319
<i>Hoge Raad der Nederlanden.</i>		12 maart 1958	457
Arrest van:		6 mei 1958	464, 467
26 november 1957	124	3 juni 1958	678
<i>Gerechtshof te Arnhem.</i>		<i>Ambtenarengerecht</i>	
Arrest van:		te 's-Gravenhage, rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.	
27 februari 1958	316	Uitspraak van:	
		24 januari 1958	262
		28 juli 1958	683

BIJDRAGEN, MEDEDELINGEN EN OPMERKINGEN

opgenomen in deel LI, 1958

	Blz.		Blz.
Dr W. Bakker, Luitenant-Kolonel- Arts, Zenuwarts te 's-Graven- hage, De benadering van de militaire reclassent	383	manderende Generaal	145
Mr J. Barendrecht, Kolonel M.J.D., De verwijzing door de Com-		Ph. P. Bieger, Luitenant-Kolonel- Arts, Hoofd Sectie Geestelijke Gezondheidszorg I.M.G.D., De taak van de militaire psy- chiater	469

	Blz.		Blz.
Mr O. van der Bij, Majoor KLu, De nieuwe Luchtvaartwet . . .	209	brengen van het m.s. Kasimbar	481
Het onderzoek van Lucht- vaartongevallen	649	Redactie. Gevölgén van ongehoor- zaamheid	696
Mr W. J. Th. Bosselaers, Een dub- bieuze diefstal-constructie . . .	398	Mr J. Rozemond, Wereldstraf- recht voor de Nederlandse militair?	
Arleigh Burke, Admiral U.S.N., Chief of naval operations, The role of leadership in relation to discipline and to the adminis- tration of justice	329	Mr J. D. Schepers, Rechtsherstel militairen	213
G. A. Cornelissen, Hoofd van het bureau Ranglijsten Onderoffi- cieren van het M.v.O., Ouder- dom in rang	76	Mr J. Schuurmans, Majoor van de Militair Juridische Dienst, De strafrechtelijke positie van Nederlandse militairen in de Bondsrepubliek Duitsland . . .	658
Mr P. J. la Gordt Dillió, Lt.-Kol. KLu, Dr. E. de Vlugt †	648	Mr A. F. Steffen, Burgerpolitie op militair terrein	378
Mr H. H. A. de Graaff, De arti- kelén 57 en 58 van de Wet op de Krijgstucht en de scheiding tussen straf- en tuchtrecht . . .	273	Mr H. C. Vaandrager, Luitenant ter Zee (A) der 1e klasse K.M.R.O.V., Scheepsrampen en scheepsongevallen; werkzaam- heden van de Marineraad en de Raad voor de Scheepvaart . .	81
Uitvoering van de Wet op de Krijgstucht	697	J. M. Veen, Kapitein KLu, Schei- ding tussen strafrecht en tuchtrecht	288
Mr S. L. F. de Hartogh, Res.-Luit.- Kol. b.d. der Fuseliers, Joy- riding?	695	Mr W. H. Vermeer, De omschrij- ving der strafreden	72
Mr F. Kalshoven, Luitenant ter Zee (A) der 1ste klasse, Oor- logsgevaar en oorlogsdreiging Niet-strafbaar feit of nietige telastlegging?	707	Mr D. B. A. Franken †	79
Mr W. H. Keuchenius, De schand- paal in de jurisprudentie . . .	205	Enquête; samenvatting van het resultaat van de Enquête . . .	401
Arrest van het Zwitserse Hoog- gerechtshof inzake kolonel R. Dode letters?	266	Aanvulling der tenlasteleg- ging	694
Fair play	393	Verbetering	736
Mr M. Krauss, Kapitein-Luitenant ter Zee (A), De scheiding tussen het strafrechtelijk en het tuchtrechtelijk procesrecht blijve gehandhaafd	418	Dr E. de Vlugt, Luitenant-Kolonel KLu, Enige gedachten over de militaire rechtspleging	352
J. O. de Lange, Kapitein der In- fanterie, Enige gedachten over de militaire rechtspleging . . .	687	Militair recht in nieuw kleed . .	412
Mr J. Maes, Substituut-Krijgs- auditeur te Antwerpen, Militair Tuchtrecht-Militair Straf- recht	337	Chester Ward, Rear Admiral USN, Judge Advocate General of the Navy, Leadership as related to the application of military law	331
Dr M. W. Mouton, Schout bij Nacht tit., De aanhouding en het op-		L. de Zeeuw, Brigade-Generaal der Kon. Marechaussee, Enige aantekeningen inzake enkele der grondbeginselen, waarvan bij de samenstelling van een nieuw wetboek van militaire strafvordering zou moeten worden uitgegaan, opgesteld op last van de Commandant der Kon. Marechaussee	1